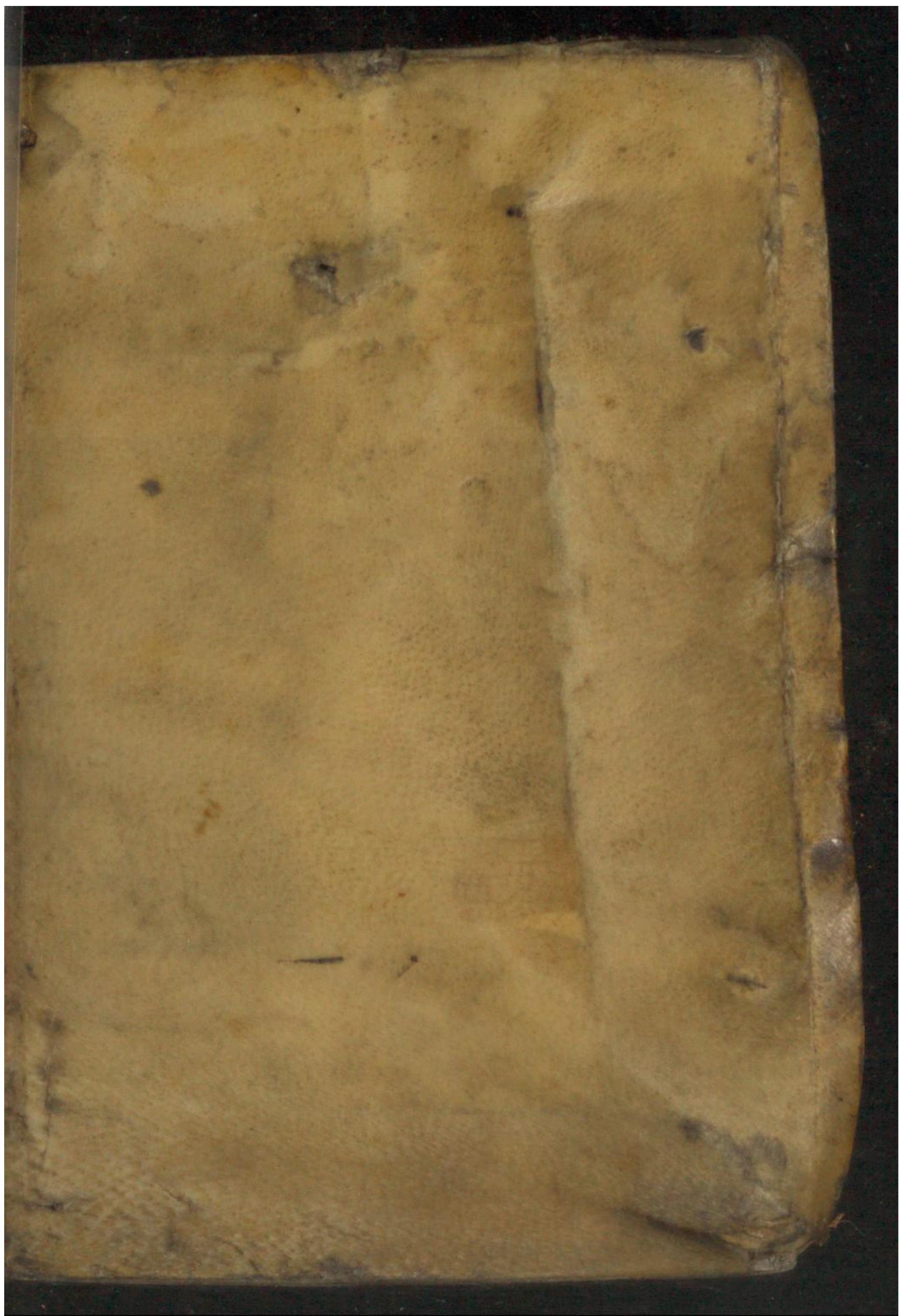

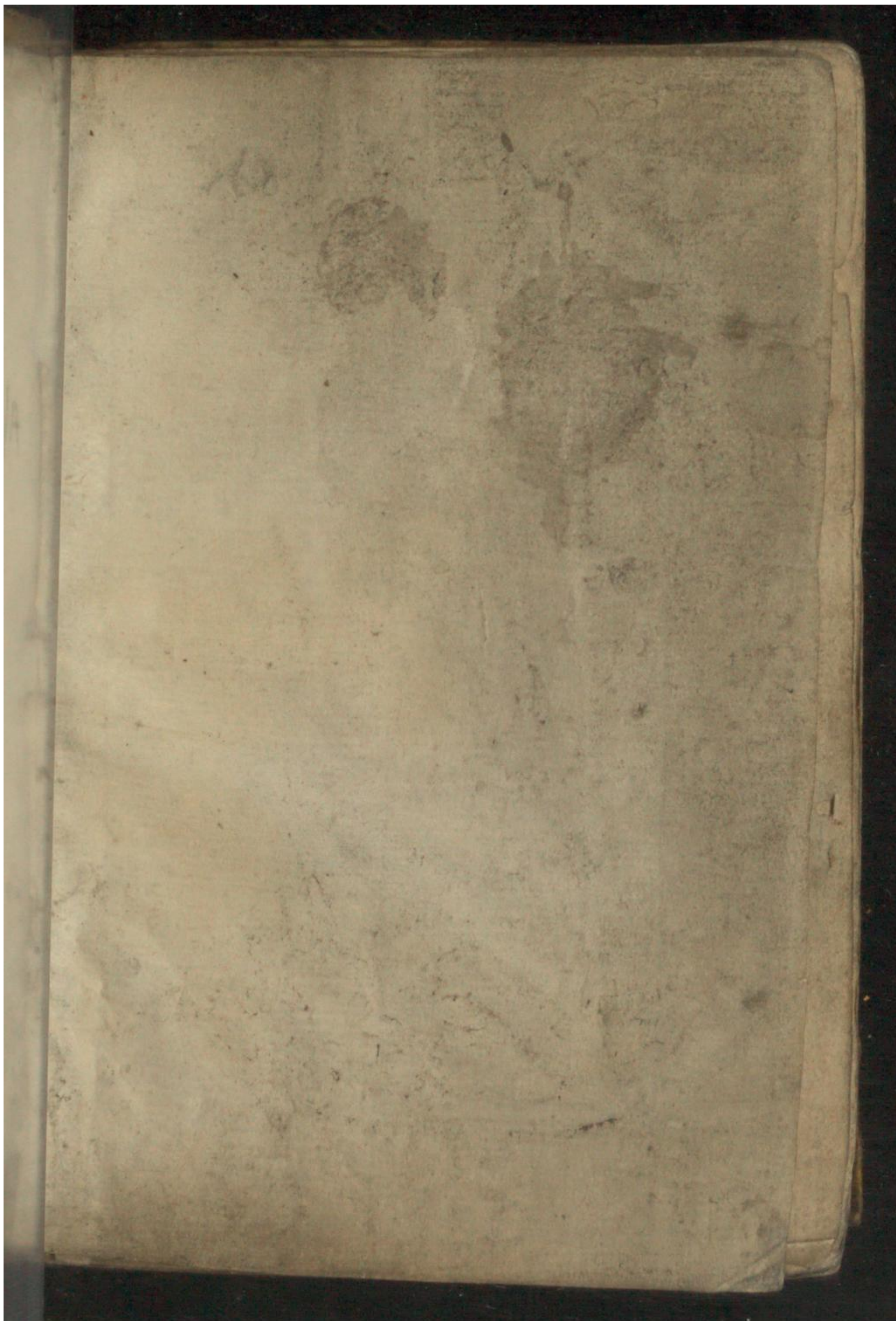

Berosi
1555.

BEROSI
CHALDAEI SACER-
DOTIS

Reliquorúmque consimilis argu-
menti autorum,

De antiquitate Italiæ, ac totius orbis,
Cum F. Ioan. Annij Viterbensis Theologi
commentatione, & auxesi, ac verborum
rerúmque memorabilium indice plenissimo,

TOMVS PRIOR.

LVGDVNI,
Apud Ioannem Temporalem.

1555.

IN BEROSVM, ET cæteros eiusdem Chronicæ Historiæ autores.

*

Aurea cui doctis data lingua Berosus Athenis
Antiquæ vindex maximus historiæ.
Tempore paulatim quo cuncta teruntur edaci
In tenebras tanquam mortuus inciderat.
Dũque viros sequitur priscos in naue Charõtis
Iam prope Lethæo flumine mersus erat:
Auxilium nisi forte manus ars illa tulisset,
Aeternis seruat quæ monumenta typis.
En rediuiuus adest è manibus ergo profundis
Et secum χρόνικων *agmina multa trahit.*

PRAEFATIO
AETIOLOGICA.

VETVS *eſt canon, A maiori fieri totius denominationẽ, quem ſanè ſecuti quicunque hæc antiquitatum monumẽta concinnarunt: Vniuerſum hoc priſcæ hiſtoriæ, & Chronologiæ uolumen ex multorum ueterum ſcriptis compoſitũ* BEROSI *nomine non temerè inſcripſerunt. Nimirum quia Beroſus ille ab Athenienſibus* χρυσόγλωττος *factus, cæteris omnibus (Moſen excipio) ut ætate ſuperior, authoritate maior, & hiſtoria amplior, ſic ueritate probatus magis, & fide certior, dignus eſt uiſus, abs quo tota hæc ueteris hiſtoriæ ſeries denominationem acciperet. Quî factum eſt igitur (obijciet quiſpiam) ut in ea authorum ſerie Archilochus primũ lo-*

cum teneat, Xenophon secundum, post eos uerò tandem Berosus sequatur tertius, quem primum pro dignitate, uetustate, & titulo positum esse oportuit? Equidem quo consilio Annius Viterbensis horum commẽtator scriptorum, atque (ut uidetur) dispositor huiusmodi τὸ ὕστερον πρότερον fecerit, certum non habeo. Coniicere tamen licet eum prudenter perspexisse Assyriam Berosi historiã uix ut testatam accipi, aut ut certam percipi à quoquam posse: citrà exactam collationem temporum (de quibus Archilochus) & accuratam distinctionem æquiuocorum nominum, de quibus Xenophon scripsit. Quapropter huius quidem ὁμονυμίαν, illius uerò χρονολογίαν, quasi quandam ad Berosi antiquitates sine offensa, & confusione legendas parasceuen, commodè (opinor) censuit Annius præponendam. Cæteri deinde tẽporis quo uixerũt, & rerũ de quibus scripserũt ordine cõsequuntur.

QVAE IN HOC TOMO, IOAN. ANNII COMMENTARIIS *illustrata, continentur.*

*

AD FERDINANDVM EIVSQVE CONSORTEM ELISABETHAM CHRIstianißimos Hispaniæ Reges, F. Ioannis Annij Viterbensis, in Commentaria Antiquitatum Italiæ ac totius orbis,

PRAEFATIO.

Vibus efferendi sunt laudibus reges ac principes, quibus mundus iustè disponitur, gloriosissimi simul & Christianissimi, atq; Hispaniarum catholici principes Ferdinande & Elisabeth, hinc vel maximè patet, quòd cum diuina historia damnet eos, qui incommunicabile nomen tribuerunt lignis & lapidibus, vocãtes eos deos, tamen solis principibus id cõmunicari non modo passa est, sed etiam ipsa cum hominibus & gentibus appellatione sua confirmauit, sæpissimè

piſsimè deos, duces & iudices vocans. Nam Exodi VII. Moyſen, Deum nominauit, dicens: Ego te dedi Deũ Pharaoni. Et Exodi item XXIII. Si furtum latuerit, applicabitur dominus domus ad deos. Et item alibi Diis non detrahes, & principem populi tui, ne maledicas. Et item in pſalmo: Principes populorum cõgregati ſunt cum deo Abraham: quoniam dij fortes terræ vehementer eleuati ſunt. Et in alio pſalmo ad principes prauos: Deus, inquit, ſtetit in conſilio deorum: in medio autem deos ita diiudicat. Vſquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorũ ſumitis? Et paulò pòſt: Ego dixi Dij eſtis: & filij excelſi omnes. Qua certè appellatione dignati fuerunt, quòd ſolis ipſis (quod ad deũ ſpectat) ius regendi atq; iudicandi loca, prouincias, & regna, & imperia tributũ eſt. Vnde & aurea ætate quæ (teſte Ouidio) cœpit principio generis humani, cum nulla eſſet idololatria, principes iuſtos appellabant deos & numina. Quod teſtatur Ianus apud Ouidiũ in primo de Faſtis, dicens:

Tunc ego regnabam, patiens cum terra deorum
Eſſet, & humanis numina mixta locis.

Eoſdem vocat iuſtos dicens infra:

Proq; metu populum, ſine vi pudor ipſe regebat.
Nullus erat iuſtis, reddere iura labor.

Quod si ita est, quia ita est, quod iustos principes Deus vult deos dici per communionẽ nominis, non per essentiam, consequẽs necessariò est, vt in communione nominis, cõmunes simul perfectiones, & quæ omnes in nomine deitatis laudes perfectionum & qualitatum continentur, homini iusto tribuantur. Tot igitur virtutum laudibus iustus princeps, procul mendacio atq; adulatione potest efferri, quot cum dei nomine iusto cõgruere possunt: vt eum deum, iustũ, prudentem, fortem, inuictũ, temperatum, castũ, humilem, pudicum, veracem, mitem, pium in Deum, in homines subditos, sollicitum, legislatorẽ, perturbatorem sceleratorum: amatorem, & præmiatorẽ bonorũ. Quòd si quibus ætate nostra ex principibus meritò à Deo nomen illud cõmunicatum est, quibus vtique iustius tributũ est, vt sint dij & numina in terra degentes, quàm christianissimis simul & gloriosissimis Hispaniarũ principibus Ferdinando & Elisabeth, qui animo diuino atque inuicto formati, breui tempore effecerũt, quod octingentis fermè annis maiores eorũ attẽtantes frustrà enisi fuerunt? Hi enim soli tenebras à luce diuiserunt, tyrannos Hispaniarum & Geryones, tanquã semen Herculeũ magna vi atq; fortitudine sustulerunt, latrocin

trocinantes deleuerunt, impios hæreticos tota Hiſpania pepulerunt, Mauros crucis inimicos illo potentiſsimo regno Bætico ſpoliauerunt, ad temperantiam ac religionem & caſtimoniam quoque omnes iam lapſas relligiones reduxerunt: etiam (vt vnico verbo omnes laudes eorũ colligam) quicquid fortitudinis, victoriæ, caſtitatis, comitatis, prudentiæ, pudicitiæ, pietatis, ſolicitudinis prædicatur in Moyſe duce legiſlatore, & Dauid, atque ſanctis priſcis ducibus, hoc totum noſtra ætate principes Chriſtianiſsimi Hiſpaniarum, à Deo fuerunt iure aſſecuti. Nec ea ſunt in abſcondito, quæ iam totus vna voce perſonat orbis, quod Hiſpania ferox, pridem impiis & barbaris mixta, ad humanitatem & mores mutata eſt. Boni afficiuntur præmio, impiis ſupplicium eſt in promptu. Docent hæc qui Romæ degunt, percharißimi familiares ipſis regibus Reuerendiſs. D. Bernard. Caruaial, Cardinalis ſanctæ Crucis: & eorũ Orator illuſtris D. Garſias Laſſus. Nam alter inter Cardinales, vt inter ſtellas luna minores, fulget doctrina, vita, literis, moribus, pietate. Alter verò etiam literatis ſemper immixtus, & iuſtis atque religioſis, tam moratus eſt, vt eum veluti alterum Catonem venerentur: tam iuſtus &

plenus castimoniæ atque religionis, vt vndique in se omnium animos simul & oculos conuertat. Non igitur mirum si tales seruitores, atque enutriti regia domo tales principes habent, qui vniuersum orbem illuminant, & veluti dij, ac vera numina, sint & dicantur. Quales domini (inquit Chrysostomus) tales & serui. Quã ob rem ipse incognitis facie principibus Christianissimis, virtute verò toti orbi notissimis, dicaui opera mea antiquitatum: non quòd iam senex Theologiam professus his studeam, sed quòd è sepulchris & infernis fuscinis absconsa, & primum è latebris educta, & in lucem prodita, eo tempore quo Bæticæ regno potiti estis, iure Bæticis victoribus regibus primum dicata sunt. Donum quidem minimum ex parte mei offerentis, sed maximum ex parte authorũ, & eos suscipientium principum, quos Christianissimos Deus sublimis & altissimus indies fœliciores, & altiores efficiat: ad fœlicem statũm Christianorum & ecclesiæ sanctæ Dei. Amen.

*

F. IOANNIS ANNII VITERBENSIS ORDINIS PRAEDIcatorum, *Theologiæ professoris, antiquitatum Italiæ ac totius orbis*

LIBER PRIMVS.

PRAEFATIO.

THEOLOGI officium eſt, rerum veritatem, præcipuè quæ ad res diuinas ſpectat, & ad eas perducit, perquirere!, inuenire, firmare, aperire, atq; pro viribus elucidare, docere, ac tradere. Nec deeſſe illũ decet virtuti diuinæ, pietati, quæ non modo in Deũ, verùm etiam in patrem ac patriam diffunditur, inter quæ amor, & æternitas rerum geſtarum, & antiquitas, ac ſplendor eius, & defenſio, tum armis, tum ſcriptis enumerãtur. Hæc ego in his meis ſcriptis: pro patria & Italia, imo & Europa tota profiteor. Ornatum verò & elegantiã non profiteor, ſed ſolam & nudã veritatẽ. Quare cuilibet cedo, in copia & ornatu dicendi. At in inuẽta veritate, illis ſolis palmã cõcedo, & eos cenſores ſequar, qui cõtra me produxerint nõ tantum

tantum vt blaterones & verbosi verba, sed potiores authores, & certiora argumenta. Qui verò infimiora his argumenta, aut iuniores authores obiecerint, vtique eadem facilitate contemnentur, qua proferent. Hæc enim mea opera iudices æquos & eruditos censores, non verbosos desiderant. Si quis verò in his legerit quæ illum offendant, ante bene examinet quàm iudicet. At si quis obiicere cupit, non expectet id agere cum mortuus fuero, quia tunc cum laruis & vmbris pugnabit, quod est timidi simul & ignorantis atque inuidi officium. Me viuente obiiciat, & ilico responsiones referet. Ordo autem librorũ erit Pliniano more, vt in hoc primo libro, omnium librorũ sequentium titulos, & capitula, & authores prænotem, & inde singulos libros singulariter digeram.

SVMMATIM HAEC INSVNT LIBRIS *singulis.*

Rimo, præfatio operis ad Christianisſimos Hiſpaniarū reges Ferdinādū & Eliſabethā. Item authorū nomina, ex quibus deſumpſit ea quę perſequit libris ſeptēdecim.

Secundo, cōmentaria in epitomen Archilochi de temporibus.

Tertio, cōmentaria in æquiuoca Xenophontis.

Quarto, commentaria in quinq; libros Beroſi Chaldaici de antiquitatibus Italiæ, ac totius orbis.

Quinto, cōmentaria in Manethonis Aegyptij ſupplementa ad Beroſum.

Sexto, commentaria ſuper Metaſthenē Perſam, de iudicio temporum, & annalibus Perſarum.

Septimo, commentaria ſuper Philonem Hebræum de temporibus.

Octauo, de primis tēporibus, & quatuor ac viginti regibus Hiſpaniæ, & eius antiquitate.

Nono, de antiquitate & rebus Ethrurię.

Decimo, cōmentaria ſuper Q. Fabium Pictorem, de aureo ſeculo, & origine vrbis Romæ.

Vndec

Vndecimo, commentaria in Myrſilum Lesbium de origine Italiæ, ac Turrheniæ.

Duodecimo, commentaria ſuper duodeuiginti fragmenta M. Caronis de Originibus.

Decimotertio, commentaria ſuper Itinerarium Antonini Pij Cæſ. Auguſti.

Decimoquarto, commentaria ſuper C. Semproniũ, de Chronographia ſiue deſcriptione Italiæ, & eius origine.

Decimoquinto, commentaria in Vertumnianam Propertij.

Decimoſexto, de Etruſca ſimul & Italica Chronographia.

Decimoſeptimo, quæſtiones quadraginta de Thuſcia.

SECVNDI LIBRI COMMENTARIA SVPER ARchilochi *Epitomen de temporibus.*

QVòd de temporibus Homeri poëtæ notatis ab Euſebio, ſolus Archilochus præualet.

Quòd ducentis quinquaginta fermè annis ante Ninum fuit priſca inundatio, poſt quam homines viuebant auream vitam.

Quòd

Quòd auus Nini Saturnus cœpit regnare anno primo & trigeſimo ſupra centum poſt primũ diluuiũ:& regnauit annis LVI.

Quòd Belus Iuppiter regnanit annis LXII.

Quòd Ninus regnauit annis. LII. Semiramis XLII.

Quòd à primo anno Nini ad ortũ Deucalionis ſupputantur anni CCCCLI.; à priſca verò inundatione ſeptingẽti. Ab huius Deucalionis ortu ad conditã Troiam colliguntur anni CXXVIII. ſed à priſca inundatione octo & viginti ſupra octingentos.

Quòd Troia ſtetit paulominus trecẽtis annis ſub regibus ſex. Dardano, Erichthonio. Troiẽ, Ilo, Laomedonte, Priamo.

Quòd per quingentos annos poſt captiuitatem Troie floruerunt octo Homeri. Et de ſingulorum patria, arte atque tempore: Et quòd Græci eiſdem literis vſi ſunt quibus & antiquiores ſe Celtæ ſiue Galli.

Ex *authoribus*.

Diodoro, Ioſepho, Solino, Maſea Phœnice, Pindaro, Antimacho, Nicandro, Ariſtarcho, Dionyſio Thracio, Ariſtotele, Simonide, Socrate, Eratoſthene, Philochoro, Apollodoro, Xenophonte, Iulio Cæſare.

TERTII LIBRI COMMENTARIA SVPER *Aequiuoca Xenophontis.*

Vòd Saturnus, Ioues, Hercules, Cæli, Vestæ, Rheæ, Iunones, nomina sunt dignitatum ad se inuicem relata, simus & ad vnum primum analogũ, quia plures sic dicti fuerunt & Cæsares.

Quòd qui fuit vni genti Saturnus, alteri fuit Iuppiter, vt Belus Priscus. Et qui vni fuit Hercules, alteri Iuppiter fuit, vt Assyrius filius Beli.

Quòd Assyrius fuit proprium nomen, & Ninus cognomen.

Quòd Assyrius fuit Babyloniis Hercules, & Assyriis Ninus, id est, Iuppiter.

Quòd Phoronei fuerũt duo. Antiquissimus rex Græcię tempore Nini, & iunior filius Inachi rex Argiuorum.

Quòd apud diuersos diuersimode accipitur ætas, & annus.

Cur Græci nihil compertũ habent ante Ninum, sed à Nino incipiunt.

Cur Xenophõ dicit literas Græcis fuisse ab Aegyptiis, cum à Cadmo illatas Græcię alij tradant.

Cur Græca historia de temporibus ante primam

primam Olympiadem eſt incerta & inconſtans.

Quomodo intelligãtur ſex milia annorum Ibericæ literaturæ ante Strabonem.

Quòd ab Ogyge priſco ad Ninum fuerunt anni nouem & quadraginta ſupra ducentos.

Quòd Olympus eſt nomen ęquiuocum.

Quòd Homeri fuere plures.

Quòd Nini fuere plures.

Quòd Ogyges fuere plures.

Quo pacto Etruſci ſacrabant Olympũ, quẽ Romani foſſam & pomœriũ vocabant.

Quòd Galli galera & galea ab inundatione nominis originem habent.

Quòd inundationes fuerunt quinque, quarum prima præceſsit Ninum ſub Ogyge Priſco annis CCXLIX. Vltima fuit ſub Aegyptio Proteo.

Quòd Protei, id eſt, Vertumni fuerunt plures.

Quòd vt Iano principia rerum, ita & Vertumno media & fines erant dicati, vt ea bene verteret.

Quòd primo Vertumno Iano conſenſu totius orbis, ſtatuæ, aræ, ac templa dicata fuerunt.

Quòd Cadmi fuere ſex, & penultimus dicitur è Phœnicia literas attuliſſe non

Phœnicas, ſed Galatis & Mœonibus perſimiles, quas vltimus Homerus emendauit.

Quòd Ioppe fuit conditum ante diluuium,& cur Semiramis & Babylonij dicti ſunt columba.

Quòd Titanes Aegypti & Phœnices paulò pòſt primum diluuium Titanas vrbes Tetrapoles in Aegypto & Phœnicia Paleſtina condiderunt.

Aſſyriorum & Phœnicum Tetrapolis prima & Academia vbi fuerit, & quàm turpiter Hebræi & frater de Lira aberrent in nomine Arbano Tetrapoli.

Quòd omnis vrbs regia antiquitus cōdebatur arbana,id eſt,quadrata,ſiue tetrapolis,vt Babylonia, Niniue, Arbea, Hieroſolyma, Samothracia, Syracuſæ, Roma, Etruria.

Ex *authoribus.*

Seruio, Lactantio, Euſebio, Diodoro, Ariſtotele phyſico, Ariſtotele hiſtorico, Moyſe,Plinio,Antiocho Syracuſano,Dionyſio Halicarnaſſeo,Archilocho, Ioſepho, Beroſo,Strabone,Metaſthene, Pomponio Mela,Plutarcho,Ouidio,Varrone, Tibullo,Catone,Solino,Maſea,Manethone, Iuuenale,Herodoto,Lucano,Macrobio,Horatio,Trogo,& Iuſtino.

QVARTI LIBRI COMMENTARIA SVPER QVINque libros antiquitatum Berosi.

IN PROOEMIO.

QVòd Berosus floruit circa tempora Alexandri Magni, qui patria Babylonicus, dignitate Chaldæus, scripsit hunc librum Atheniensibus, ad emendandos antiquitatum complurimos errores.

In primo libro.

Quòd inter quinque diluuia primum ante Ninum dicitur Antonomastice inundatio terrarum, ante quod Chaldæi tradunt præcessisse literas, artes, & homines, annis mille sexcentis quinquaginta & amplius.

Quòd disciplina Græca comparatione Chaldaicæ, tota est fabulositas, & per totam vitam errare compellit, Et vaticinium Catonis.

Quòd diluuium primum, scelera hominum simul & astrorum cursus prouocauerunt.

Quæ fuit prima vrbs in orbe ante primum diluuium.

Vbi sit vrbs à Moyse dicta Edem, à Græcis paradisus.

Quid Phœnices & Aegyptij,& Chaldæi tradant de Prisco diluuio. Et quòd cum Moyse concordant nominando Noam, & filios eius & Arcam, & locum & tempus. Et quòd Noam vocauerunt Ogygem,à loco Phœniciæ Palestinæ,vbi est prima Phœnicum metropolis Arbea, quæ & Hebron.

In secundo libro.

Quòd genus humanũ saluatũ fuit & reparatu in Prisca Scythia Saga,circa Araxẽ fluuium,in Armenia maiore. Et vnde ibi vrbs prima dicitur Saga Albina.

Quòd Noam dixerũt satorem deorũ & hominũ,chaos & semen mundi. Et vxorem eius Tyteam cognominauerunt terram.

Genealogia & theogonia omniũ principũ,& regum antiquorũ in tabulas redacta.

Quòd quidã delirant in exponendo numerum ducum coloniarũ positum à Moyse Genesis decimo capitulo.

De Tuyscone Germanorum fundatore.

De Araxa Prisca.

De XVII. Titanibus Aegyptiis,filiis Iani siue Noæ ac Terræ vxoris. Et mendaciis Græcorum. Et qui fuerunt primi quatuor dij maiores.

De Osiri.

De Brygo,Mesa,& Thyno.

De Phaëtonte, Cydno, Lygure, Eridano.
De Sabace.
De Sypo & filia eius Tyle cognomine Cybele.
De Hercule Aegyptio, & quinquaginta Tospiadibus, & mendaciis Græcorum. Et similiter de Geryonibus.

In tertio libro.

Quòd natura & deus affuit in celeri multiplicatione generis humani post diluuiũ.
Quòd antequam colonias per orbẽ mitteret Noa, docuit duces coloniarũ theologiam, ritus sacros, à quibus Saga dictus. Docuit physicam & modos viuendi.
Quòd sacerdotes instituit notarios & disciplinarum doctores.
Quòd docuit Astronomiam, ob quam illi dicauerunt vrbes, & cognominauerunt Cælum & Solem: vnde Saturnus Aegyptius Cameses dictus est filius Cæli & Solis. Ob eandem causam existimauerũt Noam mortuum, conuersum in animam motricem cœli, & ius vertendi cardines omne penes eum esse. Et vt gentes insculpunt Ianum cum curru solis, sceptro, & clauibus.
Quòd Titheam vxorem Noæ vocauerunt Vestam & Terram, & Cur.
Quod docuit agriculturam & vinũ con-

ficere, à quo illum Ianum, id est, viniferum cognominauerunt.

Quòd filius eius Cam studebat impietati & impudicitiæ, & patrem magicè castrauit, & ob id dictus fuit Cameses, id est Cam infamis.

In quarto libro.

Quòd Ianus multiplicato genere humano diuisit orbem in Asiam, Aphricam, Europam, constituens singulis partibus singulos monarchas tres priores filios suos.

Quòd anno CXXXI. à prisco diluuio condita est Babylonia.

De coloniis missis in Aegyptum, Libyam, Cyrenem. Numidiam & Aphricam, principe Camese Saturno Aegyptiorum.

De coloniis missis in Asiam orientalem Indiam, & Arabiam fœlicem, desertam, & Petreiam, & Phœniciam, & ducibus eorum.

De coloniis missis in Europam, in Germaniam quidem & Sarmatiam principe Tuyscone. Et aliis, in alia loca.

Quòd Ianus docuit eos metropolim solam Tursitam fundare, & habitate in cryptis tuguriis & antris.

In quinto Libro.

Quòd anno cxxxi. à diluuio, Nimbrotus Saturnus Chaldæorum condidit Babyloniam.

Quòd sub eo Comerus coluit Thuſciã, Tubal Hiſpaniam, Hic Taracon fuit cognomine. Galliam fundauit Samotheus cognomine Dis, & Tuyſcon fundauit Germanos. Gog Arabiam fœlicem, Meſa autem Vallachiam, Illyrim, & Dalmatiam. Ianus condidit Hircanos, & de eius profectione.

De conditione Maſſagetarum, Medorum, Perſarum, Aſſyriorum, Magogorũ, & Anameonum ſiue Mœonum.

De ſecundo rege Babyloniæ Ioue Belo.

Sub eo Comerus in Thuſcia tuguria in Veias conuertit, & Cluſium poſuit. Tyras fundato Tyro etiã Thraces fundauit. Ianus ponit Colonias in Arabia fœlice. Cameſes in Italiam venit. Ianus ab Arabia in Numidiam conceſsit ad Tritonem. Araxa omnem Scythiã coloniis replet. Belus circa obitum excogitauit frangere aureũ ſeculũ, & contra Sabatiũ Caſpium, id eſt, Saturnũ Sagam parauit arma, ſed ante obiit, quãm moueret. Succedit Tritoni in Libya Hamnon filius, cui Cameſes locauit coniugem Rheã ſibi ſororem. Hammon clam

Rhea ex Almanthea nympha genuit Dionysium Libycum.

De tertio rege Assyriorum Nino.

Quòd hic primus militiam instituit,& decem fermè annis nouissimis aureũ seculum in argenteũ cœpit conuertere,sub quo à Caspiis in põtum fugit Saturnus.Sub eo Tuyscon Germanos.Samothes verò Gallos,& Tubal Hispanos,formãt literis,carminibus & legibus,& Cameses corrumpere nititur Tuscos.

Quòd ob stuprum Amalthæ lis primũ orta inter Hammonem & Rheã.Rhea ad Camesem venit & vtriq; cõtra Hammonẽ mouentes,Libya potiti sunt,pulso Hãmone,Ianus ab Aphrica in Hispaniã colonias transportauit,vbi duabus vrbibus fundatis in Thusciámq; veniens,tertio anno Camesem ab Italia discedere iussit.Et filiam suã Cranam fascibus insignitã Aboriginibus creauit Helernã,ipse Vetuloniæ docebat, atq; iura dicebat & reddebat.Vbi Cameses ab Italia in Siciliam discessit,& Hammonem in Libya superauit,Osiriden ex sorore Rhea genuit.Dionysius eum sibi in filium adoptauit cum Minerua apud Tritonidem,deuictis Saturno & Rhea,& Osiridem Aegypto præfecit.

Quæ fuerint quę Ianus Thuscos docuit.

Quòd

Quòd vltimis annis Nini ſecundi reges fuerũt, Iberus quidem apud Hiſpanos, & Magus apud Gallos.

De Semiramide quarta regina Aſſyriorum.

Quòd ſub ea nata eſt ex Cameſe ac Rhea Iſis ſoror & cõiunx Oſiridis, & Saturnus ad Ianum veniens Latio prępoſitus fuit. Apud Germanos regnat ſecundus rex Mannus.

Quòd Veſta Thuſcis virginibus ſacrum ignem credidit.

Quòd Saturnus Sabatius cum Iano regnat, & Sabum filium Sabinis præficiens in Thuſcia moritur, vbi ab eo Sabbatia dicitur.

Quòd tertius rex Hiſpanię Iubalda fuit.

De quinto rege Aſſyriorum Niniade.

Sub eo Ianus in Thuſcia obiens, Larthẽ reliquit filiũ Razenũ à quo Thuſci Razeni. Oſiris cũ ſorore Iſide fruges & aratrum inueniunt. Iano templum, & cognomen diuinum Dei Vertumni ſtatuunt.

Quòd apud Gallos regnat Sarron.

De ſexto Aſſyriorum rege Ario.

Quòd paulò ante Cameſem in Bactriis obtruncatũ, in Italia Razenus ſorori Cranę lucum & parentalia ſacrat iuxta Tyberim Ianiculum.

Quòd apud Libyam regnat Hiarbas, à quo Hiarbæ, apud Hiſpanos Brygus, vnde

Phrigij. Apud Italos Aruns filius Razeni.

De VII. Assyriorum rege Aralio.

Quòd sub hoc rege Amazones in Libya vicerunt Hiarbã. Apud Germanos regnauit Herminon, Apud Celtas Bardus.

Quòd ex Armenia Perusinæ & Ausones coloniæ venerunt ad Aruntem Larthem, hísq; loca asignata, & similiter Phaëtonti Libyco & Lyguribus. In Italia regnat Tages Larthes aruspex, & in tribus locis arsit Italia, in Histria, Cymea, & Vesuuia quæ loca Aramei Palensianas, & Græci Phlegræas dixerunt.

De VIII. rege Assyriorum Baleo Xerxe.

Quòd sub hoc apud Hispanos regnat Targus, apud Germanos Marsus, apud Lygures Lygure filio dimisso Phaëton in Aethiopiam regreditur.

De IX. Assyriorum rege Armatrite.

Quòd sub eo apud Hispanos regnauit Betus, apud Ianigenas Larthes Sicanus, qui templo Terræ, id est, Vestæ dicato eam cognominauit Horchiam, & de Colonis accolis Padi.

Quòd Geryo assumpsit in Hispania tyrannidem primus, & Bardus iunior regnat apud Gallos.

De x. Assyriorum rege Bel Ocho.

Quòd sub eo apud Germanos regnat Gambriuius, apud Emathios Macedo filius Osiris: apud Hispanos trigemini Geryones.

Quòd Itali oppressi à gygantibus euocauerũt Osiridem tunc agentem in vicinis Italiæ fontibus Istri: qui potitus Italia illã x. annis cõposuit, & à suo cognomento Api Apeninam, id est, Taurinam cognominauit & discessit relictis nepotibus suis Lestrygone Larthe Italię, & Phorco rege maritimo. Apud Gallos regnauit Lucus, & Attica ingens inundatio obtigit sub Ogyge iuniore Attico.

De xi. Assyriorum rege Baleo iuniore.

Quòd sub hoc Phorcus Veios Etruscos primos colonos in Sardiniã transportauit, à quibus Veij Sardiniani natione Thusci.

Quòd Osiris de toto orbe bene meritus à fratre perimitur in Aegypto, consciis gigantibus in toto orbe, etiam ipso Lestrygone. Quos omnes filius Osiridis Hercules Aegyptius bello inducto sustulit, & in Italia deletis Lestrygonibus xxx. annis regnauit, multisque beneficiis Italiæ impensis rediit in Hispanias, quas ante à Geryonibus liberauerat, & Hispalum illis regem præfecerat.

De

De XII. Assyriorum rege Altada.

Quòd ſub eo Hercules reliquit Vetuloñiæ regem filium ſuũ Tuſſum,à quo portio Paratuſſa,id eſt,coronata Tuſca. Apud Gallos regnat filius eiuſdem Herculis Galatheus:à quo Galli,Galathę. Apud Germanos Vandalus:à quo Vandali. Hercule in Hiſpania mortuo,Hiſpani templũ & vrbes dicant,& Thuſcus filius eius in Etruria primus militiam incantare more paterno docet.

De XIII. Assyriorum rege Mamito.

Quòd ſub hoc regnauit Larthes Etrurię Alteus Thuſci filius in Italia:& Heſperus in Hiſpania,& Narbon in Italia,& Teutanes in Germania.

De XIIII. Assyriorum rege Macaleo.

Quòd Italus Atlas pulſo fratre Heſpero in Italiam,regnauit in Hiſpania. Inde ab Hiſpaniis in Siciliam,& ab ea in Tyberim veniens,relicto in Hiſpania rege Sicoro,tandem coniugio electræ factus gener Coriti,regnauit Larthes Italiæ in Vetulonia. Apud Gallos regnat Lugdus. Apud Germanos Alemannus Hercules.

Quòd Italus regnans in Vetulonia,filiam ſuam Romam primam ſubregulam in Latio condidit,à qua Latini reguli cœperunt.

De

De xv. Assyriorum rege Sphero.

Quòd sub hoc ortus est Deucaliõ. Apud Italos Larthes Etruriæ fuit Morges filius Itali,& cognatus Coriti,& post eum Coritus fit Larthes. Apud Hispanos regnat Sicanus paulò pòst obitum Spheri.

De xvi. rege Assyriorum Mamelo.

Quòd sub hoc fuit apud Latinos Romanessus filius Romæ secundus subregulus & primus Saturnus indigena Latij,& Sicanus regnat apud Hispanos: apud Gallos Beligius.

Quòd eodem anno cœperunt regnare & totidem annis, Cecrops primus apud Athenas,& Iasius in Etrusca Turrena sede patris Coriti,& quòd in eius nuptiis affuit Isis quæ vixit annis sexcentis vnica inter fœminas.

De xvii. Assyriorum rege Spareto.

Sub huius anno quarto propriè cœperũt Cecrops & Iasius,& aliquanto post apud Hispanos Siceleus.

Quòd magi cum Hebræis de magica contemnentes submersi sunt mari rubro subsequente rege.

Quòd diluuium Thessalicum sub Deucalione,& incendium sub Phaëtonte iuniore accidit.

Quòd

Quòd lis prima inteſtina in Etruria orta eſt, inter Iaſium & dardanum.

De XVIII. Aſſyriorum rege Aſcatade.

Sub hoc regnauit apud Hiſpanos Luſus, apud Gallos Allobrox.

Quòd Romaneſſus primus Latinorum Saturnus ſacratur, & ſucceſsit illi filius eius Picus Priſcus. Dardanus dolo peremit Iaſium & fugit in Samothraciam, & ſucceſsit Larthes Etruriæ Ban.

Quòd poſt in Phrygiam & Mœoniã veniens Dardanus ad patrem Turrheni Atũ, donatus eſt agro Phrygię vbi cõdidit Dardaniam. Turrhenus econtrà in Etruriam adnauigans, à Bante & Cybele atque Etruſcis comi hoſpitio ſuſceptus, & ciuilitate Turrenæ donatus fuit.

Ex authoribus cunctis ut in præcedentibus libris.

QVINTI LIBRI COMMENTARIA SVPER

Manethonis ſupplementum pro Beroſo.

QVòd ſicut Beroſus per Aſſyriorum reges enarrauit aliorũ antiquitates, ita eaſdẽ proſequitur Manethõ Aegyptius per reges & Dynaſtias ſuorũ Aegyptiorũ.

Quòd

Quòd Manethon vitio ſcriptorũ inuenitur in aliquot annis mendoſus.

De Aegypto fratre Danai à quo Aegyptus vrbs Titanũ & ꝓuincia nomẽ accepit.

Quòd ſub eo Dardanus Dardaniã cõdidit,& quod de temporibus regũ Troianorũ veracius ſcripſit Archilochus quàm Manethon,Et Euſebius eum ſecutus. Sub eodẽ Aegypto Thurrenus fuit Larthes Etruriæ,& Romus rex Galliæ,in Latio Faunus Priſcus. Et anno LXVII. eiuſdem Aegypti item in Latio Annus Faunigena.

De Menophi ſucceſſore Aegypti.

Quòd ſub hoc apud Gallos regnauit Paris:& in Etruria Tarchon primus. Et apud Hiſpanos Teſta,& nouiſsimis annis Menophis,in Etruria Abas,& eiuſdem nominis Abas apud Argos.

De Dynaſtia poſt Menophim quæ durauit annis CXCIIII.

Quòd ſub hac Dynaſtia regnauerunt in Etruria Vei bonus Vetuloniẽſis.Itẽ Oſcus, Tarchon ſecũdus,Tyberinus, Mezentius, & Tarchon tertius. Apud Gallos ſub eadem Dynaſtia regnauerũt,Lemannus, Olbius,Galatheus iunior, Nannes, Remus. Apud verò Hiſpanos ſub eadem Dynaſtia regnauerunt Romus,Palatuus.In Latio reguli fuerunt Mars cognomine Ia-

nus

nus iunior, Cæculus cognomine Saturnus iunior, Picus iunior, Faunus iunior, Latinus, Aeneas.

De Dynastia Diapolitanorum, quæ durauit annis CLXXVII.

Quòd in hac Dynastia Larthes Etruriæ ac reguli Latij floruerunt. In Etruria quidē Ocnus, Pipinus, Nicius, Piseus, Tuscus iunior, Annus Felsinus. In Latio verò Ascanius, Posthumus, Aeneas Syluius, Latinus iunior, Alba. In Gallia verò Francus.

Tam Manethonis quàm Berosi commentaria pendent ex authoribus

Diodoro, Aristotele, Xenophonte, Ouidio, Archilocho, Solino, Lucano, Strabone, Fabio Pictore, Ptolemæo, Plinio, Hieronymo, Sillio, Moyse, Festo, Iosepho, Masea Phœnice, Vergilio, Seruio, Hieronymo Aegyptio, Horatio, Propertio, Cornelio Tacito, Trogo, Iustino.

SEXTI LIBRI COMMENTARIA SVPER METASTHENEM *Persam de iudicijs temporum.*

QVòd sola vnica, & publica, atq; certissima tempora habentur ex Monar

narchiis, quia publica fide ſacerdotũ tunc notariorum digeſta ſunt per ſingulos Monarchiarum reges & annos.

Quòd ante Perſarum & Medorum Monarchiam præceſsit Aſſyria, cuius tempora annos & reges, veraciſsimi Chaldæi ſeruarunt, & Beroſus publica fide tranſſumpſit, & idcirco eum ſolum ſequuntur Perſæ.

Quòd ante Ninum CCXLIX. annis regnauerunt tres reges, Ogyges, Saturnus Babylonicus, Belus Iuppiter. Inde à Nino ad Sardanapalum trigeſimumſextum regem Aſſyriorum, regnatum eſt annis mille ducentis trigintaquatuor.

Quòd quiſque plures aut pauciores annos in Monarchia Aſſyriorum aſſerit, funditus negatur & reiicitur, vt qui publicæ fidei contradicens fabuletur & ſomniet.

Quamobrem ex Græcis reiiciũtur Herodotus, & Cteſias Gnidius, & quiſquis eos ſequitur. Et Euſebius in ſex vltimis annis Sardanapali.

Quòd publica fide Perſarum regnatũ eſt ab Arbace primo vſque ad Alexandri Monarchiam annis CCCCXCV.

Quòd Euſebius de temporibus funditus redarguitur Herodotum fabulatorem ſecutus tam in regibus quàm eorum annis, huius Monarchiæ Perſarum, quia pu-

blicæ illius fidei contradicit: quam quia Ctesias Gnidius sequitur, idcirco solus ex Græcis cum Metasthene chronographo Persa recipitur. Ob id similiter exploduntur Iosephus, Aphricanus, Clemens, Tatianus, & alij cõtradicentes publicæ fidei Persicæ. Iidem respuuntur in temporibus Monarchiæ Græcorum & Latinorum, quia publicæ fidei Monarchiarum Græcæ atque Romanæ aduersantur. Quas quia Eusebius sequitur, idcirco in vtraq; recipitur.

Ex authoribus.

Masea, Iosepho, Ouidio, Xenophonte, Solino, Beroso, Fabio Pictore, Diodoro, Philone, Hebræo, diuinis literis, Petro comestore.

SEPTIMI LIBRI COMMENTARIA SVPER *Philonem de temporibus.*

In procemio quæstionali.

QVòd quatuor obiectiones cõtra certitudinem Genealogiæ Saluatoris proponunt cum Iuliano apostata hæretici.

Quòd differt si scribas Helyh vel Eli.

Quòd eadem sunt Helyh, Helyachim, & Ioachim.

Quòd

Quòd quidam magis delirant in ſacris literis, quàm exponant.

In præfatione.

Quòd Chaldæorum traditio ſola peruenit ad Adam, per tempora ante Ninum & diluuium priſcum.

Quòd Ouidius ſecutus eſt Chaldæos de formatione hominis & mundi.

Quòd excepta chaos ipſius æternitate, Moyſes conſentit.

Quòd fermè tot annos enumerat Moyſes à primo diluuio ad Adam, quot teſte Diodoro ponunt Chaldæi de antiquitate diſciplinarum ſuarum.

In prima parte Breuiarij.

Quòd ab Adam vſque ad diluuium fuerunt anni mille ſexcenti quinquagintaſex: A diluuio autem ad Abraham CCXCII. Et ab Abraham ad inchoatum tabernaculum legemq; datam, fuerunt anni quinque & quingenti. Ab hoc verò templo ligneo ad inchoatũ ſub Salomone, colliguntur anni CCCCLXXX.

In ſecunda parte Philonis.

Quòd Dauid decreto ſtatuit, vt nati ex ſe atque Berſabea ſuccederent alter alteri.

Quòd poſteros Salomonicę ſucceſsionis ad vnum interemit Athalia, ſucceſſores

verò ex Nathan fratre Salomonis percussi, excepto vno infante Ioas. Et disputatio contra delirantes.

De tribus officiis soli primogenito propriis, & de zanedrin, id est, senatu & dictatura Hebraica.

Quare Ioram occidit fratres.

Quòd à templo Salomonis inchoato, vsque ad crematum, supputantur anni CCCCLX.

In tertia parte, quæ est secundus libellus.

Quod propter carceres Ioachin editi sunt Psalmi duo, octogesimusseptimus, & octogesimusoctauus.

Quòd à desolatione templi ad deliberationem fluxerunt anni LXX.

Quod à soluta captiuitate ad Alexandrum Magnum, colliguntur anni CXCI.

Qui fuerunt duces ex domo Dauid à soluta captiuitate, vsque ad Iudam Machabæum, & qui summi pontifices.

Quando & sub quibus gesta sunt, quæ sunt scripta in Iudith & Hester.

Quod ab Alexandro ad Iudam Machabæum, fluxerunt anni CLIIII.

Quòd à Iuda Machabæo ad Herodem colliguntur anni CXXIX.

Quòd

Quòd Herodes primus alienigenarum tyrannidem aſſumpſit, cuius ſucceſsio durauit à principio regni ſui vſque ad Agripinum & decrepitam ætatem Philonis, annis CXXXIIII.

Quòd falſi fratres nitebantur corrumpere Euangelia, & de genealogia vera Saluatoris.

In vltima parte.

Quòd quæ ſequuntur in Philone alius appoſuit, de authoribus ſequendis vel reiiciendis.

Reſponſiones claræ ad ſupradictas quatuor obiectiones hæreticorum & Iuliani apoſtatæ.

Quòd ſicut angelus Sathanæ ſe transfigurat in angelum lucis, ita falſi apoſtoli transformabant ſe in Apoſtolos Chriſti.

Qui erant qui reſiſtebant Apoſtolo, & quos excommunicauit Apoſtolus nominatim, & quæ dicantur genealogiæ fabuloſæ & quæſtiones legis interminatæ.

Ex authoribus.

Ioſepho, Hieronymo, Thoma, Moyſe, Septuaginta interpretibus, Diuinis libris, & gentilibus, Diodoro, Xenophonte, Plinio, Antichyde, Epigene, Beroſo, Critodemo, Macrobio.

F. IOANNIS ANNII

OCTAVVS LIBER DE PRIMIS TEMPORIBVS

& quatuor ac viginti regibus primis Hispaniæ, & eius antiquitate.

Cap.

NONVS LIBER EST DE ANTIQVITATE

& rebus Etruriæ, ſectus in inſtitutiones nouem.

DE nominibus æquiuocis, Diua, Volturna, Volturnus, Palatua, Flora, Furina, Falucer, Luceres, Pomona, Pomonusq; pater, Etruria, Turrena, Volturrena, Thuſca, Thuſcia.

Ex *authoribus.*

Ariſtotele. M.Varrone. T.Liuio. Fabio Pictore, Ouidio, Vergilio, Hieronymo, Ptolemæo, Plinio, Ennio, Iunio, Tolumnio Thuſco, Gotifredo Viterbēſi, Sempronio, Seruio, Dionyſio Halicarnaſſeo,

Propertio, Catone, Suetonio, Antonino, Plutarcho, Myrſilo, Valerio Maximo, Helio Spartiano.

Secunda institutio.

Quòd Turrhena, Volturrena, Etruria, Volturna ſignificant eãdem vrbem turritis ædibus extructam, & quòd omnis Eturſia & Volturſena eſt Turſena, ſed non conuertitur. Et quòd vrbs Etruria fuit Tetrapolis regia, & eius portionibus regia munera tributa. Et quòd hæc tria nomina Etruria, Turrhena & Volturna ſunt ſynonyma, ſicut Marcus Tullius Cicero.

Ex authoribus.

Dionyſio Halicarnaſſeo, Myrſilo, Xenophonte, Sillio Italico, Beroſo, Manethone, Propertio, Vergilio, Plinio.

Tertia institutio.

Quòd portiones vrbis Hetruriæ ſunt Arbanum, Thuſca, Volturna & Vetulonia. Et quòd ea eſt iuxta lacum Vadimonium habens à tergo iuga cyminia, à fronte Volſinienſes, à ſiniſtris amnem Bleranum & Tarquinienſes, & à dextris Tyberim, vbi finitima Vmbriæ. Et quòd ea vrbs eſt, vbi tractus Vmbriæ, Sale Vmbrone, & nunc Viterbum Lucumonium. Et cur Vetulonia cum ſit mediterranea inter Volſinas & La-

cum Cyminium, tamen, haud procul mari esse dicitur.

Ex authoribus.

T. Liuio, Plinio, Propertio, Catone, Vergilio, Myrsilo, Dionysio, Herodoto, M. Antonio, Solino, Sempronio, Itinerario Antonini, Beroso, Sillio, Vergilio.

Quarta institutio.

De excisa memoria Lybiscilla.

Quod Viturgia vel mendoso loco impressa est, vel est duplex.

Ex authoribus.

Ptolomæo.

Quinta institutio.

De secũda excisa Lybiscilla tabula quæ incipit Faul faluceres, quòd ea excisa fuit circa ætatẽ Mœcenatis filij Menodori. Et quòd Faul sunt quatuor sacræ literæ ingẽtis luci Lucumonum. Et quòd hic lucus est in itinere Casiano vel Cyminio, non procul Egelido amne inclyto lustratione Aeneæ. Et quòd eum prius Ianus, inde veteres Pelasgi, sacrauerunt, Vertumno, Pomono, Syluano. Et quòd hic lucus erat Lucumonibus curia templum.

Ex auhoribus.

Catone, Vergilio, Seruio, Varrone, Plutarcho, Plinio. Ibidem quòd Longhola est

duplex, altera in Latio secus mare Volscũ, & à lõgitudine sine aspiratione dicitur Longula. Altera verò cũ aspiratione Longhola est pars vrbis Etruriæ. Et ibi pulchra disputatio super nono Liuij ab vrb. cond. ad quã istarũ profectus est Papyrius dictator.

Sexta institutio.

De prima tabula Cybelaria, Græcis literis & lingua scripta.

Quòd Etrusci aspiciebant literas Græcas, non perdiscebant. Et quòd hæc tabula excisa est ante Homerum, rudi existente Græcia, circa vrbem Romanam cõditam, scilicet post Marsiam Etruriæ Larthem, & ante Numam Romanorũ regem. Et quòd hic Atlas *K*ityn, fuit Italus, à quo Italia, socer penultimi Coriti, cognomine Iani iunioris. Et pater Electræ, ac Pleiadum Italicarũ. Et quòd hic regnauit principio, in Capena iuxta Tyberim Auentinum, inde in Etruria regia Tetrapoli, vbi nomina, & cognomina, tituli, & monumenta adhuc permanent. Et quòd diuinæ literæ hoc testantur præter alios authores. Et quòd Coritus & Iasius regnauerunt in eadem sede regia Tetrapoli Turrena, vbi adhuc extant extremæ vrbes Coriti, & Pleiadũ. Quod Isis soror Osiridis venit rate, à Lybia Aegypti in Tyberim, inde ad nuptias Iasij & Cybeles

les in Veiuzam vrbem,& Cybeles prædia, vbi primùm docuit in Italia molere, & panes conficere,paulò ante Dardaniam conditam. Et quod de nuptiis Iasij & conditione Dardaniæ,Græcia mendax nimis audet in historia. Et de errore Blondi. Et quod Veiuzi dicti sunt. Etrusci Vei Sardiniani, à quibus Veientes geniti. Et de loco,& causa mortis Iasij,atque tempore. Et de solutione contradictionis inter authores & tabulam,quis primus condiderit Vetuloniam. Et de cognominibus Herculis Aegyptij,atque ritu incantandi militiam. Et quod ager Etruscus diuiditur in superiorem partem Trometinam & Trossulam, & in inferiorem Tuscaniensem & Veiam.Et quod in Trometina est regio Sanginaia, sicut in Sabatia, & in Trossula est Sangnina, & quis fuit iste Sabatius Sangni.

Ex *authoribus*.

Catone, Beroso, Archiloco, Vergilio, Seruio, Dionysio, Igino, Fabio pictore, Tortellio,Aretino,Sillio,Inscriptione,Plinio,Itinerario Antonini,Manethone,Palæfato Spinga,Eusebio, Aruntinis Camillariis,Plutarcho,Strabone,Macrobio Hieronymo,Ptolemæo,& T. Liuio.Ibidem tabula Ararathea.

Septi

Septima institutio.

De decreto Desiderij, quod Longbardi sunt Germani, qui cum Sidoniis Sarmatiæ proximis, nunc Polonis, occupauerunt Italiam. Et de triplici eorum ducatu circa Tyberim.

Quòd Desiderius rex, septem beneficia contulit Etruriæ, nunc Viterbo.

Quòd à qualitatibus propriis & cõmunibus Viterbũ significat Veiterbum, Vita Heroum, Vitrium vrbium, Vita Vrbium, Viturrium, Vi Thebum, Vita Herbũ, Vita inermium, Vi Thermum. At per substantiã Viterbũ significat idem quod Etruscæ Lucumonium, Græcè palæologum, & Latinè veterum dictatura. Et quod Horchia erat princeps dea Viterbi, olim Etruriæ. Et de mendosa traditione Festi, vnde Lucumonij Lucenses dicti. Et vnde nunc patrimonium dictum, quod antea à principe vrbe Turrena & Etruria dicebatur.

Ex authoribus tam ueteribus quàm modernis.

Ptolemæo, Paulo historico Longobardo, Sillio, Thoma Aquinate, Donato, Liuio, Valerio maximo, Facio Florentino, Lelio Vetuloniensi, Thoma Veltrino, itẽ Vetuloniensi, Archangelo Michaële caprino

prino para Tuſſo ſiue Tuſcanienſi, Blondo foro liuienſi, Raymundo Gallo, Hermolao Veneto, Archade noſtro, & interpretatione inuictiſsima nominum.

Inſtitutio octaua & nona.

Octaua inſtitutio eſt de tabula Ararathea, quam ſextæ inſeruimus. Vltima verò eſt columna Oſiriana.

Quòd ſacræ literæ ægyptiæ ſunt quædam effigies, quæ ad ſecretum aliquod magis quã ornatũ aſpiciẽti apparẽt inſtitutæ.

De progenie Oſiridis & ortu.

Quòd illius cognomina fuerunt Iuppiter, Dionyſius, Olympicus, Iuſtus, Saluator, qui vniuerſo imperauit orbi. Et quid docuit.

Quòd non fuit in orbe locus, & prouincia nobilis, quam non adiuerit, & vocatus ab Italis, tunc à fontibus Iſtri qui & Danubius venit in Italiam cum Hercule ac diis ægyptiis.

Quòd Oſiris ab Alpibus fudit tyrannos Italiæ in prima phlegrea Hiſtria: Hercules in tertia phlegrea veſuuia, & mox ſimul iuncti, in media phlegrea Cyminia in ſubſidente campo Cymeo. Et quòd triumphauit cum diis & Muſis Aegyptiis in Vetulonia, in qua eſt columna monumentum huius expeditionis. Et in triumphum à ſuo

cogno-

cognomine Api, Italiam dixit Apeninam, id est, Taurinam. Quòd sine fallo hæc est Osiriana memoria, quia in eo sunt tres effigies soli Osiri tributa, semifacies crinita, Calathi, & sceptra in trunco cum effigie in star oculi in summo, itémque serpens in imo sceptri qui occuparat imperium. Et quid omnes effigies significent. Et quo pacto Latinè legantur.

Authores.

Plinius, Macrobius, Xenophon, Diodorus, Hesiodus, Cato, Antiochus Syracusanus, Dionysius Halicarnasseus, Berosus, Herodotus, Ptolemæus, Tibullus, & noster Tortellius.

DECIMI LIBRI COMMENTARIA SVPER *Q. Fabium Pictorem de origine vrbis Romæ.*

QVòd aurea ætas fata est post primum diluuiũ sub Iano Ogyge, ante Ninum Iouem Assyriorum, annis CCXLIX.

Quòd Ianus ex Scythia profectus, post inundationem terrarum, primus rate venit in Vaticanum, Leuum latus Tyberis, sub initium aurei seculi, & Olympum regium

Etruriæ vrbis, & duodenas colonias totidemq; fasces, ad cõtinendũ rudes in officio aurei seculi instituit, & qualis erat hæc aurea ętas, & quid docuit Ianus, & eius vxor Vesta.

Quòd duo fuēre prima Italiæ imperia, primum sub Iano Tuscorum. Posterius Romanorum.

Quòd Nino Ioue turbare incipiente aureum seculum, Cameses ante, inde Saturnus Caspius, ad Ianum se contulerunt, quibus permisit dextrum latus Tyberis, Sabinósque & Latium, vbi ad radices Capitolij Saturnus, oppidulum Saturniam posuit. Et hæc est prima Romæ origo aureo seculo turbari cœpto, sed nondum totaliter vitiato, & in argenteum conuerso.

Quòd limes inter Ianum Vadimona Thuscum, & Camesenam regionem atque Saturnium Latium, erat Tyberis. Aræ vtriusque prouinciæ, Ianiculæ Etruriæ & Saturnij Latij, erant Ianiculum & Saturnia.

De prisca facie agri Romani inter Tyberim & septem colles, & de ordine collium inter Capitolium & Auentinum, ante aduentum Saturni. Et quis fuerit iste Saturnus, cui alium partum Græcia mendax supponit in historia. Et vbi vrbs Veiēs.

Quòd

Quòd tres primi colles culti ſunt Romæ, Capitolium à Saturno, Auentinus ab Italo, vbi Capenam permiſſu Iani iunioris condidit, & Palatinus à Roma filia Itali.

Quòd imponere locis & gentibus nomina, erat munus regum.

Quòd Latium principio dicta eſt Italia, deinde Etruria, poſtea ſenſim tota, ab Alpibus vſque in fretum Siculum.

Quòd Italus ſuſcepta tutela imperij Thuſci, regnauit in Vetulonia.

Quòd nemo in Italia regulus aut rex eſſe poterat ante imperium Romanorum, niſi Cretus de ſanguine Thuſco aut verna eſſet Thuſcorum.

Quòd ante Romulum in Latio nullus rex propriè, ſed regulus extitit, primúſque omnium rex fuit Romulus creatus à Cœlio Veibenno Larthe Etruriæ, qui Romulo triumphum contra Ceninenſes peperit & Latinos.

Quòd Romulus tetrapolim ſiue quadratam vrbem ſtatuit in tertio colle, antea habitato à Roma filia Itali. Cœlius verò quartum coluit cum Thuſcis, ab eo dictum Cœlium & ſibi iunctum quintum Cœliolum à Cœlianis ſuis militibus, qui poſtea viminalis dictus eſt.

Quòd Galeritus Lucumo Arbeæ, Thuſcus

ſcus,& poſtea Larthes,triumphauit de Tatio & Sabinis pro Romulo, & eos in fœdera coëgit, & tanquam princeps inter tres duces Tatium Romulum, & ſe Galeritum Thuſcum Lucumonem, tribus gentibus quibus tunc Roma conſtitit,impoſuit à ducibus Etruſca lingua nomina, Tatienſes, Rumnenſes,Luceres,& is primus dedit prætoria Romulo.

Quòd hoc Galerito facto Larthe Etruriæ,Romulus tres colles inhabitauit, Tatius duos,&Thuſci Luceres vicum Tuſcum à radicibus Capitolij,ad radices Auẽtinas.

Quòd eiaculatæ aquæ ſulphureæ à Iano in Sabinos pro Romulo,eſt fabula pro militia Galeriti initiata ad lacũ Vadimonis.

Quid ſit Alba vnde Tyberis Albula. Quid lictor.

Quot armati ſuberant ſingulo lictori.Et de errore Ouidij quod Crana fuerit Iani amaſia.

Quòd Fauſtulus & Carutius,viri Larentiæ,fuerunt Thuſci.

Quòd tribus Trometina eſt Cœliana, Luceres verò à Lucumone.

Quòd tempeſtate Romuli,vrbs habitari cœpta eſt à Tyberi ad ſeptem colles,inde à ſeptẽ collibus ampliata per alios colles & cõualles vſq; ad mœnia quæ nũc cernimus.

Quòd vicus Thuſcus olim ante Romulum & Luceres Thuſcos, erat paludalis, & dicebatur campus Lybiſſus, & Argeus diſtinctus in inferiorem atq; ſuperiorem Argiletum. In hoc vico Thuſco erāt loca particularia, pars viæ ſacræ, Senaculum, concordia, Græcoſtaſis, Aedes Saturni, Vertūnus, Forum Boarium, Vicus Longhus, Vicus Arnienſis, vicus Stellatinus, Sabatinus, Larthenianus qui & Veiens, Phaliſcus, Herculis ara, vbi Romæ conditæ Olympus, Forum piſcarium, Porta Carmentalis, Aedes Pudicitiæ, Rotunda Herculis, Forum venalium, Lacus curtius, & huiuſmodi.

Quòd Tyberis Deus dicitur Volturnus, à capite imperij veteris principe Volturna. Et quòd Tyberis ob id Thuſcus amnis non latinus dicitur. Et quod Volturnus dicitur de pluribus. Et quòd ab Etruſcis Vertumnus Ianus Vadimon dicitur.

Ex authoribus.

Beroſo, Xenophonte, Ouidio, Trogo, Iuſtino, Diodoro, Archilocho, Acrone, Iuuenale, Macrobio, Propertio, Cicerone, Vergilio Euſebio, Varrone, Plinio, Dionyſio Halicarnaſſeo, Liuio, Igino, Seruio, Tortellio, Plutarcho, Solino, Cornelio Tacito.

VNDE

VNDECIMI LIBRI COMMENTARIA SVPER

Myrsilum Lesbium, de origine Italiæ ac Turreniæ.

VO'D prima propositio Myrsili est falsa, qua dicit: Omnis Italia à Græcis est culta, & quindecim ætatibus ante ruinas Troiȩ dicta Oenotria, ab Oenotrio Arcade.

Quòd Dionysio minus creditur quàm Myrsilo de tempore aduentus Oenotrij.

Quòd plures fuêre Oenotrij, & plures Oenotriæ terræ.

Quòd Ianus fuit antiquissimus Oenotrius, à quo Ianigenæ viri, seruata nominis interpretatione dicti sunt Oenotrij, & de contradictione Myrsili, Dionysij, Sempronij, & Catonis de origine Ligurum & Oenotriorũ in Italia, qui sint antiquiores.

Quòd de Turrenis Herodotus & alij dicunt originem habuisse à Turreno Lydo, qui consedit & habitauit in Thuscia in prima medietate Tyberis septentrionali, Alij verò eos dicunt suæ regionis esse indigenas, & priscos sub Iano habitatores Italiæ.

Quòd in hac quæstione magis creditur ipsis Turrenis & vicinis Romanis, atq; Lydis historicis, quam externis & remotis. Et de quatuor regulis probandi & videndi, cui magis in contentione historicorum sit credendum.

Quòd nullus Turrenus nomine fuit filius Atus.

Quòd ante Atum & Pelasgos ac regem eorum fuit Turrenum nomen. Et quòd fabula Turrenorum Delphinorum præcessit Atum & Turrenũ filium eius, & quomodo intelligatur illa fabula, & quo tempore res illa fuit gesta.

Quòd Turreni dicũt se solos indigenas Italiæ, & à Iano ortos, & ab eo post diluuiũ constitutos, & ab eodem suã tetrapolim cõditam, quam nõ à Turreno, sed à Tursibus vocant Tursenam, Voltursenam, Etursiã.

Quòd posteri verterunt s, in r, vt Cameses, Camesena, arbos, decus, Valesij, Fusij, Phalesij, Tursis, Tursena, Voltursena, Etursia, pronuntiant per r, vt Camers, Camerena, arbor, decor, Valerij, Furij, Phalerij, Turris, Turrena, Volturrena, Etruria.

Quòd Turreni iacent medij inter Phaliscos & Perusinos, & differunt ab eis sermone, deis & moribus.

Quòd Romani eis vicini, non vocãt eos

à duce

à duce, ſed potius à loco Turſito prima eorum metropoli dicta Etruria vocant Etruſcos.

Quòd Turreni à duce ſe vocant Razenos.

Quòd ſi Torebus filius Atus & frater Lydi venit in Etruriam, vtique ipſe Torbus ab ipſa Turſena Turrenus cognominatus eſt, & non ab eo Turrena.

Ex authoribus.

Beroſo, Dionyſio, Catone, Fabio Pictore, Vergilio, Varrone, Seruio, Plinio, Antonini Itinerario, Xantho Lydo hiſtorico, Sillio, Euſebio, Xenophonte, Iuuenale, Ouidio, Solino, Iſidoro.

DECIMITERTII LIBRI COMMENTARIA *ſuper duo & viginti fragmenta Catonis.*

QVòd Catonem coëgit ſcribere de originibus Græcanica impudentia & leuitas, qui relictis diſciplinis maiorum, & inſtructi fabulis & nouis adinuentionibus, incredibile eſt quantas mendaciorum nebulas excitauerint, & oĩa corruperint.

Quòd omnes latini conueniunt cœptã fuiſſe habitari Italiam, aureo ſeculo ſub Iano.

Quòd Italiæ ſplendidiſsima origo fuit cum tempore, tum præcipuè origine gentis Sagæ.

Quòd aureum ſæculum cœpit ante Ninum fermè annis CCL.

Quòd his temporibus originem Italiæ dedit primus Ianus ex Saga gēte aduectus in vaticanum, dictum à vagitu, cum Gallis progenitoribus Vmbrorum.

Quòd Ianus primam regiam Etruriā, & Surrenam Auguſtalē, vbi rex ſalutaretur ſingulis menſibus condidit. Et XII. faſces inſtituit, & quę ſint illæ XII. vrbes quas poſt conditionem Etruriæ ac Surrenæ poſuit.

Quòd paulò poſt conſtitutis ſubregulis, Cameſe ac Saturno circa Latium, omnis origo Italiæ circa Tyberim auguſtiſsima primum fuit.

Quòd Italia à diis & ducibus & gentibus plura fuit ſortita nominā, vt à Iano Ianicula, id eſt, Oenotria, & ſic de aliis.

Quòd Tyberis videtur fuiſſe in tutela omnium deorum, vnde nomen Albula habuit.

Quòd Albula ab imperio non colore habet originem.

Quòd Italia dicitur Apenina, à duce Aegyptio Api, non à pœno, vel bobus.

Quòd

Quòd Italia primo diuiditur in Apeninos mõtes,in Cisapēninã,& Trãsapēninã.

Quòd omnem Transapenninam Italiã vsque Alpes & Rhetos, Thusci missis coloniis tenuerunt, vbi & de singulis gentium earum originibus tradit, & de errore Græcorum atque mendacio de Istro & Istria.

Quòd Galli dicti sunt mariti Gallinarum, Celtæ quoque Transalpini & Etrusci Cisalpini Transapeninum, Et Castrati Cybeles sacerdotes & Ianigenæ.

Quæ ciuitates Etruscorum in Alpibus & transpadum & cispadum sint, & quid de Pado dicitur.

De Ancona & Gallia Togata.

Quòd Larius, Laro, Arunus, Atlaus sunt originis Etruscæ. Latina declinatione dicti Atlas & Aruns.

De origine totius gentis à Gargano mõte ad Brundusium, inde vsque in Leucopetram.

De origine gentium à Leucopetra ad Sarnum, & à Sarno ad Tyberim, & de triplici genere Aboriginum.

Quòd Roma cœpta fuit sub Saturno, inde ab Italo & Roma filia eius in Auentino & Palatino colle prosecuta, postremò sub Romulo per colles & vicum Thuscum fuit habitata à Tatiensibus Sabinis,

Et à Romnensibus Asilanis, & à Luceribus Thuscis, à quibus Romæ princeps origo extitit,

Quòd gens Etruriæ triplex est Maritima, Ciscyminia, Veientana, & Transcyminia Etrusca. Et quæ sint singulæ Vrbes, & populi in singulis partibus,

Quòd ab Ostia, Romæ vsque in Niceam finem littoris Italici, incolunt Lygures Etrusci, Lygures, Populonij, Lygures Apuani, & Lygures montani, & vnde istis origo.

Quòd prima gens Etruriæ habet metropolim Populoniam, id est, puppium Philarcham.

Quòd secũda gens Etruriæ à tyberi ad Cyminia iuga dicitur Veientana siue Latheniana, à metropoli Eniano siue Veiẽte.

Quòd tertia gens à Cyminiis iugis ad Pistorium dicitur Etrusca à principe Vrbe totius Thusciæ Etruria siue Volturrena, quæ sub radicibus Cyminiis iacet ante Volsinas.

Quòd Apeninũ montem incolunt Lygures montani, ab Apenino colle, transitu Annibalis vsque fontes Macræ.

Quòd à fontibus Macræ ad fontes Tyberis incolunt Thusci Apeninum ad inferum mare, ad superum verò Galli Aureliani.

Quòd à fontibus Tyberis ad Narem

Vmb

Vmbri incolunt.

Quòd Apianum à Nare vſque ad Sarnũ habitant Sabini & inde Sabelli cognomine Samnites, à Sabo nominati.

Quòd ſequentes Lucani à Lucio Samnite dicti ſunt.

Quòd gentilem Sabi proferunt. Sabini quidem Sangni, Romani Sanctum, Barbari Sagam, à quo primi Thuſci Sagi, id eſt, ſacri pontifices & expiatores.

Quòd Etruſci noluerunt recipere Latinas literas niſi ſub Cecinna Volturreno, longè poſt deuictam Etruriam, & hoc quia ſemper horruerunt fabulas & mendacia Græca, à quibus Latinæ literæ pendent.

Quòd tonſuram ouium Romanis oſtenderunt Thuſci.

Quòd ianus bifrons Quirinalis dicitur à victoria Lucumonis à colle Quirinali mouentis, Quirinalis vero collis à Curina, id eſt Iunone Sabina.

Ex Authoribus.

Lactantio, Ioſepho, Dionyſio, Fabio Pictore, Sempronio, Trogo, Iuſtino, Macrobio, Varrone, Vergilio, Ouidio, Iuuenale, Horatio, Seruio, Xenophonte, Archilocho, Myrſilo, Ariſtotele, Platone, Diodoro, Beroſo, Plinio, Feſto, Gellio, Liuio, Hiero-

nymo, Igino, Tralliano, Antiocho, Martiale, Strabone, Cornelio Nepote.

DECIMITERTII LIBRI

COMMENTARIA SVPER

vnum fragmentum Itinerarij Antonini.

QVòd ab Vrbe in Gallias, ſex ſunt itinera: Maritimum, Littoreum, Aurelianum, Caſsianum, Cyminium, Flaminium.

Quæ oppida aſsignentur maritimo, inter quæ illuſtriora ſunt, Populonia, Genua, Nicea.

Quæ oppida occurrant itinere Littoreo, inter quæ clariora erant Pyrgi, Grauiſcæ Coſæ, Volaterræ, Piſa, Luna.

Quæ oppida occurrant itinere Aureliano, inter quæ nobiliora erant, Tarquiniæ Volcæ, Mons Tunnias, Turſena.

Quæ oppida Caſsiano itinere inueniantur, inter quæ præcipua erant, Forum Caſſij, Arũtini veteres, Camillarij, Sena, Phocenſes, Luca.

Quæ oppida ſint in Cyminio itinere, inter quæ præſtabant Veiens, Sutrium, Fanum Volturnæ, Volſinæ, Cluſium vetus & nouum.

Quæ oppida occurrunt itinere Flaminio

nio inter quæ in pretio erant, Ocra, Otriculum, Narnia, vel Spoletum, Camerinũ, Vrbinum.

Ex authoribus.

Plinio, Catone, Ariſtotele, Verrio, Ptolemæo, Strabone, Diodoro, Vergilio, Dionyſio, Pio II. ponti. Max.

DECIMIQVARTI LIBRI
COMMENTARIA SVPER
C. Sempronium de Chronographia, ſiue deſcriptione Italiæ & eius origine.

QVòd vniuerſa Italia aſſurgit ab Alpibus & finitur freto, Siculo, inſtar inſulæ cincta mari ſupero & infero.

Quòd Alpes Italiæ ſic diuiduntur, ab Nicea ad Pœninum Alpes Lygurum, A Pœnino ad Ocram montem Tranſpadanorum, & ab Ocra ad Rhetos. Et quòd his fermè tota origo Etruſca eſt.

Quòd mons Apeninus, qui ab Alpibus ortus tenditur per mediam Italiam vſque in fretum Siculũ, ſeptem primoribus gentibus incolitur.

Quòd ab Alpibus ad fontes Macrę Apenin

ninus incolitur à Lyguribus montanis quibus Phaëtontis origo, quem Lygures Pheritonem vocabant. Et quòd Phaëton Colonias miſcuit ab oſtiis Romanis ad Niceam finem Italiæ.

Quòd Lyguribus omnibus ſicut & Etruſcis origo eſt Ianus Genius, à quo Ianiculũ, & Ianua Genua.

Quòd à fontibus Macræ ad fontes Tyberis Apeninum colunt Apuani, orti veteribus Etruſcis Ianigenis Gallis.

Quòd à fontibus Tyberis ad Narem amnem, incolunt Apeninum Vmbri, veterum Gallorum Etruſcorum proles.

Quòd à Nare amne ad fontes Silaris iuxta Latium, incolunt Apeninum Sabini, Sancti ſiue Sabatij Sangni, Caſpij genus, qui à Megale Turreno ius diuinum & humanum atque diſciplinas didicere, & non à Pythagorà, vt Græcia mendax audet in hiſtoria.

Quòd à fontibus Silaris, ad fontes Vulturni amnis, Apeninum incolunt Sabelli, quos Latini, Samnites. Græci Saunitas vocant, à Sabinis orti.

Quòd à fontibus Vulturni & Sarni vſq; in magnam Græciam, Apeninum coluerũt principio Thuſci, & reſiduum pro maiori parte Græci.

Quòd

Quòd Ciſapennina Italia, ad inferum mare,& Tranſapennina ad ſuperum mare ,ſunt loca Italiæ magis plana ſub radicibus Apeninis.

Quòd Tranſapenina Italia plana,ad ſuperum mare diuiditur in Ciſpadanam,& Tranſpadanam.

Quòd Ciſpadana diuiditur in Aemiliã, Aureliam,Flaminiam, Togatámque Galliam.Item Picenum,& vſque Brunduſium, Hydruntum & Leucopetrã. Et hic ponuntur primores vrbes,& earum origo.

Quòd Tranſpadana Italia Gallia,diuiditur in Lariam,Venetias, Iſtriam. Et hic ponit vrbes primores,& gentes,& origines earum.

Quòd in Ciſapenina Italia,diuiſio eſt iſta. Ad Niceam à Macra tenuerunt Lygures montani,origine Phaëtontei.A Macra ad Arnum & Portum Lygurnum ſunt Lygures Apuani , origine Etruſci , quos ſequuntur Lygures Populonij vſque ad caput Etruriæ:à quo ad oſtia ſunt Lygures Turreni,vbi campi complutorum lapidũ, clari pugna Herculis Aegyptij,in quo errauit Plinius.Et de errore expoſitorum Tibulli,ibi:

Nos tenet Etruſcis manátque è montibus vnda.

Quòd

Quòd post magnam Græciam à Velia ad Silarũ, sunt Lucani proles Samnitum, A Silaro ad vrbem Romam vt plurimum tenuerunt Etrusci exceptis Baiis & Cumis & de origine gentium illarum.

Quòd Roma non fuit dicta à Romulo, sed Romulus à deo Romæ, incognitæ originis.

Quòd fuit Romulo & Remo proprium nomen Rumulo & Rumo, ab Etrusca deriuatione ruma, id est mamma qua fuerũt lactati à lupa, à qua Ruminalis ficus vbi lactati, & Rumnenses viri, qui communione Asili adhæserunt Romulo, & Luceres Thusci, & Tatienses Sabini, à ducibus omnes dicti.

Quando, & à quibus condita est Roma. Et de mendaciis leuitatéque fabulosæ Græciæ, & stomachositate Græcorum in rationibus & antiquitate Italiæ.

Ex authoribus.

Ptolemæo, Liuio, Plinio, Beroso, Catone, Dionysio, Solino, Diodoro, Seruio, Verrio, Vergilio, Ouidio, Sillio, Varrone, Fabio Pictore, Martiali, Metrodoro Sceptio, Igino, Plutarcho.

DECIMIQVINTI LIBRI COMMENTARIA SVPER *Vertumnianam Propertij*.

QVòd idem fuit Ianus cœlum, Vadimon, Vertumnus & Proteus.

Quòd quadrifrons & bifrõs ab auersione diei & anni fingitur & dicitur Diespiter, Iuppiter, optimus, Maximus: alij sunt dicti Vertumni Veioues.

Cur pingitur multiformis.

Quòd sicut Horchia erat princeps dea Etruriæ, ita Ianus Vadimon siue latinè Vertumnus erat princeps Etruriæ, cuius pars est Tusca in Volsinensibus focis.

Quòd falsò exponitur, Clusinos deseruisse focos pro Volsinos.

Quòd in vico Thusco primum Roma vidit Deum Vertumnum aduectũ ex Thusca, siue vrbe Etruria.

Quòd Ianus cœpit dici Vertumnus in Latio, quando sub Galerito cœptus est habitari vicus thuscus.

Quòd etiam Iano fuit Vertũno cognomen, quia est deus vertentis anni & diuersarum naturarum ad concordiam, & est deus vertendarum rerum.

Quòd Ianus dictus est Vertũnus & multiformis effectiuè, quia vertit priscos rudes

ad omnes formas & modos ciuilis vitæ, ad honeſtatem tegumenti & victus, & cohabitationis, ad rationes faſcium, imperij militiæ, ſerendi, plantandi, vini conficiendi, metendi, exercendi, venandi, aucupandi, piſcandi, mercandi, paſcendi, arandi, ad rationes quoque olitorias, à quibus Ianus Pomonus pater, & eius vxor Veſta Pomona dicti fuerunt. Dictus quoq; fuit Vertũnus, vinifer, auriga, patronus ſobrius, ſacerdos, pontifex. Vertit inſuper homines ad ritus, ſacráq; & Theologiam Phyſicã & Ethicã.

Quòd dictus eſt ſolus ſator Deorum.

Quòd vicus Thuſcus illi ſacer fuit ſub Galeritó Larthe Etruriæ.

Quòd Galeritus Lucumo fudit Sabinos, dedit primus Romulo XII. prætoria ſiue lictores, impoſuítque tribus populis, quibus Romana gens principio conſtitit. Etruſca nomina; & eos à ducibus ſuis nominauit. Sabinos quidem Tatienſes, Rumnenſes autem, qui Romulo communione aſyli coaluerant, & Thuſcos Luceres.

Quòd ſub Romulo ligneum Ianũ Vertumnum bifrõtem in imo Argileto, & ſub Numa æneum factum, tranſtulerunt poſteri ad Argiletum ſuperiorem.

Ex authoribus.

Beroſo, Ouidio, Diodoro, Xenophonte libro

libro de æquiuocis, Fabio Pictore, Macrobio, Seruio, Myrsilo, Horatio, Varrone, Catone, Liuio, Acrone, Porphyrione, Donato, & Dionysio Halicarnasseo.

DECIMISEXTI LIBRI CAP.

EX EMENDATISSIMA
Chronographia Etrusca.

QVòd ea sola historia certissima est, quæ per substantiam constat vera narratione, & per principiantia indiuiduãtia dicta hic: & nunc constat sua chronographia propria atque non discrepante à publica Monarchiarum fide.

Quòd ab Ogyge Iano aurei sęculi fundatore Etrusci imperij, vsque ad suum subregulum Camesem, fuerunt totidem anni, quot ab Ogyge ad Ninum fundatorem monarchiæ Assyriorum, videlicet anni ducenti quadragintanouem.

Quòd à Camese vsque ad Italum fratrem Hesperi, fuerunt anni CCCCXXX.

Quòd ab Italo ad finem Mezentij, fuerunt anni CCCLII.

Quòd à Tarconte tertio, successore Mezentij vsq; ad sextum annũ Cœlij, qui iuuit Romulũ, supputantur anni CCCXXIII.

Quòd à septimo anni Cœlij, quo fundadata est tetrapolis siue quadrata vrbs Ro-

ma vſq; ad perdomitam tetrapolim Etruriam enumerantur anni CCCCXLIIII.

Quòd ab Elbio Larthe ſub quo perdomita eſt Etruria, vſque ad Cecinnam qui primus recepit literas Latinas in Etruria, colliguntur anni CXXIX.

Quòd à prædicto Cecinna vſque ad Mecœnatem & Octauianum Auguſtũ, fluxerunt anni CXXXVIII.

Quòd à Mecœnate vſque ad interitum Othonis ſcribuntur anni CXIII.

Quòd à Iano Priſco, vſq; ad Sceuinũ ſociũ Othonis, in interitum Othonis, decurſum fuit in Etruria ſub Larthibus quinquagintaquinque, & præclariſsimis decẽ principibus, totidem annis, quot gentilis monarchiarum ſupradicta publica fides, tradidit, ſcilicet octo & ſeptuaginta ſupra trecentos & duo milia.

Qui fuerint dicti Larthes, & principes Etruriæ? & quibus nominibus appellati? & quot quiſque regnauerit annis.

Ex authoribus.

Iuuenale, Beroſo, Manethone, Suetonio, Appiano, Philone, Liuio, Fabio Pictore, Dionyſio Halicarnaſſeo, Euſebio, Catone, Macrobio, Feſto, Propertio, Vergilio, Diodoro, Solino, Varrone, Myrſilo, Xenophõte, titulis, Ouidio, & Metaſthene.

CAP

CAPITVLA EX CHRONOGRAPHIA QVATUOR *Monarchiarum.*

QVòd ab Ogyge ad Ninum fuerunt anni CCXLIX.

Quòd à Nino ad finẽ monarchiæ Aſſyriorum, vſq; ſcilicet initium Arbacis Medi numerantur anni MCCXXXIIII.

Quòd monarchia Perſarum & Medorũ durauit annis CCCCXV.

Quòd ab Alexandro Magno ad principium monarchiæ Romanæ deuicto vltimo rege Syriæ & Aſiæ Philippo colliguntur anni CCXXXVI.

Quòd ab initio dictæ monarchiæ Romanorum vſque ad interitũ Othonis Cæſaris ante Veſpaſianum ſunt anni CLXIIII.

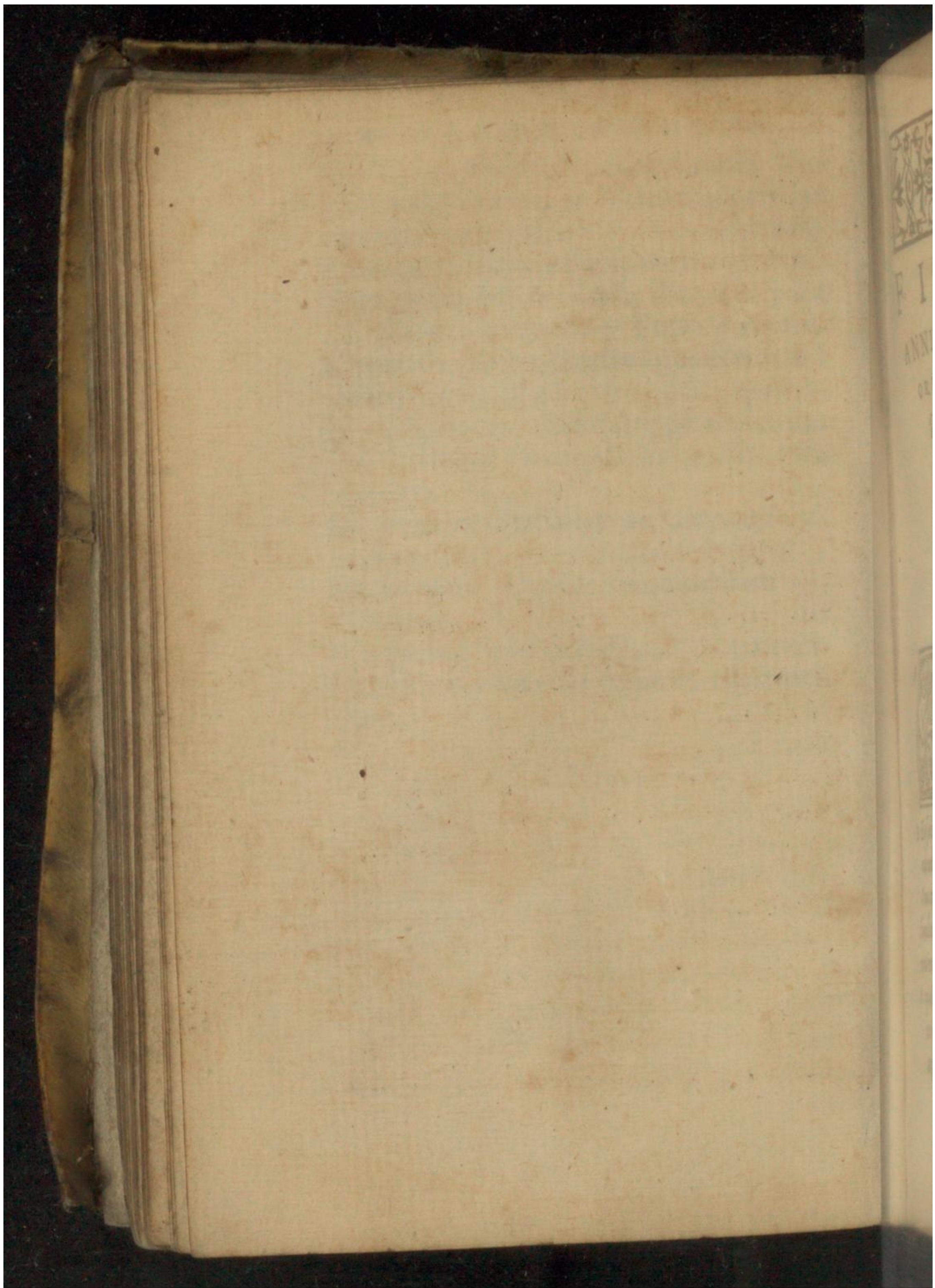
Colliguntur omnes anni certiſsimi à Priſco diluuio ſub Ogyge per annos publicæ fidei monarchiarum vſque ad interitum Othonis, octo ac ſeptuaginta, ſupra trecentos & duo millia.

Ex authoribus.

Publicæ fidei Beroſo, Metaſthene, Cteſia Gnidio, Euſebio, Liuio.

CAPITVLA SVPER QVADRAGINTA QVAEstiones Annias.

FINIS.

F. IOANNIS ANNII VITERBIENSIS, ORD. PRAEDICATORVM, sacræ Theologiæ professoris in Archilochi de Temporibus Epitomen.

PRAEFATIO.

A ARCHILOCHVS GRAECVS Chronographus, floruit Olympico certamine victor, floruit cũ Simonide & Aristoxene Olympiade xxix. vt Græci scribũt & Archilochus.
B Eusebius annotat in eadem Olympiade. Caussæ edendi hanc Epitomen de tẽporibus plures fuere. Vna quidem communis sibi & alijs Græcis, quia funditus ignorabant Græci qui primi reges fuerint in orbe, & aureo seculo ante Ninum, quippe
C quia Ninus primus fuit qui assecutus est scriptores Græcos, vt Diodorus in tertio libro, & Xenophon de æquiuocis insinuant, idcirco ad com-

plete scribendum historias & antiquitates, ne- A
cesse fuit ab Assyriis mutuari & mandare li-
teris, qui reges ante Ninum, quótue annis sin-
guli regnauerint. Deinde, quia etiam de tem-
poribus, à Nino vsque ad primam Olympiadem,
Græci autores per opiniones scribunt, & sibi B
mutuo contradicunt, & ob id incerta est omnis
Græca historia de temporibus, vt autores sunt
Eusebius de temporibus primæ Olympiadis, &
Iosephus contra Appionem grammaticum, id-
circo necesse fuit ad depellendos errores ab hi- C
storicis, cum ipsa certissima Barbarorum hi-
storia concordare Græcorum incerta tempora,
quantumq; temporis intercesserit a Nino vsque
ad conditionem Troiæ, quótue annis & quibus
regibus Troia durauerit. Deinde, quia circa D
senectutem suam qua vixit Archilochus, vt
aiunt, annis centum & decem, errari cœptum
erat de temporibus Homeri, idcirco ipse coactus
est etiam Epitomen protrahere, ab excidio Tro-
iano vsque ad Homerum poëtam. Huius Epi- E
tomes meminit Eusebius quum de temporibus
Homeri loquitur, & nos paulò inferius addu-
cemus. Itaque de temporibus aurei seculi quæ
præcesserunt Ninum, & quæ idem Ninus vi-
tiare cœpit omnium primus, vt autores sunt F
Fabius Pictor, Trogus & Iustinus, his verbis
absoluit Archilochus.

A ASEAS Phœnix Damaſcenus, libro nonageſimoſeptimo hiſtoriarum aſſerit ante Ninum fermè ducentis quinquaginta annis fuiſſe inundationem terrarum, & quen
B dam cui teſtimoniũ perhibet Moſeus antiquiſsimus hiſtoricus liberatum circa fluuium Araxim ad montes Caſpios, túmque recenti cœlo & rudi humano genere vixiſſe auream vitã, in qua nullo ferẽte legem,
C natura ipſa viuebatur, quouſque Ninus & Semiramis arma populis inferentes, primi vitam vitiare cœperunt humanã. Tradunt igitur Chaldæi vno & trigeſimo atque centeſimo ab Ogyge anno regnaſſe apud ſe
D Saturnum auum Nini, annis ſex & quinquaginta, primúmque Babyloniæ fundamenta iecisſe. Hunc ſecutum fuiſſe filium Belum Iouem, & rexiſſe Chaldæos & Aſſyrios annis duobus & ſexaginta. Ninũ verò
E duobus & quinquaginta, Semiramidem duobus & quadraginta. Ea Babyloniã magnitudine indicibili extruxit. Supputantur igitur à Nino ad ſecũdum annum Spheri quo ortus eſt Deucalion, anni vnus & quin
F quaginta ſupra c c c c. ſeptingenti verò à prima inundatione nouimeſtri, à qua ad Troiam colligit Maſeas annos non minus octo & viginti ſupra octingentos. Regna-

tum verò fuit Troiæ regibus sex, sub Dar- A
dano quidem vno & triginta annis, sub
Erichthonio quinque & septuaginta, sub
Troë sexaginta, sub Ilo quinque & quin-
quaginta, sub Laomedonte sex & triginta, B
sub Priamo quadraginta.

*Vt diximus, quia ante Ninum tempora igno-
rauerunt Græci, cõpulsi sunt ab ipsis Assyrijs &
Phœnicibus historiam mutuari. Hunc Maseam*
Maseas. *etiam contra Appionem grammaticum, & in
primo de antiquitate Iudaica producit Iosephus* C
*dicens: Maseas inquit, Damascenus lib.xcvi.
historiarum ita scribit: Est super Myriadem ex-
celsus mons in Aramea, qui Baris appellatur, in
quo multos confugientes sermo est diluuij tem-
pore liberatos, & quendam simul in arca deue-* D
*ctum in montis Ocilæ summitate, lignorúmque
reliquias multo tempore cõseruatas, cuius memi-
nit etiam Moyses Iudæorũ legislator. Hæc Ma-
seas. De tempore autem quo cœpit prima aurea
ætas ante Ninũ omnes historici Latini cõueniũt
mox homine sato sacrã fuisse simul auream æta
tem vt Ouidius indicat in 1. Metamor. & nos
in alijs cõmentarijs super Fabiũ Pictorem dixi-
mus. Porrò de quinque diluuijs & eorũ tempo-
ribus, copiose expositũ est in Xenophonte de æqui-
uocis, & in cõmentarijs eius. Itaque vbi Archi-
lochus absoluit tempora ex annalibus Assyrio-
rum & Phœnicum ab inundatione prima ter-*
rarum

A rarum vſque ad conditam Troiam, nunc ab ea cõdita vſque ad deſtructam ex Annalibus regũ Troianorum ſubinfert dicens: Clara eſt litera, in qua error Euſebij de temporibus regũ Troiano- rum conuincitur, ſequuti diſsidentem ſibiipſi Græ B cam historiã. Et ob id in hac re Troiana ſequimur abſque errore Archilochum, qui non Græcas pugnas defendit, ſed ſolos regũ Troiæ annales ex Maſea phœnice proſequitur. Deinde de temporibus ab euerſione Troiæ vſque ad Home- C rum poëtam diſtinguit, de cuius patria & temporibus indocile ſemper genus litigauit, vt vere oſtendant ſe nihil ſciuiſſe. Nam vt ipſimet Græci confitentur, ſi de Homeri patria à Pyndaro Lyrico quæres, ſibi ipſe diuerſus erit & nunc Smyr- D næum, nunc Chium aſſeuerabit. Si ab Antimacho & Nicandro expetis, Colophonium cenſebunt. Si ab Ariſtarcho & Dionyſio Thracio, haud dubitabunt Athenienſem dicere. Ariſtoteles eum Salaminium, Simonides verò Argiuũ E eum fuiſſe contendit. Hactenus de patriæ eius erratis. Nunc de temporibus, Euſebium de temporibus Aeneæ Syluij ſcribentem: audiamus his verbis: Homerus, inquit, his fuiſſe temporibus à quibuſdam iudicatur. Et ſubdens, quan- F ta, inquit, apud veteres de eo diſſonantia fuerit, manifeſtum eſſe poterit ex ſequentibus. Quidã eum ex quibus Socrates, ante deſcenſum Heraclidarum ponunt. Eratoſthenes, poſt centeſimũ

Euſebij error.

Homeri patria.

Homeri ſeculum.

annum Troianæ captiuitatis. Philocorus verò, Ionicæ migrationis tẽpore, sub Archippo Atheniensium magistro, qui fuit post captam Troiam, annis clxxx. Cæterũ Apollodorus Atheniensis ccxl. anno euersionis Ilij. Extiterunt alij, qui paulò antequam inciperent Olympiades, retro cccc. annis Troianæ captiuitatis eum fuisse putent, licet illũ Archilochus dicat fuisse vigesimatertia Olympiade, & quingentesimum Troianæ captiuitatis annum supputet. Hæc Eusebius. Quę omnia Archilochus ex historijs dictarum patriarum perquirens qui fuerint illis temporibus apud eos dicti Homeri, has caligines dissoluit dicens: A B C

Homeri octo.

Secuti sunt anni quingenti à captiuitate Troiæ vsque ad vigesimamtertiam Olympiadem, in quibus floruerunt Homeri octo. Horum primus in annalibus Teutei regis Assyriorum traditur, qui vigesimusseptimus à Nino extitit. Hic Homerus vt ibi traditur, fuit Smyrneus & præfectus eiusdem regis paulò ante descensum Heraclidarum in Peloponessum, anno xx. Demophoontis regis Atheniensium quãdo Pyrrhus in templo Apollinis fuit ab Oreste interemptus. Hunc secutus est Homerus Chius, qui vt Chiesium memoria tradit, floruit arte medicinæ anno xix. Melanthis regis Athenie- D E F

A nienſium. Alius fuit Homerus patria Cumeus, qui vt ipſi Cumei perhibét enituit magica magis quã literatura, anno xxiij. Codri regis Atheniẽſium. Quartum, ciuem ſuum prædiuitem Salaminenſes Cy-
B prij efferunt, arte inſtitoria inclytum, anno octauo Agaſti Athenienſis. Biennio poſt emerſit Homerus Colophonius, quem illorum annales migratione Ionica prædicant effulſiſſe arte pictoria ſimul & ſcul-
C ptili. Sextus fuit Athenienſis, qui vt ipſi ſcribunt, illuſtris reuocatione abolitarum legum & nouarum latione floruit ſub Archippo. Septimum argiui habent, Muſicæ atque geometricæ diſciplinæ præceptis
D admirabilem, anno decimoſeptimo Diogeneti Athenienſis. Vltimum hunc Homerum ætas noſtra cernit, qui Olympiade xxiij. & à Troiæ excidio anno quingenteſimo patria Mæon Olympico cer-
E tamine victor, iudicio totius Græciæ eximius poëtarum eſt habitus, & ei ſoli ius tributum emendandi characteres & nomina & linguam Græcam, quæ, vt ferunt, Cadmus Samothrax ferè Barbara & plena
F ruditatis attulit, ſub excidium Troianum, quum reuerſus eſſet à fuga quam inierat ob certamen quod illi Priſca vxor intulerat propter nuptias ſuperinductæ Armo-

niæ. Sunt ergo nũc characteres ab Home- A
ro forma elegantiore. Nam primi barbariem quandam vetuſtam & non phœnicam ferebant, quia nihil phœnicum habent vt cernimus, ſed Galatarum & Mæonum figuras retinent. Idem Homerus reforma- B
uit characteres, & grammaticæ præcepta primus dedit, quum antea quiſq; ſermone ſcriberet ſimul & loqueretur vernaculo. Quæ profecto etiam Italia, quæ & magna Græcia ſuſcepit. Hactenus de temporibus. C

Licet Euſebius non definiat pro Archilocho expreſſe, tamen ſub tacitè per iſtam coniunctionem, licet, determinat. Quaſi dicat: Licet Archilochus certiſsimus temporum author probè diſ-

Homeri octo.

ſoluat æquiuocationes nominis Homeri, quia plu- D
res fuerunt, vt etiam Xenophon de æquiuocis dicit, & tempora eorum & nobilitates ex annalibus patrijs probet, & ætate ſua vltimum fuiſſe tradat, tamen illi in æquiuocatione, & ſtultitia perſeuerant, quia vt in principio fragmentorum E
Catonis probauimus, Græcorum genus eſt confuſiſsimum, & per omnem vitam homines errare compellens, ſimúlque indocile atque nequiſsimum, quærens literis ſuis à natura ſua, cuncta corrumpere. Instructi enim copia dicendi, vt ait F
Lactantius, mirabile eſt, quantas mendaciorum tenebras, & caligines excitauerunt. Creditur ergo Archilocho, cùm ſtudioſe annalium

patri

A patriorum perscrutatori, tum præcipuè quia vltimo Homero qui quæritur ipse coætaneus fuit, de cuius laudibus hæc dicit Archilochus floruit vt Eusebius notat, & nos suprà diximus, Olympiade xxix. Et Homerus xxiij. quare B ante floruit Homerus quàm Archilochus, sex Olympiadibus, id est, annis xxiiij. quoniam Olympias apud Græcos est spatium quatuor annorum, sicut apud Latinos lustrum est spatium quinque annorum. Fuit igitur Archilochus coæ C taneus Homero poëtæ de quo erat perquisitio. Et ideo ipsi soli præter omnes creditur. Quot verò Cadmi fuerint super Xenophontem de æquiuocis exposuimus, ac etiam de nuptijs huius Cadmi. Et certamen passus est anno fermè octo D gesimo antequam excideretur & cremaretur. Troia, vt Spinga & Palefatus tradunt, & Eusebius de temporibus notat. Non ergo post huius Armoniæ & Cadmi nuptias ædificata est Troia à Dardano Samothrace, qui cùm Ia- E sio & Cybele his nuptijs interfuit, vt Græcia mendax audet in historia, quia ante has nuptias ducentis annis, & amplius inuenitur Troia condita ab alio Dardano Thusco filio Coriti, qui teste Vergilio à Turrhena sede Coriti F profectus in Samothraciam primo, postea Idæas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. Isq; fuit Dardanus Iliacæ primus pater vrbis & autor. De literis verò reformatis ab Homero Mæone,

Literas ex poliuit Homerus.

quòd similentur Galatis & Mæonicis characteribus, etiam argumēto est, quòd ait Cæsar in sexto Commentariorū, quòd Galli vsq; ad illud tempus vtebantur literis quibus & Græci. A

XENOPHONTIS LIBER, DE AEQVIVOCIS, cum Commentariis Annij. B

Xenophō.

QVis fuerit iste Xenophon nondum compertum habeo, existimo tamen fuisse filium Gryphonis, qui post Archilocum floruit, quia Archilochus distinxit octo fuisse Homeros, iste verò Xenophon solùm octo fuisse dicens, non discreuit inter eos vt pote qui ab Archilocho digestos ante se viderat. Archilochus enim floruit Olympiade vigesimanona. Et Xenophon filius Gryphi Olympiade xcv. Opinari tamen licet cuilibet. Aequiuoca autem hic appellantur nomina hominum, quæ errorem in historijs ingesserunt, priscis Græcis existimantibus de vno solo dici quæ de pluribus dicta sunt. Et incipit a Cælo & eius posteris, Saturno, Ioue, Hercule, & alijs, dicens: C D E

SAturni dicuntur familiarum nobilium regum, qui vrbes condiderunt, senissimi. Primogeniti eorum Ioues & Iunones. Hercules verò nepotes eorum fortissimi. F

Patres

A Patres Saturnorum Cæli, vxores Rheæ, & Cælorum Vestæ. Quot ergo Saturni, tot Cæli, vestæ, Rheæ, Iunones. Hercules. Idē quoque qui vnis populis est Hercules, alteris est Iuppiter. Nam Ninus qui Chaldæis B extitit Hercules fuit assyriis Iuppiter, quibus oppidulum paternū tetrapolim & caput imperij statuit. Vnde ipsum Ninum, id est, Iouem cognominauerunt, qui proprio nomine Assyrius dicebatur, à quo C Assyrij dicti, & à cognomine vrbs Ninus dicta.

Lactantius primo diuinarum institutionum libro capite vndecimo. Cælus dictus est fuisse Saturno pater, & terra mater, vt autor est Minu- D *tius Felix in Octauio, quia qui vel virtute eminent, vel subito ignotis parentibus apparent, solemus eos de Cælo cecidisse dicere. Hoc ibi Lactātius probat authoritate antiquissimi Trimegisti, qui cùm diceret admodum paucos extitisse, qui-* E *bus esset perfecta doctrina in his Cælum, Saturnum, & Mercurium nominauit Natus est igitur Saturnus ex homine cui Cælo nomen erat, quem Vranum Græci vocant. Et capitulo decimotertio. Ennius inquit in Euhemero, non pri-* F *mum dicit regnasse Saturnum, sed Vranum patrem dicens, initio primus in terris imperiū summum Cælus habuit. Cur verò primi reges deorum, cælorum, stellarúmque nominibus cogno-*

Cælus pater.

Nominū rebus perpetuis imponendorum causæ.

mina

minati fuerunt, idem Lactantius ait ob propa- A
gandum fulgorem nominis, & memoriam in-
dendam, vt in vndecimo capitulo insinuat, di-
cens: Saturnus cùm esset potentißimus, ob paren
tum suorũ memoriã nomine cælo terræque indi-
dit, quum hi, prius alijs vocabulis appellarētur, B
qua ratione montibus & fluminibus nomina
sunt imposita, quod apud veteres maximéque
Græcos vsitatum fuit, vt Inachus fluuius, mare
Aegeum, Tyberis, & Turrenũ mare, atq; mons
Auentinus. Et subdit. Hæc quia Minutius igno- C
rauit, alio traduxit historiam. Hoc loco nota La
ctantium, quia alio proprio nomine nominaban
tur. Vt Ianus, Cælum, Chaos, proprio antea nomi
ne dicebatur Noa, vt ait Berosus. Seruius verò
super septimo Aeneidos, ibi, Saturnúsque senex, D
Antiqui (inquit) reges nomina sibi plerunque
vendicabant deorũ. Rationẽ verò aßignat La-
ctantius capitulo decimoquinto, inducens etiam
testimonium Ciceronis in libro de natura deo-
rum. Nam quia ante Cælum & Saturnũ nulli E
fuerunt reges ob raritatem hominum, ipsum
regem totamq; posteritatem eius summis lau-
dibus ac nouis honoribus iactare cœperunt, &
Deos credere, siue ob miraculum virtutis rudes
adhuc & simplices, siue (vt solet) in adula- F
tionem præsentis potentiæ, siue ob beneficia qui-
bus erant ad humanitatem compositi. Et hi
summi reges ob celebritatem nominis in pro-
uin

A uincijs omnibus colebantur. Priuati verò singuli populi, gentis, aut vrbis conditores, seu fortitudine insignes essent, summa veneratione colebant. Hæc Lactantius. Et hoc videtur significare Xenophon, quum dicit Saturnos dictos
B qui nobilium regum vetustissimi, condiderunt vrbes & populos, ac propterea non vnum sed plures fuisse Saturnos, quorum patres dicti erant Vrani siue Cæli. Filij verò Ioues, & nepotes qui viribus excellerunt, Hercules. Nomi-
C na ergo hæc fuerunt dignitatis & deitatis cuiusdam apud rudes priscos ob fulgorem nominis inuenta. Deinde notat Xenophon quòd ista sunt nomina relatiua, vt genitor & genitus. Vnde Saturnus est, is qui à Cælo & terra siue
D Vesta genitus fuit, & qui ex Rhea siue Opi sorore simul & vxore genuit Iouem & Iunonem. Iuppiter verò est qui à Saturno atque Rhea genitus, genuit Herculem. Porrò Cælus & Vesta siue terra ad nullos superiores refe-
E runtur, quia absolutè primi. Ergo ista sunt magis nomina analoga quàm æquiuoca, quia de pluribus posterioribus dici videntur, per habitudinem ad primum Cælum, posteriores Cæli, & ad primam Vestam iuniores, &
F ad primos Saturnum & Rheam posteriores, & similiter de Iouibus, Herculibus, Veiouibus, & Iunonibus. Vnde apud Babylonios Nymbrotus est Saturnus, cuius filius Bellus est Iuppiter

Bab

Babylonius, vt in 3. libro Diodorus indicat. Similiter Cameses apud Aegyptios est primus Saturnus, & primogeniti eius Osiris & Isis sunt Aegyptius Iuppiter & Iuno, vt ait in 1. lib. idem Diodo. Et filius Osiridis Lybius nomine, vt Moses insinuat, fuit Aegyptius Hercules: qui teste Diodoro ibidem, robore corporis erat admirabili, & gradu Osiridi generéque erat proximus. Pari forma Apteras Cretensibus fuit primus Saturnus, qui Cælo patri testes amputauit, & filius eius Iuppiter Iunóq; primogenita, & Alcæus ex Alcmena fuit Græcus Hercules, & ita de alijs. Et quia relatiua possunt vni diuersa conuenire, quippe qui a idē est pater & filius respectu diuersorū: idcirco idem potest esse Iuppiter, Saturnus & Hercules, cuius exēpla ponit Xenophon. Quod verò ait quòd populi appellati sunt Assyrij ab eo, & vrbs Ninus, hoc idem Hebræi proferunt Assur & Niniuen Gen. ca. 10. vbi Moses ait de Nymbroto auo Nini, & Saturno Babylonico, & tetrapoli Babylonia, & tetrapoli Niniue ab Assyrio condita, his verbis vsus. Fuit (inquit) principiū siue sedes regni Nymbroti, Babel & Arach, & Achat, & Galāne, in terra Sennaar. De terra illa egressus Assur ædificauit Niniuē, & fora ciuitatis, & Cale, & Resen inter Niniuē & Cale. Nec hæ sunt quatuor ciuitates discretis longis spatijs, vt quidam ignari topographiæ veteris existimant & expo-

nunt

nunt contra textũ Moysi, qui has exponens non dixit: Hæ sunt ciuitates, sed hæc est ciuitas magna scilicet Tetrapolis, vt ait Xenophon, & nos inferius exponemus.

DE SECVNDO AEQVIVOCO, PHORONEVS.

PHoronei plures, sed in precio habiti duo, Antiquissimus claruit primo anno Nini, in parte Hellinica quæ pòst Græcia dicebatur. Iunior secundus rex Argiuorum filius Inachi, inter quem & Priscum fuêre decem ætates & amplius.

Sequitur de secundo nomine æquiuoco, quod etiã obscuritatem ingerit in historijs, & dicitur Phoroneus: qui licet fuerint plures, tamen duo poterant capere atque decipere historicos. Hi autem differunt in multis. Primo, in tempore, quia Priscus claruit primo anno Nini: Secundus verò, vigesimoprimo anno Armatritis Assyrij, qui septima proles fuit à Nino, vt Græci asserunt, & Eusebius notat in tẽporibus eiusdem Armatritis. Ex quo soluitur illa quæstio, quare Græci incipiunt sua tempora à Nino, & non cõpertum habuerunt qui primi ante Ninum fuerint in orbe reges, quum primus qui Græcos scriptores assequutus est fuerit Ninus, vt insinuat Diodorus Siculus in primo libro & tertio. Hoc dissoluitur ex hoc dicto Xeno- **Phoronei.**

phon

phontis. Nam quia priscis Græcis nullus fuit A
rex antiquior Prisco Phoroneo, idcirco non
comperiebant alios antiquiores, sed coætaneos.
Et quia Ninus fuit ei coætaneus, idcirco ab eo
potuerunt incipere. Secundo differunt regno,
Nam iunior fuit rex Argiuorū, quæ est vna B
pars Peloponnesi. Priscus verò regnauit in
altera parte, quæ à filio Deucalionis dicta est
Hellines, sed prius Græcia, vt author est Ari-
stoteles in secundo libro Metheororum, dicens:
Sub Deucalione fuit grauis hyems, & excessus C
imbrium in loco vbi nunc habitant Hellines,
qui prius dicebātur Græci. Ergo ab historicis
Priscus appellabatur Phoroneus antiquissi-
mus rex Græciæ. Quo epitheto Plinius vtitur
in septimo naturalis historiæ, cap. vlt. Alter D
verò Phoroneus secundus rex Argiuorum.
Nam ante eum fuit pater eius primus illis rex.
Quo epitheto vtitur Eusebius de temporibus.
Sequitur tertia differentia, quia Phoronei an-
tiquissimi nulla genealogia reperitur, iunioris E
verò reperitur, quia Phoroneus iunior fuit fi-
lius Inachi & Niobes, qui primus leges & iu-
dicia constituit Argis vernaculo carmine,
quia his nondum erant literæ. Inter hunc, &
Priscum interfuerunt decem ætates & am-
plius, id est, plus ccl. annis, vt nunc explanat,
dicens:

A
DE AEQVIVOCIS TEMPORVM.

AEtas apud diuerſos diuerſa metitur ſpatia, quia apud Aegyptios ſpatio triginta annorum perficitur, & apud Græ-
B cos quartam centenarij partem, id eſt, annos quinque ac viginti continet, Annus etiã diuerſus eſt. Etenim ipſi Aegyptij vtuntur anno quandoque menſtruo, ſæpe bimeſtri, non rarò trimeſtri: ſæpe quadrimeſtri, nõ-
C nunquã ſolari. Quæ varietas etiam ex noſtris qui ab eis literas habuerunt, ſapientes coegit aberrare. Iberis annus quadrimeſtris vt plurimum eſt, rariſsimè ſolaris. Econtrà Chaldæi quum in antiquitate di-
D ſciplinarum ſuarum vtantur menſtruo, in cæteris ſemper ſolarem ſe intelligere fatentur. Et hoc pacto ſemper, quo Semiramis in columna Nino ita excidit: Mihi pater Iuppiter Belus, auus Saturnus Babylo-
E nicus, proauus Cur Saturnus Aethiops, abauus Saturnus Aegyptius, attauus Cælus Phœnix Ogyges. Ab Ogyge ad meum auum ſol orbem ſuum circumluſtrauit ſemel ac tricies & centies. Ab auo ad patrem
F ſexies & quinquies. A patre ad me bis & ſexagies: Columnam, templum, ſtatuam Ioui Belo ſocero, & matri Rheæ, in hoc Olympo Semiramis dicaui.

Aetas. Sequitur tertiò de æquiuocis temporum, di- A
cens quòd ætas apud Aegyptios triginta anno-
rum spatium est. Verùm quia apud Aegyptios
annus etiam est confusus, vt mox aperiet, idcir-
co etiam hi triginta anni definitum habent
intellectum quomodo accipiantur. Apud Græ- B
cos autē, vt ait, ætas est spatiū vigintiquinque
annorum. Quod congruit his quæ alij autores
Græci tradunt. Et enim vbi Antiochus Syra-
cusanus ait, Siculos pulsos ab Italia à Pelasgis
ante res Troianas septuagintaquinque annis, C
& Herculem discessisse ab Euandro quinqua-
gintaquinque annis quàm Aeneas in Italiam
venisset, alij per ætates fermè eūdem numerum
attingunt, vt patet ex his quæ ait Dionysius
Halicarnasseus in primo libro, dicens: Siculum D
inquit, genus reliquit Italiam tribus ætatibus
ante res Troianas, vt Hellanicus Lesbius di-
cit: vt autē Philiscus Syracusanus, annis octo-
ginta. Et in eodem libro: Secunda, inquit, æta-
te post Herculis profectionē, anno fermè quin- E
quagesimoquinto (vt ipsi Romani dicunt) rex
erat Aboriginibus Latinus Fauni filius quin-
tum & trigesimum iam annū imperij agens.
Annus. Hæc de æquiuocatione ætatis. Sed de anno ma-
ior cōfusio nascitur, præcipuè apud Aegyptios, F
qui vt patet hoc loci in Xenophonte, atq; alijs
autoribus, tam mixtè promiscueq; atque con-
fuse annū in eadē narratione accipiunt, vt cō-

pulerint

A pulerint etiã sapientes Græcos errare, qui ab eis literas habuerunt. Miror quòd dicat sapientes Græcos ab Aegyptijs literas habuisse, quũ pro cõstante teneant illas à Cadmo Græcis illatas. Sed existimo literas hoc loco Xenophontem
B appellare, non ipsos characteres, sed disciplinas Aegyptiorũ, quas ante Cadmum Linus, Orpheus, Museus, & alij in Aegypto habitas vernaculo carmine in Græciam retulerũt, & tãdem Homerus in eam formã qua nunc sunt
C redegit, vt insinuat Archilochus, super quem cõmentaria confecta cum sequẽtibus edemus. Omnes enim Græci sapientes & historici, vt autor est Diodorus in pluribus locis, in Aegyptũ profecti sunt Ex quo patet dissolutio illius
D quæsiti, quo quæritur. Vnde est quòd Græca historia de temporibus à Nino vsque ad primam Olympiadem est incerta, vt ait Eusebius de temporibus, imò & sæpè falsa, vt scribit Iosephus contra Appionem grammaticum, dicens:
E Scimus, inquit, in quot locis de genealogijs & temporibus Hellanicus discrepat ab Agesilao, & in quantis Herodotum corrigit Agesilaus: nec ignoramus quo pacto Ephorus in pluribus ostendit Hellanicum esse mendacem, Ephorum
F verò Timæus, Timæum posteri, Herodotũ cuncti. Et ideo non iniuria dixit noster Iuuenalis Aquinas: Et quicquid Græcia mendax audet in historia. Vnde ergo tot in temporibus in-

ter eos dißidia & caligines ante primã Olympiadem? Et respondent tam Eusebius quàm Iosephus. Quia, inquiunt, annos & tempora non per certitudinem, sed vt cuique visum est per opinionem scripsit. Quòd si quæres vnde origo quòd tam diuersimodè opinati sunt, in promptu est responsio ex Xenophonte: quia quum annos ab Aegyptijs didicerint, qui multis modis accipi possunt, vnusquisque accepit prout sibi melius visum est posse accipi. Quin etiam & ipse Manethon Aegyptius non potuit subterfugere, quin promiscuè Dynastiarum acciperet annos, vt patet in supplemento Berosi, in quo multa inuolucra sunt in temporibus eius. Itaque ab historicis solent vitari anni Aegyptij. Cæterũ Xenophon de annis Ibericis & Hispanicis, ait eos in vsu habere annum quadrimestrem, rarißimè autem solarem. Cui argumento est, quod Strabo ait in Geographia Hispaniarum, ab Hispanis qui circa Beticam doctißimi incolunt, tradi ex milibus annis ante sese habuisse literas, leges & carmina. Duo autem milia solares efficiunt sex milia quadrimestres: quos si à principio Octauiani, quo Strabo floruit retro supputes, peruenies ad initium Nini hoc modo, per certißimos annales quatuor Monarchiarum, quas suo loco digeremus. A Nino enim ad Sardanapalũ Berosus supputat annos Assyriorum quatuor & triginta suprà ducentos

Anni Iberici.

tos

A tos & mille. Monarchiæ verò sequentis. Medorum atque Persarum vsque ad Alexandrum, ex eorum annalibus Metasthenes Persa colligit annos quinque & nonaginta suprà quadringentos. Porrò ab Alexandro per re-
B ges Asiæ atque Syriæ Eusebius vsque ad vltimum Philippum, supputat annos ducentos triginta sex. Inde ad Monarchiam Octauiani, enumerat annos, quadragintanouem. Hos omnes si simul colligas, efficient annos quatuor-
C decim & duo millia, qui numerantur à Nino ad Strabonem. Ergo iure Xenophon ait, Iberis in vsu esse annum quadrimestrem. Quòd autem circa initium Nini fuerint literæ atque leges non solùm Hispanis, verumetiam Gallis &
D Germanis, author est Berosus, quem commentaturi in hoc volumine sumus. Is in quinto Antiquitatum sic dicit. Anno quarto Nini, literis & legibus Germanos format Thuyscon gigas, Celtas verò Samothes, & Celtiberos Tu-
E bal. Cui argumento est in Betica vrbs vetustissima, à duce dicta Tubal, & à posteris Dubal, vt profertur in Pomponio Mela, in descriptione Beticæ. Ergo Iberi, Samothei, & Thuyseones patres literarum & philosophiæ inueniun-
F tur ante Græcos plusquam mille annis, vt Aristoteles in Magico, & Senon verè asserunt, & non Græci, vt Ephorus mendax, & Diogenes Laërtius fabulator somniant, & non probant.

Literæ apud Hispanos & Gallos.

Sed de his ſermo erit in commentarijs Bero- A
ſianis. Igitur quo pacto apud Aegyptios &
Iberos in vſu annus fuerit, dictum eſt.
Annus Chaldaicus. *Quo verò modo apud Chaldæos & Aſſyrios*
accipiatur, Xenophon dicit, quòd in vna
re tantùm anno menſtruo vtuntur, quum B
de antiquitate diſciplinarum ſuarum loquuntur, quod alibi expoſuimus in fine primi principij commentariorum ſuper Philonem. De columnis verò & ſtatuis Beli Iouis, & Rheæ, & Iunonis, & templo, & exciſis imagine Se- C
miramidis, & Nini, copioſiſſimè in tertio libro Diodorus exequitur, ſuppreſſa ſolum mentione nouem & quadraginta annorum ſupra ducentos, ab Ogyge ad Ninum.

D

DE QVATVOR ALIIS AEQVIVOCIS.

OLympus plura ſignificat. Nam omnis mõs regionis altior, Olympus, à Græ- E
cis dicitur. Vnde & plures Olympi dicti quaſi toti lympidi. A Barbaris verò omne ſpatium circulare vltimum lympus dictus eſt, & cum interiori areas Olympus, à quo aſtrolabium Olympus, & ſacrum pomœ- F
rium Olympus eſt. Homeri plures fuêre, quorũ qui eximius Poëtarum extitit vltimus omnium, poſtq; Thalem Mileſiũ inuen

A uenitur. Nini plures fuêre. Primus omniũ Afsyrius, quem ab ampliato oppido patris vocauerunt Ninum, id est, Iouem lingua Afsyrica. Huius filius Zameis etiam Ninus paterno cognomine appellatus fuit.
B Ogyges plures fuêre. Primus supradictus attauus Nini, quem Babylonij Gallum cognominant, quòd in inundatione etiam superstes alios eripuerit, & genuerit. Hinc Sagæ apud quos nauigio saluatus est &
C ereptus, ratem vocant Gallerim, quòd vndis saluet. Verũ Græca lingua Gallus candidum & lacteum significat, Phryga exertum testibus, Latina gallinæ maritum, & Celtas qui sunt Galathæ veteres, à rege Ga
D lanthe filio Herculis, à quibus Galathæ in Asia, & Gallogræci in Europa. Fuit autem priscus Ogyges in prima inundatione terrarum. Alter verò Atticus, in tertia.

Sequitur Xenophon de quatuor alijs æquiuo- Olympus.
E *cis, dicens: Non videtur Olympus plura significa re, vt æquiuocum eo modo quo hic tractat Xeno phon, quia æquiuocũ spectat ad eãdem linguam. Hic verò tractat de Olympo, vt spectat ad diuersas linguas. Et ideo non potest dici æquiuocum.*
F *Nam vt est Græcæ originis, deriuatur ab olos quod est totum, & lympos quod est lympidus, quasi totus lympidus. Que ratio vniuocè & non æquiuocè conuenit cœlo & altissimo montium*

regionis. Quod vtique significauit Lactantius A in vndecimo capitulo primi libri Institutionum, vbi ait: Olympus ambiguũ nomen est, & montis & cæli. Ambiguum verò, id est, indifferens, ad vtrunque dicitur etiam vniuocum. Verùm quoad originem Barbaram, propriè Arameam, B deriuatur ab ol, quod est priscum vel æternum aut perpetuum, vt aiunt Talmudistæ: & lympum siue lymbum, quod est circulus extremus. Vnde lymbum appellant vltimum astrolabij.

Astrolabium. Astrolabium dicitur in vsu, dum cum eo accipiuntur astra & horæ. Olympus autem dicitur C à forma circulari continua & perpetua, cum interiori prima area. Ideo fossa pomœrij, quia est spatium rotundum ab Etruscis dicebatur Olympus, & à Romanis Pomœrium, quasi ponæ mœnium, quia ibi inciebant ducere arátrum & D mœnia condere. Dicebant autem fossam mundum, quia ad similitudinem mundi sphæricam fossam faciebant. Vnde Plutarchus in vita Romuli scribit asciuisse Romulum ex Etruria vates, qui literis & misterijs quibusdam fossam E sacrandæ vrbi de more facerent, quam illi mundum & Græci Olympum vocant, scilicet veteri vocabulo barbaro, quia Græciam prius Barbari incoluerunt, & multa his vocabula remanserunt. vt patet ex Strabone sexto & septimo F Geographiæ.

Argumento quoque sunt Omberi, quos Græci per

A ci per syncopam, Ombros vocant, Latini Vmbros, & similiter Hesta quam Vestam dicimus. Sunt enim nomina Aramea, quoniam hestam Aramei ignem & flammam vocant, vt etiam Ouidius in Fastis exponit, dicens: Nec tu aliud B Vestam quàm viuam intellige flammam. Et Ombros populum imbrium intelligunt. Similiter Olympus vt fossam pomœrij significat, aut fani, vel templi sacrandi, licet Græci vocent Olympum, non tamen origine Græca. Quo autem C pacto sacraretur locus cum Olympo, Ouidius in quarto de Fastis sic indicat:

Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro,
Sacra palis Iuberant, inde mouetur opus.
Fossa fit ad solidum, fruges iaciuntur in ima,
D *Et de vicino terra petita solo est.*
Fossa repleatur humo, plenæq; imponitur ara,
Et nouus accenso funditur igne focus.
Inde premens stiuam designat mœnia sulco.
Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.

E Et hæc Plutarchus in vita Romuli sub obscurius, sed clarius Varro in de lingua Latina exprimens, Oppida, inquit, in Latio cōdebant ritu Etrusco, iunctis bobus tauro & vacca, interiore aratro circumagentes sulcum. Hoc autem facie- F bant religionis caussa, die auspicato, vt fossa & muro essent munita. Terram vnde exclulserant, vocabant fossam: & introrsum factum murū, quódque postea fiebat orbis & vrbis principiū,

quod erat post murum, pomœrium dicebatur. A
Cippi pomœrij & aræ circumfiebant. Hæc Varro. Itaque Olympus orbem, pomœrium, fossámq; sacrã significat, vt est illud Tibulli de Vertumno Deo principe vrbis Etruriæ, in suo Olympo, dicentis: B

Talis in æterno fœlix Vertumnus Olympo
Homerus. Mille tenet formas, mille decenter habet.

Porrò de Homeris, in commentarijs super Archilochum videbitur. De vtroque verò Nino, Diodorus in tertio libro consentit. Verum quæ C
de bino Ogyge dicit, notandum est, quòd apud Hebræos & Arameos Gallym vndam & inundationem significat, vt noster Talmudista Samuel hunc mihi locum exponens dicebat. Asserit enim Gallos dici eos, qui inundationem im- D
briúmque excessum passi essent, Ombros verò populum ex his ortũ. Vnde Ombri, populi imbrium paterno epitheto dicuntur. Quare Cato in procœmio de originibus, & alij, non iniuria dicunt, ex Scythia venisse Ianum cum Gallis progeni- E
toribus Vmbrorum. Quos sequutus in collectaneis Solinus: Veterum, inquit Gallorum prolem. Vmbros esse M. Antonius asseuerat. Inde Thusci Geleas, & Galleras Babylonij, & Sagæ Scythæ, quæ saluant ab inundationibus rates vo- F
cant. cætera in litera Xenophontis clara sunt, exceptis inundationibus prima & tertia, de quibus sic subdit:

Galli Vmbri.

Inun

A Inundationes plures fuêre. Prima noui-
mestris inundatio terrarũ, sub prisco Ogy-
ge. Secunda Niliaca menstrua, sub Aegy-
ptijs Hercule ac Prometheo. Bimestris au-
tem, sub Ogyge Attico in Achaia. Trime-
B stris Thessalica, sub Deucalione. Par Pha-
ronica, sub Proteo Aegyptio in raptu He-
lenæ, Ab inundatione terrarum ad ortum
Deucalionis secundo anno Spheri, septin-
genti supputantur anni. Qui natus annos
C duos & octoginta Thessaliam, vbi pri-
mum in Hellina regnauit Phoroneus, ví-
dit inundatam.

*Græcis (vt supra exposuimus) non fuit com-
pertum qui primi fuerint in orbe reges, & eo-*
D *rum tempora, & gesta, nisi ex Barbaris, qui se
primos rerum vtilium Indigetes & scriptores
asserunt, & multorum temporum memoriam
à se conseruatam affirmant: vt autor est Dio-
dorus in primo libro. Vnde & de prisca terrarũ*
E *inundatione, quæ præcessit Ninum annis ducen-
tis quadraginta nouem, ex inscripta columna
Semiramidis Xenophon notitiam habuit: &
quantum temporis fuerit, à prisca inundatione
ad ortum Deucalionis, per annales Assyrio-*
F *rum & reges eorũ, Ogygem priscum, & Sphe-
rum, qui decimusnonus ab eo fuit, vt in emen-
data Chronographia videbitur, septingentos
annos supputat. Quare hunc Xenophontem So-
linus*

linus videtur ſequutus: dum in Collectaneis ſcri- A
bens: Meminiſſe, inquit, hoc loco par eſt, à primo
diluuio notato ſub Ogyge, quando diem inumbrauit continua nox menſibus nouem & amplius, vſque ad Deucalionem, ſeptingentis an-

Diluuium primum.

nis medium æuum dari. Quod enim primum di B
luuium fuerit, & perſeuerarit nouem menſibus, & amplius, & tempus inter ipſum & Deucalionem, equidem à Græcis ve Latinis collegit, qui id reſcire non potuerunt, niſi vel à Maſea
Phœnice, vel a Beroſo Chaldæo, vel à Hierony- C
mo & Manethone Aegyptijs, vel a Moyſe Hebræo, qui de illiuſcemodi primo diluuio tractauerũt, & quod inundationem terrarum abſolutè antonomaſicæ nominant, quia, vt aiunt,
omnes terras ſubruit. Nam alia, quia particu- D
lari loco geſta ſunt, à particulari illo loco denominantur, Niliacum, Atticum, Theſſalicum, Pharonicum, vt etiam Xenophon hoc loci ſignificat. Hinc Roma dicta eſt caput terrarũ à Pli-
nio & alijs, quia omnes terras, & non ſolum E
Latium incluſit. In hoc primo diluuio, quum aquæ ſenſim in ſuas origines recurrerent, primum Olympi ſiue montes Caſſij in Armenia cœperunt apparere, vt ſcribit Moyſes, & in
mari inſula Delos, vt tradit Solinus. Secundum F

Diluuium ſecũdum.

verò diluuium durauit vno menſe ſub Aegyptijs Hercule atque Prometheo. Vbi hæc notanda occurrunt. Primò, vt autor eſt Seruius ſuper

A *per Aeneida, tres fuerũt, Atlantes, quorum antiquißimus fuit, qui a loco vbi non comparuit, Maurus cognomen accepit. Postremus verò fuit Græcus Arcas. Medius Italus socer Coriti principis Thusciæ. His pares fuere, Vxores, Fi-*
B *liæ, & Fratres, & eisdem nominibus dictæ. Et ideo sæpe æquiuocatur de his sicut ait Seruius: Cuius malum ortum est à Græcis, qui omnium gesta suis tribuunt, quos eisdem nominibus nuncuparunt, quorum leuitas instructa dicendi fa-*
C *cultate ac copia, incredibile est quantas mendaciorum nebulas excitauerit, vt Lactantius in primo Institutionum diuinarum scribit. Itaque hic Prometheus Aegyptius fuit frater Atlantis Mauri, qui teste Diodoro Siculo in primo li-* Prometheus.
D *bro, fuit tẽpore quo Osiris profectus est per vniuersum orbem, id est, vigesimooctauo anno Armatritis regis Assyriorum, qui vnus regnauit post Ninum, vt in quinto antiquitatum Berosus indicat. Tunc enim Nilus inundauit*
E *(teste Diodoro) per totam prouinciam quam regebat Prometheus, in qua quia adeo incluserat & læserat subditos inundatio, vt ferè omnes in interitum irent, ob id Prometheus voluit seipsum occidere, nisi Hercules prudenti consilio*
F *& viribus vsus, exundationem Nili auertisset. Ea res, vt ibi Diodorus exponit, mentiendi, atque plura fingendi Græcis occasionẽ præbuit. Porrò ab Ogyge vsque ad vigesimumoctauum*

annum

annum Armatritis, colliguntur anni nouem A
supra quingentos, vt in Beroso enumeratur, &
in nostra Chronographia videbitur. Quare
hæc secunda inundatio fuit post primam, anno
nono & quingentesimo, & particularis, quia
Niliaca & in prouincia solum Promethei, & B
duratione modica, quia menstrua. Porrò tertia
fuit in Attica prouincia Græciæ vbi sunt Athe
næ, regnante ibi Ogyge Attico. Fuit post Nilia-
cam inundationem, teste Beroso, anno quadra
Diluuium tertium. gesimoquarto, scilicet anno trigesimoquarto Be C
lochi, qui sequutus est Armatritem, vt notant
Berosus & Eusebius de temporibus. Hæc inun-
datio fuit particularis loco, quia Attica, &
parua duratione, quia bimestris, & magna re-
gione, quia inundauit etiã omnes insulas Helle D
sponti, & littora vicina Asiæ, vt Diodorus
Siculus in sexto libro scribit. Porrò quarta fuit
Diluuium quartum. Atticam sequens Thessalica, sub Deucalione
anno eius octogesimo secundo. Quare à prima
inundatione ad istam, sunt anni septingenti E
octogintaduo. Quare ista fuit duratione tri-
mestris in hyeme & loco particulari Hellinico,
vt suprà ostendimus ex Aristotele, & hoc lo-
co Xenophon tradit, quanquam leuitas Græca
apud quosdam primam & vniuersalem velint F
(nulla tamen ratione vel autore) persuadere.
De hac etiam Latini, Græcorum fabulas sequu
ti meminerunt, vti est illud Iuuenalis in Saty-
ra.

A ra. Ex quo Deucalion nymbis tollentibus æquor Nauigio ascendit montem, sortesq; poposcit: Paulatimq; anima caluerunt mollia saxa. Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas. Fuit autem ante Romam conditam, anno pau-
B lo minus octogesimo supra septingentos, quamuis Iustinus decimum suprà octingentos, sed nullo certo authore vsus supputet. Vltima verò quæ notatur ab autoribus fuit Pharonica.i. Alexandrina Aegypti. Vbi enim nunc Ale- Diluuium quintum.
C xandria à magno Alexandro condita, olim erat insula Pharon, habitata colonijs Pharaonicis, vbi inundatio fuit tempore vatis Protei sacerdotis, ad quem Paris rapta Helena primum adnauigauit, vt hic notat Xenophon, & Paris ad Prothea.
D Herodotus scribit in secundo historiarum. Quare fuit circa excidium Troiæ. De hoc ait Lucanus vltimo libro. Tunc claustrum pelagi cœpit Pharon insula quondam, In medio stetit illa mari sub tempore vatis Proteos, at nunc est Lucani locus.
E Pelleis proxima muris, Hæ sunt quinque inundationes, quas ab autoribus inuenio celebratas, quarum vnæ prima, terrarum fuit, aliæ verò particulares, & à prima ad vltimam octingenti anni
F & amplius, per certissimos annales Assyriorum colliguntur.

DE AEQVIVOCO PROTEOS.

A

PRotei fuerunt plures. Primus Saga in Caspiis. Alter Aegyptius, sub quo diluuium Pharonicum. Erat enim sacerdos Protëi magni Phœnicis, cui consensu totius orbis, templa, statuæ, & aræ dicatæ sunt in Europa, Asia, & Aegypto. B

Vadimon Proteus. Vertũnus.

Hæc tria nomina videlicet Vadimon, Proteus, & Vertumnus sunt eadem, vt ait Samuel Thalmudista. Nam vt dicebat, quod apud Arameos Vado, id idem est apud veteres Aegyptios Proto, & apud Latinos Verto. Quare eadem sunt Vadimon, Proteus, Vertumnus. Idem autem & Ianus, à Iain, id est, vino dictus vinifer, quia primus omnium inuenit vinum, vt in alijs commentarijs Berosi explanauimus. Iano autem, vt ait Xenophon, teste Macrobio in primo Saturnalium, omnium rerum principia & introitus itemq; exitus & fines sacri dicatiq; erant. Vt autem principium rei vertendæ feliciter aspiraret, vt Ianua Ianus inuocabatur, & ob id in foro Boario & initio vici Thusci. posteri sub nomine Iani posuerunt. Vt autẽ rei vertendæ finem bene verteret, vt rei versor Vertumnus orabatur. Rationem verò quòd solus Ianus Vertumnus esset, reddebant Etrusci, vt in quinto antiquitatum aßignat Berosus, quia existimabãt ipsum conuersum in animam cœli C D E F

motric

A motricem, & ob id in eius manu esse omnes res in diuersas formas & status vertibiles, vt elemẽta, lapides, vegetabilia, animalia, hominesq́;, & illorum vita, actiones, & opera, solumq́; illum esse Monarcham mundi, penes quem solum B sit ius vertendi cœlestium & terrestrium cardines, vt omnes Latini cum Beroso consentiũt. Quod etiam in prosopopeia Iani: Ouid. in 1. de Fastis, lepidißimè atque eruditißimè expreßit, vbi inducit ipsum Ianum de suis epithetis C atque titulis gloriantem, inter quos apud se solum omnium vertibilium rerum imperiũ summum esse contestatur his verbis: Quicquid vbique vides, cælum, mare, nubila, terras. Omnia sunt nostra clausa patentq́; manu. Me penes est D vnum vasti custodia mundi. Et eius vertendi cardinis omne meum est, Et ob id ius vertendi se in omnes formas habere finxerunt poëtæ. Quod eius vati Aegiptio Proteo etiam tribuũt qui mythice scribunt, vt Horatius in primo epi- E stolarum libro. Quo teneam vultum mutantem Protea nodo. Fuisse autem ibi simulacrum Iani pro tota Aphrica, non modo Beroso & Xenophonte autoribus creditur, sed etiam argumentum efficax est, quod Plinius in trigesimosexto F libro naturalis historiæ capite quinto scribens: Ianus, inquit, pater in suo tẽplo dicatus ab Augusto ex Aegypto aduectus, vtrius manu sit Scopæ an Praxitelis. Ita in Europa & Aphrica

Ianū Vertumnum inuenimus,& in Asia. Item A
quia in Saga Scytia, vt ait Berosus. & hoc loco
dicitur hic primus magnus Proteus, id est, Ver-
tumnus multiformis. Sacerdos quoque eius sum-
mus in Aegypto fuit alter, sub quo, vt vidimus
Pharonica inundatio obtigit, cui inundationi B
comparauit Tyberinam Horatius in Oda dicēs:

Terruit gentes, graue ne rediret
Seculum Pyrrhæ, noua monstra questæ,
Omne cum Proteus pecus egit altos
visere montes. C

Cadmi fuêre plures. Primus frater Phœ-
nicis paulò post conditionē Troiæ, qui am-
bo epud Sydona regnauerunt. A Phœnice
quidem tota regio nomē accepit quæ est à
Sydone ad Ianineum portum Ascalonis, vr D
bis Semiramidis, vicinum mōti tetrapolis
atque gymnasij veteris Phœnicum cum o-
mnis ante Assyria diceretur. Paulò post fuit
alius Cadmus Argiuus qui post exilium à
Phœnicia reuersus in Bœtiā, Thebas con- E
didit. Tertiū qui in eadem vrbe tyrānidem
assumpserat, propulsauerūt Linus & Zetus.
Quartus cū Spartis bellū gessit. Quintus
paulò ante ruinas Troiæ Armonia Samo-
thraca inclytus, qui à prisca vxore ob Ar- F
moniā certamen passus, rediēs à Phœnicia
detulit in Græciā primus sedecim numero
literas rudes non Phœnicas, sed Galatharū

&

A & Mæonum persimiles characteribus. Residuas retulerunt paulò post Palamedes & Simonides medicus. Fuit & vltimus, qui scribere docuit oratione soluta, cum ante literas aduectas atque post vernaculo solum carmine vterentur.

B

Sequitur de pluralitate Cadmorũ, qui floruerunt à primo ad vltimum spatio fermè ducentorum annorum, quorum tempora notat Eusebius de temporibus. Quæ verò sunt obscura in hoc capitulo prosequemur. Ante inquit Phœnicem regio dicebatur Assyria. Hoc omnes concedunt, quòd Ninus cui proprium nomen Assyrius erat, sublata pace atque prisco aureo seculo, primus omnium rudibus adhuc ad resistendum populis bella intulit, & totam Asiam vsq; in Aphricã & Libyæ terminos armis subegit, vt non Barbari modò, sed etiã Trogus & Iustinus & Fabius pictor & alij consentiũt. Et quia teste Seruio super Aeneida, à victoribus victi denominabantur antiquitus, idcirco Assyrij omnes vocabãtur, & ob id eædem sunt antiquæ literæ Assyriæ atq; Phœnices. Postmodum verò duce Syro deuicti qui ab angustijs Cilicinis vsque Ascalonem & Gazam incolunt. Syria nomen retinet hæc inferior regio, & superior Assyria nuncupatur. Deinde hæc Syria diuisa est in Syriam Comagenã, Damascenã, Cœlesyriã, curuamq; & Phœnicen, vt hic Xenophon dicit à prisco Cadmi.

C D E F

Ioppe. *Phœnice Aegyptio dictam. Vnde Ioppe Hiero-* A
solymæ portus Phœnicus dicitur, dicente Plinio
in quinto naturalis historiæ cap. 14. Ioppe Phœ
nicum oppidum, antiquius vt ferunt inunda-
tione terrarum, Solinus verò in Collectaneis in
Palæstina ponit dicens: Ioppe oppidum, toto or- B
be terrarum antiquißimum, vtpote ante dilu-
uium conditum, scilicet primum, quod sub Ogy-
ge notatum fuisse annis septingentis ante Deu
calionem dixerat. Itaque pars Phœniciæ est Pa
lestina, in qua ait esse Ascalonem vrbem Se- C
miramidis portum Ianineum, & tetrapolim
Gymnasiumq; vetus Phœnicum, que etiã omnia
in sacris literis nominantur. Et idcirco paulu-
Ascalon. *lum his immorabimur. Ascalon dicitur vrbs*
Semiramis. *Semiramidis, non quia illam Semiramis con-* D
diderit, sed quia ibi nata est stupro Veneris As-
Venus. *caloniæ, quã illi Dircen vocant, vt asserit Dio-*
Dirce. *dorus in quarto lib. & Hebræi Dagon. vt pa-*
tet primi Regum tertio capitulo, & Iudicũ 16.
& primi Machabæorum 10. Porrò vt Diodo- E
rus sequitur, nutrita fuit ab auibus, & vxor
Nini effecta condidit Babyloniam. Nam solam
turrim & fundamenta signauerat auus Nini,
quem Moyses Nymbrotum vocat. Cumq; Semi-
ramis expirasset, vt ait Diodorus, in columbam F
versam ferunt. Et ideo abstinent Syri ab his
Columba. *auibus, & columba vexillum Babyloniæ insi-*
gnitur, vt insinuat Hieremias propheta 25. ca-
pitulo

A pitulo, hortans Hierosolymitanos, vt fugerent à facie iræ columbæ, id est, Babyloniorum, quos columba Semiramis armorũ ferocia magis quàm Ninus instruxerat, si Diodorum sequi volumus, aut quibus in vexillo columba erat, vt no-
B ster Aquinas Thomas exposuit. Nam vtrumq; verum. Ianineus portus à Geographis ponitur, & in diuinis literis Hebraica prolatione Iannia nominatur in secundo libro Machabæorum, vbi Iudas Machabæus narratur cremasse Ioppitas
C & Iannitas à regione & vrbe proxima Iano nominatas, cuius memoria agitur à Iosue duce Hebræorũ, cap. 15. vbi in præfectura Gazæ maritimæ versus montes enumerat vrbes, Ianum & Chyriat Arba, id est, ciuitatem tetrapolim,
D & versus meridiem iuxta terminos Edem annumerat vrbem Noam Argumentum videlicet eius quod Berosus ait, Noam fuisse Ogygium & Ianum, cui in sua patria primum vrbes integræ dicatæ fuerunt. Sed de tetrapoli Phœnicum
E vetustissima, inepta quædam & falsa ab Hebræis existimãtur, quæ vt certius deprehendantur, præmittenda sunt quæ nobis concedunt. Primo quidem de illius antiquitate & conditione. Secundo de Phœnicum vetustissima Academia.
F Tertio de antiquissimo tetrapolis nomine. Postea in quibus aduersantur. Tandem contra eos inuincibili argumento à tempore vsi, partes Xenophontis tutabimur. Primo conueniunt nobis-

Ianineus portus.

Noa.

cum in eo quòd Moyses antiquissimus scriptor A asserit in libro Nume. tertiodecimo capitulo quòd antiquiores fuerunt gigantes tetrapolis Phœnicum, quàm Titanes gigantes Aegypti. Nam vt ibi scribit, Hebron septem annis ante Tanim vrbem Aegypti condita est. Septuaginta B interpretes qui Aegypti vrbem nouerant, traduxerunt Titanim, à qua vt omnes exponunt Titanes dicti fuerunt gigantes. Nec te moueat, vt ait Hieronymus, quòd Moyses truncata prima syllaba Tanim protulerit, quia id in vsu est C vernaculæ linguæ Hebreæ & gentium in nominibus localibus & proprijs. Exemplum possumus accipere in vernacula nostra lingua, quia vbi grammatice scribitur Philippus, Nicolaus, Ry Atlaus, Ogygianum, Ry Osiris, Osi- D ricella, VeiuZus: & eiuscemodi, vulgo truncata prima syllaba pronuntiamus Lippus, Colaus, Gygianum, Ry Syris, Ry Thaus, Syricella, IuZus. Ibidem Titanim, & Tanim. Perquiramus ergo Titanum Aegyptiũ, à quo vrbs Tita- E nim & filij Titanes dicti sunt. Græci qui nullos Cœlos vel Saturnos distinguunt, vtique dicent Titanem fuisse fratrẽ Saturni natu maiorem, filium Cæli & Vestæ. Quæramus igitur Saturnum Aegyptium, is fuit inter deos iunior, pater F Osiridis Iouis iusti Aegyptiorum, teste Diodoro, in primo libro, qui eum & Herculem Aegyptium fuisse in primo ortu generis humani,

Titanes.

Saturnus.

A id est, recente homine post diluuium, ex hoc potissimum probat, quòd tam Aegyptij quàm Græci confitentur gigantes & monstra fuisse recente humano generi, & fuisse perdomita ab Osiride & Hercule Aegyptio. Et ob id necessario sequitur, patruum Iouis Osiridis Titanem Aegyptium, & Saturnum Aegyptium fuisse mox post diluuium. Cui etiam argumento sunt noster Aquinas Thomas & Berosus. Ait enim supradicto Num. xiij. cap. beatus Thomas & eum sequutus frater de Lyra, quòd Moyses dum loquitur de gigantibus qui fuerunt mox post diluuium, idcirco subiecit, quòd Hebron ciuitas Phœnicum vij. annis ante Tanim vrbem Aegypti condita fuerit, quia fuit quasi post diluuium à Phœnicibus condita & ipsis gigantibus. Berosus quoque in v. antiquitatum ait Osiridem Iouem iustum Aegytium: natum ex Saturno & Rhea Aegyptijs anno fermè xxiij. Nini. Ante Ninum verò fuisse primum Aegyptiorum Saturnum fermè centum annis probat, id est, tempore Saturni Babyloniorum qui & Nymbrotus. At Titan maior natu, in Aegypto vrbem ædificauerat. Esto igitur æque antiqua sint Babylonia & Hebron Phœnica, & Titan Aegyptia septennio post fuerit condita. Igitur ad minus circa principia Beli patris Nini saltem cōdita est Aegyptia Tanes. Et in hoc aut parum dissentiunt, aut ad integrum

conueniūt docti Hebræi nobiscum, vrbem Phœnicam Hebron antiquissimā & longe ante Ninum, & mox post diluuium à gigantibus conditam. Secundo conueniunt de Academia vetustissima huic vrbi proxima. Nam Iosue 15. cap. scribitur sic, Caleph verò, Iosua dedit partem in tribu Iuda Chyriat Arba, ipsa est Hebron, & Dabiriten quæ prius vocabatur Chyriat Sepher, id est, ciuitas literarum. Vbi B. Hieronymus & eum sequutus noster Aquinas aiunt, quòd propria interpretatio Sepher est scriptura & liber, sicq; illa vrbs antiquitus id nomen accepit, quòd ibi primum literæ ac memoriæ Assyriorum & Phœnicum libris mandatæ fuerūt, & priscorum fuit Academia antiqua. Frater autem de Lyra ibidem sub exemplo posuit quòd ibi fuerunt inuentæ literæ Cananeæ, vel ibi viguit studium. Nam, quam terram Cananæorum & Canaam vocant diuinæ literæ, eandem Gentiles vocant Phœniciam, in plures partes diuisam, vt super diuinas literas explanauimus. Hoc est igitur secundum in quo eum doctis Hebræis conuenimus. Tertiò de antiquitate & pluralitate nominis, quia antiquitus primum cōditæ nomen fuit Arba, nouello verò cognomine Hebron, vt patet Iosue 14. cap. Nomen, inquit, Hebron antea vocabatur Chyriat Arba, id est, ciuitas quatuor. Et 1. cap. libri Iudicum: Perrexit, inquit, tribus Iuda contra Cananeum qui habitabat

Academia prima.

Arba Hebron.

tabat

A tabat in Hebron, cui nomen fuit antiquitus Chyriat Arba, atque inde profectus abijt ad habitatores Dabir, cui nomen vetus erat Chyriat Sepher, id est, ciuitas literarum. Verùm quidam Hebræi dissentiunt, quos frater de Lyra sequi-
B tur, vnde ab initio post diluuium dicta sit Chyriat Arba, id est, Græce tetrapolis, Latine verò vrbs quadrata, siue vno, vt Græci vocabulo, quadriurbs, siue vt vulgares postillatores vrbs quatuor. Quæritur à quibus dicatur quatuor. Re- Chyriat Arba.
C spondent quidam vulgares, à quatuor Patriarchis ibi sepultis Adam, Abraham, Isaac, & Iacob. Hoc reprobant beatus Thomas & Hieronymus, asserentes hoc manifestè falsum esse, quoniam antequã Abraham, Isaac, & Iacob orti
D essent, antiquitus atque à conditione sui quadriurbs siue Chyriat Arba dicebatur, vt probatum est. Et idcirco acutiores Hebræi aiunt dictam fuisse à quatuor gigantibus in ea dominantibus, scilicet Enach cum tribus filijs, probantq; istud
E supradictis duobus capitulis. Nam Iudicum primo cap. scribitur his verbis: Perrexit tribus Iuda contra Hebron, cuius nomen fuit antiquitus Chyriat Arba, & percussit Sesay, & Hayman, & Ptolmay. Et item Iosue cap. 15. Et cœpit Ca-
F leph in tribu Iuda Chyriat Arba patris Enach, ipsa est Hebron, & deleuit ex ea tres filios Enach, Sesay, Hayman, & Ptolmay de stirpe gigantea. Quare Arba fuit pater Enach, qui cum

tribus filijs ibi regnabat. Sed & hoc patet esse A
falsissimum. Nam hi quatuor gigantes erant
tempore Iosue, quos deleuit Caleph, vt litera clare sonat. Sed ante Iosue septingentis annis & amplius, imo & ante Ninum à sui principio dicta est Chyriat Arba, quando isti non erant in B
rerum natura, vt ex superioribus patet. Quare non à quatuor nouellis giganteis regibus dicta est vetustissimo nomine quadriurbs. Nec valet, hæc est Chyriat Arba patris Enach, id est, ista est ciuitas quatuor, patris Enach. Ergo quatuor C
siue Arba fuit pater Enach, vt quidam Iudæi arguunt, sicut nec ista consequentia currit dicendo: Ista capa est patris Ioannis, ergo ista capa fuit pater Ioānis. Et ideo Xenophon in quodam fragmento: antiquitus, inquit, vrbs mono- D
polis rustica erat, Dipolis verò opulenta, Tripolis quæ prouinciæ caput esset, Tetrapolis verò regia, quam toti regno & xij. principibus regni colonijs priscis præfectam instituebat, vt Samothracia, in qua eadem tetrapolis constituta ex E
Samo, Nesso, Thracia, & Saona xij. primis post Atticum diluuiū vrbibus præfuit. Idipsum insinuat Strabo in Geographia vbi ait: Samothracia cum tetrapolis esset, habuit ex his vnam quæ Same & Samos dicta fuit. Et argumento F
est etiam Moyses, qui vt supra in æquiuocis Saturni Nini produximus, asserit quòd antiquissimus Nymbrotus tetrapolim Babyloniam, &

Ninus

A Ninus tetrapolim Niniuem construxerunt, licet xij. colonias ibi Moyses non nominet, sed Deuteron.capit.xxxij.exprimit dicens: Quando diuidebat altissimus gentes, scilicet linguas apud turrem Babel vt exponit Hieronymus & B alij, & quando separabat filios Adam per colonias, post confusionem linguarum vt omnes interpretantur, tunc constituit terminos populorum, adinstar secundúmque numerum filiorum Israël in quo pars & colonia Domi- C ni fuit populus eius, & Iacob funiculus, id est, mensurator & dux caput hæreditatis eius. In hoc dicto Moysi quæritur, quomodo in dispersione coloniarum fuit similitudo populi Israël & ducis eius Iacob, secundum nume- D rum. Et respondent quidam quos sequitur frater de Lyra, dicentes, quia Iacob quoad numerum ingressus est in Aegyptum cum septuaginta posteris, & ita se habuit in diuisione coloniarum & linguarum, quia diuisi E sunt in septuaginta duces & linguas, qui dispersi sunt in loca & terminos suos septuaginta colonias primas, vt ipse Moyses enumerat Gen. cap.decimo vndecimóque. Sed hoc ipsa prima fronte est falsum quia ibidem enumerat septua- F gintaduas linguas, & lxxij. primos duces coloniarũ, sumpto primo initio à primo omnium duce Noa. Quare in ipso numero in quo Moyses, similitudinem fundat, ipsi palàm aberrant

nec

nec illud nisi per ignotius aut figmenta probare A
possunt, quæ funditus negantur. Vnde Moyses præposuit, vt de hac re antiquos ante Moysen scriptores interrogarent, dicens: Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi, maiores tuos, & dicent tibi. Descenderunt autem à Chaldæis ipsi Iudæi, quoniam Nachor, Thare & Abraam fuerunt Chaldæi ex Aram que est in Mesopotamia, vbi & Babylonia, ex castro Vr Chaldæorum, vt docent paßim diuinæ literæ. Vnde & ipse Moyses primus interrogator etiam eruditus in eorum scientia atque historijs, asserit numerum filiorum Israël fuisse duodenarium, & ipsum ducem eorum fuisse quatriuxorium. Et ita singulos populorum duces fuisse quadri-
urbios regios, vt dux Kyriat Arba, & Nym- D
brotus dux Chaldæorũ fuit quadriurbius, quia vt ipse testatur, sedes regia fuit Babel, Arat, Acat, Calanne. Regia item Nini quadriurbs fuit, Niniue, Fora, Cale, Resem. Quadriurbs
fuit regia Hierosolyma, Sion, Moria, Iebus, & E
Salem. Melchisedech enim duo fundauit oppidula sacerdotia, pro hostijs pacificis, & idcirco vocauit ea Salem, & ipse dictus est rex Salem Gen. 14. cap. Et prima Monopolis sacerdotia
Salem. Salem erat iuxta Iordanem pertinens ad Sic- F
cimitas in tribu Effraim, de qua Ioan. 3. cap. di-
In Lyrã. citur: Erat Ioãnes baptizans in Ennon, iuxta Salem. Vbi frater de Lyra dicit, quòd hæc non

est

A est vrbs pertinens ad Melchisedech, & adducit Isidori Etymologias, quasi Isidori authoritas præemineat diuinis literis, quæ Salem vrbem Siccimorum affirmat esse Gen. cap. xxxiij. vbi ait: venit Iacob in Salem, vrbem Siccimo-
B rum. Nusquam autem reperitur alia in diuinis literis, nisi ex traditione Hebræorum quibus in hac creditur parte. Et ideo ridiculositatibus fratris de Lyra omißis dicimus, quòd duo oppida ad sacramentalia Melchisedech conficienda in-
C stituit. Primum iuxta Ennon, idest, aquas, ad lauandum & baptizandum, quia baptismus & expiatio per aquas, erat de iure gentium sacramentale quid vsque ad Christum, sub quo sacramentum verum est & vera expiatio atq; lustra- Ennon.
D tio, vt probauimus in commentarijs nostris super diuinas literas. Secundum verò oppidum Salem sacerdotale erat, vbi nunc Hierusalem, in ea parte, quæ sequitur Moria, iuxta vallem Iosaphat, vbi porta Effraim. Iebus verò erat in Moria, Iebus.
E superiore parte quasi arx, vbi piscina superior in qua superanda, magnas vires adhibuit David, vt patet in ij. libr. Reg. cap. 15. vbi dicitur: Abijt David cum exercitu in Hierusalem contra Iebuseum & reliqua. Et hæc dicebatur se-
F cunda vrbs, de qua in iiij. lib. Reg. dicitur cap. xxiij. quòd Olda prophetissa habitabat in Hierusalem in secunda, vbi frater de Lyra fingit triplicem somniorum murum. Tertia verò vrbs fuit

Sion. fuit arx Iebusei quæ vocabatur Sion, cuius planicies habet mensuram boni ac magni oppidi vsque ad voraginem inter se atque montem siue collem Moria, quæ vorago dicitur Mello. Hanc tertiam Dauid partem ædificauit, vt in eodem ij. Regum libr. & capitul. scribitur: Cepit, inquit, Dauid arcem Sion, & ædificauit per gyrum à Mello & intrinsecus, & habitauit ibi, & vocauit eam ciuitatem Dauid. Quartam partem in colle Moria voluit addicere cum templo, vt eam tetrapolim faceret, & regiam cum fano & templo sacraret. Sed prohibuit eum Deus per Nathan prophetam dicens, quòd ea pars vrbis cum templo reseruabatur Salomoni filio. Vnde vt scribitur iij. Regum cap. iij. & deinceps, atque asseritur ibi quòd ædificauit ibi domum suam & templum, & muros Hierusalem. Itaque sicut Metropoles aliæ quadri vrbes erant Babylon, Harba, & Niniue, ita regia xij. tribuum Hierosolyma tetrapolis constabat Salem, Iebus, Sion, Moria. Quo etiam pacto Cicero contra Verrem in vj. Verrinarum dicit: Metropolim Siciliæ Syracusas tetrapolim, constare quatuor magnis vrbibus Tyke, Archedina, Neapoli, Insula Romulus, item oppidum Romam in vrbem conuertens, totum collem Palatinum cinxit, & tetrapolim reddidit, constantem Roma, Vellia Germallia, & Foro, vt exprimit Fabius Pictor de

orig

A origine vrbis Romæ, & Varro in 1. de lingua Latina per origines horum vocabulorum significat. Denique & ipsa Iani, & Etruscorum regia Etruria metropolis, erat tetrapolis, Harbanum, Volturna, Vetulonia, Para Tussa siue Sa-
B ra Tussa, id est princeps Tusca, Herba enim quatuor. Harbanum quartam tetrapolis significare, nomen arguit, in qua loca sunt, Calumba, & Musurnus, id est, Herculeus collis, ad hæc tempora, quem sequitur hac etiam ætate dicta Para
C Tussa, à qua pons para tussus. Nam para, apud Arameos hasta & princeps dicitur, vt noster Samuel dicit. Eam Tuscam, à qua Tuscanienses, & in cuius agro adhuc vadus dicitur vulgo Tuscaniensis, fuisse regiam duo sunt argumenta,
D vnum scilicet Para siue Sara cognomentum. Quòd enim Hebræi Sara, id Aramei, Para, id est principem, vt Vironißam intelligunt. Hinc Para Tussa princeps, & Vironissa Tusca vrbs est. Nam quæ diruta est inter Caminum
E atque Tuscanellam, Tussam Nanam vocant incolæ, id est Tuscam paruam ignobilem, ex cuius ruinis & viris suffectam Tuscanellam, nominis interpretatio & locorum vicinitas conuincit. Nam quam Aramei vocant Tussam Nanã
F hãc Latina lingua profert Tuscanellam, vt erudite noster Samuel Talmudista interpretabatur. Quare à cognomine Para Tussa regia erat. Deus quoq; Vertũnus id probat, est enim Vertũ-

Harba.

Para.

Sara.

nus

Vadimon. *nus ſiue Vadimon princeps deus Etruriæ atq; re-* A
gius vt in alijs cõmentarijs videbitur, & Var-
ro in 1. *de lingua Latina inſinuat. Regius verò*
deus, regiæ vrbis erat numẽ. Cæterũ vrbis Tuſcæ
ipſe deus erat quæ in parte Volſinienſi, vt ſigni-
ficat Propertius in Proſopopeia Vertumni, in B
qua inducit Vertumnum, à Tuſca Romam, à
Lucumone Galerito traductum, pro Romulo
contra Sabinos, ita dicentem: Tuſcus ego, Tuſcis
orior, nec pœnitet inter prælia Volſinos deſeruiſſe
focos. Ex hac vrbe fuit vnus ex Turrhenis Del- C
phinis exul Lybacas, de quo in iij. Metamor-
phoſeos Ouid. ſcribens. Furit, inquit, audaciſſi-
mus omni de numero Libacas, qui Tuſca pul-
ſus ab vrbe. Exilium, dira pœnam pro cæde lue
bat. Et ab hac parte non iniuria ſcribit Fatius D
de Vbertinis Florentinus noſter in ſua Geogra-
phia vernaculo metro edita, olim Viterbum di-
ctum Veiuzan, & à ture Tuſcam: Emendatius
dixiſſet à Tuſſa parte Tuſcam. Sequitur hanc ſe
cundam partem, collis ad hæc tempora tenens no E
Vetuletũ. *men Vetuletum, à quo tota portio Vetulonia de-*
riuatiuè dicta fuit. Eam fuiſſe regiam, & no-
minis interpretatio, & dignitas probat. Etenim
Veitulonia per ſyncopam dicta eſt Vetulonia, de-
riuata à nominibus Arameis, Veia, quod eſt F
currus, & Lomni quòd eſt tribubus principari.
Vnde beatus Hieronymus in libro interpreta-
Phylarcha. *tionum dicit Lomnimos eſſe phylarchas, id eſt,*
princ

A principes tribuum & populorum. Hinc Babylonia est Babel phylarcha, & populonia puppiū phylarcha, & Vetulonia curulium phylarcha, id est, princeps curulium xij. Lucumonum & populorum xij. Etruriæ. Quare erat princeps,
B id est, regia xij. regum. Probatur etiam à dignitate & officio, quia penes illam ius erat dandi fasces & imperia & decorare & admittere aduenas ad ciuilitatem Volturrenam, dicente Sillio in viij. libr. Mæoniæq; decus quondam Ve-
C tulonia gentis, Bis senas hæc prima dedit præcedere fasces. Et iunxit totidem tacito terrore secures. Hæc altas eboris decorauit honore curules, & reliqua. Quarta hanc sequitur Volturna, quam omnes concedunt fuisse regiam, ad Volturna.
D cuius fanum indicebantur concilia publica imperij. Quod etiam Liuius significat, in pluribus locis ab vrbe condita. Hanc tetrapolim fuisse absque mœnibus vti Hierosolyma, & multæ aliæ tetrapoles, constat, cum quia Desyderius
E vltimus Longobardorū rex illam mœnibus muniuit, tum præcipuè, quia licet vno communi nomine vocarentur, distincte tamen singulæ enumerabantur, vt Babylonia, Babel, Alcar, Arat, Calanne, Similiter Ninus dicitur Nini-
F uen, Fora, Cale, Resen. Rursus Hierusalem enumeratur Salem, Iebus, Sion, Moria. Item Samothracia distinguitur in Samenses, Nessos, Thracienses, Samnenses. Ibidem Syracusæ, in

Tykesenses, Archedinos, Insulanos, Neapolites. A
Item Troia, in Phrygios, Dardanios, Troes, &
Ilienses. Pari forma prisca vrbs Roma ante Sabinos & Luceres sub Romulo distinguebatur in Romanos, Forenses, Vellienses atque Germallienses. Similiter vrbs Etruria distinguitur in tertio naturalis historiæ capit. vj. à Plinio in literis alphabeti, Harbanum, Tuscanienses, Vetulonienses, Volturreni cognomine Etrusci, in eadem parte Volsinienses. Ex his argumentum inuincibile vnum est à coniugatis hoc modo. Vbi Volturreni sunt cognomine Etrusci, vtiq; necessario sequitur, ibi esse vrbem Volturrenam siue per syncopam Volturnam cognomine Etruriam. At Volturreni cognomine Etrusci sunt in eadem parte qua & Volsinienses. Ergo necessario sequitur quòd Volturna cognomine sit vrbs Etruria, à qua communicato nomine omnis Thuscia Etruria dicta est, vt copiosius super Myrsilum scripsimus. Sequitur necessario etiam quoniam Etruria vrbs est tetrapolis, vt vbi est vna eius pars, sit & reliqua. Quare necessaria veracissima responsione redditur ad quæsitum vbi sit Volturna? vbi inquam & Vetulonia. Et si quæritur vbi Vetulonia? respondetur, vbi & Thusca & Volturna, in eadem parte qua & Volsinienses, & vrbs Hetruria & Thermarum aquæ piscosæ, iuxta lacum Ciminium. Vnde hoc significatur

A tur quoad lacum Cyminium à Sillio viij. libr. qui iuxta Vetulonienses ponit Veientanos Ciscyminios populos, Nepe, Sutrium, & lacum Cyminium, vt super fragmenta Catonis explanabimus. Quoad Etruriam verò & Therma-
B les aquas piscosas, significat Plinius in ij. naturalis historiæ, de miraculis fontium & aquarum, quo per distinctionem à Pisa de Etruria & Vetulonia sic habet: Aquis calidis Pisæ innascuntur ranæ, ad Vetulonos verò in Etruria
C pisces. In Etruria inquit, quæ scilicet est vrbs inter Volsinas & Veientanos dictos populos, vt clare limites eius describit Liuius in primo ab vrbe condita dicens: Erat Sabinis vicina Etruria, proximi Etruriæ Veientes. Nam populi Ve-
D ientes finiunt ad lacum Cyminium, vt Catonis fragmenta indicant. Porrò Volturna vt diximus in parte Volsiniensi ipsa est cognomine Etruria, quia Volturreni ipsi sunt cognomine originali Etrusci. Sed de his hactenus. Nam
E plura in alijs commentarijs adducemus. Nunc de vltimis Cadmis aliqua dicamus. Cadmus, inquit, Samothraca Armonia inclytus paulò ante ruinas Troianas Ergo mẽdax Græcia audet in historia Samothracum, aperto mendacio Cadmi vltimi.
F mentiri fingens fuisse cognatum Dardani & Iasij Cadmum ex sorore Armonia, qui post nuptias has & mortẽ Iasij Dardaniã cõdiderint, vt scribit Diodorus in vj. li. & Dionysius in 1.

Quo enim pacto post nuptias, & mortem Iasij A
Dardanus Samothrax Dardaniam condere
potuit, qui eo tempore quo iam multis regibus
Troianis extinctis, Troia condita fuerat, &
ad finem Laomedontis & principia Priami ve
nerat, vt Xenophon indicat? Testes sunt etiam B
Spinga & Palefatus Græci, qui annis sexa-
ginta duobus ante ruinas Troiæ, fuisse certa-
men priscæ vxoris contra Cadmum, ob Armo-
niæ Zelotypiam regnante Laomedonte &
Euandro nauigante in Italiam asserunt, quan- C
quam Eusebius de temporibus antiquitatis Græ
canicæ fautor fermè annos decem ante, id est,
septuagintaduos ante ruinas Dardaniæ notet.
Sed de his mendacijs Græcanicis hactenus. De
vltimo Cadmo Plinius in quinto naturalis hi- D
storiæ cap. xxx. ita scribit: in Asia, inquit, Mi-
letus Ioniæ caput, antea Lelegeis, & Phybyu-
sa, & Anactoria nominata, octoginta
vrbium per cuncta maria geni-
trix, nec fraudanda ciue Cad- E
mo qui primus orationem
prosaicam dicere
instituit.

A

IOANNIS

ANNII VITERBIENSIS, SACRAE THEOLOGIAE

B professoris, in quinque libros Berosi,

PRAEFATIO.

C EROSVS fuit patria Babylonicus, & dignitate Chaldæus, vt Iosephus cōtra Appionē grãmaticũ, & in primo de antiquitate Iudaica significat. Fuit er- Berosus.
D go sacerdos, quia eundem gradum in sua re publica tenent Chaldæi, quem sacerdotes in Aegypto, vt asserit in iij. libr. Diodorus Siculus. Quare fuit notarius & scriba publicus, quia penes sacerdotes solos erat pu-
E blica fides annalium, temporum gesta & regum, vt author est Metasthenes in libro de iudiciis temporum. Quamobrem omnem Chaldaicam deflorauit historiam, & tanquam publicæ fidei notarius transsumpsit
F omnia tempora & antiquitates in quibus diluuii, quod antecesſit Ninum, meminit, nominatus etiam Noam & filios eius, vt in eisdem libris asserit Iosephus. Et propterea

tanquam fidelissimo & publico antiquita- A
tum transsumptori fides publica datur, &
ipsum solum sequuti sunt Persæ in Monar
chiæ Assyriorum temporibus, vt idem Me
tasthenes author est,& nos in commẽtariis
super eundem Metasthenem exposuimus. B
Floruit autem Berosus ante Monarchiam
magni Alexandri, quia idem Metasthenes
sacerdos Persa florens in principio Monar-
chiæ Alexandri ipsum sequutus est in tem-
Berosi laus. poribus Monarchiæ Assyriorum. Calluit C
item Berosus Græcam linguam, & docuit
Athenis disciplinas Chaldæas, præcipuè
Astronomiam, in qua cæteros Anteibant
Chaldæi, adeo vt teste Plinio in naturali hi-
storia, Athenienses illi statuam inaurata D
lingua, in publico Gymnasio ponerent, ob
diuinas eius productiones Caussa scriben-
di & transsumendi has Chaldaicas tradi-
tiones fuit, quia Græci solum vsque ad Pho-
roneum Priscum regem Græcię attigerãt, E
& quidẽ commixtis multis antiquitatum
erroribus. Et inuentis literis apud Babylo-
niam ante hunc Phoreneum annis DCC. &
amplius teste Plin. VII. naturalis historiæ
cap. vltim. cogebantur Athenienses crede- F
re, vti ibi credit Plinius, vsum literarum
fuisse æternum, & literas Assyrias semper
fuisse. Quamobrem ab eodẽ Beroso edocti
sunt

A sunt in hac transsumptione breuissima, quid de temporibus & antiquitatibus haberent Chaldæi, penes quos semper fuisset vsus literarum Diuidit autẽ hunc librum Berosus in quinque libros. In primo tra-
B dit, quid Chaldæi scribant de temporibus ante primum diluuium. In secundo de Genealogiis primorum deorum, id est, ducum post diluuium, In tertio docet antiquitatem Iani patris, quem & Noam no-
C minat. In quarto, de antiquitatibus regnorum totius orbis in cõmuni tradit. In quinto, singula explicat. Titulus huic libro est, Defloratio Berosi Chaldaica. Modus est orientaliũ, vt breuem & publica fide trans-
D sumptam narrationem, vocent deflorationem. Vnde & Iosephus in primo de antiquitate Iudaica scribẽs: Berosus, inquit, Chaldæus, omnem Chaldaicam deflorauit historiam, in qua vt contra Appionem asse-
E rit, nominat diluuium, Arcam, Noam, & filios eius.

PROOEMIVM.

Berosus in primo libro tradit, quid antecesserit primum diluuiũ. Nã quinque fuerunt Diluuia.
F *diluuia, vt author est Xenophon in libro de æquiuocis. Et vnumquodque à particulari suo loco nomen habet, excepto primo notato sub Ogyge Phœnice, quod antonomasice inunda-*

tio terrarum dicitur, quia omnes terras diluit. A
Secundũ fuit Niliacum sub Prometheo Aegyptio Hercule, vt Diodorus in primo loco indicat. Tertium fuit Atticum sub Ogyge Attico, quod ab Athenis in Asiæ littora inundauit, vt Samothraces tradũt, & Diodorus in vj. lib. B
scribit referens & illud Samothracum infame mendacium de nuptijs Cadmi, post quas voluerunt fingere fuisse conditã Dardaniam. Quartum fuit Thessalicum, solum circa Parnasum vna hyeme sub Deucalione, vt Aristoteles in pri C
mo Metheorum scribit, & Xenophon in libro de æquiuocis confirmat. Et tamen Græcia mendax audet eam in historia quasi inundationem terrarum fingere. Quintum fuit Pharaonicum, vbi nunc Alexandria Aegypti sub vate Pro- D
teo, vt Lucanus in vltimo libro insinuat, & Xenophon tradit, & nos in commentarijs eius ad longum explanauimus. Et vt idem Xenophon ait, & Solinus in collectaneis dicit, à primo diluuio nouimestri notato sub Ogyge Phœ- E
nice, vsque ad Deucalionem fuerunt anni dcc. id est ducenti quadragintanouem ante Ninum, licet Cato in secundo fragmento originum dicat, ante Ninum præcessisse inundationem terrarũ annis fermè ducentis quinquaginta. Et totidem F
Fabius pictor dicit de origine vrbis Romæ. Sed vnum annum addunt veriúsque Solinus, Xenophon, & Archilochus tradunt, quia vt idem
Xeno

A *Xenophon & Archilochus tradunt, Deucalion ortus fuit secundo anno Sphæri regis Aßyriorũ, à quo retro supputando in Eusebio & beroso vsque ad principium Nini sunt anni vnus & quinquaginta supra quadringentos. Quare*
B *residuum septingentorum, erunt anni ix. & xl. supra ducentos, quibus Ninum anteceßit inundatio terrarum. Ex his probatur irreuincibiliter à tempore demonstrato à Solino & proprijs Epithetis Iani, eundem fuisse Ogygem, Ia-*
C *num & Noam. Nam qui præfuit primo diluũio ante Deucalionem annis dcc. & pater antiquißimus deorum & hominum post diluuiũ, fuit nomine proprio dictus Noa. Porrò ante Deucalionem annis dcc. præfuit diluuio Ogy-*
D *ges cognomine, quia sub eo notatum fuit primum & nouimestre diluuiũ, & ad idem Iano epitheta propria Noæ à Latinis tribuuntur, vt à Iuuenale & Propertio tribuitur ipsi regnum aurea ætate, quæ præceßit Ninum, & quòd sit*
E *antiquißimus pater diuum, vt in præcedentibus pluries produximus. Quare iidem & eodẽ tempore sunt Noa, Ogyges, & Ianus. Sed Nona fuit proprium Ogyges verò Ianus & Proteus. i. Vertumnus sunt, solum prænomina eius. Ponam ta-* Proteus.
F *men hoc loco singulorum dicta de temporibus ante Ninum. Fabius Pictor de origine vrbis Romæ. Aurea inquit ætas cœpit sub Ogyge ante Ninum annis circiter ccl. & eam primus* Aetas aurea.

omnium Ninus vitiauit. Cato in secundo fragmento de originibus: Italiæ inquit origo splendidissima fuit, tum tempore, tum origine gentis. Et narrata dissensione inter Chaldæos, & Scythas de origine orbis, hæc subinfert. Inter vtrosque conuenit ante Ninũ circiter annis l. & ducentis, quibus durauit aureum seculum, terras fuisse inundatas, homines porrò in Scythia saluatos, & ex his venisse Ianum cum Dyrim & Gallis progenitoribus Vmbrorum. Hi quidem ex Latinis authoribus, porrò ex Græcis Xenophon in libro de æquiuocis: Iberus inquit annus vt plurimum quatrimestris est, Chaldæis verò cōtra semper solaris, nisi in antiquitate disciplinarum qua semper vtuntur menstruo. In cæteris eo pacto annos intelligunt, quo Semiramis in columna ita excidit. Mihi pater Iuppiter Belus, auus Saturnus Babylonicus, proauus Cur Saturnus Ethiops, Abauus Saturnus Aegyptius, Atauus Cælus, Phœnix, Ogyges. Ab Ogyge ad meum auum, sol orbem suum circumlustrauit semel, ac tricies & centies. Ab auo ad patrem, sexies & quinquagies. A patre ad me, bis atque sexagies Columnã, templum, statuas, Ioui Belo socero, & eius matri Rheæ in hoc Olympo Semiramis dicaui. Ex hac inscriptione prædicti anni ccxlix. colliguntur. Totidẽ assignat Archilochus in Epitheto temporum, super quem cōmentaria confecimus. Sed nō modo du-

Columna Semiramidis.

A B C D E F

cen

A centos quadragintanouem: annos ante Ninum assequuti sunt posteriores Græci, verumetiam dcc. & amplius. Quod & Plinius in vij. naturalis historiæ cap. vlt. indicat. Hanc enim propositionē assumit. Assyrias literas semper fuisse
B arbitror. Hanc autem probat quia literæ Aegyptiæ quæ antiquißimæ habētur, longe post Assyrias fuerunt, nec Assyriorum inuenitur principium & author sicut Aegyptiarum. Hoc probat à Phoroneo antiquißimo rege Græciæ, qui
C teste Xenophonte in libro de æquiuocis regnauit primo anno Nini, longe ante Phoroneū iuniorem filiū Inachi secundū Argiuorū regem. Ponenda sunt verba Plinij in supradicto libro. Antichydes, inquit, repertas fuisse in Aegypto
D literas à Meonone quodā nomine tradit, idque monumentis probat, annis xv. ante Phoroneū antiquißimū regem Græciæ. E diuerso Epigenes apud Babyloniā, septingentorum viginti annorum syderum obseruationes, coctilibus latercu-
E lis inscriptas docet, grauis author in primis. Qui minimū, Berosus & Critodemus ccccl xxx. annorū. Ex quo patet, æternū fuisse vsum literarum. Hæc Plin. Sed nota quòd nō valet hæc consequētia Plinij. Nō inuenitur author & principiū li- Contra Plin.
F terarum Phœnicarum, siue Assyriarū, ergo sunt æternæ, quia oppositū consequentis stat cū antecedēte. Similiter assumptū est falsum, quòd non inueniatur principiū, quia teste Diodoro Siculo

in

in iij. lib. licet Chaldæi opinentur mundũ fuisse A
æternum tamen principium Astronomiæ & literarum se nactos fuisse asserunt ante ascensionem siue Monarchiam & eleuationem Alexãdri, annis xliij. millibus. Teste autem Xenophonte in lib. de æquiuocis, annus in antiquita- B
te literarũ, à Chaldæis menstruus accipitur per lineam medij motus lunaris, quo pacto quadraginta tria millia anni menstrui reddũt circiter tria millia sexcentos xxxiiij. annos solares.
Quòd si vt super Philonem exposuimus, & in C
chronographia nostra ex publica fide annaliũ probauimus, Monarchia Persarum durauit à primo Arbace ad Alexandrũ annis ccccxcv. Monarchia verò Assyriorum durauit à Nino ad dictum Arbacem, annis m.ccxxxiij. à Ni- D
no verò ad inundationem terrarum antecedentem, omnes suppputant annos ccxlix. Et ab inundatione ad Adam primum conditum hominem m. dclvj. vt Moyses supputat Gen. 5. cap.
consequens necessario est, vt Chaldæorum & E
Phœnicum literæ sub conditione Adæ cœperint, quia ab Monarchia Alexandri vsque ad Adam colliguntur xliij. millia anni menstrui, siue tria millia sexcenti xxxiiij. solares, vt patet colligenti annos publicorũ annaliũ Monar- F
chiæ Persicæ, & Assyriæ, atq; diluuij & præcedẽtis temporis, sicut mox superius cõputauimus.
Quare per literas gentilium tempora certissima

assequuti sumus, ab Alexandro vsque ad Adã. Quod etiam diuum Hieronymum non latuit in cõmentario super illud Apostoli ad Hebræos: Fide credimus aptata fuisse secula, vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Chaldæorum inquit veterum traditio est, huius visibilis & formati mundi fuisse inuisibilem & informem præiacentem naturam sempiternam à nullo productam, quam posteriores Græci hylem, chaósque vocauerunt, Moyses verò abyssum. Hanc materiam ad visibilitatem & formam fuisse à meliore natura deductam confitentur, atque vti Moyses primò sceptro stellis ornari cœlos, ex tempore non ab æterno produnt, inde terram plantis, & animantibus, postea piscibus aquas, volucribus aërem, postremo hominem dominũ mundi factum. Quæ omnia Naso in opere magno à Chaldæis accepta, ad vnguem prosequutus est. Quinetiam annos & viros ante regnum Macedonum sub Alexandro produnt, à quibus orti sunt, annis circiter quatuor & triginta supra sexcentos & tria millia. Quos si retro ab Alexandro supputes, peruenies ad Adam primum. Quod profectò Moyses in omni eorum disciplina atque historia eruditus conscripsit, & quod erroris erat, in ipso initio elisit: dicens: In principio creauit Deus cœlum & terram, quæ erant inuisibilis & incomposita: quia tenebræ erãt super faciem abyssi. Hæc Hieronymus. Itaque

Metamorphosi Oui.

que Chaldæi tempora longe ante Ninum & diluuium fuisse scribunt, vti & Moyses, atque Critodemus, Epigenes, ac Plinius. Sed Berosus ne crederetur nimis velle limites apud indociles Græcos excedere, indefinito temporis initio vsus est, dicens: Ante aquarum famosam cladem, multa perierunt secula. Quæ vt clariora fiant, commentaria sequentia super quinque Berosi libros iam ædidimus. A B

BEROSI LIBER PRIMVS, DE TEMPORIBVS ANTE PRIMUM DILUUIUM C

Cum commentarijs Annij. D

IN hoc primo libro Berosus agit de his quæ præcesserunt inundationem terrarum. Et facit duo. Primò præmittit exordium. Secundò narrat inundationem priscam. Primum sic absoluit. E

ANte aquarum cladem famosam qua vniuersus periit orbis, multa præterierunt secula, quæ à nostris Chaldæis fideliter fuerunt seruata. F

Facit Berosus auditores attentos, dociles, & beneuolos. Attentos quidem dum rem magnam proponit dicens: Ante aquarum famosam cladem

A dem qua vniuersus perijt orbis. In alijs enim inundationibus videlicet Niliaca, Attica, Thessalica, & Pharonica sola terra illa perijt vbi inundatio obtigit. Vnde Eusebius & alij chronographi & historici, notant eo tempore quo
B pars illa perijt: aliâs orbis partes habuisse incolumes suos reges & terras. Hæc verò prima omnes terras subruit. Et ideo absolute terrarum inundatio à Barbaris & Græcis & Latinis dicitur. Vnde & Moyses hic notavit quum dixit: Diluuium Magnum.
C Deleta fuit diluuio omnis caro sub cœlo. Famosam verò cladem dicit, quia ab infami vita gigantum prouocata fuit cœlestium ira, & à coniunctione magna astrorum, & magna fama celebrata à Chaldæis & Phœnicibus & alijs.
D Reddit item auditores dociles, dum notat se dicturum de prisca inundatione, & pluribus seculis & ætatibus quæ illam antecesserunt. Postremo reddit beneuolos, dum illis non Græcanicas nugas & fabulas quibus animos ho-
E minum errare compellunt, sed tradere veritatem, quam sacerdotes Babyloniorum publica & fideli atque probata fide in Archiuis simul & publicis bibliothecis conseruauerunt, pollicetur, quam etiam Moyses ipse se-
F cutus est, vt Hieron. in commentario dicit super illud Apostoli ad Hebræos: Fide credimus aptata formatáque fuisse secula. Quòd autem ea differentia fuerit inter priscos Græcos &

Chal.

Chaldæos, quòd Græci fabulas nugásque & errores seminauerunt, Chaldæi autem firmam & solidam verámque doctrinam tribuerunt, testis est acerrimus Græcanicæ partis aliàs defensor Diodorus Siculus in iij. lib. sic de vtrisque dicens Chaldæi, inquit, Baloniorum antiquißimi fuêre, qui eum locum in sua rep. obtinuerunt, quem sacerdotes in Aegypto: Ad cultum enim Dei deputati per omnem vitam suam philosophantur, peritißimi Astrologiæ habiti. Et paulo post: Non enim quemadmodum Græci omniū doctrinam suscipiunt, sed pueri à patribus progeniem sequuti, discunt philosophiam omnium aliarum rerum cura posthabita, doctißimíque euadunt, tum quia à teneris annis in ea doctrina erudiuntur, tum præcipue, quia diutius in illa perseuerant. Apud Græcos autem vt plurimum tardè ad philosophiam accedunt, paululúmque in ea morati vertuntur ad quæstum lucri gratia, & neque de more dostrinam parentum sequuntur, sed sua sponte varijs studijs incumbunt, & lucri gratia nouis semper opinionibus studentes, déque maximis disciplinis altercantes incertos discipulos reddunt, animúmque hominum per omnem vitam errare compellunt, & nulla in eis certa sententia, dubium, & in confuso relinquunt. Hæc Diodorus in quibus plura nos edocet. Primum quòd Græci non fuerunt sequuti doctrinam maiorum, sed nouas opiniones

Chaldæorum veritas.

Græcorū vanitas in philosophia.

lucri

lucri gratia adinuenerunt. Fuerunt autem maiores Græcorum Barbari, teste Strabone in Geographia Græciæ, probatq; illud, quoniam plura vocabula barbara sua ætate in Græcia permanebant. Et quoniam apud priscos Barbaros ve-
B ritas rerum erat, consequens necessario fuit, vt relicta maiorum perquisita & inuenta veritate, sua sponte in fabulas & nugas inciderent, quibus hominum animos à vero peruerterent. Secundum est, quia de rebus maximis semper
C altercantur, quæstus & lucri gratia. Vnde Iosephus contra Appionem grammaticum, Græci, inquit, mutuo se de mendacio redarguunt, & non pudet eos de eisdem contraria scribere. Scimus enim quot in locis Hellanicus de genealo-
D gijs & temporibus ab Agesilao discrepat, & in quantis Herodotum corrigit Agesilaus, & quomodo Ephorus Hellanicum in pluribus ostendit esse mendacem, & Ephorum Timæus, Timæum posteri, Herodotum cuncti. Tertio dicit quòd fa-
E bulas & errores inuenerunt quæstus gratia. Et ideo vt mendacia facilius seminarent, studuerunt ornatui verborum. Nihil enim magis proficit ad decipiendum quàm delectabilis fabula & lenocinium ornatus. vt significat de Græcis
F Lactantius in primo diuinarum institutionum cap. xv. dicens. Apud etiam malos reges, panegyricis mendacibus adulantur, quod malum à Græcis ortum est, quorum leuitas instructa di-

Græcorũ discrepantia.

cendi facultate & copia, incredibile est quan- A
tas mendaciorum nebulas excitauerit. Quar-
tum est, quòd vbi quis doctrinam eorum sequi-
tur, semper animo fluctuat, & per omnem vi-
tam errat. Quod & Cato ad Marcum filium
scribens, vt author est Plinius xxix. naturalis B
historiæ cap. primo, ita vaticiniũ protulit. Di-
cam de istis Græcis suo loco Marce filij, quid
Athenis exquisitum habeam, & bonum sit il-
lorum literas aspicere non perdiscere. Vincam
nequissimum & indocile genus eorum. Et hoc C
puta vatem dixisse. Quandocunque ista gens
literas suas dabit, omnia corrumpet. Tunc etiam
magis, si medicos suos huc mittet. Verè imple-
tum est vaticiniũ Catonis. Nam omnis illa theo-

Catonis vaticiniũ.

logia, philosophia, & naturalis diuinatio, & D
Magia, quas disciplinas teste Beroso eruditis-
simus Ianus tradidit, & in quibus Thusci, teste
Diodoro Siculo in vi. lib. vsque ad ætatem suã
erant admirabiles toti orbi, equidem susceptis
fabulis & disciplina Græcorum corrupta sunt, E
adeo vt omnia fabulosa & erronea Græcanica
norint, & nihil de origine, disciplinis, & splen-
dore antiquitatum Italicarum (quod turpe &
impium est) nesciant, vt deplorabat noster A-
quinas in Satyra vbi dicit: Quid rancidius F
quàm quòd non se putat vlla formosam, nisi quæ
de Tusca Græcula facta est? Et item: Omnia, in-
quit Græce, cum sit turpe magis, nostris nescire
Latine.

A Latine. Bonum eſt, inquit Cato, illorum literas aſpicere, vt venenum & errores illorum redarguantur, & non perdiſcere, atque cum eorum leuitate inſoleſcere, contra vetuſtiſsimas traditiones maiorum, quia omnia corrumpet, B quod etiam Ariſtoteles fecit, velint nolint Peripatetici, quia vt verbis Diodori vtar, cum alijs ſemper altercans incertos diſcipulos reddit, & animos noſtros per omnem vitam errare compellit, vt patet omnibus diſſenſionibus C Peripateticorum etiam noſtræ ætatis, in quorum diſceptationibus nulla certa ſententia reddita, dubios ſemper & in confuſo auditores relinquunt. Ergo non ſolum Latinas origines & hiſtorias antiquorum, ſed certiſsimas Ianigenas D diſciplinas, & toti orbi admirabiles, corruperunt ſuſceptæ fabulæ ac nugaces diſciplinæ, vt verè vaticinatus eſt Cato. Et ideo maxime ſibi beneuolos auditores facit in principio Beroſus, dum non à nouitijs eſurientibus E quæſtus gratia Græcis, qui dum omnia norunt nihil intelligunt, ſed à Chaldæis & maioribus fideliter conſeruata, ſe traditurum connotat. Et hoc de proœmio. Nunc ad narrationem accedit, & facit tria. Prima parte narF rat infamem vitam hominum. In ſecunda præcognitum diluuium. In tertia quo pacto humanum genus ſeruatum eſt in diluuio. De primo ita dicit:

Ariſtotelē carpit.

Scribunt illis temporibus circa Lybanũ A fuisse Enos vrbem maximam gigantum, qui vniuerso orbi dominabantut, ab occasu solis ad ortum. Hi vastitate corporis ac robore confisi, inuentis armis omnes opprimebant, libidiniq; inseruientes, inuenerũt B papiliones, & instrumẽta musica & omnes delitias. Manducabant homines & procurabant aborsus, in eduliumq; præparabãt, & commiscebantur matribus, filiabus, sororibus, & masculis, brutis, & nihil erat sce C leris quod non admitterent, contemptores religionis & deorum.

Vt in præfatione posuimus, & Hieronymus dicit, quòd mundus & mundi formatio sit ex tempore, & non ab æterno, ex fide atque historia credimus. Verum quòd ab Adam primo cõdito cœperint literæ & disciplinæ infusæ, non est ex fide tantum, sed etiam historia gentilium & traditione Chaldæorum, qui se astronomiam & literas habuisse ante Alexandri monarchiam tribus millibus & sexcentis annis ac trigintaquatuor asserũt, vt in præfatione diximus. Epigenes quoque septingentos annos & amplius ante Ninum & Phoroneum inuentos, ait Babyloniæ laterculos coctiles inscriptos pro sydeream obseruatione. Quare iam ante inundationem terrarum annis paulò minus quingentis, vt ex dictis in prooemio colligitur, vtique erant

Literarũ antiquitas

A in vsu ars coctilis, & impressoria, atque inscriptiua, & literæ Phœnices, & Astronomia, & eiuscemodi. Quæ profecto omnia conueniunt his quæ Moyses & diuinæ literæ tradunt. Nam vt patet Genesis v. cap. sanctus propheta Enoch natus est ante inundationē terrarū anno xxxiij. supra mille, qui teste Iuda Apostolo cognomine Thadeo in sua canonica prophetauit de iudicio futuro tam aquarum diluuij quàm vltimæ cōflagrationis, & ea teste Iosepho in primo de antiquitate Iudaica inscripsit duabus columnis, altera ærea, altera lateritia. Erant igitur in vsu literæ, & ars fusilis, & lateritia, & vaticinia, mille annis & amplius ante inundationem terrarum. Porrò viuente Adam, & agente annum sexcentesimum & vigesimum secundum natus est idem Enoch, vt supputat Moyses Genesis quinto capite. Quare coniectura & argumentum firmum est, ab ipso Atauo eius primo Adam eundem Enoch suscepisse literas & disciplinas, cuius tempore fuisse literas & disciplinas Adæ infusas Theologi asserunt, & eodem tempore se cœpisse literas & Astronomiam Chaldæi affirmant, vt supra exposuimus. Et ideo non immeritò Moyses dicitur à Hieronymo sequutus ex reuelatione de mundi atque sui creatione, & texuit historiam gestorum vsque ad Enoch cui prosequēdam reliquit historiam. Enoch autem prosequendam reliquit Lamech

Enoch propheta.

(Margin letters B, C, D, E, F beside lines.)

prophetæ patri Noæ, & Lamech filio eidē Noæ, A
Noa verò reliquit post diluuium Chaldæis, à quibus Habraam & residui veritatem rerum gestarum scripserunt. Vnde cum historia Chaldaica de antiquitatibus quàm simillima est Hebreæ, ac propterea Moyses pro teste adducitur à B
Masea Phœnice & Hieronymo Aegyptio, vt asserit Iosephus contra Appionem grammaticum & in primo de antiquitate Iudaica. Non est igitur mirum si Moyses & Berosus conueniunt, qui ex eodem fonte historiæ combi- C
berunt. Itaque literam Berosi exponamus, quæ primo narrat infamem vitam hominum in communi, inde in particulari. In communi quidem erant peccata oppreßionis, libidinis, & promiscuæ luxuriæ. In particulari vero quoad D
oppreßiones, feritatem supremum scelus adijciebant vt homines manducarent, & aborsus in eduliū delitiosi epuli procurarent, ac si oua essent aborsus, & carnes humanæ altilia. Neque hoc fabula est cum ætate nostra in insulis Cananeis, E
quarum quasdam nunc subegit gloriosus rex Hispaniæ Ferdinandus, homines captos castrent, & in greges more pecudum ad conuiuia seruent. Ptolomæus quoque in Geographia, ætate

Antropophagi.

sua Aethiopes & alios Antropophagos, id est, F
hominū commestores annotat Plinius in quinto naturalis historiæ capitulo septimo asserit Scythas esse, qui humanis corporibus vescuntur

A tur. Et subdit. Incredibile quidem videretur nisi cogitemus in medio terrarũ, Sicilia & Italia fuisse huiuscemodi monstri gentes Cyclopas & Lestrigones, & nuperrime trans alpes hominem immolari solitum, quod paulum à mandendo abest. Hoc scelus vltum per diluuium,
B mox prohibitũ fuit à Deo dicẽte: Carnem cum sanguine non comedetis. Et vt intelligas de carne humana dictum, ilico explanauit dicens: Quicũque enim fuderit humanum sanguinem,
C fundetur sanguis illius. Sed de hoc copiose tradidimus super Genesim nono cap. Hæc de peccato oppressionis ferinæ. Porrò de peccatis luxuriæ, nihil erat sceleris quod supreme nõ admitterent, incestum, sodomiam, & brutalitatem. Quod
D etiam Moyses nõ tacuit, dum asserit eas vxores accepisse quas eligerent, scilicet siue matres siue alias. Et item omnis caro corruperat viam suã, scilicet Sodomia & brutalitate. Quare ex his nati sunt gigantes, vt ibi ait Moyses, potentes
E viribus & viri famosi, scilicet viæ quam maxime infamis supradictis sceleribus. Per Gigantes enim intelligimus homines vastos corpore, famosos, & deorum contemptores & hominum similiter oppressores, vt Macrobius in
F primo Saturnalium, & Diodorus in sexto significant. Tria sunt nunc cognoscenda. Primum de Enos vrbe, quis eam condiderit, quando, & propter quid, & vbi. Secundo quando

cœperunt hæ deliciæ & peccata. Tertio quare A
nunc Deus non punit ea sicut tunc. Ad primum
respõdet Moyses Gen. cap. iiij. quòd Caim
damnato & excommunicato à cœtu iustorum
ob fratricidium, profugit à facie iustorum cum
vxore, & habitauit ad orientalem plagam E- B
dem, id est, paradisi, & ibi ædificauit ciuitatem,
Enos urbs. & vocauit eam à nomine primogeniti sui Enos,
& vt aiunt tam Hebræi quàm catholici ædificauit
eam ad opprimendum & excurrendum
& prædandum iustos ex posteritate patris sui C
Adam & fratris sui iusti Seth. Aedificauit
autem eam ad orientalem plagam respectu regionis
Edem Hebraice dictam, siue latine locum
& regionem delitiosam, siue græce paradisum.
Est autem regio Damascena, vt quidam D
suspicantur, quia ad orientalem plagã est mons
Libanus, in quo est vrbs Enos diruta, cuius maxima
& ingentis molis fundamenta visuntur,
& vocatur ab incolis regionis ciuitas Caym, vt
nostri mercatores & peregrini referunt, qui in E
Damasco & Libano sunt assueti. Aliis placet
Eden siue locum delitiarum & paradisum dici,
regionem Phœnicam Laodicinam dictam, probantq;
duobus argumentis. Primo quia ibi est
vrbs Eden siue interpretatione Græca paradi- F
sus, vt Ptolomæus notat in quarta Asiæ tabula.
Secundo quia in ea vrbe existenti est mare ab
occidente, & extremitas Libani & Antilibani
ab

A ab ortu æquinoctiali vel ſaltem Hyberno, vt patet ibidem. Ad primum ergo dubium reſpondetur, quòd Enos vrbem condidit Caym, poſt excommunicationem promulgatam, & eiectionem à communione Adæ atque iuſtorum, vt B ſicut excommunicati poſſet latrocinari & prædari iuſtos, & in loco orientali Libanni, vt ait Beroſus, in ea parte quæ eſt magis orientalis reſpectu vrbis & agri, qui à Moyſe dicitur Eden, & à Græcis paradiſus. Ad ſecundum C dubium dicitur quód peccata Caym & excommunicatæ atque impiæ poſteritatis eius cœperunt ſub fratricidio Caym, & adaucta ſunt in ſeptima generatione ab Adam, vt notat Moyſes Gen. cap. iiij. quia Iael, Tubal, & Tu- Iael. D balcaim fuerunt ſexti à progenitore ſuo Caym, Tubal. & ſeptimi ab Adam, quorum primus inuenit Tubalcaim. delitias in arte paſtorali, papiliones & tentoria, ſecundum fiſtulam, cytharam, lyram, & organum, cum voce, chorea, & modulatione mu E ſica, tertius verò arma & omne genus ferramenti, vt ibidem Moyſes exprimit. Huc vſque impia ſeptima generatio ab Adam excreuit per vniuerſum orbem. Sed in hac ſeptima generatione impia & excommunicata, cœpit iuſta po- F ſteritas Adæ cum excommunicatis participare coniugio, & ſupradictis ſceleribus impiorum, quia teſte Moyſe videntes filij Dei, ſcilicet iuſti homines, filias hominum & Caymicæ po-

ſteritatis quòd eſſent pulchræ, id eſt, opulentæ & A
fortunatæ, non obſtante excõmunicatione, etiã
ipſi acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas
elegerant. Quòd verò etiam ſeptima generatio-
ne iuſtorum ab Adam cœperint iuſti effici par-
ticipes ſcelerum & vitiorum, eſt argumento, B
Enoch. quòd Enoch ſeptimus ab Adam fuit translatus
ne malitia immutaret cor eius, vt ſcribitur Sa-
pient. iiij. capite. Et ideo reſpondetur ad ſecun-
dum dubium quòd impiæ poſteritatis Caym
peccata, ſub Caym cœperunt, iuſtorum verò ſub C
ſancto Enoch propheta, quem propter bonam
vitam Deus cito tranſtulit, ne cum aliis iuſtis
iam ad impietatem inclinatis conſentiret. Ad
tertium verò dubium reſpondetur, quod Deus
nõ punit vniuerſaliter peccata, niſi cum in vni- D
uerſis inueniuntur, quod non eſt nunc. Et præ-
terea etiam ſumma peccata non ſtatim punit,
niſi addita obſtinatione, ſicut nunc Beroſus
oſtendit ita dicens in ſecunda parte, in qua de
præcognito futuro diluuio ſic ſcribit: E

Tum multi prædicabant & vaticinabã-
tur, & lapidibus excidebãt, de ea quæ ven-
tura erat orbis perditione, ſed enim illi aſ-
ſueti corridebant omnia, cæleſtium illos
ira atque vltione perurgente pro impieta- F
te atque ſceleribus.

Diluuij præcognitio. Præcognita verò fuit priſca inundatio tum
ſpiritu Dei, vti ſanctus Enoch, tum Aſtrorum
obſeru

A *obſeruatione, vt quæ Babyloniæ inuenta fuit, & Epigenes atque Plinius notauerunt. Alibi ſcripſimus atque probauimus hæc duo ſimul ſtare, inundationem terrarum à cauſis naturalibus proceſſiſſe, quas ſtudioſi in monumentum exci-*
B *derunt, & à diuina prouidentia ſimul ab æterno ordinatam, vt quo potiſsimum tempore homines demererentur, perirent. Deinde Beroſus oſtendit in tertia parte quo pacto genus humanum reparatum ſit per arcæ præparationem dicens:*

C Vnus inter gigātes erat, qui deorum veneratior & prudentior cunctis, reliquus ex probis erat in Syria. Huic nomē erat Noa, cum tribus filijs Samo, Iapeto, Chem & vxoribus Tytea magna, Pandora, Noëla,
D & Noëgla, is timens quam ex aſtris futuram proſpectabat cladē, anno LXXVIII. ante inundationem, nauim inſtar arcæ coopertam fabricari cœpit. Anno ſeptuageſimo octauo ab inchoata naui, ex improuiſo
E exundauit oceanus & omnia maria mediterranea. Fluminaq; ac fontes ab imo ebullientes inundauerunt ſupra omnes montes accedentibus, atque impetuoſiſsime & ſupra naturam è cælo copioſiſsimis hymbri-
F bus multis diebus corruentibus. Ita omne humanum genus aquis ſuffocatum, excepto Noa cum familia ſua, quæ naui erepta eſt. Nam eleuata ab aquis in Gordiei

montis

montis vertice quieuit, cuius adhuc dicitur A
aliqua pars esse, & homines ex illa bitumen tollere, quo maximè vtuntur ad expiationem.

Iosephus hoc loco vtitur contra Appionem grammaticum, dicens Berosum Chaldæum & B historicos Phœnicas nominare Noam & filios eius proprijs nominibus, & diluuium, & arcam. Et in primo de antiquitate Iudaica, hunc locum ad verbum transsumens in testimonium, eiusdem inquit, arcæ Noæ atque diluuij memo- C riam faciunt omnes qui barbaras historias cōscripserunt, quorum vnus Berosus Chaldæus, qui narrans de hoc diluuio taliter est affatus. Dicitur autem nauis eius quæ in Armeniam venit circa montem Gordieum aliqua adhuc pars D esse, & quosdam bitumē exinde tollere, quo maximè homines ad expiationem vtuntur. Et subdens de historicis Aegyptijs & phœnicibus, meminit, inquit, etiam horum Hieronymus Aegyptius qui antiquitatem Phœnicam noscitur con E scripsisse. Sed & Maseas Damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit: Est super Myriadam excelsus mons in Armenia, qui Baris appellatur, in quo multos con- Baris. *fugientes sermo est diluuij tempore liberatos, & F quendam simul in arca deuectum in montis Ocilæ summitate fuisse, lignorúmque reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste,*
quem

A quem etiam Moyses Iudæorum legislator scribit. Hæc Maseas. Nota quia dicit Iosephus ibi, quòd etiam Græci qui barbaras historias trāssumpserunt non solum diluuij & Noæ reminiscuntur, verumetiam & longitudinis annorum
B solarium, quibus mille annis vixerunt. Sic enim ad verbum dicit: Noa quum vixisset post diluuium trecentis & quinquaginta annis, fœliciter agens, mortuus est anno vitæ suæ quinquagesimo suprà nongentos. Nullus autem ad
C vitam modernam & breuitatem annorum quibus viuimus comparans antiquorum longitudinem putet falsa quæ de illis sunt dicta. Illi nanque cum essent religiosi, & ab ipso Deo facti, tantorum annorum curriculis rite viuebāt.
D Deinde propter virtutes & gloriosas vtilitates quas iugiter perscrutabantur, id est, Astrologiam & Geometriam & Physicam, Deus eis ampliora viuendi spatia condonauit, quæ non cautè discere potuissent, nisi nongentis viue-
E rent annis. Per tot enim annorum curricula, magnus annus impletur. Et subdit inducítque testes dicens: Testes autem dicti mei sunt omnes qui antiquitates apud Græcos & Barbaros conscripserunt. Nam & Manethon qui de-
F scriptionem fecit Aegyptiorum, & Berosus qui Chaldaicam deflorauit, & Mochus, & Estyus, & Hieronymus, Aegyptius qui Phœnicam disposuerunt, concordent cum dictis meis.

Vitæ longitudo quibus & cur data.

Hesiod

Hesiodus quoque & Eratheus, & Hellicanus A
& Agesilaus in historijs suis, memoriam faciunt antiquorum, annis mille viuentium. Hæc Iosephus. Quinetiam diluuij & temporis eius vsque ad Ninum meminerunt Xenophon libro de æquiuocis, Archilochus in Epitheto tem- B
porum, Fabius pictor de origine vrbis Romæ, & Cato in secundo fragmento originum, super quos omnes iam commentaria ædidimus. Hactenus in communi pro Berosi litera dicta sunt, nunc in particulari pauca excurramus. Noam C
fuisse virum Dei cultorem & iustum, & solum, vniuersis ad impietatem declinantibus, etiam Moyses scribit. Fuisse verò gigantem & astronomiæ peritum, etiam peritiores Talmu-

Noa gigas & astrologus.

distæ asserunt. Fuisse autem Syrum Phœni- D
cam cognomina sua indicant Ogygius Dysir, vti in sequente commentario exponemus. Dubitatur verò de eo quod ait, cœpisse fabricari arcam ante inundationem anno lxxviij. cùm cen-

Arca quãdo facta.

tum viginti annos Moyses supputet Genesis vi. E
cap. & Berosus alibi teste Plinio quadringentos octoginta cum Critodemo asignet, vt in superioribus diximus. Ad primum respondetur, quòd mandatum de fabricanda arca Noa accepit ante inundationem annis centumviginti vt F
Moyses significat. Quadraginta verò & duobus annis præparauit ligna ob immensitatem operis faciundi. Et ita anno sequente qui erat

sept

A septuagesimusoctauus ante inundationem, cœpit opificium ingẽtis arcæ, vt Berosus supputat. Quod verò adducitur de Plinio dicente ante Ninum fuisse supputatos à Beroso & Critodemo annos ccccl xxx. non de arca dixerunt, sed de li-
B teris inscriptis & inuentis eo tempore, vt patet in septimo naturalis historiæ cap. vltimo vbi de his loquitur Plinius. Rursus, quia dicit ex improuiso accidisse diluuiũ, non refertur ad Noam, & eos qui nouerũt & inscripserũt coctilibus la-
C terculis, & lapidibus, sed ad derisores, qui illud neque credebant neque sperauerant affuturum. Fuit autem hoc primum diluuium nouimestre, vt Solinus asserit in Collectaneis, & Moyses Genesis viij. cap. & Xenophon de æquiuocis. Ex-
D cessit verò omnes altißimos orbis montes xv. cubitis, vt testatur Moyses. Et vt ait, deleta est omnis caro sub cælo, excepto Noa cum sua familia. Ex quo patet Talmudistas esse falsiloquos, & mendaces, contráque diuinas Talmudistas carpit.
E literas ad morem suum exponentes, quòd diluuium non attigit montem Sion, argumento vsi: quia inuentum est ibi post diluuium semen giganteum: nõ attendentes quòd Noa cum filijs fuerunt gigantes, & Titanes gigantes genuerunt, teste Beroso, qui teste Moyse posuerunt vrbẽ Titanũ in Aegypto, quam vocat Tanim dẽpta prima litera, vt patet Num. ca. xiij. tã per textũ quã per expositores. Hæc de tẽporibus ante

diluu-

diluuium. Nunc ad ſequentes libros præparans A
auditores, ita concludit.

Ab hoc igitur anno ſalutis humanæ ab aquis primordio ſumpto, noſtri maiores innumeros ſcripſerunt. Nos verò tædioſum illorum ſermonem abbreuiaturi re- B feremus origines & tempora, & reges eorum duntaxat regnorum, quæ nunc magna habentur, In Aſia quidem noſtrum omnium celſiſsimum Babylonicũ, Aphrica Aegyptium & Lybicum, quę vnum pri- C mo fuerunt, & ſub vno narrabimus. Poſtremo in Europa quatuor noſtri enumerant. Celtiberum, Celtæ, Kytim, quod illæ gentes Italicum appellant, & Thuyſconum quod à Rhæno fluuio per Sarmatas in Põ- D tum finit. Addunt quidam etiam quintum dictum Ionicum.

Ergo ſuperior narratio quaſi quædam præfatio à Beroſo præmiſſa eſt, vt quiſque cognoſceret à quo præcipuè anno & tempore, ſuæ gen E *tis originem inchoare debeat, quia non ante diluuium primum, quia nulla remanſit origo niſi Noanica quæ & Ogygiana Phœnica, neque item vt Græci faciunt, inchoanda eſt à Nino, quia longe ante eum coloniјs oppletus erat totus* F *orbis, & origines ſub Noa diſcretæ. Et ideo quiſque dum requirit ſuæ gentis & regni originem incipiat ab hoc anno ſaluationis homi-*

num

A *num à diluuio, & videat genealogias ducum*
primarum coloniarum & inde originem ſuam
in communi accipiat, & poſtea in particulari
in quarto & quinto Iob. Verùm quia in biblio-
thecis Chaldæorum annotabantur prolixæ o-
B *mnium gentium & regnorum origines, & an-*
tiqua geſta, quæ faſtidium generabant: idcir-
co ipſe deflorauit vt Ioſephus loquitur, omnem
Chaldaicam hiſtoriam, & ſolum de origine re-
gnorum ætate ſua clarorum loquitur. Fuit au-
C *tem Beroſus circa finem monarchiæ bipartitæ*
Perſarum & Medorum. Fuit enim ante Ale-
xandrum, quia Metaſthenes qui floruit circa
initium Alexandri vſus eſt chronographia Be-
roſiana pro monarchia Aſſyriorum, vt tam in
D *eius litera, quàm commentariјs ſuper eum ex-*
planauimus. Item adhuc durabat bipartita
monarchia Aſiæ in qua præualebat Babyloni-
ca, vt hoc loci notat, vbi ætate ſua Babyloni-
cum aſſerit præſtantiſſimum omnium. Quare
E *pro Aſia Babylonicam originem & antiqui-*
tatem tradet. Pro Aphrica verò Aegypti &
Lybiæ originem exponet. Pro Europa verò
in qua nulla erat monarchia, exponet origines
Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ per Sarmatas vſ-
que Tanaim & Pontum. Cur verò de Ionico
non poſuerit ad longum originem, exiſtimo id
cauſſæ eſſe, quia poſita origine Græciæ à diluuio
ad Ninum, ipſi Græci deinceps inter ſe diſſide-

bant in historia. Et quoniam nullis displicere A
voluit, quibus erat charus, & à quibus donatus
fuit publica statua inaurata lingua, vt Plin.
asserit, idcirco à Nino deinceps raro tangit Græ-
ciam. Cæterum quia origo haberi non potest ni-
si per genealogias, ob id hunc secundum librum B
Genealogiarum præmittit tribus sequentibus.

BEROSI DE GENEALOGIIS PRIMORVM DVCVM POST diluuium. C

LIBER SECVNDVS.

Argumentum. I

Indigetes pro indagatores.

QVi primi fuerint in orbe reges post
diluuium & ante Ninum Græcis
prioribus nondum compertum fuerat, sed
solùm Barbaris, qui se primos rerum vti-
lium Indigetes asserunt atque scriptores,
& multorum memoriam apud se fuisse cõ-
seruatam affirmant, vt Diodorus in j. lib.
author est. Igitur Berosus in hoc secundo li-
bro de primis ducibus & eorum Genealo-
gia post diluuium ita tradit, vt nulli sit re-
gno sua ignota origo. Et primo quidẽ indu-
cit prooemiũ de Iano patre omniũ, & Ty-
tea magna. Deinde Genealogias describit

De primis ſic dicit:

Beroſus.

NEceſſe eſt igitur nos ex præmiſsis confiteri, quòd & Chaldæi & Scythæ ſcribunt, ſiccato ab aquis orbe non fuiſſe niſi dictos octo homines in Armenia Saga, & ab his omne hominum genus in terris ſeminatum, atque ob id Scythas rectè dicere & appellare Noam omnium deorum maiorum & minorum patrem, & humanæ gentis authorem, & chaos & ſemen mundi. Tyteam verò Aretiam, id eſt, terram in quam ſemen chaos poſuit, & ex qua tanquam ex terra cuncti prodierunt.

D *Multa memoratu digna his verbis inſinuat Beroſus, quæ apud poëtas legebamus, & originem ignorabamus. Primum igitur nedum apud Moyſen & Beroſum, ſed etiã apud authores Latinos legimus, quo ſcilicet primũ loco poſt*
E *diluuium & ante Ninum cœpit humanum genus. Primi ſunt Barbari hiſtorici, præcipuè Hieronymus Aegyptius & Maſeas Phœnix, qui (vt ſupra diximus) teſtãtur Noã cùm arca ſaluatũ fuiſſe in Gordiei Armeniæ montis iugo*
F *Ocila altißimo. Eſt autem Gordieus mõs in Armenia nõ procul ab Araxi fluuio, à quo Moyſes vocat Armeniæ Caſpios montes altißimos Ararat pro Araxat. Et ideo licet in Ptolemæo*

Gordieus mons.

Araxes fluuius.

non continuetur à ſcriptoribus mons Gordiens A
& Caſpius proximus amni Araxi, hoc tamen
à vitio impreſſoris proceſsit, quia debent conti-
nuari, licet diuerſis locis diuerſa nomina ſortian
tur. Eſt autem Ararat, vt Hebræi proferunt, ſi-
ue Araxat vt Aramei, ſiue Araxes vt Græci B
ac Latini, fluuius Stychiæ in maiori Armenia,
de quo Lucanus in ſeptimo: Armæniumque bi-
bit Romanus Araxem. Super hunc Auguſtus
pontem, quem à magno Alexandro factum ru-
perat amnis impetus, firmiorem reſtituit, in cu- C
ius laudem Virgilius in octauo Aeneidos dixit:
& pontem indignatus Araxes. Ex hoc tres
amnes fluere, Phaſim, Thermodonta & Ta-
naim, Orpheus mendax in Argonautica dixit.
Nam vt Geographi cùm Tolomæo certiſsimè D
notant, aliunde ortum habent. Hac itaque re-
gione circa Araxem conſedit ab origine ſui
gens Scythica, à Scytha rege eorum dicta,
vt eſt author Diodorus libro quarto. Et ideo
locus primus quo cœpit humanum genus poſt
diluuium, fuit Scythia Araxea, vt Beroſus E
Chaldæus, & Hieronymus Aegyptius, & Ma-
ſeas Damaſcenus, atq; Moyſes, ex Barbaris cõ
ſentiunt, ex quibus Archilochus Græcus in Epi
tome temporum, ſuper quem iam confecimus F
commẽtaria, ita dicit ad verbum Maſeas Phœ-
nix Damaſcenus libro xcvij. hiſtoriarum aſſe-
rit ante Ninum fermè ducentis quinquaginta
annis

A annis fuisse inundationem terrarum, & quendam, cui Moyses antiquißimus historicus testimonium perhibet, liberatum circa fluuiũ Araxem ad montes Caspios, túmque recente cœlo, & rudi humano genere vixisse auream vitam, in B qua nullo ferente leges natura ipsa viuebatur, quousque Ninus & Semiramis arma gentibus intulerunt, & auream vitam vitiare cœperũt. Idem scribunt ex Latinis Trogus & Iustinus in primo epitomatum de aurea vita ante Ninũ. C Et hi secũdo libro asserunt itidem Scythas semper fuisse superiores de principatu humanæ originis, sequuti Catonem de originibus, cuius commentaria exegimus. Is in secundo fragmento hæc dicit. Chaldæi orbis sempiternitatẽ sibi per- D suadent. Phœnicibus verò ac Sagis magis placet origo. Inter vtrosque conuenit ante Ninum circiter ducentis quinquaginta annis quibus durauit aureum seculum terras fuisse inundatas, & in Scythia Saga renatum mortale E genus. Siue enim ab æterno mundum existimes, & ignis principio cuncta possederit, posteáque sensim in sua loca elementa coëuntia homines produxerint, siue (vt fertur) ante aureum seculum terras subrutas inundatio tenuerit, & exsiccata humo apparuerint homines equidẽ principatus originis semper Scythis tribuitur, à quibus auctis colonias per orbem missas ferunt, & ex his venisse Ianum cum Dyrim & Gallis

Scytharũ antiquitas.

progenitoribus Vmbrorum in Vaticanũ & Ia- A
niculum. Et in principio fragmenti Italiæ, in-
quit, ſplendidiſsima origo fuit, tum tempore,
tum origine gentis. Cœpit enim aureo ſeculo ſub
principibus dijs Iano, Cameſe, Saturno, gente
Phœnicea & Saga. Igitur omnes hiſtorici, Græ- B
ci, Latini, & Barbari, qui de priſcis ante Ni-
num antiquitatibus conſcripſerunt, vnanimi
conſenſu affirmant in priſca Armenia Ara-
xea cœpiſſe genus humanum quacunque via
Aramea. cœperit. Eadem regio prius Aramea Scythia C
Saga. Saga dicta fuit, à qua poſtea longè latéque an-
Scythia. tiquitus omnis ſeptentrio à Tanai in Sarma-
tas, & in orientalem Imaum montem, Scythi-
cum Araxeum ſiue Arameum Saga nomen
communicatum fuit, vt Plin. in ſeptimo natu- D
ralis hiſto. cap. xvij. ſignificat dicens: Scythas
populos Perſæ vniuerſos Sagas appellauêre à pro
xima Saga gente, antiqui verò Arameos. Cui
argumento eſt prima vrbs ponè Araxim am-
nem, vbi teſte Diodoro gens Scythica parua nu- E
mero, & ignobilis principio conſedit. Nam ea
Albina. Saga Albina, ſiue (vt Ptolomæus notat)
per ſyncopatam compoſitionem Sagalbina di-
citur, Et hoc de loco, vbi cœpit poſt diluuium
genus humanum tam ſecundum diuinas li- F
teras quàm gentiles dictum ſit. Secundo me-
moratu dignum eſt nomen Saga, vt Aramei
Sangni. proferunt, vt Sangni, & Etruſci, & Sabini,
vel

A vel Sanctus vt Latini. Hæc non differunt significato, sed sola deriuatione prolationis, quia à Saga Sangni & à sangni sanctus deriuatur, mutata litera g in c. Est autem Sanctus id quod purus religiosus, sacerdos. Vnde Sagam Festus B exponit sacerdotem expiatorem. Diuus verò Hieronymus in libro de interpretationibus, sagam interpretatur immolatorem & sacrificulũ. Congruit ei quod Moyses scribit Gene. cap. ix. vbi affirmat Noam cum familia egres- C sum ab arca primum sacerdotio & religione functum, mox sacra Deo fecisse. Vnde & ipsa familia eius & posteritas Saga, & qui cum Iano in Etruriam venerunt Tusci, Sagi, & ostium Padi ab his sagum dictum referunt D authores, præcipue Cato & Plinius. Cato enim in fragmento decimonono de originibus his verbis vtitur. Sangni gentilem Sabi dicunt Sabini. Sanctum Romani, Sagam barbari, à quo primi Tusci, id est, pontificij & sacri expiato- E res dicti fuerunt. Plinius item libro tertio naturalis historiæ, cap. xvij. de Padi Ostijs circa quæ Tusci venerunt, ita dicit. Proximum inde Ostiũ Caprasiæ, deinde Sagus. Omnia ea flumina fossásque primi Sagi fecere Tusci egesto per F transuersum amnis impetu in Atrianorum paludes, quæ septem maria appellantur nobili portu Tuscorũ Atriæ, à quo Atriaticum mare ante appellatũ, quod nunc Hadriaticũ. Hæc Plinius

Sanctus.

Sagus.

Locus igitur & gens Saga sic dicta fuit. Tertio A
memoratu dignum est, quòd Noæ siue Iani, vbi
Sagalbina consedit ad Araxim prima vrbs dicta Sagal-
Alba. bina, id est, pontificia imperialis, quia Saga pō-
Fasces. tificia est. Albina verò imperialis ab insigni
imperij Alba, id est, fascibus. Est enim fascis, B
fasciculus in quo virga sceptri & flagellum
cum securi inclusa erant. Et hoc Latini fasces
imperij, Aramei vero vocant Albam, vt demō-
strauimus super quartum fragmentum Cato-
nis, vbi & redarguimus eos non exili argu- C
mento, qui Tyberim existimauerunt dictum
Albulam à colore, aut albam virgam datam
Cranæ in vj. de Fastis Latinam habere origi-
nem. Rursus memoratu dignum est, quòd octo
solum animas saluatas à diluuio tam Moyses D
quàm Chaldæa historia tradit, cōtra fabulosos
simul & hæreticos Talmudistas, qui (vt suprà
diximus) nullo certo authore dicunt multos gi-
gantes fuisse saluatos in monte Sion. Rursus de
primis cognominibus Noæ cognomine Iani, vt E
in iij. lib. dicet Bero Primū cognomen est chaos,
Chaos. vt supra dixit in prologo Hiero. idē est chaos &
Hyle à quo hyleton. Est autem chaos rudis &
indigesta moles ante omnes & ex qua omnes
prodeunt, vt Ouidius in primo Meta. docet. F
Ad huius similitudinem Ianus siue Noa dictus
est chaos & semen orbis, quia in eius renibus
& semine informi prodijt humanum genus, &
ipse

A ipse omnes præcessit tempore, vt idē Ianus apud Ouidium loquitur in primo de Fastis. Et primo quòd omnes longo tempore præcessit, ita aperit. Me chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant, Aspice quàm longi temporis acta canam.
B Deinde quòd membra sua, id est, filij fuerint in seminali sua ratione informi, ex qua successu formati fuerunt, sic Mythice, loquitur. Tunc ego qui fueram globus & sine imagine moles, in faciem redij, membráque digna Deo.
C Membra digna patre Deo dixit, quia omnes filij eius pro dijs ex magnitudine beneficiorum impensorum humano generi habiti sunt. Vnde & pater deorum maiorum, scilicet filiorum, & minorum, scilicet nepotū & pronepotum di-
D ctus fuit, quia omnes fuerunt principes regnorum & coloniarum excellentissimi iudices & duces, qui quoniam in regimine orbis vices dei exequuntur, tam apud Gentiles quàm Hebræos & diuinas literas Heloim, id est, dij & numina
E dicuntur, vt est illud Psalmi: Ego dixi dij estis, Dei qui. & filij excelsi omnes, & in Exodo: Si inquit fur latuerit, causa referetur ad deos. Et hoc pacto pro iustis iudicibus & principibus deos & numina secum regnasse Ianus dicit apud Ouidiū
F in primo de Fastis, his verbis: Tunc ego regnabam patiens cum terra deorum Esset, & humanis numina mixta locis. Aurea enim ætate iusti principes regnabant, & ideo iure dij à di-

Confutius *uinis literis & gentilibus dicti, quoad vices dei* A
non diuinitatem substantialiter. Rursus illi co-
gnomento fuit auctori hominum, id est Consu-
tio, quia eo auctore conseritur humanum genus,
vt asserit Macrobius in primo Saturnalium.

Noæ cognomina. *Ergo quia Ianus siue Noa post diluuium præces-* B
sit omnes tempore, dignitate, principatu, & effe-
ctiua origine, idcirco sibi iure vendicauit cogno-
mina Chaos, Ileton, Semen, mũdi, patrem prin-
cipum, & deorum maiorum ac minorum, &
auctorem consutiúmque humanæ gentis, qui se- C
men iaciens in vxorem Titeam, vti cœlum in
terram, seminauit omne mortale genus. Et ob id
Titea terra, & Noa siue Ianus cælum cogno-
minatus est, vt in tertio libro dicetur, quia sicut
ex vi cælesti & terra cuncta prodeunt, ita o- D
mnes geniti sunt authoribus Iano & Titea. Vn-
de & Titanes dicuntur terra geniti, vt poëtæ
mythice loquuntur. Hæc de principibus mundi
Noa & Titea, nunc ad genealogias Berosus se
conuertit dicens: E

Prẹter verò tres primores filios, Noa post diluuium gigantes pluresque filios genuit. Quare ad abbreuiandum plurimum conferet si omniũ posteritates figurabimus, ab ipso Noa sumpto exordio, deinde sigilla- F
tim à cæteris. Primum itaque dixerunt Ogygisan Sagam, id est illustrem sacrorũ pontificem Noam Dysir.

Figu

A Figuras Berosus appellat Genealogiarum arbores, à quo exemplari morem legisperiti desumpserunt, qui gradus cōsanguinitatis instar arborum conscribunt. Et per truncos & ramos & folia significant ascendentes seniores patres & B auos, & descendentes filios & nepotes & circunstantium consanguineorum. Initium figuræ primæ erit Noæ continens omnes filios Noæ ortos ante póstque diluuium. Secunda erit arbor posteritatis Sami. Tertia Iapeti. Quarta C Cham, qui & Cameses. Duo autem hoc loco Berosus tradit, quæ conueniunt historiæ Mosaicæ. Primū quia Noa Gygas genuit post diluuiū gigantes, vt supra diximus. Secundum quia etiā genuit alios filios, quos in arbore eius scribet. D Nam teste Moyse nono capite Genesis: mandatum Noa sacrificans à Deo accepit cum filijs, vt vacaret generationi, & solitariæ terræ implendæ. Neque tamen dicendum est quòd illud neglexerit, aut quòd illi tempus defuerit, aut E quòd illud præceptum nō obligaret omnes, terra iam multiplicata, quod erat intentio latoris dei expressa, quia erat vir iustus & perfectus vt ait Moyses, & vixit post diluuium annis cccl. vt tam Moyses quàm Berosus scribunt, & F terra funditus desolata, etiam ipsa lege naturæ obligabatur, ad generationē. Quòd si Moyses non omnes posuit, hoc fecit quia ad originē Hebræam festinabat, & solum tot ponere voluit,

Arbores consanguinitatis.

quot

quot linguarum genera septuagintaduo discre- A
uerant. Neque valet quod Talmudistæ dicunt, quia ipsum Noa cognomento Cœlum, filius eius Cameses incantamento testes illi secuerit, quia vt testatur Berosus hoc egit iam genitis filijs compluribus, & iam in senium declinante Noa, B
vt narrabitur in tertio lib. Et ideo vitatis fabulis & erroribus Talmudistarum, quod præcepto naturæ, imò diuino congruit est tenendũ, & quòd Berosus exprimit certißimus & veracißimus author. de Ogyge verò, id est illustri C
Noa, & Desir, id est, Ilice, vt interpretatur diuus Hieronymus, est sciendum quòd ait Petrus Comestor Genesis cap. xiij. & Iosephus in primo de antiquitate Iudaica. Habitauit (inquit)
Hebron. Ilex. Habram circa Hebron iuxta Ilicem quæ voca- D
tur Ogygi. Et dicitur, vt ait, ciuitas quatuor patriarcharum, quia habitauerunt ibi & sepulti sunt, Adam, Habraam, Isaac, & Iacob. Et ita Ogygi ante diluuium, & post fuit patria iustorũ etiam & ipsius Noæ, qui à patria Ogy- E
san, id est illustris sacer cognomen habuit. Vnde
Ogyges priscus. omnes illum cognominant priscum Ogygem, vti Xenophon de æquiuocis, & Metasthenes, quem præfuisse prisco diluuio dicunt. Et ex Latinis Solinus dicens primum diluuium fuisse nota- F
tum sub Ogyge nouimestre, & ab eo ad Deucalionem septingentos supputari annos. Sed sub Ilice manebant iusti, quia arbores pro templis

&

A & numinibus antiquis erant, vt etiam consentit Plinius in xij. natural. historiæ capite primo. Et nota, quia Phœnicia est à Damasco vsque ad Gazam. Quod patet, quia Ioppen Hierosolymæ portum dicunt esse oppidum Phœnicum,
B vti est illud Plinij in v. naturalis historiæ cap. xiiij. Ioppe inquit oppidum Phœnicum, inundatione terrarum vt ferunt antiquius. Nota quòd Ioppe fuit ante inundationem terrarum in Phœnicia, sed non primum Phœniciæ oppidum, quia in principio Phœniciæ mediterraneæ antea Cain ædificauerat Enos vt diximus & prius Adam cœperat Hebron, vt in sequentibus ostendemus. Phœniciæ Ioppe.

Nunc Genealogiarum figuræ ponendæ sunt.

*

Prima figura Noæ, quæ & Iani patris.

Macrus	*Iapetus iunior*	*Prometheus priscus*	*Thuyscō*	*Crana gygas*	*Cran⁹*	*Grana⁹*

Noa cognomine Ianus Ogyges ante diluuium, genuit Sem Cam & Iaphet. Post diluuiū verò omnes istos huic arbori annexos, qui sunt

Decē et septē Titanes	*Araxa prisca*	*Regina*	*Pandora iuniior.*	*Thetis*	*Ocean⁹*	*Typhœus*

Porrò Thuyscon tam Beroso quàm Cornelio Tacito testibus, fuit author Germaniæ, cuius hæc posteritas:

Thuyscon Germanorum & Sarmatum pater	*Mānus*	*Ingaeuon*	*Isteuon*	*Herminon*	*Marsus*	*Gābriui⁹*
		Sueuus Teutanes	*Vādalus*	*Hunnus*	*Hercules*	
	Araxa prisca genuit		*Scytham priscum à quo*	*Napus & Prutus*		

Hæc Genealogia & arbore prima, notandum est quòd omnes hi reputati sunt filiȷ Cæli, ac terræ

A terræ, siue Iani & vestæ, siue mauis Noæ atque Titeæ. Nam Noa, Ianus & Cælum cognomenta habuit, vt in tertio libro Berosus commemorat. Diodorus verò Siculus in quarto libro refert ex historia Scythica & Aphrica-
B na, quòd Cælum qui primus omnium regnauit apud eos habuit plures vxores, & ex Titea sustulit xvij. quos à matre appellauit Titanas, fuerúntque omnes filij Cæli numero quadragintaquinque. Quòd si in hac arbore Berosiana sup-
C putes filios tres primores ante diluuiũ, & xvij. Titanas, & residuos xiij. Et item xj. successores posteritatis Thuysconis, erunt omnes numero quadraginta quatuor. Sed notanda sunt duo, quòd Noa sibi in filios adoptauit Thuysconis po-
D steritatem, & ideo in eius arbore ponuntur & non aliorum nepotes, in quo præcellunt Germani & Sarmatæ, qui dicuntur nunc Thuysci à Latinis & Gallis. Sarmatæ autem populi sunt Poloni, Gothi, Rußi, Prusiani & Daci, atque
E huiuscemodi. Hæc secundum descriptionem Berosianam. De pluralitate verò vxorum Noæ siue Cæli, decipitur Diodorus pluralitate synonyma. Nam eadem vxor Iani fuit dicta Titea, Terra, & Vesta magna. Cum Beroso concordat
F de Thuyscone terra genito Cornelius Tacitus de situ & moribus Germanorum. Nunc sequitur arbor Sami.

Germanorum excellentia.

Vxor Noæ Titea, Terra Vesta.

Sec

Secunda arbor genealogiarum Sami.

Samus qui ponitur primus filius Noæ, à quo geniti hi quinque
Arameus Arpaxeus Lugdus Assyrius
Helameus.

Posteritas Aramei.

Arameus filius Sami genuit hos quinq; duces
Getul Alan Vl siue Vol Mesa Auson.

Posteritas Arpaxei.

Saus à quo Epirus à quo Obulas à quo Thyobum
Arpaxeus filius primogenit⁹ Sami genuit Salē
Sala à quo Heber à quo Ictā siue Ister à quo Dalmadā à quo
Albanaes Obalus à quo Diclas à quo Azalus à quo Adulas à quo Iader à quo Saladę
Sermates à quo

Posteritas Mesæ filij Aramei.

Mesa filius Aramei genuit quinq; hos duces.
Getum Dacū Bannonem Brigū Thynū

Samus qui & Sem. *Hæc supradicta secunda arbor est genealogia Sami filij Noæ siue Iani. Hunc Samum Moy*

A Moyses & Hebræi vocant Sem. Moyses autem in x. capitulo Genesis, huius arboris non omnes duces nominat, sed solum eos quibus fuit diuersa lingua, quia Moyses non distinguit gentes nisi quatuor & septuaginta, quia non fuit di-
B stincta lingua nisi per septuagintaquatuor discretos sermones, licet in eadem lingua atque sermone essent distincti modi loquendi intelligibiles tamen sub eadem lingua. Quare tot duces describit Moyses quot linguæ fuerunt. Chaldæi
C verò tot duces quot regnorum & gentium conditores. Falso igitur de more suo delirātes nullo certo authore dicunt fuisse septuaginta linguas, ac propterea frater de Lyra falsißime atque erronee exponit illud Deuteronomij xxxij.
D quando diuidebat altißimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israël. Dicit enim. Quando diuidebat altißimus gentes in confusione linguarum constituit terminos popu-
E lorum lxx. linguarum iuxta numerū filiorum Israël, qui fuerūt lxx. quia dicitur Genes. xlvi. Omnes animæ domus Iacob quæ ingressæ sunt Aegyptum fuerunt septuaginta. Et nō vidit de Lyra, sed ignorauit linguas fuisse lxxiiij. Nam
F vt patet Genesis decimo capitulo, quatuor fuêre primi duces, scilicet, Noa, Sem, Cam, & Iaphet. Et ex Iaphet fuerunt duces linguarum xiiij. Ex Cam xxxi. Et ex Sem vigintiquinque.

Linguarū & gentiū distinctio.

In Lyrā.

Quod si volumus strictius & exactißime vide- A
re, tempore diuisionis linguarũ non fuerunt nisi
sexaginta solum duces, quòd sic patet. Phalech
natus est tempore diuisionis linguarum, vt patet
Genesis decimo & vndecimo capitulo. Ergo ipse
& qui post eum natus est frater eius Iectan, & B
duodecim posteri Iectan nondum loquentes vel
nondum nati, non fuerunt lingua confusi. Et ita
amotis quatuordecim ducibus à septuaginta
quatuor, remanẽt solum sexaginta. Quocunque
igitur se vertat de Lyra inueniet falso se expo- C
nere, non solum ipse, sed & omnis glosa ei simi-
lis, quòd in diuisione linguarum numerus eius-
dem speciei septuagenariæ fuerit par filiorum
Israël, & terminorum siue regnorum Gentium.
Fuit par numerus Iacob quadriuxerij, & duo- D
decim filiorum ac tribuum Israël, vti probaui-
mus in commentarijs nostris super Deuterono-
mium, & super Xenophontem de æquiuocis. Igi-
tur siue Moyses ad capita linguarum genealo-
gias referat, vt quidam existimant, siue quòd E
verius existimo, prætermißis iunioribus colo-
niarum ducibus ad suam originem festinaret,
quam prosequi præcipue instituebat, neque to-
tidem quos Berosus enumerauit primarum co-
loniarum duces, neq; eadem prolatione protulit, F
sed Hebraica. Sic enim vocat. Filij Sem fuerũt
Elam, Assur, Arphaxat, Lud, & Aram, At
verò Arphaxat genuit Sale, de quo ortus est
Heber

A Heber. Nati autem ſunt Heber filij duo. Nomen vni Phalech, eo quòd in diebus eius diuiſa ſit terra, & nomen fratris eius Iectan. Hic Iectan genuit Almodat, Aſarmauet, Salep, Iadar, Aduram, Azal, Dicla, Obal, Abimael, Soba,
B Epir, Obula, & Iobab. filij autẽ Arã, Hus, Vl, Gether, & Mes: Et hæc nomina corruptiſsimè in Latinis codicibus habentur. Nec mirũ de Hebræis dictionibus, quum Latina vocabula impreſſores in immenſum corruperint, vt aliquantulum
C oſtendimus quæſtione Annia xij. Et nota hunc Aſſyriũ filium Sami ducem fuiſſe coloniarũ poſt Cam in Aegypto, & à ſuo nomine vrbem ædificaſſe, de qua Eſaias propheta capit. lij. In Aegyptũ (inquit) deſcendit populus meus
D à principio, vt colonus eſſet ibi, & Aſſur abſque cauſa calumniatus eſt eum. Porrò fuit alter Aſſur filius Beli, & nepos Nymbroti, qui egreſſus de Babylonia ædificauit tetrapolim Niniuen ciuitatem magnã, vt Moyſes ſcribit Gen. x. cap. Aſſur.
E Vocauit autem eam Niniuen, id eſt, Iouinam à ſuo cognomine. Teſte enim Xenophonte, libro de æquiuocis. Nomen proprium viro fuit Aſſyrius filius Beli, quem Aſſyrium ſui cognominauerũt Ninum, id eſt, Iouem, quoniã Aſſyrius qui fuit
F Babylonius Hercules, idem fuit Aſſyriis Iuppiter. Hæc de ſecunda arbore, quæ eſt Genealogia Samiticorum ducum. Nunc de tertia eſt dicendum, quæ eſt de priſco Iapeto filio Noæ.

Tertia arbor posteritatis Iapeti.

Iapetus qui & Iopetus & Cephus		*Andromada*			
	2	3	4	5	6
Atalus primus genuit duces octo qui sunt:	*Medus*	*Magogus*	*Samothes Dis*	*Tubal & Iubal*	*Moscus*
				7	8
				Tyras	*Ion.*

Ab hoc Iopen & Iaph & primogenitus Comerus Gallus.

1					
Comerus primogenitus genuit tres hos duces.	*Ascaniū*	*Ryphеū*	*Tagū orma*	*Kytin Italus Attalus*	*Dodoneus Tarsum Helisam*

Posteritas Itali.

Italus cui nomen Kytin cognomen Attalus, siue Athlas genuit	*Hyam*	*Morgetē*	*Siculū*	*Romam*

Posteritas Itali.

Ex Pleiade in Italia 7. Pleiades, Maiā, Celeno Ameroen &c.	*Galathea pellex Herculis*	*Galathes genuit*

Posteritas Samothis.

Samothes cognomine Dis cuius filius	*Magus cuius fil.*	*Sarron cuius fil.*	*Namnes cuius fil.*	*Dryiudes cuius fil.*
	Bardus cu. fil.	*Longo cuius fil.*	*Bardus iunior cuius fil.*	*Celtes.*

In hac tertia genealogiæ Iapeticarum gentium arbore, Moyses non totidem ponit quot Berosus, sed hos tantum, dicens: Filij Iaphet fuerunt Gomer, Magog, Madai, Iauan, Tubal, Mosoch, Thyras. Filij Gomeri: Ascanez, Ryphat, Tagorma. Filij verò Iauan, Helisa, Tarsis, Dodonim & Kytin. De nominibus verò Gomerus mutata g, in c, fit Comerus. Hæc mutatio teste Varrone in primo de lingua Latina sæpe fit, vt Geruus & ceruus. Magog primus Cælosyriam coluit, vbi à suo nomine vrbem vocauit Magogibi, id est, patria Magog, de qua Plinius in v. naturalis historiæ, cap. xxiij. Cæle, inquit, Syria habet Bambycem, quæ alio nomine Hierapolis dicitur, sed à Syris Magogibi prodigiosa. Ad hanc vrbem loquitur Ezechiel propheta, capite trigesimooctauo & trigesimonono: Ecce, inquit, ego ad te Gog & Magog principem capitis Mosoch & Tubal. Quæ verò loca & gentes condiderint reliqui duces, locis suis dicemus. Magog.

Nunc vltima arbor constituenda est, quam Berosus figurauit per has posteritates.

Quarta arbor, continens posteritates Cam siue Camesis.

Chem Aegyptij, Cã Hebraei vocant. cognomine Camesem à quo geniti. 5. duces	*Cur*	*Osiris cognomine Phœnix*	*Cana*	*Phaeton qui Ochus & Pheriton*

Posteritas Curetum.

Cur pater Curetum genuit quinque duces: qui sunt	*Arabs,*	*Saubecres,*	*Saba thurifer*	*Sabatius Saga. Nimbrotus pater Beli prisci.*

Posteritas Sabæ thuriferi.

Saba thurifer posteros sex dedit, qui sunt	*Gogus pater Gãgis & Indi*	*Triten à quo*	*Ammon à quo*	*Dionysius Libicus, & Hisarba à quo*
			Deabus cognomine Gera à quo	*Lomnimi qui & Geriones.*

Posteritas Sabbatij Sagæ.

Sabatius Saga genuit hos Curetes, qui sunt	*Sabus pater Sabelli*	*Curitus*	*Curitis pater Anitini Aruntius à quo*	*Anitinus à quo Pherentius*

Posteritas Pheritonis siue Phutonis. siue Phaëtontis.

Pheriton siue Phaëton Moyses Phut à quo genitus	*Ligur à quo*	*Cydnus à quo*	*Eridanus à quo Venetus à quo*	*Ventus à quo Tyla*

Posteritas Canæ siue Phœnicis.

Cana cognomine Phœnix à quo	*Sidon, Archadius, Emathius, Sinius*

Moyses plures enumerat, quia illi impleuerunt Phœniciæ portionem quam occupaturi erant Hebræi, quam ipsi vocant terram Canaam.

Posteritas Osiridis, quem Moyses vocat Mizraim.

Osiris quem Aegyptij Osiri vocant, genuit hos	*Lydum priscum Anameonem siue Meonem, Casleum, à quo Syri & Capadoces, Petreium, à quo Palestini, Lybium cognomine Hercolem, Neptunum patrem Lestrigonis, Orum.*

Posteritas Lybij Aegyptij Hercolis.

Hercules cui nomen Lybius genuit 57. duces	*Scytha iunior ex Araxa, Tussus ex Araxa, Agatyrsus ex Araxa, Peucinus ex Araxa, Gython ex Araxa, Galathen ex Galathea, Atho ex Omphale, Quinquaginta Tospiades ex Armena.*

Posteritas Tusci.

Tussus siue Tuscus ab Atho genitus Alteus, à quo genitu[s] Blascon, à quo geniti

Armonia — *Iasius à quo* — *Coriban*

Cambo Blascon à quo geniti

Dardanus — *Erichthonius* — *Tros* — *Ilus* — *Laomedon* — *Priamu[s]*

Curis qui & Sypus Abotinus — *Tile ti Cybeles.* — *Ipi*

Posteritas Athus.

Atho ex prognatis Herculis & Omphales — *Mannus* — *Astam* — *Tarcon priscus* — *Pipinus priscus* — *Atho iunior* — *Lydus*

Trasime[nu]s — *Turrhenus*

Legend[...]

A Legendum est capitulum decimum Geneseos, in quo complures omittit Moyses ob aßignatas superius causas. Porrò vbi Arabs dicitur in Beroso, in Hebræo est Saba. Alio quoque modo profert Moyses supradicta nomina, vt Ludim, B Anamim, Luabin, pro Lydum Ameon Lybium. Similiter vt ait Ioseph. in primo de antiquitate Iudaica, Iauan pro Ion dicunt. Percurramus igitur nomina obscuriora omnium arborum. Tuyscon. Tacitus de situ & moribus Ger C manorum sic ait: Celebrant Germani carminibus antiquis, quòd vnum apud illos memoriæ & annalium genus est, Deum Tuysconem terra æditum: & filium Mannum originem gentis conditoremq; fuisse. Manno tres filios aßi D gnant, è quorum nominibus proximi Oceano Inghaeuones, medij Hermiones, cæteri Isteuones vocantur. Quidam verò licentia vetustatis, pluris de eo ortos, plurisq; genitos, Marsos Gambriuios, Sueuos, Vādalos affirmāt, eaq; vera & E antiqua nomina. Fuisse apud se Herculem quoque memorant, primumq; virorum fortium omnium ituri in prælia canunt. Hæc Tacitus. ARAXA prisca fuit filia Iani siue Noæ, mater prisci Scythæ, à qua Araxis fluuius in Ar F menia, quæ prisca Scythia dicta est, & Aramea Saga, vt superius diximus. Hæc Araxa comi homine & ardenti simul libidine mixta, fingitur semiuipera. De qua Diodorus in tertio

Tuyscon.

Mannus.

Araxa prisca semiuipera.

Scytha.

libro. Dicunt (inquit) Scythæ per modum fa-
bulæ natam apud se virginem ex terra, scilicet
Vesta, vmbilico tenus hominis forma, reliqua
viperæ, eámque genuisse puerum, cuius nomen
fuit Scytha, à quo dicti sunt Scythæ, id est, pri-
mus: & ante alios, quod antecedentes præcesse-
rit claritate. Sed hæc expositio Diodori non est
illa præcipua, quia Scytha, id est, primus & ante
alios dictus est, quia apud Araxim fluuiū ma-
ter Araxa illum genuit, vbi post diluuium pri-
ma gens & ante omnes nata consedit parua nu-
mero, vt ipse Diodorus cum Beroso & Archi-
locho & aliis consentit ibidem ex historia Scy-
Scythæ filij Prutus. thica, & subdit Diodor. Scythæ filij fuerunt
Prutus & Napis, à quibus diuiso imperio, po-
pulis vterque nomen dedit. Nota quòd in Scy-
thia Europæ regnauit Prutus à quo Prutia ma-
gnum regnum, quod nunc conuersa litera t in s,
Araxa iunior. dicunt Prusiā. Araxa iunior est in arbore Her-
colis Aegyptij, de qua Hero in iiij. libro, Hercoles
(inquit) in Scythia substrata sibi leonis pelle ob-
dormiuit. Deprehenderat enim eum vehemens
pluuia & gelu. Et post quædam figmēta & men-
dacia Græcanica, reuersus ad veritatem subdi
de libidine huius, vt primæ matris Araxæ im-
perium, inquit, tenebat virgo ancipitis natur
serpētinæ ac humanæ, quæ cum Hercole cōgress
genuit tres filios, Agathyrsum, Gelonum, & Sc
thā iuniorē. Berosus verò plures alios ex Ara
x

xa enumerat in, eiusdem Hercolis stipe. Titanes Terra siue vesta genitos xvij. Hi in Aegypto Titanim vrbem ædificauerunt, de qua Moyses in libr. xiij. cap. Hebron inquit vij. annis ante Tanim vrbem Aegypti condita est. Vbi diuus Hieron. & Petrus Comestor, & omnes expositores dicunt de more Hebræo, ac gentium truncata prima syllaba dici Tanim, pro Titanim, sicut Colaum, Lyppum, Gygianum, Rytlaum, Rysirim, apud Tuscos dicunt, pro Nicolaum, Philippum, Ogygianum, Ry Atlaum, Ry Osirim, vt copiose ostendimus commentario vij. super Xenophontem de æquiuocis, vbi Phœnicā metropolim Arbanam cognomine Hebron fuisse conditam post diluuium primum, & septē annis ante Titanim vrbem Titanum Aegypti ostendimus. Græcia mendax ausa est in historia fingere hos Titanas fuisse fratres Saturni Cretensis, cū Moyses Saturno Cretensi longè antiquior, & qui oriundus Aegypto, probè nouerat conditionem vrbis, fuisse conditam Tanim asserit septennio post primā Phœnicam metropolim Harbanam Hebron. In ea enim vrbe vetustissima Taneos siue Titaneos, Moyses signa coram Pharaone exegit dicente Psal. lxxvij. Posuit in Aegypto signa sua & prodigia sua in campo Taneos, pro Titaneos, Et infra, Percussit, inquit, primitias eorū in tabernaculis Cā. Nā teste Beroso simul & Dauid, terra Aegypti fuit terra Cā. Vnde in

Titanes. Titanus.

de in psal.ciiij.Intrauit (inquit) Iacob in Ae- A
gyptum, & Iacob accola fuit in terra, Cam, quia
(ut aiunt expositores) Cam fuit author & conditor Aegyptiorum, & vt ait Berosus, fuit eorum Inuus Esen, idest, Pan infamis. Hinc cognomento fuit Camesenuus, idest, Cam infamis B
Pan, cui (teste Diodo.in primo lib.) Aegyptij dicarunt totam vrbem ab eius nomine dictam Chem Myn, id est, Cam & Panos vrbem Aegyptij enim Chem, Hebræi Cam proferunt. Porro municipium & colonias Hebræi Maon, Ae- C
gyptij Myn, Etrusci Mon dicebant in singulari. Mont verò in plurali, vt mon Taliano vulgo, Latinè Colonia Italiana, & mon Terano, Mont Arune, id est, colonia Terani filij Neptuni & coloniæ Aruntes, vt Cato docet fragmento xvj.vbi eos in Tuscia Aruntes veteres Camillarios dicit. Itaque Cameses fuit filius Cæli prisci & Pan, atque Saturnus primus Aegyptiorum qui bellum habuit contra fratres suos Titanas, & regnauit in Italia, Sicilia atque Aegypti Lybia, vt clarissimè cum Beroso consentit Diodorus in 1. & iiij libr. Et ideo filij Cæli siue Iani siue Noæ, scilicet Cam siue Cameses, & Titanes, & Prometheus, & Oceanus, ac Tethys, simul post diluuium in Aegypto consederunt. Cam quidem in Chem Myn, Titanes verò in Tanim Prometheus autem priscus in superioribus partibus Nili, cuius inundationem
comp

compescuit Aegyptius Hercules ne se interimeret Prometheus, vt in j. li. Diod. asserit, vbi affirmat & Nilum dictum fuisse ante Oceanum. Vnde quia circa Nilum Oceanus & Tethys regnauerunt, idcirco & Nilo siue Oceano atque Tethyde omnem nympharum & deorum prosapiam Hesio. in Theogonia finxit, ex qua Saus princeps ostium Nili Sais tenuit, vbi orta est consobrina Osiridis Sais Xantho. Nam Xantho musa Aegyptia fuit, filia Oceani ac Tethyos, vt asserit Hesiod. in Theogonia. Cæterum Oceanus & Cam Saturnus Aegyptiorum fuerunt germani ex eodem patre Noa, vt patet in Genealogia eorum in prima arbore. Ergo consobrini fuerunt Sais Xantho & Osiris, quoniam filij fuerunt duorum fratrum, Sais Xantho quidem Oceani, Osiris verò Saturni Camesis, vt inscriptio Aegyptiæ columnæ indicat, quam Diod. in j. lib. ita legi dicit. Mihi pater Saturnus inter Deos iunior, Sum verò Osiris rex, germen ex pulchro & generoso ortum, cui non semen genus fuit. Quatuor enim primi dij fuerunt Noa, Sem, Cam, & Iaphet, vt in præcedentibus est expositũ. Porrò Noa fuit nõ semen, id est, eunuchatus à filio, vt in sequente lib. videbitur. Cam verò Saturnus Aegyptiorũ, fuit inter hos quatuor adolescentior, vt Moyses asserit Genes. ix. cap. Et ideo Osiris dicit: Fui filius Saturni inter Deos adolescentioris. Fui germen ortum ex

Sais. Xantho. Osiris.

ipso

ipso Saturno pulchro, cui Saturno genus & pater A
fuit nō semē, id est, Cælus castratus. OSIRIM
Osiris. Aegyptij & Aramei proferunt Osiri, id est,
in granaria mittentem, quia docuit cum soro-
re, Iside serere & granum in futuros vsus serua-
re, quod suo loco dicemus. Moyses verò vocat
eum Mizraim, & ab eo Aegyptum Mizraim,
id est, confinia facientem, vt Talmudistæ expo-
nunt. Teste enim Diodoro Siculo in j. & ij. &
vj. libr. Hic Osiris fuit Iuppiter iustus, qui
vniuerso imperauit orbi subactis omnibus im-
pijs & facinorosis, quibus in toto orbe bellum
indixit, & intulit singula regna liberando, &
Brygus. cōfines ac limites singulis pro cōmuni pace ac sa-
lute statuēdo BRYGVS MESA ET THY
NVS in Europa consederunt, & ab his in Asiā
minorem colonias missas constat, dicente Pli-
nio in v. natural. hist. capit. xxxij. Sunt, inquit,
authores, Mesos, Brygos, & Thynos ex Europa
transisse in Asiā, à quibus sunt Mysij, Phrygij,
Bithyni. Ergo quòd nunc corruptè Bragianum
in Sabatia Etruriæ primū Brygianū dictū est
quod aspirata prima litera Phrygianū dici po-
Phaëton. test, postea Arcenū nūc Barcenū. PHAETON
Eridanus. CYDNVS LIGVR ERIDANV
De Phaëtōte quod obierit submersus in Erida
num mentiuntur Græci, sicut & de ipso fluuic
Positis enim colonijs reuersus est in Aethiopiā
vbi sepulchrum ac delubrum eius est. Quod pr
fect

fecto Plin. in xxxvij. natur. hist. deridens, quod inquit Aeschilus in Iberia, hoc est, Hispania Eridanũ esse dixit, eundemq; Rhodanum appellari, & rursus Apollonius & Euripides in Hadriatico littore confluere Padum & Rhodanũ, veniam facit ignoratio succini. Phaëtontis enim fulmine icti sorores, fletu mutatas in arbores populos & lachrymas effundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum vocamus, & Electrum idcirco appellatum, quia sol electrius sit, plurimi poëtæ Græci dixerunt, primiq;, vt arbitror Aeschilus, Phyloxenus, Nicander, Euripides & Statius. Quod profecto esse falsum testimonio Italiæ patet. Et infra Theophrastus quidem in Liguria succinum effodi ait, sed Phaëtontem obiuisse in Aethiopia Hammonis asserit, & ibi delubrum eius esse atque oraculum, & ibi Electrum gigni. SAVBECRES. Sabataca Moyses hunc ex Curetibus vocat, qui existimatur Curetes Hispaniæ condidisse cognomine Tarcesios, ad quos plures Titanes ab Aegypto fugatos, & iterato ibidem à dijs bello Lacessitos, de quibus Iustinus libr. vlti. Saltus inquit Tarcesiorum in quibus Titanas bellum aduersus Deos gessisse proditur, incoluere Curetes. CVRETES DICTI A CVRE FRATRE OSIRIDIS. Nam & Sabatius Sangni Curetes fuit, vt patet in arbore Curis. Vnde & à Curetibus his & Lydis

Electrum.

Tarcesij.

Curetes.

dis Tusci trahunt originem, vt Valer. max. lib. A
Anitinus. ij. insinuat. ANITINVS, à quo Anitiensis
regio Tusca, de qua Vitruuius lib. ij. de archite-
ctura, & Plin. in xxxvi. natural. hist. dicit,
quòd in Tarquiniensi & Anitiensi agro circa
Abotynus lacum Volsiniensem est lapidicina optima. ABO- B
Sypus. TYNVS, SYPVS, TYLE CIBELES,
Ab his prædia Cibelaria, & Abotynum deletũ
oppidũ, & Sypalis regio & fons in Vetuloniensi
Hercules agro & vrbe LYBIVS HERCVLES GE-
Tospiades NVIT. L. TOSPIADES. De Hercule mul- C
ta inconsiderate atque falsa scribunt Græci, vt
Herod. in ij. lib. & Diodor. in j. & Euseb. de
præparatione euãgelica scribunt In primis quia
Græco filio Alcmenæ nomen proprium fuit Al- D
ceus, & mater Alcmena, & pater Amphi-
tryo, & cognomen Græcum Heraclius, id est Iu-
nonis gloria. At qui monstra perdomuit, illi
Lybius. fuit nomen proprium Aegyptium, Lybius, id est,
Hercol. flammiger, cognomen quoque Aegyptium Her-
col id est, pellitus totus, quia Aegyptius Græcus,
pellibus ferinis, teste Diodoro in j. li. toto corpo-
re tegebatur, nondum inuentis armis. Nec scitur
quæ illi mater, vt idem Diodorus dicit, sed scri-
bitur quis illi pater fuerit, scilicet Osiris, quia vt
ibidem Diodorus dicit: Hercules erat Osiridi ge-
nere proximus, id est in primo gradu & filius,
vt tam Berosus quàm Moyses asserunt. Rursus
Aegyptius Hercules fuit Thebanus Aegypti[illegible]
pri[illegible]

priscis ortus temporibus, qui subacta maxima orbis parte columnam posuit in Lybia, vt Diodorus dicit in fine quarti libri. Posuit autem in triumphum deuicti orbis, ac propterea vt diuus Hieronymus dicit super Genesim: hic Lybius victor victis Lybijs nomen dedit, & Lybios à se vocauit, quũ antea Phutei, id est, Phaëtontei dicerentur. At vt author est in fine eiusdem quarti Diodorus, Alceus nouitijs paulò ante res Troianas temporibus seruiuit Euristheo, & illi tribuerunt Græci gesta superioris. Nam quòd subegisse Alceum Europæ patrem, & posuisse Gades fingitur, apertum mendacium est, quia idem Aegyptius Geriones & Europam superauit, inde reuersus ad Gades ibi obijt, & templo donatus fuit ab Hispanis, vt ait Berosus, quem Pomponius Mela secutus, in Gadibus inquit, opulentum est templum, in quo Herculis Aegyptij ossa esse creduntur DEABVS COGNOMINE GERA ET LOMNIMI, *Vt locis suis dicemus. Deabus à Mauris, idem per interpretationem à Græcis dicitur Chryseus, & à Latinis aureus ob diuitias. Cognomen illi fuit Gera, id est aduena: Nam ex Aphrica (vt ait Berosus) aduenit, Hispaniámque occupauit. Successerunt huic tres filij, quos Hercules Lybius deuicit, qui à cognomine paterno Geriones, & à præfectura militiæ Lomnimi dicebantur, id est, Phylarchæ siue*

Deabus Gera.

tribuum & gentium principes, vt interpreta- A
tur diuus Hieronymus libro de interpretatio-
nibus Vt enim aiunt periti Talmudistæ Lom-
Lonia. nimi deriuantur à dictione Aramea Lonia, id
est, phylarchia vel phylarcha. Vnde Etrusci
Sagi Aramei, vt expositum in præcedenti-
bus, vbi vrbs principatum tenet, cum Chal-
dæis Loniam addunt, vt Babylonia Vetulonia
Populonia, id est, Babel Phylarcha, Vetuletum
Phylarcha, & puppium phylarcha, vti ostendi-
mus in Annia quæst. xxv. Nec te moueat quòd
litera in Babel vocabulo non seruetur, vt di-
catur Babelonia, sed Babylonia, quia in com-
positione sæpe e, mutatur in i, vbi non sequitur
i, & etiam aufertur si e, sequitur i, vt Veilum-
bros, Veilum, Veterbum, Baleloniam, pro-
ferimus Vilumbros, Vilum, Viterbum, Ba-
byloniam. De Dealo autem & Geryonibu
Lomnimis sic ait Diodor. in v. libr. Vulgat
erat per orbem fama, Chryseum (hoc enim no
men à diuitijs traxerat) qui vniuersæ Iberi
imperaret, tres habere propugnatores filios cu
robore corporis, tum armis egregios, exercitu
præterea cuilibet, fortissimorum militum es
Hos Hercules ad singulare certamen prouoca
sustulit. Non solùm verò Græci quæ fueri
ab Aegyptio gesta contra Geryones voluer
furari, sed vt leuitas eorum fingere cona
est Aleeo fuisse 50. filios ex Atheniensibus T
spia

ſpiadibus, quorum primogenitus Sardus cum cæteris fratribus miſsi fuerunt ad colendam Sardiniam cum Iolao duce ac nepote Herculis, vbi inuenerunt iam inſulam habitatam à Tuſcis, vt Strabo in v. libro ſcribit. Et vt Græci ſecurius mentirentur, mutauerunt à Toſpi literam o, in e, & dixerunt heſpiades Nam aliter in furto deprehenſi fuiſſent, quia vt Ptolemæus deſcribit: Toſpis regio, & Toſpis lacus eſt in maiore Armenia ſub monte Gordieo vbi Lybius ex quinquaginta puellis Aramcis ſuſtulit quinquaginta filios, à patria Toſpiadas dictos, ac ſi diceremus Viterbiadas, & Vetuloniadas. Quòd profectò ſcelus & mendacium Græcanicum non paſſus Silius Italicus, aſſerit Sardos Lybici Herculis ſanguine cretos, & non Alcei. Sic enim in duodecimo libro aſſerit: Mox Lybici Sardus generoſo ſanguine fidens Hercolis. Quare in ſequentibus non per e, ſed o, Toſpiades proferas & ſcribas vbi proſequitur dicens: Nec paruum decus, aduecto cum claſſe paterna Agmine Toſpiadum, terris Iolaè dediſti Quare non ineruditè hunc locum quidam in commentarijs ſuper Silium expoſuit, & plures Hercules cum Cicerone diſtinguens, de Hercule Aegyptio hunc locum à Silio decantatum aſſeruit. Hactenus de Genealogijs primorum Heroum orbis. Nũc quid geſtum ſit à Noa ſiue Iano patre poſt dilu-

Toſpis.

uium ante auctum genus humanum & colonias missas per orbem, in tertio libro sequente Berosus exequitur. A

BEROSI, DE ANTIQVITATE IANI PATRIS, QVEM NOAM nominat. B

LIBER TERTIVS.

C

Argumentum.

SVperiore libro Genealogias Berosus exposuit, nunc quid gestum sit à diluuio vsque ad colonias missas per orbem, enarrat. Et facit duo. Primò præmittit exordium. Secundò narrat. De primo sic scribit: D

Berosus.

HAs igitur principum atque Heroum origines atque posteritates abbreuiamus ex nostris Chaldæis atque Scythicis libris, quoad satisfsit. Nam & multos alios memoriæ mandant, quos quia vel nihil ad nostram intentam accurtationem aut parum afferunt, ob id dimittimus, resumpturi illos vbi opus fuerit.

Respondet tacitæ quæstioni, cur non omnes primos in Genealogijs posuerit, quos in scriptis redegerunt Scythæ & Chaldæi, antiquitatum seruatores. Quia, inquit, aut nihil aut parum afferr

afferrent ad institutam abbreuiationem antiquitatum. Sat erit si prætermissi adducantur, vbi opus fuerit. Deinde narrat quo pacto & vbi creuerit humanum genus. Secundo quid pater omnium hos duces docuerit. Tertio quid Titea ageret, & quo pacto alia cum ea Noa cognomina promeruerit. Quarto de cognominibus Cam.

De primo itaque sic narrat.

Quo pacto exinanitus orbis fuerit coloniis & hominibus oppletus dicendum est. Exsiccata humo & torrefacta terra, Noa cum familia de mõte Gordieo, vt par erat, descendit in subiacentem planitiem plenã cadauerum, quam vsque ad hanc ætatem appellant Myri Adam, id est, euisceratorũ hominum, & inscripsit in lapide in monumentum rem gestam, & vocant incolæ locum, egressorium Noæ. Congressi verò coniugibus, perpetuo geminos edebant marẽ & fœminam, qui adulti & coniuges effecti & ipsi binos partu liberos semper edebant. Neque enim vnquam Deus vel natura defuit necessitati, quæ ad vniuersi orbis spectat opulentiam. Eo pacto breui in immensum adaucto humano genere, omnique Armenia completa, opus erat eos inde recedere, atque nouas sibi sedes conquirere.

Si quæris vbi seruatum sit genus humanum, A in primo libro demonstratum fuit, quod in Armenia maiore monte Gordieo summitate iugi eius Ocilæ, in regione Myri Adā, in cuius planitiē descēdit Noa, vbi dicitur egressoriū Noæ à cōprouincialibus, vt tam Berosus quàm Iosephus B in primo de antiqui. Iudaica dicūt. Frater autē Matthæus olim prouincialis Armeniæ ordinis nostri, quem existens prior Genuæ illū comi hospitio excepi, & à cuius socio magistro Georgio similiter Armeno, hanc Berosi desiorationē dono habui, interrogatus quū de multis, tum de egressorio Noæ respōdit adhuc vocari Aramea lingua Sale Noa. Diuus autē Hieronymus libro de interpretationibus nominum, ait Sale interpretari egressum Vnde & Antoninus in Itinerario, & Cato Myrsilus, locū in tractu Vmbriæ in Tuscia vbi Galli Ianigenæ veteres genuerūt Vmbros, v cant Sale vmbrona, vocabulo prisco, id est egres sorium Vmbrorū, vti in cōmentariis super eosd authores tetigimus, & in quinto huius libro ad ducemus. Locus autem proprius vbi consedit & vrbem metropolim tādem ædificauit, fuit iuxt fluuium Araxim, vt in primo libro exposu mus. Moyses autem scribit Noam egressum mox sacra Deo, cum pro liberatione & e piatione, tum pro futuro vitando diluuio fec se, & ibi mandatum de generis humani mul plicatione accepisse. Vocauerunt autē generat

Myri Adā

Sale Noa.

ni vſque ad Phalecchi natiuitatem, quando diuiſa eſt terra, anno centeſimoprimo, vt patet cõputanti Gene. xj. ca. Cauſſæ autem tam velocis multiplicationis plures aſſignantur. Primam Moyſes exprimit dicens, quia Deus benedixit Noæ & filijs eius atque vxoribus. Hæc benedictio eſt multiplicationis, qua etiam Chriſtus duos piſces & quinque panes benedicens multiplicauit in cibum quinque millium hominum. Secunda cauſſa eſt natura, quæ ſicut non abundat ſuperfluis, ita non deeſt in neceſſarijs, vt ait, Ariſtoteles in ij. de anima. Et has duas cauſſas tangit Beroſus, Deum ſcilicet & Naturam. Addit & tertiam, quia ſemper gemino partu maritatum à natura oriebatur genus humanum. Quarta cauſſa erat, quia nemo interibat, & viuebant nongentis & ſexcentis annis. Itaque breui ſeculo, tota Armenia referta hominibus & iumentis, nouas perquirere ſedes coëgit homines. His expoſitis, qua primores diſciplina erudierit Noa, ita Beroſus ſubdit dicens:

Tunc ſeniſsimus omnium pater Noa, iam antea edoctos Theologiam & ſacros ritus, cœpit etiam eos erudire humanam ſapientiam. Et quidem multa naturalium rerum ſecreta mandauit literis, quæ ſolis ſacerdotibus Scythæ Armeni commendãt. Neque enim fas eſt illa vlli inſpicere, aut legere vel docere quàm ſolis ſacerdotibus,

&inter ſacerdotes duntaxat,ſicut & quos A
rituales libros,reliquit,ex quibus illis pri-
mum Saga nomen fuit inditum,id eſt,ſa-
cerdotes & ſacrificulus & pontifex.

*In primo libro demonſtrauimus longe an-
te Ninum & ipſum diluuium fuiſſe literas,* B
*diſciplinas,ritus & artes,ipsúmque Noam fuiſ-
ſe literatiſsimum inter Phœnicas,ſuperius ex-
preſſum eſt. Deinde Beroſus proſequitur de
cauſis aliorum cognominum Noæ ac Tytheæ* C
vxoris eius dicens:

Docuit item illos aſtrorum curſus & di-
ſtinxit annum ad curſum Solis,& xij.men-
ſes ad motum lunæ,qua ſcientia prædice-
bat illis ab initio quid in anno & cardini-
bus eius futurum cõtingeret,ob quæ illum D
exiſtimauerunt diuinæ naturæ eſſe parti-
cipem ac propterea illum Olybama &
arſa,id eſt,cœlum & ſolem cognominaue-
runt,& illi plures ciuitates dedicauerunt.
Nã & ad hæc tempora Scythæ Armeni vr- E
bes habent Olybama , & Arſa Ratha, &
eiuſcemodi. Cúmq; iuiſſet ad regendũ Ki-
tim,quam nunc Italiam nominant,deſide-
riũ ſui reliquit Armenis,ac propterea poſt
mortem illũ arbitrati ſunt in animam cœ- F
leſtium corporum tralatum,& illi diuinos
honores impenderunt. Et ob id ſolum hæc
duo regna Armenum quidem,quia ibi cœ-
pit

pit:Italicum verò,quia ibi finiuit & docuit & regnauit,naturaliúmque atque diuinorum quæ eos erudiuit libros plenißimè illis conſcriptos reliquit, illum venerantur ſimúlque cognominant cœlũ,ſolem,chaos, ſemen mundi, patrémque deorum maiorum & minorum,animam mundi mouentem cælos,& mixta vegetabiliáque & animalia & hominem, Deum pacis,iuſtitiæ, ſanctimoniæ,expellentẽ noxia & cuſtodiẽtem bona.Et ob hoc illum vtræque gentes ſignant in ſcriptis curſu ſolis & motu lunæ,& ſceptro dominij quo malos & noxios expellebat à cœtu hominum, & caſtimonia corporis & ſanctimonia animi,duabus clauibus religionis & fœlicitatis. Neque minus Tytheam que mater omnium erat, Aretiam,id eſt,terrã vocabant & Eſtam,id eſt,ignem poſt mortem cognominauerũt, quia ipſa regina ſacrorũ fuerat,& puellas docuerat ſempiternum ignem ſacrorum inextinctũ ſeruare.Cæterũ Noa antequam diſcederet ab Armenia docuit illos ſimplicem agriculturam,magis curans religionem & mores quàm opulentiã & delitias, quæ ad illicita & libidines prouocant,& cœleſtium iram nuper induxerant.Primus tamen omnium inuenit vites atque plantauit & vinum conficere docuit,cuius vim

inexpertus & vapore ebrius effectus mi- A
nus pudicè in terrã cecidit. Erat, illi, vt diximus, filius ex tribus primis adolescẽtior Chem, qui semper magicæ & veneficæ studens, Zoroast nomen consequutus erat. Is patrem Noam odio habebat, quia alios B
vltimo genitos ardentius amabat, se verò despici videbat. Potissime verò idẽ infensus erat patri ob vitia. Itaq; nactus opportunitatem cũ Noa pater madidus iaceret, illius virilia cõprehendens taciteq; submurmu- C
rans, carmine magico patri illusit, simul & illum sterilem perinde atque castratũ effecit, neq; deinceps Noa fœmellam aliquam fœcundare potuit. Ob beneficium inuentæ vitis & vini dignatus est cognomento Ia- D
no, quod Arameis sonat vitifer & vinifer. At verò Chem cum publicè corrumperet mortale genus, asserens, & re ipsa exequens congrediendum esse vt ante inundationẽ, cum matribus, sororibus, filiabus, mascu- E
lis, brutis & quouis alio genere, ob hoc eiectus à Iano piissimo & castimonia atque pudicitia refertissimo, sortitus est cognomentum Chem Esenua, id est Chem infamis & impudicus, incubus, propagator. Est F
enim Esen apud Scythas Arameos infamis & impudicus. Enua verò tum impudicus, tum propagator. Eum inter homines huius

A ius dogmatis ſequuti fuerunt Aegyptij, qui ſibi illum ſuum Saturnum inter deos adoleſcentiorum fecerunt, & ciuitatem illi poſuerunt dictam Chem Myn, à qua ad hanc ætatẽ omnes ciues illius appellamus Chẽ-

B menitas. Verum poſteri hoc vitioſum dogma neglexerunt, retento quod fuit primi moris, vt inter fratres & ſorores coniugiũ iniri poſſet.

Hoc vltimo loco Beroſus de tribus cognomi-

C *nibus rationes tradit: Noa, Cam & Tythea. De* Ianus. *Noa dicit quòd fuit illi tributum cognomen Ianus à Iain, quod apud Arameos & Hebræos ſonat vinum, à quo Ianus, id eſt, vinifer & vinoſus, quia primus vinum inuenit & inebriatus*

D *eſt, vt dicit Beroſus, & ſupra inſinuauit Propertius, & item Moyſes Geneſis cap. ix. vbi etiam Iain vinum Iam nominat, vbi nos habemus: Cum Noa euigilaſſet à vino. Cato etiam in fragmẽtis originum, & Fabius Pictor in libris de* Oenotrius Ian⁹ quòd

E *origine vrbis Romæ dicũt, Ianum dictũ priſcũ* vinum in- *Oenotrium, quia inuenit vinum & far ad reli-* uenit. *gionem magis quàm ad vſum, Vnde & ipſi hæc in ſacrificio prælibant, vt etiam cum eis in primo de Faſtis conſentit Ouidius. Cui argu-*

F *mẽto eſt, quòd vſq; ad Mezentium Larthẽ Thuſcia vix, niſi in ſacris, vſa eſt vino. quia primus omnium ex regibus Thuſcis vinũ induxit Mezentius, qui vt M. Varro author eſt, & Plinius*

refert

referſt in xiiii. libr. naturalis hiſtor. cap. xvj. A
quum Etruriæ rex eſſet tulit auxilium Rutulis
contra Latinos vini mercede, quod tum in La-
tino agro fuiſſet itaque ſimplicem vini à Iano
Oenotrio vinoſo inuenti vſum, ad religionẽ ma-
gis quã ad potulentiã vſque ad Mezentiũ Lar- B
them fuiſſe apud Hetruſcos, conſtat. Nam poſt-
modum in vineis excolendis præualuerũt Etru-
ſci Vetulonienſes, inter quos ætate Aphricani
Scipionis eruditior cæteris fuit Egilaus Vetu-
lonus ex vico Vetuloniæ Vetulo, de quo Plinius C
in ſupradicto libro ait, quòd magnam gloriam
in vineis excolendis adepti ſunt duo, alter liber-
tinus Ancilius Steneleus in vineis agri Nomẽ-
tani, alter autem Egilaus Vetulonus qui etiam
in campano agro & Veliterno ipſum Aphrica- D
ni colebat exilium. Itaque Noa pater Iani co-
gnomentum habuit à vino inuento. Porrò &
Cælum. Cælum caſtratum à filio Saturno dicitur, vt hic
dicit Beroſus, & Talmudiſtæ conſentiunt, &
vt ait Diodorus in primo libro. Oſiris in colum- E
na ſic inſcripſit: Sum Oſiris rex cui pater Sa-
turnus fuit inter deos iunior cui Saturno gene-
roſo & pulchro, genus & pater fuit non ſe-
men, id eſt, caſtratum Cælum, Quod Græci cu-
culi falſo tranſtulerunt ad Apteram Creten- F
ſium Saturnum, quem fabulantur teſtes exe-
cuiſſe patri, qui tamen floruit fermè ſexcentis
annis poſt Ianum Cælum regem omnium ſempi-

ter

ternum, vt in nostra emendata Chronographia probatur. Hæc de cognomentis Iani duobus, scilicet Ianus & Cælum non semen siue castratum Cælum. Nunc de cognomentis Cam dicendum est. Dictus est Cam Cameses, Zoroastes, Saturnus. Cam libidinosum & calidæ naturæ interpretantur Hebræi, Enuus verò propagator, & incubus dicitur. Vnde Latini Enuum Inuum dicunt teste Seruio super vj. Aeneid. ibi. Vrbsq; Fidenæ castrúmque Inui. Et in aliis libris similiter. Ait enim eundem esse Syluanum, Pana Inuum, ab ineundo, incubum dictum, eo quòd passim cum hominibus & brutis congrederetur. Verum Esen infamis dicitur triplici infamia. Primo quòd Zoroast, id est, magus esset. Secũdo quia patrem non semen reddidisset, quæ duo ad impietatem pertinent. Tertio, quia infamis promiscua libidine esset. Addit & quartum scelus Diodorus Siculus in iiij. libro dicens, quòd primo Cælo regi omnium sempiterno fuerunt duo primores filij, Atlas qui in Mauritania periit, & Saturnus qui regnauit in Lybia Sicilia & Italia, suprema impietate & auaritia præditus. Quare verò Cam Itali scriptores cognominant veteri lingua Cam Esem, id est, Cam infamem, qui per compositionẽ dicitur ab Etruscis & Latinis Cameses, ac propterea corruptor humani generis, vt ait Berosus, Aegyptij proferunt Camesenum, id est, Cam Syluanum siue

Cam Cameses &c. Inuus.

Zoroast.

Cam.

Cameses.

Pana

Pana suum infamem. Vnde Diodorus Siculus A
in primo lib. dicit quòd Aegyptij Pani suo ædi-
Myn. ficauerunt totam vrbem, quã ab eo Chem Myn,
id est, Panos vrbem dicunt. Est enim apud Ae-
gyptios Myn, mansio siue tabernacula, & vrbs.
Chem verò nomen proprium est Cam. Eadẽ Cam B
Myn Dauid in Psalmo lxxvij. & ciiij. inter-
pretatur terram Cam, & tabernacula Cã, quia
vt exponunt Hebræi & catholici primus coluit
Aegyptũ, & ideo fuit eorum Inuus siue Pan &
propagator. Et quia Cæli filius, ideo Saturnus C
Aegyptiorum, licet Diodorus in primo genea-
logiam Osiridis dicat fuisse, quia illi pater Sa-
turnus, Saturno verò pater fuit Sol, vel Vulca-
nus. Sed hoc non obstat, quia ibidem dicit, quòd
Saturno fuit pater, non semen, id est, Cælum ca- D
stratũ, & in iiij. quòd Saturno impio pater fuit
Cælum frater Atlas Maurus. quod & Berosus
exprimit. Qui etiam Cælum Ianus dictus est
sol, vt in præmissis ostendimus, & item Vulca-
nus, quia ignem primum cœlestem collegit, vti E
Diodorus insinuat, & cum eo holocausta obtu-
lit, vt etiam Moyses consentit, & ipsum pro me-
moria & sacris habendis in perpetuum ac iu-
gem Ianus & Tythea seruauit, & ob id prima
& magna Cybele, id est, regina sacrorum, & F
Vesta, id est, cælestis emissus & acceptus ac ser-
Vesta. uatus ignis & flamma cognominata est, dicẽte
Ouid. in vj. Fastorũ, & Beroso consentiente his

ver

A verbis: Nec tu aliud Vestam quàm puram intellige flammã. Nataq; de flamma corpora nulla vides. Iure igitur virgo est quæ semina nulla remittit. Nec capit, & comites virginitatis habet. Et notandum est, vt aiunt periti Talmudi-
B stæ, quòd apud Arameos Esta à quo Vesta, significat ignẽ & flammam à quo Græci αἰσιῶμαι verbũ habent, quia prius fuit illis propago Barbara quàm Græca. Græciam enim incoluerunt prius Barbari, & ob id multa illis Barbarorũ Esta.
C vocabula manent, vt significat Strabo in Geographia Græciæ. Hanc æstiam, id est, flammã & ignem iugem atq; perpetuũ, quem Ianus & Tythea voluerũt à virginibus seruari, Deus iußit Moysi vt sacerdotes Hebræi nutrirent dicens:
D ignis in altari meo semper ardebit, quem sacerdotes enutrirent iugiter. Christianis eadem religio est, qui vti Noa apposito cristallo, vel phiala aquæ plena, radio solari ignem cœlestem ex Ignis è radiis.
E parte opposita conceptum, vti sacrum in sabbato sancto excipiunt, & ex eo ignẽ accendũt, quem sacrant, & ex eo cereos accendunt, & iugẽ pro toto anno lampadẽ ante corpus sanctißimũ Christi nutriunt. Quod iam ferme L. annis in hoc
F templo sanctæ Mariæ ad Gradus, & conuentu meo Viterbiensi, obseruatum vidi, & à maioribus traditum audiui. Hæc de cognomine Vesta. De Aretia verò, quia sicut terra cũ cœlo cũsta gignit, ita Tythea cũ cœlo Iano cunctos morta- Aretia. Cæli filii.

les

les ediderit, supra etiam exposuimus, Diodorus A
quoque in iiij lib. sic habet. Cælum ex vxoribus
ferunt filios suscepisse quinque & quadraginta.
Horum decem & septem ex Tythea ortos,
proprio nomine singulos, communi autem omnes
à matre appellauit Tythanas: Tytheam verò B
prudentia præditam, cum plurimum mortalibus
profuisset ab eis post obitum deificatam terrámque
fuisse cognominatam scribunt. Hæc Diodor.
Ouidius verò in vj. de Fastis dicit Vestam terram
dictam à proprietate qua terra stat vi pro- C
pria mater omnium. Sic enim dicit: Stat vi terra
sua vi stando Vesta vocatur. Aramee autem
terra, & similiter Hebraice dicitur Aretia, à
cuius nomine Ianus condidit Thusciæ Aretium,
vnam ex primis xij. vrbibus ab eo conditis, vt D
ostendimus in commentarijs super fragmenta
Catonis. De Vrbe verò filiorum Tytheæ, id
est, Tythanum in Aegypto, in commentarijs supra Xenophontem
de æquiuocis & in præ- E
cedentibus huius
operis diximus.

*

F

A BEROSI, DE ANTIQVITATIBVS REGNORVM TOTIVS orbis

B LIBER QVARTVS.

Argumentum.

DE cognominibus, & eorum rationibus iam Berosus expediuit tertium librum, in hoc quarto de antiquitatibus
C regnorum in communi tractat. Et primo dicit de diuisione principali totius orbis, quibus tres primores filios Ianus præfecit, dicens:

Berosus.

D MVltiplicatum est in immensum genus humanum, & ad comparandas nouas sedes necessitas compellebat. Tum Ianus pater adhortatus est homines principes ad quærendas nouas sedes & commu-
E nem cœtum inter homines agendum, & ædificandas vrbes. Designauit itaque illas tres partes orbis Asiam, Aphricam & Europam, vt ante diluuium viderat. Singulis autem his principibus singulas partes ad
F quas irent partitus, ipse per totum orbem colonias se traducturum pollicitus est.

Non capiebat igitur prisca Scythia viros adauctos, qui post diluuium pauci numero propter

ignobilitatem consederant iuxta fluuium Ara- A
xim, vt significat Diodorus in iij.lib.Et in iiij.
scribit Cælum regem omnium sempiternum, ho-
mines pridem per agros dispersos ab inculta &
ferina vita, ad cœtum communem & mitio-
rem vitam, & vrbes condendas reuocasse. Hoc B
autem egit vocatis ducibus, & diuisa terra in
Asiam, Aphricã, & Europam, vti ante inun-
dationem viderat. Quare inundatio non mul-
tum immutauerat faciem orbis, quam recogno-
Diuisio terræ quãdo facta.
uit. Facta est autem hæc prima diuisio in tres C
partes anno j. natiuitatis ducis Phalech, vt san-
ctus Moyses scribit Gen. x. & xj. cap. vbi sup-
putat à Sem post diluuiũ vsq; ad Phalech annos
centũ. Ergo centesimo anno post diluuium diui-
sit tribus filijs terram. Et (vt aiunt Hebræi & D
Catholici authores) Sem præfecit Asiæ: Cam
Aegypto & Aphricæ: cuius metropolis fuit Chẽ
Iapetus. Atlas. Maurus.
Myn, vt in præcedente libro exposuimus. Iape-
tum verò qui & Atlas. Maurus dictus est,
quòd obierit in Mauritania, (vt Diodorus in E
iiij. insinuat) præfecit Europæ, ipse toti orbi præ-
fuit, dicente eodem Iano apud Ouidium: Me
penes est vnum vasti custodia mundi. Author
est Aristoteles, vsus Homeri testimonio in pri-
mo Politicorum principio gentes & Deos ab F
vno rege cœptos regi, & in familijs senißi-
mum quemque regem fuisse. Ergo docuit prin-
cipes coloniarum senißimus cosmographiam,
quem

A quem viderat ante diluuium, vt sciret quisque in quem locum suas colonias ducturus esset. Eo tempore vt Phylo Hebræus de multiplicato humano genere tradit, ipse cũ tribus filijs & multis colonijs in Pontũ venit, & ratibus circum-
B lustrauit omne mare mediterraneum, ostendens primo Sem littus omne Asiaticum à Tanai per Bosphorũ vsque ad Nilum Aegypti, & Camesi à Nilo littus Aphricæ vsq; in angustias Oceani & Gadium. Iapeto autẽ omne littus Europæ
C à Gadibus vsque Tanaim. Et singulis prouincijs circa littus dimisit primas colonias. Et decennio postquã à Tanai discesserat in eundem locum redijt, lustrato mari, & primis colonijs positis, & reuersus in Scythiam, ordinabat alias
D colonias. Quæ dicit Phylo cõueniunt ei, quod ait Cornelius Tacitus de situ & moribus Germanorum, dicens priscos cum nouas sedes quærerent, non terrestri itinere, sed mari ratibus aduectos fuisse. Consentit & de aduentu primo Iani ad-
E uecti rate in Vaticanum quod scribit Cato in secundo fragmento, dicens post opinionẽ de origine gentiũ: Siue, inquit, mundum existimes sempiternum, vt Chaldæi, siue initiũ ex tempore sortitum, vt Phœnices, siue ante Ninum annis cir-
F citer ducentis quinquaginta quibus durauit aureum seculũ, inundatas fuisse terras, semper Scythis tribuitur principatus originis. Ex his aiunt venisse Ianum cum Dyrim & Gallis progenito-

ribus Vmbrorum, & rate cum colonijs per Tyberim vectum, tenuisse ad læuum latus Etruriam, primasq; in Vaticanum & Ianiculum exposuisse colonias. Hæc à nobis copiose exposita fuerunt super fragmenta eiusdem Catonis. Ex his patet primas colonias Italiæ in Hetruria positas, in primo aduentu Iani post diluuium, anno fermè centesimo octauo & aureo seculo, vt omnes canunt. Quod & nos in chronographia Hetrusca signauimus. His expositis Berosus de prima antiquitate suæ patriæ incipit explanare sic dicens: A B C

Coloniæ primæ Italiæ.

Itaq; Nymbrotum creauit Babyloniæ Saturnum primũ, vt ibi primũ ædificaret cum coloniis suis. Quare Nymbrotus assumpto filio Ioue Belo cum coloniis furatus est rituales Iouis sagi, & cum populo venit in campum Sennaar, vbi designauit vrbem, & fundauit maximam turrim, anno salutis ab aquis cẽtesimo trigesimoprimo, regnauitq; annis 56. & deduxit turrim ad altitudinem & magnitudinem montium, in signum atque monumentum, quòd primus in orbe terrarum est populus Babylonicus, & regnum regnorum dici debet. Ergo ab eo exordiemur, & per ipsum mẽsurabimus omnia regna & eorum reges ac tẽpora, abbreuiando illa in hunc modum. D E F

Quærunt plures an ante Babyloniam fuerint

A rint aliæ vrbes, & quidem ante diluuium fuerunt Enos, vt in principio dixit Berosus, & item Ioppe de qua Plinius in quinto naturalis historiæ, & Solinus in collectaneis aiunt quòd Ioppe est antiquißima in toto orbe, vt quæ ante
B diluuium fuit condita. Post diluuium verò anno centesimo per totum sequens decennium conditæ sunt primæ coloniæ singularum prouinciarum littorearum, vt diximus. Babylonia verò cum post diluuiũ designata fuerit anno cxxxj.
C vt dicit, patet quòd non fuit prima quoad tempus, sed dignitate ædificij & libidinis dominandi, vt omnes notant. De ea narrant omnes historici, non solum Moyses & Hebræi, sed etiam Gentiles, de quo Iosephus in primo de antiqui-
D tate Iudaica, de turri (inquit) Babyloniæ & diuersis vocibus hominum, etiam Sybilla meminit dicens: cum omnes homines vnius vocis existerent, quidam turrim ædificauerunt excelsam tanquam ascensiuam per eam ad cælum. Dij
E verò ventos immittentes euerterunt turrem, & vocem propriam vnicuique partiti sunt, & propterea Babel contigit vocari ciuitatẽ. De campo verò Sennaar in religione Babylonis, meminit Hestius ita dicens: Qui verò de sacerdotibus Babel.
F fuerunt erepti, Iouis sacra sumentes, in Sennaar Babylonis venerunt, diuisiq; post hæc diuersitate linguarũ per generationes suas tenuerunt loca maritima simul & mediterranea. Hunc eun-

dem locum Hestij producit Petrus Comestor in A
histor. scholasticis. Addit Berosus se velle mensurare, id est, ratiocinari quo tempore cœperunt regna ab condita Babylonia, quia tempora Monarchiæ Assyriorum certissima sunt & reges, quamuis mentiantur Babyloniam fuisse primã B
post diluuium dicens:

Anno cxxxj. à salute ab aquis prima omnium gentium & ciuitatum, fundata est à Saturno Babylonico nostro vrbs & gens nostra Babylonica, multiplicataque est ni- C
mis numero posteritatis, magisque studuit paci & religioni Saturnus Deorum, quàm opulentiis. Et turrim quidẽ ædificauit, sed non compleuit, nec designatam vrbem fundauit, quia post quinquaginta sex annos D
subito non comparuit translatus à Diis.

Babyloniam Saturnus ædificauit

Dignitate non tempore prima fuit Babylonia. Saturnus eius studuit paci & religioni, quia tunc florebat prima aurea ætas, quæ cum primis hominibus sata est, vt significat Ouidius E
in primo Metamorphoseos, & Fabius pictor, & Cato, in quorum commentarijs plura de aureo seculo explanauimus. Admonitus quoque diuina plaga in confusione turris substitit magis quàm ab impietate destitit, cum animo esset sa- F
crilegus & tyrannus Vnde dicitur subito non comparuisse translatus à dijs, id est iustis principibus clam discerptus. Nam & simile dicitur

A *de Aenea & Romulo & alijs clam discerptis quòd subito non cōparuerint in deos relati. Prouincia Sennaar Chaldæa, est pars prouinciæ Babyloniæ, quam Græci & Latini vocant Mesopotamiam, Hebræi verò Aram fluuiorum, quia* Sennaar Mesopotamia.
B *iacet media inter Tygrim & Euphratem. In ea regione natus est Abraam ccxcj. post diluuium anno, vt supputat Moyses Genes. xj. cap. Ortus est autem in ciuitate Vr Coa, id est, Chaldæa.* Vr Coa.
Quam enim Latini & Græci proferūt Vr Chal-
C *dæorum, eandem Aramei, Vr Coa dicunt, & Hebræi Vr Casdi. Vnde Ptolemæus in Geographia vocat eam Vr Coa, & Moyses Vr Chaldæorum, dicens Gene. cap. xj. Thare genuit Abraā & Aram, qui mortuus est in terra natiuitatis*
D *suæ Vr Chaldæorū. Tulit autem Thare Abraam filium suum & Loth & Sarai, & eduxit eos de Vr Chaldæorum. Qui ergo dicunt Vr ibi accipi pro igne, & sine certo authore aut ratione dicunt Abraam fuisse proiectum in ignem, hi*
E *profecto somniant, & eadem facilitate cōtemnitur, qua profertur hæc fabula. Igitur Berosus posito fundamento regni Babyloniæ ac tempore, subinfert quas colonias in quas prouincias Ianus misit, dicens in commune:*

F Ab exordio huius, Ianus pater misit in Aegyptum cum coloniis. Chemesenuum: in Lybiam verò & Cyrenem, Tritonem: & in totam reliquam Aphricam Iapetum

priſcum Atalaa. In Aſiam orientalem mi- A
ſit Gangem cum aliquot ex filijs Comeri
Galli. In Arabiam Fœlicem Sabum cogno
mine Thuriferum. Arabum præfecit Ara-
biæ deſertæ: & Petreium, Petreiæ. Canam
poſuit à Damaſco vſque in extima Palæ- B
ſtinæ. In Europa regem Sarmatiæ fecit
Tuyſconem à Tanai ad Rhenum, iunctiq;
ſunt illi omnes filij Iſtri & Meſæ cum fra-
tribus ſuis ab Adula monte vſque in Me-
ſem bericam Ponticam. Sub his tenuerunt C
Tyras, Arcadius, Emathius. Italiam tenuit
Comerus Gallus. Samotes poſſedit Celtas,
& Iubal occupauit Celtiberos.

*Ab exordio conditæ Babyloniæ cœpit ex Scy
thia mittere colonias, ſcilicet nouas, per alios* D
*duces. Nam ante Babyloniam per omnia lit-
tora ipſe reliquerat, vt ſupra diximus. Et Ca-
meſem miſit in Aegyptum & Aphricam. Sed
ſedem regiam in Aegypto Cammin habuit, vt
ſupra expoſuimus. Subſtituit autem ei pro* E
*Aphrica duos duces, Tritonem & Iapetum.
Triton genuit Lybiam & Cyrenem atque Nu-
midiam, in qua vt Ptolemæus deſcribit & hi-
ſtorici teſtantur, eſt lacus & fluuius Triton ab
eo dictus, & inſula Tritonidis, vbi Dionyſius* F
Palatua. *Tritonis nepos fuit clam nutritus, & Palatua*
Minerua. *Minerua tritonidis expoſita, vt Diodorus in
quarto memorat & alij conſentiũt. Græci verò*

vt

A vt nulla pars esset in orbe, à qua non subriperent, falso tamen aliorum gesta, etiam sibi Tritonida finxerunt & Dionysia. Lybia autem olim pars Aegypti Marmaricæ erat, licet Ptolemæus distinguat. Cui argumento est, quòd
B Isis siue Ceres Aegyptia frugifera legifera dicta fuit, vt Diodorus in j. scribit ex historia Aegyptia, & eam docuisse in Italia molere, ac panes conficere, cum antea glande vescerentur, etiam Plinius asserit in vij. naturalis historiæ Ceres.
C cap. vltimo. Et tamen Festus eam in campum Romæ Argeum aduexisse primum fruges ex Lybia dixit, quia est pars Aegypti. Similiter & Camesem siue Saturnum filium regis sempiterni omnium Cæli qui regnauit in Aegypto,
D eundem etiam regnasse in Italia, Sicilia, & Lybia scribit Diodorus in quarto libro. Sed difficile videtur quòd Berosus ait Iapetum. Atlantem substitutum fuisse Camesi in Aphrica, cum ei principatus totius Europæ obuenerit
E & maior natu quàm Cameses fuerit. Sed dicendum est quòd substitutum hic appellauit Berosus extraordinarium ducem ad auxiliandum in colonijs. Quare Iapetus duxit colonias in Aphricam ex filijs primogeniti sui Comeri Iapetus. Comeri.
F Vnde ad hanc ætatem Hispani magnam partem ex populis Aphricæ vocant Comeros. Hæc de origine Aphricæ in communi. De Asia dicit, quòd Ianus misit Gangem cum aliquot ex Ganges.

filijs Comeri in Asiam orientalem. Ptolemæus A
quoque Comeros populos & Comeras vrbis in Bactris & India notat cum alijs geographis. Ganges nomen suum reliquit fluuio maximo, de quo Iuuenalis in Satyra. Omnibus in terris quæ sunt à Gadibus vsque Auroram, & Gangem. B
Circa hunc fluuium Gangas colonias retinuisse nomen vsque ad magnum Alexandrum Curtius libro nono indicat. De hoc fluuio Seneca de situ Indiæ: Ganges, inquit, per Indiam fluit nouem alueis, sicut Nilus septem, dicente Vergi- C
lio in nono Aeneidos: Ceu septem surgens sedatis amnibus altus Per tacitū Ganges. De Arabia sciendum est vt Ptolemæus in Geographia

Arabiæ tres.

& alij dicunt, quòd tres sunt Arabiæ, Felix, vnde thus venit, & ob id thurifera dicitur. Inde D
deserta. Tertia Petreia vbi metropolis Petra, de qua Esaias: Emitte agnum domine dominatorem terræ de Petra deserti ad montem filiæ Sion. Omnem autem partem Phœniciæ à Damasco vsque Gazam extremam vrbem Palæ- E
stinorum, dedit Canæ filio Camesis. Vnde diuinæ literæ atque Hebræi hanc Phœniciam à primo coloniarum duce vocant terram Canaam, à repromißione verò facta Arabiæ, Terram promisßionis. In qua prouinciæ sunt Damascena, Ga- F
lilæa, Samaria, Iudæa, Palæstina & Idumæa.

Promissionis terra.

Hactenus de prisca antiquitate Asiæ. Nunc de antiquitate Europæ post conditam Babyloniam

sequitur

A *sequitur. Tuyscon, inquit, dux fuit Sarmatarum à Rheno ad Tanaim. Hi antea Scythæ reputati sunt, dicente Plinio in iiij. naturalis historiæ. Scytharum nomen vsque in Sarmatas & Germanos transiit. Nam Germania dicta est sub* Tuyscon.
B *Romanis, teste Cornelio Tacito de situ & moribus Germanorum. Est autem Germania propriè à Rheno amne qui diuidit Gallos à Germanis, vsque ad sequentē Vistulam fluuium qui interfluit Cracouiam metropolim Poloniæ, quem ipsi*
C *vocant Visclam. Germania tota in quinque genera diuiditur, vt ait Plinius in iiij. naturalis historiæ cap. xv. Genera, inquit, Germanorum sunt quinque. Primum Vandali, quorum partes sunt Burgundiones, Varrinnæ, Catinni, Gutto-*
D *nes. Secundum genus Ingheuones, quorum pars sunt Cymbri, & Teutoni à Caucoū gente. Proximi autem Rheno Istheuones, quorū pars sunt Cymbri mediterranei. Tertium genus hi sunt quibus prope sunt quarti generis Herminones,*
E *quorum pars sunt Sueui, Hermunduri, Catti, Cherusi. Quintum genus sunt Peuccini, Basternæ. Sed hæc diuisio Pliniana vera est de Germaniæ parte vicina gelido & glaciali oceano. Nam plures alias gentes continet, vt patet in*
F *Ptolæmeo. Porrò à Vistula Cracouiæ vsq; Boriscum fluuium & Ripheos montes, propriè Sarmatæ in Europa sunt. Riphei montes dicti à duce Ripheo filio Comeri, quem Moyses vocat* Sarmatæ. Riphei.

Riphat

Riphat Sarmatæ verò à Sarmate filio Istri, A
Moyses verò vocat Iectan & Assarmauet,
quos Berosus dicit Istrum & Sarmatem. Hos
Græci vocant Sauromatas. Porrò qui trans Ri-
phæos montes & amnem Boriscum extendun-
tur ad Tanaim, & paludē Mæotidem, & Tau B
ricam Chersonessum, vt patet in octaua Euro-
pæ Ptolemæi tabula, his tantum remanet nomen
Scythiæ in Europa, vti etiam significat Pli-
nius libro iiij. naturalis historiæ, capite xiij. Scy
tharum, inquit, nomen vsquequaque transit in C
Sarmatas atque Germanos, nec alijs ista dura-
uit prisca appellatio, quam qui sunt extremi
harum gentium, & ignoti prope cæteris morta-
libus degunt. Quod verò addit Berosus, quòd his
iuncti sunt omnes filij Istri ac Mesæ ab Adula D
monte vsque in MesambriamPonticā, etiam
nomina locis extantia indicant, vt patet in Geo
graphia Ptolemæi, tabula quinta & nona Eu-
Adula. ropæ. Adula mons dicitur ab Adula duce, filio
Istri, quem Aduram Moyses vocat, & est E
mons supra Niceam, cuius terminus est inter
Galliam & Germaniam, non procul lacu Con-
Ister. stantiensi, In his vicinijs sunt fontes Istri, qui
teste Plinio in quarto naturalis historiæ, cap.
xiij. oritur in Germaniæ iugis Noriæ, ex aduer- F
so oppidi Gallorum Scanri, qui & Danubius
dicitur: & quum primum in Illyricum venit,
dicitur Ister, ac per innumeras lapsus gentes
sex

A sex ostijs in pontum defluit. Est igitur binominis dicente etiam Ouidio in primo libro de Ponto. Ripæ vicina binominis Istri. Nomen ister tenet à duce. Mons adula immensa terrarum spatia in longitudine metitur, diuersisq; locis B diuersa sortitur nomina. Trans montes ad superum septentrionem longitudinem in Ptolemæo adhuc inuenies: Mœseos à Mœsa, qui Mœsijs duabus imperauit, superiori & inferiori: quas nunc vocant Valachias, alteram altam, C alteram bassam. Quidam scribunt Mysiam, rectiúsque Plinius in tertio naturalis historiæ, Mœsiam. Inferior Valachia siue Masia Pontica in Ptolemæo tenet Tyraspolim, à Tyras filio Iapeti: & Istropolim, ab Istro duce: & Tybi- Valachiæ. Mœsiæ.
D scã, à Tybe filio Istri Inferior Mœsia cõtinet Bosinẽses & Valachos bassos, & Dedanos, à Dedano Curete: quàm regionẽ Dedaniã posteri corruptè Dardaniam protulerunt. Sequuntur duæ Bannoniæ, quas vulgò Vngarias, Latinè Pan- Pannoniæ
E nonias dicimus, mutata b, in p, Phis ex filijs Istri & nepotibus scribit Ptolemæus nomina locorum. Saum fluuium, Salinum à Sala, Axalos populos, & à fratre eius Albinæ Albanum montem. Porrò cis longitudinem montis Adu-
F læ vsque Mesembriam inuenies Meseos Lyburnos, à Mesa duce. Iader coloniam, ab Iader filio Istri. Cis montem Mesam inuenies Dalmatiam, à Dalmat filio Istri: & Dalmatia. Salona.

Dicli

Dicliotæ, à Dicla filio Istri: Salona, à Sale A
filio Istri. Sequitur Emathia, ab Emathio filio Camesis. De qua Lucanus in principio, Bella, inquit. per Emathios plusquam ciuilia campos.

Macedoni *Ea postea Macedonia dicta est à filio Osiridis,*
Epirus. *vt Diodorus author est in primo libro. Epirus à* B
filio Istri dicitur. Inuenimus non solum Istrum nomen Chaldæum, sed & Mosaicũ Ictim, promontorium ab Ictam qui & Ister. Deinde se-
Thracia. *quitur Thracia quasi Tyracia à Tyras filio Iapeti, vsque vrbem in fine montis, quam Græci* C
Mesembriam, Berosus Mœsemberiam, Philo Mese Sepharan: Moyses verò Sepharan vocat Genesis decimo capite. De Comero in sequentibus dicetur, cum ducibus Tubal & Samote. Hoc tamen velim admonitum esse lectorem, quosdã D
Mesi. *dicere Mesos esse, quos Bulgaros vulgus nuncupat. Quòd profecto esse falsum testimonio Danubij cõprobatur. Ostia enim eius sunt in Mœsia, vt Ptolemæus & alij docent. Caterùm Valachi & non Bulgari tenẽt Ostia Danubij. Sunt* E
Valachi. *igitur Mœsi quos Valachos dicimus, & non Bulgari. Sed de his hactenus, dicturi de his & alijs qui mutauerunt nomina si tempus quandóque dabitur. Nunc de fine quarti libri Berosi prosequendum est, de quo ita dicit, atque concludit:* F

Hi sunt qui egressi sunt post Nymbrotum singuli cum familiis & coloniis suis, relinquentes nomina sua locis in signum

expedit

A expeditionis à ano patre commissæ, & ad monumentum posteris vt scirent quis eorũ fuisset conditor. Hi iuxta mandatũ Iani colonijs deductis turri constructa pro metropoli, ipsi in veiis & cauernis casas habebāt.
B Solus noster Saturnus idcirco excessit mādatum, quia vrbem vrbium & regnum regnorum voluit esse Babyloniam. Rursus his temporibus Ianus cum omnes in colonias missi abiuissent, eos qui remanserunt
C bipartitus est: Nam secum retinuit filios plurimos, quos post salutem ab aquis genuit, & item maximam gentium multitudinem quum secum in colonias conducturus erat. Scytha cum matre sua Araxa &
D aliquot coloniis qui Armeniam incolerent, rex primus relictus est constituto summo Pontifice Sabbatio Saga ab Armenia vsque in Bactrianos: quæ longitudo à nobis ad hanc ætatem vocatur Scythia Saga. Po-
E stremus omniũ ipse Ianus ab Armenia per orbem colonias seminaturus, egressus est. Hæc nostri maiores multis libris tradiderunt. Nunc de temporibus eorum ac posteritatibus dicemus, iuxta id quòd in nostra
F Chaldaica & primordiali Scythica historia fideli memoria conseruatum est.

Post Nymbrotum dicit supradictos duces iuisse ad loca sibi aßignata. Nam antea Ianus

ipse

ipse loca exploraturus circum littora mediterranea colonias posuerat, vt suprà exposuimus. Memoratu verò dignum est, quòd subdit, singulos duces imposuisse nomina sua locis, quæ tenuerunt, scilicet montibus, fluminibus, & vrbibus. Vnde Hieronymus in commentario super Genesim, & Eusebius de vocabulis gentium: Iapetus, inquiunt, tenuit in Asia & Europa. In Asia quidem tenuit ab Amano Tauróque montibus Syriæ ac Ciliciæ vsque Tanaim. In Europa verò totum tenuit à Tanai ad Gadiram, relinquens locis ac gentibus vocabula, ex quibus quædam mutata sunt à posteris, alia permanēt vt fuerunt. Hæc dicti authores. Tribus autem ex causis imposuerunt nomina gentibus & locis. Primam & secundam ponit Berosus in litera. Et ideo argumentum à nominibus vetustis gentium & locorum, est validius quocunque authore, quia authores quandoque falluntur & fallunt, non autem nomen impositum. Et ideo Liuius in quinto ab vrbe cōdita, quanquā multos haberet authores asserentes Thuscos imperasse toti Italiæ, solo tamen nomine Turreno imposito toti circa Italiam mari, pro validiore authoribus argumento vsus est, dicens: Mari supero & infero, quibus Italia insulæ modo cingitur, terra maríque Tusci quantum potuerint, nomina sunt argumento, quòd alterum Thuscum communi vocabulo gentis, alterum

Margin letters: A, B, C, D, E, F

Tres causſæ imponendorũ nominũ.

A rum Ariaticum ab Atria Thuscorum colonia vocauere Italicæ gentes. Græci eadem Turrhenum Ariaticum vocant. Tertia ratio imponendi nomina est, ad fulgorem & memoriam eorum & præcedentium maiorum, vti Lactan-
B tius in vndecimo capitulo primi libri Institutionum, arguens contra Minutium Felicem. Potest, inquit, etiam sic argumentari: Saturnus, cum potentissimus esset rex, ad retinendam parentum suorum memoriam, vtrius-
C que nomina cælo & terra indidit, cum hæc prius alijs vocabulis appellarentur: qua etiam ratione motibus & fluminibus nomina sunt imposita, & mari: vt mare Icariũ, Aegæũ, Hellespontus: & in Italia, Auentinus & Tyberis. Ita Satur-
D nus natus est ex homine, cui nomẽ fuit Vrano siue Cælo. Quòd esse verum Trimegistus author est, qui cum diceret admodum paucos extitisse in quibus fuisset perfecta doctrina, in his Cælum, Saturnum & Mercurium nominauit. Hæc
E Lactantius. Nota hoc loci lector, hunc Trimegistum Aegyptium fuisse longè ante primum Saturnũ Græciæ antiquissimũ Apteram. Et ideo de Aegyptiorum etiam orbis priscis deis Cælo, Saturno ac Mercurio dicit: Nam Mercurius
F perfecta prudẽtia extitit, vt Diodorus in primo libro docet. Saturnus verò pater Osiridis Camesses perfecta physica & Magica floruit, à quibus & Zoroast & Magus appellatus est, vti

Nominũ imponendorum ratio tertia.

Trimegistus.

Mercurius.

Saturnus Cælus homines.

Berosus & Hebræi atque catholici tradunt. A Cælus verò omnium rex sempiternus Ianus docuit perfectam Physicam Theologiam & ritus atque naturalem Magicam, vt Berosus tradit: adeò vt teste Macrobio in primo Saturnaliorũ: Eum physici miris efferant argumentis diuini- B tatis & perpetuam promeruerit præfationem in omni sacrificio, & Mythici prædicent eo regnante religione ac sanctimonia omnium domos fuisse munitas. Diodorus quoque in quarto libro cum Beroso consentit etiam Astronomiã, C & alia plura Cælum regem docuisse. Rursus

Ianus. Ianus, inquit mandatum dedit, quòd præuaricatus fuit Nymbrotus, vt Turrim pro metropoli construerent. Dionysius Halicarnasseus in primo scribit moris fuisse antiquis, vt vrbes D non magnas, sed paruas, & locis munitas conderent, non quidem lapidibus, sed vt ait Berosus, solùm præter turres, veijs & cauernis. Veias appellat currus & cauos truncos arborum & tuguria, vt de priscis aureo seculo natis in E Latio Aboriginibus Vergilius insinuat in octauo Aeneidos, dicens: Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæq; tenebant, Génsque virûm, truncis & duro robore nata. Turris autem ab Hetruscis proferebatur Tursis, à quibus F Tursena & Etursia, vt Myrsilus & Dionysius Halicarnasseus in primo libro dicunt. Est autem Tursena & Etursia vrbs turri-

A *tis ædibus constructa. Eas posteri mutata s, in r, protulerunt Turrenam, Eturriam: Romani Etruriam, vt probauimus in Anniana quæstione xvj. vsque in xx. & super Myrsilum atque Xenophontem de æquiuocis, vbi & omnẽ vrbem* B *tetrapolim turritam fuisse probauimus. Ergo Ianus docuit humiles vrbes ad cœtum & communionem politicam, non ad pompam & dominationis libidinem. Vnde omnes vrbes quæ ante Romanorum imperium in Thuscia antiquissi-* C *mæ perseuerant, hæ paruæ sunt. Quas verò magnas cernimus, vt nouas scimus, aut post destructionem Gothorum adauctas legimus. Quòd verò Berosus dicit Ianum postremum omnium colonias per orbem traduxisse, hoc intelligitur de* D *secunda profectione ab Armenia post conditam Babyloniam, quia antea primus omnium exploraturus littora transportauit, vt in præcedẽtibus ostensum est.*

E

DEFLORATIO BEROSI CHALDAEI

LIBER QVINTVS.

F

Argumentum.

IN præcedenti libro, iã Berosus exposuit omnium regnorum & prouinciarũ anti-

quitates & origines in communi, nunc in A
particulari eas diffinit, à Saturno primo
Nymbroto rege Babyloniæ, vſque ad decimum octauum regem Aſcatadem. Vnde
totus hic liber diuiditur in decem & octo
partes, quarum prima eſt, quæ antiquitates B
& origines fuerint ſub Nymbroto primo
Saturno atque rege Babyloniæ, dicens:

Beroſus.

VT ſupra diximus, anno à ſalute hu- C
mani generis ab aquis centeſimo trigeſimo primo, cœpit regnum Babylonicum, ſub noſtro Saturno, patre Iouis Beli: qui imperauit annis lvj. Anno huius
decimo Comerus Gallus poſuit colonias D
ſuas in regno, quòd poſt Italia dicta eſt.
Et regionem ſuam à ſuo nomine cognominauit, docuítque illos legem & iuſtitiam. Anno eius duodecimo Iubal condidit Celtiberos, & paulo pòſt Samothes, E
qui & Dis Celtas colonias fundauit: neque quiſquam illa ætate iſto ſapientior
fuit, ac propterea Samothes dictus eſt.
Anno Nymbroti xv. Oceanus ad Ninum
Aegypti conſedit, & multos ex ſorore Te- F
thyde edidit liberos. Inde ſuperuenit ille
corruptor humani generis Chemeſenuus.
vbi Telchines magicam docens, maxima
opin

A opinione celebratur. Anno decimooctauo eiusdem Babylonici regis, Gogus Sabeam Arabiam Felicem cũ Sabo suo patre puer tenuit, & Triton Lybiam, & Iapetus priscus Atalaa Aphricam, Cur Aethiopiam, &
B Getulus Getuliã. Anno eiusdem xxv. Thuyscon Sarmatas maximos populos fundauit, & Mesa cum filiis Istri priscos Mesios posuit, vsque ponticã Mesembriã ab Adula monte Anno trigesimooctauo eiusdem
C regis Sagæ Armeni multiplicati possederunt omnem Caspiam regionem, Ab Armenia vsque in Bactrianos, & Ianus pater Ianeos colonos traduxit in Hircaniam, & Ianilos in Mesopotamia versus mare sub
D Babylonia. Anno quadragesimo eiusdem regis aliquot coloni ex filiis Comeri in Bactrianis sibi sedes quæsiuerunt. Et Ganges in India sedem sui nominis. Anno xlv. eiusdẽ regis aliqui ex filiis Mesæ ac Getuli iuncti simul primi Mesagetas in India propagauerũt. Eadẽ tempestate Saturnus rex Babyloniæ misit principes coloniarũ Assyrium, Medum, Moscũ & Magogũ: qui regna condiderunt Assyriũ, Medũ, & Mago-
F gũ in Asia, Moscos verò & in Asia simul & Europa Anameon quoque adolescentulus Mæones à se dictos condidit, & regnauit centum quinquaginta annis.

Babyloniam tetrapolim posuit Nymbrotus, A quorum partes teste Moyse Gene.x.capit.dictæ erant, Babel, Arat, Acat, Calanne. Omnis enim ciuitas regia, & caput regni tetrapolis condebatur, vt in fine Xenophontis de æquiuocis probauimus. Babylonia verò fuit initium & caput B sedésque regni Nymbroti, vt ibidem scribit Moyses. Comerus fuit primogenitus Iapeti post diluuium, vt tam Berosus quàm Moyses scribunt. Gallus epitheto paterno dictus est. Est autem Gallus nomen, vt de æquiuocis Xenophon C docet, plurium originum. Nam vt Latinæ originis, significat maritum gallinæ: vt Græcæ, candidum: vt Celticæ, Francigenas à Galethe filio Herculis, teste Diodoro in vj. libro. Vt Phrygiæ, castratum, vti Galli Cybeles, & Gal- D lus fluuius, quia ad insaniam secandi testes inducit. Vt autem Arameæ & Hebrææ originis, significat inundatum. Ergo Comerus Gallus Inundatus epitheto paterno dicitur. Vnde Ianigenas, qui Vmbros vetustissimos Italiæ E genuerunt Gallos veteres pro genitores Vmbrorum vocat Cato in secundo fragmento originum. Et Solinus in collectaneis: Veterum, inquit Gallorum prolem Vmbros esse, M. Antoninus asseuerat. Hos eosdē quia in clade aquosa F imbribus superstites fuerunt, Græcè ὄμβρους dictos, scilicet epitheto paterno veterum Gallorum Ianigenorum. Comerus loca. s. vbi Ianus

Babylonia tetrapolis.

Gallus.

auus

A auus ante colonias posuerat, à se cognominauit: Nam in Vetuloniensi agro est Vallis Comera, & Ry Comerius, In Phaliscis est regio Comersan, à qua oppidum Isola Comersana. Clusium quoque antea Comer solum dicebatur, vt author est Li-
B uius in x. ab vrbe condita. Docuit autem Thuscos legem atque iura, quæ scilicet ante viginti annos & amplius auus eius Ianus in scriptis illis mandauerat, licet breuibus absolutas. Hispanos condidit Iubal. Hic frater Comeri ex Ia- Iubal.
C peto patre, à Moyse vocatur Tubal. Primum locum tenuit in Betica à se dictũ Tubal, quẽ mutata ob similitudinem literarum in prolatione T, in D, posteri dixerunt Dubal, vt scribitur à Pomponio Mela de vrbibus Beticæ. Hunc eun-
D dem Tubal quidam nominauerunt Taracon, à Saguntũ. quo vrbs Taracona. Cum eo venisse Sagas, ar- Samothes gumento est vetustissimum Saguntum, amicitia Britones. populi Romani illustre. Celtas siue Gallos Frãcigenas condidit Samothes. Samothes fuit frater
E Comeri atque Tubalis ex Iapeto patre à quo primum Britones, inde Galli Samothei dicti fuerunt, & præcipue Philosophi atque Theologi sectatores eius. Vnde Diogenes Laërtius in principio de vita Philosophorum. Philoso-
F phiam, inquit, à Barbaris initia sumpsisse complures authores asserunt. Constat enim apud Persas claruisse Magos, apud Babylonios & Assyrios floruisse Chaldæos, apud Celtas & Gal-

Samothei los Dyrudas & qui Samothei dicuntur, qui teste Aristotele in Magico & Sectione xxiij. successionum libro, diuini atque humani iuris fuere peritissimi, & ob id religioni deditissimi, ac propterea Samothei appellati sunt. Verum iratus Diogenes Græculus subdit. Qui, inquit, hæc Barbaris tribuunt, hi profecto recta factáque nesciunt. A Grecis nempe non Philosophia modo, verumetiam hominum genus initio manauit. Nam Museo Athenæ. Lino verò Thebæ inclytæ sunt. Horum primus inuenitur de deorum generatione & initio rerum tractasse, alterum de cursu dierum & syderum déque animalibus, & mundi generatione scripsisse affirmant. Ita Philosophia initium à Græcis habuit. Hæc ridiculus & indoctus arguẽdus Græculus Diogenes. Sic enim arguendum est. Linus & Museus, & Orpheus ab Aegyptijs & in Aegypto didicerũt Orgia & Theologiam, & rerum scientiam. Et ea in rudissimam & absque literis Græciam retulerunt, vt in j. lib. & alijs testatur Diodorus ex Aegyptia histo. Quare Philosophia à Barbaris initium sumpsit, nõ à Græcis. Præterea à septem sapientibus Philosophia Græciæ cœpta est, qui omnes ab Aegyptijs didicerunt, vt idem Diod. & alij asserunt. Quare à Barbaris non Græcis, initium habuit Philosophia. Rursus Orpheus & Linus & Museus, quos primos Græciæ philosophantes & theologizantes faciunt,

In Diogenem. Laêrtiũ.

fue

A fuerunt paulò ante Troiæ excidiũ, quia Orpheus cũ Hercule & Argonautis nauigauit, & præceptores Herculis fuerunt socij Orphei Linus Thebanus, & Museus Atheniensis, vt omnes Græci conscribunt. Porrò ab his ad antiquissi-
B mum regem Græciæ Phoroneum priscum, qui primo anno Nini regnauit, vt in principio & proœmio diximus, numerantur in Eusebio de temporibus, anni fermè octoginta supra septingentos, & ante eundem Phoroneum septingen-
C tis viginti annis inuenti sunt coctiles Lateculi inscripti astrorũ obseruatione physica, vt Epigenes grauis author docet, & Plinius in septimo naturalis historiæ cap. vltimo refert. Ergo Phœnices atque Assyriæ literæ artes & discipli-
D næ, ante priscos Græciæ theologizantes fuerunt annis non minus quingentis supra mille. Rursus Strabo qui floruit Octauiani ætate scribit in Geographia Iberica, Hispanos circa Beticam eruditos ætate sua fuisse, & eos affirmare sex
E millibus annis ante, se habuisse leges, & carmina, atque literas. Sunt autem sex millia Iberorum anni, qui teste Xenophonte vtuntur quadrimestri anno, ex solaribus duo millia. Quòd si ab Octauiano retro supputes duo annorum mil-
F lia, peruenies ad initia Nini, à quo vsque ad Argonautas colliguntur anni, non minus septingentis, tam secundũ Eusebium de temporibus, quàm alios Chronographos. Quare philoso-

phia & literæ non minus ſeptingentis annis A
fuere ante Hiſpanis quàm Græcis. Initium ergo philoſophiæ à Barbaris nō à Græcis fuerit. Quadrant autem traditiones Hiſpanorum, & Beroſi dicentis, quòd Tubal Samothes, & Thuyſcon anno quarto Nini formant legibus ſua regna. B
Et vt ait Strabo, circa Beticam doctiores Hiſpani ea tempora tradunt. Tubal autem vrbs à primo Hiſpaniæ duce dicta, eſt in Betica, vt notat Pomponius Mela, quam corruptè vocant Dubal. Quare, vt complures authores tradunt, C
verum eſt, quòd philoſophiæ initium & literarum ſimul, nō à Græcis, ſed antiquiſsimis Phœnicibus, Aſſyriis, Chaldæis, Ianigenis, Hiſpanis, & Samothæis atque Germanis, & Aegyptiis emanauit. Ergo quoniam Galli vtebantur lite- D
ris quibus & Græci, vt teſtatur Ceſar in vj. libro commentariorum, eáſque à Samote patre Dite habuerūt, vt ibidē dicit, conſequēs neceſſario eſt, vt nō à Cadmo, ſed à Gallis tam Galathæ quā Mæones & Gallogræci & tota ſimul Græ- E
cia eaſdem habuerint. Argumento ſunt quæ authores produnt Xenophon, Archilochus, & Ioſephus. Nam Xenophon in libro de æquiuocis cum plures Cadmos diſtinxiſſet, hæc ſubdit. Quintus Cadmus fuit paulò ante ruinas Troiæ Armonia F
Samothraca inclytus, qui ob Armoniā à priſca vxore certamen paſſus rediēs à Phœnicia, retulit in Græciā primus ſexdecim numero rudes literas

Galli Græcis tradiderunt literas.

A teras. nõ Phœnicas, sed characteribus Galatharum & Mæonũ persimiles. Et Archilochus in Epitome temporũ cũ octo discreuisset Homeros, hæc intulit: Vltimũ hunc Homerũ ætas nostra cernit, qui Olympiade xxiij. & ab excidio Troiæ
B quingentesimo anno patria Mæon. Olympico certamine victor iudicio totius Græciæ eximius poëtarũ est habitus, & ei soli ius tributũ emendandi characteres & nomina, & linguã Græcam, quæ (vt ferunt) Cadmus Samothrax ferè
C Barbara & plena ruditatis attulit, nihílque Phœnicũ habebant, sed Galatharũ & Mæonũ figuras retinebant. Iosephus item, à publica fide sacerdotũ, & bibliothecarũ probat, nõ habuisse literas à Cadmo, quia nulla certa & publica fi-
D de, sed priuata posteraq; opinione id dicunt. Sic enim contra Appionem grammaticum arguit: Græci gloriantur se à Cadmo habuisse literas, cuius vestigiũ non possunt ostendere, aut in archiuis sacerdotũ, vel publicis armamentarijs &
E bibliothecis. Hactenus de Tubal, Samote, & Tuyscone, de quo plura etiã in præcedentibus libris dicta sunt, sicut & de Oceano, Iapeto prisco, Comeris, Mesa, Istro, Gange, Porrò etiam de Tritone supra exposuimus. Cætera clara sunt,
F exceptis quibusdã obscurioribus. Primũ est de Telchinibus, qui etiam ab Aegypto in Rhodum colonias miserunt, de quibus Diodorus in vj. libro ex Rhodiana historia hæc scribit: Fertur Telchines

Rho

Rhodios cũ Calfurnia Oceani filia Neptunum A nutriuisse, ab Rhea illis datum, primúmque inhabitatã fuisse insulã ab his quos vocãt Telchines filios maris Telchin Lydi dicũt Apollinem, & Alysiy Iunonem, & nymphas Telchinias. Et apud Camereos ibidẽ Iuno appellatur Telkinia. Et subdit: Volunt Telkines fuisse incanta- B tores, & tanquam magos inducere nubes, imbrémque, & grandinem, ac mutare solitos propria formas cum vellent, & artium inuidos extitisse. Rursus dubitatur de eo quòd ait, Assy- C rium fuisse missum à Saturno, qui Assyrium constituit imperium. Quis fuit iste Assyrius, & quando constituit imperium? Respondetur ex dictis Xenophõtis in libro de æquiuocis, quòd Assyrius fuit proprium nomen filij Beli Iouis, D cognomen verò lingua Assyria Ninus, id est, Iuppiter, quia is qui fuit Babylonijs Hercules, idem & Iuppiter Assyrijs, vt ipse dicit, & nos in cõmentarijs super ipsum exposuimus, Et vt ait, auus eius & pater condiderunt oppidulũ in E quòd ipsum miserunt. Et cum bello domuisset Asiam, ipse Ninus, id est Iuppiter, & oppidum in vrbem regiam maximam vertit, & à cognomine Ninum vocauit, vt etiam Diodorus in tertio libro est author. Moyses item confirmat F Assyrium egressum à Babylonia, ædificasse magnam Niniuen vrbem tetrapolim, cuius quatuor partes nominat, Niniuen siue Ninum, Resem, Forum, Cale. Cætera plana sunt.

Assyrius.

A

Argumentum.

SEquitur Berosus de secundo rege Babyloniæ Ioue Belo filio Saturni Nymbroti,& quæ gesta & antiquitates sub eo contigerint,dicens:

B

DE BELO IOVE.

Berosus.

SEcundus rex Babyloniç Iuppiter Belus filius dicti Saturni,regnauit annis lxij.

C & fundamenta designata Babyloniæ oppidi magisquàm vrbis erexit.Pace fruebatur vsque circa finem imperij sui.Anno iij.huius,Comerus more Scythico vnde venerat docuit suos Italos vrbem curribus compo-

D nere.Et idcirco Veij appellati sunt vocabulo Sago,qui Veias plaustrum appellant, & vrbem ex his compositam si parua sit Veitulam,si magna Vlurdum,si metropolis Cy Ocholam ad hæc quoque tempora

E Scythæ plaustris & curru pro domibus vtũtur.Et sub solario quidem stabulum,supra verò habent officinas domus.Concludit & loca à se cognominata Tyras, postquam Tyrũ fundauit,cũ principibus coloniarum

F littora maris tenuit,fundauítque Thraces Arcadius Arcadiam, Emathius Emathiam tenuit. Anno xlv. huius Beli Ianus pater posuit colonias in Arabia felice, & à suo

nomi

nomine vnas vocauit Noam,& à cogno- A
mine Ianineas. Qui verò ex posteritate
Comeri erant Galli ab Auito cognomine
illos appellauit Gallos. Anno lvj. huius Be-
li Chemesenus venit in Italiam ad Come-
ros,& non comparente Comero, cœpit co- B
lonias regere atque corrumpere suis im-
pietatibus & sceleribus. Ianus verò pater
circa Arabiæ Felicis fluuium plures colo-
nias relinquens,& à se Ianineas cognomi-
nans, in Aphricã ad Tritonem venit. Hac C
ætate Iuppiter Belus cœpit libidine domi-
nandi torqueri. Et paulò ante Araxa cum
filio Scytha, creato omnium gentium Sa-
garũ rege Sabatio Saga, atque in Armenia
relicto, ipsa occupauit omnẽ partem Occi- D
dentalem ab Armenia vsque in Sarmatiã
Europæ. At verò Iuppiter Belus quum non
posset alios subiugare nisi subacto & tru-
cidato Sabatio Sagarum rege, clam moli-
tus est illum perimere. Cúmque Saturnus E
prospiceret se non posse euadere quòd in-
numeras insidias sibi parauerat Iuppiter
Belus, clãdestina fuga se tutabatur, in Sa-
gis Caspiis delitescendo. Cùmque naturæ
concederet, iussit filio Nino vt Sabatium F
Sagam funditus deleret,& omnes populos
Babylonico regno subiiceret, quia omniũ
in orbe primum fuisset. Quo accepto Sa-
bat

A batius delitescebat in Bactrianis Sagis, quousque cerneret tempus idoneum vel ad regnum vel ad fugam. Ita arma Iouis cõtra eum parata illum regno pepulerunt circa tempora Semiramidis. Eodem tem-
B pore Triton reliquit filium Hammonem regem Lybiæ, qui accepit coniugem Rheã sororem Camesenui Saturni Aegyptiorũ, sed tamen ex Almanthea adolescentula clam Rhea Dionysium sustulit, & in Ny-
C sam vrbem Arabiæ educandum misit.

Non dissentiunt qui dicunt vrbem Babyloniæ conditam à Semiramide, quoniam Nymbrotus territus confusione linguarũ designauit Babyloniam paruã tetrapolim, & Belus fun-
D *damenta erexit, & Semiramis amplißimam reddidit, quo pacto illam describit Diodorus in iij. libr. Comerus verò Veis cœpit vti more Scythico, in Tetrapoli à Iano condita, vbi habitabatur tugurijs, & cryptis. Vnde & illam partem*
E *tunc Veitulam, nunc Veituletum dicimus, à quo Veitulonia, quæ posteri per Syncraticam diphtongon protulerunt Vetuletum & Vetuloniam. Et in hoc loco non superflue repetit quod antedixit:* Loca à se cognominauit, *quia in*
F *agro Vetulono cognominauit vallem Comerã, & alueũ Ry Comerium, cum primũ venit sub Nymbroto. Hoc verò anno Beli condidit Comersolum quod tunc Clusium & Comersanam*

nunc

nunc Phaliscam, vt in præmißis diximus. Quòd A
verò Tyras condidit Tyrum, nomen est argumento. Porrò Syri & Hebræi à principatu Phœniciæ ac maris vocant eum Zor. Or enim collem montémque significat, Zi verò à consilio dignitatis deriuationem habet, vt Talmudistæ periti B
asserunt, & D. Hieronymus insinuat libro de
Zor. interpretationibus Hinc Zor est consularis collis, Tyrus enim est insula parua in modum magni & ampli collis, vbi ciuitas est, quam continenti iunxit Magnus Alexander, vt Curtius C
refert, & Ouidius confirmat xv. Metamorphoseos dicens: Fluctibus ambitæ fuerunt Antyssa Pharosque. Et Phœnissa Tyros, quarum nunc insula nulla est. De Iano verò præter id quod Plinius libro sexto naturalis historiæ à suo co- D
gnomine Ianibeos & Ianineos descripsit esse Arabiæ Felicis fluminis accolas, etiam, & vrbem Gallam, & Gallim insulam à proprio nomine Iani Noa. Noam vrbem enumerat xxxj. capite. Quinetiam diuinæ literæ in patria Ogy- E
gia Phœnica Noæ, quæ postea ab Hebræis dicta est tribus Iuda, vrbes versus Edom quidẽ, alteram à nomine dictam Noam, alteram à cognomine Ianum in præfectura Gazæ, vt patet Iosue xv. capite. Et Ianiam portum Palestinæ F
in eadem tribu notant Ptolemæus & libri Machabæorum. Ex quo intelligimus veracem esse Berosum qui Noam Ogygem eundémque cogno

gno

A gnomine Ianum patrem toto orbe profectum posuisse colonias, & à se denominasse, ac propterea mythice id significasse Ouidium, qui eum in primo de Fastis inducit dicentem: *Me penes est vnum vasti custodia mundi.* Cameses item circa finem Beli venit in Italiam. Quare paulo post, scilicet circa principia Nini cœpit regere. Existimo eum litasse, vbi Rispanpanos Græco vocabulo dicitur. Nam quum pro inito regimine antiquitus ad littora fluminum litarent, & illis nomina sua imponerent, vt Ry, Ianus. Ry Ciutus. Ry Comerius. Ry Osiris. Ry Atlaus. Equidem & Camesenuus Ryspanpano nomen per interpretationem dedit. Rys enim Græcæ fluentum est. At Panpanos Arameè Camesenuus est. Cui est argumento, quòd Cam siue Chem Græci Pan dicunt, vt patet ex Diodoro in primo libro, qui Chem Myn interpretatur Panos vrbem, & Ptolemæus Panopolim. Quin etiam alteram vrbem ipsi Camesi dicatam, tanquam vniuersali Aegyptiorum Pani, & Inuo, Pampanos appellant tam Ptolemæus quàm alij Geographi. Ergo eundem quem Aegyptij Camesenuum, Latini olim Camesem, Græci Panpanos dixerunt. Quare Ryspanpanos per inexpugnabile ab interpretatione argumentum, est riuus & fluentum Camesis. Quod verò subdit, circa finem imperij sui Iouem Babyloniæ Belo insidias parasse atque arma, contra Sabatium

Pan.

Sagam, id est, regem Armeniorum, iam facit A atque ostendit aureum seculum è proximo finiendum, quo teste Trogo & Iustino, mos erat regibus imperij fines tueri, non proferre, & cuique intra suam patriam regnum finire, de quo super Fabium Pictorem ad longum loquuti sumus. Quæ verò de Hammonis adulterio & Al- B manthea & Dionysij Lybici ortu, hoc loco Berosus breuibus absoluit, Diodorus in quarto libro multa verbositate narrat. Vnde ibi quisque legat historiam. Hoc loci satis est notasse, quòd C Cameses Saturnus Aegyptiorum, quem in eodem libro Diodorus cum Beroso sentiens asserit regnasse in Italia Sicilia & Lybia, prius in Italiam venit, quàm ab ea pulsus à Iano in Sicilia regnaret, & à Sicilia sumpta militia Ham- D moni bellum in Lybia inferret, vt in sequentibus videbitur.

Saturnus Aegyptiorum.

De Nino filio Beli.

Berosus.

TErtius rex Babyloniæ à nostris scri- E bitur Ninus, Iouis Beli filius, & regnauit annis lij. Hic omnibus suis viribus sumptis & armis patris sui Iouis Beli, omnibus bellũ intulit, nulli parcens, & Sabatium Sagam, quòd esset in omnium desi- F derio, omni studio ad interitum quæritabat, quare etiam toto huius tempore exul apud suos delituit. Hic omnium primus ex nostris

A nostris regibus Babylonicum regnũ propagauit, & omnium primus templum Belo patri:& matri Iunoni, & Rheæ auiæ, & statuas in medio oppidi Babyloniæ erexit. Anno huius Nini iiij. Tuyscon gigas Sar-
B matas legibus format apud Rhenum. Idipsum agit Iubal apud Celtiberos, & Samotes apud Celtas. Ecõtra Camesenus Saturnus Aegyptiorũ Comarus Italos nitebatur corrumpere, iuuantibus illum conue-
C nis & aduenis quos ille pro Italiæ coloniis conduxerat, quos ipsi vocant Montanos Aborigines: At apud Lybiam lis orta est inter Rheam & Hammonem ob stuprum admissum cum Almanthia, quærebatq́;
D Rhea vbi Dionysius esset vt eum perderet,& diu lis ista rixaq́; perseuerauit. Anno Nini x. Ianus pater ex Aphrica in Celtiberos Hispalos venit, vbi duas colonias dimisit à se dictas Noëlas & Noëglas. His
E enim etiam antea cognominibus cognominauerat vxores Iapeti & Chemeseni. Nini anno xix. Ianus pater veniens in Italiam quum comperisset Camesenuum præter opinionem corrumpentem
F iuuentutem, tribus annis illum æquo animo tulit. Deinde illi aliquot coloniis assignatis, eum Italia excedere iubet. Ipse omnes colonias diuisit. Etenim omnes co-

lonos Comaros corruptos & conuenas & A
aduenas, mõtana trans Ianiculum amnem
colere iubet, illisq́; filiam suam Cranam
Helernam, id est, suffragio ab his electam
& exaltatã reginã cum sceptro Albam dat:
nam quæ duos filios suos nouissimos cum B
illorum posteritate Cranum & Cranam
Ianus cum Comaro miserat, coaluerantq́;
in gentem atque posteritatem maximam,
quam nostra ætate Ianigenam vocant, co-
gnominant autem Razenuam, id est, sa- C
cram propagatricẽ incubamq́; contra im-
pietatem Camesenui. Itaque suam posteri-
tatem separatam ab originibus esse voluit
cis Ianiculum amnem in planitie atq; ma-
ritimis. Cognominauit autem eam Raze- D
nuam, vt & Cranum Razenuum. Interea
quum Italia discessisset Camesenuus, ad
illum Rhea venit, & illi nupta ambo con-
tra Hammonem cum Titanibus pergunt,
ibiq́; bello commisso pellunt regno Ham- E
monem & in Cretam cogunt. Cum in Ly-
bia Camesenuus regnat, parit ex Rhea so-
rore Osirim, quem cognominauit Iouem.
Vigesimosecũdo anno Nini Ianus in Thu-
scia Ianiculum, quod ætate Camesenui F
cõdidit, sedem sibi perpetuam statuit vsque
Arnũ, vbi colonias positas vocauit Arryn
Ianas, id est, à Iano exaltatas. Vetuloniæ
iura

A iura dicebat & docebat atque regebat anno Nini quadragesimo tertio. Sabatius quum aduerteret nullo pacto sibi licere vti regnis, creato Armenis Sagis rege filio Barzane, in Sarmaticum Ponti littus con-
B cessit. Eadem tempestate Dionysius Hammonis filius armis sumptis Rheam & Camesenuum regno paterno pellens, & secum Osirim retinens, in filiumq; adoptãs, eum à patre suo Hammonem Iouem co-
C gnominauit, vti à magistro Olympo Olympicum, eiq; totius Aegypti regnum tradidit. Eodem anno virgo Pallas apud Tritonidem lacum infantula exposita ab eodem Dionysio Ioue Lybico etiam co-
D gnominato, adoptata in filiam fuit, quæ omnem militiam prima Lybicos docuit. Eodem tempore Ianus pater Ianigenas Razenuos docuit Physicã, Astronomiam, diuinationes, ritus, & rituales scripsit, &
E omnia literis mandauit. Eisdem verò nominibus & veneratione diuina sunt prosequuti, quibus in Armenia Saga erant vsi. Anno xlix. Nini, Celtiberos rexit Iberus filius Iubal, à quo Iberi nominati fuerunt.
F Nini lj. anno apud Celtas regnauit Samotis filius Magus, à quo illis oppida plurima posita sunt. Vltimo anno Barzanes in Armenia à Nino superatur.

Ninus. *Ninus iste fuit Babyloniis Hercules, & Assyriis Iuppiter. Vnde & Saturnus Saga fugatus armis Iouis dicitur. Nam & Belus Iuppiter Babylonicus ea parauit, & filius eius Ninus Iuppiter Assyrius eadem explicuit. Quòd verò Ninus idem sit & Iuppiter Assyrius, author est Xenophon libro de æquiuocis. Quum verò fermè sexcentis annis post Ninum & aureum seculum fuerint Saturnus Cretensis Apteras, & filius eius incestuosus Iuppiter, constat Græciam mentiri de Saturno fugato ad Ianum sub aureo seculo, vt copiose ostendimus super Fabium Pictorem. Sub hoc Nino xij. fuisse gesta memorat Berosus. Primùm quòd toto huius tempore Saturnus Caspius exul delituit, dicente Ouidio in Fastis: Thuscum rate venit in amnem Ante pererrato falcifer orbe Deus. Et Vergilius: Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo, Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis. Neque tamen mox inito regno* A B C D

Ninus belli inuẽtor. *intulit Ninus arma gentibus, quia non erant arma & militia aureo seculo, sed fermè quadraginta annis composita pace ac fœdere cum rege Arabiæ proximo, assuefecit militiæ populum, vt Diodorus in iiij. libro insinuat. Et ideo rudes ad resistendum populos Asiæ, ad Lybiæ vsque terminos facile perdomuit, vt Trogus & Iustinus in primo libro, & Diodorus in eodem quarto asserunt. Secundo notat Berosus* E F

quòd

A quòd Ninus fuit primus author monarchiæ, & ideo ab eo inchoant Græci, & non à principio aurei seculi, quod ignorabant qui primi ante Ninum fuerint in orbe reges & literæ. De statuis verò quas Belo patri posuit & Rheæ tam B Hebræi quàm Lactantius & Catholici consentiunt, id fuisse occasionem idololatriæ. Diodorus verò Siculus in quarto libro addit à Semiramide vastas & magnitudine mirandas, tam aureas quàm argenteas factas, postquam Babyloniam C paruam extruxerat, & in prægrandem vrbem fundauerat. Tertio notat Berosus quid anno quarto Nini à quatuor Saturnis gestum sit. Tres enim Saturni, Tubal Hispanus, Samotes Gallus, & Tuyscon Germanus, regna sua D legibus formant. Quartus verò Saturnus Cameses, qui ab Aegypto colonias in Thusciam aduexerat, econtra Thuscos iam legibus & literis à Comaro formatos corrumpere pergebat magica, & vitiis. Vnde Diodorus in quarto ait E hunc Saturnum filiũ Cæli qui regnauit in Italia, Sicilia, & Lybia fuisse summa impietate & auaritia præditum. Quòd verò his temporibus literæ & carmina his populis essent Hispanis, Gallis, Germanis & Italis nõ solum ex Beroso, F sed etiam ex aliis proditur. Nam Strabo qui Octauiani ætate floruit, scribit in quarto libro in Geographia Bætica, quòd asserebãt Hispani se habuisse literas, leges & carmina iã ante sex

Idololatria prima

Saturni quatuor.

millia annorum Ibericorum, qui efficiunt duo A
millia solarium, vt probauimus in editione de origine philosophiæ & literarum. Si verò ab Octauiano retro supputes annorum duo millia, equidem peruenies ad vigesimum annum Nini, vt patet in nostra emendatissima Chrono- B
graphia. Nec etiam distat multum Chronographia Eusebij. Quare fermè Berosus & traditio Strabonis de origine literarum apud Hi-

Tubal uō Dubal.

spanos Bæticos, consentiunt. Quod autem Tubal eas tradiderit, argumentum facit prima C
Hispaniæ vrbs Tubal à conditore nomen habens, quamuis corrupta prima litera impressores posuerint Dubal in Pomponio, Mela in descriptione Bæticæ. Quales autem Hispanorum characteres essent, opinio mihi ea est, quòd qua- D
les & Sagi & Thusci. Nam & Sagæ Thusci & Hispani origine sunt, apudq; vtrosque præcipue Sagum nomen mansit. Cui argumento est, quòd à Sagis Saguntum vrbs antiquissima fuit Hispanis, vt etiam nominis deriuatio probat. E
Thuscos item cognomine Sagos fuisse, satis explicauimus superq; xix. fragmentum Catonis aperuimus. Quamobrem Etruscæ literæ Sagæ sunt, & sermo fermè illis Sagus, vt in multis vocabulis apparet. Cui argumento est quòd pri- F
mus præceptor eorum & conditor Ianus ex Sa-

Samothes Dis.

ga Scythia Aramea venit, vt in præcedentibus exposuimus. Samothes quoque cognomine Dis literas

A literas Sagas dedit quæ Phœnices erant, à quibus Græci suas formauerunt, quas principio Galatis & Mæonibus tradiderunt Galli prisci. Literæ in Gallia &c.
Nam vt author est Cæsar in vj. commentariorum Galli à Dite disciplinas nacti, etiam vsq;
B ad sua tempora eas retinuerunt vsi literis quibus & Græci. Xenophon quoque libro de æquiuocis ait. Cadmum intulisse Græciæ literas similes Galathis & Mæonicis magis quàm Phœnicibus. Igitur ante Cadmum fuêre literæ, philo-
C sophia, carmina, theologia, & leges, Hispanis, Gallis, Germanis & Italis per multa secula & ætates. Quarto notat Berosus, quòd eodem tempore quo dicti tres duces formabāt Hispaniam, Galliam, Germaniam, econtrario Saturnus Ae-
D gytiorum Cameses nitebatur corrumpere Ianigenas iuuantibus conuenis & aduenis, quos ille pro Italiæ coloniis transportauerat, quos Itali vocant montanos Aborigines. Ergo recte ait Diodorus Siculus in iiij. lib. quòd Atlas & Sa-
E turnus fuerunt filij Cæli primi in Scythia. Et Atlas quidem pius obiit in Mauritania, Saturnus verò summa auaritia & impietate præditus regnauit in Lybia, Sicilia & Italia. Et iste Cameses fuit cum quo Ianus partitus est
F duas prouincias Etruriam, & cis Tyberim Vmbros, à quibus ducibus nominatæ sunt Ianicula à Ianiculo oppido, & omnis alia regio trans Etruriam à Camese Camesanam, vt Ma-

crobius author est in primo Saturnaliorum. Po- A
steri vt etiam Quintilianus sentit, vsi sunt sæpe
litera r, pro s, vt Tursis, Tursena, Arbos, Ho-
nos, Decos, Cameses, Camesena, dixerunt pro
Turris, Turrena, arbor, honor, decor, Camers, Ca
merena. In Latio circa Albam fuit ab eo cum B
suis Aboriginibus Vmbris antiquissimis fun-
data vna Camerena, cuius incolas compescuit
Romulus, vt testatur Dionysius Halicarnas-
seus in secundo libro. Secundam Camesenam
Camerena. siue Camerenam posuit in montibus Vmbriæ al- C
tis. Et idcirco hos corruptos formauit. Saturnus
iustus, & vocauerunt eos montanos Aborigi-
nes ad distinctionem Aboriginum in planitie
Latij & tractu Sabinorum. Quot sunt genera
Aboriginum exposuimus in Fabio pictore, & D
fragmentis Catonis, & historia Thusca, & in
aliis pluribus locis commentariorum. Quæ verò
distantia sit inter indigenas, conuenas, & ad-
uenas, legatur Seruius super viij. Aeneid. di-
Indigenæ cens: Indigenæ dicuntur ibi geniti. Conuenæ E
Conuenæ verò ex vno loco conuenientes in alium. Adue-
Aduenæ. næ autem qui ex diuersis locis in vnum adue-
Aborigines. niunt, & vt exposuimus aliis locis, triplex fuit
Aboriginum genus post Ianicum Gallis ad-
uentum. Primi indigenæ, qui in Sale Vmbro-
ne in tractu Vmbriæ Thusciæ geniti sunt. Secun-
di conuenæ, qui in Sale Vmbrone geniti, ab eo
loco in alia loca Thusciæ, Sabiniæ & Latij con-
uenerunt

A uenerunt. Vltimum genus fuit Camesenum aduentitium à diuersis locis Aegypti, Lybiæ, & in colonias deduxit in montibus altis Vmbriæ iunioris. Quinto notat Berosus quod Diodorus Siculus ex historia Lybica scribit Beroso cõgruẽs,
B dicens, quòd Rhea Aegyptia soror Saturni denupsit Hammoni regi Lybiæ, qui clam Rhea cum Amalthea nympha congressus, genuit Dionysium Lybicum, eumq; ad vitãdas nouercæ insidias nutriendum misit in Numidiæ insulam Rhea nupsit Hammoni.
C Nysam ad Tritonidem lacum. Qua re comperta Rhea litem intulit Hammoni, ab eoq; discedens venit ad fratrem Saturnũ & ei nupsit. Prolixè autem in Diodoro hæc historia texitur. Sexto notat Berosus, quòd anno x. Nini regis Ianus
D trãsportauit colonias ex Aphrica in Hispanias, vbi duas colonias posuit à suo proprio nomine deriuationem habẽtes, à quo cognominatæ sunt vxores Iapeti & Camesenui. Extabant hæ vrbes cultu, habitatione, & nominibus, tempore Noela.
E Plinij, qui in iiij. naturalis histor. cap. xxj. enumerat inter vrbes Hispaniæ Noëlam & Noëgam, quanquam aliàs scribatur Noëgla. Dedit nomen proprium vrbi Arabiæ Felicis Noa, vt suprà exposuimus. Lustrauit enim Asiam, A- Noega.
F phricam, & Europam Noa, Colonias ductitãs. Vnde ex Iberis, Sagis, Hircanis, Scythicis, Phœnicibus, Aphrisq; repleuit Hispanias, quibus nomina perseuerãt, vt in his cõmentariis super Berosum

rosum

rosum exponitur. Septimo notat Berosus quòd A
anno xix. Nini Ianus venit sessurus in Italiã.
Noa qui ea. Ergo erat tunc Noa qui & Ianus pater natus
annos sexagintaocto supra octingentos. Nam
Ianus in Italiam venit. ante diluuium erat annorum DC. vt patet Ge-
nes.vj. cap. & à diluuio vsque ad xix. annum B
Nini fluxerunt anni CCLXVIII. vt Berosus
supputat. A diluuio quidem ad cõditam Baby-
loniam annos numerat CXXXI. à condita verò
Babylonia vsq; ad Belum annos LVI. & à Be-
lo ad Ninum annos LXII. his adde annos XIX. C
Nini cum Noa venit ad Camesem, & reddunt
supradictam summam annorum vitæ Iani siue
Noæ sexagintaocto supra octingẽtos. Quare vi-
xit in Italia & Etruria annis duobus & nona
ginta, quia vt scribit Moyses Gene.ix. & x.ca. D
omne tempus vitæ Noæ fuit ante diluuiũ annis
sexcentis, & post diluuium annis CCCL. Octa-
uo notat Berosus quòd Ianus præter opinionem
Camesas impius. inuenit in Thuscia Camesem corrumpentẽ iuuẽ-
tutem. Præter opinionẽ quidem, quia paulò ante E
reliquerat eum Aegypti ac Lybiæ Saturnum.
Corrumpebat autem iuuentutẽ, quia teste Dio.
in iiij. li. cùm esset auaritia & impietate prædi-
tus, regnabat in Lybia, Italia, & Sicilia. Doce-
bat igitur quæ ad auaritiam pertinent meũ & F
tuum, vsuram & furtum; & quæ ad impietatẽ
in Deum sunt, magicas artes & strigas. Pas-
sus est igitur Ianus, æquo imo dissimulato ani-
mo

A mo tribus annis. deinde aßignatis aliquot coloniis iubet illum ab Italia discedere, & in Sicilia regnare, vbi suo nomini regiam Camesenam siue Camerenam fundauit. Quòd verò Ianus in se conuerterit totum Italiæ regnum ac reformauerit. Macrob. & Ouid. verba congruentia confirmant. Etenim de participato regno cum Camese, & quòd paulò post non comparente Camese solus Ianus totam Italiam priscam, quæ erat Etruria & omnis regio circum Tyberim vltro citróque possederit, ita exprimit Macrobius in primo Saturnalium demonstrans circum Tyberim regionem. & dicens: Omnem hanc regionē quæ Italia dicitur, regno Ianus obtinuit. Qui (vt Iginus Protarchum Trallianum sequutus tradit) vt cum Camese atque indigenis, ita participata potentia poßidebat, vt à se oppidum Ianiculum diceretur, residua regio Camesena nuncuparetur. Qui idcirco gemina facie prætenditur, quia ad ipsius regis prudentiam referebant, qui & præterita sciret, & futura prospiceret. Post hæc non comparente Camese, ad solum Ianum regnum redactum est. Hæc Macrobius. Quòd verò post pulsum ab Italia Camesem, Ianus Italiam Camesenam reformauerit, notat Ouidius in vj. Fast. dicens: Adiacet antiquus Tyberino lucus Helerno. Pōtifices illuc nūc quoque sacra ferunt. Inde sata est Nymphe Cranā dixere priores, Nequicquam multis sæpe petita pro.is

Ianus totum Italiā tenuit.

procis. Et paulò post: Viderat hanc Ianus, visaq; cupidine captus, Ad duram verbis mollibus vsus erat. Et post stuprum ait: Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto. Hoc pretium positæ virginitatis habe. Sic fatus virgam qua striges pellere posset A foribus noxas (hæc erat alba) dedit. Et hoc est quòd ait Berος. quòd omnes corruptos à Camese impio & mago iußit colere trans Tyberim, & illis filiam suam Cranam pro reformatione Helernam, id est, suffragio reginam electam & exaltatam dat cum sceptro, & alba, Alba sunt fasces imperij cum virgarum fascibus & securi, vt probauimus in multis locis horum authorum super quos supradicta eorum commentaria scripsimus. Dedit ergo ipsi ius vertendi cardines, coloniarum, principatuum, & castigandi Striges ac Magos Camesenos. De iure vertendi cardines, à quo iure dictus est deus Vertumnus, & eius filia dea Vertumna, diximus ad longum in Propertij commentarijs super Elegiam ad Vertumnum. Nec te moueat quòd Berosus dicit Cranam fuisse filiam Iani, & Ouidius à Iano amatam & corruptam, cum quia probatior in antiquitatibus est Berosus, & idcirco sibi magis creditur. Vnde idem Ouidius in principio huius historiæ se excusat, quòd res narranda non erat clara, sed obscurior annis, tum vel maximè, quia vt ait Aristoteles in primo Methaphysicæ, multa mentiuntur

tur

A tur poëtæ. Et quia oportet mendacem esse memo-
rem, consequens est vt Ouidius fuerit in hac re mendax, qui in primo de Fastis ponit Ianum In Ouidiū
aureo seculo regnasse, quando iustitiam & pu-
blicam pudicitiam nondum facinus mortale fu-
B garat, ipsumq; pudicissimum prædicat, cuius ar-
ma essent Claues & Seræ, ac Ianuæ ad clauden
das valuas cōtra corruptores. Nunc verò ipsum
econtra facit impudicum & stupratorem, & cō-
tra iustitiam & pudicitiam vendidisse ius car-
C dinis & principatus pro stupro. Vnde veracissi-
mo Beroso standum est. Octauo notat Berosus,
quòd Cranus & Crana fuerunt vltimo geniti, Cranus et Crana.
vt etiam insinuatur in arbore Genealogiæ eo-
rum. Et quoniam qui vltimo in senectute gene-
D rantur, solent à genitoribus ardentius diligi, vt
sacra historia Geneseos indicat de Ioseph, idcirco
eos permisit in regionē circa Tyberim concedere,
vbi iam ipse vltimam sedem sibi instituerat, vt
cum eis cōuiueret. Et Ianus gaudens inuenit eos
E creuisse in immensam posteritatem Tusciæ. Hos
Etruscos etiam ætate Berosi, & adhuc ætate
Dionysij, vt ipse dicit in primo libro, non
Etruscos à loco Etruria, neque Turrhenos ab ali
quo duce Lydorum vocabant, sed vt ait Berosus
ab auo sese vocabant Ianigenas, & à patre Ra
zenuos, id est, sacros propagatores. Aduerte
hoc loci duo. Primum, quod Dionysius in pri-
mo libro corruptus est, vbi impresserunt quòd
Turrh

Turrheni vocant sese à quodam Rasenuos. Non A
enim per literam s, sed per literam z, dicendum
est Razenuos, quia teste Hieronymo & Talmu
distis, raz est sacer, & enuus est incubus &
Inuus. propagator. Vnde & Seruius tam super Aenei-
da quàm super Georgica pluries dicit eundem B
esse Pana, Syluanum, & Inuum, quòd Ara-
mee profertur Enuus, Latinè Inuus, id est, incu-
bus & propagator. Hinc Razenuus est incubus
sacérque propagatur. Secundo aduerte quod Ser
uius super sexto Aeneidos ait quòd Inuus dici- C
tur ab ineundo, quia passim cum omnibus ani-
mantibus congrediebatur. Hinc Cam Esenuus,
id est, Cam infamis propagator dictus est, vt
in præcedentibus retulit Berosus. Et contra
hanc impietatem & publicam & infamem li- D
bidinem Camesis coniugia dehonestantis, Ia-
nus filios suos cognominauit non Esenuos, id
est, infames incubos, sed sacros propagatores,
Anzenui. id est, Razenuos. Benedicebant enim nuptias
& sacris ritè celebratis coniugia inibant. Et E
quanquam origine Latina, vt ait Seruius,
Inuus ab ineundo dici possit, tamen origo pro-
pria & primitiua est à vocabulo Arameo
Enuo, vt insinuat Berosus. Vnde Enuum deum
propagationis per compositionem dicunt Ime- F
neum, ab im quòd est secundina, & matrix,
Imeneus aut Hymeneus. & Enuo quòd est propago, & fœcundo cuban-
do. Quare proprie Imeneus est deus fœcunda-
tor

A tor matricis in conceptione. Ex his patet quàm pertinaces fuerint Etrusci in conseruando antiquitates à diluuio vsque ad Cecinam Volturrenum. Neque enim potuerunt allici & persuaderi à Romanis, vt neglectis literis Etruscis B susciperent Latinas, vt in fragmentis originum dicit Cato, neque vnquam Deos suos vetustißimos mutauerunt Cranum, Razenum, & Vedimona, & Horchiam, vt Hieremias contra Hierosolymitanos ij. capite notauit, dicens: C Ite in Kedar & in insulam Kitim, id est, Italiæ, & videte quia gens nõ mutauit Deos suos, Israël autem mutauit me in idolum. Neque item vnquam voluerunt se vocare à loco principe Etruria Etruscos vt vocabãt Romani, neq; D Thuscos à sacrifico ritu vt Græci, neq; Tuscos à Tusco filio Herculis, vt notat Festus, sed à vetustißimo suo patre Razenuos, vt etiam docet in primo libro Dionysius Halicarnasseus & Myrsilus Lesbius. Est etiam in Etruria vrbe E nomen fons Carnisus, & à cognomine Crypta Razenua, & Turris Razenua, amnis Razenus & prædia regioq; Razenensis. Nono Berosus memorat, quòd Camese Saturno discedente ab Italia in Siciliam in qua etiam teste F Diodoro regnauit, ad eum venit Rhea soror, illique nupsit, & contra Hammonem vterque arma mouentes Lybia potiti sunt. Vnde rectè dicit Diodorus in quarto libro, quòd Saturnus

Razenua.

Saturnus.

filius Cæli & frater Atlantis, summa impietate & auaritia præditus regnauit in Lybia, Sicilia, & Italia, & in Lybia parit Osiridem, cui cognomina fuerunt Iuppiter iustus, Olympicus, Dionysius, qui vniuerso imperauit orbi. Sed quoniam Diodorus in quarto libro effusè narrat hoc bellum Saturni & Rheæ Hammonicum, & in eodem libro atque primo de cognominibus Osiridis tractat, & eadem repetit in quinto & sexto libro, cognominans semper illum Iouem iustum, quanuis pater eius impius & infamis & odio habitus fuerit, idcirco ibi legat quisquis id cupit, ne immensus fiat codex. Decimo Berosus annotat, quòd Ianiculum oppidulum Ianus posuit pro limite inter se & Camesem, siue prouinciam Ianiculam Etruriam & Camesenam Latinam & Aboriginum. Et limites sedis suæ statuit in Ianiculo Tyberi ad Arin Ianum Arnum. Hæc sedes prouinciarum prima in Italia fuit, in qua sedem vrbium metropolímque Vetuloniam instituit, vbi ipse cum xij. Lucumonibus Sacerdotibus infulatísque Pontificibus residens docebat diuina & humana iura, eademque ibi dicebat & reddebat. Vndecimo notat Berosus quòd anno xliij. Nini Sabatius siue Saturnus Casspius, quem Ianus præfecerat Casspiis Bactrianis & Armenis, veritus arma Nini, fugit in Italiam ad Ianum. Sed aliquanto tempore substitit in Ponto Euxino, intent

Margin: Ianiculũ. — Saturnus. Caspius qui & Sabatius.

A tentus ad arma Nini Suffecit autem in Armenia filium suum Barzanem Aduerte, quòd vt insinuat Diodorus in iij. lib. rex Ninus fermè xl. annis assuefecit militem, vt rudes ad resistendum populos & inermes vno impetu & excur-
B su subigeret. Quòd & ad votum effecit, vt in principio primi Epitomatum Trogus & Iustinus asserunt, & Diodorus in iij. consentit: Cur verò filium Sabatij non interfecerit Ninus, cùm tanto odio patrem persequeretur, Responsio est
C in promptu ex Diodoro in iij. Quia, inquit, Barzanes occurrit Nino magnis muneribus, & illius potestati permisit se atque regnum Armeniæ, idcirco recepit eum in gratiam. Duodecimo loco notat Berosus, quo pacto Dionysius Ham- Dionysius
D monis filius armis sumptis pepulit à Lybia Camesem & Rheam, & in Cretam coëgit, & sibi Iouem iustum Osiridem adoptauit in filium: & donauit eum regno Aegypti, & cognominauit eum à multis. Nam à se Dionysio vocauit eum Dionysium, & à patre Hammonem, à magistro Olympicum, à Saturno & Rhea illius genitoribus Iouẽ. Sed hæc omnia ad longũ habes in iiij. li. à Diodoro Siculo & ibidẽ atq; in j. li. de cognominibus Osiridis, & cur Iustus solus epithe-
E tũ tenuit: quia, inquit, iustè imperauit Aegypto, vt Dio. ait in j. & ij. li. Et quia vniuerso imperauit orbi vbiq; bonos premio, & malos supplicio afficiẽs, vt in vj. li. narrat. Hoc loco ambigui

Minerua Dionysio minor.

tas occurrit, quo pacto Minerua exposita po- A
tuit esse infantula iam viro Dionysio, cùm econ
tra iam grandiuscula ipsa Minerua cum patre
Aristeo, nutriuerit Dionysium, vt Diodorus
scribit in iiij. lib. Ad hoc dicitur, quòd plures

Mineruæ multæ.

fuere Mineruæ. Nam sicut (teste Varrone) B
omnis qui fortiter aliquid egisset dicebatur Her
cules, ita & quælibet mulier quæ aliquid noui
& admirabile sapienter inuenisset, dicebatur
Minerua. Et licet plures fuerint, tres tamen
adducendæ sunt. Prima fuit filia Iapeti At- C
lantis Mauri, Mirina nomine: quæ in occea-
no posuit Gorgones Amazones, quæ ad hanc
ætatem perseuerant, vt narrant Hispani nau-
tæ, qui oceanum Aphricum circunquirunt. Que
Amazones multis antea seculis fuerunt in Ly- D
bia quàm in Scythia, vt asserit Diodorus in
quarto libro. Et hæc fuit dicta Minerua Tri-
tonis & Lybica, non quia ibi nata, sed quia
vi armísque subegit Lybiam & Tritonidem
Numidiam. vt ibidem indicat Diodorus, vbi E
& secundam Mineruam Tritonidem ponit fi-
liam Aristei, quæ nutriuit Dionysium Sed ter-
tia ignorum habuit patrem, & ob id Græca fa-
bulositas finxit eam natam, ex cerebro Iouis, ar-
matamq; ex eo prosiliisse. Et de hac loquitur Be F
rosus, dicēs hāc fuisse expositā, & simul cū Osiri
de infantulo à Dionysio Lybico fuisse adoptatā
in filiam, & omnem militiam docuisse Lybicos.

Altera

Altera ambiguitas est. Diodorus scribit, Dionysiũ Lybicum assumpto Ioue siue Osiride traiecisse in Cretam cõtra Saturnum & Rheam & Titanas. vt eriperet patrem Hammonem, & omnes Titanas Lybicos peremisse. Et in primo & quinto libro dicit, Osiridem lustrato orbe à Titanibus peremptum. Quo enim pacto Titanas cum Dionysio Iuppiter iustus puer interemit, qui iam senex à Titanibus occisus est? Ad hoc breuis est responsio, vt dicamus cum Diodoro in iiij. libro quòd Dionysius cum Osiride interfecit omnes Titanas, qui in Cretam contra Hammonem ab Aegypto transfretauerunt. Sed non omnes transfretauerunt. Et ideo qui remanserũt, captata opportunitate, Iouem iustum siue Osiridem occiderunt, vt in sequentibus narrat Berosus. Tertiodecimo notat Berosus, quòd eo tempore quo apparuit virgo Minerua exposita, & Osiris Iuppiter iustus præfectus est Aegypto à Dionysio, Ianus docuit Razenuos, id est, Etruscos Turrenos vt insinuat primo libro Dionysius Halicarnasseus de nomine Razenua, Docuit, inquam philosophiam, id est, Physicam & Theologiam. Docuit item Astronomiam, & diuinationes, id est, oracula habenda. Docuit quoque ritus sacrorum & rituales. Sunt autem Rituales (teste Festo) libri Etruscorum, in quibus traduntur ritus quo pacto sacrantur ædes, fana, templa, vrbes, exercitus, & huiusmodi Du- Rituales.

bitatur, si Razenui tam docti literas à Scythia A
profecti sunt, & Comerus docuit eos iustitiam
& leges, quasi mox diluuium, vt in præmissis
Berosus indicauit, quomodo Ianus pater tam
sero & quasi post Ninum, dicitur Etruscos do-
cuisse literas & iura? Ad hæc facilis est respon- B
sio, quia rudes adhuc non vacabant ordinariè
literis & Philosophiæ ac Theologiæ: neque lite-
ris mandabant, quia carebant gymnasio pu-
Cun Ichiũ *blico, quod Aramei vocant Cun Ichium, id*
est, luctam duorum literatorum. Sed Syri di- C
cunt Cun Iechia, Cuit enim & Cun dicunt bi-
nos luctatores. Verum, vt Talmudistæ dicunt,
differunt Iechia & Ichia, vt commune vel par
ticulare, quia Iechia in communi est collucta-
tio mutua ad alterum, vt etiam consentit Hie-
ronymus de interpretatione nominum. Sed
Ichium (vt aiunt) est colluctatio mutua li-
terarum, quam Latini vocant disputationem
vel exercitium literarum. Locus est adhuc in
Etruria vrbe non procul arce dictus. Scythice
Cun Ichium, id est, locus gymnasij. Ibi erant
sacerdotes & vates Etruriæ, doctores & præ-
fecti, inter quos tempore Tarquinij excelluit
Calenus Ollenus: ad quem Tarquinius misit pro
vaticinio legatos de capite inuento in Capitolio
Romæ, & ibi in Etruria primũ designatus va-
tes, vt scribit Dionysius Halicarnasseus de vita
& temporibus Tarquinij, & Plinius in xxviij.

natur

naturalis historiæ. Vnde totam regionem illam vocamus Cunichium & Capitolium vsque ad hæc tēpora. Quartodecimo notat Berosus, quòd anno quadragesimonono Nini Hispanos rexit Iubalis filius Iberus, à quo Hispani Iberi: & quo pacto Barzanes superatus pacem cum Nino fuerit assequutus, superius breuibus enarrauimus, & Diodorus in iij. libro memoria prodit. Magus verò, qui secundus successit in Galliis Rex, vocabulum Scythicū nō Persicum est, quia nōdum Persica lingua Gallis erat, sed Scythica, Nam Persæ Magum, philosophum vocant: sed Scythæ Magog pronuntiant, & palatium tectum intelligunt, sicut & Magdel turrim significat: Ita hic Magus, id est, domificator & tector dictus est, quia primus Gallis tecta & oppida induxit plura, teste Beroso. Cui argumentum facit, quòd plura ab eo oppida, lingua vetusta Gallica Magum nominationem habent in Ptolemæo, vt in Aquitania Nouiomagum, in Lugdunensi Neomagum, Rhotomagū, & Neomagum. In Belgica quoque iterū Rhotomagum, Neomagum, Berbetomagum, & Breuomagum. Rursus in Narbonensi Vindomagum & Neomagum. Hinc Iuliomagum & Cæsaromagum, Iulij & Cæsaris tecta & oppida vocat Ptolemæus in Gallia. Ergo oppida & tecta ~~dicta~~ sunt à primo inuentore Mago, & non Magus ab eis: sicut à primo pudicitiæ cu-

Magus.

Magog.

Magdel.

Magum.

stode & introituum seruatore Iano, inuentoréque, Ianua dicta est, & nō Ianus à Ianua: quia neque tunc extabat lingua Latina, quum pater Ianus nomen hoc teneret, & à nocturnis furibus & adulteriis coërcendis, ianuas post discessum Camesis inuenisset domibus, atque docuisset, & ob id à posteris Deus ianuarū, introituúmque & exituum habitus fuerit. Pari forma Iberus secūdus Hispaniarū Rex, nomen dedit fluuio Ibero: qui ortus in Cantabribus sub radicibus mōtis Pyrenei in Baleare pontū sub Ferrario promontorio mergitur, vt noster magnus Albertus scribit. Estque nauigabili commercio diues, vt testatur Plinius, Solinus, & Diodorus in sexto libro. Hinc boues Iberas Vergilius in septimo Aeneidos vocauit, dicens: Thurrenoq; boues in flumine lauit Iberas. Hinc Celtiberia & Iberia Hispaniæ dictæ sunt. Hic tamen primus Iberos à se dictos in Scythia posuit supra Armeniam inter Colchos & Albanos Caspios. De qua Horatius, Herbásque, inquit, quas Colchis atque Iberia mittit, venenorum ferax. Et Vergilius libro octauo Aeneidos: Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Ibera. Quòd verò ab his in Hispanias duxerit Scythicas, Iberas, & Persas, & Syras colonias, satis potest esse argumento, quòd M. Varro peruenisse in vniuersam Hispaniam Iberos, Persas, Phœnices, Celtasq; & Pœnos tradit: vt Plinius refert libro

Iberus. (margin)

Iberi in Scythia. (margin)

ter

A *tertio naturalis historiæ. Iber autem (vt Talmudistæ aiunt) lingua Aramea dicitur expiatus nubibus & imbribus, quem Græci Vmbrum dicunt, vt intelligas primos Vmbros etiam Hispanias tenuisse vniuersas, ab Scythiæ gentibus* B *Vmbris venientes, vt insinuauit Plinius Varronem sequutus.*

DE QVARTO REGE ASSYRIORVM.

C

Berosus.

QVarto loco regnauit apud Babyloniam vxor Nini Ascalonita Semiramis annis quadragintaduobus. Hæc an- D tecessit militia, triumphis, diuitiis, victoriis & imperio omnes mortales. Ipsa hanc vrbem maximam ex oppido fecit, vt magis dici possit illã ædificasse quàm ampliasse. Nemo vnquam huic fœminæ comparandus E est virorum, tanta in eius vita dicuntur & scribuntur, cùm ad vituperationem, tum maximè ad collaudationem magnifica.

Superfluum esset de rebus Semiramidis nos occupare, qui ad nostra exponenda festinamus. F *Nam ea quæ hic breuißimis absoluit Berosus, copiosißimè leguntur in authoribus qui eum sequuntur: Trogo, Iustino, Diodoro præcipuè in tertio libro, & alijs Latinis atque Græcis histo-*

ricis. In hoc commentario, hæc pro sacris literis A
notanda videntur; quòd Diodorus in tertio scri-
Semiramis. bit Semiramidem natam ex dea Ascalonita,
quam Dircetem, id est, semipiscem vocāt. Eámque dictam Semiramidem, quòd Semiramis lingua Syra dicantur aues à quibus nutrita sit, B
& potissime columba: in quam moriens conuersa est, postquam vixit annos duos & sexaginta,
vt Ctesias Gnidius scripsit, cum quadraginta duobus regnasset. Docēt autem sacræ literæ hæc
Dagon. duo. Primùm, deam Ascalonitarum esse Dagon lingua Hebræa dictam, quam iidem Hebræi piscem interpretantur. Hieronymus verò melius, piscem mœroris dici asserit. Hoc propinquius congruit Diodoro, qui scribit eam deam cum adulterino concubitu peperisset Semiramidem, pudore atque mœrore ductam sese in stagnum demersisse: quæ in piscem conuersa, pro numine fuit à Palestinis habita. Alterum est, quòd Semiramidem, id est, auem & columbam Babylonij, non solum pro conditrice vrbis Babyloniæ habebant, verū etiam vti Romani Romulum, deam venerabantur. Hoc sacer vates Hieremias indicat, vbi cū Babylonios Hebræo-
Columbæ gladius. rum vastatores venturos vaticinaretur, columbam illorum conditricem expreßit, dicens: Fugite, inquit, à facie gladij columbæ. F

Huius primo anno oritur ex Rhea & Camesenuo in Aegypto Iuno Aegyptia cogno

A cognominata Iſis maxima, frugifera, legifera, ſoror & vxor Oſiridis.

Cur iſta cognomina ſortita fuerit Iſis Aegyptia, Plinius in ſeptimo naturalis hiſtoriæ tradit: copioſius verò Diodorus in primo & ſecundo libro, qui etiam in columna eius triumphali in Aegypto ſacris literis inſcriptum ita eſſe aſſerit: Ego ſum Iſis Aegypti regina à Mercurio erudita. Quæ ego legibus ſtatui, nullus ſoluet. Ego ſum Oſiris. Ego ſum prima frugum inuentrix: Ego ſum Ori regis mater. Idem Diodorus paulò ſuperius ſcribens: Saturnus, inquit, ſororem Rheam capiens vxorem, genuit Oſiridem & Iſidem, quos Aegyptij & alij vocant Iunonem & Iouem, qui vniuerſo imperauit orbi. Ergo ſplendidè mentiti ſunt cum Orpheo Græci, qui proſtitutam à Phœnicibus Io Inachi filiam Græcam, fabulantur fuiſſe Iſidem hanc Reginam Aegypti, vt tam Herodotus quàm Diodorus hiſtorici Græci conſcribunt, & Beroſo atque hiſtoriæ antiquiori Aegyptiæ accedũt, non Græcanicis fabulis mendacibus.

Iſis. B Iſidis columna. C D Io. E

Eodem anno Sabatius Saga à Ponto ſoluit in Italiam ad patrem Ianum, quem exceptum hoſpitio poſt aliquot annos illum Coritũ creauit, & Aboriginibus præfecit. Anno ſexto Semiramidis apud Rheniſarmatas regnauit filius Tuyſconis Mannus:

F

&

& apud Ianigenas Razenuos Vesta vxor A
Iani sempiternum ignem custodiendum virginibus puellis edoctis sacra tradidit. Anno xij. Semiramidis, Sabatius Saba cũ Iano regnat.

Ad Italiam & Germaniam sermonem Berosus vertit, triaq; nos erudit: quo tempore, secũdo regi paruit Germania, & Saturnus ad Ianũ classe venit, & Vestales puellas Tuscas: Vesta edocuit atq; instituit. A duodecimo anno Nymbroti vsque ad sextum Semiramidis computantur anni centum & sexaginta quatuor, quibus regnauit Tuyscon gygas: ad cuius medietatem temporis nõ peruenerunt Babylonici reges, quia viri sanguinũ & dolosi, quales erãt illi, non dimidiabunt dies suos, vt testantur sacra eloquia. Mannũ successisse Tuysconi, etiam Tacitus refert de situ & moribus Germanorũ, à quo alueus & fluuius Alemannus dicitur, vt nominis interpretatio conuincit. Ale enim Scythicè & Alue interpretantur alueum docti Talmudistæ Hinc Alemannus, alueus est & fluuius Manni, à quo & Alemannos cognominari nemini dubium esse potest. Ergo Tuyscones filij, Alemanni verò nepotes sunt Cæli & terræ, id est: Iani prisci ac Vestæ. Eodem anno Vesta mater docuit Vestales Tuscas, atque instituit custodire ignem sacrificũ sempiternũ, quẽ etiã Deus iussit immaculatè atq; innocẽter Hebræos

Margin: B; C; Tuyscon.; Mannus.; Aleman- nus.; D; E; Vesta.; F

olim

A olim sacerdotes procurare pro iugi sacrificio, dicens Leuitici vj. Ignis semper in altari meo ardebit. Extat integrum Vetuloniæ Palladium, ab Palladiū. Iano & Vesta conditum, atque sempiterno igni sacratum, vt inuictißimo argumento sunt, &
B sacri cineres adhuc perseuerantes, & titulus illis Hetruscis vetustißimis literis inscriptus, quæ à nobis relata & prolata sunt in sexagintaseptem resolutionibus. De Sabatio in primo Suturnaliū Macrobius tradit, eum classe aduectum circa
C Ianiculum, comi hospitio susceptū fuisse à prisco Iano, qui eū pro eius meritis primo creauit Italiæ Coritū, id est, Iouem hastatū. Nā propriè primi Saturni, successores verò regni Ioues dicti sunt, quos Hetrusci Itos, id est, Ioues & Coritos, Coritus.
D id est, hastatos Ioues vocabāt. Teste enim Macrobio in Saturnalibus. Itum & Itim, Hetrusci fiduciam Iouis siue Iouem & Iunonem dicebant, sicut Aegyptij Isum & Isim. Porrò Corim hastam & sceptrum vocabāt, sicut Curis à Sa-
E binis, & Quiris à Romanis proferebatur, Hinc Quirites. Quirites hastatos Ioues, atq; coronatos, Reipublicæ gubernatores, antiqui Romani vocabant: quia ante Romulum reges hasta & sceptro pro corona vtebantur, vt author est Trogus, &
F post eum abbreuiator eius Iustinus libro quadragesimotertio. Primo ergo illum comitem Cranæ filiæ aßignās. Coritum Aboriginibus creauit, vt melius indocile genus cōtineretur in offi-
cio

cio authoritate Pontificis, Vnde vt illi vires pote- A
statis augeret, secum participata potentia conre-
gnare permisit. Macrobius addit, quia etiam
docuit ruris peritiam, eum societate regni mune-
rasse. Quod profectò ei respondet, quod nũc sub-
infert Berosus dicens: B

Anno xvij. Semiramidis Sabatius Saga docet agriculturam, & aliquantulum religionis.

Quod ambiguitatem ingerit, hoc est, Ianum primum docuisse agriculturam, & vinum & C *religionem, vt sacræ literæ asserunt, & Berosus iam consentit, & Fabius Pictor astipulatur. Non ergo religionem & agriculturam docuit in Italia Saturnus Caspius, antequã Comarus & Ianus cuncta docuerant. Rursus Comarus,* D *Cameses, Ianus de more colonias posuerunt & loca à se cognominata. Non videtur igitur Saturnus conregnasse Iano, qui de more initi regni nulla loca & oppida condidit, nec à se nominauit. Nam quod ab eo tota Italia dicta est Satur* E *nia, nõ id fuit eo viuẽte, ac agente aliquid in beneficium humani generis, sed à Iano post mortem Saturni id nomen Italiæ inditum fuit, vt Macrobius Iginum & Trallianum sequutus in primo Saturnalium tradit. Sed hæc non ob-* F *stant, quippe quia Ianus pater, vt retulit supra Berosus, docuit agriculturam simplicem & rudem, quæ simul ad victum & exercitium esset,*

Saturnia.

non

A non ad vitam voluptuosam. Sed Saturnus Caspius adiecit aliquod adiumentum ad facilius metendum, & putandum vineas & arbores, potissimè falces fœnarias, frumentarias, & cæsiuas ac putatiuas arborum, ob quod solus vendi-
B cauit sibi nomen falciferum, dicente Ouidio, venisse ad Ianum Saturnū cum Cælicolis sedibus pulsus idem esset, prius pererrato falcifer orbe Deus. Nec exponendū est, Cælicola regna Græciæ, sed Scythiæ, quippe quia Cælicolæ, id est, Ia-
C nigenæ primi Scythæ fuerunt. Nā à Iano Ianicolæ, & ab eodē cognominato Cælo Cælicolæ iure dicūtur. Itaque vt breuibus resumamus, & Ianus primus agriculturā docuit, sed simplicem, at verò Saturnus voluptuosiorem. Et hanc respon-
D sionē innuit Macrobius in j. Saturn. cū ait: Ianus cū Saturnus illū ferū & rudem ante fruges cognitas victū in melius redegisset, & ab eo edoctus esset peritiā ruris, illū societate regni munerauit. Quod verò obijcitur de religione, iam Be-
E rosus dicit aliquid religionis, & non religionē: & hanc docuit non eruditissimos Cælicolas siue Ianigenas & Hetruriam, sed Latium rude & Camertes Vmbros indociles, dicente Vergilio in vij. Aeneid. de eodē Saturno, Is genus indocile,
F & dispensum montibus altis Composuit, legésque dedit, Latiúmque vocari Maluit, his quoniam tutus latuisset in oris. Falsum quoq; assumitur, cū fuit oppositū, ab eo ineunte regnū non fuis-

Saturni Caspii inuenta.

Cælicolæ.

se

se de more vetusto missas colonias, & loca præ- A
bita à se cognominata: Nam à Caspiis Bactriis
Casperula. sua patria, Casperulam dedit, & à se Sabatio
Sabum filium nominauit, à quo Sabini dicti
fuêre: & à cognomine Sangny Sanctus à Lati-
nis dictus, & loca Sangnynaia & Sabatia pro B
prio nomine extant, & Cures ab auito prono-
mine positi fuêre. Nam de Casperula & Sancto
authore gentis Sabinæ, & Sabo denominatore
earum, noster Silius Italicus verba facit hoc
Sabus. modo in octauo libro: Et læti pars Sanctum vo- C
ce canebant Authorem gentis, pars laudes ore
ferebant Sabe tuas, qui de patrio cognomine pri
mus Dixisti populos, magna ditione Sabinos.
Et paulo superius de Casperula oppido: Hinc
Amiterna cohors, & Bactris nomina ducens D
Casperula. Marcus Cato de originibus asserit
Sabinos dici nō à σεβῶμαι, vt Græci somniant,
sed vt ait Silius, à Sabo filio Sangny. Nā Sa-
batio tria cognomenta à suis Curetibus Sabinis
& Thuscis indita fuerunt. Fuit enim dictus à E
Pistius. religione atq; fide Pistius, siue Latinè fidelis &
Fidius. fidius à participatione regni caussa Ianus Semi-
Sangni. pater siue Semirex, & à Saga patria Sangy, vt
Sangtus. marmora excisa vocant, siue Sangni vt Cato
scribit & Tusci proferimus, siue Sangtus & F
Sanctus, vt Romani pronuntiabant. Huic est
argumento in Fastis Ouidius, dicens: Quærebā
nonas, Sangto, Fidio ne referrem, An tibi Se-
mipa

A mipater. Tum mihi Sanctus ait: Cuicunque ex istis dederis, ego munus habebo. Nomina terna fero, sic voluere Cures. Ergo initi regni & originis suæ, contra Græcum Saturnum, Sabius inuictissima monumenta reliquit, à Ba-
B ctriis quidem Caspiis Casperulam oppidum, & à Saga gente amnem Sagnynaiam iuxta Agyllam, & Sangnynaiam regionem, iuxta templum lacumq; Vadimonis: & paulo superius oppidum Sangninam, iuxta Celenum. Rursus
C quia teste Beroso & Valerio Maximo libro secundo, cap. primo, à Cure genitus est Sabatius, Sabatius.
& à Curetibus & Lydis Thusci trahunt originem, teste Valerio Maximo libro secundo, equidem in propinqua nobis Chyana regione atque
D Sabinis, Cures dicta oppida condidit ab auito nomine. Verùm quum teste, vt supra Ouidio, in Sabinis oppidum absolutè Cures dicatur, in Hetruria tamen Capenatũ per distinctionem veteres à regione Chyana, vocauerunt Curi Chia- Curi chyanum.
E num, non Cocleanum, vt quidam originũ ignari scribunt. Quinetiam vt intelligas cum Iano Sabatium Cassium, & non fabulosum Græcum Saturnum corregnasse, à suo proprio nomine Sabatiam vocauit totam regionẽ Ianiculam usque
F ad littus maritimum, protensum ab ostiis Tyberinis vsque amnem à suo cognomine dictum Sangnynaiam, prope Cære vetus. Nam in Hetruria proxima Romæ, & secus mare est Saba-

tia prouincia, vt Strabo in quinto docet, & Silius in octauo libro insinuat: Este procul este prophani Græci, totoq; Hetrusco absistite luco, quia nullius vetustatis originem præclaram nobis contulistis, aut Sabinis. Potius æquo animo adhuc veracißimũ Berosum excipitote, dicentẽ: A B

Anno Semiramidis vigesimosecundo Sabatius Sabum præfecit Sabinis & Aboriginibus. Ipse iuxta Ianiculum cum aliis Curetibus regionẽ coluit, & ibi obiit Anno xxxiiij. eiusdẽ apud Celtiberos regnat Iubelda, fili⁹ Iberi, apud mõtẽ sui nominis. C

Ergo de originibus Italiæ atque Thusciæ nõ audiemus Græcos, in his que contra eos sunt argumenta simul & authores inuictißimi, & testimonia locis perseuerantia. Nam Curetes Itálos Sabatius Caspius filius Curis genuit Razenos Tuscos, Ianus cum filio Crano, & sibi ex Iapeto nepote Comaro edidit. Sabinos Sabus Cures protulit, à quibus prodierunt Sabelli, quos Latini Samnites, Græci verò Saunitas appellauerunt, vt Plinius tradit in tertio naturalis historiæ. Germanos quoque non Græci fabulosi, sed Ianus & Vesta, siue Cælum & terra cũ Tuyscone filio genuit, vt Berosus scribit, & memoria Germana prodit, & Tacitus refert de situ & moribus Germanorum. Neque Galli à Græcis, sed potius à Gallis Asia & Græcia, cum coloniis, etiam literas & disciplinas consequntæ E F

Sabus.

Germanorum.

Gallorũ.

A *sequutæ fuerunt, vt in superioribus commentariis probatum est. Pari forma & Hispania nostra non habuit genitores fabulosos Pyrenem, Lusum, Herculem, Panaq́; & alios Græcos, quia hæc falsa & fabulosa sunt, vt in tertio* Hispanorũ origo.
B *natural. hist. Plinius significat, Græcos deridẽs, sed vt ibi asserit, Varronẽ sequutus & Berosum atque diuinas literas, à Scythis, Iberis, Syrisq́; ac Phœnicibus, Iubale cognomento Taraconne, & Ibero, & quem nunc tertio loco regnantem*
C *Iubelda inducit Berosus. Est autem nomen compositum ex tribus dictionibus, Iub, el, eda: per synæresim verò, Iubelda Conuertitur in Latinũ, Magus deificæ voluptatis, id est, philosophus, theologusq́;, quia primus Theologiam & sacra* Iubelda.
D *auxit, & in delitiis posuit apud Hispanos, vt interpretatio nominis accusat. Nam teste Hieronymo ac Thalmudistis, Iobel Magus Dei, Eda verò delitiæ atq; voluptas interpretatur. Tenuit montem circa Bæticam, quem in Ptolemæo cor-*
E *ruperunt aliquantulum scriptores, imprimentes Iubeda, corruptius verò nunc vernacula lingua profertur Gibetar. Nã proferendũ simul & scribendum est vt Berosus, Iubelda, aut Iobelda.*

Quintus apud Babylonios regnauit Za-
F meis Nanias, filius Semiramidis, annis triginta octo, In regno Babylonico hic parũ resplenduit, ornauit tamen templa deorum, & Chaldæos ampliauit.

De filio Nini, etiam Nino dicto, sed cognominato Zameis, Diodorus in tertio libro asserit natum fuisse paulò ante patris Nini prisci obitum, & ob id Semiramis sexum virilem mentita, regni curam habuit, vt Trogus & Iustinus scribunt. Studuit religioni, & ampliauit Chaldæos, id est, sacerdotes Theologiæ, Physicæ, atque Astronomiæ dicatos. Quòd verò parum fulgoris militiæ adiecerit, cum Beroso scribit Iustinus in primo libro, dicens: Ninus, inquit filius Nini & Semiramidis, contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre cõmutasset, raro à viris visus, in fœminarum turba consenuit. In idipsum videtur consentire Diodorus in tertio libro scribens: Post obitũ, inquit, Semiramidis filius eius cum singulis pacem egit, nequaquam matrem imitatus, sed omne vitæ tempus reclusus in regia, conspectumq; hominum vitans, inter pellices & eunuchos otium & delitias sequutus, traduxit. Sed aliena & Babylonica dimittat Berosus, & de nostris nos instruat, dicens:

Eius anno primo cum Sabatius obiit, Ianus pater senissimus filium suum Cranum Coritũ creauit, octauoq; post anno obiit, expletis vitæ suæ annis cccl. & Ianigenæ illum Vortumnum appellantes, templum illi & diuinos honores, vt par erat, impenderunt.

De

A De morte Sabatij quòd ante Ianum obierit testatur Macrobius in primo Saturnalium asserens Ianum in honorem Saturni post eius decessum iußisse omnẽ Italiam dici Saturniã, & cum æra signaret illum in honore habuisse. Nam B illius ratem ex vna parte, suã verò faciẽ ex altera impreßit. Quod & bona posteritas imitata, puppim formauit in ære, Hospitis aduentum testificata Dei, vt in primo de Fastis Ouidius cõcinit. Berosus quoque de tempore, ætataq; Noæ C post terrarum inundationem cum Moyse congruit. Ex quo consequens est Abraham hoc anno fuisse natum annos octo & quinquaginta, quia totidem supputantur à quadragesimotertio anno prisci Nini, quo natus est idem Abra- D ham vsque ad octauũ huius Nini iunioris quo Ianus naturæ conceßit. Redarguuntur quoque de publico mendacio corruptores sacrarum literarum Talmudistæ, qui asserunt post mortem Noæ fuisse cõditam à Nymbroto turrim Baby- E loniæ, cum Nymbrotus, vt patet, obierit ante octauum annum huius Nini, sub quo è vita Ianus discesßit, annis ccxx. vt liquet supputanti annos Beli & prisci Nini & Semiramidis cum octo annis vitæ huius Zameis Niniadæ. Qui F verò honores Iano mortuo fuerint à Thuscis impensi satis ab Ouidio, Macrobio, & aliis dicti sunt. Nam dignãtes illum appellatione diuina, vocauerunt eum Iustitiæ germen, cum nondum

Saturni Sabatij mors.

Abrahæ æta:.

Iani mors

sub eo iustitiam facinus mortale fugasset, & item velum cælumq; sempiternum quod tegit comprehendit regitq; omnia, & eiusmodi Deo digna. De Vertumno Iano diximus super Vertumnianam Propertij, quia diuini honores includantur in eo vocabulo. A B

Hoc anno Osiris inuentis à se & à sorore adolescentula frumēto & frugibus, cœpit docere illa in Palæstina, inde reuersus in Aegyptum & inuento aratro & his quæ ad agriculturam pertinent, sensim vniuersum peragrauit orbem, docens quæcunque inuenerat, & ita vniuerso imperauit orbi, exceptis gentibus quæ iam in Babyloniorum venerant potestatem. C

Affert dubitationem, cur Osiris iam fermè sexagenarius & Isis iam quinquagenaria dicantur tempore hoc inuenti aratri & frugum, pueri & adulescentuli, non à Beroso & Aegyptiis modo, sed etiam à Latinis, dicente Vergil. de eis in Georg. Vnciq; puer monstrator aratri. Et prima Ceres ferro mortales scindere terram instituit: Sed hæc ambiguitas soluitur ex his quæ supra diximus. Qui enim giganteo æuo viuebant ad ducentos annos dicebantur adolescentes ad CCCC. viri ac iuuenes, ad CCCCCC. senes, inde decrepiti. Porrò Osiris gigātum æuum cum sorore sequebatur, Isis quippe ad sexcentos peruenit, vt inferius edocebit noster Berosus, cum D E F

Aetates diu viuētium.

de

A de Iasianis & Cybelicis nuptiis memoriam faciet. Inuenerunt autē casu fruges Isis & Osiris, & illarum animaduersa vtilitate tradiderunt eam mortalibus; ac propterea Dij & Imperatores orbis habiti sunt, vt Diodorus asserit in primo
B & secundo & quinto libro. Nam qui mortalibus beneficia impendissent duces, eos in Imperatorū & Deorū numerū homines habebant, vt Diodorus & alij conscribunt. Ergo Iuppiter iustus Osiris imperauit vniuerso orbi, quia cum
C sorore de vniuerso orbe benemeritus fuit, quippe quia vniuersum peragrauit orbē docens, & impios tollens, & iustos præmiis donans, vt in v. lib. Diodorus est author, qui & in primo lib. asserit, in eius Aegyptia triumphali columna, ita
D inscriptū esse: Mihi, inquit, pater est Saturnus, omniū Deorū postremus. Sum verò Osiris Rex, qui vniuersum peragraui orbē vsq; ad Indorū desertos fines. Ad eos quoq; sum profectus, qui Septentrioni subiacent, & vsq; ad Istri fontes,
E & alias partes vsq; Oceanū, nec fuit in orbe locus quem non adiuerim, docens ea quorū inuentor fui. Quæ autem docuerit, etsi plura fuerint, hæc tamen breuibus refert Tibullus, dicens:

Columna Osiridis.

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
F Et teneram ferro sollicitauit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem,

Et viridem dura cædere falce comam. A

Ergo Sabatius falcem, Osiris putare melius docuit orbem, non eodem tempore, sed aliis & aliis temporibus & sensim, vt exprimitur à Beroso.

Samus qui Melchisedech

Potuit autem in Palæstina docuisse Samum Iani filium quem Hebræi cognominant Melchisedech, id est, regem iustitiæ, quasi epitheto Iani. Nam Samus quingentis annis vixit post diluuium, vt Moyses asserit. Quare viuebat hac ætate. Et quia vt idem Moyses perhibet, erat sacerdos Dei altißimi, idcirco est validum argumentum pro primis inuentis in Palæstina panibus, gratias egisse Deo, & panem & vinum Deo in sacrificium offerri instituisse, quia ob panem inuentum genus humanum fuerit erectum à mutua cæde, vt Diodorus scribit in primo libro, figurans Meßiæ cæde, atque pane Deifico, & sacerdotio secundum ordinem Melchisedech, orbem à morte cæcitatis animarum liberandum. Post hæc ad Europam se vertens, Berosus ait:

His temporibus regnauit apud Celtas Sarron, qui vt contineret ferociam hominũ tum recentum, publica literarũ studia instituit, & apud Tuyscones Inghaeuon.

Sarronidæ.

Nomen arguit à Sarrone duce Sarronidas dici Gallos doctos, de quibus in sexto libro Diodorus sic scribit: Sunt, inquit, apud Celtas theologi ac philosophi, quos vocant Sarronidas, qui

præcipuè

A præcipuè ab eis coluntur. Nam moris est apud eos, nullum absque philosopho sacrificiũ facere. Existimant enim per diuinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tanquam Diis propinquiores. Horum intercessione, bona à Diis censent B petenda, quorum consilio & bello & pace fruuntur. Hæc Diodorus. Sane non est existimandum ante Sarronem nõ fuisse literas & Theologiam atque Philosophiam apud Gallos, cum supra demonstratum fuerit ea extitisse Samothei ætate, C sed vt Berosus ait, non erant gymnasia publica, quæ sola mitigant humanam ferociam. Hac eadem ætate Germanis fuit rex Inghaeuon, de quo in genealogiis diximus: Inghaeuon ædiculus incertus interpretatur à Thalmudistis doctis, D quia more Scythico vagas ædes docuit habitare, vt insinuat Tacitus de moribus Germanorum, dicens: Nullas Germanorũ populis habitari vrbes notum est, ne pati quidem inter se iunctas ædes. Colunt discreti ac diuersi, vt fons, vt campus, vt nemus placuit. Vicos locant, non in nostrũ E morem connexis & cohærẽtibus ædificiis. Suam quisque domum spatio circundat, siue aduersus casus ignis remedium, siue inscitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem apud illos aut tegularum est vsus. Materia ad omnia vtuntur informi, & citra speciem aut delectationem. Quædam loca illinunt terra ita pura ac splendente, vt picturam ac liniamenta colorum imitetur.

Gymnasia Gallorũ.

Germanorũ mores.

Solent & subterraneos specus aperire, & eos A
multo insuper fimo onerant, suffugium hyemi,
& receptaculum frugibus. His similia plura Tacitus prosequitur, argumenta vetustæ rudis originis, quæ postea Romanis moribus introductis deleta fuerunt, & in melius redacta. B

De VI. rege Assyriorum.

Berosus.

SExtus Babyloniæ Rex Arius regnauit annis XXX. qui adiecit imperio omnes C
Bactrianos. Nam paulò ante mortem Niniæ Camesenuus pulsus ab omni fermè orbe in Bactrianos sese cõtulerat, & illos Magico præstigio sibi deuinxerat, adeò vt apud illos maximis viribus imperaret. Co- D
acto autem Camesenuus maximo populorum exercitu inuasit Assyrios, cõtra quem Ninus dimicans superior fuit, & Camesenuum obtruncauit, inde paulò post ipse obiit. Quare Arius collecto exercitu, post E
patris Niniæ obitum, Bactrianos & omnes Caspios subiecit.

Si Ninus Iunior inter pellices omne æuum exegit, pace cum gentibus composita, quomodo bella contra Bactrianos gessit? Sed huic quæ- F
stioni hoc sit satis, Ninum iuniorem nunquam bella gessisse: aut in conspectum hominum à pellicibus prodiuisse, sed militiam per suos principes egisse

A *egisse, vt in tertio libro Diodorus est author. Verùm id fuerit dissonum, quod omnes authores excepto Beroso, scribunt, à Nino prisco fuisse interemptum Camesem dictum Zoroastem.* Zoroastes
In qua re existimo adhærendum esse Beroso,
B *cum quia de Babylonicis bellis Babylonico magis credendum est, tum vel maximè quia tempora conuincunt pro Beroso. Non enim Isis Aegyptia nata esset primo anno Semiramidis, si à Nino patre Cameses fuisset interemptus, quan-*
C *doquidem adhuc Rhea & Cameses nondum ex Aegypto discesserant. Aequiuocatio tamen nominis Nini in patre ac filio, causa discordiæ fuit. Sed hoc ad Europæos nihil attinet, potius de Thuscis Europæis audiamus Berosum*
D *dicentem:*

Cranus Ianigena sororem suam mortuam cum Ianigenis Razenuis suis & omnibus simul Aboriginibus solenni pompa celebrat. Et illi Lucum iuxta Ianicu-
E lum amnem, solennésque ritus & diem sacrat, ipse senex filium suum Aurunum Coritum creat.

Supra Berosus significauit Cranum successisse patri Iano in Vetulonia, vbi ab eius nomine Cranisa.
F *hac ætate Cranisa pars Vetuloniæ est, à qua fontem Cranisum dicimus. Porrò à cognomēto eius Razeno, amnem Razenum & Razenensem regionem tenemus. Inter Cornuetum quoque*

atque

atque montem Atum, regio Cranichensis est, vt A *contractus in archiuis nostri conuentus nominat atque seruat, quam vulgo quidam vocant Chranchensem. Cæterùm in sexto Fastorũ Ouidius abunde canit solennia Cranæ, quam à poste-*

Crana & Cranus.

ris asserit transposita litera r, dici Carnen, à qua B *nomen Cardinis habet originem, vt ipse ait: Ergo à Iano Ianua, à Crano & Crana, ianuarum orti sunt cardines, ac propterea fuit secundus Ianus Cranus, & Iana soror eius Crana. Quod*

Faccius de Hubertinis.

Faccius de Vbertinis Florentinus historicus si- C *mul & præclarus Cosmographus peruidit atque significauit, quum apud Tyberim Noæ patri, successisse asserit Ianum, supple iuniorem, quem Berosus cognominat Cranum Razenũ, à quo Thusci vocati sunt Razeni, vt Dionysius Ha-* D *licarnasseus in primo libro est author. Neque tamen arbitretur lector Cranum sorori statuisse Lucum & annuos ritus diuinos, sed parentalia, quia nondum idololatria Thuscanico pectori insederat, vt paulò post videbimus. Cranus inquit* E *senex creauit filium suum Aurunum Coritum, id est, coronauit eum Iouem sibi successorem in Hetruria, à qua Berosus in Hispanos proficiscitur dicens:*

Arij xx. anno apud Celtiberos regnat F Brygus, qui multa oppida suo nomine fundauit, adiectis nominibus capitum & originum, quibus illa consignabat.

Brygum

A Brygum Asiani Phrygum pronuntiauerunt, **Brygium.**
quoniam, teste Plin. in v. naturalis histo. Brygos qui ab Europa in Asiam pro sedibus traiecerunt, equidem Phrygios dixerunt. Cum Brygi Hispani colonias in Asiam mitterent, etiam
B in Thuscana Sabatia colonias cōsanguineis reliquere apud lacum Sabatium, cuius portio vna ab eis Brygiana est, à qua conditum est oppidum Brygianum, quod corruptè proferimus Bracianum, sed ante Arcennum & prius Barcenum.
C Nam vt argumento Cosmographico vtamur, quo pacto vocatæ sunt coloniæ in Alpinos à Thuscis missæ teste Liuio in v. ab vrbe condita, equidem eodem vocatæ sunt illarum origines, vt à Rheto Rhetij, & ab Hetruscis Cathenacis
D Cathenaces, & eiusmodi, quas Plinius in Alpinis enumerat. Seruarunt enim originum suarum nomina, de more vetusto, vti par erat. Ergo quia Plinius Alpinos Thuscos vocat Brygianos & non Bracchianos, consequens est, vt
E regio in Hetruria sit, & dicatur Brygiana à Brygis Hispanis consanguineis, & non à Bracchio Bracchiani, vt ignari originum suspicantur. **Brygi.** Vt autem intelligamus Brygos in immensum coaluisse in Hispania, argumento sunt,
F quòd opus fuit eos quærere nouas sedes & in Europa & in Asia, vt insinuat Plinius, & in Hispania multa capita originis Brygianæ fuêre, vt Berosus scribit. Quinetiam vt memorat

Ptolem-

Ptolemæus cum Plinio, in Asia sunt Phrygij, A
In Vindelicia Brigantes & Bartobriga, quam quidam Ratisbonam nunc dici existimant. Itē in Thuscia Brigianos. In Hibernia Brigantes populos, & Brigum fluuium ab eodem duce ac gente scribit Ptolemæus. Rursus describit in B
Lusitania quidem Laccobrigam, Mirobrigam, Arcobrigam, Merebrigam Arabrigam. Talabrigam, Cotzacobrigam, Deobrigam, & in Taraconensi, Brigantium, Nemorbrigam, Tungobrigam, Volubrigam, Celiobrigam, Iacobrigam, C
Dobrigulam, Nertobrigam, & Sigobrigam. Itaque vt Magus, quia multa oppida in Gallis condidit, idcirco Galli oppida ab eo Maga vocabant, vt in præcedentibus fuit expositum, pari forma Hispani à ducis proprio nomine vrbes vo- D
cabant Brigas. Hinc & Iuliobriga, & Flauiobriga in Hispaniis à Ptolemæo scribuntur. Nūc ad alios Berosus se confert dicens:

Apud Lybiam regnauit priscus Hyarbas vir ferox armis, & militia Paladuæ. E

Priscum Hyarbam dicit, ad distinctionem sequentium, qui regnauerunt in Numidia vsq; ad Didonem. Ab hoc Numidas appellant Hyarbas, vsque ad hanc ætatem, quamuis quidam paulo minus assueti ex nostris Arabas vocent. F
Nam Genuenses Tunisium colentes, expresse Hyarbas vocant, & similiter ipsi Numidæ seipsos Hyarbas à duce nominant.

Anno

Anno XXIIII. Arij apud Ianigenas Razenuos regnat Aurunus filius Crani. Anno XXIX. apud Celtas Dryius peritiæ plenus.

Supra retulimus, quid Cæsar in v. commentariorum de Dryiudis huius successoribus scribat. Porrò Diodorus in vj. libro de eisdem ait: Celtæ vtuntur diuinatoribus Dryiudibus, qui apud eos dum auguriis & sacrificiis futura prædicant, plurimi existimantur omni eis obtemperante plebe. Quum verò de magnis rebus consulunt, mirabilem, incredibilémque consuetudinem seruant. Iugulant enim ense hominem. Quo decidente quum ex casu tum ex membrorum laceratione, & sanguinis fluxu, ex quadã rerum antiqua obseruatione, norunt futura. De eis quoque Lucanus in primo libro multa prosequitur. Plinius item in fine xvi. libri naturalis historiæ: Nihil, inquit, habent Dryiudæ. Ita enim Galli suos appellant Magos. Sed vt ait Suetonius in vita Claudij, apud Gallos Dryiudarum religionem diræ immanitatis interdictam sub Augusto, eam Claudius penitus aboleuit. Huius Dryij ætate etiã Thuscis imperauit Aurunus. Hetrusci dicunt, Aurunus, Latini Auruns. Vnde cum inito regno de more posuisset colonias, à se vocauit Aurunas siue Auruntas. Teste Plinio in tertio naturalis historiæ, vrbem in Thuscis Aurunum posteri vocauerunt

Dryiudæ.

Aurunus.

Saturn

Saturniam quam nuper restituere dirutam Se- A
nenses, quos Thusciæ vetustißimos testes indu-
cit Euander in septimo Aeneidos ad Aeneam
loquens: Fama, inquit, est obscurior annis Au-
Aruntæ. runtas ita ferre senes, his ortus in agris Darda-
nus, Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. Ne- B
que (vt quidā somniant,) inducit Latij populos
Arunci. Aruncos, qui Aeneæ aduentu non extabant,
cum diu post conditos historici eos referant, &
falsò demonstrasset ac dixisset, his ortus in agris
Dardanus. Neque etiam consuetudinis est de C
rebus domesticis inducere testes externos. Et id-
circo Auruntas Thuscos producit testes qui ve-
tustißimi de domesticis suis, & eorum origine
testimonium ferre, & originis locum verè de-
monstrare poterant & dicere, his nostris agris D
atque planitie Dardanus ortus fuit, & hinc à
Turrhena sede Coriti patris sui, profugit in Sa-
mothraciam & Phrygias vrbes. Non solum au-
tem has vnas colonias in Thuscia, sed plures etiā
per Italiam misit, quarum regiones vocabulo
Scythico Mont Auronas ad hanc ætatem vo-
camus. Nam vt Talmudista quidam retulit,
Scythæ veteres municipes & societatem voca-
Mont. bant Mont: Aramei verò Maont. Porrò etiam
Maont. nunc nostri Genuenses, Municipium & socie-
tatem insulæ Chij, vocant Maonam, & muni-
cipes Maonenses. Itaque Mont Aurunum,
municipium Auruni dicitur, sicut & Mont
Dirim

A Tirimanum, & Mont Italianum, & Mont Heranum, & Mont Atum, & Mont Tethym in hac planitie, interpretantur municipium Dyrim, id est, Atlantis soceri Coriti & patris Electræ, quippe quia Mauri Dyrim vocant At-
B lantem, vt est author Plinius in v. naturalis historiæ. Neque vt quidam putant Mont dicitur à monte, quia ex his quædam non sunt in monte, vt Mont Aurunus, Mont Atus & eiusmodi. Mont Aurunus.
Quare est barbarum nomen & Municipium
C dicitur. Quare & reliqua municipia sunt, Itali, Heræ, Atus, & Tethyos. Nam & pater Tethyos Ianus hic regnauit, sicut & Tyrrhenus filius Atus. Et non est dubium cum patre profectos per orbem filios Iani Tethym & Oceanum,
D nomina simul & colonias reliquisse multis in locis, ex quibus (vt diximus) in hac planitie est Mont Tethys, & prope Vetuloniam templũ, quod hac ætate templum fatale in Vadimonia dicimus, & Plutarchus id dicatum Tethydi as-
E serit, dum in vita Romuli dicit, Albanorum Regem misisse ad templum fatidicum Tethyos in Hetruria. Porrò & Oceani, Tethyos fratris & coniugis coloniæ sunt Cupranica oppidum, nunc Capralica, cuius amni Capo Oceanum no-
F men est inditum.

DE SEPTIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

SEptimus, Assyriis imperat Aralius annis xl. vir iste claruit ingenio & studio militari, & primus adauxit pompas, & gēmas, & muliebres delitias. Apud Lybiam Hyarbas cū Paladuis fœminis belligerās, non fuit illis par. Quare donis occurrens se ac regnum illarum permisit potestati. A B

Paladuæ. Amazones. Hyarbas. *De Paladuis, id est, initiatis ad militiam Dymonnis Tritonidis Mineruæ, vt in multis lucubrationibus explicatum est, & superioribus commentariis memoratum extitit, quas Græci Amazonas vocant, Diodorus in quarto libro commemorat, nulla ibi facta Hyarbæ memoria.* C

Amazones. *Ex his tamen quæ ibi dicit, colligere possumus, aut hoc Hyarbæ cum eis bellum fuisse primum, aut prius à regina illarum Myrina subactos Numidas, nunc cum Hyarba rebellantes iterato ab eisdem in potestatem redactos.* D

Apud Tuyscones regnabat Herminon vir ferox armis, & apud Celtas Bardus, inuentione carminum & Musicæ apud illos inclytus. E

Cum Germanos semper Tuyscones appellet Berosus, argumentum facit, ante Romanos Cæsares fuisse Berosum, quia nomen Germanum circa tempora Cæsaris cœpit, vt Tacitus author est de situ & moribus Germanorum. Cum ergo apud Germanos illorum Rex ferocia militari notatus militiam suos doceret, apud F

Celtas

A Celtas carmen & Musica docebatur à Bardo. De vtroque Rege hæc inuenio. Ab Herminone Germani Herminones appellationem in partibus habent, vt Plinius in naturali historia, & Tacitus perhibet in libro de situ & moribus eo- Herminones. Ger. mores.

B rum, de quorum militia & edocta instructáque ferocia sic scribit, Acies, inquit, per cuneos permittitur cedere loco, dummodo rursus instes. Nam hoc consilij magis quàm formidinis arbitrantur. Corpora suorum etiam in dubiis prœliis

C referunt. Scutum reliquisse præcipuum flagitiũ, & huic ignominioso, neque aut sacris adesse, aut cœtũ, consiliúmque adire fas est. Quare multi superstites bello, infamiam laqueo finierunt. Hæc Tacitus. Quisquis plura de institutione mili-

D tari & bellica à duce Herminone tradita legere cupit, perlegat prædictum authorem. Porro de Bardica secta apud Gallos in vj. lib. Diodorus Siculus, sunt inquit, apud Celtas melodiarum Poëtæ, quos appellant Bardos. Hi cum organis

E veluti cum lyra cantant, hos laudantes, & alios vituperantes. Et paulò post, sunt inquit, hi poëtæ tanti apud eos, vt cum extructa acie, exercitus eductis ensibus, protiectísque iaculis propinquãt, non solùm amici, sed hostes quoque, eorum inter-

F uentu, à pugna conquiescant. Ita apud agrestiores barbaros ira cedit sapientiæ, & Mars reueretur Musas. Hæc Diodorus, quanquam agrestiores Barbaros falsitate Græca nostros

consanguineos Gallos scribat, qui ante Græcos literas & Musas habuere, & Asiæ atque Græciæ illas contulere, vt in præcedentibus est comprobatum.

Aralij anno x. Armeni Ianigenę Gryphonij cum coloniis suis ad Aurunum Ianigenum venerunt, quibus exceptis hospitio, etiam sedem cum Ianigenis Razenuis assignauit. Classe quoque Auson eodem tempore ab Auruno fuit exceptus anno octauo sequente, & ipsi sedes in orientali Italia ab eodem consignata fuit.

Ausones. *Mendaces in historia Græci quidem, atque Latini Græculi asserunt Ausones Apulos dictos ab Ausone Vlyßis filio conditos, post Troianum excidium. Horum falsitas & figmentum refellitur, authoribus aliis Græcis & Chaldæis Dionysius enim Halicarnasseus in primo libro Græcas historias referens ait, primas colonias ex Græcia in Italiam transportatas fuisse, ab Oenotrio Arcade, decem & septem ætatibus, id est, quingentis & decem annis ante Troianum excidium. Nam teste Diodoro Siculo in secundo libro, ætas & generatio perficitur spatio triginta annorum apud Aegyptios & xxv. apud Græcos, vt supra Xenophontem scripsimus. Is asserit eundem Oenotrium, reperisse iam Barbaros colonos, qui (vt ait) tunc Ausones dicebantur. Quo ergo pacto potuere condi & dici nuper Ausone*

A sones, post Troianum excidium à filio Vlyßis, qui ante idem excidium Troianum, & conditi & Ausones dicti erant plus quàm quingentis annis? Ergo & veracißimus noster Berosus Græcam vanitatem elidit dicens, ante etiam
B Oenotrium Ausones conditos in Apulia, anno Aralij xj. Auson, Aus Hebraice à Moyse profertur, qui antea in Syria caua posuit Ausitides, ex quibus Iob sanctißimus oriundus fuit, vt testantur Hebræi. Nam eius prouincia & vrbs Aus. Iob.
C ab Hebræis non Vs. sed Aus scribitur. De eius ducis origine satis in genealogiis expreßimus. Porrò de Perusinis mentiuntur Græci, à se conditos fuisse, quippe quia ante Pelasgos Perusia nomen Scythicum, & fermè Hebræum erat. Pe- Perusia.
D rus enim Gryphon & Perusia Gryphonia dicitur ab insigni. Non negamus Græcos Pelasgos cepisse Cortoniam & partem auxisse Perusiæ, & Turrheniam, & his cohabitasse, vt scribit in j. libro Dionysius Halicarnassæus, sed
E reiicimus mendaces, qui fingunt Perusinos primum aut à Pelasgis conditos, aut vocabulo Græcanico dictos, vt author verax Berosus explicat, & interpretatio nominis sempiterno illorum insigni congruens, efficacißime conuincit. Tan-
F ta est Græca vanitas & gloriosa ambitio, vt quum in contrarium extent authores & argumenta, non pudeat illos de Italiæ origine quàmplurima sibi ascribere, & nihil probare, & mul-

ta palàm mentiri. Ergo à Iano oriundi Perusini, ab insigni cognomentũ habent, & anno priore Italiam tenuere quàm Ausones Apuliæ.

Idem Aurunus in Vetulonia Lucum sacrauit Crano, & inter Isos, id est, Deos annumerauit. Iano quoque Vortumno templum & statuam non procul vrbe dedicauit, & deo Razenuo in Vetulonia sacellum condidit.

Isus & Isis. *Exponit Berosus dici Isum & Isim Deũ & Deam, quæ Itum & Itim proferunt Hetrusci, & interpretantur Iouem & fiduciam Iouis siue Iunonem, vt Macrobius indicat in Saturnalibus. Lucum in parte Vetuloniæ ad perennem aquam de more vetusto sacrasse Crano, nomen Cranisus, id est, Cranus Deus est argumento. A cognomento verò Razenuo, id est, sacro Inuo non extat nomen in parte Vetuloniæ. Extat tamen Etrusca Ryyella inscriptio, asserens Ichiã siue disputatricem vrbem proximam Surrhenæ fuisse dicatã Inuo vetusto huius patriæ regi, vt probatè tradidimus in de origine literarum & philosophiæ. Nam vt etiam sæpe probauimus, quem Aramei Razenuũ, eundem Græci σίβασομ πάνα, Latini sacrum Syluanum dicunt. Ergo vicus Etruriæ, quem ad hæc tempora vocamus σίβαστομ πάνα, est locus sacer Razenuo. De Iano Vertumno supra explicauimus.*

Nouissimis annis Aurunus Malot Ta-

get

A getem filium creauit Coritum, & xxxv. Aralij anno obiit & successit Malot Tages.

Apud Arameos simul & Hebræos Malot dicitur vates, angelus, nuntiator, responsor. Rex B *igitur Tages cognomentum Malot sortitus est,* Malot. *quòd futura præcinebat, de quo Lucanus in pri-* Tages. *mo libro dixit: Et fibris sit nulla fides sed conditor artis finxerit ista Tages. Hic vnum proximum Vetuloniæ collem inferis sacrauit inter* C *Surrhenam Iani ac Vestæ vrbem, & Kiteos siue Itali tumulos sub fanum Volturrenæ. Eum ad hæc tempora vocamus antra & cryptas Malot Tayetis cum Tagetis scribere debeamus per g literam, vt Berosus & prædictus contractus* D *& poëtæ & historici scribunt.*

Anno penultimo Aralij classe venit ad Malot Tagetem Ianigenum Razenuum Phaëton cũ filiis suis, qui inueniens omnia ab Ausoniis occupata ab Oriente, & mon- E tana à Gallis & Aboriginibus possessa, planitiem verò à Razenuis Ianigenis habitatam, donatus fuit parte Occidentali, possedítque cum sua posteritate montes & totũ Eridanum vsque in regionem proximam, F istis relinquens nomina locis.

Certat Dionysius Halicarnasseus Græcus cõtra Catonem & Semproniũ & alios Latinos de In Dionysium Ha- *originibus, asserens hos nostros scriptores similia* licar.

fabulis scribere, quia dicunt Ligures duce Phaë- A
tonte, primos Græcos ex Attica in Italiam venisse ante Oenotrium Arcadem, quum ipse nullas colonias reperiat in Italiam è Græcia traductas priores Oenotrio, qui adnauigauit in Italiã fermè quingentis annis ante Troianum excidium. Sed pro Catone atque Latinis respondent B
Plinius in tertio naturalis historiæ, & Iuuenalis in Satyra, quòd rationem & originẽ Italiæ pudet mutuari à Græcis, & latini non fabulas texunt nisi quum sequuntur fabulosam C
Græciam mendacem in historia. Itaque vt Cato de originibus asserit, per multas ætates ante Oenotriũ Phaëtonteæ Ligures coloniæ ex Attica venerunt in Italiam. non tamen ex Attica oriundæ, sed Aegypto. Nam teste Moyse & D
supra in Genealogiis Beroso, Cur filius Camesis Saturni Aegyptij genuit Phaëtontem, quem prolatione Hebræa Moyses Phut Aramei Phet, Latini Phaëton pronuntiant. Ab hoc prodiit Ligur. Primum posuisse colonias in Aegy- E
pto & Lybia nomen est argumento, quia Lybij ante Lybium Aegyptium Herculem, dicebãtur à duce, Phutei, siue Phaëtontei, vt Hieronymus asserit in commentario x. cap. supra Genesim. Ptolemæus quoq; memorat in Aethiopia Aegy- F
pti vrbem Phut Iur, & in Marmarica Phut Enuti, & in Lybia Phut fluuius, & vocabulo Arameo non Græco fluuius in Liguria iuxta,

Phaëtonteæ coloniæ.

Gen

A Genuam Phet Riton, vernacula olim lingua Phe Riton, vt Plinius notat in tertio naturalis historiæ. Est autem Ritos (teste Hieronymo & Talmudistis) bonus siue religiosus, à quo Rituales libri Etrusci dicũtur teste Festo. Itaq; Phet
B Riton, id est, Latina lingua Phaëton bonus siue religiosus, quod indicat Berosum veracem æque ac Græcos mendaces. Existimo autem præbuisse occasionem mentiendi Græcis nominis similitudinem, qui nomina & gesta Aegyptiorum fu-
C rati, suis nouitiis nuper & herinatis ducibus tribuerunt, vt ingenuè confitetur Græcus Herodotus in tertio historiarum libro. Ergo cum Catone de originibus fatemur per multas ætates ante Arcades, venisse Phaëtonteos Ligures, &
D cũ Beroso definito anno penultimo Aralij Assyriorum regis ante Troianum excidium annis fermè octoginta supra sexcentos, vt in Eusebio de temporibus supputatur. Ergo si, vt ait Dionysius, Oenotrius classe nauigauit in Apuliam
E ad eos qui tunc dicebantur Ausones, decem & septem ætatibus, id est, decem supra quingentos annos ante res Troianas, & ante easdem Phaëton Ligures traduxit annis sexcentis octoginta, vt cum Beroso Latini consentiunt, conse-
F quens necessario est, vt Ligures multis ætatibus, id est, annis centum & septuaginta Italiam ante Oenotrium coluerint, quod teste Dionysio & Cato de originibus scripsit, & Ca-

Phaëton quid.

ius Semporonius testatur, & alij illustres La- A *tini scriptores consentiunt. Ex his patet multa Latinos de originibus contra Græcorum traditionem memoria prodidisse, secutos Berosum & alios vetustatum certißimos scriptores. Constat quoque Ligures paucos à Iano Ianigenas posi-* B *tos inuenisse, qui etiam montana & Galliam Cisalpinam vsque Istriam coluêre, vt in sequẽtibus exponemus.*

Eo tempore Italia in tribus locis arsit multis diebus circa Istros, Cymeos, & Ve- C suuios vocataque sunt à Ianigenis illa loca Palensana, id est regio conflagrata.

Quæ hoc loci Berosus interpretatur nomina, satis accedunt conuersioni nominum Hebræorũ & aliarum gentium à Hieronymo & Talmu- D *distis traditæ. Aiunt enim Esai & Esan ignem & incendium dici, quod Græci phlegram vocant. Pilam verò & palen, ostium & originẽ percußionis interpretantur. Hinc Etrusco vocabulo à Ianigenis composito Palensana, est ostiũ* E *percußionis incendij, vbi cœlestis afflatus primum exorbitans percußit. Eiuscemodi enim conflagrationes fiunt ab exorbitatione octaui circuli, dum extra orbitationes ab occidente in orientem, iteratóque ad occidentem, accedit &* F *recedit supra centrum Arietis & Libræ duos paruos circulos describendo, vt Thebit astrologus docet. Nam cum motu accessus & recessus*

Palensana Cõflagrationum caussæ.

per

A peruenit ad cardines parui circuli, si cardo aspicitur ab syderibus aquosis inducit diluuia exorbitãtia. Si verò aspicitur à sydereo afflatu igneo, gignit incendia & conflagrationes in locis sulphureis aptis incendio, vt in Pyreneo Hispaniæ,
B aut Sodomis, vbi erant putei bituminum. In locis verò non aptis incendio, non flagrat sed exæstuat hæc cœlestis exorbitatio, de qua Plato in Timæo scribens, illa, inquit, quæ vobis quoque comperta est, Phaëtontem solis filium, quon-
C dam solis currus ascendisse luciferos, illósque exorbitasse ac incendisse terrena, fabula quidem putatur, sed est vera historia. Fit enim cœlestium longo circuitionis tempore orbiũ exorbitatio, quam vastitas conflagrationis sequa-
D tur necesse est. Hoc loco Plato æquationem, motúmque accessus & recessus vocat cælestium orbium exorbitationem, cùm quia hæc sola orbitatio fit longissimo tractu temporis, vt patet ex eius motu & æquatione, tum præcipuè
E quia extra omnem orbitationem aliorum syderum & orbium, quæ in longitudinem ab ortu ad occasum semper currit, hæc etiam circum latitudinem & altitudinem vndique gerat. Verum quia ex incendio salsedo gignitur, vt
F testimonio est experientia & Aristoteles in Metheoris, consequens est, vt omnes montes isti, & hæc diffusa planities dicantur montes salsi, vallísque salsa Latino vocabulo, quam test

Phaëtontis historia nõ fabula.

teste Hieronymo & Talmudistis Aramei Gemeam & Gemellã, Scythæ verò & Etrusci Cymeam & Cymellã vocabant & proferebant, & Romani Cyminiã pronuntiant. Nunc vetusta vocabula manent loco quidẽ originis, Palensanæ, montibus & iugis & lacui Ciminiis, & subsidenti planitiei & campo Cymeo & Cymello. Nam & clarus Viterbensis miles Bartholomæus Berardi legat conuentui nostro vallem Cymellam, & rupes prati Cymellæ regionis inter diruta vetusta oppida Volcenam & Aralidon, ac omnes Veias ad Cybellariam, vt in testamento eiusdem exprimitur, seruato in archiuis conuentus in sacculo contractuum eius, ac domini Vicecomitis Vasti. Itaque, quoniam hæc nostra planities sulphurea & thermalis est, & Vesuuia suapte natura incendia eructat, & in Istria aliquid his simile est, diametérque circuli parui exorbitationis igneo afflata sydere solam hanc longitudinem in Italia repercutiebat, in qua hæc tria loca continebantur, iure palensana, id est, primum repercussa cœlesti incendio, & à salsedine per incendium relicta Cymea & Cymella dicta fuêre vocabulo Ianigeno. Ex his patet fabulam Phaëtontis mystice acceptam veram esse. Nam Phaëton exorbitationis incendium est. Ceciditque in Eridanum, casúmque defleuere Sorores, quia circa partem Italiæ primum Eridano oppositam Istriam cecidit, &

Palensana Phaẽtõtis fabula.

soror

A *sorores eius duæ aliæ partes Italiæ Cymea & Vesuuia idem incendiũ passæ gemuerunt. Nam quod ad Phaëtontem Lygurum genitorem attinet certißimi (vt in aliis produximus commentariis) authores sunt Berosus Chaldæus, &* B *Theophrast. Græcus, & Plinius Latinus in naturali historia & oraculum Phaëtontis ac sepulchrum in Aethiopia, illum non in Eridanũ submersum fuisse, sed in Aethiopiam reuersum ibidem ceßisse vitæ.*

C

DE OCTAVO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

D

OCtauus Rex Babyloniæ fuit Baleus cognomento Xerxes & regnauit annis xxx. hunc appellauerũt Xerxem, id est. victorem & triumphatorem, quòd impe- E rauerit duplo pluribus gẽtibus quàm Aralius. Erat enim militia ferox, & fortunatus, & propagauit regnũ vsq; prope Indos.

Iustinus probat Persas esse Scythas exules, non modo quia ad hanc ætatem Scythicè, loquũ- F *tur, verum etiam quia Persa est vocabulum Scythicũ & significat exulem. Apud eos Xerxem & Artaxerxem sæpe legimus, & teste Herodoto in sexto libro, Xerxes est bellator, Ar-*

Baleus. Persæ. Xerxes. Artaxerxes.

taxer

taxerxes maximus bellator. Verumtamen non A absolutè bellatorem significat, sed vt significantius exprimit Berosus significat debellatorem, atque in bello victorem. Arthem ergo Scythæ,

Larthes. Hetrusci autem Larthem propagati à Scythis proferunt, & maximum significat. Teste enim B Seruio super vij. Aeneidos, & nos probauimus in de origine situq; ac moribus Hetruscorum, in annuo magistratu erant Tuscis xij. Reges quos

Lucumones. Lucumones Scythicè appellabant quibus vnus, siue tertius decimus perpetuus Rex & Dictator C præerat in fano Volturrenæ, vt Cæsar olim, nunc Pontifex Romæ, quæ est publica regia Regum & Pontificum. Hunc Dictatorem, siue in principatu maximum, lingua Scythica Arthem siue Larthem vocabant, vt nunc Papam. Ve- D rum inuenio in Liuio Tolumnum Veientem Larthem, Porsenam Clusinum Larthem, & in fragmentis quibusdam Mezentium Larthem, & in inscriptione Ry yella Hetrusca & Cthesium Larthem. In alia verò inscriptione scribi- E

Ial. tur yellum Larth Ial. Et hoc existimo fuisse proprium Hetrusci Regis Regum epitheton. Vnde vt vno vocabulo communi Papã, & proprio titulo maximũ Pontificem exprimimus Dei monarcham in toto orbe, pari modo, Hetruscum monarchã Regum Lucumonũ vno communi vocabulo vocabant prisca lingua Larth, id est, maximum omniũ, proprio verò Epitheto Larth Ial,

id

A *id est, omnium maximum inuictum. Ial enim vt Talmudistæ asserunt non absolutè fortem, sed significantius inuictũ significat. Vnde Leonimus populus Hetruscus cum Iasium Regem creauit, eidẽ acclamauit Gulni Ial, & per syn-* Gulni Ial.
B *copam Guln Ial, id est, corona inuicta, vt Iasiana triũphalis inscriptio probat, & Talmudistæ interpretantur. Ita Scythæ Persiani suum Regẽ Regum Arthem, Hetrusci consanguinei eorum Larthem, id est, maximum communi vocabulo*
C *nuncupabãt, propria verò adiectione, illi à bello Xerxem, isti à sempiterna trossola victoria Ial, id est, inuictũ vocitabant. Deridendus est igitur in hac parte Dionysius Halicarnasseus, aut certe danda est venia ignorationi morũ gentis He-*
D *truscæ ac eius nominum. Asserit enim Porsenã fuisse regis cognomen, Larth verò nomen propriũ, cum econtra Larth sit dignitatis cognomẽtum cõmune, & Porsena regis Clusini proprium nomen. Sed cum Beroso reuertamur ad mutuos*
E *consanguineos Italos, Celtiberos & Germanos.*

Huius Balei Xerxis tẽporibus, regnat apud Celtiberos Tagus cognomento Orma, ex quo patria dicta fuit Taga. Apud Tuyscones regnat Marsius, & apud Ligu-
F res Phaëton, relicto filio Ligure, regressus est in Aethiopiam Maloth Tages ritus sacros à Iano traditos, & aruspicinam auxit.

Tagus. Tages. Ergo satis conueniunt Tagus & Tages nomine, tempore, & interpretatione. Differunt verò cognomento & arte, quòd ille Orma, iste Maloth cognomentum sortitus fuerit, pro differente, arte ac studio, Sane sciendum Tagum interpretari auulsionem. Orma coloniam vel incolas. Hinc Hierony. de interpretatione nominum. Togorma interpretatur auulsionem incolarum. Idem autem est quem in Geneal. Beros. vocat Tagum Orma, & Moses Togorma, vt patet Gene. x. cap. Ergo studium huius fuit ex indigenis & incolis Hispaniæ auellere colonias, & deducere ad alias Hispaniæ partes tum inhabitatas, vbi ab eo dictus est fluuius Tagus aureis arenis. Quoniam hic primus cœpit colere partes Hispaniæ circa Carthagineam & Toletum, quia Tagus Toletum radit, & oritur prope Hispaniæ Carthaginem, & ob auriferas arenas cæteris amnibus antefertur, vt author est Plin. in iiij. natur. histor. Hinc Iuuenal. Tanti inquit tibi non sit opaci, omnis arena Tagi, Opacum dixit ob aureas arenulas præ vbertate amnem obumbrantes, quo pacto Verg. turbidum Hermon dixit in j. Geor. Atque, inquit, auro turbidus Hermus. Hic Tagus non modo in Hispaniam, sed in Albaniã, Caspiam, Lybiámq; & Aphricam colonias misit, vt argumento sunt in Ptolemæo & Cosmographis nomina Taga & Tagorma locis de Regum priscorum more indita.

(Margin notes: Togorma; Tagus. Margin letters: A, B, C, D, E, F)

Con

A Cōsanguinei enim erāt Hispani Caspiis, Phœnicibus & Pœnis, vt Varro prodit, & Plin. in iij. lib. naturalis hist. Tages verò auulsor Maloth, Maloth. id est, responsionum & vaticiniorum erat, vt supra diximus, & ob id studuit aruspicinæ, eo pa-
B cto quo prufusè monstrauimus in aliis nostris ab Hetruria condita. Porrò vt in præcedentibus commentariis ac libris disseruimus, Phaëton nō mansit in Italia, sed regressus in Aethiopiam dicitur, creato Lyguribus duce filio Lygure, à
C quo dicti sunt Lygures, & non à legumine, vt quidam somniant, quia extabat Lygur no- Lygur. men, cum non extaret lingua Latina, vt tempora conuincunt. De Marso verò Germanorum rege in Genealogiis retulimus, à quo regio
D Marsorum est in Germania, vt Plinius in naturali historia scribit, & Tacitus de situ ac moribus Germanorum insinuat. Est autē Arameum vocabulum Maresus, & per syncopam Marsus, Duæ sunt per compositionem synco- Marsi.
E patam dictiones, Mares us, id est, princeps duxq; consiliorum, vt vocabula interpretantur Diuus Hieronymus & Talmudistæ. Nomen ergo accusat. hunc primum Germanis dedisse consilia, cœtusq; Principum, & consulendi in-
F stituta. De quibus non pauca insinuat Tacitus de moribus Germanorum, si quis eum spectatè perlegat.

DE NONO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

NOnus Rex Babyloniæ Armatritis imperauit annis xxxviij. Qui magis ad voluptates, & delitias conuersus, & ea quæ ad libidinẽ spectant, cùm inuenit tum maximè inuenta ampliauit. Huius ætate apud Celtas Longho regnauit, & apud Celtiberos Betus, à quo regnũ habuit nomen: & apud Ianigenas Sicanus filius Maloth Tagetis, à quo cognominata fuit Vetuloniæ regio.

Armatritis. Longho.

Quatuor eo tempore maximos Reges refert Berosus, quorum primum præcipuè sequuti sunt Sardanapalus ex Chaldæis, Nero ex Romanis, & alij complures. A Longho verò Gallorum rege, Longones & Lyngones dictos nomen accusat, quos in Gallis à Ptolemæo & Geographis comperimus non prætermissos. Arbitror autem per cõpositionem dictum Longho, id est, Lomnigo, quod interpretatur princeps coaceruãs. Quid verò coaceruauerit cum non reperiam, doctioribus exponẽdum relinquo. Apud Ianigenas Rex erat Sicanus filius Maloth Tagetis. Ergo nostra vallis Sicania, non à Sicanis Italis dicta est, qui multis post seculis in Italiam cum illo ex Sicilia venerunt, etsi fortè cum his habitauerũt, vt locis suis explicabitur. Nunc de rege Beto, à

quo

A quo Betica Hispania est, aliquid breue dicamus. Aiunt Talmudistæ, qui etiam Latinam linguam nouerunt, Betum per diphthongon, æ, Bætum debere scribi: quod Hebræi & Syri propriè behin dicunt, id est, locus vitæ meæ: vt etiam diuus Hieronymus consentit de interpretatione Hebraica. Cæterũ Bætus interpretatur ab Arameis dici locum vitæ felicis. Est enim Hispania Bætica delitiarum hortus, & ab Homero Campus Elisius vsque in angustias oceani Gadium dictus. Vnde Strabo in primo: Elisium, inquit, campum Hispanias Homerus appellat, ad quem mittendum asserit Menelaum his versibus: Elisium ad campum, summas telluris ad oras. Numina te mittẽt, Victus vbi est facilis nõ nix hybernáue multa Cercinus & Zephyrus, sed suaues excitat auras. In hoc est oceanus, id est, fluuij fluxus ac refluxus, vt rectè suspicatus est Poßidonius, quo pacto ait poeta: Oceani fluxum fluuij cum cymba reliquit. A Bæto ergo, id est, vitæ meæ felici duce, Bætica quasi beatica Hispania, & Bætis fluuius in oceanũ fluens dictus est, dicente Seneca in Medea: Nomen qui terris dedit Bætis suis, Hesperia pulsans maria languẽti vado. Huius fluuij quum vires multæ sint præcipuè tamen, felicitat lanas tingẽdas, & mulierũ pulchritudinẽ, dum facies illarũ lacteas & candidas reddit, id significãte Iuuenale, dum in Satyra Natali scribens: Præcipitare (inquit)

Bætus.

Elisij in Bætica.

Bætica.

volens, etiã pulcherrima vestẽ. Atq; alias, quarum generosi graminis ipsum Infecit natura pecus, sed & egregius fons Viribus occultis, & Bæticus adiuuat aër. Et Martial. Bætis (inquit) oliuifera crimen redimite corona, Aurea qui nitidis vellera tingis aquis. A B

Anno vigesimo Armatritis, Lygur misit Cydnum & Eridanũ cum coloniis, cum fratribus, & nepotibus: & occupauerunt vsque Istrum in Italia.

Supra dixit de Phaetonte & eius posteritate, quòd occupauerunt vsque Istriam relinquentes nomina locis. Itaque primùm videamus, si quid in Geographis ex horum vetustis cognomentis Scythicis relictum est loci à Lyguria in Istriam. Et Lyguria quidem à ducis nomine argumentum habet, à quo post Ianum principio Lyguriæ nomen desumpserit. In Galliam Cisalpinam, quæ à Longobardis vltimam cognominationem assumpsit Longbardiam, & de more vetusto per synæresim Longobardiam, siue Lombardiam iuniores dixerunt. Cydnus certè Cydnomanos prolatione Scythica, & Cednomanos, siue per synæresim Cenomanos condidit. Cydnus à diuersis gentibus, aliter & aliter pronuntiatur. Babylonij Cednum, Scythæ Cydnum, Græci Cycnum, Latini Cygnum, Hetrusci verò vt sæpe diximus, de more in compositione synæresim faciunt, & consonantem literam, d vel c, aut g, C

Cydnus. Cenomani.

abiic

A abiiciunt. Nam quod integrè compositum sonat Cygnomani, vel Cycnomani, aut Cydnomani, & Cednomani, per synæresim profertur Cenomani & Cynomani, videlicet vetustissimæ originis Cenomanæ, à Cydno ortæ. In hac gente illustrio-
B res sunt: Bergomum, Brixia, Cremona, & alia loca vetustis Scythicis nominibus appellata. Porrò longitudinem Galliæ Cisalpinæ, quæ per Padum excurrit, vltro citroq; coluisse Eridanum, nomen est argumento, quia Padi priscum
C nomen Eridanus est à duce, sed à profunditate Bodyna dictus est à Lyguribus vocabulo Scythico, vt insinuat Plinius in tertio naturalis historiæ. Significat enim, vt ait, fundo carens: esseq; argumento, quia vbi altitudo incipit, oppi-
D dum est Bodyn Comacum. Inde teste Metrodoro Sceptio, à Gallis dictus est Padus à multa circum eum olim arbore picea, quam Galli Pades vocant, vt ibidem Plinius scribit libro tertio naturalis historiæ, cap. xvij. Ergo Padus à Gallis, Padus.
E ob piceas arbores vltimo dictus fuit: prius verò à Lyguribus ob profunditatem Bodynais, sed initio omnium à duce Phaëtonte Eridanus. Berosus in Genealogiis ait Eridano fuisse filium Ventum, nepotem Venetum, pronepotem Tylam. Eridanus dux.
F Ergo Tylauentus, & Venetia regiones vsque Istrum, vt vetustissimæ Phaëtontidum propagines sunt, & præclarissima proles Eridani, vt nomina & Berosus conuincunt. Et Cato de

originibus scribens asserit, multas à Lyguribus Galliæ Cisalpinæ gentes initio manasse, errantq; vehementer Cornelius nepos & alij fabulas A
Veneti vnde. *Græcas secuti, Venetos ab Enetis Asiæ venisse, cum ecôtra à Gallis & Europanis illi Eneti sint orti. Quærendum est enim ab istis qui fuerint* B *illi Padi & Venetiarum accolæ, quos Dionysius in primo libro Barbaros appellat, qui vetustissimos Pelasgos adnauigâtes ad Spineti Padi ostium pepulêre. Nam Græci non potuerunt esse, quos Barbaros appellant, neque item Eneti A-* C *siani, quos ab Europa genitos non Europæ genitores probamus, neque rursus eos Enetos Asiæ vnquam Barbaros Græci appellauerunt. Erant igitur illi Eridani & Venetiarum Barbari, vetustissimi Italiæ indigenæ, aduenæ Eneti. Eo-* D *rum ergo originem vetustissimam & præclarissimam Phaëtonteam, quia Græca fabula & disciplina nuper & heri orta & tradita teste Herodoto, scire non potuit, saltem æquo animo Berosum, veracissimos Chaldæos de gentium & re-* E *gnorum antiquitatibus referentem audiant, & ipsi etiam nominibus Scythicis Phaëtonteis extantibus ac perseuerantibus locis victi, cedant iam suis fabulis & caliginosis non monstrosis figmentis.*

Sicanus ædificauit Aretiam, & nominauit eam lingua Ianigena Horchiam.

Horchia. *Horchia, non est nomen Græcum, sed Scythi-*

cum

A cum & Hetruſcum, quia teſte Liuio in ſeptimo ab vrbe condita, Horchia eſt Dea Hetruriæ. Scythæ autem Hor proprie celſitudinem ſiue montem & longam rem ad modum turris ſignificant, ſicut & Chiat coronam, quam Chiarot alij
B dicunt, vt Talmudiſtæ aſſerunt apud Arameos dici. Hinc diuus Hieronymus de interpretatione Hebraica dicit Horchiarot eſſe longam coronam, quam turritam ſignificantius dici Talmudiſtæ conſentiunt. Ergo Titea vxor Ia-
C ni dicta eſt Veſta & terra ſiue Aretia, vt Be- **Aretia.**
roſus ſcribit, & Ouid. in Faſt. & Diodorus in iiij. libro teſtantur. Nam à genitura omnium cum Cælo coniuge dicta Aretia ſiue terra, & à ſempiterna holocauſtomatum ſacro igne Veſta,
D & quia erat Regina ſacrorum materq; Deùm, atque Veſtalium princeps, abatiſſa (vt laico vocabulo exprimamus) equidem ab inſigni de more ſacrorum & dignitatis geſtamine dicta eſt Horchia, id eſt, turrita corona. Argumentum
E ſcilicet, cur omnes Cibeles, cum quinque fuerint, dicantur turritæ? quia videlicet donabãtur turrita corona, cum reginæ ſacrorũ matresq; Deorum ac Veſtalium virginum crearentur, cuius ritus & nominis prima origo fuerit Veſta Hor-
F chia vxor Iani, dea Hetruriæ, vt nũc & in præcedentibus fuit expoſitũ. Extat dirutũ vetuſtiſſimũ oppidũ, & magna regio ad hãc ætatẽ Horchia à Vetulonienſibus dicta. Eius regionis ma-

xima pars ad ius conuentus mei Viterbensis spe A
ctat. In diruto oppido Horchia domus adhærens S. Petro nostra est donatione facta inter viuos ab Archipresbytero eiusdē ecclesiæ, pro cōuentu sanctæ Mariæ ad gradus Viterbensis, vt donationem in nostris archiuis seruant contractus B depositi.

Osiris in Thracia peremit gigantem Lycurgum.

Berosus hoc loci proximum Italiæ fieri sensim Osiridem scribit. Author est Diodorus Si- C culus in primo libro, & secundo, & quinto ac sexto. Osiridem fuisse cognomēto Iouem iustum, qui vniuersum lustrauit orbem, & illi imperauit beneficia impendendo, gigantes & impios tollendo, bonos & iustos sublimando, ad origi- D nem Istriq; fontes supra Macedoniam & propinquos Italiæ accedendo, & in Italia tyrānos gigantes subigendo. In primo quoque libro narrat, quòd quum peragrata omni Aethiopia, & India, in Europam per Hellespontum ab Asia E traiecisset, cum immenso coloniarū exercitu obsistentem sibi in Thracia Lycurgum Barbarorum regem peremit: & illi prouinciæ creauit regem Maronem iam senem, qui de more vetusto pro inito regno ædificauit ciuitatem, quam ab se F Maroneam nominauit. Cōsentit itaque Diodorus Beroso pro Thracia. Nunc ad Hispanos Berosus & Gallos simul reuertitur, dicens:

Osiris.

Lycurgi cædes.

Maro rex

Anno

A Anno Armatritis trigesimosecundo apud Celtiberos tyrãnidem assumpsit Deabus. Qui hoc cognomentum promeruit à fodinis auri & diuitiis, quas primus ibi cepit & inuenit opprimens colonias. Et post B duos annos apud Celtas regnauit Bardus iunior.

De Bardo Galliarum rege, quòd iunior dictus sit ad distinctionem prisci, cuius supra meminimus, non est dubium. De Deabo verò ty- Bardus. Deabo. Chryseus
C *ranno, quòd is fuerit pater Geryonum cognomẽto Chryseos, supra in xvij. parte Genealogiarum explicauimus. De quibus sic ait Diodorus in quinto libro. Vulgata erat per orbem fama, Chryseum (hoc enim nomen à diuitiis traxerat)* D *qui vniuersæ Iberiæ imperaret, tres habere propugnatores filios, cum robore corporis, tum armis egregios. exercitum præterea cuilibet fortißimorum militũ esse. Hos Hercules ad singulare certamen prouocans, sustulit. Hæc Diodorus. Ab* Gerunda.
E *his Gerionibus vrbs Gerunda, & à Lomnimis Lomnimia dicta est in Plinio & Ptolemæo, quamuis alteram scriptores corruptè scripserunt Laminiam, pro Lomnimiam. Geryon autem vocabulo prisco à Gera deriuatur, quod est adue-* Lomnimia. Geryon.
F *na, vt Hieronymus interpretatur. Nam filius prisci Hiarbæ Numidæ fuit, vt supra in Genealogiis exposuimus. Ergo aduenies̃ classe in Hispaniam, Geryonæ, id est, aduenæ nomen accepit,*

& à diuitiis Aureus Latinè, siue Chryseus Græcè, aut Deabus Mauricè siue Numidicè, & à Principatu exercituum Lomnimi Geryones. A

DE DECIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus. B

DEcimus Assyriorũ Rex imperat Belochus, annis tringintaquinque. Qui idcirco à Belo sumpsit cognomẽ, quia cum Imperio voluit exercere maximum Pontificatum Beli Iouis, & maxime circa auspicia & diuinationes occupatus fuit eius animus. Apud Tuyscones regnauit Gambriuius vir ferocis animi. C

Aequè ac Belochus, id est, Beli amator apud Chaldæos, etiam Iulius Cæsar humana diuinis cõmiscuit. Porrò Gambriuium hunc esse nõ dubitamus, à quo Plinius in nat. histo. & Tacitus de moribus Germanorũ, appellant Germanorum quosdam populos Gambriuios, & regionẽ Gambriuiam. Est nomen ex tribus Scythicis & Arameis dictionibus. Gun beri vius, per syncopam Gumbriuius, & ab aliis Gambriuius. Est autem apud Arameos Gun & Guni corona, beri verò hymber siue expiatio nubium, & vio ab suis vt periti Talmudistæ asserunt. Hinc Gambriuius interpretatur Latinè coronatus, ab Vmbris suis. Nam & à principio omnes dicebantur Vmberi, quanquã auita hæreditate soli Comaro & illius D E F

Gambriuius.

Gumbriuius.

posterit

A *posteritati nomen perseuerauerit, vt in præcedentibus est habitum, Existimo hunc fuisse primum, qui coronam insigne regium totius Germaniæ consensu pertulerit.*

Apud Emathios cœpit regnare Mace-
B don filius Osiridis, à quo nunc nomen retinet prouincia: atque circa hoc regnum Osiris depresſit gigantes, qui iam tyrãnidem cœperant.

Iam Osiris Iuppiter iustus vniuersum orbẽ
C *lustrans à Thracia in Emathiam properat, & gigantum potestatem, cum Hercule ac Macedone filiis suis, iuuantibus ad id Macedonibus sustulit, præfecitque illi Macedonem, à quo nomen habet, testante Diodoro in primo libro. Osiri-*
D *dem, inquit, proficiscentem duo filij virtute dispari. Anubis, & Macedon prosequuti sunt.* Anubis. Macedon. *Vterque armis vsus est & insignibus aliquo animali, haud ab eorum natura dißimili. Nam Anubis canem, Macedon lupum insigne ar-*
E *morum tulit. Qua ex re, hæc animalia Aegyptij in summo honore habent. Et infra: Thraciæ, inquit, Maronem iam senem, Macedoniæ verò filium regem statuit, quæ ab eo Macedonia dicta est. Et in sexto libro inquit Macedones Io-*
F *ui iusto aduersus gigantes præsidium tulêre. De huius iustitia ibi multa præclara dicit, quæ nõ cõueniunt Ioui Cretensi, qui nõ fuit in primo ortu generis humani quum gigantes essent,*

vt in

vt in primo arguit Diodorus: neque primus vt A
Osiris iustitiam per orbem docuit & lites sustu-
lit, cum iniuriis finitimos pulsauerit: neque vir-
tutibus omnes vt Osiris excessit, quia stupris,
furtis, & incestu semper fuit vsus: neque bellum
impiis in vniuerso orbe induxit vt Osiris, quia B
intra limites Creticos septus, solum finitimis piis
Piraticum bellum indixit, rapiens pueros &
puellas cōtra omne ius fasq́;. Sed de his hactenus.
Nūc Berosum de nostris referentē accipiamus.

Vigesimonono huius Belochi anno, apud C
Celtiberos Lomnimi florebant, & ædifica-
uerunt à suo nomine vrbē magnā Lomni-
miam. Anno autem sequente Itali oppres-
si à tyrannis gigantibus in tribus Palensa-
nis, aduocauerunt Osirim, qui cum colo- D
niis ad Istri vicinos fontes peruenerat. Osi-
ris tota Italia potitus, decem annis illam
tenuit, & à se nominauit in triumphum: &
sub ditione positis gigantibus, regem Ia-
nigenis reliquit Lestrigonem gigantem, E
sibi ex filio Neptuno nepotem.

Plura nos hæc litera connotare admonet. Pri
mum, quòd præmisimus Lomnimium oppidum
à tribus fratribus conditum philarchis exerci-
tuum. Gerundam verò à cognomento Chryseum F
patrem illorum fundasse. Deinde tam Berosus
quàm Diod. Sicu. Italos certiores efficiunt. Osi-
ridem Italiam liberasse à tyrannis, & docuisse

agricult

A agriculturam & frumentariam. Et quidem huius sunt hæc argumenta. Primum est in commune inscriptio sacra Aegypti, quæ asserit Osiridem Iouem iustum vniuersum lustrasse orbem, nec fuisse, in orbe locum quem nō adiuerit:
B docens ea quorum inuentor fuit, & Istri fontes illum accessisse affirmat, teste Diodo. in j. li. Secundum augmentum est in specie, à descripto itinere à Thracia in Macedoniam & fontes Istri, depressis gigantibus in Thracia & Macedonia,
C & suffectis regibus Marone atque Macedone, & in Italia Lestrigone. Quòd autem Osiris proximus Italiæ ad fontes Istri in tribus Palensanis siue Phlegræis in Italia cum gigantibus pugnauerit, testes sunt & authores de tribus qui-
D dem simul Berosus: de duabus verò, Diodorus in v. & vj. Nam in v. pugnasse Iouem iustum contra gigantes in Vesuuia Palensana siue Phlegræo campo, adiuuante illum Hercule asserit: & in vj. lib. in Cymea Phlegræa campóque Cymel-
E la ad hanc ætatem dicto, non solum Hercule, sed omnibus Italis auxilium ferentibus, de gigantibus triumphasse clarissimè tradit. Nam cùm tradidisset in primo libro Osiridem Iouem iustū à Macedonibus magno auxilio adiutum, etiam
F idem ipsi in Italia præstitum fuisse contra gigātes scribit in vj. li. his verbis: Ioui iusto, & Herculi ac Diis nō solum in Creta Museum, sed & alios populos præsidium tulisse contra gigantes

Osiris Italiam liberauit à gigantibus.

const

constat, vt Macedones circa suam Palenem, & Italos in campo quem olim à loci conflagratione Phlegræum, postea Cymeum campum cognominauerunt. Hæc Diodorus. Quare siue Macedones afferas iuuisse in Palene Macedonica Osiridem, siue eundem in Creta Museum, siue eundẽ ipsum in campo Cymella siue Vesuuio Italiæ Italos, necessario consequens est, vt Osiris idem & Iuppiter iustus fuerit profectus in Macedoniã, Cretã & Italiã. De his amplè diximus circa vltimas institutiones Etruscas et aliis cõmẽtariis. A B C

Phlegræ campus.

Anno xxxiij. Belochi, rex Lucus regnare cœpit apud Celtas. Nouissimis annis Belochi, tenuit mare Atticum, & ebulliens inundauit Atticam.

Neminem posse contradicere arbitror hunc Lucum esse, à quo Lucij & Lucenses prope Parisium describit Ptolemæus & Cosmographi. Neque tamen à luce Latino vocabulo, sed potius eorum tum Etrusco Scythico sermoni cognato verbo, à quo vt alibi expreßimus Lukios, Lucenses & Lucumones deriuatos ostendimus super tabulam Faul Faluceres. D E

Lucenses ad Parisios.

DE VNDECIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus. F

VNdecimus rex Babylonis fuit Baleus annis quinquagintaduobus. Hic post Semiramidẽ supra cæteros enituit fama,

A splenduit imperio vsque intra Indiam. Libri multi de eius gestis sunt à nostris conscripti. Huius anno decimo Porcus Cados Sene insulam compleuit Vetulonicis coloniis, partem reliquit posteritati Lygures.

B *De Baleo Assyrio, ipsi libros suos perlegant, quia nihil de eo in Latinis aut Græcis reperio. Exponenda verò sunt, quis iste Porcus que illius coloniæ in Liguria, quæ insula Cados Sene, & quæ illius Vetulonicæ coloniæ. Porcus Latino vo-* Porcus.
C *cabulo, est sus animal. Sed hic filius Neptuni Aegyptij, frater Lestrigonis, vt in Genealogiis Berosus expressit. Idē Varro scribit & Seruius super v. Aeneidos. Non pertinet igitur ad linguā Latinam, sed priscam Arameam. Asserunt au-*
D *tem docti Talmudistæ Porcum dici per syncopā, nam Porecum dicunt Aramei, & significat portitorem de loco ad locum, quia vt insinuat hoc loci Berosus, transportabat per Italiam & insulas colonias. Nam in Thuscia, & Latio, & Li-*
E *guria nomina locis extant Porcareces, Porcarilium, & Porcifera. Hinc Pli. in iij. nat. hist. ait Genuam Lygurum esse inter annē Phe Ritonē atq; Porciferā Verū posteri aut proprietate linguæ patriæ, aut ad distinctionē suis animalis pri-*
F *mam literā aspiratè protulerūt, dicentes Phorcū vocabulo Scythico, & Portitorē vocabulo Latino, & Porthmea Græco, Deū portitorē maris & inferni fecit eū loquacitas Græca, vt Varro &* Phorcus. Porthme*

Seru

Seruius scribũt. Huius ducis tria vocabula triũ A
linguarum, Portitorem, Prothmea, Porcum
Aramee, siue Phorcum Scythicè, apud authores
Latinos inuenio. Vergil. in primis in v. Aeneid.
Phorcum exprimit, dicens: Tritonesq́; citi Phorcique exercitus omnis. Et super eundem locum B
Seruius inducens Varronem: Phorcus, inquit,
fuit primus rex Corsicæ atque Sardiniæ, & filius Neptuni ex Tosea nympha, qui nauali prælio ab Atlante victus, & in mari submersus,
marinus Deus vocatus fuit, eíque fuerunt filiæ C
Gorgonides. Italicæ Gorgonides, non Mauritanæ. Et vt refe
runt, hæ quatuor filiæ miræ pulchritudinis fuêre
Scylla, Euryale, Stheno & Medusa. Ab his nomina in Italia sunt, insula Gorgonidum prope
Pisas, & Scylla inter Siciliam & Italiam. D
Vna ergo Scythica lingua illum Phorcum vocauit in quinto Aeneidos Vergilius, lingua verò
Latina in quarto Georgicorum portitorem nominat, dicens: Nec portitor Orci Amplius obiectam patitur transire paludem. Cæterum tertia E
lingua Græca, Porthmeo vsus est Iuuenalis in
Satyra tertia. Iam (inquit) sedet in ripa, tetrúmque nouißimus horret Porthmea. Ergo quem
Scythæ Phorcum, Aramei Porcum, Græci Porthmea, eundem Latini Portitorem vocant. Quæ F
sit verò insula Cados Sene, & interpretatio nominis & authoritas manifestat. Nam Aramei
Cados Sene. & Hebræi Cados, Græci Theam, Latini sacram
intel

A intelligunt. Et quod Hebræi Sene, Græci sandalium, Latini vocant crepidam. Hinc à Barbaris Cados Sene, à Græcis Sandaliothim, à Latinis sacra crepida dicitur. Porrò Timæus & Græci Sandaliothim vocant insulam, quam nos Sar- Sandaliothis. Sardinia.
B diniam, à Sardo Herculis Tospiadæ filio nominamus, vt tam Plinius in tertio naturalis historiæ quàm cæteri scribunt. Ergo Cados Sene atque Sardinia, est eadem insula. Cui argumento est, quod Varro & Seruius asserunt, Phor-
C cum illum fuisse primum Regem Corsicæ atque Sardiniæ, Quòd si opponis principio coluisse Sardiniam Iolaum cum Sardo & aliis Tospiadibus, vt præmisimus, respondet Strabo in quinto falsum esse quod assumitur. Nam (vt ipse ait)
D tam Iolaus quàm Tospiades cohabitauerũt Barbaris quos ibi inuenerunt natione Tuscos. Quare vt veracissimus Berosus ait, primus omnium Phorcus cum coloniis Vetulonicis insulam tenuit, ante Herculem atque Tospiades. Fuisse ve-
E rò Veios Vetuloniæ hos Tuscos, argumento sunt in primis Berosus in hac parte, deinde Plutarchus, qui in vita Romuli scribit Etruscos fuisse Sardinianos colonos, quibus sunt ad hæc tempora Veiuzum nomen, & Veia prædia & am-
F nes, ac propterea Romulum vocasse Veientes Sardinianos, non quia isti Veij Sardiniani essent, quum Aenetani dicerentur, vt in Vita Camilli scribit, sed quia à Veiis Etruscis orti sunt, qui

verè Sardiniani Coloni,& primi Sardiniæ cul- A
tores extiterunt. Cui eſt argumento quòd dicta
eſt inſula Sandaliothis ſiue ſacra crepida, non ſo
lum quia eſt ad ſimilitudinem veſtigij & cre-
pidæ, vt Timæus ſcribit, ſed etiam quia ibi fuit à
principio crepida ſacra, id eſt, Thuſcorum prin- B
cipum ſacrum veſtigium. Nam teſte Gellio in
xiij. noctium Atticarum: Crepida eſt genus cal
ciamenti, quod à principio plantarum calces in
fine tegebat, cætera prope nuda, & teretibus ha-
benis vincta erant. Thuſcorum verò vetuſtiſſi- C
Crepida. morum fuiſſe crepidam principibus ſolis orna-
mentum, ex eo conſtat, quòd crepidam Turrhe-
nam & Thuſcam nomen ab origine habet, &
ſoli ſacri principes his vtebantur, etiam à prin-
cipio dignitates Romanæ. Vnde in octauo Ae- D
neidos, vbi Vergilius de Euandro dicit: Turrhe-
na pedum circumdat vincula plantis. Seruius
ita interpretatur: Crepidæ, inquit, ſunt Thuſca
calciamenta, quæ corrigiis ad pedes ligabantur,
quas poſt Romanorum habuêre primi Senato- E
res, inde Romani equites, nunc milites. Hæc
Seruius. Hinc SeneGallia crepidata Vmbria
eſt, ſed non ſacra. Vetulonia enim regia Re-
gum ſacra erat. Quòd ſi Thuſci primi habita-
uerunt Sardiniam, & hi non crepidati modò & F
calciati pedes, ſed etiam ſacro calciamento vte-
bantur, quod ad ſolos principes Lucumones ſpe-
ctabat, vt diximus, conſequens neceſſario eſt,
quod

E *quod scribit Berosus esse certissimum, vt qui primi habitauerunt Sardiniam ex Thuscis, essent Vetulonienses, quia cum crepidati principes dici poterant: solis Vetuloniensibus sacri epitheton dicatum erat. Quinetiam Etrusci Veij Sardiniani coloni esse dicuntur, à quibus Veientes Acnetanos, Romulus Sardonianos cognominauit, vt clarissimè scribit in vita Romuli Plutarchus. Satis ergo expositum fuerit, quis fuerit Phorcus, quæ insula sacræ Crepidæ, quæ primæ Coloniæ Phorci in Lyguria & Sardinia, nunc Osiridem Monarcham ab Hispanis in Aegyptum reuertentem à Beroso discamus hoc modo dicente:*

Huius Balei temporibus Indi sua obtulerunt Babyloniis. Osiris in Aegyptum reuersus columnam quæ permanet inscripsit in monumentum expeditionis suæ per totum orbem.

Osiridis expeditio

Exploratum esse regressum vltimum Osiridis in Aegyptum par est. Nam egressum Diodorus & alij authores certum effecerunt, dum ab Aegypto illum profectum referunt lustrasse primum Aethiopiam, & Aphricam, deinde Asiam vsque Indorum desertos fines, postremò Europanos Thraces. Macedones, Italos, Germanos, Gallos, & Hispanos. Ibi in Tarcesiorũ saltibus vltimum bellum cum Titanibus gessit, qui superfuêre tempore belli cum Rhea & Camesè

initi à Dionysio Hammonis filio, vt iam expo- A
suimus in præmissis. Huius vltimi belli meminit
Trogus, cuius sensum Iustinus abbreuians vltimo
Epitomatum libro, sic scribens. Saltus, inquit
Tarcesiorum in quibus Titanas bellum aduersus
Deos gessisse proditur, incoluere Curetes. Hoc B
vltimum igitur bellum cum impiis à Deis habitum
est. Deuicto verò orbe, hoc epitheton Osiris
retulit in Aegyptum, teste Diodo. in vj. li. Iuppiter
iustus, Pater Cōsultor. Nam vt ibi scribit,
animaduersum in Gigantes à Ioue dicunt, quia C
ex magnitudine ac robore corporis confisi aduersiq;
legibus, multa egerant in homines iniusta,
& gentes in seruitutem redegerant & his bonis
bellum intulerant, qui ob singularia in omnes
beneficia, fuerunt Dei existimati. Quare ferun D
tur à Ioue impij nefariique deleti, & Diis Heroibúsque
ac hominibus benemeritis honores ab
eo impensi. Quare propter eius beneficiētiam, &
Imperij magnitudinem, omnium consensu, tam
Regnum perpetuum tributum est quàm habita E
tio in Olympo. Et quoniam vitæ hominum auxilio
fuit Iuppiter, & quòd omniū curā suscepit
Pater, & quòd Imperio orbis potitus est, Dux,
& Rex, & quòd prouidè cōsuluerit cōsultor appellatus.
Ex his Diodori verbis manifestum est F
omnium consensu fuisse tributum Orisidi epitheton
Iuppiter iustus Pater, Dux, Rex, &
Consultor, cuius regnum perpetuum & habitatio

Tarcesio, rum campus.

Osiridis epitheta.

A tio in Olympo iuxta mare rubrum. Non enim, vnus est mons Olympus, aut in vna prouincia, sed plures aliis & aliis regnis cosmographi poëtæq; & historici tradunt, vnum circa Thessaliam in Macedonia, alium in Gallogræcia, ter- Olympi multi.
B tium in Mysia Asiæ iuxta vrbem Prusam: quartum verò hunc in Aethiopia secus mare rubrum non longe ab Heliopoli, qui vt aiunt ab ortu solis vsque ad quartam diei horam flammas emittit, vt etiam Tortellius noster Areti-
C nus retulit. Et in hoc Olimpo contermino Aegyptiis & Aethiopibus tributa & existimata est Osiridis mortui habitatio. Nam teste eodem Diodoro in primo libro, quia Aethiopes Osiris docuit agriculturam, insignes vrbes ædificauit,
D Præfectos dedit, tributa præstari instituit, & in Aethiopiæ montibus vtrasque ripas Nili aggere cinxit, propterea ab Aethiopibus potissimum colebatur. Igitur dum orbe peragrato victísque Titanibus in Hispania, & Geryoni-
E bus principatu permisso, Peloponnesum adnauigauit ab Hispania, vbi Apis dictus regnauit, teste Eusebio de temporibus annis trigintaquinque Argiuis. Postea vt notat Eusebius de temporibus Balei regis Assyriorum, eiusdem Balei Baleus.
F anno quadragesimotertio fratrem suum Aegialeum, vnum ex Diis Aegyptiis Regem creauit Achaiæ, & ipse cum populo in Aegyptum adnauigauit, vbi teste Beroso expeditionis suæ

triumphalem columnam erexit, quam literis A
excidit, sub hac sententia, quam Diodorus in
primo refert ita exprimi. MIHI PATER
SATVRNVS, DEORVM OMNIVM
IVNIOR. SVM VERÒ OSIRIS REX,
QVI VNIVERSVM PERAGRAVI B
ORBEM, VSQVE AD INDORVM
DESERTOS FINES. AD EOS QVO-
QVE SVM PROFECTVS QVI AR-
CTO SVBIACENT, ET AD ISTRI
FONTES, ET VSQVE OCEANVM, C
SVM SATVRNI FILIVS ANTI-
QVIOR, GERMEN EX PVL-
CHRO ET GENEROSO ORTVM,
CVI GENVS NON SEMEN FVIT.
NEC FVIT IN ORBE LOCVS D
QVEM NON ADIVERIM, DO-
CENS EA, QVORVM INVENTOR
FVI. *Hæc in columna legi posse asserunt sacer-*
dotes Aegyptij de Monarchia Osiridis.

Apud Tuyscones regnat Suæuus, & apud E
Celtas Celtes, à quo nomen habuerunt
montes illorum maximi à conflagratio-
ne syluarum, qui diuidunt Celtas & Cel-
tiberos.

Pyrenei. *De conflagratione montium qui Pyrenei di-* F
cuntur in sexto libro Diodorus sic habet: Mon-
tes, inquit, qui Pyrenei dicuntur, & longitudi-
ne ac magnitudine longe alios excellunt Nam

à mari

A à mari eorum quod ad meridiem iacet, vsque ad Oceanũ ad Arctos situm, Galatiam siue Galliam ab Iberia diuidunt. Per Celtiberiam quoque protenduntur stadiorum tribus millibus, in quibus cum sint frequentes syluæ, ferunt pri-
B scis temporibus igne à pastoribus iniecto montanas omnes regiones esse combustas, ac propterea montes aiunt cognominatos esse Pyreneos. Ardente autem continuis diebus igne, plures à montibus riuuli argenti puri flamma-
C rum vi effluxere, quod incolis ignotum Phœnices mercatores vili rerum permutatione emptum, in Græciam, Asiámque ac cæteras nationes deferentes, magnas ex eo commercio opes contraxerunt. Hæc Diodorus. qui hæc notanda
D tradit. Primum quòd priscis temporibus Iberia Pyrenea versus arcticum Oceanum, pastiones & armenta pro diuitijs non argentum existimabat, ac propterea Nomadæ quasi Numadæ appellati sunt ab Homero Hispani ad
E septentrionalem Oceanum versi. Vnde in primo scribens Strabo de Hispania: Poëta, inquit, à viuendi ritu septentrionales populos Nomadas appellat, in pascendo pecore assuetos. Hinc diuitiæ Geryonis quas Hercules abstulit, ar-
F menta fuère, argumentum vetustatis Hispaniarum & Gigantum Geryonũ. Rursus quòd Phœnica lingua Celtæ quasi Celitæ conflagratio Iouis dicitur, vt perhibent Talmudistæ.

Quod adeo verum est, vt diuus Hieronymus Celion incendium interpretetur, sicut Macrobius ait Itum Iouem à Thuscis dici. A dictionibus igitur Phœnicibus Cœli, & Itus per syncopam A

Celtus. *componitur Celtus & Celtæ, id est, Iouiana con-*

Celtæ vnde dicti. *flagratio, non quia à Ioue facta sit, vt quam pastores procurauere, vt ait Diodorus, sed quia sub Ioue Galatha, siue Gallo facta est. Reges enim Ioues & Saturnos appellauerunt antiqui. Ergo quia Phœnices mercatores frequentabant Iberiam tanquam consanguinei, à quibus pro magna parte erant Iberi, vt Varro scribit, & Plinius refert in tertio naturalis historiæ. Item quoniam Celtæ nomen est Phœnicum, vnde originem traxit Noa, qui & Ianus, idq́; nomen Phœnicum Cæli & Itus commune fuit Etruscis & Gallis & Hispanis, à quo duces Cælij & Coriti nomen habent, certum est argumentum, hos populos à Phœnice Iano, qui ereptus à diluuio ex Scythia colonias misit, firmam habere origi-* B C D

Pyrenæus *nem. Amplius quoniam Pyrenæus nomen est Græcum priscis seculis impositum, magnum argumentum facit Gallos linguam simul cum literis tradidisse, Galatis & Gallogræcis, vt supra Xenophontem & Archilochum retulimus. Nec acceptandi sunt Græci, & ab his pendentes Latini, qui aiunt Pyreneos dici à Pyrene socio Herculis Græci, quia hæc fabulosa sunt, vt in tertio naturalis historiæ Plinius est author, & ante-* E F

res

A res Troianas quibus Hercules, & Pyrenes, & Cadmus, & Orpheus extitere, fuit nomen Celtæ ac Pyreneum. Regio proxima his montibus corruptè nunc Pyrpiniana dicitur, cum scribenda sit & dicenda Pyrepiniana, id est, conflagrationis & incendij ostium & origo, quia ibi cœpêre
B pastores ignem inijcere. Nam Pyr ignis, Pini os originis dicunt etiam Phœnices, vt testantur Talmudistæ, qui etiam hoc addunt, vt Pi, os & origo dicatur. Ni verò & no magni nominis &
C famæ interpretetur. Hinc Pyrepini combustionis origo magni nominis est, à quo Pyrepiniana regio scribi debet, nisi forte quod vsitatißimum est in compositione, per synæresim & syncopam e, litera abiiciatur, sicut à Celite & Turrheno &
D Volturrena, ita dicatur atque scribatur rectè Pyrpiniana, Celtæ, Turhno, Volturhna. Hæc de Rege ac gestis Galliæ. De Suæuo verò Germanorum Rege non est dubium, eum esse qui Suæuos condiderit, quorum meminerunt Plinius in
E naturali historia, & Tacitus de moribus Germanorum. Ad huius patrem Gambriuium venisse Osiridem, & docuisse arbores putare & frumentariam atque ceruisiam, superius diximus ex Diodoro in primo libro asserente, vbi nō
F vites nascuntur docuisse Osiridem conficere potum ex ordeo & herbis. Porrò ad eosdem Suæuos venisse Isidem tempore Alemanni Herculis & Thuscani Iasij locis suis demonstrabimus. Sunt

Pyrpiniana regio.

Suæuus.

Ceruisiæ factio.

Alij ceruisiā vocant.

argumento præualido Liburnum siue Cymba, A qua Osiris & Isis ad eos per Rhenũ & fluuios alios nauigauerunt, & à frugiferæ arboris ramis putatis, quibus Isidi sacra faciunt, & diuinas sortes exposcunt, de quibus Cornelius Tacitus de moribus Germanorum referens: pars, in- B quit, Suæuorum etiam Isidi sacrificat, vnde autem caus〈a〉 sit & origo peregrino sacro, parum comperi, nisi quòd simulachrum in modum Liburnæ figuratum, docet adiectam religionem. Cæterum nec cohibere parietibus Deos, neque in C vllam humani corporis speciẽ assimilare ex magnitudine & figura cœlestiũ arbitrantur. Lucos ac nemora consecrant, Deorúmque nominibus appellant, sacrúmque illud est, quod sola reuerentia vident. Et post aliqua: Sortiũ, inquit, D consuetudo simplex Virgam frugiferæ arboris decisam in surculos computant, eósque notis quibusdam discretos, super candidam vestem temere ac fortuito spargunt. Mox si publicè: consulitur sacerdos ciuitatis, sin priuatim, ipse pa- E terfamiliâs precatus Deos, cœlúmque suspiciens ter, singulos tollit, & sublatos secundum præmissam notam interpretatur. Multa alia refert Tacitus, quæ ad principes, quæ ad sacerdotes, quæ ad alios spectant, hoc præcipuè quod ad O- F siridem & Isidem spectat, est, quòd sacras sortes putata frugifera virga diuinat, & eorum Liburnum venerantur. Est autem Liburnum proprie

Suæuorũ religio.

Deos parietibus non contineri, nec imagine humana assimilare.

Sortiũ Gallicarum consuetudo.

Liburnũ.

A *priē Cymba & nauicula, qua flumen traijcitur, quod in Satyra Iuuenalis significat dicens: Diues & ingenti curret super ora liburno. Traductum est tamen ad significandum magna nauigia, vt in Oda Horatius:* Ibis, *inquit, liburnis*
B *inter alta nauium amice propugnacula. Est autem liburnum nomen barbarum, quod Latinè sonat nauicula velocißimè currens, quam nunc proprie vacamus fustam velocißime excurrentem siue mare siue flumen. Sequitur de morte*
C *Osiridis.*

Typhon Aegyptius, omnibus orbis gigantibus consciis, fratrem suum Osiridem Iouem iustum Aegyptium peremit, & ipse in Aegypto assumit tyrannidem, Busiris
D in Phœnicia, in Phrygia verò alius Typhō, in Lybia Anteus in Celtiberia Lomnimi, in Italia Lestrygones, & in toto mari Milinus Cretensis.

Titanes Diodorus vocat hos gigantes tyran- Titanes.
E *nos quos postea Hercules sustulit, non quia ipsi Tyteæ filij essent, sed quòd à Titanibus orti, etiā eorum partes sequerentur.* Eos *ipse Osiris iustè imperans Reges præfecit in dictis regionibus, vt significat idem Diodorus in primo & sexto*
F *libro. Et idcirco iustus Iuppiter est appellatus, quia etsi sustulit illorum parentes impios Titanas, filios tamen illorum pro patribus præfecit, Lybiæ, quidem Anteum, Phœniciæ Busiridem,*

Filij parē-tibus suf-fecti.

Phry

Phrygiæ iuniorem Typhonem pro patre suo Ty- A
phone, sicut Milinum iuniorem in Creta pro
Milino prisco quem peremerat, vt in sexto libro
insinuat. Similiter in Italia pro Neptuno patre
Lestrygonem & Phorcum substituit, & pro
Chryseo Geryone Tarcesiisque Titanibus dele- B
tis, rursus Geryones filios regnare in Hispania
permisit. Ita Apis Osiris orbis monarcha effe-
ctus, & orbe composito in Aegyptum regressus,
triumphalem columnã inscripsit, & Memphim
in triumphum aut fundauit, aut ampliauit, vt C
notat Eusebius de temporibus supradicti Balei
Typhon. Regis Assyriorum. Itaque Typhon Aegyptius,
& vt Berosus ait, & Seneca de sacris Aegyptio
rum, frater ipsius Osiridis inuidia accensus, in
Aegypto Libya, Asia, & Europa, dictos Præ- D
fectos Reges sollicitauit in necem fraternã, pol-
licitus cuilibet Præfecturã perpetuam suis locis,
& liberũ regnum, si contra se non ferrent Osiri-
di, Isidi, & Herculi opem. Itaque consciis cædis
futuræ dictis Regibus, frater Osiridis Typhon E
illum per insidias & dolum peremit, de cuius
Osiridis occisio per Typhonem fratrẽ. nece in primo libro Diodorus breuibus refert his
verbis: Ex vetustis sacerdotum archiuis, qui
Osiridis tempore fuerunt, compertum est Osiridẽ
Aegypto iustè regnantem à Typhone fratre im- F
pio, atque nephario interemptum. Quem ille in
sex ac viginti partes dissectum, cuilibet eorum
qui secum tanti sceleris participes fuerant par-
tem

A tem dedit, veluti tanti facinoris consciis, & vt simul ipsos defensores, custodésque regni fidos haberet. At verò Isis eiusdẽ sui fratris simul & viri necem auxilio filij, (Oros ei nomen erat) vlta, Typhone simul & qui cædis conscij fuerant B interemptis, Aegypti regnum restituit. Commissa est ea pugna iuxta fluuiũ in parte Arabiæ, quam vicum Antei appellant, quod nomen sortitum est, ex Antei morte ab Hercule occisi Osiridis tempore. Hæc Diodorus. Quo loci patet C Anteum priscum interemptum fuisse ab Hercule viuente Osiride & in Arabia Aegyptiaca, & filium eius Anteum item iuniorem in Lybia. In quinto autem libro Diodorus: Aegyptij, inquit, de Priapo scribentes aiunt, olim Titanas D Osiride à se dolis interfecto, corpus eius in æquas partes diuisisse, hísque domo clam elatis, partem pudendam in flumen, quia singuli eam respuerant, abiecisse. Isidem tum vltam viri mortem, Titanibúsque occisis, viri corpus quæsiuisse, partésque repertas cum iteratò in formam pristinã E hominis coniunxisset, atque composuisset sacerdotibus tradidisse sepeliendas, vtq; veluti Deum colerent Osiridem imperasse. Seorsum verò pudenda non reperta quum formasset, pro Deo F coli, inq; templo suspendi iussit. Hæc Diodorus de monarchia & honore atque interitu Osiridis cum Beroso prosecutus est. Nunc quoniã de monarchia Herculis Aegyptij Berosus prosequitur,

Isis vltrix viri & fratris.

Pudenda Osiridis.

Hercules græcus & ægyptius.

pro

pro quo notandæ differentiæ inter Herculem A
Græcum & Aegyptium, scribunt quòd verum
Hercules 43. est plures fuisse Hercules. Nam tres & quadraginta fuisse asserit Varro, quorum primus fuit
iste ægyptius Thebanus, vltimus verò (vt ait) B
fuit Alceus græcus Alcmenæ & Amphitryonis filius. Idipsum dicit Diodorus Siculus in primo & sexto libr. & in fine quarti, & Herodotus in ij. lib. vbi tradit se adnauigasse in Phœniciam & inuenisse templum Herculis constructum, multis ætatibus & seculis ante Græcum C
Herculem Amphitryonis, producitq; euidens argumentũ, quòd hi duo apud priscos Græcos venerationi erant. Nam ægyptio templũ ingens fun-
Hercules Deus. dabant, inq; eo illi Herculi sacrificabãt, vt Deo,
iuxta verò hoc ædificabãt templum Græco Her- D
Hercules Heros. culi, cui nõ vt Deo sacrificabant, sed vt Heroi parentabant. Cicero in libro de natura deorũ, etiã Aegyptium Herculem cum pluribus connumerat. Itaque probatissimi historici plures Hercules commemorant, primúmque ac fortissimum o- E
mnium Aegyptium celebrant, quem teste Macrobio in Saturnalibus, iidem Aegyptij venerãtur, vt ortum in primo humani generis ortu, & initio carentem. Author est Diodorus in primo libro: Herculi Græco fuisse nomen propriũ Alceus, cognomen verò non Hercules, id est, pellitus
Hercules quid signi ficat. totus, sed Heraclius, id est, Iunonis gloria. Quod etiam Herodotus scribit in secundo historiarum

lib

A libro, asserens hoc cognomentum Hercules esse Vocabulum Aegyptium nō Græcum & Aegyptij Herculis cognomentum, quod Græci iniuste furati tribuerunt illud filio Amphytrionis. Idipsum Eusebius de præparatione euangelica in- Hercules, & Heraclius.
B sinuat. Quare cum Ephorus ait, vnum fuisse verum Herculem, qui præclara gesta quæ traduntur solus perfecerit, equidem fatemur. Sed inficiamur filium Amphytrionis fuisse vel Herculem, vel cognominatum Herculem, quia hoc
C soli Aegyptio peculiare est, sicut illi græco Heraclius. Igitur vt Diod. & alij scribunt: Amphitryonis filio nomen proprium fuit Alceus, proprium cognomentum Heraclius, propria genitrix Alcmena, proprius genitor Amphitryō,
D aut si vt asserunt, adulterinus spurius fuit, pater illi quidam Græcus Iuppiter extitit. Econtra mater Aegyptij incerta est, pater verò certus Osiris iustus cui proximus erat genere, vt Diodorus, Berosus, & Moyses significant qui etiam
E illi nomen proprium fuisse Lybium asserunt, à Lybius.
quo Lybios in triumphum duxit, quum antea Phutei siue Phaëtontei vocarentur, vt asserit Phutei & Phaëtōtei
Iosephus & Hieronymus in cōmentario super x. cap. Gene. Nam Hercules qui subacto or-
F be in Lybia triumphi columnam posuit, equidem fuit Aegyptius, vt in fine iiij. lib. Diodor. author est. Hinc Sillius in xij. lib. Sardum Aegyptij Herculis filium appellat natum generoso Sardus.

san

Herculis *sanguine Herculis Lybici, non Alcei qui colum-* A
nas Gadibus imposuit ex parte Europæ, vt Dio-
dorus scripsit: secutus fabulas Græcas, quũ nul-
lus ibi columnas nisi fortè in sua Græcia posue-
rit, vti paulò post in sequentibus insinuabitur.
Cognomi *At cognomenta Libij filij Osiridis, Aegyptia* B
na. *lingua fuerunt, Her, Hercol, Arno, Musarno,*
Herculis. *& Ar, de quibus in quæstionibus Amiis dixi-*
Lybici. *mus. Hercules Aegyptius fuit ortus in prima*
hominum propagatione ante Troianum exci-
dium plus quàm decem millibus annorum Ae- C
gyptiorũ. Alceus verò Græcus minus mille du ẽ-
tis, vt Diodorus in primo libro scribit, Quòd si
reducimus hos annos Aegyptios ad cursum so-
lis quo vtuntur Chaldæi, Scythæ, Hebræi, & Ia-
nigenæ siue Cæliti Itali, qui à Iano Cælo didice- D
runt annum, à motu solis, & menses à cursu lu-
Herculis *næ, vt Berosus scribit, & Diodorus in iiij. libro*
ortus. *confirmat: equidem Hercules natus est paulò*
post Ninum, vt Berosus tradit, à quo ad Troia-
num excidiũ supputantur plusquàm octingenti E
anni, qui efficiunt plus quàm decem millia an-
norum Aegyptiorum, vti exposuimus. Rursus
hic Hercules Aegyptius ob antiquitatem dici-
tur carere initio temporis teste Macrobio in Sa-
turnalibus. Ille verò ob nouitatem dicitur flo- F
ruisse ætate Eurysthei Regis, cum Argonautis
paulò ante Troianum excidium, vt Diodorus
in quarto libro & alij omnes conscribunt. Rur-
sus

A sus teste Diodoro in primo libro Aegyptius floruit Osiridis tempore in primo ortu humani generis, quando gigantes & monstra erant, & Dij vetustißimi cum gigantibus bellum gerebant, vt etiam ipsi Græci confitentur. At Al-
B ceus Græcus floruit circa Troianam euersionem, quando extantibus vbique vrbibus & Regibus monstra & gigantes esse desiuerant, simul & Dei vetusti, qui cum his bella gessere, vita excesserant. Ante quoque illum Amphitryonis
C Alceum multis ætatibus & seculis, templa Diis & Herculi Aegyptiis dedicata leguntur. Amplius vt idem Diodorus arguit, Aegyptius Hercules fuit circa tempora Nini, rudi ad resistendum seculo, quando quidem arma ferrea non
D erant, sed claua lignea & ferrarum pellibus pro armis vtebantur. Alceus affuit domito iam orbe & legibus atque Regibus formato, & instituto, & formidoloso ferro inuento. Nam & Argonautæ ferro armati erant, & Alceus ar- Her. Alceus.
E mis tectus, clauaq; ferrea instructus, vt Verrius tradit. Etenim vt ait, quum à Thelamonis portu per Lucumones Tuscos pergeret ad Euandrum, armatus prodiit, clauamq; ferream secum ferebat. Cumq; apud Cyminios Lucumones
F iactabundus de viribus suis gloriaretur, rogatus à Principibus Thuscis vt vires suas ostenderet, claua ferrea iacta, illis lacum Cyminium effodit. Idem asserit Seruius super illud ver-

bum viij. Aeneid. Cymini cum monte lacum. A
Fertur inquit fabula, cum Hercules ad Euandrum pergeret, rogatus à Cyminiis populis, vt aliquid virtutis suæ ostenderet, vectem ferreum quo ad exercitium vtebatur, terræ infixit. Quod quum nemo extrahere posset, tandem rogatus B sustulit, secutaq; illum vis immensa aquæ, lacum Cyminium effecit. Quare Aegyptius pellitus fuit, sed hic ferratus fuit. Sane sciendum est Seruium non dicere fabulosum iter Herculis à portu Thelamonis per fanum Volturnæ Lucu- C monesq; Cyminios ad Euandrum. Nam & hoc Verrius scribit & Diodorus Siculus in quinto libro refert, ab Hispania reuersum Herculem cum Argonautis in portum Thusciæ Thelamonis iuxta Turrhenam adnauigasse, & ab Ar- D gonauta duce Thelamone inditum nomen fuisse, omnes verò asserunt illum ad Euandrum perrexisse à portu proximo fano Volturrenæ, ab eodem dicto portu Herculis. Quin teste Verrio discedens à Lucumonibus ex Faulibus puellam E Faulam rapuit quam Romani Deam fecere, vt idem Verrius scribit, & Lactantius confirmat in primo libro contra gentes cap. xxj. Porrò fabulosum Seruius æstimat infixa terræ non posse extrahi, aut extractũ sequi tantam vim aquæ, vt lacũ efficeret. Contra eum tamen est Plinius in secundo libro natural. historiæ, qui & in Cyminiis & in Veiente ad aras Mutianas esse

Hercules pellit⁹, & ferratus.
Cyminius lacus.

loca

A loca ſcribit, quibus infixa euelli non poſſunt. Naturale quoque eſt Cyminiis locis omnia eſſe aquarum ſublatentium & erumpentiũ plena, & locum lacus Cyminij inſtar peluis aut conchæ eſſe, facileq; à parua aqua potuiſſe aliquot
B diebus compleri à ſublatente aqua, pertuſa iam terra & aperta ferreo vecte, ac propterea nihil fabuloſum eiuſcemodi authores tradunt, vt credidit Seruius. Item differunt, quoniam Heraclius nulli parti orbis militauit, ſed ſolum Eu-
C rystheo regi priuato, cum Argonautis paruit, non ad gentium ſalutem, ſed perniciem. Exercuit enim circa littora piraticas excurſiones per inſidias & dolos, non iuſti more belli. Nam circa Colchos littus excurrens, auxilio &
D dolo proſtitutæ Medeæ vellus aureum furatus eſt, fugamq; piratico more iniit, vt inſinuat atq; exponit Diodorus in quinto libro, in quo detegit fabuloſa quæ Græci de his ſacrilegis doloſis fingunt ad rem piraticam honeſtandam.
E Quo profecto falſo honeſtamento vſi ſunt etiam in excurſione piratica circa Ilium, in qua noctu per doloſas inſidias Laomedontem patrem Priami peremerunt, nihil eiuſcemodi ſuſpicantem. Quum verò littus Aphricanũ excurrerent, non
F Anteum qui non erat occiderunt, ſed paſtorem cognomento Draconem, cui erant aureæ, id eſt, fuluæ oues, vi ligatum, eo cernente, rapuere oues, vt Diodorus exponit. Non militant

igitur hominum Aphticæ saluti, qui Aphros A pacificos & innoxios oppresserunt. Pari modo quum Hispanicum littus percurrerent, falso finxerunt Geryonem occidisse, qui iam præterierat, & Herculi Lybio cesserat, cuius ossa nominaq; & cognomina permanebant in Hi- B spania, sed certe ab Hispanis cum Thelamone atque Argonautis fugatus, Alceus falso cognominatus Hercules adnauigauit in Iluam Italiæ insulam, à qua in Tuscum portum Thelamonis iuxta Turrhenam planiciem classe per- C uectus est, vt in quinto Diodorus exprimit. Porrò ab eo terrestri itinere per Cyminios Lucumones ad Euandrum Romam pergens, more piratico Faulam puellam sustulit, quanquam Verrius dicat fuisse præmium eius, & Caccum præpotentem Campaniæ atque regni ducem, prohibentemq; Euandrum ne iniussu Tarcontis Regis Turheni Auentinum incoleret, non vi sed dolo peremit. Teste enim Solino Caccus in Labærinthum siue carcerem à Tarconte Turrheniæ rege coniectus fuit, sed frustratus vincula & compedes, Campaniam & loca proxima tenuit, atque valide communiuit. Ita v alij scribunt in gratiam & amicitiam Tarcon tis rediit. Cumq; resciret Latium occupari a Arcade, licentia Fauni, non iussu Tarconti solus & inermis in Auentinum se contulit, pr hibiturus ne quid sine voluntate Thuscoru

Faula.

Cacci mors.

tener

A teneret. Itaque ab Archadibus non Heraclio boues sustulit, & in Auentinum traduxit. Heraclius qui tunc aderat noctu more piratico, speluncæ igne iniecto illum suffocauit. Quare timens Turrhenos, solitam fugam iniit. Et vt B ait Solinus, cum obsiderentur itinera, filiā Nawlochi Appuli procacius viis insistentem Ionem interemit, & ab ea littus Ionicum dici permissum est in Apulia tantum ob illius benemerita, quū tamen teste Liuio in v. ab vrbe condita, & C clarius Diodor. in sexto lib. à se omne littus circum Italiam Turrhenum dici iussissent. Nam circa eiuscemodi Troiana tempora Tarcon, & Turrheni totius Italiæ Principatū & Monarchiam tenebant, ad quorum opes florentes mox D euersa Troia primum cōfugit Rutulorum Rex Turnus, teste Liuio in j. ab vrbe condita, & deinde Aeneas Troia profugus, vt author est Verg. in viij. ix. & x. Aeneid. Hanc fugam & dolos vt honestarent, Euander & Archades tradi- E derunt posteris, hunc Caccum vilem fuisse latronem, & Heraclium diuina quadam virtute illum peremisse, & vt de Laomedonte & Colchica fuga, & Draconis violentia, atque Hispania, etiam pari forma de Italia & Cacco multis F fabulis mendacia contexerunt. Non ergo imperauit vniuerso orbi Heraclius, & gigātes sustulit ab Aegypto, Phœnicia, Asia, Italia, & Hispania, quæ prouinciæ legitimos Reges seque-

Græcorū mēdacia.

bantur, & nullos tyrannos aut gigantes noue- A
rant, sed cum Argonautis piraticam dolis &
insidiis & maleficiis exequutus, piratæ nomen
apud Chaldæos sortitus est, vti locis suis Berosus
nominabit. De Hercule igitur hactenus secun-
dum alios, nunc solum de Aegyptio audiamus B
Berosum veracissimum historicum.

Hercules Osiridis filius, cui nomen est
Lybius, cum Iside in Aegypto sustulit Ty-
phonem, in Phœnicia Busiridem: aliũ verò
Typhonem in Phrygia, Milinum in Cre-
ta, Anteum in Lybia, Lomnimos in Celti-
beria, à qua substituto illis Rege Hispalo
ad tyrannos Italiæ conuersus est. Cumq; in
Italiam per Celtas transiret, permissu pa-
rentum Galathea genuit illis Galathem
Regem.

Hercules. *Iam ex supradictis manifesta sunt quæ hoc*
Aegypti⁹. *loco Berosus scribit de Aegyptio Hercule, cuius*
incipit enarrare Monarchiam in toto orbe, &
quos tyrannos, quibúsve locis deleuerit, & quis
post Geryones in Hispania Rex ab Hercule crea
tus fuerit, videlicet Hispalus, à quo non dubium
est & Hispalim vrbem conditam, quæ nunc Si-
bylia dicitur, & tota Hispania quasi Hispalia
ab eius coloniis dicta. De Galathe quoq; Rege
Galathes. *nomen accusat Galathes & Galathiam dictos,*
Gallorum *quos nunc Gallos & Galliã dicimus. Hoc enim*
pater. *tam Berosus quàm Diodorus in sexto significa*
dicen

A dicens: Celticis olim imperauit vir egregius, ex quo filia corporis magnitudine vltra naturæ modum, decoreq; cæteras excellens orta est. Hæc cum viribus, tum præcipuè specie elata, omnes qui eam vxorem expetebant contempsit, existi-

Galathea.

B mans neminem suo matrimonio dignum. Inde quum Hercules bello aduersus Geryonem moto venisset in Celticam, inq; ea ciuitatẽ Alexiam condidisset, admirata Herculis tum virtutem, tum corporis præstantiam, permissu parentum

Hercules in Gallia Alexiã cõdidit.

C eius concubitum expetiuit. Iuncta illi, filium genuit nomine Galathem, qui coæuos suos cũ virtute animi, tum viribus corporis excessit. Vir factus quum paternum regnum suscepisset, plures oras subdidit sibi propinquas, præclaris rebus

D gestis. Quumq; eius gloria efferretur, subditos omnes à suo nomine appellauit Galathas, ex quo omnis regio Galathia dicta est. Ex his verbis Diodori patet quòd tempore Herculis Galathia cœpit dici, quam nunc Galliam dicimus à Gala-

E thia filio Herculis Aegyptij, à quo Geryon peremptus fuit. Cui accidit quod Solinus scribit: Galathas Asiæ positos fuisse priscis seculis à primis Gallis. Porrò, vt supra exposuimus. Alceus non fuit priscis seculis, sed Aegyptius Li-

F byus. Quare Hercules Aegyptius regnauit & imperauit post Hispaniæ triumphum in Gallia, & vrbem condidit Alseam, nunc Alsecam dictam in ducatu Burgundiæ, finibúsque

Eduorom. Græcus Diodorus illam producit corrupta Alesiam, quum Alseam vocabulo Aegyptio siue (vt nunc) Alsetam dicere debuisset. Nam quod Hebræi Alasam, Aegyptij Alesam, & per transpositionem literarum Alseam proferunt, id est, copulans & commiscens. Nam eo loci Hercules Herculeum Regnum, semenq; cõmiscuit Celticis. Cæterum Diodorus ibidem, ait hos Galathas adiunctis Cymbris & Cymmeriis, omnem Asiam & Græciam occupasse, & Galatas in Asia fundasse, & qui in Græciam transiuerunt Gallogræcos appellatos his priscis seculis, vt etiam Solinus & Iosephus asserunt. Quare cum illis esset literarum Galathicarum vsus, vt sæpe ostendimus, non exile argumentum est, quod Meones aiunt à Galathis ad se, & à se in Græciam aduectas literas, & non à Phœnicia à Cadmo. Hoc loci etiam facit quòd postremis temporibus Ili Regis Troiani ætate, vt Manethon enarrabit, iunior Galathes vicit Sarmatas Tavaidicos, & Galathiæ alias colonias fundauit, vt intelligamus etiam diu perseuerasse Gallorum potentatus in Asia, & ob id semper literas & instituta Gallica fuisse, quod Græci vt se primos fingerent, induxerunt falso Cadmum à Phœnicia literas adducentem: quod neque vetusto authore, neque alia memoria, vt fit in tanta re in archiuis sacerdotum, aut publicis bibliothecis seruata, vnquam probare potuerunt, vt contra figment

Alsea. Alseta. Galathæ. Asiani. Literæ primæ à Gallis.

A B C D E F

A *figmentum Græcorum arguit Iosephus contra Appionem Grammaticum. Denique Diodorus asserit ibidem: Romanos Galathas vocare, quos Celtas alij vocãt. Quod profectò verum est vernacula lingua. Nam grammatice illos nuncu-*
B *pant Gallos dempta vltima syllaba la, per figuram grammaticalem.*

Ita in Italia decem annis debellauit, & expulit Lestrygones, postq; xx. annos apud illos pacifice regnauit, multaq; illis oppida
C à suo nomine & à suo cognomine Musarna, sicut Gedrosiæ & Carmaniæ fundauit, & loca aquis impedita habitationi hominum commoda fecit. Anno itaque Balei xlj. orsus in Italia pugnam contra gigãtes, bien-
D nio ante suum obitum illos deleuit. Ita ab Hispalis Hercules venit in Italiam, Lestrygones & omnes tyrannos sustulit, Arnos, Lybarnos, Musarnos à se cognominatos condidit, trigintaq; annis rexit, & ac-
E cersitum Thuscum illis Regem reliquit.

Asserit Festus Thuscos Italiæ ante sic vocatos, tam à Thusco rege filio Herculis, quàm à sacrifico ritu. Quo loci aduerte, vt aiunt Talmudistæ, hæc vocabula Scythica & Aramea Thusci vnde dicti.
F *esse Tussum Tuscumq;. Nam vt aiunt, sæpe duplex ss, vnum permanet apud eos, & aliud transit in c, vt Phœnissa & Phœnisca, Lybissa & Lybisca, larissa & larisca, ita pari for-* S, in c.

ma Tussa & Tusca. Quod etiam cum o, profe- A
runt Tossa & Tosca. Verum ea differentia est, quòd per o Tossa vel Tosca significat rupes abscissas & loca difficilia aditu: & hoc probant, quod in translatione Chaldaica, quam Targum appellant, vbi Psalmo centesimotertio di- B
citur Chaldaicè: Conuertit Toscum in fontes aquarum. Hieronymus & Septuaginta traduxere rupem, dicentes: Conuertit rupem in fontes aquarum. Porrò si per u scribatur Tussum & Tuscum, significat loca augurio conse- C
crata, quorum aditus prophanis difficilis est, dicente Vergilio in sexto: Procul ô, procul este prophani, Conclamat vates, totoq; absistite luco. Ergo ex hoc patet primum Tusciam dictam à Thusco Scythiæ Tanaidis Rege, à quo D
in Tanaide Thuscos Ptolemæus describit, ac propterea hunc Tuscum fuisse Aegyptij Herculis filium constat, non Heraclij, cum quia non est nomen Græciæ, sed Scythiæ: tum præcipuè quod ætate Alcei venientis ad Euan- E
drum Tarcon rex Tuscorum erat, & Turrheni legitimam Italiæ Monarchiam tenebant: potiusq; illum fugauerunt, quàm eius filium expeterent. Nam vires erant de sanguine Thusco non Græco, vt Vergilius in decimo Aeneid. F
& Fabius Pictor, & Seruius indicant. Itaque de Hercule Aegyptio & eius filio Thusco intelligit Festus, quippe qui etiam vocabulum

A lum ipsum (vt Talmudistæ) exponit primùm dicens: Thusci, inquit, à Thusco Rege filio Herculis dicti, & Tuscia quòd difficilem aditum habeat, vt Tosculum. Nam Tosca Cicero ait esse loca augurio consecrata, aut
B aspera & difficilia. Hæc Festus. Post hæc autem Tuscia, quia sicut ante omnes gentes dedita fuit religionibus, ita excelluit arte colendi eas, vt author est Liuius in quinto ab vrbe condita, idcirco posterioribus Turrhenis
C confirmantibus vocabulum magis quàm interpretantibus à sacrifico ritu fuerunt Thusci appellati, vt Plinius author est in tertio naturalis historiæ, & Dionysius in primo libro, & Seruius super Aeneida testantur, &
D Festus iisdem astipulatur. Quo verò anno cœperit bellum contra Lestrygones, & quo tempore Italiæ imperauerit ante filium Tuscum, ex his quæ Berosus scribit, hoc loci patent. Beneficia verò eius in Italiam probant (vt
E ait Berosus) loca à se condita, & coloniæ positæ, quas ab eo Libycas dictas insubribus Mediolano & Vercellis, notat Ptolemæus. Inde post Asiam coloniam memorat Lybarnam, rursus in Alpinis Larial, id est, Leoninam
F inuictam regionem. Nunc Lariam Lacum maiorẽ dicunt, Rursus ait. Loca stagnantia habitationi reddidit. Hoc potissimè in planitie Floren-

tina egisse non est dubium. Nam vt in Anniis A quæstionibus expositum fuit, vocabulum Phesulæ argumento est planitiem paludosam fuisse, & fama Fluentina cui standum est, id asserit. Ergo eam Aegyptius Hercules habitabilem fecit, reductis omnibus stagnis & paludibus in al- B ueum vnum. Cui rei duo inuincibilia historiæ argumenta reliquit Hercules, quòd & illis suū insigne Leonem præstitit, & fluento suum Aegyptium cognomentum Arno indidit ad hanc vsque ætatem. Et collem Vetuloniæ ab eius co- C gnomento ad hæc tempora vocamus Musarnū. Et ad quintum lapidem vocamus Musarnam vrbem, cuius eximiæ vetustatis ruinæ ac fundamenta visuntur, & cosmographi indicant. Carmani & Taspiades ipsi sunt Musarni, id D est eruditi Herculei. Hi orti sunt generoso Libyci Herculis non Alcei Heraclei sanguine, vt in libro duodecimo Sillius cecinit. Horum ergo partem in Carmania colonos dimisit, vt vocabulum accusat Musarnum, & Taspis, quos ibi de- E scribunt Geographi, & partem vetulonis Harbanis concessit, quorum nomen & vrbs Musarna perseuerat; & partem cum Sardo & Iolao. Sardiniæ præfecit, ante quos Veij Thusci cum Phorco rege illuc concesserant, vt in præmissis F commentariis comprobauimus. Nec tamen eos aliunde misit in Sardiniam quàm à Vetulonia & Harbanis Musarnis. Cui argumento primum

Leo insigne Herculis.
Arnus.
Musarnū.
Musarna.

A mum eſt, quia perfunctus laboribus Hercules oraculo accepit ad conſequendam immortalitatem conferre plurimum, ſi colonias in Sardiniam mitteret Taſpos ſiue Toſpiades cum Iolo ſibi nepote, vt Diodorus in quinto libro exprimit.

B mit. Porrò Hercules perfunctus eſt laboribus in Vetulonia, quia vltimum bellum in Italia geſsit vt expoſitum eſt, & in Harbano ſuo caſtro Vetuloniæ iuncto, Thuſcum filium Regem reliquit, à quo ad hæc tempora regionem Paratuſſam,

C & pontem Paratuſſum, ſiue Paratuſcum dicimus, vt inferius notabitur. Nam nihil poſt fecit quàm ad conuiuendum Hiſpanis & concedendum naturæ illuc conceſsit. Ab Muſarna iſta Harbana regione ſua Hercules functus bellicis

D laboribus, Toſpiades cum Iolo miſit. Secundum argumentum eſt, quod in hoc agro non Muſarnum modo cognomentum permanet, ſed Iolum nomen. Rus in Iolum. Nec obſtat ſi quis obiiciat quòd Hercules perfunctus eſt laboribus in

E Libya non Thuſcia. Nam columnam victoriæ ſignum in Lybia poſuit. Sed hoc facilè ſoluitur, quia Iolam & Iolum ſicut Iolaum diuerſa lingua pronunciat & Iolum proferũt. Porrò quod obiicitur Herculem perfunctum laboribus in

Hercules vbi perfunctus laboribus.

F Lybia falſum eſt, quia teſte Diodoro in fine quarti libri, columnam in Libya poſuit, ſubacta magna parte orbis, & non toto orbe. Nam Aſiã omnem, & mare mediterraneum atque Aphri-

cam

cam ſubegerat, vt Beroſus inſinuauit, reſtabántque ſibiipſi gerenda duo mala bella, vnum contra Geryones in Hiſpania, alterum in Italia in quam in triumphum armenta Geryonis traduxit ab Hiſpaniis. Quare in Italia peremptis Leſtrygonibus perfecit labores bellicos. Itaque in triumphum ſubactarum partium duarum orbis cum toto mari Pontico & mediterraneo columnam in Libya poſuit, facile duas alias ad monarchiam reducturus. A B

Altades duodecimus Rex Babylonis fuit, regnans annis xxxij. Hic interpoſuit tempus ſuum delitiis, exiſtimans vanum eſſe laboribus, & ſuæ vitæ miſeria cõtinua laborare, nõ quidem aliorum humaneque gentis vtilitate ac beneficio, ſed exitio ac ſeruitute. Idcirco eius inſtitutum fuit, vt vita diuitiis & gloria, aliena ſtultitia & miſeria à ſuis maioribus partis ſibi frueretur quoad viueret. C D

Altadis philoſophia. Van⁹ pro aliis Labor.

Non ineruditè philoſophabatur Altades, ſed imperitè vixit. Eius philoſophia veriſſima hæc erat, vti Beroſus inſinuat. Vanus & ſtultus eſt, qui continuo labore ac miſeria militat in exitium ſui, & humani generis. Item omnium ſtultiſſimus eſt, qui iugi deſudatione theſaurizat, non ſibi & genti. Amplius, qui abſtinet, vſu rerum & gloriæ à ſe partarum nequiſſimus eſt, quia teſte Salomone, qui ſibi nequam eſt, nunquam E F

A *quam alteri beneficus erit. Ex hac philosophia duo recte colligebat. Primum abstinendum esse ab omni labore bellico & lucroso, quia in bellico sudore, sibi labor, & gentibus cædes occurrit, & in lucro miser & infelix auarus efficitur, magis custos diuitiarum quàm dominus. Alterum fruendum est bonis & gloria, aliena miseria & sudore partis, ne incidas in miseriam & sudores, dum parta bona fugis. Porrò imperitè vixit, quia more aliorum inter pellicum greges & catamitos degebat, & bonis partis & gloria non fruebatur, sed abutebatur. Sed hac philosophia Chaldaica missa, redeamus ad nostros.*

Huius Altadis tempore Hercules filium Thuscum ex Araxa susceptum, ex Tanaide regione euocat. Galathes à quo Samothei Galli dicti, eius ætate regnauit apud Celtas, & Vandalus apud Tuyscones.

Sæpe variatum est Celtarum nomen. Nam principio Samothei dicebantur, inde à Celto Celtæ, post à Galate Galatij, hinc à Belgio Belgæ, post à Romanis Galli, postremo Francigenæ. filius itaq; Herculis Galates nomen Gallis dedit, qui apud illos regnauit ætate Altadis Philosophi, quem existimo refugisse bella, cùm quia delitiosus erat, tum præcipuè, quia Herculeæ Monarchiæ par non erat. Germanorum quoque nomen sæpe à ducibus variatum fuit.

Varia Gallorum nomina.

Germanorum nomina diuersa.

Nam

Nam ab exordio & fermè in toto, Tuyscones dicebantur, in parte verò Gambriuij, ante Ingheones, post Isteones, Hinc Sueui, post Vandali, inde Alemanni, deinde Thetanes & Theutones, postremo à Romanis, vt Tacitus asserit, Germani dicti sunt, A

Vandalus.

Tempore Altadis Vandalus Tuyscones rexit, à quo non solum Vandalos prodiuisse, sed & Vindelicos, nomē est argumento. Námque Vindelici Vandalisci sunt, quia idem nomen apud diuersas nationes mutatis vocalibus solet variari & quandoque syllabis, vt pane, pan, pen, & Taspis, Tespis, Tospis, vt supra diximus, & Sosa, Susa, Sumsa, & Amca, Inca, Vnca, vt in sequente commentario exponemus. B C

Mutata Hetruriæ nomina.

Pari forma Hetruria etiam ipsa sæpe mutauit nomen, vti Plinius asserit in tertio naturalis historiæ. Nam à Comaro Comara, & à Iano Ianicula siue Ianigena, & à Razenuo Razena dicta fuit, vt Berosus asserit, & Dionysius insinuat de Razenuo. Nunc à Thusco filio Herculis Thuscia & Thussa dicta est, vt Fest. est Author. Totáque prouincia nomen mutauit, quoniam (vt clarè ait Plinius in tertio & Dionysius in primo libro insinuat) principio dicta est Vmbria ab Vmbris qui eam coluere, inde Pelasgia à Pelasgis qui Vmbros ab imperio exegere, & paulò post Turrhenia à Lydorū rege, à quorū sacrifico ritu, mox à Græcis Thuscia cognominata fuit. Thuscus igitur Rex est, à quo solum Vetuloniensis D E

A *nienſis ager Paratoſſus ſiue magnus Thuſcus dicitur ad hæc tempora, vt oſtendimus in Genealogiarum commento vigeſimoſecundo his temporibus à Tanai patre Hercule deuocatus venit in Harbanum paternum caſtrum, in quo*
B *ad hæc tempora perſonat Toſſum ſiue Toſcum nomen Cui etiam argumento eſt, quòd Vetulonia fermè iuncta Harbano, tunc & vſque ad Romanorum imperium, fuit regia Italiæ, & Regum Thuſciæ. Et idcirco perfunctum labori-*
C *bus Herculem in ea regnaſſe non dubium eſt, & in ea creaſſe Thuſcum Coritum, id eſt, haſtatum Iouem, vt mox aperiemus in ſequente commentario. Ab eodem ergo Thuſcos circa Tanaim dictos memorat Ptolemæus.*

D Hercules Thuſcum filium Ianigenis creat Coritum ex more. Quo etiam illis Rege relicto ipſe ſenex admodum in Celtiberos reuertitur, anno Altadis trigeſimonono, & regnauit ibi, atque obiit. Cui
E Celtiberi templum ad illius Gades, & ſepulchrum & diuinos honores tribuerunt, plurimáſque illius triumpho & nomini vrbes dedicauerunt, vt Libyſoſonam, Libiſocam, Liboncam Liboram.

F *Plura digna memoratu hoc loci explicat Beroſus. Latinis hiſtoricis & aliquot Græcis ſonantia, vt quod Pomponius Mela ſcribit, ſepulchrũ & templum Aegyptij Herculis ad Gades in* Sepulchrũ Herculis. Gades.

Hispaniis esse; ac propterea senem Herculem ibi A
regnasse & obiisse, quódque Gades columnæque huius sunt, non Alcei. Nam etsi Diodorus Græcos magis recitans, & non probans in quarto libro dicit, Alceum posuisse columnas, non tamen asserit in Gadibus, sed in Europa: & si id B
scripsisset, vtique mox id reuocauit, dicens prioris Herculis gesta fuisse à posterioribus tributa Alceo, quasi vnus fuisset Hercules. Sed quod maximum argumentum præbet, sunt vrbes conditæ ab Hispanis illius proprio nomini atque C
triumphis, quarum primam Berosus Libysosonam dicit. Sanè sciendum est, vt supra diximus, à diuersis diuersimodè idem nomen proferri. Pari forma Soson, Sosa, Susa Sumsa idem à diuersis pronuntiatur: Est autem Persicum no- E
men Susa, significans vt aiunt Talmudistæ, equum, & equitaturam regiam. Et vrbem forumque augustum, quo equites ducésque Imperatori occurrunt, Susam vocant. Hinc vt diuinæ literæ tradunt in vita Hester, caput regni Artaxerxis Medorum Imperatoris dicta est Susa. Hinc Assyria Susiana. Eodem modo finem vrbis Vetuloniæ, quo Larthi equitatus Lucumonum conueniebant, ad hæc tempora Sumsam vocamus. Itaque quod Chaldæi Soson, Persæ Susam, idem Hetrusci Sumsam vocabant. Hinc Hispania Herculea Libysoson, est Libyi forum augustale, quo ipsi triumphanti omnis

A omnis Hispanicus equitatus occurrebat. Quam vrbem Romani ob honorem Libyi per interpretationem vocauerunt, Foro augustanam ciuitatem, & illi ius Italiæ tribuerunt, quæ antea Libysosona dicta erat, vt memoria seruat Plinius
B libro tertio naturalis historiæ, capite quarto. Porrò Ancam, Incam, Vncam, quum diuersæ gentes idem intelligant, & monile sublimi collo impositum significet, vt Hieronymus & Talmudistæ interpretantur, consequens est vt Libunca sit
C vrbs quo Libyus triumphans sublimi suo collo torquem adiecerit, siue signum victoriæ ac nobilitatis. Similiter quia teste Hieronymo & Talmudistis, Soca & Socor tentoria castraq; significat, necesse est Libysocam esse Libyi vr-
D bem locumq;, quo initio tentoria posuit & metatus est castra. Cui est argumento, quòd teste Ptolemæo ea vrbs est in Herotanis, id est, à pellito signatis. Her enim, vt diximus, cognomentum est Herculis, & pellitum significat. Ota
E verò signum & signatum significat, teste Diuo Hieronymo. Ibi enim & metatus est castra, & designauit castris locum Libyus, vt Herotanum nomen accusat. Ergo cum aspiratione Herotani scribendi sunt, & male in Ptole-
F mæo sine aspiratione inuenitur Erotani. Cæterum Oram proprie, vt Hieronymus sentit, ex or, & am componitur, quæ gentem & iram significat. Hinc Liboram Libyi gẽs irata signi-

ficatur, quæ primùm videlicet in Geryones pro A Hercule ira excanduit. Has omnes vrbes leges quasdam in Ptolemaica descriptione Hispaniæ, alias in tertio naturalis historiæ Plinij, & aliis Geographis. Quæ quum ita sint, miror cur non puduerit Græcos tam euidenter mentiri de Her- B cule. De inito regno Thusci apud Vetuloniam tria extant argumento, quòd nomen eius circa Harbanum Paratussum permanet, quòd Vadus tuscanensis ad hæc tēpora dictus est in eius agri medio, quòd solùm illi Hercules leonem hasta- C tum, & coronatum more antiquo ad hæc tempora insigne reliquit. Hasta enim pro corona vtebantur veteres.

Hasta corona.

Galatheū puerū ad Herculem missum in Siciliā cum coloniis misit Thuscus. Idē D Thuscus pribus Palatuam militiam, & ini tiamenta Razenuos Ianigenas docuit.

Argumentum est, dum Hercules de gigantibus in Italia triumphasset, & pro Thusco in Tanaim misisset, etiam à Gallia pignus virtutis E Galatheum puerum suscepisse, quem cum coloniis in Siciliam Thuscus misit. Hinc Galathenas colonias in Sicilia describit Plinius in tertio naturalis historiæ. Erat ergo iam creatus Coritus, cuius munus erat cum Rege dare colonias. Cir- F cum Italiam etiam maritimas colonias dedit Hercules post initum regnum, vt in Sardiniam Iolaum cum Tospiadibus, & circa Istriam Li-

A burnos, id est, Libyi remigatores. Vrnam enim vas vocant ad modum remigij factum, lato & ampso corpore, & longo ac stricto collo, quod & Palatuum dixerunt, repositorium Vestalis sacri cineris. Hinc Cymbã lato corpore & stricto lon- Cymba.
B góque rostro cum remis velocissimè currentem, Fusta.
quam nunc dicimus Fustam, tunc ab inuento- Liburnus.
ribus Liburnũ, id est, Libyi vrnum vocabant. Quo autem pacto Thuscus Palatuam militiã, & initiamenta quæ patris Herculis erant docue-
C rit Razenuos, satis in ea lucubratione fuit expositum, quæ est de Vadimonis lacu Nauiso.

DE DECIMOTERTIO REGE ASSYRIORVM.

D *Berosus.*

Tertiusdecimus Babyloniæ rex Mamitus regnauit annis triginta. Is rursus milites exercuit & assuefecit laboribus, & interpositis delitiis, vnguentis, &
E opobalsamis, militiam & pugnas exequebatur, cœpítq; formidini esse Syris & Aegyptiis. Huius anno vigesimosecundo Alteus Thusci filius regnat apud Ianigénas, & biennio ante Hesperus frater Kitym
F apud Celtiberos, rursus apud Celtas Narbon, & apud Tuyscones Teutanes.

Certum est Narbonensem Galliam ab hoc filio Galathei cognominatam, quam prouinciam

Romanam postea Senatus populúsque Roma- A
nus dixit, iúsque Italiæ illi tribuit. De qua Pli-
nius in secundo naturalis historiæ complura,
Narbo. tum præcipuè ista scribit. Narbonensis, inquit,
prouincia pars Galliarum appellatur, quæ infe-
ro mari alluitur, Brachata ante dicta, amne B
Varo ab Italia discreta, Alpiumq; saluberrimis
Romano imperio iugis, à reliqua verò Gallia la
tere septentrionali seiungitur. Hæc montibus Ge
bennicis, & vrbibus agrorumq; feracitate, cul-
tu virorum, amplitudine opum, nulli prouincia- C
rum postferenda, veriusq; est Italia quàm Pro-
uincia. Hæc Plinius. Porrò Teutanes Mercu-
rius Germanorum extitit, cui cognomentum
Teutanes sacrificus ritus indidit. Reddebat enim
pallentes eos qui sibi gratis immolabantur. Teu D
enim laudem, & Teudas laudatorem, Taam ve
rò & Tanam pallentem gratis Hieronymus &
Teutanes. Talmudistæ interpretantur. Hinc Teutanes,
laus pallentis gratis dicitur. In laude enim sa-
crificij victimandi gratis, pallebant effusione E
cruoris, dicente Lucano in primo libro: Et qui-
bus immitis placatur sanguine diro Teutanes,
horrensq; feris altaribus hæsus. Ab hoc Teuto-
Teutones. nes & Teutonia nomen accepit. Deinde Bero-
sus aperit quo tempore naturæ concesserit Her- F
cules, & illi Hesperus successerit, videlicet an-
no xx. Mamiti. Græci dicunt Italiam, & Hi-
spaniam dici Hesperias, ab Hespero stella, quã

Græci

A Græci in Italiam & Hispaniam adnauigant, Italiámque simul Oenotriam, a Græco Arcade Oenotrio fratre Peucci. Quod falsum esse non Berosus modò & Iginus, sed ratio ipsa conuincit. Nam si à sidere, quo à Græcia in Italiam
B & Hispaniam nauigant, nomen Hesperiam acceperunt duo hæc extrema Italia & Hispania, & necessario cõsequens est vt & Gallia sit Hesperia, quia media est inter Italiam & Hispaniam: & impossibile sydus illud percurrere, aut
C eos adnauigare ab Italia in Hispaniam, nisi per mediam Galliam. Porrò cum nemo scriptorum concedat Galliam dici Hesperiam, consequens est vt non à sydere, sed à Rege Hespero dicatur: qui primùm in Hispania, deinde in Italia &
D non in Gallia regnauit, vt Iginus & Berosus clarissimè tradunt. Conuincit quoque Græcos de mendacio cognomenti Oenotriani Italiæ, ipsa interpretatio nominis. Nam quem Latini viniferum, eundem Græci Oenotrium, & Aramei
E Ianum pronuntiant, vt in præhabitis antiquitatibus Iani probauimus. Quare, quia antiquitus à Iano cognominata fuit Italia, consequens est, vt ab eodem per interpretationem Græcam sit dicta Oenotria, id est, Ianea siue Ianicula.
F Quod profectò & tempus demonstrat. Nam vt supra probauimus, Oenotrius Archas venit in Italiam centum & septuaginta annis post Phaëtonteos Ligures. Quos si in Beroso & Eu-

sebio supputes, peruenies ad xiij. annum Balei A Assyriorum Regis, quo tempore Osiris reuertebatur in Aegyptum, vt ex superioribus patet, nupérq; dicta est ab eo Italia Apēnina & Taurina. Quare nō Oenotria ab eo dicebatur. Rursus & si Antiochus, Philistus & Timæus dis- B sentiant, à quo Italia potissimū dicta sit Apennina siue Taurina, vt retulimus, conueniunt tamen in tempore, quòd antea dicta sit Saturnia, postea circa tempora Herculis, vel paulò ante dicta est Taurina, & post Herculem He- C speria, à Græcis. Eadem fermè à Dionysio Halicarnasseo in primo libro referuntur. Eadem Berosus scribit asserens paulò ante Herculē dictam Taurinam Italiam, & Hercule mortuo successisse illi Hesperum in Hispania. Hesperus D autem pulsus à fratre Italo Atlante venit in Italiam, & ab eo dicta est Hesperia. Post à fratre Italia, vt etiā Iginus scribit, & noster Tortellius Aretinus refert. Ergo, quoniam ab Api vsque ad Italum nunquam Italia dicta est Oe- E notria, quum tamen Oenotrius eo tempore Italiam incoluerit & obierit, vt ex temporibus patet, consequens necessario colligitur, vt Italia sit cognominata Oenotria, sed nō ab Oenotrio Arcbade, sed vetustissimo Iano, quem per interpretationem Græci Oenotrium vocauere, vt rudes Romanos fascinarent, & caliginē atq; obscuritatem Italiæ vetustissimæ origini inducerent, ne

Oenotria ab Iano.

ipi

A ipsi qui se gentis humanæ genitores fabulosa iactantia prædicabāt apud rudes Italos, mox deprehenderentur nouitij atque postremi in rerum natura, vt illis obijcit Iosephus cōtra Appionem Grammaticū. Itidem obscurare pergentes Thuscam
B originem, & à Græcis ortos asserere adnisi, Græcis vocabulis illos nuncupauerunt Thuscos & Turrhenos. Sed frustra iecerunt rete ante oculos eorum, qui semper se Ianigenas & Razenuos vocauere vsque ad Cæsarum tempora: &
C non tam obstinato quàm prudentißimo animo retinuerunt vetustißimæ originis suæ argumēta inuincibilia, linguam, Deos, literas & eiuscemodi, vt etiam Berosus aliquantulū insinuat, & Dionysius Halicarnasseus in primo libro ex-
D primit, & Myrsilius astipulatur. Igitur omißis fabulis Græcorum, dicamus Italiam dictā à duce Italo, & circa finē Herculis quo Græcus Oenotrius extabat, dictā Hesperiam nō Oenotriā, paulóq; ante Apenninam. Sed antiquitus Iani- Italiæ nomina.
E culam, id est, Oenotriam ab Oenotrio Phœnice, vt sæpe exposuimus. Et hunc ordinem sequitur Vergilius, vt vltimo sit cognominata Italia à duce, antea verò à Græcis Hesperia. s. circa finem Herculis & Tauri, vt aiunt. Verū ante hac an-
F tiqua terra erat & dicta Oenotria, quia Oenotrij, id est, Ianiculi viri illā tenuere circa Tyberim: quæ pars Ianicula circa Tyberim primum dicta est Italia, vt Seruius scribit super primum

Aeneidos. In quo & idem Vergi. sic scribit: Est A
locus (Hesperiam Graij cognomine dicunt) Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ, Oenotrij coluere viri, nunc fama minores Italiã dixisse ducis de nomine gentem. De Alteo verò
Thusco, contradictio videtur. Nam Berosus illũ B
scribit filiũ Thusci, id est, nepotem Herculis. At Herodotus in primo refert, illum fuisse filium Herculis. Sed facilè soluitur, quia hic fuit nepos Herculis Aegyptij, ille filius Alcei. Quare sicut
Græci ad inducẽdas historiis & originibus gẽ- C
tiũ caligines, furati sunt nomẽ & gesta Herculis Aegyptij, & illud imposuerunt filio Amphitryonis, teste eodẽ Herodoto in ij. lib. ita & Al-
Alteus. tei nomẽ furati imposuerũt filio Alcei. Hic Al-
teus inito regno Vetuloniæ, duo loca suo nomini D
dicauit, in quibus postea fundata oppida dicimus Altetum, & arcem Althiam vernacula lingua. Cæterùm quod Berosus ait, Babyloniæ Regem Mamitum incessisse medium inter mi-
litiã & delitias, & assuefecisse milites labori- E
bus, profectò ea cõiectura est, prædecessorem eius posthabuisse militiam terrore Herculis, iámque
Mamitus. senescente eodem Hercule, Mamitum expectasse illius obitum, & interea militem assuefecisse re-
bus bellicis, & eodem Hercule mortuo cœpisse ar- F
ma inferre finitimis: ac propterea formidandus erat Syris & Aegyptijs, qui orbis domitorem & saluatorem amiserant.

De

A

DE DECIMOQVARTO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

B QVartusdecimus Rex Babyloniis imperauit Mancaleus annis xxx. Cuius anno primo apud Celtiberos, Kitym pulso fratre Hespero in Italiam, regnauit.

Scribit Aretinus noster Tortellius eadẽ quæ Berosus, referens Iginũ asserere Atlantem pe- C *pulisse fratrem suum Hesperum ab Hispania, & ibi regnasse: & Hesperũ venisse in Italiam, & illi imperasse, & ob id vtrunq; regnũ ab eo Hesperiam cognominatum. Verum, quoniã de Italo satis in Anniis quæstionibus diximus, idcirco* D *ibi legantur de nomine proprio Kitym & cognominibus Atlante & Italo, & quibus locis regnauerit. Similiter legantur commentaria cũ Fabio Pictore. Quare si Kitym & Italus eandem interpretationẽ habent, & si vtrunq; ean-* E *dem habet definitionem cum Atala & Italo, consequens est, vt idem vir sit Kitym, Atalas & Italus, siue Atlas, vt Græci declinant. Rectè igitur ab Igino Atlas dictus est frater Hesperi, & ab aliis Italus. Itaq; sicut Hesperus vtrique* F *regno imperauit, ita frater eius Italus Atlas.* Atlas. Italus.

Duodecimo verò anno Mancalei, apud Ianigenas regnat Kitym, relicto in Celtiberis Rege filio Sicoro. Eiusdẽ Mancalei

tem

temporibus apud Tuyſcones regnat Hercules Alemannus, apud Celtas Lugdus, à quo prouincia & homines cognomenta ſumpſerunt. A

Lugdus. Lugdunũ. *Lugdus eſt, qui incoluit Lugdunenſem prouinciam, vt nomen eſt argumento. Quòd verò ait, ab eo cognominatam fuiſſe totam prouinciã & homines, ita intelligendum eſſe exiſtimo, vt prouinciam intelligat totam partem Lugdunẽſem: homines autẽ Lugdouicos dictos, quos poſtea g ablata Ludouicos dixerunt. Alemannũ verò Herculem Beroſus dicit, quòd vel Alemanni filius fuit, aut quia illi ſucceßit, aut verius ob vtrunq;. Dictus eſt Hercules ob fortitudinem, quia omnes qui aliquid fortiter egiſſent, Hercules vocabãtur, vt in Saturnal. Macrobius ſcribit. Et ob id, teſte Cornelio Tacito, omnium virorum fortium fortißimi Germani ituri in prælia hunc Herculem canunt. ſuntq; carminaquorum relatu (quem baritum) vocant, accendunt animos, futúræque pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur. Terrent enim vel trepidant acies, prout ſonuit, nec tam voces illæ quàm virtutis concentus videntur. Affectatur præcipuè aſperitas ſoni, & fractum murmur, adiectis ad os ſcutis, quo plenior & grauior vox repercuſſu intumeſcat. Hæc Tacitus. Quod verò de Kitym refert etiam Iginus conſentit, & Fabius Pictor, Italum pepuliſſe fratrem Heſperũ vt diximus* B C D E F

Ludouici. Alemãnus Hercules.

Baryton Alemanorũ clamor in prælio.

in

A in Italiam, in qua paululum regnãs perijt Hesperus. Inde Italus Hispaniis Sicorum filium Regem creauit, vt Berosus exponit. A quo non est dubiũ dictos fuisse Sicoros, & Sicorũ amnẽ eius de quo Lucanus: Hesperios (inquit) inter Sicorus.
B Sicorus non vltimus amnis. Ipse Italus pater in Siciliam colonias duxit. Inde cũ Siculis in Italiam profectus regnauit in locis circa Tyberim, & ea primùm à se Italiam appellauit, vt scribit Seruius & alij Vergiliani super primũ Aenei-
C dos. Sunt autem loca circa Tyberim in quibus regnauit, vt aiunt, vbi Siculas colonias posuit in agro Romano, vt est illud: Fines super vsque Sicanos, quia Romã primi inhabitauerunt vetusti Siculi, & Tyburi sunt loca Siciliensa dicta, & Siculi Romam incoluere primi.
D in propinqua Tyberina Hetruria sunt vrbes Phesennium & Phalaris, quas ante inhabitauerunt Siculi, vt amplissimè scribunt historici, præcipuè Dionysius Halicarnasseus in primo libro, & Epigenes in Apologetico contra Italos.
E Hinc colligunt ab initio non fuisse nominatam Italiam totam quæ nunc est, sed solum circa Tyberim loca, quæ sunt Latium, & ipsi proxima Etruria. Huic assertioni authorum multa suffragantur argumenta. Primum, quo ipsi vtun- Latium.
F tur, quia nomẽ Siculum in Latio fuit & Etruria. Siculis autem coloniis à principio erat Italus. Secundũ est, quia Italus præfecit filiam suã reginam Aboriginibus in Latio, quæ à suo no-

min

mine Siculis prima Romam oppidulum condi- A *dit, vt quidã historici perhibent, vt Plutarchus in vita Romuli refert, & Berosus paulò inferius enarrabit. Ipse verò Italus in Vetulonia resedit, cui maiora sunt argumenta. Nam præter id quod vrbes Etruscas ante Pelasgos inhabi-* B *tauere prisci Siculi, adiicitur primũ argumentum, quòd ad principes Vetuloniæ, quæ tum erat Italiæ regia, ad Coritúmque accessit, & illi locata filia sua Electra coniuge, eidem participata potentia conregnauit, vt apertè scribit Bero-* C *sus, & Fabius & cæteri historici consentiunt. Sed quo res ipsa fiat apertior, præmonitos esse lectores par est, tres fuisse Atlantes, quibus eiusdem nominis vxores totidem & pares numero, & nominibus & cognominibus fuêre liberi* D *mares & fœmellæ, vt Seruius est author, & Vergiliani super vij. & viij. Aeneid. Quæ ergo hic dicentur, de Coriti Principis Thusciæ Herculei socero Italo intelligantur, qui primum in Hispania, inde in Sicilia, postremo in Italia regnauit.* E *De quibus in Anniis. q. & super Fab. diximus.*

Atlantes tres.

Kitym ob mentis excellentiam Ianigenæ sua lingua vocauerunt Italum Atala. Hic filiam suã Electram Ianigenarũ principi Cambo Blasconi dedit cõiugem. Qui F pro nuptiis colonias misit trans alpes Italiæ proximas, & Romam filiam suam Italus primo subreginam Aboriginibus sacrat

crat

A erat. Filium quoque suum Morgetem Italus Kitym creauit Coritum.

Non solū autem Berosus, sed etiā omnes Latini illū secuti scribūt Italū Atalantem locasse filiam suam Electram Corito Thusciæ principi.
B *Sed quæ exponenda hoc loci occurrūt, hæc sunt. In primis, magis per expositionem quàm distinctionem nominum dicit Berosus, aut traductor Berosi, Italū Atala. Quasi dicat: Vocauerunt eū ob excellentiā mentis Italaa siue Atalaa, quia*
C *eundem significant. Deinde insinuat, quod etiā quidam authores scribunt veteres pro inito regno solitos die acclamationis regiæ, sua sacrare simulachra, vel titulos inscribere ad memoriā, & oppida ædificare, & colonias mittere suo no-*
D *mine illustratas ad perpetuam memoriā gestæ rei, & ad fulgorem nominis propagandum, & ob id vetusta nomina locis indita faciunt in historia efficacissimum argumentum, vt in præmissis libris & commentariis comprobatur.*
E *Ergo Italus quum iniit regnum die acclamationis regiæ Ry Atlaus, id est, Rex Atlaus primum excisos à patria Kiteos titulos sacrauit, & sub antro ad æternā rei memoriam recōdidit: quos cernimus iuxta Faul, vt explicauimus in*
F *institutionibus Etruscis: & turritum domicilium in Volturrena sili fundauit, dictā Aramè Stic Kiti Atu. Deinde successorem regni Morgetem creauit Coritum, id est, hastatum Iouem,*

dan

dando illi regni sceptrum. Tertio omnes tres simul, Atlas, Electra & Cãbo, qui post per antonomasiã Coritus dictus est colonias miserunt in proximam prouinciam Narbonensem, & à suis nominibus vocauerunt illas Cãbo, Electras, Atlanticas, vt eas nominat Plinius in tertio naturalis historiæ, capite quinto. Et hoc pro nuptiis & affinitate inita, vt Berosus indicat. Pater Cambi dictus Blascon, vt in Genealogiis Berosus exposuit, à quo mons Blasconis ad hæc tẽpora dicitur, & ipse Blasconas colonias misit cũ Cambo Electris Atalanticis iuxta Rhodani ostia, vt commemorat Ptolomæus in descriptione Narbonensis prouinciæ, & Plinius in tertio naturalis histo. cap. vj. Cæterum quod de prima fundatione vrbis Romæ Berosus ait, & Plutarchus refert, verißimum est: cæteri quos Plutarchus inducit authores Romæ fuerunt, nõ primum fundando, sed post aut derelictam rehabitando, vt Solinus scribit: aut ampliando, aut diruta restituendo, sicut de Carthagine & multis aliis gestum est. Verùm qui Romã vltimo quadrauit, & instar vrbis fundauit, fuit Romulus: à quo Roma per syncopam dicitur. Nam integro vocabulo Romula profertur. Qui verò ante omnes pro temporis exigentia oppidi instar illam fundauit, fuit Roma filia Isali cum Siculis coloniis sui patris, dicente Dionysio Halicarnasseo in principio historiarum: Vrbem Romam, terræ mar

Margin notes: Blascon. — Roma instaurata. — Romulus. — Roma instituta.

Margin letters: A, B, C, D, E, F

A marisq́; dominam, quam nunc Romani incedunt Vetustißimam, antea memoria proditorum tenuisse dicuntur Barbari Siculi, gens indigena. Igitur authores alij Romæ, quos Plutarchus & alij conscribunt, inter Romulum
B vltimum, & hanc primam Romam, aliis & aliis temporibus intermedij fuerunt. Et hoc secuti sumus in Etruscæ historiæ libris, quos ab Etruria condita vsque ad hæc tempora abbreuiamus per Reges Etruriæ atque Romæ, in qui-
C bus & illud Berosianum adnotauimus, hanc primam fuisse subreginam in Italia & Latio, omnesq́; sequentes non proprie Reges, sed subregulos fuisse in Latio decreto Lucumonum atque voluntate vsque ad Romulum, qui om-
D nium primus de regno & imperio cœpit cum Etruria contendere, durauitq́; ea rixa quousque Thuscorum imperium Romano cessit. Sed & illud genus Siculorum notandum est, quod Dionysius indigenum vocat. Duplex enim ge-
E nus Siculorum est in Italia, quorum vnum externū aliunde venit cum Italo, & hi propriè dicuntur Siculi. Aliud verò indigenum est & Thuscum è Tagetis Sicano filio in Thuscia, vt supra enarrauit Berosus. Et hi proprie à geni-
F tore Sicani dicuntur. Verum quia tempore Itali, Thusci fœmellas eius filias vxores acceperūt, hinc authores non distingunt inter Siculos & Sicanos. Siculi ergo qui Romam cum filia Itali

fundauerunt, vt ait Dionysius, fuerunt Siculi A
indigenæ Thusci, non aduenæ cum Italo. Equidem argumentum constans, quòd vir Romæ indigena Thuscus erat. Ergo quia proles huius vsque ad Latinum socerũ Aeneæ fuit ex Thusco genere, rursumq; Aeneas à Dardano Thus- B
co genus habuit, consequens necessario est, vt ex tribus Romæ primis tribubus, videlicet Tatiensi Sabina, Lucerum Lucumona, & Romulea Albana, duæ fuerint consanguineæ ab auito prisco sanguine Herculeo Thusco, Romulea scilicet & C
Lucera. Quo verò tempore Roma puella Romam cum indigenis Sicanis Thuscis fundauit, regnabat apud Aegyptios Menopis, vt patet in Eusebio, in temporibus huius Regis Assyriorũ Mancalei, cuius anno vigesimoseptimo natus D
est Moyses liberator populi Israëlitici duxq;. Ergo quo tempore primum Roma oppidulum est cœptum, futura dux orbis & Christianitatis domina, equidem & futurus liberator duxq; populi oppressi Moyses rectè E
ortus est. Sed de his copiosius in sacris decadibus super Exodum explicabitur. F

DE

A DE QVINTODECIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

B Qvintusdecimus Assyriis imperat Sferus annis xx. vir de cuius gestis & prudentia omne vulgus personat. Huius temporibus Morges filius Itali creauit Coritum suum cognatũ Camboblasconem, & paulò post idem Coritus manet Itus.
C Apud Celtiberos regnat Sicanus filius Sicori, post obitum Sferi sub Mamelo.

Ergo Sicani aduenæ in Italia non fuerunt ætate Romæ Italantidis, nisi indigenæ Thusci, sed qui proprie Siculi dicuntur venerunt à Si-
D *cilia cum Italo, quia Sicanus pater Sicanorum aduenarum non erat natus, cum Roma fundauit oppidum pro Latij sceptro habito, vt patet ex Berosi temporibus. Mortuo verò Italo, filius eius Morges successit, vt scribunt Berosus & Dio-*
E *nysius Halicarnasseus in primo lib. Cãboblascon verò à patre cognomen Blascon accepit, sibi Cambo proprium nomen fuit, & dignitate solus Coritus dictus antonomasticè fuit, quia post Alceum auum Herculeũ, Italus aduena susce-*
F *ptum regnũ transtulit ab Herculea Vetulonica prole in Morgetem. Quare dignitate successionis iterato suscepta Herculea familia sempiterno titulo sibi adscripsit, & ob id antonomasticè*

cum Coritus dicitur, de Cambo isto intelligitur A
à Latinis. Igitur dum esset Coritus, id est, hastatus sceptro Iuppiter, genuit Iasium primogenitum ex Electra Italantide. Paulò post obiit Morges, & remansit Coritus Itus, id est, Iuppiter solus, quia ad eum solum redactum est re- B
gnum. Et ob id monti Blasconi paterno, cognomentum suæ dignitatis Itum adiecit. Nam sicut à patre Blasconis mons dicitur, ita à perpetua regia dignitate adepta. Arx Iti etiam nominatur, vti in vita sancti Flauiani marty- C
ris memoria seruatur. Igitur cum esset Iuppiter, ex Electra genuit Dardanum & Armoniam. Ex quo fabula Græcorum mendax ausa est in historia, alterum asserere Coritum patrem Iasi ex Electra, alterum Iouem qui genuit D
Dardanum ex eadem, quum tamen idem fuerit Coritus & Itus siue hastatus Iuppiter, & Iuppiter qui ex eadem castißima coniuge Electra genuit Iasium & Dardanum, vt Berosus exprimit, & plures alij scribunt, & Lactan- E
tius refert in fine primi libri institutionum diuinarum. Sed quod ad Morgetis regnum attinet, ipse pro inito regno colonias in Latium misit, quas à se Morgetas nominauit, quas in tertio libro naturalis historiæ commemorat Pli- F
nius. Sane pro temporibus sciendum est Deucalionem Thessaliæ regem natum fuisse primo anno huius Sferi regis Aßyriorum. Hoc ex duobus

patet

A *patet. Primo ex Latina vetusta traditione, de qua Solinus ait à primo diluuio sub Ogyge vsq; ad Deucalionem fluxisse annos septingentos, & plus quàm nouem menses. Porrò à primo diluuio sub Noa Ogyge Palæstino, vsq; ad primum*
B *annum Sferi anni septingenti & menses nouem computantur à Moyse per Patriarchas Hebræos, & à Beroso & Eusebio per Reges Assyrios. Secundo patet ex eo quod veriores historici tradunt. Scribunt enim Deucalionem senem,*
C *natum annos octogintaquatuor, passum fuisse diluuium in Thessalia. Cæterum à primo anno Sferi vsque ad diluuium Deucalionis totidem anni supputantur à Beroso & Eusebio de temporibus. Quare anno primo Sferi ortus est Deu-*
D *calion. Quod profecto tempus dum cognoscimus, multas Græcorum fabulas & mendacia detegimus.*

DE DECIMOSEXTO REGE ASSYRIORVM.

E *Berosus.*

SExtusdecimus Rex Mamelus Babyloniis imperat annis XXX. cuius anno octauo Romanessos filius Romæ fit primus subregulus montanorũ Aboriginum,
F & Sicanus regnat apud Celtiberos.

Quod præmisit Berosus nunc loco suo repetit Sicanum Italantidem regnasse apud Hispanos, sub Mameli Assyrij temporibus. Ab eo Sicani

Siculi Italantides siue Atalantides cognomen- A
tum acceperunt, sicut Sicani Tusci indigenæ à
Sicano Rege Vetuloniæ, vt enarrauit Berosus &
Regio Sicana Vetuloniæ indicat, & Dionysius
insinuat, dum non aduenas Siculos, sed indige-
nas vetustos Romam primos coluisse scribit. Ex
Tusco igitur Sicano indigena patre, & Ata-
lantide Sicana aduena matre Roma nascitur
Romanessus primus ex masculis subregulus La-
tij Aboriginum. Huic Regi nomen compositum
est à matre Roma & Nesso vocabulis Arameis,
vti par erat, tum parentibus illa lingua vtenti-
bus. Est autē Roma sublimitas, & Nesson, forte
validumq; augurium, vt diuus Hieronymus &
Talmudistæ consentiunt. Ergo illi Romanesso,
id est, sublimi fortitudini auguratæ & vatici-
natæ nomen futura sublimitas Romani imperij
indidit, quòd Tuscus eius pater, à disciplina au-
gurandi Tusca tum eximia præcinerit, ex eius
vrbe ac materno paternoq; genere futurum esse
imperium orbis, vt interpretatio nominis signi-
ficat. Nam Aeneas imperij Romani origo ex
Tusco patre Dardano, & Lauinia fuit ex Ro-
ma Regina Latij matre, ex quibus natus est
Ascanius, vt probatiores historici scribunt
quanquam Vergil. Tuscanæ vrbis Mantuæ ci-
uis in Aeneid. lib. à solo Tusco patre Dardan
Ascanium cretum cōcinat. Hunc Romanessum
à cuius nomine totius Imperij omen erat oppi
Rom

A Romæ, Deum ineffabilem in cuius tutela fuit vrbs Roma, fuisse existimo, cum quia eius oppidi primus Saturnus fuit, vt Berosus narrabit, tum vel maximè quòd vt nomen indicat, ex eo pendebat omne Romani Imperij omen & augu-
B rium. De ipso ergo cum alij plures, tum præcipuè Plinius xxviij.li. naturalis historiæ, capite secũdo sic habet: Verrius Flaccus, inquit, authores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitũ Romanis sacerdotibus euocari Deũ
C in cuius tutela id oppidũ erat, promittiq; illi eundem aut ampliorem locum cultûmve apud Romanos. Durat in pontificũ disciplina id sacrum, constatq; ideo occultatum in cuius Dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent.
D Et in tertio libro capite quinto dicit: Roma, inquit, ipsa, super hæc est, cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur. Quod optima & salubri fide abolitum, quia Valerius Soranus annuntiauit, mox luit pœnas. Hæc
E Plinius. Quo loci aduerte lector hæc. In primis duo nomina habuisse Romam, quorum vnum fas erat nominare Romam, alterum nefas arcanis ceremoniarum impositũ, vt indicat Plinius. Secundo quòd illud ineffabile nomen idcirco in
F Pontificum disciplina fari nefas erat, ne cognitus ab hostibus Deus Romanus euocaretur. Tertio quòd licet publicè abolitum, id est, fari prohibitũ esset, non tamen priuatè, quia Valerius

Soranus illud sciuit & publicè annuntiauit. A
Hoc ergo nomen Romanessus fuit, cui quatuor sunt argumento. Primum, quia hic primus Saturnus Deusq; Romæ fuit. Secundum, quia hoc nomen vrbis ipsius Romæ nomen simul & omen secum ferebat, quod ne transiret ad hostes, id- B *circo occultabant. Tertium, quia hoc nomen pro sacris arcanis tribui Romuleæ tributum fuit. Nam teste Liuio in primo libro ab vrbe condita, & Varrone in primo de lingua Latina, cum alias tribus à Ducibus Tatio & Luco siue Lu-* C *cumone vocauerit Tatienses, & Luceres, suam tamen nō à se voluit dici Romuleam, sed Romnensem, per syncopam. Nam vernacula lingua Romnesse pro Romanesse dicitur, de quo plenius dictum est super Fabium & C. Sempronium.* D

Apud Celtas Beligius, à quo illi Beligiti appellantur, regnat, & apud Ianigenas tādem à patre Iasius creatus est Coritus.

Si Coritus qui & Cambo creauit successorem sibi Iasium filiū, ergo Rex erat Cambo quia re- E *gis erat munus creandi Coritos & successores Imperij. Quas verò pro inito regno colonias dederit aut vrbes sacris literis Cort fundauerit, nomina ipsa oppidorum, & locorum adhuc locis extantia, ea referunt atque indicant. Nam in* F *Volturrenæ siue Vetuloniæ agro hæc sunt Cort Nyenta, Cort Ilianum, & alia quæ in quæstionibus Anniis copiosè tradita sunt. Nunc de Be-*

A *ligio id tantum dicendum occurrit, quod Berosus ait, ab eo Rege per ſyncopam dictam fuiſſe Belgicam Galliam.*

Iaſius creatus eſt Coritus, & anno ſequẽte ſimul cœperunt duo Reges, videlicet pri
B mus Rex Athenienſium Cecrops priſcus, & Iaſius Ianigena apud Celtas.

In æquiuocis oſtendimus Iaſios & Dardanos, & Cybeles, fuiſſe plures, ſimiliter & Cadmos, & Phœnices, & Minoes, quorum æquiuo-
C *catione freti Græci, multa mendacia & caligines hiſtoriis iniecere, & religauerunt oculos rudium illa ætate, ne ante ſe poſitam lucem perſpicerent. Primus enim Iaſius & Dardanus fuerunt Thuſci filij Coriti, & Dardanus ab hac*
D *Turrena Coriti patris ſede profectus, & his Arunti ortus in agris, Ideas Phrygia penetrauit ad vrbes & Dardaniam in Phrygia condidit, vt Vergilius in ſeptimo Aeneidos ſcribit, & Beroſus atque* Latini *Arunti vetuſtiſſimi teſtes*
E *affirmant, & nomina locis iſtis extantia Dardanium, Iaſinella, & Cybelarium comprobant. Itaque nullus Iaſius & Dardanus legitur ante conditam Dardaniam, quam noſtri Vetulonienſes Veiuzi, vt oſtendimus. Alius Iaſius*
F *fuit poſt hunc & Cecropem annis fermè ducentis, vt ex Euſebio patet numerando à Cecrope priſco vſque ad patrem dicti Iaſij Abantem regem Argiuorũ. Nam omnes hiſtorici tam La-*

tini quàm Græci vnanimes scribunt, ab Abante Rege cretum fuisse Iasium Argiuum patrem Atalantæ venatricis ex Arcadia, quam ardebat Meleager, de qua Ouidius in quarto epistolarum Heroidum Arsit & Oenides in menalia Atalanta. Tertius fuit Iasius & Dardanus Samothraces, cum Armonia sorore matris nupta Cadmo iuniori. Quæ res patentem latamq; fecit occasionem errandi Græcis, ac etiam ipsi Dionysio, qui ab Etruscis, vt ab Aegyptiis, furati nomina & gesta, suis tribuerunt. Et quidem falso. Primum quia illa Samothrax Armonia fuit soror Martis, & nupta Cadmo iuniori, vt Samothracum historia tradit. Et Diodorus in sexto refert. Sed Tusca Armonia innupta virgo & Vestalis erat & soror Iasij ac Dardani, vt Berosus, & eius triumphale simulachrum in societate Iasiana comprobant. Rursus testibus Aruntum vetustissimorum historiis, & Vergilio, & aliis Latinis, vt diximus, hic Iasius cum suo fratre Dardano atque sorore Armonia fuerunt ante conditam à fratre illorum Dardaniã. At verò illi Samothraces diu post conditam Dardaniam floruerunt, paulò ante Argonautas, cum vxor Prisca iunioris Cadmi ob introductam Armoniam Zelotypia correpta contra eum certamen iniit, vt Spinga & Palephatus historici Græci tradunt, & Eusebius connotat in temporibus paulò ante Ar-

gonaut

A *gonautas. Itaque vt Berosus scribit Iasius Tuscus Coriti filius Ianigena regno Italiæ potitus est eodem anno quo & priscus Cecrops Atheniensis, & totidem annis regnauit.*

In Iasij nuptiis affuit Io Aegyptia. Sola B enim fœminarum vno plus Dodone centenario vixit, & vniuersum fermè orbem lustrauit post viri interitum.

Singulæ clausulæ magni momenti sunt, & breuibus pro viribus exponendæ. Duæ fuerunt C *Io, quarum Inachi iunior Græca fuit. Altera Prisca Aegyptia, Græca ab institore Phœnice prostituta cum eo fugit in Aegyptum vt in primo libro Herodotus refert. Secunda fuit soror & coniunx Osiridis dicta Iuno, Isis, Ceres, fru*D*gifera & legifera, & Orpheus in gratiam Thebanorum Græciæ cum aliis historicis de more mentitus, vt ait ipse Diodorus in j. libro, finxerunt Io græcam in vaccam versam iuisse in Aegyptum, & falso tribuit illi gesta & nomen Isi*E*dis Aegyptiæ. Itaq; Berosus & Latini de Aegyptia vera non ementita græca dicunt, quod affuit in nuptiis Iasij. Hoc omnes confitentur Cererem magnā interfuisse nuptiis Iasij & Cybeles, non Armoniæ, quia in gratiam illius Iasij* F *asserunt obtulisse panes quum antea glande vteretur, cuius frater Dardanus post nuptias cōdidit Dardaniā. At alij Iasij oēs excepto Tusco, fuêre post Dardaniam conditam, vt explicatum*

est

eſt. Quod verò ait hanc Iſidem vixiſſe vno centenario plus Dodoneo fratre Kiti, ſexcentis annis intelligit illam fuiſſe ſuperſtitem, quia Dodoneus in illirico quingentis vixit annis, vt Cornelius Alexander eſt author, vt Plin. refert in vij. naturalis hiſtoriæ. Ex quo etiam argumentum elicitur hanc Io non fuiſſe græcam quæ orta eſt poſtremis temporibus ſub Inacho patre eius, cuius maior ætas hominum non tranſcendebat ducentos annos, qualis fuit Iſaach Hebræus, qui amplius aliis viuens attigit centeſimum octogeſimum annum, vt diuinæ literæ tradunt. Siqui verò ſexentis annis vixerunt, hi gigantes erant, & orti primis temporibus à diluuio vſque ad Semiramidem, quia gigantes fuêre circa diluuium, vt ſacræ literæ docent, & teſtantur omnes qui ſcribunt de hominibus mille annis viuentibus, vt refert Ioſephus de antiquitate Iudaica, Cæterum quia Iſis egyptia vixit ſexcẽtis annis, vt Beroſus innuit, conſequẽs eſt illam ortam in primo ortu generis humani, & giganteam fuiſſe, quod profecto Beroſus ſcribit, aſſerens illam ortam primo anno Semiramidis, & Diodorus in primo li. exprimit gigantes fuiſſe in primo generis humani ortu, & tempore Iſidis, quos vt ait Oſiris eius vir & frater, cum Hercule ab orbe ſuſtulit. Computanda igitur ſunt tempora, vt Beroſus & Euſebius computant, per Reges Aſſyrios. Iſis orta eſt primo

A mo anno Semiramidis, vt superius expositum fuit. Ab hoc anno vsque ad primum annum Cecropis quo regnauit Iasius supputant annos non minus sexaginta supra quadringentos. Ergo quũ venit ad Iasij nuptias nata erat annos qua
B dringentos & sexaginta. Porrò Iasius totidem annis quot Cecrops regnauit, id est, quinquaginta, & percussus à fratre Dardano interiit, vt tam Berosus quàm excisa Cybelaria marmora & veraces Latini referunt. Erat igitur Isis quũ
C interiit Iasius annum agens decimũ supra quingentos. Porrò à morte Cecropis & Iasij vsq; ad Conditam Dardaniam nouem ac viginti annos enumerat Eusebius. Nam diu post fugam in Samothracia mansit, quæ mora maiorem occasio-
D nem fabulandi Græcis obtulit, vt suum Samothracem Iasium & Dardanum fingerent. Erat igitur Isis decrepita in cõditione Dardaniæ, annorum quingentorum & triginta nouem, superstésque fuit post conditam Dardaniam, an-
E nis non minus sexaginta, & obiit.

DE DECIMOSEPTIMO REGE ASSYR.

Berosus.

F DEcimusseptimus Rex Babyloniorum fuit Sparetus, & regnauit annis XL. Sub eo cœperunt miranda in orbe. Nam terræmotus Babylonios terruit. Athenienses

ſes regnum exorſi ſunt anno iiij.eius Et eo A
dem anno IaſiusIanigena imperauit Itali-
cis,& Siceleus aliquanto pòſt Celtiberis.

Ergo quod ſupra omiſit nunc aperit quo tem pore Iaſius cum Cecrope Athenienſi inchoauerit regnum ſcilicet anno iiij. Spareti Regis Aſ- B *ſyriorum. Quo anno Ipitim Cybelem triumphũ coniugẽ ſibi locauit,& triumphalia ſimulachra dicauit ſibi, & Armoniæ ſorori Veſtali, cum cingulo, & palathio, & vitta religata comæ. Item marti Electræ cum nuptiali poculo & bal-* C *theo regio pendente à collo. Rurſus & Ipiti ſponſæ, cum torque magna, & anulo & poculo nuptiali,& inſcripta ætate xv.annorum, & comi hoſpitio Iſidis in Veiuxo. Inſcripſit autem Iaſius ſuæ imagini cauſſam,triumphi, quòd ſe Regem* D *inuictamq́; coronam ſalutaſſet populus Herculeus,anno ætatis ſuæ xxxviij. Cæterùm meminiſſe iuuat apud Aſtronomos eſſe quadripartitum genus conſtellationum, quorum vnum eſt igniferum portendens aut incendia aut exuſtiones* E *Phaëtonteas. Aliud dicitur imbriferum, quum inducit aut exundationes,aut imbres, aut diluuia. Aliud quoque motiferum eſt,quod terræmotus ciet. Vltimum autem portentiferum eſt quod cometas,& nouos Prophetas,ſectas & leges in-* F *ducit,& nouos ſimul reges. Horum directio radiorum & aſcendentium ſtellarumq́; profectiones,quum ad loca definita peruenerint,aſſerunt*

mira

A *mirabiles illos effectus inducere. Berosus igitur Astronomiæ Chaldaicæ scientissimus, sub Spareto peruenisse profectiones omnes ad loca sua asserit, quũ terræmotus apud Babylonios, & duo regna noua cœpisse simul enarrauit, itemq; mul-*
B *tos Reges incendia, diluuia, & magos, & Prophetas sub idem euenisse tempus exponit dicens.*

Argumentum.

Sub Spareti imperio finierunt Aegyptij Reges magni Orus, Acencheres, Acoris, &
C cœpit Chencres qui cum Hebræis de Magica pugnauit & ab eis submersus fuit. Anno quoq; huius xxxiiij. & xxxv. in Thessalia diluuium fuit, non solum ex imbribus, sed quòd obturatis mõtibus casu, flumina
D planitiẽ impleuerunt, & subsequuto terræmotu apertis ostiis montiũ, aquæ in alueos regressæ. Et in alia eorum parte post terræ motum sequutum est incendium, sub quodam illorum rege Phaëtonte, & noster Rex
E Phœnices & Syros subegit. Antea verò anno xx. huius imperij ab Italia Io in Aegyptum regreditur. Et lis prima intestina oritur pro regno inter Dardanũ & Iasiũ. Aborigines sequebãtur partes Dardani. Ianigenæ verò & Siculi cũ Siceleo partes Iasij.
F *Ex miris igitur cœlestium profectionibus, lis prima intestina Italiæ fuit. Non dicit primam, quia ante hanc gigantũ tyrannica fuit, sed hæc*

prima

prima inter Italiæ populos intestina, quippe A
quòd Aborigines sequebantur factionem Dardani
contendentis pro regno, & dicentis sibi deberi
imperium, quia Iasius natus era t dum pater
Cambo esset hastatus Iuppiter & Coritus,
ipse verò Dardanus dum solus esset Itus & Iup B
piter, ac propterea se esse asserebat primogenitũ.
Econtra Iasius sese primogenitum asserebat,
quòd regnum incipiat in Corito & finiat in Ito.
Non enim esset hastatus sceptroq; & corona donatus
Coritus, cui non esset participatio in po- C
tentia regni, quam sceptrum & hasta significat.
Ita ea ratione superior Iasius secum Ianigenas
& Siculos habens etiam consanguineum
vtrisque regem Hispaniæ Siceleum aduocauit.
Ergo quum legimus Siceleum in Italiam pro- D
fectum, intelligamus eius profectionis caussam
fuisse ab intestinam subortam Italiæ litem componendam.
Hæc cœlestium profectio in Italia
commouebat, in Thessalia verò diluuium & sub
Phaëtonte Græco in Græcia non in Phaëtontea E
Eridana Italia, simul diluuium & incendium
diuersis in locis induxit, anno Spareti xxxiiij.
& xxxv. vt etiam Eusebius connotat. Sanè sciẽdum
est à primo diluuio vsque ad Deucalionem
fluxisse annos septingẽtos & menses plus quàm F
nouem: vt Latini Chronographi tradunt, & ab
his pendens Solinus collegit. Cæterum à diluuio
Noæ siue Ogygis Iani vsq; ad Sferum septingen-
ti sint

A *ti similiter anni supputantur. à Beroso per Reges Assyrios & à Moyse per Patriarchas Hebræos. Quare primo anno Sferi natus erat Deucalion. At verò à primo anno Sferi vsque ad xxxiiij. Spareti quo diluuium & incendium in Græcia* B *venit* LXXXIIII. *annos computant simul Berosus & Eusebius. Quare historici rectè tradũt, qui scribunt Deucalionem quàm maximè senem passum fuisse diluuium in Thessalia.*

C DE DECIMOOCTAVO REGE ASSYR.

Berosus.

DEcimusoctauus Rex profuit Babyloniis Ascatades annis XLI. qui funditus D omnem Syriam ditionis suæ fecit, cuius anno xiij. viris inuenta apud Græcos narratur. Sub eodem anno Dardanus Iasium dolo peremit, & fugiens in Samothraciam diu ibi latuit.

E *Idem notat de inuenta vite Eusebius. Porrò de Iasio trucidato à fratricida Dardano ad Iasinellas Vetuloniæ thermos excisa marmora Cybelaria exprimunt, & de fuga eius à Coriti Turrena sede in Samothraciam, deinde in Phrygiã.* F *quum Vergilius in Aeneide tum etiam plures Latini conscribunt. Scribunt insuper Siceleum cum Sicanis ab Hispania profectum exclusisse Aborigines, à quibus postea Siculi exclusi fuê-*

re. Et hoc pacto intelligitur Dionysius Halicar- A
nasses in j. li. quòd Siculis semper fuerunt infen-
si Aborigines, quodq; diu post aduenientibus Pe
lasgis ipsi Aborigines socia arma iunxerunt
contra Vmbros & Siculos, & quòd ceperunt ab
Vmbris Cortoniam dictam Crotonem mediter- B
raneam, & illinc inuadentes regionem condide-
runt Turrenam, & expulerunt Siculos à Pha-
lari & Phescēnio & tota Italia. Et vt ait, ex his
controuersiis inter Siculos & Aborigines sur-
rexit bellum omnibus Italiæ gentibus, quum an C
tea nullum fuerit in Italia. Hæc multa verbosi-
tate & diuersis digressionibus intermixtis, nar-
rat Dionysius. Quæ profecto simultas inter Ab-
origines & Siculos ex eo prouenit, quòd vt Be-
rosus insinuat & historici exprimunt, Siceleus D
sequutus partes Iasij & Siculorū exclusit Abo-
rigines. Hinc dolore percitus Dardanus, dolis
regem peremit, & parata fortè in propinquo
portu naui fuga ereptus est, à Coriti Turrena
sede in Samothraciam & Phrygiam, vt in viij.
Aeneid. Vergilius testatur Aruntos meminis-
se senes.

Iasio Coribantus filius succesit.

Hic Coriban filius Iasij nomen habuit pro-
prium Ban, Cori verò pro inito sceptro cogno-
mentum promeruit, quia vt sæpe diximus hasta
& sceptro pro corona vtebantur veteres. Sce-
ptrum verò siue hastam Romani dicebant
Quir

Quirin, Sabini Curin, Etrusci Corin. Hinc Coriban hastatus Ban dicitur. Hunc Veiuzum Herculeum fundasse Nuetum grauiscam vrbem, quam Cornuetum, id est, hastatum & coronatum Nuetum dicunt, vernacula verò lingua per syncopam Cornetum, & eandem sacrasse tribus sacris literis. N. B. E. id est, Nuetum Bantis æternum, probauimus ex inscriptione vetustißima literis Etruscis seruata in eorum sacro antro, quam ad literam conuersam ad Latinum, & commentariis expositam posuimus in xl. Quæst. Anni. Itaque illius locutio Latina hæc est: Herculeus dans & ducens Veiuzas colonias, inaugurauit fossas, inauguratione sacra. N. B. E. Noetini proximi fluento nubiloso siue grauisco, Puer Ban inclytus primus fundauit hoc lustrum. Secundus augur Oa, augur Aciulnus tertius. Yellus augur quartus extitit. Augur Aciulnus ciuis Surrhenus gratis hospitia primus fundauit, Veiuzis quas dedit colonis. Et Cianus Veiuzus solicitator extitit. Austrorsum maris, auguris Aciulni est simulachrum, Cecorsum verò lumen antri stans, huius filius est. Et post Cecorsum antri est Leo. M. Iam sat est. Quid igitur hoc Lustrale, Ad annos ætatis natos, & augurio felices precatos, & ab ægrotatione liberos, vt ciuitas habeat hæreditationem. Hæc sacra Cornueti à Bante fundati inscriptio, cuius rationem si quis scire voluerit,

legat nostras resolutiones alibi post hæc imprimendas cum aliis. A

Ascatadis anno viij. Cancres victus Hebræorum magica periit in mari, cui apud Aegyptios succesſit Acherres, apud Celtiberos Lusus, apud Celtas Allobrox, & apud B Aborigines Italos Romanessus filius Romæ primus Saturnus cõsecratus mox obiit cui succesſit filius eius Picus priscus.

Renouatur igitur orbis, finita profectione cœlestium quandoquidem sub idem tempus tot in- C *clinati succedunt Reges, Nam Picus priscus (et enim iunior extitit vt super Manethionem videbimus) succedit patri Romanesso, in Deos Latinos primum relato. Saturnus enim Sagni fuit primus totius Italiæ Saturnus, à quo Italia* D *quondam Saturnia dicta est decreto Iani, vt in Saturnalib. author est Macrobius. Porrò Allobrox quasi Allodrox, id est, Australis commixtio. Etenim Aramei Allo dicunt commixtionẽ, & dros siue Daros austrũ, quod Hebræi Darẽ* E *dicũt, vt Hieronymus & Talmudistæ cõsentiũt. Hinc Asiodaros siue Allodrox quẽ posteri Allobrox protulerunt, dicitur commixtio versus austrum. Non est dubium hunc fuisse illum qui in Australem Narbonensis prouinciæ partem com* F *mixtas colonias deduxerit vocatas Allobroges, in quibus cosmographi vrbes illustres describunt Viennam, Gebennam, & Auenionem.*

Rurs

A Rursus apud Hispanos Lusus successit Hispanus & non ementitus Græcus, vt in iiij. naturalis historiæ Plinius indicat Varronem sequutus. Ab eo Lusitania nunc Portugalia dicta cultáque fuit, vt nomen ipsum accusat. Iesum Ara-
B mei quem Lusum alij vocant saluatorem interpretatur Hieronymus. Eo cognomento, vt arbitror, dignatus est, vel quòd saluberrimam colonijs inuenerit patriam, vel quòd eam ab hostibus eripuerit. Sed quod est graue in Beroso, ma-
C gum Moysem appellat qui diuina virtute vicit. Sed venia danda est gentilitati. Grauius autem aberrauit Trogus & Iustinus eius abbreuiator, qui in xxxvj. epitomatum libro asserunt fratres Ioseph vendidisse peregrinis mercatoribus,
D veritos eius excellens ingenium. Eundem à mercatoribus deportatum in Aegyptum solerti ingenio percepisse artes magicas, & ob id ipsi Regi percharum fuisse, filium eiusdem fuisse Moysem, quem paternæ scientiæ hæreditas & pul-
E chritudo commendarent, eundem Moysem cum Hebræis vliginem & scabiem passis ab Aegyptiis pulsum sacra Aegyptiorum furto abstulisse, Aegyptios verò illa armis repetere pergentes maximis imbribus domum redire cõpulsos. Sed
F hos errores copiose confutabimus in secũda sacra decade super Exodum, Nunc ad Berosum reuertamur, qui ad conditionem Troiani regni pergit atque festinat dicens:

Anno vltimo regis Aſcatadis, Ato donauit Dardanum parte agri Mæonici, & ita regnum Troianum cœpit. Dardanus ſiqua iura in Italiæ regno habebat, reſignauit Turreno filio Atus. A

Colligamus omnia in vnum quæ de his temporibus & populis dicuntur. Dardanus donatur parte agri Mæonici ab Atu Herculeo patre Turrheni. Eodē ergo atauo patre Aegyptio Hercule ortum genúſq; habent Atos & Dardanus, quia Atos ex prognatis Herculis & Omphales vnus fuit, & Dardanus item ex eodem Hercule & Araxa genitus eſt, vt in genealogiis explicauimus. Idem ergo genus Herculeū conſanguineum erat Mæonicum & Tuſcum Vetuloniæ. Quare nō fit ſanguinis mutatio ſed agri & fortunæ quidē, quia Dardanus diu præſtolatus in Samothracia ſpe reuocationis in paternam ſedem Coriti, ea ſpe damnatus, contulit ſe tandē ad conſanguineos Mæones, quos abituros ob penuriā accipiebat. At verò Turreno par & Mæonibus fortuna fuit, quia teſte Seruio & Strabone in v. lib. quum paruum & anguſtum imperium ſimúlque regnum non caperet duos fratres Lydum & Turrenum, ſimúlque fame ac ſterilitate premeretur, Ato pater ſorte iacta è duobus liberis Lydum quidem ſucceſſorem regni retinuit, Turrheno verò maiorem partem populi applicans foras abire iuſsit. Eadem Herodo- B C D E F

tus

A *tus sentit & alij quos contra se producit Dionysius Halicarnasseus in j.lib. Hæc igitur eodem tempore fortunæ fuêre Turrheno & Dardano Herculeis, quæ illos ad commutandas sedes coëgit, Quare Dardanus ius Italici regni Coriti se*
B *quod haberet Turrheno resignauit, & Dardanum Ato donauit parte Mæonici agri, quæ Phrygia ab Hispanis Brigis dicta, vt ex superioribus explanatum est. Nam teste Eusebio de temporibus post conditam Dardaniã Phryges*
C *Mæonici dicti sunt vsque ad tempora Tantali Regis Mæoniæ, cui suberant Dardanides.*

Turrhenus adnauigans in Italiam Ianigenam à Cybele & Coribanto tanquã ex Herculeis hilari Hospitio exceptus, & ciui
D tate Razenua donatus est.

Herodotus & alij quos producit contra se Dionysius Halicarnasseus, scribunt Turrhenũ adnauigasse in partem Italiæ, & consedisse ad septentrionalem Tyberis partem, vbi erat Vmbris
E *habitatio, & ibi ciuitates Turrhenas ædificasse, vt super Myrsilum diximus. Quare Turrheni sedes in Tyberina solùm Thuscia quærenda est ab Hortano oppido ad fines Aretinorum vbi sunt fontes Tyberis, quia ab his fontibus est Ty*
F *beris septentrionalis oppositus atque finitimus Vmbris, vsque Horte Nárque fluuium Abinde enim vsque in ostia Tyberina nõ est perquirenda Turrheni sedes, quia ea portio Tyberina*

neque est borealis neque Vmbros retinet, sed Sa- A
binos & Latinos habet finitimos accolas, & ab
orientali in meridianam oram perspectat. Sunt
autem in hoc septentrionali Lyberino decursu
populi vt cernimus, primi quidem Aretini, se-
cundi Trasimeni, quorum capita sunt Cortonia B
& Perusia Ergo quod Berosus vocat. Ianigenā
Italiam, hanc partem Thusciæ & hos populos
septentrionalis Tyberis intelligit ad quā Turrhe
nus venit, consedit & vrbes ædificauit, & vbi
Vmbris prisca erat habitatio, vt Herodotus & C
alij docent, referente illos Diony. in j. lib. Porrò
illum Cybele comi hospitio recepit, nō modò quia
consanguineus erat, vt Berosus indicat, verùm
quia (vt existimo) in periculo cernebat filium
Bantem ab Aboriginum odio, sperabátque si D
Turrheno reliquisset Coriti sedem, facile pacem
cum Dardano adepturā se, atque in noua Dar-
dania sacerdotium cum filio habituram. Quod
& euenit. Proinde illum Turrhenū Cybele do-
nauit ciuilitate Razenua. Qua verò ciuitate E
decoratus fuerit Turrhenus, equidē Sillius Ita-
licus in octauo libro exprimit, dicēs: Mæoniæq;
decus quondam Vetulonia gentis. Ab initio igi-
tur Veiuzo oppido Cybeles & Coriti sede Mæo-
nia gens decorata & illustrata fuit, ac pro- F
pterea Vetuloniam Coriti sedem notauit Vergi-
lius, dum dixit, Dardanum profectum fuisse à
Turrhena sede Coriti: vbi mira breuitate regiam

A *Regum Vetuloniam, & duos Reges illam cognominantes, & sibi ex proximo succedentes. Coritum & Turrhenum cognominauit. Ergo quia donauit illum ciuilitate Razenua, vtique Turrheni non in Turrhenum nomen & mores, sed*
B *econtrà Mæones in ciuilitatem noménque ac studia Razenua transiuere: & Razenui cum aliis cognominati fuerunt vt author est Dionysius in primo libro.*

Ipse Turrhenus multa Mœonica orna-
C mēta proferens, dedit. Coribāthus verò & Cybeles ornata Dynastia duodecim Ducū Duodecim populorum qui essent ex Ianigenis, ipsi in Phrygiam se contulerunt.

Quæ ornamenta Turrhenus protulerit, quæ
D *esset & qualis dynastia siue potentatus duodecim Ducum & Lucumonum, quia res prolixa est narratu, ob id remittimus lectores ad. q. Annias. Sciendum est Cybelem esse commune nomē Babylonicum ad matres Deorum & Vestas.*
E *Cy enim illi matrem, Belem verò & Belum Deum & Deam vocant. Dicitur autē Cybele & deorum mater à multis, puta genitura, nutritione, principatu, doctrina, & additione. Ex his aliis & aliis temporibus, quinque Cybeles com-*
F *pertas habemus. Prima omnium fuit Titea Vesta vxor Iani, quæ ex Iano genuit & curauit Deos, homines, sacra, & eorum ritum, potißimè ignem perpetuū, vt exposuimus in duobus præ-*

mißis libris. Secunda fuit filia huius, cui nomen A
fuit Regina, quæ sola nutritione dicta est magna Deorũ mater, quia in gratiam Titeæ matris educauit Titanas, vt Diodorus in quarto libro author est. Et hæ duæ fuerunt primæ omnium Cybeles Vestæ, in primo generis humani B
ortu post diluuiũ, vt ex præmißis probatum est. Rursus fuit tertia vxor Iasij Tusci Herculea, Veiuza, susceptrix magnæ. Cæteris in suis nuptiis, cui proprium nomen fuit Tyle, & cognomen à principatu Ypitis filia Sypi Regis Veiu- C
zi, vt eius triumphalis Etrusca inscriptio conuincit, quæ fermè centenaria ad Dardanum in Phrygiam pergens, vecta vt aiunt leonibus, id est, Herculeis comitata Veiuzis, facta est Regina prima antistésq; ac doctrix sacrorũ in Phry- D
gia, Cybelis siue crepitaculis Tuscis sacra Tusca celebrans & quidem castißimè Nam puerum Atum, quem ad sacra nutriebat, in libidinem cum nympha perlapsum, seipsum castrare coëgit, nec voluit sua sacra fieri, nisi à castis & ex E
toto exsectis, vt omnes de illius sacerdotibus scribunt. Fuit & quarta Cybele Phrygia post hanc multis ætatibus nata, & huic contraria meretrix, quæ puella primum à Phryge Marsia adamata, paulóque post ab Atu cognomento Papa F
impregnata, & illo à parentibus obtruncato cũ Marsia fugiens ad Dionysium postremum in Nysam vrbem paulò ante Argonautas, vt Eusebius

A *sebius notat de temporibus quibus Nysam cœpit Dionysius, ibíque ab Apolline iterum prostituta fuit, cum quo reuersa in Phrygiam, sepeliuit Papam suum, & adiecit in sacris scuta sonantia, & meretricios luctus & querimonias, vt*
B *patet ex eius vita in quarto libro Diodori. Vltima fuit Cybeles vxor Iasij Samothracis in nuptiis Armoniæ, quam Cadmus superinducens Priscæ vxori circa tempora Argonautica, certamen passus est ab eadem vxore, vt Palephatus*
C *scribit, & Eusebius notat, paulò ante Argonautas. Ex harum æquiuocatione Græci amplissimam mentiendi occasionem habentes quicquid de aliis dicitur, huic vni tribuunt, vt patet in sexto libro Diodori, & primo Dionysij: qui ab*
D *hac Cybele & illius cognato Dardano Samothrace Dardaniam conditam et sacra Phrygia instituta splendide mentiuntur, cum iam Dardania condita, & sacra instituta fermè ducentis annis ante has nuptias inueniantur in Euse-*
E *bio, & Spinga, & Palephato, & aliis Græcis probatis chronographis. Tandem Berosus finem suo operi impositurus, ita loquitur:*

Porrò etiam sub Ascatade apud Aegyptios fuêre Reges Cherres & Armeus qui
F cognominatus est Danaus, & Ramesses cognomento Aegyptus. Itaque qui Reges & tempora tradũtur à nostris de primoribus regnis orbis à Iani diluuio primo vsque ad

Dar

Dardaniæ regnum conditum, his nostris A
breuissimis annotationibus sint hactenus
dicta.

Patet ex hoc vltimo cur Berosus Athenienſibus hoc opus ſolum vſque ad Dardaniam conditam protulerit. Quia videlicet ante Dardaniam conditam tempora Græcis ignota erant. Porrò tempora quæ ab Aegyptiis ſæpe furabãtur, erant confuſa Aegyptiis ante Dardaniam conditam, quippe quia ſæpe menſtruo pro anno vtebantur, aliquando autem bimeſtri, nonnunquam verò trimeſtri, vt Diodorus in primo & ſecundo lib. ſignificat. Porrò Aegyptij ſub Danao & Aegypto annis ſolaribus ſunt vſi, quemadmodum Scythæ, Chaldæi, Hebræi, & Etruſci ſemper ſunt vſi, edocti à Cælo annum ad curſum ſolis & xij. menſes ad motum lunæ, vt Diodorus in iiij. lib. & Beroſus in præmiſsis aſſerunt. Quare ex Chaldæis cæteris temporibus Athenienſes cum erudiuiſſet, eoſdem ſub Dardania condita remittit ad Aegyptios à quibus etiam deos & ſacra furati ſunt teſte Herodoto in ij. lib. Vnde & Aegyptius Manethon annis ſolaribus vtitur, poſt Dardaniam conditam, vt in eius ſupplemento atque Euſebio conſtat, de quibus commentaria ſequentia cõſcripſimus.

B C D E F

*

A

MANETHONIS SVPPLEMENTA AD BEROSVM, CVM COMMENTARIIS ANNII.

B

*

MAnethon ſacerdos Aegyptius hiſtoricus, vt Euſebius dicit de tẽporibus Argi quarti Regis Argiuorum, cuius tem-
C pora in Dynaſtis idem Euſebius ſequitur, quanquam in pluribus deficit in annis & geſtis Latinis quæ ad Latinã correctionem reduximus in Chronographia Etruſca, hic à Ioſepho producitur in multis pro teſte
D tam cõtra Appionem Grammaticũ, quàm in primo de antiquitate Iudaica.

Beroſus.

BEroſus inter Chaldæos hiſtoricos probatior, defloraui breuiſsimis annota-
E tionibus omnia Chaldaica, de potioribus regnis orbis à diluuio maximo quod Deorum maiores ſcribunt fuiſſe ante Ninum, vſque ad præcipuum regnum Troiæ cõditum. Nos quoque vbi ipſe reliquit proſe-
F quamur ea, quæ nobis ex noſtris hiſtoricis vel eorum relationibus conſequuti ſumus, per noſtros Aegyptios Reges progrediendo, vt ipſe egit ſub Aſsiriis.

Poſt

Post Chaldæos historicos sequuntur Aegyptij scriptores. Cui est argumento, quòd Aegyptij à suis non potuerunt tempora ante Ninum cognoscere, neque de diluuio maximo notitiam assecuti sunt, nisi ex Chaldæa priore historia. Vnde arbitrati sunt Aegyptij se fuisse ab initio & primos in orbe genitos, vt Diodorus in primo libr. & Trogus atque Iustinus in ij. significant. Quare non iniuria dixit Manethon diluuium maximum à priscis Chaldæis memoria proditum fuisse, non à suis maioribus. Quod tamen se id credere insinuat, dum de veritate Berosum collaudat, asserens illum non probatum modo, sed probatissimum inter Chaldæos historicos. Verum quoniam & ipsi Aegyptij per alia orbis regna colonias multas miserunt sub Osiride & aliis Regibus, vt Diodo. in j. narrat, idq; memoria seruarunt, & quibus temporibus & Regibus propagati fuerunt in posterum, idcirco etiam suas annotationes probatas veracissimásque esse commemorat, dum eas non per opinionem, vt solent Græci, sed per certissimas seruatas vetustas historias, & successiuas scribentium Aegyptiorum relationes sese scripturum promittit, progrediendo per Aegyptiorum Reges & tempora, æque ac Berosus per suos Assyrios progressus est. Et hæc est proœmij Manithonis commentarium.

Seq

A Sequitur Liber.

AEgyptus, eiecto fratre Danao, regnauit annis ſexaginta octo. Ab eo Aegyptus nomen accepit. Pharaones pro dignitate dicebantur. Anno huius quinto re-
B gnauit Amyntes annis quadragintaquinque. Anno ſexto regnauit Dardanus annis ſexagintaquatuor. Decimo anno Danaus Argis, annis quinquaginta.

Manethon ad Aegyptios Reges conuerſus,
C *ab Aegypto Rege nomen vltimũ accepit. Nam teſte Diodo. Siculo in j. lib. prius Oceana & Nilea, poſtq; Aëria dicebatur, vt meminit Euſebius de huius Aegypti temporibus. Quinetiam ab Oſiris nomine & cognomine Oſiriana ab Ae-*
D *gyptiis, & Mizreia ab Hebræis, teſte Moyſe, dicta fuit. Hic Aegyptus frater fuit Danai cognomento Armei, vt ſcribit. Euſebius. Qui quũ regnaſſet quinque annis pulſus eſt à fratre Aegypto. Cauſa verò ab hiſtoricis enarratur, quæ quia*
E *celebrata etiam apud poëtas eſt, idcirco ab ea ſuperſedimus. De Pharaonis vocabulo, idẽ Euſeb. paulò ſuperius de Regis Aegyptij Amenophis temporibus ſic habet: Ex libris Manethonis ſacerdotis Aegyptiorum legimus hæc verba: Ae-*
F *gyptiorũ Reges omnes tunc Pharaones dicebãtur, non hoc proprium habentes nomen, ſed pro dignitate Reges tunc vtebãtur hoc nomine, ſicut & apud nos Imperatores Auguſti appellantur.*

Hab

Habebat ergo vnusquisque Pharao proprium A
nomen. Hæc Manethon ex hoc intelligimus hunc Manethonem fuisse Augustorum temporibus, & donatum ob literas ciuitate fuisse Romanum accolam, quia scribit dicens: Sicut apud nos Imperatores Augusti dicūtur, ac pro- B
pterea cùm de aliis, tum præcipuè de antiquis Italiæ regibus potuisse scribere non minus verè quàm Berosus. Cui etiam facit argumentum, quòd Dinastias Aegyptias & Reges scripsit fermè vsque ad ea tempora. De Amynte Assy- C
riorum Rege & illius temporibus, Manethoni consentit Eusebius, similitérque de Dardano & Danao. Quare coætanei fuerant Dardanus, Danaus & Aegyptus, & secundus Arcas filius Iouis ex Callistone, à quo secundo in Pelo- D
ponesso Arcadiæ nomen fuit. Nam obliteratum fuit priscū ab Arcadio nomen, & Pelasgia ab accolis dicta est. Arcas verò iunior in ditionem redactis Pelasgis, regionem eorum Arcadiam nuncupauit, anno primo Aegypti huius cui co- E
gnomentum fuit Ramesses, vt author est Eusebius. Pharao Aegyptia lingua ferus & ferociæ plenus dicitur, teste diuo Hieronymo, quē Etrusca lingua Eth, Græca verò Trossolum & Tro-
matoreum dicimus. Quibus nominibus Mæones F
appellarunt Vetulonienses, vt in præcedentibus exposuimus multis locis.

Anno decimooctauo huius regnauit

A Turrhenus apud Ianigenas, annis LI. Anno trigesimotertio in Creta regnauit Asterius. Anno eiusdem XXXV. apud Celtas Romus, à quo Romandui. Et biennnio post, apud Aborigines Faunus Priscus. Apud B Athenienses Pandion. Anno quinquagesimo apud Assyrios Belochus iunior, & anno LXVII. apud Aborigines imperabat Amnus Faunigena.

Existimant quidam hunc Asterium Cre- C *tensem fuisse Iouem illorum cantatißimum. Nam Apteras, qui & Saturnus Cretensis, regnauit annis quinquagintatribus. Exorsus anno quarto Cranai regis Atheniensis, vsque ad annum trigesimumsextum Erichthonij Athe-* D *niensis, quo illi Apteritæ succeßit in Creta filius eius Asterius, vt computant Chronographi Græci, quos sequitur Eusebius de temporibus. Quare, quia Saturno Cretensi, quem Græci fingunt eunuchasse Cælum patrem & fuga-* E *tum à Ioue successore, consequens est, vt nomen proprium Iouis magni Cretensis fuerit Asterius, perinde ac Saturni patris Apterites. De Romo verò nil aliud compertum mihi est, quàm quod hoc loci Manethon exponit. Nam in Pto-* F *lemæo legimus Romandissos in Gallia Belgica, & in decursu Rhodani sub Vienna oppida Romonum & Romam, quam postea per interpretationem dicũt Valentiam. Turrhenum verò*

nostrum authorem Turrheni nominis fuisse Re A
gum Aboriginũ Fauni, & eius filij Amni tem
poribus Latini historici produnt, quos secutus
Sillius Italicus in quinto libro asserit, lacum
Perusinum fuisse regnatum Amno Faunige-
na, cuius filiam Nympham Agillam Turrhe- B
nus locari vxorem filio suo Trasimeno expostu-
labat, à quo Trasimenus lacus nomen accepit.
Dicit autem priscum Faunum patrem Amni,
quia fuit alius iunior paulò ante Aeneæ aduen-
tum in Italiã, vt ex historicis patet, & ex Eu- C
sebio de temporibus, atque isto Manethone, &
nos locis suis exponemus. Horum nominũ plura-
litate, imo æquiuocatione quidam capti, & ipsi
aberrant, & caliginem in historiis ante oculos
ingerunt, & alios aberrare compellunt. Quare D
summopere cautos esse oportet ab æquiuocatione
nominum atque indigestione temporũ, qui ve-
races historias adipisci voluerint. De tempori-
bus verò Pandionis & Belochi iunioris, eadem
scribunt Manethon & Eusebius de temporibus E
hoc adiecto, quod anno quinquagesimo dicti Ae
gypti Regis quidam asserũt venisse primũ Cad-
mum valde adolescentulum, priscum, ex cuius
filia Semele natus est Dionysius liber pater. Nã
qui ex Samothracia fuit Cadmus, diu post exti- F
tit, vt Eusebius scribit, & nos super Xenophon-
tem & Archilochum & alios exposuimus.

Secundus post hunc Pharao Menophis

A imperat apud Aegyptios,annis quadragin
ta.Cuius ſecundo anno apud Troianos re-
gnat Erichthonius,annis XLVI. Tarchon
priſcus apud Razenuos Ianigenas, qui nūc
dicūtur Turrheni & Tuſci,ob Turrhenum
B & peritiam diuinorum , quæ à Iano didi-
cerunt , regnat annis vndecim. Apud Cel-
tas Paris. Apud Celtiberos Teſta Libyus
Triton.

De temporibus Menophis & Erichthonij
C *Troiani conuenit inter Euſebium & Manetho-*
nem. Sed tu emendatius narrātem lege Archi-
lochi epithetum de temporibus. Verum autem di-
cit,quòd genuit Erichthoniū Dardanus ex Ba
thea filia Teucri,vt hiſtorici tradunt, & Dio-
D *dorus in quinto libro ſcribit. Nam vt hiſtorici*
perhibent,& Euſebius de tēporibus refert,quar-
tus Athenienſium Rex dictus eſt Erichthonius.
Eodem nomine dictus eſt Erichthonius Vulcani
& Mineruæ filius, & eiſdem temporibus fuit,
E *& ab Homero Erichtheus nuncupatur. Fuit &*
Erichtheus ſextus Rex Athenienſium , filius
Pandionis,& pater Cecropis iunioris vij. Athe
nienſium Regis. Huius Erichthei filia fuit Ori-
thyia,quā Aſtrei filius Boreas Thrax rapuit.
F *Quare caue, quia æquiuocū eſt Erychtheus ſiue*
Erichthonius,ſicut & Tarchō,quoniā tres fuêre
Tarchontes. Primus,filius fuit noſtri Turrheni
circa Dardaniā conditam,cui Turrhenus pater

condendarum duodecim vrbium ministerium A
delegauit, vt Strabo in quinto, cum cæteris scri-
ptoribus asserit. Alius Tarchon fuit Rex Vetu-
loniæ, post primum annis fermè centum octo-
ginta, videlicet ætate Euādri & Herculis Græ-
ci. Nam teste Solino ad hunc Tarchontem le- B
gatus missus est Caccus, quem sub Euandro per-
emit Hercules. Tertius successit Mezentio post
crematam Troiam, ad quem Aeneas veniens
classem, atque milites contra Turnum & Me-
zentium procurauit, vt author est Vergilius in C
decimo Aeneid. Ob hanc rem Manethon hunc
appellauit priscum, de hisq; tribus etiam memo-
riam agit idem Manethon. Porrò quòd Tur-
rheni à Turrheno dicti sunt, non cum veriori-
bus scriptoribus tenet. Quòd verò ob peritiam D
diuinorum, & à sacrifico ritu à Græcis Tusci
dicti sunt, Plinius in tertio naturalis historiæ,
& alij consentiunt. Adiicit autem Berosus &
Festus, quòd à Tusco Herculis filio Tusci pri-
mum dicti sunt. Verum satis distat an per ypsi- E
lon Græcum scribas Tyscos, an per u Latinum
vel o Tuscos vel Toscos, vt idem Festus insinuat,
& nos in Anniis quæstionibus satis explicaui-
mus. Rursus Paris apud Celtas regnauit, inquit,
sub Menophi, & apud Celtiberos Testa. Pari- F
dem eum fuisse, qui Parisios populos in Lugdu-
nensi Gallia condiderit, nulli dubium esse potest:
quorum metropolis ad hanc ætatem Parisius di-
citur.

A *citur, supremarum omnium disciplinarum gymnasiis, & beati Aquinatis nostri Thomæ studiis & scholis inclyta. Horum populorum Ptole. & plures alij in Geogra. non obliuiscuntur, quorum hac ætate prima est Parisius: inde omnes*
B *qui continentur in longitudine quidem ab oppido nunc dicto Thedes vsque ad Corpheum, in latitudine verò à Poysso vsque Barum proximum vni ex ramis amnis Sequanæ. Testa verò Libyus, Triton Mineruæ Palatuæ compatrio-*
C *ta proximusq́; Numidiæ, id verũ esse coarguit, quod M. Varro & Plin. in tertio natural. hist. scribit, etiam ex Pœnis Aphricaq́; Hispanos habuisse originem. Ab eo positos fuisse Contestanos finitimos Beticæ, vt author est Ptolemæus, ipsum*
D *nomen accusat. Horum populi, nimirum si militia valent, quandoquidem ex Tritonide Mineruaq́; militiæ principe ortum habuere.*

Anno septimo eiusdem apud Assyrios regnat Belopares, & Minos regnat in Cre-
E ta. Anno vero xix. Athenis regnat Erichtheus. Anno trigesimoquinto eius apud Tuscos annis quindecim regnat Abas, à quo positi sunt Abij Tusci: & anno eiusdẽ trigesimotertio Argis regnat Abas Argus.

F *Duos fuisse Minoas legimus, quorũ Priscus hic est, quem Manethon anno septimo Menophis ait iniisse Cretense regnum. Eusebius verò anno viij. Hic Priscus Minos fuit filius Xan-*

ti Cretensium regis, vt periti Græci scriptores A
conscribunt, qui cum Sarpedone Prisco fratre de
regno dissentiens, illum fugauit & Cretam obti-
nuit. Post hunc annis vigintiquatuor supra cen
lum fuit Iuppiter Cretensis, qui teste Eusebio eo
anno rapuit Europam Agenoris filiã: & ex ea, B
& omnes historici & poëtæ asserunt, genuit Mi
noëm iuniorem eodem anno. Qui, vt idem Euse-
bius de temporibus notat, anno trigesimooctauo
ætatis suæ vlturus mortem Androgei mare ob-
tinuit, & Atheniensiũ Regem & Thesei patrẽ C
Aegeum ditioni parere coëgit, Laomedontis an-
no nono. Cæterùm de temporibus Beloparis &
Erichthei & Abantis Argiui, discrimen nõ est
inter Manethonem atq; Eusebium. Fuit autem
Abantis Argi neptis ex Iasio filio Atalanta D
venatrix, quã ardenter Meleager adamauit,
vt omnes Græci & Latini scriptores referunt.
At Abas Tuscus is fuit, teste Manethone, qui
Tuscos Abantes populos fundauit circa mariti-
mam oram à Grauiscis vsq; ad oppidũ quod ad E
hanc ætatem Cap Abium vernacula lingua, La
tina verò caput Abanthum dicimus. Ex his ma
ritimis Aeneæ ducem vnum classis aßignauit
Larthes Targon, qui Abas toruus à Vergilio di-
citur decimo Aeneidos. Abas tamẽ à patria tor- F
uus verò nomine, non crudelitate dictus est.

Anno trigesimo Menophis Cadmus &
Phœnix à mari rubro profecti, apud Sido-
nem

A nem regnauerunt. Post septennium Cadmus docuit rudem Græciam, & regnauit Thebis. Apud Assyrios regnauit Lamprides, & vltimo eius anno Zetus & Amphion expulerunt Cadmum:

B *Græci qui omnia ex opinione, vt libuit, de temporibus & genealogiis audacter mentiti fuerunt, nihil certi afferentes, vt author est Iosephus contra Appionem Grammaticum, & Eusebius de temporibus primæ Olympiadis, & alij* C *clarissimi scriptores, etiam & æquiuocatione nominum sæpe capti sunt. Plures enim fuêre Cadmi, vt Xenophon tradit, plures Phœnices, plures Zeti, plures Amphiones, aliis & aliis temporibus sibi mutuò succedentes. Quo fit vt* D *tanquam ritu distincta, & à se mutuo longè remota tempora tribuant. Sed qui fuerunt hi qui à mari rubro discesserunt, & qua ætate, soli Manethoni tanquam qui patrias historias nouerit, & authori de rebus Aegyptiis* E *certissimo, haud dubie credendum est: Fuêre Phœnix & Cadmus primi Syria oriundi. Phœnix natu maior, vigesimoprimo anno in Sidone regnauit, & à se primus regionem Phœniciam de vetusto more nuncupauit, quum antea Ca-* F *naan diceretur, & fuit pater Agenoris Syri non Aegyptij, vt historici graues asserunt. Horum æquiuocatione quidam illusi ascripserunt eos esse, qui à Thebis Aegypti profecti sunt, vt pro*

cis notat Eusebius de temporibus Dardani: sed A
falsum esse constat, quod & Manethon Aegy-
ptius patriæ historiæ scientissimus his adversa-
tur, & Phoenix Aegyptius filius fuit Agenoris
non pater, & Aegypto nō Syria oriundus. Fue-
runt alij fratres Cadmus & Phœnix Græci, fer- B
mè annis lxxx. ante Troianum excidium, filij
Amyntoris. Phœnix adolescens, teste Homero
in octauo Iliados, cum suggestione matris fuis-
set congressus patris Amyntoris pellici, & pa-
ter id persensisset, ad alium adolescentem Re- C
gem Peleum Achillis postea patrem Phœnix
diffugit patris iram. Peleus illum benignissimè
susceptū, & vnicè dilectum militiæ ducem crea-
uit, qui Peleo referens vt potuit paria, Dolopes
illi atque plures populos subiecit. Quinetiā longè D
post Peleo natum Achillem, vt filium Phœnix
aluit atque nutriuit. Hæc de filio Amyntoris
Phœnice Homerus retulit. At de illius fratre
Cadmo, qui Armoniam sororem Dardani &
Iasij Samothracis vxori primæ superinduxit, E
Spinga & Palæphatus scribunt, & Eusebius re-
fert fuisse nō minus triennio ante regnum Lao-
medontis patris Priami, quum vxor prima ob
zelotypiam Armoniæ recedens à Cadmo illi cer-
tamen intulit, vt etiam Xenophon & plures F
retulerūt. Quare Samothraces, vt reliqui Græ-
ci, falsò aiunt hunc Cadmum fuisse filium Age-
noris Aegyptij, cuius cognatus fuit Dardanus

Dardan

A *Dardaniæ conditor. Nam ante hunc annũ condita erat Dardania non minus annis vno & viginti supra ducentos: neque hac ætate alius Cadmus & Phœnix inueniãtur, quàm Amyntoris non Agenoris Aegyptij filij. Itaque, teste*
B *Manethone, in Syros & Græcos Cadmum & Phœnicem, fuerũt Aegyptij Agenoris filij Cadmus & Phœnix, qui à mari rubro iussu patris profecti, alter apud Sidonẽ Phœnix, alter apud Græciæ Thebas regnauit anno xxxvij. Ameno-*
C *phis, tertioq; post anno pulsus fuit, vt tam Manethon quàm Eusebius de temporibus scribunt. Quare raptus Europæ paulò ante hunc annum obtigit, & non post exactos nonaginta annos, vt Eusebius de temporibus pro Græca incerta*
D *historia notat.*

Post Menophim cœpta est Dynastia Larthum, vt in Italia: quæ Dynastia durauit annis solaribus cxciiii. Horum Larthum in Aegypto primus fuit Zetus, qui regna-
E uit annis lv. Cuius anno octauo in Dardania regnauit Tros, in Tuscia verò anno huius trigesimotertio regnauit annis trigintaocto Veibennus ex familia Veitulonìæ.

Hoc nomen Larthes non propriũ est, sed com-
F *mune dignitatis vocabulum, sicut Augustus & Pharao. In triumphalibus Etruscis inuenimus per aspirationem scriptum, Larth & Larthi. Erant enim in Dynastia siue potentatu Etru-*

riæ xij. Lucumones in Vetulonia residentes xij. A
Reges, quibus vnus præerat, vt Seruius author
est super octauum Aeneid. Hic supremus Larth
vocabulo Etrusco, id est, Regum maximus dice-
batur, non solum quia cæteris præerat, verum
etiam quia anniuersariæ cæteris duodecim re- B
uocatis, ipse per vitam totam perseuerabat. Hoc
pacto potentatus & Dynastia plurium Regum
in Aegypto cœpit, quibus primus præfuit Zetus
Larthes. Non hic Zetus fuit qui pepulit Cad-
mũ, vt supra retulit. Nam iste fuit Aegyptius, C
ille verò Græcus. De horũ temporibus Eusebius
& Manethon paria sentiunt. Tros iste fuit fi-
lius Erichthonij & nepos Dardani, qui in Dar
dania partem vrbis maximam fundauit, atque
à se Troiam dixit, vt Eusebius de temporibus & D
cæteri conscribunt, sed de alio Larthe Magueo,
ex tẽporibus tam Larthum Tusciæ quàm Dar-
daniæ, in temporibus Archilochi, & historiæ
Etruscæ supprimit Berosus, vt qui nouitius hi-
storicus & externus. Nomen verò Veibennum, E
quod Vibennus à Latinis Vibennum per synæ-
resim in j. Varronis de lingua Latina scriptum
reperio, sicut & Veiturgiã & Veiterbũ per synæ-
resim dicimus Viturgiam & Viterbũ, profectò
Etruscum est nomen quod solum Vetuloniatibus F
conuenit. Nam Ben filius apud orientales, atque
Arameos, & Hebræos filius dicitur. Hinc Vei-
bennus siue Vebennus Veiorum filius & conciuis
dicitur

A *dicitur. Verum ſæpe nomen commune gentis, die luſtrico tanquam proprium vni imponitur, vt Romanus, Florentinus, Senenſis. Ita pari forma quum omnes VeiuZi ſiue Vetuloni ſint Vibenni, huic tamen proprium fuit nomen, qui poſt A-* B *bantem Larthem regnauit annis tot, quot in Chronographia emendata Etruſca poſuimus.*

Primo quoq; anno Zeti regnauit apud Celtas Lemannus, & trigeſimo ſecũdo anno apud Aborigines Mars Italus cognomẽ C to Ianus iunior, Anno eiuſdem trigeſimoquinto apud Celtiberos Romus regnauit.

Lemannus iſte nõ dubium eſt quin is fuerit, qui Lemannos poſuit & à ſe nominauit ſimul cũ lacu Lemanno in prouincia Narbonenſi, quem D *Luxanæ locum hodie incolæ nuncupant, quem Rhodanus ad pontem vrbis Gebennæ effluit. Idẽ enim Rhodanus prius in lacum influit quàm effluat. De Marte Italo cognomento Iano iuniore hæc comperio. Euſebius de temporibus Aeneæ* E *ſic ſcribit. Ante inquit, Aeneam Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, & Latinus in Italia regnauerunt annis circiter* C L. *Cur verò circiter dicat, profectò quia id non potuit habere ex certo Latinæ hiſtoriæ. Nam plus annis xij. cœpit di-* F *ctus Ianus. Quod profectò ita patet. A trigeſimo ſecundo Zeti ad excidium Troiæ, circa cuius tẽpora ad Latiũ venit Aeneas, ſupputantur ab eodẽ Euſebio anni duo & ſexaginta ſupra centũ.*

At

At Ianus iunior Latinus, cœpit Aboriginibus A imperare anno trigesimosecundo Zeti, vt Manethon asserit. Quare xij. annis amplius quàm centũ & quinquaginta cœpit. Quia verò alij minus duodecim cœpisse scribunt, idcirco Eusebius chronographus optimus, ne cui detraheret, aut B certũ tempus quod incertũ erat exprimeret, medium inter hæc tẽpus & cum vocabulo circiter tradidit, dicẽs: Regnauerũt in Italia annis circiter centũ quinquaginta. Cæterùm Italiã Tyberinam & Latiũ hoc loci accepit ab historicis, C quoniam vt ex omnibus constat in tota Italia Larthes Turrheni imperabant, in Latio verò supradicti Latini subreguli Ianus Iunior, Saturnus iunior, Picus iunior, Faunus iunior, & Latinus. Quòd verò hic Latij subregulus cogno D mẽto Ianus fuerit Latinus Mars ex primo lib. Diony. Halicarnassei cõuincitur, qui sic ex Latina histor. scribẽs: Cõtigit, inquit, eo tẽpore quo venit Euãder, esse Regẽ aboriginũ Faunũ, prone potẽ (vt aiũt) Martis, quẽ vt geniũ quendã siue E indigetem, sacrificiis atque carminibus colunt Romani. Pronepos autẽ ad proauũ refertur, quoniã relatiua sunt. Porrò Ianus Iunior, vt Manethon & Eusebius numerãt, proauus fuit huius Fauni, vt patet numerãdo à Fauno filio per F Picũ patrẽ, Saturnũ auum, & Ianum proauũ. Quare idem fuit Mars Latinus & Ianus iunior, vt Manethõ tradit. Ergo æquiuocatio Iani

&

A & temporũ ignoratio multos in his Latinos decepit. Nam si Tuscorum vetustas tãta est, simul & illorum Deorum & legum antiquitas, vt nullis hominum legibus, Diis, & moribus conueniant, vt probatiores Graeci conscribunt, & Dio B nysius Halicarnasseus in primo retulit: porrò antiquißimas leges atq; primos Deos, arasq;, & religionẽ cana fides Ianusq; dedit, consequens necessario est, vt hic, Ianus iunior nullas religiones docuerit, nec fuerit Priscus ille qui est pater o C mnium Deorum, qui nouitius inuenitur, paulo minus centum septuaginta annis ante Aeneam, & cuius ætate Turrheni florebant Ianigenæ lege, religione, studio, literis, & philosophia. Nunc de Romo apud Celtiberos Rege dicendũ est. Ro D mus hic fuit, qui nõ procul Sagunto Romam in littore constituit, à posterioribus Romanis per interpretationẽ Valentiam nuncupatã. Nam Romus dicitur valens & robustus fermè ab omni lingua & historico. Quare per interpretationẽ E & locũ à cõiugatis. si Romus valẽs est, & itẽ valens Romus, necessario cõsequẽs est, vt Roma sit Valentia, & Valentia Roma. Cui argumento est Solinus, qui in principio scribens: Romæ, inquit, vocabulũ primò ab Euandro datũ, quũ oppidum ibi offendisset quod Valentiam dicebat Latina iuuentus, quod Arcades habitantes, seruata nominis interpretatione Romã dixerũt. Hæc Solinus. Verum quod dicit, vocabulum Roma pri-

mo ab Euandro est inditum, intelligendum est A
appellatione Græca. Nam antea vocabulo bar-
baro etiam Roma dicta fuit à prima conditrice
filia Itali, vt Berosus & plures verissimè scri-
pserunt, & Plutarchus refert in vita Romuli.
Est autē significatio Romæ apud Græcos solùm B
robur & robusta, sed teste Hieronymo de inter-
pretatione nominum Hebræorum & aliis Tal-
mudistis, sonat non solum robur, sed sublimitatē
cum tonitru, augurio & imperio. Itaq; nō exi-
gua coniectura est Valentiam Hispaniæ primū C
Romam à conditore Romo dictam. Cui argumē-
to est quòd eius liberi qui ei successerunt eisdem
locis regnauerunt, vt paulò inferius locis suis vi
debimus. Vrbs itaque Valentia ab origine vetu-
stissima, etiam, Valentinis heroibus inclyta Bor- D
giis, hac nostra ætate decorata & ornata est
Borgianis pontificibus maximis, in primis bea
tissimo Calixto tertio, sub quo mira Dei proui-
dentia apud Pannones Turcus Mahumeth ini-
micissimus Christiani nominis, cladem exerci- E
tus passus, & à quo transfigurationis Christi ce
lebritas instituta est. Deinde & beatissimo Ale
xandro vj. in cuius Pontificatus exordio, è cauer
nis & latebris terræ, vetustissimorum Italiæ
Regum triumpharia in hac sua vrbe Vetulonia, F
nunc Viterbo etiam lepores prodiderunt, videli-
cet futuræ sub eo Pontifice felicissimo propaga-
tionis Imperij Christiani, & sedis Apostolicæ
illust

A *illustrationis diuinum portentum. Eadem vrbs Valentia illustrißima effecta ortu beatißimi Laurentij martyris & diui Vincentij confessoris, atque gloriosißimo martyrio beatorum Valerij Episcopi Cæsaraugustani, & eius archileui-*
B *tæ Vincentij.*

Secundus Larthes Aegyptius fuit Ranses annis LXVI. Anno eius vigesimoquarto Assyriis imperat Pannias. Eiusdē anno vigesimooctauo Athenis regnat Aegeus.
C Cadmus Armoniam sororem Iasij Samothracis ducit vxorem. Olbius regnat apud Celtas. Anno sexagesimo Cadmus ex zelotypia primæ vxoris, ob Armoniam discrimen certaménque patitur.

D *De temporibus Ransis, Panniæ, & Aegei conueniunt Manethon & Eusebius de temporibus, dißident verò in temporibus certaminis vxoris Cadmi, quòd Manethon id gestum esse anno Ransis sexagesimo scribit. Eusebius verò*
E *quinquagesimooctauo. Ex quo patet Cererem magnam panificam non potuisse adesse huius Cadmi & eius cognati Iasij Samothracis nuptiis, quæ diu ante naturæ concesserat. vt in Anniis quæstionibus & aliis commentariis & in-*
F *stitutionibus Etruscis exposuimus.*

Eiusdem anno vigesimotertio Cæculus cognomento Saturnus iunior regnat apud Aborigines, & tertio anno post apud Tur-

rhenos regnat Oscus, cuius insigne fuit ser- A
pens. Hic ex Vetulonia multas colonias se-
minauit, apud quam erat oriundus magna
familia.

Inter omnes latinos authores hæc conueniunt.
Primum quidem quia Cæculus Prænestinæ cō- B
ditor vrbis, fuit Aboriginum Rex in Latio. Idē
fuit Martis Latini filius. At verò qui Marti
patri successit in Latio, fuit cognominatus Sa-
turnus vt supra demonstrauimus. Quare Cæcu-
lus Rex Martis Latini filius cognominatus C
fuit Saturnus. Ergo tres fuêre in Italia Satur-
ni. Primus fuit Sabatius, qui fugiens arma Io-
uis Nini, ad Ianum priscum, exceptus fuit ab eo,
& participata potentia illum illustrauit. Hic
fuit pater Sabinorum & Samnitium vt sæpe D
ostendimus. Alius fuit filius Romæ Romanes-
sus nepos Itali, qui primus Aboriginum Sa-
turnus creatus est, vt in eisdem ostendimus. Ter-
tius fuit Cæculus filius Iani iunioris, nominati
Martis, vt nunc explanauimus. Primus fuit E
priscis aureis seculis. Secundus tempore Iasij.
tertius tempore Ransis Aegyptij, & Osci Vetu-
loniensis, vt ex his patet. Oscus verò Etruscum
nomen est, à venenoso & terrifico serpente di-
ctum, quem ad hanc ætatem Etrusci Oscorzo- F
nem dicimus. Quare rectius dicit Manethon
Oscum & Oscos ab insigni principis serpente di-
ctos, quàm Seruius super septimum Aeneidos,

A dicens Oscos dici vbi plurimi abundant serpentes. Profecto & ab insigni duces vetusti appellari solebant, ceu Macedon à lupo, & Anubis à Cane, vt in primo libro Diodorus est author. Nam Aegyptia lingua Macedon lupus, Anu-
B bis verò canis dicitur. Quinetiam & Iuppiter in Aquilam, & taurum, & aureum impluuium versus à fabulosis Græcis fingitur, quòd ad raptum stuprúmque Ganimedis, Europæq; ac Danaes vsus sit insigni Aquila, & tauro, & corru-
C ptore auro. Hic Oscus Vetuloniēsis adeptus Imperium Italiæ, plurimus colonias dedit, vt ait Manethon, & à se Oscas & Volscas, quasi Voloscas, id est, cōsulares Oscas cognominauit, quarum Volsci in Latio primi fuisse conditi appa-
D rent, quòd vocabulo Turrhenoeos Volscos, id est, priscos Oscos (Osci enim fuerunt Capuani) appellauit, quos Vergilius adducit sexto Aeneidos illo versiculo: Oscorúmque manus. Quo loci Seruius ita scribens: Capuenses (inquit) dicit, qui
E ante Osci dicti sunt Teste eodem Seruio etiam super decimo Aeneidos, constat Capuam à Tuscis conditam fuisse, viso falconis augurio, qui Tusca lingua capis dicitur. Et subdit. Tuscos autem omnem pene Italiam subiugasse manife-
F stum est. Vulturnum verò post dictam fuisse, & à campis Capuam Liuius author est in quarto ab vrbe condita, dicens Vulturnum Etruscorum vrbem, quæ nunc Capua est, cepere Samni-

tes. Eodem loci ait Capuam esse dictam à campestribus locis in quibus sita. Reassumpsisse quoque Capuæ nomen à Troiano duce Capy, equidem Vergilius insinuat libro decimo Aeneidos vbi ait: Et Capys, hinc nomen Capuanæ dicitur vrbi. Vnde & Dardanos colonos illam habere dixit Lucanus in secundo cum ait: Mœnia Dardanij tenuit Capuana coloni. A B

Anno eius xiij. Ilus regnauit apud Troianos LII. annis, & Palatuus apud Celtiberos, apud Celtas Galathes iunior qui vicit Sarmatas, & condidit Galathas Asiæ. C

Tempora in Manethone inemendata, in Archilocho & nostra Chronographia reperies. Cæterùm nouimus ex præcedentibus quum varia origine Reges Hispaniam regerent, eorum caput originis nominari, quorum vltimus fuit Testa Libyus Triton, qui apud Carthagineam prouinciam regnauit. Quare cùm non alij sed illius posteri à Carthaginea in Valentiam, prorogassent imperium, consequens est, vt Valentia ab eius filio Romo fuerit nominata. Argumento quoque est, quòd circa ea loca filius Romi Palatuus, populos à se dictos Palatuos fundauit, quos & Ptolemæus supra Valentiam describit ad montes vicinos. Galathes verò iunior à quo deuicti sunt Sarmatæ & Asiani, etiam à patre suo Olbio innumeras colonias denominauit, in Gallia, Sardinia, Sarmatia magna. Asia & D E F

Cilicia

A *Cilicia, vt in Ptolemæo & geographis nomina descripta Olbia perseuerant. De victoria verò atque fortitudine exercitus huius, quibus omnẽ Sarmatiam & Asiæ magnam partem ditioni parere coëgit, Diodorus Siculus amplè in sexto*
B *libro prosequutus est. Cæterum de Ilo id constat, eum fuisse à quo Ilium in Troia fuerit conditum, & cuius fratrem Ganymedem Iuppiter rapuit in aquilam versus vt fabulantur Græci, tametsi eorum Chronographus Eusebius de tem-*
C *poribus mendaces illos ostendat ex temporibus patris eorum dicens: Ob raptum Ganymedis Trois patris. Ganymedis & Tantali raptoris bellum exortum est, vt scribit Phander Poëta: Frustra igitur Iouis famula, & raptrix: Aqui-*
D *la cõfingitur. Hæc Eusebius de temporibus Trois & Tantali.*

Anno eiusdem quadragesimoseptimo Picus iunior fit Rex Aboriginibus, & apud Tuscos regnat Tarchon secundus, annis
E quadragintaquatuor. Post Picum anno penultimo Ranisis apud Celtas regnauit Namnes.

Fuisse Picum priscum ex præcedentibus colligitur. Hic Picus iunior pater fuit Fauni iunio-
F *ris, cuius ætate regnauit Tarchon secundus in Italia. Nam & si Tarchon iste cœpit regnare sub Pici temporibus, sub eius tamen filio vsque Euandri & Herculis tempora perseuerauit, vt*

Solinus in principio insinuat cum dicit: Caccus habitauit locum cui Salene nomen est, vbi trigemina nunc porta Hic & Gellius tradit, quum à Tarchonte Turrheno ad quem legatus venerat iussu Marisiæ Regis socio Megalæ Phrygiæ custodiæ foret datus, frustratus vincula, & vnde venerat redux, præsidiis amplioribus occupato circa Volturnum & Campaniam regno dum attrectare etiam ea audet quæ concesserant in Archadum iura, duce Hercule, qui tūc forte aderat, oppressus est. Namnes autem quem Manethon ait regnasse apud Celtas, scriptus inuenitur per literam m & n, Namnes & Nannes, nec arbitror significatum variari. Quare constat condidisse Nannetes populos in Gallia Lugdunensi, iuxta descriptionem Ptolemæi. Supra Parisios interq; Namnetes, & Vessones diuidit Sequana fluuius. Vessonum metropolis est olim Augusta Vessonum nunc Demon. At Namnetum Augusta olim Condeuincum iuxta Ptolemæum, nunc autem Venecial est aut proximis locis. Ab his Nantes per syncopam quasi Namnetes orti sunt, manetq; illis nomen Angliæ oppositis. Estq; in Turonensi prouincia ciuitas episcopalis in Britānia citeriori, quæ comitatus titulo illustratur ducis Britanniæ primogenito ascripto.

Tertius Larthes Aegyptius Amenophis annis XL. regnat & imperat, cuius anno primo Laomedon imperauit Troiæ. Anno

verò

A verò tertio Sosarmus regnat Assyriis, & Hercules Amphitryonis nascitur anno vj. vixitque annis L I I. & periit igne, primus ex maximis piratis.

Satis congruunt mutuoq; sibi cõsentiunt Ma-
B *nethon & Eusebius de temporibus Amenophis, & Sosarmi & Laomedontis patris Priami. Cæterùm dissensio est quo tempore ortus sit ex Ioue & Alcmena adulterinus græcus Hercules. Nã quum omnes historici tradant illũ periisse qua-*
C *dragesimosecundo anno Priami, id est, anno decimoseptimo ante excisam Troiam, variant tamen quoto vixerit tempore, quum illum pleriq; annis xxx. plurimi verò L I I. vixisse contendant. Quos Eusebius de temporibus Priami re-*
D *ferens & ita scribens: Hercules, inquit, quum in morbum pestilentem incidisset, ob remedium dolorum se proiecit in flammas, & sic morte functus est anno ætatis L I I. Quidam autem illum xxx. periisse scribunt. Hæc Eusebius. Fuisse au-*
E *tem illum cum Argonautis omnes scribunt, ac propterea probabilius dicunt qui illum L I I. annis vixisse conscribunt. Nam si xlij. anno Priami, id est. xvij. ante Troianum excidium periit, si solum xxx. annis vixisset, equidẽ ante Troiæ ci-*
F *neres fuisset genitus anno xlvij. à quibus si quadragintaduos Priami subtrahis, profectò remanent quinq; anni quibus ante Priami principatum natus fuit. Quare quoniam Priamus suc-*

ceßit Laomedonti patri ab eodē Hercule perem- A pto, consequens necessariò est, vt quinquēnis Hercules cum argonautis nauigans Laomedontem peremerit. quod quidē non tam falsum quàm ridiculum est. Ergo verius scribunt qui illum occubuisse aiunt anno ætatis suæ lij. Sic enim de- B cennis fortis robore, cum solo ictu præceptorē suū Linum Musicum peremerit puerulus tardiore ingenio, vt Diodorus refert in iiij. Neq; id facinus non potuit facilè perpetrare, vt decennis robore incredibili, & auxilio Iasonis & Argonau- C tarum, & dolo nō bello, Laomedontē nil eiusmodi suspicantem noctu confoderit, quoniā id à Piratis & sæpe factum vidimus & sæpius gestū legimus. Nam vt in aliis, Argonautæ nil aliud quàm Piraticam insidiosam gesserunt. Et idcir- D co rectè Manethon dicit illum fuisse primum ex maximis Piratis, quanquam puer diuino quodam & admirabili robore res cum Argonautis gereret omnia maris littora, & insidiosus Pirata, latrociniis & stupris collustrans magis quàm E illustrans lustrauerit, vt Greca fabula refert.

Anno Amenophis xiiij. apud Aborigines regnat Faunus iunior, & xxix. anno Tuscis imperat Tyberinus ex familia Veia Vetuloniæ annis xxxv. F

De Fauno iuniore qui Euādrū excepit hospitio, & oppidum Romā Valentiā dictū illi cōcessit, omnes Latini & Græci paria scribunt. De

A Tyberino verò Veiorũ Vetuloniæ Regulo, hæc cõperio. Nomen illi fuit Tyberinus, cognomen Tyberis, id est, iniuriator, idq́; cognomẽ illi à Pelasgis quos pepulit à Tuscia impositum fuit. Nam quũ Pelasgi paulò ante Siculos pepulissent cum
B parte Vmbrorũ, cohabitauerunt Turrhenis pacifice vsq; ad Tyberinũ istum, qui per duas ætates, id est, circa L. annos regnauit ante Troianũ excidium, vt paßim in primo libro scribit Diodorus Siculus. Origo belli inter eos fuit, quòd
C Minos iunior misit in Italiã Glaucum filiũ, vt cum Pelasgis Imperiũ teneret, exceptusq́; fuit à Ceretanis, donatusq́; Scylla puella ex oppido Cere, vt quidã tradiderunt. Quod quũ Tyberinus ægro animo atq; iniquo perspiceret, bellũ intulit
D Ceretanis ad mare, & Phaleriis ad Tyberim, quo bello & si ipse periit gigas validus, nomen tamen amni dedit, qui prius Albula dicebatur, & Vetulonienses victoria potiti, Glaucũ & Pelasgos tota Italia pepulerunt, & Enotum oppi-
E dum validißimũ non procul vrbe Roma quum cepissent, sibi vrbem posuerunt, quam à sui origiñe loci & gentis Veientem appellauerũt, vt Epigenes refert. Vnde in vita Camilli Plutarchus illos Enotanos ante fuisse retulit, & à Romulo
F dictos Sardinianos, quia ab Veiis Etruscis qui intra fines Etruriæ cõtinentur originem habẽt. At verò Veij Etrusci Sardiniani coloni fuerũt, vt idem Plutarchus refert in vita Romuli. Co-

loni autem Sardiniæ fuerunt, non quòd à Sar- A
dinia in Etruriam venerint, sed quòd natione
Etrusci Sardiniam primi cũ Rege illorũ Phorco
habitatam reddiderint, vt auther est Strabo in
v. & nos ad longum explanauimus in aliis lo-
cis. Sed de his hactenus. Nunc quæ de Tyberino B
his conformia referantur, iure subinferendũ est.
Regnauit (inquit Manethon) Tyberinus anno
vigesimotertio Amenophis. In primis hoc tem-
pus dubito quin maximè quadret. Nam vt hi-
storici consentiunt fatidica Manto eiecto ab C
Atheniensibus Rege Theseo cui Manto seruie-
rat, eadem venit ad Tyberinum Vetuloniæ Re-
gem, à quo fœcundata peperit Ocnum condito-
rem Mãtuæ. Hinc Ocnus dictus fuit filius Tu-
sci amnis, id est, Tyberini, qui nomen amni Ty- D
beri indidit, dicente Vegilio x. Aeneidos. Ille etiã
patriisagmen ciet Ocnus ab oris Fatidicæ Mã-
tus, & Tusci filius amnis. De Tyberi verò no-
mine quidam opinantur dictum ab Albano-
rum Rege Tyberino, qui in eo submersus fuit, vt E
placet Liuio & Ouidio in ij. Fastorum dicen-
ti: Albula quem Tyberim mersus Tyberinus in
vndis reddidit, hybernis forte tumebat aquis.
Sed huic respondent Seruius, Vergilius, & Pli-
nius, & alij qui scribunt diu ante Tyberinum F
Albanum fuisse Tyberinum Tuscum, cui Græci
Tyberim cognomentum imposuêre. Nam Festus
rectè ait Tyberim dictũ à Tyberi Tuscorũ Rege,
vel

A vel à Tyberino Rege Albanorũ. Plinius in tertio naturalis historiæ capitulo sexto dicit distinguens simul nomina & verba: Tyberis, inquit, ante Tybris dictus est, sed prius Albula. Et Vergilius in octauo scribit dicens: Tũ Reges asperq; B immani corpore Tybris. A quo post Itali fluuiũ cognomine Tybrim diximus, amisit verũ vetus Albula nomen. Seruius verò cunctas opiniones referẽs hæc in pluribus locis scribit, maxime super octauũ Aeneides. Tyberim alij à Rege Aboriginum dictũ putant, qui dimicans iuxta eum occidit. Alij à quodã Aborigine, quem Glaucus Minois filius in Italia interemit. Alij, inter quos Liuius & Ouidius à Rege Albanorum. Alij inter quos Vergilius & cõplures à Tyberi- D no Rege Tuscorũ, qui ibi occubuit. Alij à Regis Tuscorum iniuriis, qui circa ripas huius fluminis latrocinabatur, & à crebris iniuriis quibus transeuntes afficiebat, Tybrim cognominatum fuisse, Nec Ouidij verba nos asserere cogũt ante E Tyberinũ Albanũ non fuisse dictum Tyberim. Neq; etiã Liuius cõtradicit, quia & si à Tyberino Albano dicitur Tyberis, ante tamẽ illũ inuenitur nominatus. Tybris Hæc Seruius. Verum has opiniones veras esse ex Manethone & hi- F storicis deprehendimus. Nam Tyberinus Tuscus fuit atq; Vetulonus. Dictus est autem latrocinator, quia teste Seruio, latrocinari dicimus ducẽ, qui etiã conductitium habet exercitum. Et quia

conduxit primorū Aboriginum militem vltra A
Tuscos contra Glaucum & Pelasgos: hinc dictus est latrocinator, & Aborigines, & Rex Aboriginum, & Tuscus & Rex Tuscorum, & Veitulonus & Regulus Veientum. De Glauco verò ita scribit Seruius libro septimo Aeneidos B
super illud carmē: Picta scuta Labici. Glaucus, inquit, Minois filius venit ad Italiam, & quū sibi Imperiū posceret nec reciperetur, ideo quòd nihil præstabat sicut pater eius præstiterat mittendo illis Zonam, quū antehac discincti essent, C
ostendit scutum, à quo & ipse Labicus dictus est, & ex eo populi Labici. Tempora quoq; Herculis, Thelamonis, Iasonis, & Argonautarum, Medeæq; & Circes illius sororis amantis Glaucum, quàm verissime quadrant, si quæ scribuntur D
animaduertimus. Aiunt enim scriptores quorum sententiam Seruius refert super tertiū Aeneidos illo carmine: Dextrum Scylla latus læuum implacata charybdis. Duplex, inquit, est Scylla, vna prope charybdim Siciliæ quæ est sa- E
xum simile formæ celebratæ procul visentibus, vt ait Sallustius, alia fuit filia Nisi, vt insinuat Verg. sexta Aegloga. Fuit & tertia filia Phorci & Creteidos Nymphæ. Hanc amabat Glaucus quem Circe diligebat, sed quàm pronissimus in F
Scyllam fuerat. Irata Circe, fontem in quo illa corpus suū lauare cōsueuerat infecit venenis, in quem Scylla quū descendisset, pubetenus in varias

rias

A rias mutata est formas. Horrens itaq; suã deformitatem in mare se præcipitauit. Hæc Seruius. Hanc tertiã Scyllã fuisse Tuscam Cæritem authores asserũt, inter quos Epigenes præcipuus est in Apologetico contra Italos, quo Tyberini & B Glauci bellum refert, qui etiã ait terminum Cæritis amnẽ à patris nomine Minoem appellasse, quem in Minoem transmutasse ex contemptu Tuscos asserit. Fontem verò & mare vbi se præcipitauit mare Scyllanũ dici. Nunc etiam ætate C nostra sic appellatur, & Tusca vernacula lingua quæ synæresi vtitur Mar Scylliano vocamus. Est amnis iuxta Cærite oppidum ad mare vbi Scylla se lauare consueuerat. Itaque vt diximus, omnia quadrant. Tempore enim quo re- D gnabat Theseus erat Manto & Tyberinus Tuscus, Glaucus quoq; filius iunioris Minois, Scylla & Circe, & Hercules & Thelamon. Nam Circe in Italiã venit cũ Argonautis, qui ab Hispaniis regredientes in Thelamonis portũ, dictũ E à duce, iuxta Turrheniam venerunt, vt asserit Diodorus in quinto. Inde Hercules, à quo ad hãc ætatem dicitur portus Herculis in Tuscia, in cõtinentem descendens, & ad fanum Volturnæ in subcyminiis radicibus veniens, primo quidem F vt suum robur ostenderet, lacum Cyminium nobis effecit, vt author Seruius refert libro septimo Aeneidos.

Quartus Aegyptiis imperauit Amme-

nep

nephus annis xxvij. cuius anno quarto A apud Celtas regnat Rhemus, à quo Rhemi. Anno nono eius apud Assyrios regnauit Tautanes, & anno xvj. apud Aborigines Latinus, apud Tuscos autem regnat Mezentius. B

Rhemus Celtarũ rex, à quo Rhemi, quis fuerit nondũ comperi. Sat est ab eo Rhemenses Gallos dictos, quos Lucanus in primo & in cõmentariis Cæsar cõmemorat, suntq; inter Belgas proximi Celtis, & Suesionibus, cũ quibus eodẽ iure C ac iisdem legibus olim vtebãtur. Finitimi sunt Veromanduis, Treueris, Metensibus, Cathalensi quoq; & Laudunensi diœcesibus, ac syluæ Arduennæ, à Cæsare celebratæ. Metropolis est Rhemi ipsi in qua Rex Galliæ solebat magna põpa D religiose inungi, ac Rex acclamari. Porrò Latinũ fuisse filium Fauni quidã scribunt, alij verò adulterinũ Herculis Piratæ. Mezẽtiũ Agillinũ ciuem authores concelebrant, quũ fuerit Tuscus, sed à capta Agillina dictus est Agillinus, vt E alibi scripsimus, quem Vergilius in Aeneidos libro viij. Larthem in luco ingenti fanoq; Volturnæ crudelia exercentẽ, à ciuibus Vetuloniæ pulsum, asserit profugisse in suum Cæritem oppidũ, moxq; inde militibus sumptis, ad Turnũ contra F Aeneam profectus est, cõtra quos classem atque terrestrem militiã Aeneæ ad se venienti Tarchon Rex cõsignauit. Qui etiã Mezentius teste

A *Macrobio in Saturnalibus, antea Rutulis imperauit, vt sibi offerrent quas Diis primitias offerebant. Tum Latinos omnes similis Imperij metu, ita vouisse. Iuppiter si magis tibi cordi est nos ea tibi dare potius quàm Mezentio, vti nos* B *victores facias. Et idcirco à Vergilio dictus est contemptor Deorũ. Hinc pia illa insultatio sacerdotis. Hæc sunt spolia & de rege superbo primitiæ, raptas de eo notans exuuias. Vnde contra Latinos postea Turnum iuuit Cætera in tempo*-C *ribus Amenophis & Teutanis, Eusebius & alij conueniunt.*

Secutus est vltimus Larthes septem annis, post quẽ secuta est Dynastia sine Larthe annis centum 77. per quam numerabi-D mus qui Babylonij, Aegyptij, & Turrheni floruerunt. Anno Dynastiæ Diapolitanorum primo Troia euersa fuit, & anno tertio Aeneas venit ad Italiam, ad Latinũ, & Euandrũ, & Turrhenos. apud quos regna-E uit Tarchon iunior annis xx.

Dynastiæ Aegyptiorũ primæ à diluuio vsq; ad xliij. annum Nini xv. fuêre, vt Eusebius de temporibus scribit. Prima omnium iuxta Berosum fuit Camesi, quem inter primos Deos iunio-F *rem Saturnum appellauerunt Aegyptij, vt in Beros. explicauimus, durabantq; singulæ septem annis sub duodecim Diis primis maioribus Aegyptiorũ hoc pacto. Anno à diluuio cxxxj. teste*

Bero

Beroso Chemesem primus tenuit Dynastiā Aegypti septem annis cui Chem Myn vrbem dedicauerunt, vt ostendimus. Huic successit Oceanus cum Tethyde, qui colonias posuit iuxta Nilū, à quo & Nilus antea fuit dictus Oceanus, à quo innumeræ Nymphæ genitæ sunt, vt Hesiodus in Theogonia scribit & Diodorus in primo libro de Nilo confirmat. Postquam verò septem annis Dynastia penes Nilum fuit, cessit tertio, & hoc ordine duodecim Dij regnauerūt, singuli in suis vrbibus septem annis, qui summam annorū efficiunt quatuor & octoginta. Tres ex Dijs iunioribus secuti, cœperunt augere tempus quorū primus principatum tenuit annis xiiij. secundus xxvj. postremus xxxvij qui simul sumpti efficiunt annos vij. & lxx. adiectique superioribus Dynastiis reddunt annos vnum & sexaginta & centū, ad quos si addis centū & trigintavnū, qui à diluuio ad primā sub Chemese Dynastiam interfluxerūt, erunt anni duo & nonaginta supra ducentos, quo tempore ortus est Habraā anno xliij. Nini, vt Eusebius de tēporibus, & Mosaicū tempus comprobant. Hoc anno cœpta est xvj. Dynastia sub Osiride, qui concessit Dynastiā Thebeis, durauitq; ista annis nonaginta & centū, vt Aegyptij & Eusebius supputant. Sequuta est pastorū Dynastia xvij. centū & tribus annis, vt ijdem scribunt. Ab hac emersit xviij. Dynastia Diapolitanorū annis xlviij. A B C D E F

&

A & trecentis,vt computant.Hinc in diuersis locis Aegypti lustrauit xix. Dynastia sub diuersis Larthibus,annis quatuor & nonaginta supra centum,vt ab eisdem asseritur,qui vt asserũt,iterato in Diapolitanos regressa est,& xx.
B Dynastia dicta fine Larthibus,vt hic Manethon scribit,& Eusebius connotat.Itaque per hanc Dynastiã progressus Manethon,ait eius primo anno Troiam ruisse.Eusebius verò vltimo anno præcedentis Aegyptiæ Dynastiæ illã
C notat euersam.Sed plenius Archilochus tradidit de aduentu Aeneæ in Italiã. Quo anno in Italiam venerit post crematã Troiam diuersa opinio est.Hoc tamen constat Aeneam profugũ domo venisse ad Latinũ Aboriginũ Regem,à quo
D primũ Aborigines Latini dici cœperunt,à Latinoq; comi hospitio exceptus Aeneas etiã Latini filiã cõiugio accepit,ob quod ortũ bellũ est inter Troiugenas & Aborigines & Rutulos.Nã teste Liuio in primo ab vrbe cõdita: Turnus Rex
E Rutulorũ,cui pacta Lauinia ante aduentũ Aeneæ fuerat,prælatũ sibi aduenã ægre patiẽs simul Aeneæ Latinoq; bellum intulerat,Neutra acies ex eo certamine læta abiit,victi Rutuli,victores Aborigines Troianiq; ducẽ Latinũ amisere,In-
F de Turnus Rutuliq; diffisi rebus,ad florẽtes Hetruscorũ opes eorumq; Regẽ Mezentiũ confugiunt. Qui nouæ origine gẽtis & vrbis res Troianas crescere non tutum esse ratus,socia arma

Rut

Rutulis iungit. Parata classe atque militia ex duodecim populis teste Vergilio, dum plus nimio exercet crudelia, ad supplicium quæsitus Mezentius, à fano Volturrhenæ inter cædes & ignes fuga elapsus, in Cæritéque suum oppidum quod non longe est profectus. A B

Anno vij. Ascanius Latinis imperat, anno verò sequente Teuteus Assyriis, & post Francus Celtis ex Hectoris filiis, & anno eodem Lydi mare obtinuerunt.

Lydos quos ait mare obtinuisse existimo non fuisse Tuscos, sed Mæones in Asia, quanquã & Tusci tunc mare inferum ac superum & omnes insulas circum Italiam ea tempestate occuparent. Nam teste Liuio in primo ab vrbe condita, in aduentu Aeneæ tanta opibus erat Hetruria, vt iam non terras solum, sed mare etiam per totam Italiæ longitudinem ab Apibus ad fretum Siculum fama sui nominis implesset. Porrò quis Francus iste Hectoreus aut quo pacto rex à Celtis susceptus fuerit, neminem legi. Vincentius tamen diligentissimus historiarũ scriptor, illum commigrasse in Franciam asserit euersa Troia, & ob ingentem animi virtutem percharum Celtis & regi acceptum, etiam Regis filiæ matrimonio iunctum fuisse, ac post eum regnũ in Gallia suscepisse. Par Aeneæ suo conciui fuit, qui pari modo Regi Latino & affinitate, & successioni Regni Latini iunctus fuit; asserunt C D E F

eum

A *eum esse à quo primo Franciæ nomen.*

Anno XLII. Amazones templum Dianæ Ephesi succenderunt, & anno XLVII. Ocnus imperauit Italiæ annis XLVI. vixit annis XCVI. Et XLIX. Syluius Latinis, & B Timeus Assyriis.

Arbitror supputationem temporum corruptam fuisse à scriptoribus. Nam Eusebius temporum diligentißimus vestigator asserit Syluium regnasse apud Latinos anno huius Dyna- C *stiæ quadragesimoquinto. Hic Syluius Posthumus est. Syluius quidem quia ruri educatus fuerat. Posthumus verò quia fœcundata Lauinia cõiuge Aeneas obiit, postq; illius mortem partus fuit. Ab eo omnes Albani reges Syluij vocati* D *fuerunt, succeßitq; fratri suo Ascanio. Ocnus quoque iste Posthumus fuit, quia Hetruriæ rex Tyberinus quum grauidam Manto fecisset, circa Tyberim cecidit in bello quod cum Pelasgis & Glauco gerebatur, cui adolescẽti omnis Tus-* E *ca militia credita fuit cum Aenea, vt narrauimus, omen scilicet futuri Imperij, & quod ipse Larthes à patrijs oris Tyberinis duceret armẽ in Transpadanam Galliam ad condendam à no-* F *mine matris vrbem, de quo Verg. in x. Aeneid.*

Anno XLV. Dynastiæ regnauit Latinis Aeneas Syluius, & Assyrius Dercilus anno XLVII. At LXXII. Tuscis imperat Pypinus annis quinquagintaduobus.

Dißidentiam comperio inter Manethonem A
& Eusebium de temporibus, qui asserit Dercilum regnasse anno Dinastiæ huius lxxviij. & Aeneam Syluium lxxiij. quod profectò arbitror euenisse, quod alij his paucis annis regnauerint, qui non habentur in precio apud Chronographos, sed cum succedente sæpe computantur, B
quum etiam ante hunc Aeneam Syluium reperiamus regnasse Latinum fratrem Posthumi annis tribus. Vnde & ipse Eusebius quasi respōdens ad dictam dissensionem sic ait. In alia historia reperimus quarto loco Latinum Syluium C
regnasse, Lauiniæ & Melampodis filium, vterinum fratrem Posthumi, & quinto qui nunc hic quartus ponitur Syluium Aeneam Posthumi filium. Porrò Pypinus hic est, qui regiam D
Tuscanicæ Cybelus reparauit in agro Cybelario Votuloniæ, vt excisa triūphalia marmorea memoriæ produnt. Nam procul quoq; Vetulonia est ager Pypiniensis, & Pypini Regis balnea, cuius loci Liuius meminit, quū in ix. ab vrbe condita E
scribens: Vmbri, inquit, concitata omni iuuentute sua, & magna parte Hetruscorum ad rebellionem compulsa, tantum exercitum fecerant, vt relicto post se in Hetruria Decio, ad oppugnandum inde Romam ituros, magnificè de se, F
ac contemptum de Romanis loquentes, iactarent. Quod incœpium eorum vbi ad Decium cōsulem perlatum est, ad vrbem ex Hetruria magnis

A *gnis itineribus pergit, & in agro Pypinienſi, ad famam intentus hoſtium, conſedit.*

Anno VIII. regnat Latinis Syluius Latinus & CXXI. Eupales Aſſyriis. Anno CLVIII. Alba Latinis: regnat, & CXXVIII.
B Nicius Feſulanus Tuſcis annis XLVII. Anno CLXVI. Piſeus Tuſcus pirata imperat Italiæ annis LII. Ita paulatim Aſſyrij, Aegyptij, Turrheni delitiis eneruati decreſcunt econtra Latini creſcunt. Itaque
C ſubiiciemus breuiloquium, quo pacto Reges Aſſyriorum, Aegyptiorum cœperunt eneruari, ecõtra Græcorum & Latinorum Aboriginũ. Apud enim Tuſcos Piſeo ſucceſsit Tuſcus iunior annis XXXIX. huic
D Amnus annis XXV. quem ſequutus eſt Felſinus annis XXXIII. Hinc Bon, annis XXVIII. Atrius XXVI. Marſias decem & octo. Etalus XXX. Cælius vno & viginti. Ex Latinis autem ſequuti ſunt per quos
E propagati Romani Imperium tenent.

Ergo dimiſsis cæteris pergit ad Romanum imperium abreuibus bſoluens aliorum diminutionem. Et Latinus quidem Syluius ante Aeneam Syluium regnauit, vt diximus. annis tri-
F *bus, & poſt eum annis quinquaginta, vt Latina hiſtoria tradit & Euſebius notat. Eupales regnauit, vt hic Manethõ ait, apud Aſſyrios anno Dynaſtiæ cxxj. Iuxta verò Euſebium cviij.*

Similiter Alba Syluius quem ait regnasse Dy A
nastiæ anno clviij. Eusebius scribit imperasse an
no clv. De Niscio Fesulano nō est dubium quin
is fuerit, qui à Corsica Phocēses expulerit, & à
se dicta Nicea vrbe posita, Corsis tributa quot
annis pendere Thuscis imperauit, vt historici B
quidam scribunt, & Diodorus refert in sexto
libro breuibus dicens: Est insula trecentis stadiis
distās à Cercina & Ethalia, quæ à Græcis Cyr-
nos, à Romanis Corsica appellatur. Callirois in
ea vrbs est à Phocensibus condita, qui à Tur- C
rhenis postmodum insula pulsi sunt. Nicea quo-
que à Turrhenis maritimis, qui reliquas etiam
Turrheni maris insulas suæ ditionis fecerunt,
condita fuit. Hi postea vrbibus quæ in Cyrno
erant subactis, resinæ, ceræq; ac mellis, quorum D
ea fertilis est insula, tributa posuerunt. Cæterùm
Piseus is est, quem ad piraticam exercendam
inuenisse tubam, Plinius in septimo libro natu-
ralis historiæ ac cæteri scribunt. Cœpit autem
Piraticā, teste in quinto libro Strabone, quum E
ille Turrhenus ingenuus status & concordia cœ-
pit eneruari dissensionibus duodecim populorū.
Quibus & delitiæ & loci opulentia magno de-
cidendi ab imperio, & paulatim cedendi locum
Romanis adiumento & fomento fuerunt. Per- F
seuerauit tamen in eis quæ à Iano tradita fuit
philosophia, & interpretatio fulgurum & effe-
ctuum naturalium, atque theologia, vsque ad
ætatem

A *ætatem Diodori Siculi ſub Iulio Cæſare. Qui*
quum in libro quinto dixiſſet, Turrhenos eſſe
iuxta portum Thelamonis, mox in ſexto libro à
portu Thelamonis quo incipiunt, vſque in Cy-
minia iuga, eorum tractum, opulentaq́; arua,
B *& diuitias, imperium priſcum, & peritiam bre-*
uibus deſcribens Turrheni, inquit, fortitudine
egregij, magno potiti imperio, ciuitates condide-
runt plures atque opulentas. Claſſe quoque po-
tentes quum diutius mari imperitaſſent, Italum
C *pelagus à ſe Turrhenum denominauerunt. Pe-*
destri quoque exercitu præualidi, tubam primi
adinuenerunt, & bello admodum vtilem, & ab
his vocatam Turrenam. Duces exercitus plu-
ribus inſignibus decorarunt, lictores illis, ebur-
D *neam ſellam, togam purpuream adiicientes. Do*
mibus addiderunt porticus, in quas ſeruorum &
concurrentium turba diuerteret, quæ imitati
poſtmodum Romani inque melius aucta, ad
ſuam Rempublicam transtulere. Literis quoq́;,
E *& rerum naturalium, ac theologiæ inuestiga-*
tione plurimo tempore impenſo, præ cæteris in
fulgurum interpretatione verſati ſunt, adeo vt
nostra quoque ætate vniuerſus fermè orbis cum
admiretur viros, tum præcipuè fulgurum inter-
F *pretibus vtatur. Patriam vberem incolunt,*
quam ſtudio curaq́; efficiũt fertiliorem. Menſa
bis in die ſumptuoſe præparata, omnia quæ ad
epularum delitias pertinent abundè ſubmini-

strant. Stragulas insuper vestes floribus distinctas, poculaq; aurea varij generis, ac ministrorum seruorumq; numerum permagnum in vsus habent multiplices, vbi non solum serui famulantur, sed etiam liberi plures. Postremo priore virtute abiecta, potui se atque ignauiæ tradentes, haud iniuria partam à maioribus suis in bellis gloriam amiserunt. Non autem eos parum ad delitias impulit patriæ fertilitas, quæ fructifera rerum copia ad ineptiam voluptatemq; traduxit. Sunt enim Turrheni campi lati collibus distincti, cultiq; admodum, & solo fertili, vt qui aquis non hyemis tantū, sed æstatis quoque tempore abūdent. Hæc Diodorus. Reliqua tractauimus in historia Hetrusca Pontificia, quam idcirco Pontificiam dicimus, quòd à Pontifice maximo Noa qui & Ianus in Vaticano cœpta, iterato ad Pontificem maximum, & sedem apostolicam subiecta rediit. Sic igitur in ea excurrimus omnia tempora simul & Reges & gesta, vt quasi sub epitomate complexi simus.

META

A METASTHENIS LIBER DE IVDICIO TEMPORVM ET ANNA-
B *libus Perſarum, cum commentarijs Annij.*

METaſthenes Perſa fuit gente, vt titulus indicat, qui ſic inſcribitur: Me-
C taſthenes Perſa, de iudicio temporum & Annalium Perſarum. Tractat enim de cenſura annalium duarum Monarchiarum, videlicet Aſſyriorum & Perſarum. Et idcirco quiſquis ille fuerit qui librũ traduxit
D exiſtimo melius dixiſſet de cenſura quàm iudicio. Corruptius vſus eſt Petrus Comeſtor, qui ſcholaſticas hiſtorias edidit. Nam ſuper Danielem prophetã, dicit: Metaſthenes in libro iudiciorum. Nam etſi etiam
E ad indicia & iudicia temporum hæc referri poſſunt, proprie tamen ad cenſuram & emendationem eorum qui per opiniones priuatas, præter publicam annalium fidem ſcripſerunt conſtat opus æditum. Cor-
F ruptiſsimè tamen inueni hunc in aliquibus Megaſthenem pro Metaſthene, quia primus fuit Græcus & hiſtoricus, hic verò Perſa, & Chronographus, & ille lai-

cus, hic verò ſacerdos, quia non ſcripſit niſi A
publica & probata fide, quod erat propriũ
ſacerdoris officium, vt hoc loco ipſe Metaſthenes indicat. Et idcirco omnes Græci autores de temporibus fermè, vt verboſi
reiiciuntur, quia non erant ſacerdotes, nec B
probata fide ſcribebant, ſed teſte Ioſepho contra Appionem, & Euſebio de temporibus primæ Olympiadis, quiſque per opiniones, vt cuique viſum eſt ſcripſit. Vnde
nec mirum ſi inter ſe pugnant & diſſen- C
tiunt, & inteſtino bello non philoſophiam modo, ſed etiam totam hiſtoriam confodunt & obtruncant. Facit autem duo Metaſthenes. Primo ponit cenſuram de tem-
poribus. Secundo caſtigatiſsimos annales D
duarum monarchiarum tradit.

De primo ſic cenſet.

QVi de temporibus ſcribere parant, E
neceſſe eſt illos non ſolo auditu & opinione Chronographiam ſcribere, ne quum per opiniones ſcribunt, vti Græci, cum ipſis pariter & ſe & alios decipiant, &
per omnem vitam aberrēt. Verùm abſque F
vllo errore fiet, ſi ſolos annales duarum monarchiarum aſſecuti, cæteros omnes vt fabulatores reiecerimus. In his enim tam

A liquidè atque verè digeſta ſunt tempora, Reges, & nomina, quàm apud eos ſplendidiſsimè regnatum eſt. Neque tamen omnes recipiendi ſunt, qui de his Regibus ſcribunt, ſed ſolum ſacerdotes illius regni, B penes quos eſt publica & probata fides annalium ſuorum, qualis eſt Beroſus. Nam is Chaldæus omne tempus Aſſyriorum digeſsit ex antiquorùm annalibus, quem ſolum vel maximè vnum Perſæ nunc ſe- C quimur.

Dat regulas temporum Metaſthenes, vt ex eis ſciamus iudicare, qui authores ſint accipiendi in Chronographia, & qui reiiciendi. Prima regula eſt iſta. Suſcipiendi abſque repu- D gnantia omnes qui publica & probata fide ſcripſerunt. Et declarat quòd ſacerdotes olim erant publici notarij rerum geſtarum & temporum, qui præſentes eſſent, aut ex antiquioribus copiarent, ſicut nunc inſtrumentum publicum & E probatum dicitur, quod à notario præſente publicatur & ſcribitur, aut ex antiquiore notario per præſentem notarium traducitur. Secunda regula eſt iſta. Geſta & annales quatuor Monarchiarum non poſſunt negari & reiici ab ali- F quo, quia ſolum publica fide notabantur, & in Bibliothecis aut archiuis ſeruabantur. Vnde & in Eſdra legimus quòd controuerſiæ de reparando templo diffiniebantur ex annalibus Per-

ſarum ſeruatis in bibliothecis, & Cteſias Gni- A
dius recipitur in temporibus Perſarum, quia
ex annalibus publicis tranſtulit. Tertia regula,
qui ſolo auditu vel per opiniones ſcribunt pri-
uati, hi non ſunt in temporibus recipiendi, niſi
vbi à publica fide non diſſentiunt. Cui argu- B
mento eſt, quia quod per opinionem vel auditum
traditur, pugnam patitur inteſtinam, quales
fuêre Græci, qui vt hic inſinuat Metaſthenes,
& Ioſephus probat contra Appionem, ſibiipſis
de temporibus diſsident, & de mendacio alter- C
utrum accuſant, vt eſt pugna inter Herodotum
Ageſilaum, Hellanicum, Ephorum, Timæum
& reliquos. Et nota quòd Ioſephus per has Me-
taſthenis regulas facit validiſsimum argumen-
tum, quòd Græci non habuerũt literas à Cadmo, D
quia nulla publica probata fides inuenta eſt vn-
quam in archiuis, ſacerdotum aut publicis bi-
bliothecis. Et ideo nuper habuerunt mutuati à
Mæonibus & Galathis, vt ſupra ſignificauerũt
Xenophon & Aerchilochus. Ex his patet quòd E
nemo de temporibus ſuſcipiendus eſt, niſi anna-
libus quatuor Monarchiarum concordet. Et in
Monarchia quidem Aſſyriorum quia publica
fide ſcripſit Beroſus Chaldæus, conſequens eſt vt
in temporibus eiuſdem Monarchiæ ipſi detur F
palma, & item eum ſequutis Perſis, ex qui-
bus eſt Metaſthenes, & Græcis, ex quibus
ſunt Xenophon in æquiuocis & Archilochus &

Euſeb

A Eusebius. Reiiciuntur à temporibus huius monarchiæ Assyriorum qui priuatas opiniones contra publicam probatamq; fidem scribunt, ex Græcis, Herodotus, Hellanicus, Agesilaus, & ex Latinis, Iustinus, Gellius, & Orosius.
B In secunda verò Monarchia Persarũ & Medorum author publicæ fidei fuit Metasthenes Persa, & Ctesias Gnidius, vt in tertio libro Diodorus notauit. Reiiciuntur Iosephus ex Hebræis, & Clemens, Tatianus, Aphricanus, &
C Eusebius ex Græcis, quia priuatas opiniones sequuti contra publicam fidem notant reges & tempora, quæ in bibliothecis & annalibus non fuerunt, & contra omnem publicam fidem scribunt, Cyrum ante dedisse licentiam Hebræis in
D Babylone captiuis, & mortuum, quàm Babylonia Darius eius patruus potiretur. Proinde idem Eusebius quoniam in tertia Monarchia Græcorum, & in quarta Romanorum publicam annalium fidem sequitur, in vtraque re-
E cipitur. Recipitur & Phylo Hebræus, quia nec in vno quidem mense discrepat. Reiiciuntur Iosephus & Talmudistæ, qui in multis temporibus de publico mendacio cõuincuntur. Hactenus de censura. Nunc Metasthenes ad fidem
F publicam Berosi conuersus tempora Monarchiæ Assyriorum, breuibus digesta per Reges, & quantum quisque regnauerit absoluit dicens quid scribat Berosus.

Is ergo

Is ergo tradit ante Ninum ducentis & A
quadragintanouem annis regnatum fuiſ-
ſe ſub tribus Diis regibus, quorum qui pri
mus vniuerſo imperauit orbi fuit Ogyges,
qui præfuit inundationi terrarum. Inde Sa
turnus fundata Babylonia regnauit annis B
ſex, & quinquaginta, Belus Iuppiter eius
filius duobus & ſexaginta Ninus eius filius
qui primus Monarchiam cœpit, annis quin
quagintaduobus. Semiramis, quadraginta
duobus. Sameis, annis trigintaocto. Arius, C
triginta. Aralius, quadraginta. Xerxes Ba-
leus, triginta. Armatrites, trigintaocto. Bel
Ochus Priſcus, quinque & triginta. Baleus
iunior, duobus & quinquaginta. Altadas,
duobus & triginta. Mamitus, triginta. Mã D
caleus, triginta. Spherus, viginti. Mamelus,
triginta: Sparetus, quadraginta. Aſcatades,
quadraginta. Amyntes, quinque & qua-
draginta. Bel Ochus iunior, quinque & vi-
ginti. Belle Pares, triginta. Lamprides, E
trigintaduobus. Soſares, viginti. Lampa-
res xxx. Pannias, quinque & quadraginta.
Soſarmus, decẽ & nouem. Mytreus, vigin-
tiſeptem. Tautanius, trigintaduobus. Teu
teus, quadraginta. Tineus, triginta. Der- F
cilus XL. Eupales, trigintaocto. Laoſthe-
nes, quadragintaquinque. Pyrithydias,
triginta. Ofrateus, viginti. Ofraganeus.
quinq

A quinquaginta. Ascrazapes, duobus & quadraginta. Tonosconcoleros, quindecim. Hunc Græci Sardanapalum vocant. Husque Berosus. Nos autem illum imitati, nullo alio authore vsi sumus, quàm publi-
B ca Susiana bibliotheca, in qua annales Persarum ferunt fuisse Belochum tertium, Sardanapali clandestinum hostem, qui eius militiæ præfectus erat.

Xenophon ab Ogyge vsque ad Ninum, eos-
C *dem Deos quos Metasthenes & Berosus, & totidem annos enumerat à descriptione Semiramidis, vt super eum exposuimus libro de æquiuocis. Saturnum verò hic appellat Nymbrotum patrem Beli, & auum Nini, vt Berosus exprimit.*
D *Itaque ab Ogyge vsque ad Ninum, qui vitiare cœpit aureum seculum cupiditate monarchiæ, fuerunt anni* CCXLIX. *vt conuenit inter authores Berosum, Metasthenem, Xenophontem, Fabium Pictorem, & Catonem super quos iam*
E *commentaria confecimus. Ogygem verò vocant Noam cognomine Ianum, vt Berosus exprimit, qui præfuit diluuio, & primum genus humanum vt antiquißimus omnium pater erexit, dicente apud Ouid. in primo de Fastis eodem Ia-*
F *no. Me penes est vnum vasti custodia mundi. Et ius vertendi cardinis omne meum est. Igitur verißimè tempus probatum publica fide ab inundatione terrarum ad primum Monarcham*

Assyr

Aſſyriorum Ninum, ſunt anni CCXLIX. *A Ni* A
no autem vſque ad finem Sardanapali durauit Aſſyriorum monarchia, annis iiij. & xxx. ſuper CC. *ac* M. *Ergo quia Euſebius eoſdem reges & tempora Aſſyriorum ſequitur, à Nino vſq; ad Sardanapalum recipiendus eſt exceptis ſex* B
annis. Notat enim regnaſſe Sardanapalum annis viginti, quum annales Aſſyriũ ſcribant XV. *Hæc itaque in publica Perſarum bibliotheca ex Aſſyriana publica fide poſita excerpſit Metaſthenes, in qua etiam publici annales Perſarum* C
erant, continentes quo pacto poſt Sardanapalũ Medorum & Perſarum Monarchia cœpit tripartita inter Medos & Babylonios, deinde quo modo reunita fuerit ſub primis Cyro & Dario. Cœpit autem hoc pacto, quia Belochus tertius D
princeps militiæ Sardanapali prodito domino ſuo Sardanapalo, partitus eſt cum Medis Monarchiam, vt Metaſthenes enarrat dicens de eodem proditore.

Is cum Arbace tum Medorum principe E
partitus eſt monarchiam ea lege, vt Belochus Babyloniã, Arbaces Mediam atque Perſas regeret. Itaque interfecto & ex ipſo flammis iniecto Sardanapalo, Monarchia bipartita fuit. Apud Medos in ea, hi regna F
uerunt annis IIII. & CCC. Arbaces XXVIII. Mandanes L. Soſarmon XXX. Arti Carmin, quinquaginta. Arbianes, duo & viginti

aginti. Arceus, XL. Attines, vigintiduo. Astybarus cum Apanda filio, viginti. Apanda solus XXX. Hoc Cyrus & Darius deuicto, regnauerunt annis XXXVI. Nam ante reunitam Monarchiam regnauerunt in
B Perside annis sex. Inde aliis sex Persico regno resignato Gambysi filio, sexennale bellum Tamyri reginæ Scytharum intulerunt sexto anno à Babyloniis euocati, atque Balt Assare interfecto, reunitam mo-
C narchiam in Persas transtulerunt.

Diodorus in iij. lib. copiosissimè de Bel Ocho & Arbace, atque Sardanapalo historiam tradit, & quomodo Ctesias Gnidius in temporibus monarchiæ Assyriorum deificat, non digerendo
D *Reges, & eorum nomina & tempora, quibus quisque regnauerit. Sed in Monarchia Medorum laudat eũdem Ctesiam, qui ex publica fide atque bibliotheca Persarum, annales in Græciã retulit, & eadem refert, quæ hic Metasthenes.*
E *Et ideo Græcus Ctesias recipitur in temporibus Persarum, & repellitur à temporibus Assyriorum, sicut econtra Eusebius recipitur de temporibus Assyriorum, & excluditur funditus à temporibus Persarum, quia secutus Herodotum*
F *& conterraneos fabulatores Græcos, corrupit publicam & probatam fidem quam incorruptè referunt Diodorus, Ctesias, & Metasthenes. Et nota in Diodoro Siculo dicente quod Apan-*

dam

dam Græci vocant Astyagem. Et caue ibi à cor A
ruptione impressorũ, qui Bel Osum & Bel Esum
pro Bel Ochũ impresserũt. Ergo in bipartita Mo
narchia regnatum fuit apud Medos & Persas
annis quatuor & trecentis, & per consequens
totidem apud Chaldæos & Babylonios, vt Me- B
tasthenes subinfert dicens:

Totidem annis in bipartita Monarchia
regnatum est apud Babylonios. Primus
Phul Bel Ochus annis quadragintaocto.
Phul Assar vigintiquinque. Salman Assar, C
decem & septem. Sennacherib, septem. As-
sar Adon, decem. Merodach, duo & quin-
quaginta. Ben Merodach, vnum & viginti.
Nabugdonosor primus, trigintaquinque.
Nabugdonosor magnus, quinque & qua- D
draginta. Amilinus Euil Merodach, trigin
ta. Filius huius primus Reg Assar, tribus.
Secundus Lab Assar Dach, sex. Tertius
Balt Assar, quinque.

Philo Hebræus eadem prosequitur quæ & E
hoc loci Metasthenes, & nos super eum commen
taria confecimus. Diuinæ quoq; literæ in quar-
to libro Regum, & in secundo Paralipomenon.
horum Babyloniæ Regum reminiscuntur, quia
assiduè bellum habuerunt cum gente Hebræa.
Nam de Belo Ocho cognomine Phul ita scribi-
tur in quarto libro Regum capite decimoquin-
to. Venit Phul rex Assyriorum contra Manas-
sem

A sem Regem Samariæ, Nec te moueat quod vocat eum regem Assyriorum, quia diuinæ literæ omnes Reges Babyloniæ vocant Reges Assyriorum. De Phul Assar cognomine Teglat, eodem capite ita scribitur: Venit Teglat Phul Assar cõ-
B tra Phacee regem Samariæ, & transtulit in Assyrios Galileam & vniuersam terram Neptalim. Et capitulo sequente. Misit (inquit) Achaz Rex Hierusalem ad Teglat Phul Assar Regem Assyriorum, vt iuuaret eum contra
C Reges Samariæ ad Damascum. De Salman: Assar ita scribitur capitulo sequente. Ascendit Salman Assar rex Assyriorum contra Oseam regem Samariæ, & cepit eum sexto anno Ezechiæ regis Hierusalem, & transtulit decem tri-
D bus Israel in Assyrios, vt scribitur capitulo decimoseptimo & decimooctauo, vbi de Sennacherib dicitur. Anno decimoquarto Ezechiæ Regis ascendit Sennacherib Rex Assyriorum ad vniuersas ciuitates Iuda munitas, & cepit eas. Et
E de Assar Adon, ita scribitur capitulo decimonono. Cum Sennacherib sacra faceret in templo Dei sui, duo filij eius interfecerunt eum, & regnauit Assar Adon filius eius pro eo. De Merodach scribitur vigesimo capitulo: Misit (in-
F quit) Merodach Rex Babyloniorum literas & nuntios ad Ezechiam Regem Iuda. De filio huius Ben Merodach nomen non habetur in diuinis literis, sed solum quod captiuauit & incar-

cerauit Manassem filium Ezechiæ post mortem ipsius Ezechiæ, vt patet in secundo libro Paralipomenon capitulo trigesimotertio. Porrò primi Nabugdonosor qui huic successit, fit mentio in iiij. libro Regum capitulo vigesimotertio. De magno verò Nabugdonosor, qui cremauit Hierosolymam & templum, & duxit Hebræos captiuos in Babylonem, & Euil Merodach eius filio, meminerunt fines Paralipomenon & Regũ. De tribus verò huius filiis, magister historiarũ scholasticarum reperit Metasthenis locum istũ. Quòd verò interfecto Bal Assare reunita sit monarchia & translata in Persas etiam vates Daniel quinto capitulo meminit. Itaque Metasthenes expositis annalibus bipartitæ Medorum & Persarum mox reunitæ, publicos annales vsque ad Alexandrum refert sic dicens: A B C D

Balt Assare interfecto, regnauerunt simul Cyrus & Darius annis duobus, inde solus Cyrus duobus & viginti. Filius Darij priscus Artaxerxes Assuerus annis xx. vltione interea sumpta de factione Tamarica, quæ per dolum patruum tradiderat Tamyræ. Huius duo filij Cyrus Artabanes, & Darius Longimanus vij. mensibus pro imperio dimicarunt, & vij. mense Longimano victoria cessit, regnauitq; annis vij. & xxx. Eius filius Darius Nothos annis decẽ & nouem. Magnus Artaxerxes Darius Meneon E F

A neon, annis LV. Artaxerxes Ochus ſex & xx. Noſtra ætate Arſes, annis quatuor. Darius vltimus, ſex. Magnus Alexander, qui tranſtulit imperium in Græcos, annis, duodecim. Seleucus Nicanor, qui nunc agit trige B ſimum annũ, ſucceſsit toti Aſiæ ac Syriæ.

Ex his patet reunitam Monarchiam duraſſe annis vno & nonaginta ſupra centum. A principio verò ab Arbace vſque ad magnum Alexandrum, perſeuerauit annis quinque & nona- C ginta ſupra quadringentos. Patet quoque Metaſthenem hunc floruiſſe circa tempora. Magni Alexandri Cætera copioſe ſunt expoſita in commentariis ſuper Philonem. Verùm quia in annalibus Græcanicæ monarchiæ, à Seleuco & ma- D gno Alexandro vſque ad Philippum vltimum, Euſebius ſequitur publicam fidem Aſiæ ac Syriæ per ipſius digeſta tempora, & Reges, & in Romana monarchia Latinam fidem publicam norat: idcirco in omnibus temporibus ſe- E quimur Euſebium, excepta Monarchia Medorum & Perſarum ab Arbace vſq; ad Magnum Alexandrum.

F

*

PHILONIS LIBER PRIMVS DE TEMPORIBVS, CVM COMMENTARIIS Annij. A

PROOEMIVM ANNII IN *Primum librum Philonis.* B

QVæritur de genealogia Saluatoris, sit certa & manifesta, nec ne? Nam Iulianus apostata,& post eum sequuti hæretici,persuaserunt sibiipsis, esse tum falsam,tum incertam. Sic enim, teste Hyeronymo,arguebat apostata Cæsar: Ea,inquit apostata Cæsar,genealogia iure manifesta dicitur, quæ à primis scriptoribus non sibi mutuo contradicentibus vnanimi traditione promulgatur. Porrò primi promulgatores genealogiæ Christi,principesq; scriptores fuêre duo: alter quidem Matthæus, qui Christi arcana probè nouit, & retulit: alter verò Lucas,qui Euangeliũ,vt aiunt,dictãte beata virgine,progeniei Christi eruditissima,& approbante Paulo Apostolo,& dicẽte: Cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias, conscripsit: Quare genealogia Christi ab his promulgata, falsa est, nedũ obscura quia sibi mutuo contradicunt: dum alter dicit virum Mariæ Ioseph fuisse filium

A filium Iacob ex ſtirpe Salomonis:alter verò eundem fuiſſe filium Elyth,& ex ſtirpe Nathan affirmat.Quòd ſi etiã vtrouis parente & vtrauis ſtirpe genitus fuerit:quid, inquit,viri Mariȩ Ioſeph ſtirps ad Chriſtũ,
B à quo non fuit genitus,vt eorundẽ ſcriptorum vterque tradit?Vnus enim putatitium filium Ioſeph dicit,alter illum conceptum ante Ioſeph nuptias de ſpiritu ſancto tradit,& ob id in ſuſpitionẽ veniſſe Ioſepho,
C tamque validam,vt ne angelo quidem crediderit, admonenti hoc factum vaticinio Eſaiæ.Nam etſi eam non dimiſit,non tamen ipſam poſt partum virginem manſuram credidit,quia ſcribitur:Non cognouit
D eam à ſpiritu fœcundatam,donec peperit, quando licentia maritali etiam oculis,intactam cognouit.Sed hæc fortè credibilia poſſent eſſe,niſi(quod contra naturam eſt) conſcriberent Salathielem & Zorobabelẽ
E à Salomone atque Nathan genitos,quum in vtraque linea naturalis poſteritatis vterque ſcribatur.Quo quid abſurdius,quàm duobus patribus vnum eundémque cõcipi & naſci?Hæc Iuliani Cæſaris obiecta con-
F tra genealogiã Saluatoris.Sequuntur obiectiones hæreticorum.Prima obiectio eſt iſta:Quæ eſt indeciſa atque interminata genealogia,& in ſcandalum fidei atque

prouocatiua apostasiæ, si ventiletur atq; di A
sputetur, ea non est manifecta & certa, sed
obscurissima, incertaq; atq; potius falsa.
Cęterùm eiusmodi est genealogia Christi,
de qua disputare vetat Apostolus, prima ad
Timotheum epistola, primo capit. dicens. B
Denunties quibusdam ne aliter doceant,
neque intendant fabulis & genealogiis in-
terminatis, quæ quæstiones præstant ma-
gis errorem quàm ædificationem Dei, quæ
est in fide. Et in epist. ad Titum iij. ca. Stul- C
tas, inquit, quæstiones & genealogias, & cō-
tētiones & pugnas legis deuita. Sunt enim
inutiles & vanæ. Verum ad Iuliani opposi-
tionem, qua dicit: Quid ad Genealogiam
Christi Ioseph, à quo Christus non est geni- D
tus? beatus Thomas in postilla super Mat-
thæum & Lucam, & glosa ordinaria super
Matthæum j. ca. eandem quæstionem repe
tunt his verbis: Quid, inquiunt, ad Christū
genealogia deducta à Dauid ad Ioseph, quū E
Christus non fuerit ex semine Ioseph? Et re
spondēt: Non est cōsuetudo scripturarum,
vt ordo mulierū in genealogiis texatur. Et
ideo nō per Mariam, sed per Ioseph induci
tur, ex quo sit manifesta & certissima genea F
logia Mariæ, quæ genuit CHRISTVM, quia
vir cogebatur accipere vxorē ex sua tribu
& familia per legē latā, Num. vlt. capitulo
dicent

A dicentem: Omnes viri ducẽt vxores de tribu & cognatione ſua. & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient, vt hæreditas permaneat in familiis, nec ſibi miſceãtur tribus. Sed ita maneãt vt à Domino ſe-
B paratæ ſunt. Porrò beatus Hieronymus ad Iuliani obiecta ita reſpõdet: Hæc profectò quàm turpiter hæretici atque iudaizantes Chriſtiani aberrent indicant, dum neque lineas Salomonis & Natham, alteram al-
C teri adoptione atq; ſucceſsione regni, quæ ſub Athalia completa eſt, fuiſſe obnoxiam intelligũt, vt Philo illuſtris Hebræus ſcribit: neque aduertunt alterum Euãgeliſtarum viri, alterum ipſius virginis genealo-
D giã texere, & corrupta orthographia ſcribere Eli, quod eſt Deus meus. Nam Elyh, Lucas ſcripſit, quod apud Syros eſt Deus fortis aut reſurgens. Idem apud Hebræos Ioakin. Is eſt pater Mariæ virginis. Vnde
E beatus Hieronymus. Verùm quia omnis hæc dubitatio tollitur, ſi diligenter conſiderentur, quæ Philo Hebræus de temporibus ſcribit: quod profectò opus etiam ad tempora gentilium plurimùm valebit, id-
F circo ſuper ipſum commentaria inſtituimus. Fuit autem iſte Philo inter viros illuſtres à diuo Hieronymo numeratus, quem ſuſpicantur quidam, vt ſcribit in prologo

ſuper Prouerbia Salomonis, ſcripſiſſe librũ A
Sapiẽtiæ. Quũ inter Iudæos & Aegyptios
Alexandrinos mutua cædes facta fuiſſet,
miſſus eſt Philo admodũ eruditus adoleſcens,
legatus ad Tiberiũ Auguſtũ, anno Imperij
eius, vigeſimo, vbi offendit pręfectum B
Tyberij Seianum Tuſcum filium Mecœnatis,
qui plurimum apud Cæſarem poterat,
& inſtantiſsimè cohortabatur, vt gentem
Iudæorũ deleret, teſte eodem Philone
libro legationis ſecundo, & Euſebio id no- C
tãte in vigeſimoprimo anno Tiberij. Edidit
plura opera, inter quæ illud eximium
eſt, quod breuibus & abſolutis verbis emẽdauit
omnia tempora ad ſuam rectitudinẽ
& integram veritatem, ab Adam vſque ad D
ſuam vltimam decrepitam: & ob breuitatem
operis, illud Breuiarium de temporibus
appellauit, mirórque cur à Theologis
ſenſim neglectus fuerit, & ab Epiſcopis derelictus,
quum ex eo pendeant multa con- E
tra Hebræos, & complura diuinarum dubia
literarum elucidentur. Sed vel ignoro,
cur ita factum ſit: aut ſi ſcio, non auſim dicere.
Soluant ad rem, non ad hominem, ſi
poſſunt, quod Paulus ad Hebræos ſeptimo F
capitulo, Manifeſtum eſt, quia dominus
IESVS ex tribu Iuda ortus ſit. Nam ſi legimus
commentaria iuniorũ ſuper Matthæum

A thæum & Lucam, ipſa genealogia Salua-
toris, quæ teſte Apoſtolo erat Hebræis ad
quos ſcribebat manifeſta, nunc tam dubia
& incerta redditur, eorum ſtultis, imò im-
piis litigiis & ſubtilibus quæſtiunculis, vt
B irriſioni pateat Iudæis, qui ex his exiſtimãt
etiã apud priſcos Chriſtianos ſemper fuiſſe
incertam ob falſitatem Euangeliſtarum
Chriſti genealogiam, ac propterea nõ poſ-
ſe probari Chriſtum noſtrum eſſe Meſſiã,
C qui ab Euangeliſtis non apertè ſcribatur
fuiſſe de domo Dauid, & qui videntur do-
cti Chriſtiani, in ea re ſibi mutuo aduer-
ſentur, & ſeipſos & alios per inuolucra in-
uoluant & decipiant. Nam vt mihi ſæpe
D reſponderunt, & quidem veriſsimè: De Ly-
ra poſtillauit, id eſt, poſt illa antiqua anni-
hilauit, & plicauit. Burgenſis inuoluit, &
alius replicauit. Proh impietas. Scriptura
ſacra manifeſta eſt, teſtimonium Dei luci-
E dum eſt, ſapientiam præſtans paruulis. Nõ
egent literæ diuinæ plicis, non inuolucris,
non replicis, quia hęc non ſapientiam prę-
ſtant paruulis, ſed eorum animos in con-
fuſo relinquunt, & per omnem vitam ani-
F mos hominum aberrare compellunt, vt
de Græcis Diodorus ſcribit in tertio li-
bro. Non qui plicant, non qui replicant,
ſed qui explicant & elucidant me, vitam

æternam habebunt, vt ſacræ literæ conte- A
ſtantur. Sed de his hactenus. Nam has ineptias, quas & ſtultas quæſtiones & contentiones Apoſtolus ſupra vetuit in epiſtola ad Titum, ſatis aperuimus in commentariis noſtris, quę ardore fidei cõfecimus ſu- B
per omnes diuinæ hiſtoriæ libros. Nunc vt breuibus & lucidis & explicatis inuincibilibúſque, tum expoſitione, tum reſpõſione vtamur pro genealogia Saluatoris atque diuinis temporibus, præmittimus cõmen- C
taria ſuper duos libellos Breuiarij Philonis de temporibus, in quorum primo enumerat tempora ab Adam vſque ad deſolationem templi, & in ſecũdo ab eadem de-
ſolatione vſque ad ſuam ætatem ſecula di- D
gerit. Vltimo reſpondebimus ad obiecta.

PRAEFATIO.

EXponemus antea librum primũ Philonis, deinde ſecundum. Tertio ex his
reſpondebimus reſolutoriè ad obiectiones E
factas cõtra genealogiam Saluatoris. Primus liber diuiditur in duas partes. In prima tractat in ſumma, quæ tempora fluxerunt ab Adã vſque ad quartũ annum Salo-
monis. In ſecunda, ab eo anno vſque ad de- F
ſolationem templi. Verũ quoniam de priſcis ſeculis atque temporibus ſæpenumero fit mentio in omnibus ſequentium autho

A thorum libris, idcirco ne sæpe nos oporteat eadem ad longũ repetere, hoc loco admonendos existimo lectores, vt initio vtamur beati Hieronymi in commentario super illud Apostoli ad Hebræos dicentis: Fide
B credimus aptata fuisse secula, vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Vbi diuus Hieronymus sic ait: Chaldæorum veterum traditio est, huius visibilis & formati mundi, fuisse inuisibilem & informem, præiacentẽ
C naturam sempiternam, à nullo productã, quam posteriores Græci, Hylen, Chaósque vocauerunt, Moyses verò abyssum. Hanc materiam ad visibilitatem & formã fuisse à meliore natura deductam confitentur,
D atque vti Moyses primò cœpisse stellis ornare cœlos, ex tempore nõ ab æterno produnt, inde terram ornatam fuisse animantibus & plantis, postea piscibus aquas, volucribus aërem, postremò hominẽ domi-
E num mundi factum: Quæ omnia Naso in opere magno à Chaldæis accepta, ad vnguem prosequutus est. Quinetiam & annos & homines ante regnum Macedonum sub Alexandro produnt à quibus orti sunt,
F annis circiter quatuor & triginta supra sexcentos & tria millia. Quæ si retro ab Alexandro supputes, peruenies ad Adam primum. Quod profectò Moyses in omni

eor

eorum ſcientia atque hiſtoria eruditus cō- A
ſcripſit,& quod erroris erat eliſit in ipſo
initio,dicēs:In principio creauit Deus cœ-
lum & terrā,quæ erat inuiſibilis & incon-
poſita,quia tenebrę erant ſuper faciē abyſ-
ſi.Quòd ſi nobis obiiciant Chaldęi Moy- B
ſen id non probaſſe,in promptu eſt reſpō-
ſio,quia neque ipſi ſuam poſitionem fir-
mant,ſed per opinionem ſcribunt.Eſt au-
tem omni humana opinione certior fides,
quę & rationi magis conſonat,& quod in- C
genia & natura non tolerant,vt natura in-
ferior par ſuperiori duratione fiat,horret,
& qua credimus vt ait Apoſtolus,aptata
fuiſſe ſæcula vt ex inuiſibilibus & incom-
poſitis ad viſibilia & formata deduceren- D
tur.Quæ profectò præpoſitio efficientis,&
materialis ſimúlque ac temporis habitu-
dinem refert.Hæc beatus Hieronymus.In
hac authoritate B.Hieronymi multa me-
moratu digna continentur.Primum,quòd E
quādo dicit Apoſtolus ex inuiſibilibus vi-
ſibilia facta fuiſſe,iſta præpoſitio ex,con-
ſtruitur cum iſto ablatiuo inuiſibilibus in
habitudine triplici.Primo,in habitudine
cauſſæ efficientis idæalis,quia iſte mundus F
viſibilis factus eſt effectiuè ex archetypo
inuiſibili,nedum ſecundùm fidem,ſed etiā
ſecundùm Platonem.Ex quo,teſte Hiero-
nymo

A nymo, eliditur vnus error Chaldæorum & aliorum, qui ponunt Chaos & materiam mundi à nullo productam. Secundo construitur in habitudine caussæ materialis, in qua philosophi cum fide conueniunt,
B quòd ex inuisibili, id est, informi, rudi & indigesto Chao à Deo & meliore natura quã sit Chaos, productus & formatus sit iste mundus visibilis, & in partes speciésque rerum ac formas digestus. Tertio construi-
C tur in habitudine temporis, sicut quando dicimus: Ex mane sit meridies, id est, post mane. Ita quum dicit Apostolus: Ex inuisibilibus visibilia sunt facta, id est, post inuisibilem & informem atque confusam mũ-
D di substantiam, facta est visibilis formatio, & distinctio rerum ex tempore. Et in hoc conueniunt gentiles cum fide. Neminem enim lego, etiam ex eis qui asserũt Chaos æternum, qui posuerit formationem æternam, sed ex tempore factam, vt etiam Moyses posuit. Vnde Ouidius, qui non solum Chaldæos, sed etiam omnes qui æternitatem materię posuerunt sequutus est, in primo Metamorphoseos etiam ex tempore cœpisse stellas & formationem rerum asserit. Et æternitatem quidem inuisibilis materiæ sic describit:

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlũ.

Vnus erat toto naturæ vultus in orbe, A
Quem dixère Chaos, rudis, indigestaq; moles.

Deinde quòd cœperint primò stellæ, & deorum, id est, signorum cœlestium imagines, & Planetarum qui dij dicuntur apparere, postea animalia, & vltimo homines, B his versibus aperit:

Hanc Deus & litem melior natura diremit,
Sydera cœperunt toto efferuescere cœlo.
Neu regio foret vlla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæq; Deorum, C
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus vndæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.

Deinde quòd homo sit vltimò factus, sic asserit:

Sanctius his animal, mentísque capacius altæ D
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est, siue hunc diuino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Siue recens tellus, & reliqua. E

Verùm quoniam hæc copiosè tradidimus in commentariis super Genesim ad literam, & ad illum locum hæc magis pertinent, idcirco nunc ad chronographiã Philonis regrediamur, quæ à primo homine F incipit, & à quo ante Alexandrum fermè tribus millibus annis atque sexcẽtis & triginta quatuor se ortos Chaldæi insinuant,

vt

A vt ex ſupradicta Hieronymi authoritate apparet. Aduerte etiam eoſdem Chaldęos, eodem tempore ſcilicet Adæ, fuiſſe doctos ab eo aſtronomiā & literas, vt coniicitur ex hisquę refert Diodorus Siculus in tertio li-
B bro, dicens: Chaldæi mundū ſempiternum fuiſſe affirmant, & neq; principiū habuiſſe, neq; finem ſortiturū. Anni verò quibus ſe vacaſſe aſtronomiæ aſſerunt, nō facile quis crediderit. Ante enim aſcenſionē ſiue Mo-
C narchiā Alexādri, tria & quadraginta millia ſupputant, annos ſcilicet menſtruales, vt ait Xenophō in libro de Aequiuocis, quem mox poſt Philonem expoſituri ſumus. Eſt autem annus menſtruus à loco luminari
D coitus ad reditum lunæ ad eundem gradū, & amplius ad lineam mediæ cōiunctionis, id eſt, vigintinouem diebus annus is menſtruus conſtat, iuxta aſtronomiam, qua excelluere Chaldæi. Porrò menſtruorū qua-
E draginta tria millia, efficiunt annos ſolares fermè totidē, quot ſuprà Hieronymus ſupputauit. Et ideo literæ ſimul & diſciplinæ omnes infuſæ cū primo homine cœperunt, vt Chaldęi aperiunt & Theologi pro-
F ſequuntur. Plinius verò in ſeptimo naturalis hiſtorię cap. vltimo arguit. Aſſyrias literas æternas fuiſſe, ob id, quòd quum ante Ninum ſiue priſcū Phoroneū (nam eodem
anno

anno vterque regnare cœpit, vt est author A
Xenophon lib. de Aequiuocis) annis quindecim cœptę sint literę Aegyptiæ quę sunt antiquissimæ, nunquam in authoribus inuenitur origo Assyriarũ. Eius verba sunt hęc: Assyrias literas semper fuisse arbitror. B
Nam Antichides repertas in Aegypto fuisse à Menone quodam scribit, ídque monumentis probat xv. annis ante Phoroneum antiquissimum Græciæ regem. E diuerso Epigenes apud Babyloniam septingento- C
rum viginti annorũ, obseruationes syderum coctilibus laterculis inscriptas docet, grauis author in primis. Qui minimum Berosus & Chritodemus 480. Et concludit Plinius: Ex quo patet, æternum fuisse vsum D
literarũ. Sed fundamentum Plinij falsum est, & consequentia nulla, quia in authoribus ipsis Assyriorum, quorum Principes sunt Chaldæi, origo inuenitur ante Monarchiam Alexandri xliij. millibus annis E
menstruis, qui sub Adam incipiunt, & in Alexandro finiunt, vt Hieronymus dicit, & in nostra topographia demonstrabitur, quam post commentaria super Metasthenem explicabimus. Et idcirco quę Græci & F
Latini de sempiternitate literarum & hominum somniant magis quàm scribũt, vitanda sunt vt nihil, & cum ipsis Chaldæis atque

A atque Moyſe authorum vetuſtiſsimo, de antiquitatibus & priſcis temporibus conſentiamus, quos Philo ſequutus, duos de temporibus libellos edidit, primusq; in duas partes diuiditur. In prima ab Adam,
B primo Chaldæorum & gentis humanæ doctore ſimul & parente, tempora fert vſque ad templi ædificationem, inde vſq; ad eius deſolationem.

C Primam verò partem breui ſumma excurrit, dicens:

AB Adam vſque ad diluuium fluxerũt
D anni mille ſexcẽti quinquaginta ſex. A diluuio ad Abraham, duo & nonaginta ſuper ducentos. Ab Abraham ad Moyſen quinq; & viginti & quadringenti. A Moyſe ad exitum de Aegypto & inchoatum
E templum ligneum, anni octoginta. Ab eo ad inchoatum lapideum, anno quarto regni Salomonis, & executioni mandatum decretum Dauid de ſucceſſoribus regni, anni colligũtur octoginta & quadringẽti.

F *Hæc eſt igitur prima pars Philonis, quam ipſe in quinque partes diuidit, vt in litera patet, in quarum prima ponit tempus ab Adam vſque ad diluuium ſub Noa. In ſecunda ſcribit*

tempus à Noa, vſque ad Abraham. In tertia ab A
Abraham vſque ad Moyſen. In quarta à
Moyſe, vſque ad exitum populi ab Aegypto. In
quinta, ab hoc exitu vſque ad inchoatum tem-
plum anno quarto Salomonis. Verùm quoniam
ſumma temporum in chronographia eſt confuſa B
& incerta & obſcura pluſquam chaos, niſi di-
geratur per ſingulos viros aut Reges & Duces,
aut capita originum ſibi perpetuò ſuccedentia,
& quot inter eos anni colligantur, apudq́; Chal-
dæos & ipſum Moyſen ſimul ſinguli homines C
& anni digerantur, idcirco Moſaica chrono-
graphia vtemur ante diluuium, quoniam Chal-
dæam reperire nõ potuimus, quamuis omni ſtu-
dio & ſolicitudine vſi fuerimus, vt pro alijs an-
tiquitatibus habendis, ita pro hac digeſtione D
temporum ante diluuium nihil inexploratum
omiſerimus. Nam Beroſus, vt etiam Plinius te-
tigit, ſolum temporibus inſcriptionum quarun-
dam per annos 480. ante Ninum & Phoroneũ
ſupputauit, ſuppreſſis ſingulis ducibus & tem- E
poribus. Porrò Moyſes Geneſis v. capit. ſtuduit
ſingulos duces & tempora digerere. Erant au-
tem ducum loco primogeniti ſucceſſores, & capi-
ta originũ, per quos digerebantur tempora, qui
numero decem fuêre ante diluuium, hoc modo: F
Adam primus vixit annis centũ & triginta,
& genuit Seth. Seth vixit cv. & genuit Enos.
Enos vixit annis xc. & genuit Caynã. Caynam
vixit

A vixit lxx.& genuit Malaleel. Malaleel vixit lxv.& genuit Iareth. Iareth vixit centũ lxij. & genuit Enoch. Enoch vixit lxv.& genuit Matuſalem. Matuſalem vixit clxxxvij.& genuit Lamech. Lamech verò vixit clxxxij.&
B genuit Noam. Noa verò quum quingentorum eſſet annorũ, genuit Sem, Cam, & Iapeth. Anno autem ſexcenteſimo vitæ ſuæ, vidit Noa terras inundatas per nouem menſes integros, & vt ait Moyſes, decimo menſe cacumina montiũ appa-
C ruerunt in Armenia, & Delos inſula in mari, vt Solinus meminit. Verum vſque ad finẽ duodecimi menſis expectauit Noa exſiccationem terræ, & præceptum egrediendi ex arca. Ex quo patet Moyſen annos ſolares duodecim menſium
D intelligere in ſupradicto cap. Nec ſolus Moyſes retulit vitam priſcorum hominum fermè annis mille duraſſe, tum recente cœlo, & natura prona in celerem multiplicationẽ generis humani, ſed etiam de his longæuis cõſcribunt omnes qui an-
E tiquitates apud Græcos & Barbaros conſcripſerunt, vt Manethon qui Aegyptiorum hiſtoriam texuit, & Beroſus qui Chaldaicam deflorauit, & Mochus, & Eſtyus adhuc & Hieronymus Aegyptius & Maſeas, qui Phœnicam
F deſcripſerũt, ſicut refert Ioſephus in j. de Antiq. Iudaica. Patet etiã Ioſephũ & quoſdã iuniores aberrare, qui plures annos quàm ſupra collegerit Moyſes enumerãt, & qui Hieronymo imponũt

à se falsò positum numerum aßignasse. Nouit A
enim diuus Hieronymus suprascriptũ à Moyse
numerum. His autem occasionem præbuit igno-
ratio modi numerandi Chronographice. Patet
quoque prima cõclusio Philonis, quòd ab Adam
vsque ad diluuium, non fuère plures anni, quàm B
sex & quinquaginta supra sexcentos & mille.
Quod verò ait Philo, à diluuio ad Abraham
fluxisse annos ducẽtos nonaginta duos, id idem
à Chronographia Moysi desumpsit Gen. xj. cap.
hoc modo: Sem biennio post diluuium genuit C
Arpaxat. Arpaxat vixit annis xxxv. & ge-
nuit Sale. Sale vixit annis triginta & genuit
Heber. Heber vixit annis xxxiiij. & genuit
Pelech. Pelech vixit annis triginta & genuit
Reu. Reu vixit annis xxxij. & genuit Saruch. D
Saruch vixit annis triginta & genuit Nachor.
Nachor vixit annis xxix. & genuit Tharam.
Thara vixit annis septuaginta & genuit Abra
ham. Sunt ergo à diluuio vsque ad Abraham,
vt ait Philo, anni ducenti nonaginta duo. Qua- E
re Noa pater viuebat, quia vixit post diluuium
annis trecentis & quinquaginta, vt Berosus
scribit in quinto antiquitatum, & Moyses asse-
rit Genesis nono capitulo. Tertiam quoque con-
clusionem suam Philo desumpsit à Moyse per F
capita patrũ hoc pacto: Abraham centenarius,
genuit Isaac. Isaac sexagenarius, genuit Iacob
& Esau. Iacob nonagenarius genuit Ioseph.

Ioseph

A Ioseph vixit decem & centum annis, post quem sequuta est seruitus in Aegypto annis sexagintaquinque, & natus est Moyses qui octogesimo ætatis suæ anno stetit coram Pharaone, & eduxit populum ex Aegypto in desertum, eodemq́;
B anno cœptum est templum ligneum, id est, tabernaculum fœderis. Quare vera est summa Philonis, quòd ab Abraham ad Moysen intercesserunt anni quadringenti vigintiquinque, & à Moyse ad inchoatum templum ligneum, & le-
C gem datam in monte Sinai, anni octoginta. Ex quo patet quòd ab Abraham ad legem datam à Moyse, colliguntur anni .v. supra quingentos, à quibus si subtrahis ætatis Abrahæ annos septuagintaquinq;, quando accepta repromißione cœ-
D pit peregrinari, vt patet Genesis xij. cap. vtique consequens necessario erit, vt anno trigesimo & quadringentesimo post repromißionem data sit lex Mosaica, non ad reprobandam & cassandam dictam repromißionem Meßiæ, sed solum
E ad præparandum populum vt digni essent susceptione illius, quia non decreto legis est hæreditas benedictionis, sed sola liberalitate ac repromißione Dei ante legem factam annis xxx. supra cccc. Et ita argumentatur Apostolus ad
F Galathas iij. capitulo. Abrahæ, inquit, factæ sunt repromißiones, & semini eius, qui est Christus. Quæ verò post quadringentos & triginta annos facta est lex, non irritat & euacuat re-

promiſsionem, quia ſi eſſet hæreditas repromiſſæ A
benedictionis ex lege, iam non eſſet ex repromiſ-
ſione, quod eſt falſum, quia nō Moyſi ſed Abra-
hæ per repromiſsionem donauit Deus. Eandem
ſummam Moyſes expoſuit Exodi xij. capitulo.
Habitatio, inquit, filiorum Iſraël qua habita- B
uerunt in Aegypto, ſubaudi à prima vice qua
Abraham deſcendit in Aegyptum, fuit anno-
rum ccccxxx. Cæterùm ſequens concluſio Phi-
lonis qua dicit à templo ligneo ad lapideū ſup-
putantur anni cccclxxx. eadem ponitur in ter- C
tio libro Regum capitulo ſexto, hoc modo: Anno
quadringenteſimo octogeſimo egreſsionis filio-
rum Iſraël ab Aegypto, in anno quarto Regis
Salomonis cœpit ædificare domum. Hæc ſumma
digeritur ab ipſo Moyſe vſque ad Salomonem, D
non per capita originum, ſed per ipſos duces He-
bræorum, quorum primus fuit Moyſes, qui octo-
geſimo anno ætatis ſuæ eduxit populū de Aegy-
pto, vt dicitur Exodi vij. capitulo, & xl. annis
præfuit in deſerto, & ita vixit annis cxx. vt E
vltimo capitulo Deut. ſcribitur. Digerūtur ergo
dicti anni ccclxxx. per duces hoc modo. Moyſes
præfuit annis xl. Ioſue præfuit annis xxvij.
Othoniel præfuit annis xl. Aod præfuit annis
lxxx. Delbóra & Barach xl. Gedeon præfuit F
annis xl. Abymelech filius eius iij. Thola præ-
fuit annis xxij. Iair præfuit annis xxij. Iepté
præfuit annis ſex. Eſebon præfuit annis vij.
Labdon

A *Labdon præfuit annis viij. Samson præfuit xx. Heli præfuit annis xl. Samuel & Saul annis xl. Dauid primus ex tribu Iuda xl. Salomon verò filius Dauid regnauit annis xl. & quartus eius regni, fuit quadringentesimus*
B *octogesimus ab egressu filiorum Israël ab Aegypto, quando in deserto data est lex, & inchoatum fuit tabernaculum fœderis feretrium, vice templi stabilis. Nam quia populus non stabilis erat vna mansione, nec ad regnũ stabile in ter-*
C *ra promißionis peruenerat, idcirco feretrium templum ligneum fabricatum iussu diuino fuerat, vt inclinatißimus ad idololatriam populus, vtcunque religione teneretur.*

D
Secunda pars Philonis.

SIquidem orta lite inter filios Dauid, quos ex Bersabee genuerat, quis regno præcederet, Dauid edicto statuit à iu-
E nioribus inchoari, & vt alteri succederet, vbi posteritas naturalis deficeret. Itaque à Salomone minimo cœptum est, & à Nathan illi natu proximiore filio dicto Ahiasar & Mathat, & posteris eius Ahiasa-
F rim atque Mathathym, id est, vt omnes dicerentur & essent fratres principis & donati tempore ad succedendum. Hinc vsque ad Iosaphat & Ochoziam posteritas

Nathan ſemper dicta eſt Ahiaſarim, nam A
quos occidit Ioran poſteros Nathan quos
pater in tribu Iuda præter decretum ho-
norauerat, filij Ioſaphat fratres Ioram di-
cti ſunt. Similiter infantes eorum quos Io-
ram liberos quidem, ſed reditu vacuos in B
tribu Iuda reliquerat, dicti ſunt fratres &
filij Ochoziæ, cum tamen Ochozias vnicus
ſolus ex Iorã & Salomone ſuperſtes eſſet,
quo perempto omnem ſtirpem regiam
Ahiaſarim Athalia conata eſt delere, niſi C
prouidentia Ioſabet ſororis Ochoziæ ex
Ahiaſarim ſaluatus fuiſſet minimus ex
Ahiaſarim infans Elyh qui & Eliakin.
Nam ſynonyma ſunt Syris & Aegyptiis
Elyh, Eliakin. Ioakin. Cognominatus au- D
tem infans Elyh fuit Ioas primus ex do-
mo Dauid, & poſteritate Nathan, pro quo
myzmor à dextro & læuo choro decanta-
tus fuit, qui à ſeptuaginta ſenioribus ſe-
ptuageſimusquartus poſitus eſt, & ſub Ioa- E
da inſtitutus, ne diſperderet Deus funditus
domum Dauid vbi finierat proles Salo-
monis. Ab iſto Ioas atque deinceps in re-
memorationem reges ſemper binomij &
trinomij fuerunt. Nam iſte primus dictus F
Elyb, Ioas, Simeon, Item Her, Manaſſes,
Ezechias, Ieſu, & eiuſcemodi. Itaq; à quar-
to anno Salomonis vſque ad finem poſte-
ritatis

A ritatis eius, & primum ſucceſſorem Ahiaſarim cognomine Ioas, ſupputantur anni octo & triginta ſupra centum. A Ioas verò vſque ad ſpontaneam tranſmigrationem Ioakin, anni ſunt ducenti nonaginta vnus,
B connumeratis decem annis quibus regnauit Amon captiuo patre Her qui & Manaſſes. Porrò à tranſmigratione ad deſolationem, anni ſunt vndecim.

Hæc eſt ſecũda pars huius primæ partis prin-
C *cipalis, in qua Philo volens colligere tempora per ſolam poſteritatem Dauidicam, interſerit paucis verbis infinitam ſyluam hiſtoriarum. Primo enim reddit cauſam edicti, id eſt ſtatuti Dauid de ſucceſſoribus ſuis ex ſolis filiis quos ex*
D *Berſabee ſuſceperat. Vbi notandum eſt, quod in ſecundo libro Regum capitulo quinto, & in primo libro Paralipomenon capitulo tertio diſtinguuntur filij David per fœminas, vxores, vel concubinas. Vxorum filij erant iure communi*
E *Hebræorum & gentium apti ad ſuccedendum honori & dignitati, atque hæreditati paternæ, Concubinarum autem minimè. Vnde in lege etiam naturæ Sarra dixit ad Abraham Geneſis vigeſimoprimo capitulo. Eiice ancillam &*
F *filium eius, quia non erit hæres filius concubinæ ancillæ cum filio meo Iſaac. Et capitulo vigeſimoquinto de filijs aliarum concubinarũ Abrahæ dicitur: Dedit (inquit) Abraham cuncta*

quæ possederat Isaac, filiis verò concubinarum A
largitus est munera, & separauit eos à filio suo
Isaac, dum adhuc ipse viueret. Et ideo in su-
pradicto capitulo solum in genealogia Dauidi-
ca ponuntur filij naturales vxorum, quos ipse ex
eis genuerat, & filij concubinarum non nomi- B
nantur nisi in communi, quia non erant apti
regni successioni. Qui verò ex vxoribus erant,
his verbis enumerat. Nati sunt David filij, ex
Achinoē quidē Amon primogenitus. Ex Abi-
gail verò Daniel. Tertius Absalon ex Maaca. C
Quartus Adonias ex Agit. Quintus Sapha-
tias ex Abithal. Sextus Ietram de Egla. Sex
ergo nati sunt ei in Hebron, vbi regnauit septē
annis, & sex mensibus. Triginta autem & tri-
bus annis regnauit in Hierusalem, in qua absq; D
liberis cōcubinarū, nati sunt ei ex Bersabeæ filij
quatuor, Sciammaa, Sobau, Nathan, & Salo-
mon. Ergo Nathan iste non fuit ille Propheta
& sacerdos, neque fuit filius Vriæ adoptatus à
Dauid, vt quidam delirantes nullo certo autho- E
re, aut contrario textu literali somniant, in hoc
peiores Philone atque Iudæis qui hoc horrent.
Sequeretur enim quod Christus non descendisset
ex vero sanguine Dauid, & quòd Lucas dece-
pisset Christianos, qui naturalē sanguinē Da- F
uid per Nathan vsque ad Saluatorē contexuit.
Vt autem non subticeamus deliberatum contra
Christum delirantium argumentum, scias quòd

se

A ſe fundant in Prouerb.cap.iiij.vbi Salomon dicit quòd fuit tenellus puer coram patre ſuo, & vnigenitus coram matre ſua. Ergo, inquiũt, fuit vnigenitus reſpectu David, & per conſequens alij filij Berſabeæ fuerunt adoptati à David.
B Verè vbi Lyra non bene ſonat, equidem magiſtra experientia delirat. In primis negatur iſtis delirantibus contra Chriſtum & eius ſcriptorẽ Lucam, quòd Vrias adhuc liberos nunquam habuerit ex Berſabea puella. Secundo negatur ipſi
C conſequentia, quia ignorauit dialecticam, quia econtrario infertur. Fui vnigenitus coram matre mea. Ergo nullum alium habuit mater mea filium. Non enim dicit fui vnigenitus coram patre meo, ſed puer & tenellus quia vltimus ab eo
D genitus, & coram matre mea fui vnigenitus, quia ea procurante David decreuit illum ſucceſſurum in regno quod ad primogenitum pertinebat. Vnde in tertio lib. Regum cap.j. dixit Berſabeæ ad David: Tu, inquit, iuraſti mihi quòd
E filius meus Salomon regnabit poſt te. Tertio patet quòd iſti falſo ſibi vendicant nomen ſenſus literalis, quum in æquiuocatione literæ decipiãt ſeipſos & alios. Non enim diuinæ literæ vnigenitum vocant ſemper eum qui vnicus genitura
F eſt, ſed etiã qui vnicus ſit ad ſucceſſionem. Nam Abraham ante Iſaac genuit Iſmaëlem, & tamen Deus vocat eum vnigenitũ, non Sarræ, ſed Abrahæ, Geneſ.xxij.cap. dicens ad Abraham:

Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis Isaac. Et infra: Non pepercisti, inquit, filio tuo vnigenito propter me. Ergo dicas vnigenito tuo non Sarræ, & vnigenitus coram matre mea nō respectu patris. Ex quo patet quòd ad sensum repugnantem claræ literæ exponant, & catholicam atque lucidissimam diuinam scripturam & fulgidam non explicent, sed plicent & replicent, & confundant, & ipsi splendido soli nubes & caligines ingerant. Sed his dicendum est, cur se sapientes vocent & postillatores, cum patentia & clara scripturæ sacræ loca & cognita exponant, imò plicent per ignotiora & occultiora, & quæ eadem facilitate contemnantur, qua cōtra lucidum caliginosius proferunt. Verùm horum innumeros errores, tum literales, tum patentes, tum in fide Saluatoris periculosos, locis suis quibus opus fuit exposuimus atq; redarguimus in commentariis nostris super diuinas literas. Quod verò ad institutum Philonis facit, hoc est, quia ex peccato David dictum est illi à Nathan propheta: non recedet gladius & discordia de domo tua in æternum. Vnde primogenitum Amonem interfecit Absalon, qui & ipse diuino iudicio percussus interiit, subsequutaq; discordia successionis inter residuos fratres, iurauit David, id est, firmauit decreto, vt recte Philo exponit, quod minimus inciperet Salomon, inde Nathan si Salomonis posteritas deficeret. Moriebatur

A B C D E F

A tur ergo vnius posteritas alteri, quod decretum fermè est de iure gentium, excepto quòd David instituit vt à minoribus initium fieret, quod & de facto iurauit se non reuocaturum, & Adoniam maiorem natu quàm erant quatuor filij
B Bersabeæ ab præsumpto regno deposuit, vt patet in primo cap. tertij libr. Regum. Ergo vt ibi dicitur à Bersabea: tu rex iurasti mihi per dominum Deum, quòd Salomon regnaret, & Dauid respondit: sicut iuraui tibi per Dominum
C Deum Israël, ita fiet, vtique decretum iuramento firmatum insinuat. Quod autem addit, per dominum, ostendit non amore carnali, sed diuina iussione illud gestum, vt clarius ostendit in primo libro Paralipomen. cap. xxvij. quando
D moriturus dixit principibus: Dominus elegit Salomonem filium meum, vt sederet super solium meum, & dixit mihi: Ego firmabo regnum eius in æternum, si perseuerauerit custodire legem meam. Quòd autem intellexerit illum Salomo-
E nem proiiciendum à regno quoad posteros explicauit in eodem cap. quando Salomoni dixit: Et tu fili mi Salomon si quæsieris Dominum, inuenies eum, Si autem dereliqueris illum, proiiciet te in æternum. Quòd verò filios Nathan Salomon
F fecerit Abiasarim & Mathatim, vt ait Philo, ex decreto iam insinuato patet in tertio lib. Regum quarto capit. vbi scribitur de tribus filiis Nathan constitutum Abiasarem fuisse illum

qui

qui erat adolescentior in ordine. Sic enim scribi A
tur ibi: Azarias filius Nathan erat super eos,
qui adsistebant Regi. Cabul verò eiusdem Nathan filius erat sacerdos amicus regis, & Abiasar præpositus domus. Sacerdos hic accipitur pro
præfecto super omnes sacerdotes, vt in ij. lib. Re- B
gum in fine viij. cap. dicitur: Filij, inquit, Dauid
sacerdotes erant. Quod in primo lib. Paral. in fine xviij. ca. ita in textu exponitur: Filij Dauid
erãt ad manus regis, id est, ad officia Regia, quæ
tria erãt. Primum vt esset super omnes maiores C
regni qui adsistebant ei. Hoc habuit Azarias
primogenitus Nathan. Secundum vt præesset
Zanedrim, id est, collegio sacerdotum & doctorum legis, penes quos erat publica potestas iudiciorum, & sceptrum occidendi & viuificandi, D
eligendi reges & deponendi, vt fecit Ioiada pontifex contra Athaliam. Et huic præposuit secundo genitum Nathan, & ideo dicitur sacerdos,
quia illis præpositus, non ad sacrificandum, sed
ad eos continendum regio iure, & amicus regis, E
ne cum eis contra regem conspiraret. Tertium
officium fratris vel primogeniti regis, vt domus
& familia omnis regia tanquam à primogenito
regeretur, quod est ius successionis. Hoc munus habuit adolescentior filius Nathan. Vnde nomine F
dignitatis appellatur ibi vbi scribitur. Præpositus domus Salomonis erat Abiasar, id est, frater
principis, vt diuus Hieronymus & Philo exponunt

A nunt. Lucas verò filium hunc Nathan dicit Mathat, id est, donatum successione regni ex dicto decreto, vti Philo exposuit. In plurali autē Philo & Hebræi vocant Abiasarim & Mathatim omnes posteros Nathan, id est, fratres principis,
B & donati tempore ad succedendum, vt Philo exponit & exemplificat de fratribus Ioram & Ochoziæ. Vbi notandum est quòd in iiij. lib. Regum cap. x. dicitur quòd Hyeu interfecit fratres Ochoziæ regis Iuda, quadraginta viros, nō ado-
C lescentes. Et in secundo libro Paralipomenon capitulo vigesimosecundo scribitur, quòd erant isti principes Iuda & filij fratrum Ochoziæ. Quo pacto, inquiunt, aliqui erant fratres Ochoziæ si erant ei nepotes & filij fratrū? Respondetur à Phi-
D lone & veteribus Hebræis, quòd litera dicit, quòd erant fratres vel nepotes qui ministrabāt ei, videlicet in supradictis tribus officiis regiis quæ spectabant ad solos successores. Et ideo inquantum erant Abiasarim dicebantur fratres
E & sorores principis & nepotes omnes de linea Nathan. Inquantum verò linea Nathan suscitabat semen fratris sui Salomonis si deficeret, dicebantur filij principis & regis familiæ Salomonis, & non Nathan, quia secundùm le-
F gem naturæ atque Mosaicam, qui suscitat semen fratri suo, etiam nomen eius suscitat. Vnde nunquam dicuntur aut raro filij & posteri Nathan, sed Salomonis. Et ideo Ioas & Iosabet eius

soror

ſoror dicuntur eſſe filij regum ex poſteritate Sa- A
lomonis, quum tamen eſſent ex Abiaſarim &
Mathatim. Vnde patres fratrum Ochoziæ dicti
ſunt fratres etiam Ioram patris eiuſdem Ocho-
ziæ & filij Ioſaphat. Vnde cap. præcedente dici-
tur quòd Ioram habuit fratres filios Ioſaphat, B
quos occîdit. Quare autem occîdit, dicunt aliqui,
vt eorum bona poßideret, & ne ſe eiecto aliquis
eorum regnaret. Vtraque cauſſa partim falſa,
partim vera eſt. Prima enim falſa eſt in eo quòd
dicit vt bona eorum poßideret, quia ipſe voluit C
ſolùm bona quæ præter decretum David illis Io-
ſaphat conceſſerat, vt ait Philo. Pro quo nota
quòd pro medietate redditumm regni viuebant
ſimul poſteri Salomonis & Nathan ex decreto.
Cuius argumentum eſt, quia quum decem tribus D
deſciuerint ab filio Salomonis, ex duabus reli-
quis Beniamin & Iuda, ex decreto diuino dicto
per prophetam, ſola vna tribus Iuda data eſt pro
regno ſucceſſorum Salomonis, vt patet in ſecun-
do lib. Paralipomen. ca. x. vbi dicit quod non eſt E
ſequutus quiſpiam domum David, præter tri-
bum Iuda ſolam. Vnde duas dictiones excepti-
uam & recluſiuam, præter, & ſolam adiecit, vt
intelligas nullo pacto ad regimen & reditum re
gis poſteri Salomonis pertinuiſſe tribum Ben- F
iamin, ſed ſolam tribum Iuda. Et ſi obiiciatur
quòd in capitulo ſequenti dicitur, quòd rex Iudæ
conuocauit tribum Iuda & Beniamin ad pu-
gnand

A gnandum contra alias decem tribus rebelles, vtique hoc facit pro Philone, quia qui vtilitate & commodo ac redditibus regni gaudent, etiam communi impensa bellare debent. Ergo filius Salomonis & fratres eius ex Nathan simul & cō-
B muni impensa bellare debuerunt. rex quidem in tribu sua Iudæ ciendo militem, & fratres eius in tribu Beniamin. Ex quo patet quòd quãdo quæritur quando impletum fuit decretum diuinum quo dixit ad Hieroboam, dabo tibi decem tribus,
C & filio Salomonis vnam solam, quum duæ tribus sequutæ sint domum Dauid, responsio clara est, quia dicit, dabo vnam tribum filio Salomonis. Nam alteram dederat filiis Nathan fratribus Salomonis. Vnde patet quòd ex decreto Da-
D uid & diuino, ad regem spectabat omnis pensio & redditus totius tribu Iuda. Iosaphat autem Rex ex linea Salomonis, pater naturalis Ioram & auus Ochoziæ præuaricatus est decretum, quia etiam in tribus Iuda præter alia dona dedit filiis suis Abiasarim pensiones cum ciuitatibus munitissimis, & Ioram solum constituit regem, diminuto redditu, vt scribitur in secundo libro Paralipomenon. Et ideo interfecit eos, non vt haberet bona eorum, quia dimisit ea eorum filiis quos non occidit, sed vt restitueretur sibi totus redditus. Potest tamen dici, quòd illa bona eorum erant, quia Iosaphat vir sanctus erat, & reuelatione diuina videbat finiendam posteri-

tatem Salomonis, iuxta quod dixerat David A
Salomoni, si non quæsieris Dominum, proiiciet
te in æternum. Et ideo diuino iussu potuit muta
re decretum, & incipere dare suscitatoribus semi
nis Salomonis partem tribus Iuda. Et hoc pacto
saluatur prima veterum responsio, quòd interfe- B
cit filios Iosaphat suos fratres, vt possideret bona
eorum, quæ diuino nutu habere cœperunt in tri-
bu regia. Partim quoq; verum est quòd timuit
ne se eiecto inciperent succedere antequam fini-
retur posteritas Salomonis. Quod profectò cona C
ta est facere Athalia, vt ait Philo, quia vt scri-
bitur quarto Regum vndecimo capite, & in se-
cundo libro Paralipomenon vigesimosecundo ca
pite, eadem Athalia videns mortuum filium suū
Ochoziam, scilicet & stirpem Salomonis finitā, D
interfecit omne semen regiū, filios filii sui Ocho-
ziæ, qui scilicet successuri erant, & non natura-
les, quia nullus illi erat, adeo vt nulla spes esset,
vt quis amplius regnaret de stirpe Ochoziæ tam
naturali quàm suscitatiua seminis eius ex Na- E
than, nisi quia infans in cunis Ioas seruatus est,
qui fuit trinomius, Elyh, Symeon, & Ioas. Ve-
rùm aduerte Philonem quia non dicit, fuit pri-
mus rex trinomius, sed primus ex Abiasarim,
aliâs esset falsum, quia pater eius successione F
Ochozias fuit trinomius, vt patet in secundo li-
bro Paralipomenon, vbi capite xxj. dicitur Ioa-
chaz, & in sequente dicitur Ochozias, & qui-
dam

dam volunt etiam nominatum Azariam. His ita expositis clara est litera Philonis, qui reuersus ad tempora dicit: A quarto anno Salomonis vsque ad deletam posteritatem eius naturalem, sunt anni CXXXVIII. Hos annos digerūt per tempora Regum eius posteritatis, liber tertius & quartus Regum, & secundus Paralipomenon hoc modo: Salomon à quarto anno regnauit annis xxxvj. Roboam regnauit annis xvij. Abias regnauit annis tribus. Asa autem regnauit annis vno & quadraginta. Iosaphat regnauit annis xxv. Ioram regnauit annis octo. Ochozias regnauit anno vno. Athalia regnauit annis septem. Anni verò sequentes vsque ad desolationem sic sunt digesti: Ioas primus ex Nathan regnauit annis xl. Amasias regnauit annis xxix. Azarias regnauit annis duobus & quinquaginta. Ioathan regnauit annis sexdecim. Achaz regnauit annis sexdecim. Ezechias regnauit annis vigintinouem. Manasses regnauit annis quinquagintaquinque. Amon connumeratis decem absente patre xij. Iosias regnauit annis xxxj. Ioachar regnauit mensibus tribus. Ioachim regnauit annis xj. Ioakin qui et Elyh Neri, mensibus tribus, & quarto mense vltro in Babyloniam trāsmigrauit, pro quo Sedechias regnauit annis xj. & facta est desolatio.

PHILONIS LIBER SECVNDVS.

Argumentum.

SEcundus libellus Philonis diuiditur in quatuor partes. Prima ponit tempora à desolatione templi vsq; ad Iudam Machabæum. Secunda ab eo vsque ad Herodis tyrannidem. Tertia à tyrannide eius vsq; ad finem legitimi regni. Quarta ab eius successore vsque ad ætatem suam. Itaque de prima parte sic dicit:

ET à desolatione ad carceres Ioakin, sunt anni xx. & ab eius transmigratione xxxi. sex annis sequentibus tunc æditus, Mizmor LXXXVII. in fine autem septimi anni Euil merodach eductum Ioakin de carcere in honore habuit, eumq; populus Heri cognominauit, quòd lucerna Dauid quæ timebatur extincta: illuxerit, & Mizmor octogesimusoctauus editus est ad gratiarũ actionẽ atq; conseruationẽ gẽtis, & celerẽ missionem Messiæ. Mox liberato Heri datus est à Deo filius Mesezebel cognomento Salatiel, qui anno decimoseptimo ante solutionem captiuitatis Barachiam qui anno decimoseptimo soluta captiuitate dux populi

A populi fuit,& ab eo ducatu dictus Zorobabel, anno à transmigratione octogesimo primo,& à desolatione septuagesimo. Præfuerunt autem populo duces ex domo Dauid,& sacerdotes ex Leui seorsum vsque ad
B tempora Asmonai,& de his septuaginta seniores sic in scriptis reliquerunt : Iesu filius Iosedech magnus pontifex cum Barachia Zorobabele filio Mesezebelis filij Heri,ipse est Ioakin, anno primo Cyri venit
C Hierosolymam,qui secundo anno dum iacerent fundamenta prophetantibus Agai & Zacharia,ob mortē Darij Histaspis impeditum est opus, nec adiri potuit Cyrus, qui bello Tamyrico erat impeditus. Suc-
D cesit interfecto Cyro Assuerus priscus Artaxerxes, qui bellum parabat contra Artaxat factionis Tamyricæ fautorem, qui & ad defectionem compulerat Assyrios, Medósque ac Persas,& Assuerus intra Ba-
E byloniam sese continebat. Ad eum Iesu pontifex, quia duces Syriæ contra Hebræos scripserant, se contulit, relicto in pontificatu anno duodecimo Assueri filio Ioakin qui & Elyh. Ergo quia eo anno
F erat Assuerus occupatus bello, non est auditus Iesu. Victor cum sequente anno missum á se Holofernem à Iudæis truncatum audisset, edicto publico vetuit templum

erigi. Successerunt duo filij eius, qui de imperio cõtendentes, Dario Longimano qui votum relaxandi edictum patris emiserat vij. mense victoria cessit. Anno eius primo reuersus Iesu hortantibus iisdẽ prophetis ædificare templum annixus est. Gessit ergo Iesu pontificatum primũ vsque ad duodecimum annum Assueri prisci, annis sex & xxx. Ioakin filius in eius absentia annis viij. Is & Iudith gesta conscripsit, & anniuersariam liberationis memoriam quotannis agendam instituit. Idem Iesu reuersus prosecutus est pontificatum annis xx. vsque ad xx. annum Longimani, natus annos xxx. & centum, Et successit Ioakin, itẽ secundo pontifex, annis xlviij. vsque ad xij. annũ magni Artaxerxis Assueri, qui gesta Hester scripsit, & memoriam Phurim instituit, hortante illum per literas Mardocheo, qui x. & viij. annis ætatem Isaac superauit. Tertius pontifex successit Eliasib, annis vno & xx. vsq; ad xxxiij. magni Artaxerxis: Hic primus posuit Hierosolymis portam gregis. Quartus pontifex Ioada gessit pontificatum annis xxiij. & totidem Ioatham vsque ad finem Ochi Artaxerxis. Vltimus sub Persis fuit sextus põtifex Iaddua annis x. Princeps verò ex domo Nathan primus Simeon qui & Ioas. Rursus

Leui

A Leui qui & Amasias, item Iesu qui & Ezechias, Her quoq; qui & Manasses, Hi ante captiuitatem. Porrò in captiuitatis solutione Zorobabel primus præfuit annis viij.& L. Resa Mysciollã vj.& lx. Ioanna Ben Resa iij.& L. Iudas primus cognomine Hyrcanus xiiij. Ab Alexandro verò ad Asmonaim põtifices vsque ad Iudam, Onias priscus annis xxvij. Simõ priscus xiij. Eleazarus Antiochi Theos inimicus xx. Manasses Seleuco Gallinico amicus xxvij. Simõ Istus honoratus à Magno Antiocho xxviij. Onias huius filius à Seleucho spoliatus templo xxxix. Hunc sequitur Iudas Asmonai. Duces verò ex domo Dauid vsque ad di-
D ctum Iudam fuêre Iosephus primus, annis vij. Abner Semei xj. Elyh Matathias xij. Asar Maat ix. Nagid Artaxat x. Agai Helly viij. Maslot Naum vij. Amos Syrach xiiij. Matathias Siloa x. Iosephus iu-
E nior Arses, honoratus à Ptolemæo lx. Ianneus secundus Hyrcanus præfuit annis vj.& x.

Plura memoratu digna dicit, Primò quia distinguit annos transmigrationis spontaneæ à de-
F *solatione & captiuitate inuita totius regni. Et de vtriusque distinctione atque gestis scribitur in fine quarti libri Regum & ij. Paralip. & de vtraque est vaticinium Hieremiæ cap. xxxiiij.*

vbi in fine contra Sedechiam dixit, & solitudi- A
nem atque desolationem vocauit dicens: Reducā Chaldæos in ciuitatem hanc, & præliabuntur contra eam & capient eam, & succendent igni, & ciuitates Iuda dabo in solitudinem, quia nō erit habitator. Quomodo autem sit impletum B
scribitur in eodē libro Hieremiæ à cap. xxxvj. vsque ad XL. & in fine Vaticinij eius, & in fine quarti libri Regū, & secundi Paralip. Eiusdem desolationis vaticinium, & quantum temporis duratura esset desolatio, expreßit capitulo C
vigesimoquinto, hoc modo: Nabugdonosor regem Babylonis seruum meum adducam contra ciuitatem istam & habitatores qui circū eam sunt, & interficiā eos, & ponam in solitudines sempiternas, & erit vniuersa terra eius in solitudi- D
nem & in stuporem. Et seruient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. Quúmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo iniquitatem Regis Chaldæorum, & reliqua. Ex quo sequitur Philonem recte posuisse septuagin- E
ta annos desolationis & solitudinis non transmigrationis, vt quidam inconsiderate scribunt. Quos etiam annos desolationis non transmigrationis uocauit doctißimus Daniel propheta nono capitulo dicens: In anno, inquit, primo Da- F
rij filij Assueri de semine Medorum qui imperauit super regnum Chaldæorum anno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerū an-

nor

A norum, de quo factus est sermo domini ad Hieremiam prophetam, vt compleretur desolationis Hierusalem septuaginta anni. Et quia clara est litera, idcirco omnem aliã expositionem probatam ab obscuriori, negamus. Et hoc de primo.
B Secundo notandum est quòd Philo digerit annos vnum & nonaginta supra centum à primo anno Monarchiæ Cyri & Darij vsque ad magnum Alexandrũ, per sex pontifices, quos etiã Neemias enumerat capitulo duodecimo, dicens:
C Iesu sacerdos genuit Ioakin. Ioakin verò genuit Eliasib patrem Ioadæ. Ioathan fuit pater Ieddue, & filius Ioadæ. Hos, vt ait, etiam septuaginta seniores memoria produnt, siue septuaginta seniores intelligat Zanedrim, siue septuagin-
D ta interpretes, qui etiam (vt ait) enumerat totidem annos à duce Zorobabel vsque ad Iudam primũ Hyrcanum de domo Dauid. Rursus per pontifices Leuitici generis & duces Dauidicos colligũt dicti seniores annos quatuor & septua-
E ginta supra centum, ab Alexandro vsque ad Iudam Machabæum. Et quia ipse Philo digerit singulorum nomina & annos, idcirco legantur in textu. Tertio notandum, quòd solus Philo habuit chronographiam annaliũ quatuor mo-
F narchiarum, vt in emendatione chronicarum videbitur. Et ideo solus ipse in temporibus ex Hebræorum scriptoribus recipitur. Quinetiam non per opiniones, vt Iosephus, sed etiam septua-

ginta seniorum testimonio usus certißima scri- A
bit. Sed de his hactenus. Ultimo excurrenda est
litera Philonis, si quid obscurum est elucidandum. Carceres Ioakin iniusti fuerunt, quia sub
fide publica sese cum suis potestati magni Nabugdonosor permisit, & post lapsum temporis il- B
lum in vinula coniecit, & idcirco illum tanquã
iniustè ibi positum, filius magni Nabugdonosor
cognomine Euil Merodach, & nomine Amilinus, eduxit & honorauit, vt scribitur in iiij. libro Regum, cap. xxiiij. & xxv. & in ij. Para- C
lip. cap. vltimo. Quod verò Hebræi Mizmor, id
Latini dicunt Psalmum, & Psalmus octogesimusseptimus est Psalmus Domine Deus salutis
meæ, editus & decantatus sex annis quibus Ioakin fuit iniustè in carceribus, & sequens Psal- D
mus quando fuit ab Euil merodach, liberatus,
ad quem sensum literalem nos exposuimus in
commentariis super Psalterium. Neri appellat
etiam ipsum Lucas Euangelista patrem Salathielis, cui nomen propriũ fuit Mesezebel. Huic E
fuit Barachias filius, qui à principatu cognominatus est Zorobabel, id est, princeps captiuitatis Babel Porrò Zorobabel genuit Resa, &
libro secundo Paralipomenon cap. iiij. Misciollam. Porrò breuibus ponit genealogiam Nee- F
mias tertio capite dicens: Et iuxta eum ædificauit Misciollam filius Barachiæ filij Mesezebel.
De bello Tamyrico Philo sequitur veram histor

A ſtoriam Perſarum & Metaſthenis Perſæ chronographi, & aſſerit poſt mortem Darij interfectum & non ante, vt ſomniauerunt Herodotus & Euſebius noſter. Et hoc eſt quod ſignificat Eſdras cap. iij. & iiij. quod licet Darius & Cy-
B rus adepta monarchia ſoluerint captiuitatē Babylonicam quam ibi inuenerunt, & dederint licentiam reponendi templum, tamen fuit impeditum à vicinis ducibus Cyri omnibus annis Cyri, poſt eum ſecutus Artaxerxes publico edicto
C prohibuit, hoc addens quod ſemper ciuitas illa rebellarat contra Reges, quia ſcilicet interfecerat fœmina Holofernem principem ſuū exiſtente pontifice Ioakin, ſuffecto apertè Ieſu, vt Philo ſcribit, & in libro Iudith commemoratur. Et
D non te moueat quod iſte Aſſuerus vocetur Nabugdonoſor in libro Iudith, quia vt ibi dicitur, & Philo ſcribit, Artaxat inuaſerat Monarchiam, tenebátque Aſſyrios, Medos & Perſas, & iſte Aſſuerus ſolam Babyloniam, vbi Rex
E communi appellatione dignitatis vocatur Nabugdonoſor, vt in Aegypto Pharao, Romæ Papa. Et Iudæi quidem iuniores feſtum agunt triūphi Iudith, & librum habent dubium propter nomen Nabugdonoſor. Perdiderūt enim omnem
F ſapientiam quam ſui habuerunt, & Philo ex authoribus certiſsimis ſeptuaginta ſanctis ſenioribus tradit. Et ob id eccleſia recipit eum, & facit argumentum apud veteres Iudæos & Chri-

ſtia

ſtianos, licet non apud modernos Iudæos, quibus A
etiam ipſa lux veteris teſtamenti fermè obſcuratur, ſed de his aliàs. Vocabulum verò Zanedrim, quia ſæpe occurrit, interpretatur à Talmudiſtis, collegium ſceptri & publicæ poteſtatis totius regni, quæ erat penes ſeptuaginta ſeniores B
ex principalioribus de tribu Iuda & aliarum tribuum, quibus vnus rex præerat, & loco eius Salomō ex decreto David & Dei poſuit Matathim vt expoſuimus. Dicūt autem Talmudiſtæ in libro Zanedrim, quod hoc erat publicum C
ſceptrum inſtitutum à Deo in deſerto Numeri ij. cap. vbi Deus inſtituens regimen totius populi ad Moyſen: Congrega, inquit, mihi lxx. viros de ſenioribus Iſraël quos tu noſti quod ſenes populi ſunt & magiſtri, & duces eos ad oſtiū D
tabernaculi fœderis, faciéſque ibi ſtare tecum. Et deſcendam & loquar tibi, & auferam de ſpiritu tuo tradámque eis, vt ſuſtentent onus populi tecum, & non tu ſolus graueris. Super hoc ſceptrū erat tribus Iuda & Rex, ſicut & Moy- E
ſes. Vnde Zanedrim erat collegium publici reginimis & poteſtatis quibus vnus præerat. Et hi dicuntur vſitato veteri vocabulo ſenes ſiue veteres. Romana verò lingua Senatores, Aramea & Etruſca Lucij, vltima ſyllaba habente ac- F
centum, & Græce γέροντες, καὶ παλαιοί. Porrò etiam eſt opus vt ſint magiſtri, id eſt, verbiſtæ, cuius verbo pareatur, quos Romani à verbo &
dicto

A dicto imperioso Dictatores vocant, & communi vocabulo vnico Magistratus. Ergo collegium publicæ potestatis etiam apud Hebræos vetustissimos dicebatur Senatoriũ magistrale, apud Romanos Senatorium dictionale, apud
B Etruscos Lucumoniũ, apud Græcos γερουσία & Palæologum. Vnde nomina importantia publicã potestatem apud veteres composita inuenimus ex duabus dictionibus, quarum altera vetustatem & senium, altera verbum & rationem im-
C periosam importet, vt apud Hebræos Zanedrim, apud Romanos senatus decretum, apud Græcos Palæologum, à palæos vetus, & logos ratio & verbũ, apud Etruscos Lucumonium à lucu vetus, & moni ratio & verbum. Et tandem Vi-
D terbum veterum verbum siue dictatura. Quare à loco & argumentatione non modo à vetustissimo more, verumetiam ab inexpugnabili & semper inuicta interpretatione, eadẽ sunt apud Romanos Senatus decretum & verbum quæ
E apud Talmudistas Zanedrim, & apud Græcos Palæologum, & apud Desyderium Regem Viterbum, & apud Etruscos Lucumonium De his hactenus. Quòd verò Philo scribit Mardocheũ superasse Isaac annis x. & viij. significat eun-
F dem Mardocheum vixisse annis duo de ducentis, quia Isaac vixit annis viginti & ducentis, vt patet Genesis capite trigesimoquinto. De regibus verò Nathanicis ante captiuitatis

libe

liberationem, & ducibus post liberationem, siue A
nomina, siue cognomina vsque ad Iudam Machabæum conueniunt Lucas Euangelista, & Philo, & in multis Iosephus, inter quos præcipui fuerunt Iosephus Arses, & Ianneus secundus Hyrcanus amici Ptolemæi, de quibus etiam B
in temporibus Ptolemæi Eusebius notat dicens: Iosephus vir inter suos nobilis legatus à Iudæis ad Ptolemæum missus, quũ familiaritatem eius ob plurima in eum meruisset obsequia, dux Iudææ & regionum finitimarum instituitur. Et C
de filio. Hyrcanus, inquit, Iosephi ducis Iudeæ filius, scilicet post mortem patris quum ad Ptolemæum perrexisset, honorificè ab eo susceptus est. Verùm fratris eius contra eum seditione mota, magnarum calamitatum Iudaicæ genti causa D
extiterunt Hæc Eusebius ex Clemente & Tatiano & Aphricano. Asmonai Hebraicè, sed Latinè dicitur pugnax & vulgo palladinus ab armata Pallade, Græcè verò Machabæus.
Hæc de prima parte. E

DE PARTIBVS TEMPORVM, SECVNDA, TERTIA, ET QVARTA.

Argumentum. F

IAm primus libellus Philonis percurrit tempora ab Adam vsque ad spontaneam dedi

A deditionem atque transmigrationẽ Neri, qui & Ioakin. Secũdus quoque libellus absoluit primam temporũ partem à desolatione vsque ad Iudam Machabæum. Nunc prosequitur tempora aliarũ partiũ libelli,
B à Iuda Machabæo ad tyrannidẽ Herodis, & ab ea ad legitimũ principatum, à quo ad suam ætatem Philo sic prosequitur dicens:

Philo.

C MOx sequuti Asmonai simul cũ pontificatu etiam ducatum à domo Dauid subripuerunt, vnde orta inimicitia & simultas, Iudas Asmonai correptis armis contra Antiochum illustrem & filium eius Eupatorem atque Demetriũ, prȩfuit annis
D v. Ionathas eius frater xix. Simon ab Antiocho Sidete immunitate donatus, præfuit annis viij. Iohannes Hyrcanus priscus prȩfuit ex Asmonaim annis xxvj. Aristobolus, vno. Ianneus Alexander xxvij. Eius vxor
E Alexãdra ix. vltimus Hyrcanus xxxiiij. qui captus à Parthis relicta vxore ac filia & eius fratre Aristobolo, mox Herodes iubẽte Senatu Romano inuitis Hebræis regnũ tyrannicũ iniit sumpta sibi vxore filia
F Hyrcani capti à Parthis, & declarato filio eiusdem Hyrcani Aristobolo pontifice, vt Iudæorum animos ad se inclinaret. Sustulit autem ex filia Hyrcani sibi vxore

filios

filios duos. Sed cum anno xxvj. tyrannici A
regni sui Herodes reuersum socerũ Hyrcanum aduerteret, more prisco regis salutari ab Hebræis, illũ sibi socerum socrúmque atque filiam sibi vxorem, & duos ex ea susceptos liberos, & Aristobolũ interemit, B
biennióque post Hebræos multis calamitatibus afflixit. Anno verò xxx. principatus sui tyrannici, Zanedrim ex domo Dauid deleuit, & Annaleum quendam atque Zanedrim ex Proselitis suffecit, qui nimium C
in lege videbantur eruditi. Tum & Salomen sororem suam & virum eius de tribu Iuda. Itémq; proprium filiũ, quem ex vxore eiusdem tribus susceperat interfecit, quòd diceretur iam in lege promissus CHRISTVS natus. Fessi tandem Hebræi, vltro D
ipsi ac eius posteris regnum obtulerũt, iurantes in fide ipsius ac posterorum sese permansuros. Regnauit hic primus Herodes Ascalonita tyrãnico principatu, annis triginta vno, & legitimo sex. Et filius eius Archelaus, annis nouem. Herodes autem Tetrarcha, annis vigintiquatuor: cuius vigesimoprimo anno Legatus à nostris Iudæis ab Alexãdria missus adolescens eram. Sequutus est hunc Agrippa priscus, annis septem. Agrippa iunior, annis septem & viginti. Et Agrippinus, qui & Agrippa vltimus E F

mus

A mus, annis triginta, vſq; ad hunc vltimum annum ætatis meæ decrepitæ.

Quot fuerint Antiochi Reges Syriæ & Aſiæ poſt magnum Alexandrum, lucidè enumerat Euſebius de temporibus, & nos in emendata B *chronographia poſuimus. Sunt autem anni à Iuda Machabæo vſque ad tyrannicum principatum Herodis cxxix. vt hic enumerat Philo. Duobus annis minus regnaſſe Aſmonai Ioſephus tradit, id eſt, viginti ſeptem ſupra centum.* C *Talmudiſtæ verò in libro Aaboda Zara, in diſtinctione quæ incipit Lipſne Idiem, aiunt: Rabi Iocep tradere Aſmonai regnum duraſſe annis tribus & centū, videlicet vigintiſex minus quàm ponat Philo. Sed dicendum quòd Iocep dicit regnum, ſcilicet pacificum. Nam vigintiſex annis pugnatum eſt, à Iuda quidem Machabæo quinque, & Ionatha decem & nouem, & à Simone duobus. Nam tertio anno immunitatem ab Antiocho Sidete accepit. Et ideo con-* E *cordat Iocep Talmudiſta & Philo, Ioſephus verò in temporibus reiicitur, quia tam in diuinis literis quàm gentilibus inuenitur quoad tempora erroneus. Nam libri Machabæorū, qui abſq; temporibus ſcripti erant, & geſta, & ſub qui-* F *bus regibus acta erant, apud veteres habebantur: Ioſephus tempora adiiciens, apocryphos reddidit, quia ponit Antiochum illuſtrem regnaſſe anno centeſimo trigeſimoſeptimo poſt Alexan-*

drum, vt in primo libro Machabæorum primo A
capite scribitur: qui tamen regnauit anno centesimo quinquagesimotertio, vt patet in annalibus Græcorũ per singulos Reges Asiæ & Syriæ post Alexandrum, quos Eusebius de temporibus eruditè notauit. Hæc est autem vna maxima B
Metasthenis & Chronographorum, quòd omnis author reiicitur, qui præter annales quatuor Monarchiarum de temporibus scribunt, quia in eis est publica temporum per singulos reges digesta fides. Porrò Herodes regnauit tyrãnico C
principatu annis vno atque triginta, & sex legitimo principatu. In summa regnauit annis trigintaseptem, vt omnes concedunt. Ab eo autem per successores vsque ad annum quo hæc scripsit Philo, supputantur anni septem & nonaginta. Ergo regnatum est in domo Herodis legitimo principatu, annis centum & quatuor. D
In supradicta verò distinctione Talmud. vno minus supputat Rabi Iocep, dicens: Regnum Herodis durauit stante templo, annis centum E
tribus, vbi glŏsa Rabi Selamo dicit, cum triginta annis Barcozbe cum Agrippa, quod est falsum, quia Barcozban cœpit cum Agrippa regnare anno vltimo Agrippæ, cum quo rebellauit Romanis, à quibus hostis iudicatus fuit. F
Et ideo quia in illa distinctione non ponit Iocep, nisi annos quibus regnatũ est vel legitimè, vel pacificè, idcirco sustulit vltimum annum
Agrip

A Agrippæ vltimi, quem Philo vocat Agrippinum: & ita remanent anni regni legitimi Herodiani centum & tres, vt verè ponit Iocep. Si verò volumus ſcire quantum regnauerit falſus Meßias, quem ipſi Talmudiſtæ vocant Bar-
B cozban, ſiue Bencozban, id eſt, filium mendacij, quia decepit eos, vtique hoc pacto ſciemus. A trigeſimoprimo anno Herodis vſque ad vigeſimumnonum Agrippini, numerantur à Philone atque Talmudiſtis anni centum & tres. Cœpit
C autem legitimus principatus Herodis, eius regni anno trigeſimoſecundo, qui erat Octauiani Auguſti annus quadrageſimusſecundus, vt per Olympiades probatur, & Euſebius optimè annotauit. Quare eo anno verè fuit ab-
D latum ſceptrum de tribu Iuda, quia natus fuit qui mittendus erat Meßias. Si verò ab hoc anno quadrageſimoſecundo Octauiani, qui erat primus legitimi principatus Herodis, numeremus vſque ad vigeſimumnonum Agrippini ſu-
E pradictos centum & tres annos, vtique perueniemus ad quintum annum Traiani Imperatoris. Ergo ſequēte ſexto anno Traiani cœperūt ſimul regnare Agrippinus & Bencozban. Porrò vt ipſi Talmudiſtæ atq; Latina hiſtoria docet.
F & Euſebius de tēporibus diligēter annotat, anno Hadriani xvij. Bencozban ingētißima clade cū Hebræis à legionibus Romanis accepta deletus eſt. Quare Bencozban regnauit falſi Meßiæ

nomine annis triginta vno cum Agrippino, A
quia totidem ſupputantur à ſexto Traiani, qui imperauit annis decem & nouem vſque ad ſucceſſoris ſui Hadriani annum decimumſeptimũ. Si quis verò curat intelligere geſta huius falſi Meſsiæ, quærat à Talmudiſtis, & legat Euſe- B
bium cum Eccleſiaſtica hiſtoria. Quæ tempora Philonis ſupremo ſtudio memoria ſunt retinenda, cum quia plurimũ valet ad chronographiam emendatam, tum præcipuè ad emendatè atque irreuincibiliter diſſerendum de ſeptuaginta heb- C
domadibus Danielis, tum vel maximè ad intelligendas diuinas literas, & pro comprobandis veri Meſsiæ temporibus. Nunc percurrenda eſt Philonis litera. Ait enim quòd ſuſceptus principatus fuit cauſſa ſimultatum. Nam duces Da- D
uidici depreſsi quidem iure iraſcebantur. Et Philo quidem nõ ponit qui ſucceſſerint ex domo Dauid, quia ſtuduit tempora per duces notiores exprimere. Quidam verò Iudæi in primitiua eccleſia fingentes ſe Chriſtianos, vt obſcurarent E
genealogiam Chriſti, quam Lucas & Matthæus claram exponunt, potiſsimè Lucas qui ait Ianneo ſucceſsiſſe Melchi, & Melchi ſucceſsiſſe Leui patrem Mathan & auum Elyh ſiue Ioakin, tranſmutatis nominibus dixerunt Panter F
pro Melchi, & Bar panter pro Leui, & quòd Elyh quaſi alter à Ioakin fuerit pater Ioſeph. Legalis per ſuſcitationem fraterni ſeminis. Contra
quos

A quos Hieronymus de ortu beatæ Virginis scribens: Quid, inquit, Pantheris & Barpanteris & fraterni seminis suscitatione opus fuit ad genealogiam Mariæ quæ clara est, nisi quia falsi fratres sub specie angeli lucis ad eludendum E-
B uangelia, quasi illa expositura hæc finxerunt, vbi euangelista Lucas, & sanctorum traditio Syrorum, sicut Philo & Lucas clarissimè descripserunt. Quinetiam & vbi Lucas tempora non colligit, & Philo definit, ipsi ea clarissimè
C inferunt, dicentes: Vixit autē Melchi filius Iannei annis xxv. & genuit Leui, qui quadragenarius genuit Mathan. Hic agēs annū xxxvj. genuit Ioakin, qui & Elyh, patrem quidem naturalem Mariæ & legalem Ioseph. Anno autē
D xlvj. natura sterilis genuit Mariam, Quæ & ipsa decimoquarto ætatis anno peperit Saluatorem. Verùm contra Euangelia angelus Sathanæ se transfigurat in angelum lucis. Hæc Hieronymus. Si numeres lector à Melchi ad xiiij.
E annum beatæ Virginis, equidem annos clxj. supputabis, & totidē à Iuda Machabæo ad xxxij. Herodis. Quare primus annus quo legitimè sceptrum de Iuda sustulit. Herodes, idem fuit & primus nati Saluatoris. Porrò de institutione
F tyrannica Herodis, & grassatione atque crudelitate in suam sororem socrum, socerum filios & cognatos, partim in Iosepho, partim in Petro Comestore, & aliis legimus, quæ etiam Eusebius

studuit in temporibus annotare. De Zanedrim A
verò deletione Hebræi scribunt in Talmudist. in libro Baba Bathra, in distinctione Assurafin. Herodes inquit, Ascalonita seruus fuit Asmonaim, qui suscepto per vim regno, interfecit vniuersos Zanedrim septuaginta iudices, vno re- B
seruato Baba filio Bota, cui eruit oculos. Porrò de filio interempto Macrobius in Saturnalium secundo meminit, dicens: Augustus quum audisset inter pueros quos in Syria Herodes rex Iudæorum intra bimatum iussit interfici, filium C
quoque eius occisum, ait: Melius est porcum Herodis esse, quàm filium.

Vltima pars libelli Philonis.

SEquitur libellos duos supradictos pars D
tertia, quasi quodam epilogo confirmatiuo eorum temporum quæ supra exposuit Philo monens lectores, siue illam Philo, siue alius subscripserit. Hæc his verbis exprimitur: E

EXplicit breuiarium temporum Philonis eruditissimi historici Hebræi, qui asserit in historiis suis omnia tempora quadrasse ad veros annales quatuor monarchiarum, qui soli & emendatissimi ha- F
bentur, quos soli & maximè primi, retulerunt ex Chaldæis Berosus pro monarchia Assyriorum, & Metasthenes Persa histori-

cus

A cus in annalium indiciis pari forma ait, ex Græcis eos ſolos ſe perſequuturum, qui annales Græcorum ſequuti ſunt ſeptuaginta ſeniores interpretes vſque ad Ptolemæum & Aſmonaim, inde Romanos qui tempora

B ſua diligentiſsimè conſeruauerunt.

Verba tamen ſonant alium hæc appoſuiſſe ex libris hiſtoriarum eiuſdem Philonis, in quibus ait eundem Philonem probaſſe tempora ſua idcirco eſſe emendatiſſima, quia non per opinionem

C ſuam vel aliorum priuatorum hiſtoricorum, ſed publicam per fidem annalium quatuor Monarchiarum ſuam chronographiam conſcripſit, quarum ſingula ſuum habet probatum authorem. Nam Chaldæorum annalium probatus author

D ex Chaldæis ſumitur, inter quos enitet Beroſus. Porrò Perſarum & Medorum annalium itidem probatus author ex Perſis ſumitur, inter quos effulget Diocles & Metaſthenes Perſæ hiſtorici. Caue quum legis Petrum Comeſto-

E rem ſuper Danielem, quia ibi corrupta orthographia ſcribitur Diocles & Megaſthenes, pro Deiocles & Metaſthenes: quia primi ſunt authores Græci, ſed ſecundi Perſici & Medi. Ab Alexandro verò vſque ad Aſmonaim ſe-

F quutum ſe dicit ſeptuaginta interpretes, quia hi eruditi erant in annalibus Græcorum. A Machabæis verò, quia iam inierãt Hebræi ſocietatẽ cũ Romanis, vt geſta Machabæorũ indicãt, id-

circo annales Romanorum Philo ab eis ſumpſit, A
qui tempora ſua ſummo ſtudio per annuos conſules abſque errore conſcribebant, vt patet in Liuio, qui emēdatè tempora digeſsit per regulos Latinos ab Aenea ad Romulum, & per Romanos à Romulo ad Tarquiniū ſuperbum, & per B
annuos magiſtratus à Bruto primo conſule ad Cæſarem. Ex his patet, qui authores in temporibus ſuſcipiendi ſunt, & qui reiiciendi. Et quidem in monarchia Aſſyriorum à Nini atauo Gyge priſco, vſque ad ipſum Ninum Beroſus C
Chaldæus præeminet, & qui deſcriptam à Semiramide columnam ſequuntur Xenophon. Archilochus, vtrique Græci: itemq́; Latini Cato de originibus, Fabius Pictor, Sempronius, & qui de temporibus aurei ſeculi ante Ninum conſcri- D
bunt. Deinde à Nino vſque ad Sardanapalum duo ſoli recipiuntur, videlicet Beroſus, vt diximus, & Euſebius, quia ipſum ſequitur in eius monarchiæ annalibus. Reiiciuntur autem in ea Paulus Oroſius ex Latinis, & Iuſtinus atque E
Trogus, quia ab his annalibus deuiant: & eadē ratione ex Græcis Herodotus, Hellanicus, Xenophon, & qui eos ſequuntur. Quinetiā & ipſum Cteſiam Gnidium, quanquam in multis aliis in precio habitum, tamen in temporibus huius mo- F
narchiæ reiiciunt Chronographi, non modò quia ab eius annalibus diſcrepat, verum etiam quia nomina regum & ſingulorum tempora non digerit

A gerit, vt significauit Diodorus Siculus in tertio libro, dicēs: A Nino ad Sardanapalum triginta numero reges tenuerunt imperium Assyriorum annis mille trecentis & sexaginta, vt Ctesias in secundo libro scribit, qui nomina regum, quātoq;
B quisq; regnauerit tempore non digeßit, quamuis memoret auxiliū Priamo missum à Tautamio Assyriorum rege. Post Assyriorū monarchiam sequuta est secunda Medorum atque Persarum, vsque ad Alexandrū, cuius annales digesserūt
C Deiocles & Methastenes Persæ. In patre verò ab Arbace vsque ad Cyrum, ex eiusdem monarchiæ annalibus retulit supradictus Ctesias Gnidius, vt fragmentum eius indicat, & Diodorus in tertio lib. cōmemorat. Quare, quoniam ab his
D annaliū Persicæ Monarchiæ veris authoribus deuiāt Herodotus, Eusebius, Tatianus, Iosephus, Clemens, Aphricanus, & Porphyrius, idcirco negantur in tēporibus eiusdem monarchiæ. Reassumitur tamen Eusebius in tertia monarchia,
E quia digerit fideliter annales Græcorū, regumq; Asiæ atque Syriæ ab Alexādro ad Pompeium. Et similiter recipitur in quarta monarchia, quia sequitur annales Dictatorum & Imperatorum & Consulum Romanorum. Sed de his clarius tractabitur in emendatione chronographiæ nostræ. Nunc satis est nosse ad quadram diuinarum literarum, & quatuor monarchiarum Philonis Breuiarium temporū, & quidem

vtilissimum traditum esse, & occasionem respon- A
dendi Christianis tribuisse, præcipuè ad argumenta Iuliani Apostatæ & aliorum hæreticorum, vt author est Hieronymus. Nam quum obiicitur falsa scripsisse Euangelistas, quia scri-
bunt Zorobabelem & Salathielem in duabus B
distinctis lineis naturalium posteritatum Salomonis & Nathan, negatur assumptum, quia solùm in linea Nathan inueniuntur, vt patet ex supradictis. Et ideo tam Maria quàm Ioseph de
domo David per Nathan venerunt. Quod ve- C
rò obiicit, Euangelistas sibi mutuo aduersari, quum dicatur ab vno Ioseph filius Iacob, ab altero filius Elyh, vtique nulla est cõtrarietas, si dicatur: Ioannes est filius Petri naturalis, & est fi-
lius meus legalis, quia habet filiam meam vxo- D
rem. Quoto enim gradu mihi est consanguinea filia mea vel neptis, toto est mihi affinus vir earum. Vnde & neptis meæ virum, voco nepotem meum. Et hoc est quod Hieronymus dicit, quòd
Ioseph fuit filius Iacob genitura, & Elyh seu E
Ioakin lege vxoria. Quod si dicis: Quid ad genealogiam Christi Ioseph? Plurimũ equidem, nõ ad significandũ quòd Saluator fuerit filius eius, sed quòd Maria erat ex tribu Iuda, vt ait glos.
ordin. propter præceptũ legis Num. vlt. cap. vbi F
sic dicitur: Omnes viri ducẽt vxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ maritos de eadem tribu accipiẽt, vt hæreditas permaneat in

famil

A familiis. Et hæc lex, vt ait Talmudista, obligat solum primogenitos ad quos spectat hæreditas, quia ea lex facta fuit propter filias Salphaat & familiarum succedentium in hæreditate, vt patet in dicto cap. atque lege. Beata autem virgo
B fuit primogenita Ioakin sterilis, & Ioseph primogenitus Iacob. Et idcirco necessaria illatio est ex lege, vt quoniam Ioseph ex tribu Iuda & cognatione Dauidica extitit, vtique & beata virgo fuit ex domo Dauid & tribu, quia in lege
C vtrunque ponitur: Omnes, inquiens, viri accipiãt vxores de tribu & item de cognatione sua. Ergo Iosaba filia regis Ioram, quia nupsit Ioiadæ pontifici alteri à tribu & cognatione sua, nõ fuit primogenita Ioram. Quòd si obiiciat hæreti-
D cus, quia in j. Para. iij. ca. nullus inuenitur filius Zorobabel, qui dictus sit Abiut, vt Matthæus Euangelista scribit, respondet Hieronimus, quòd sicut Misciollam ibi ponitur sine cognomine, ita & Ananias. Et sicut Misciollam primogenitus
E cognominatus est Resa, quod Lucas posuit & Philo expreßit, ita alius filius Zorobabelis fuit binomius & dictus est Ananias & Abiut, quod vtique vsitatißimum est in diuinis literis. Quia ergo tẽpore Apostolorum erat cunctis co-
F gnitum Ioseph atq; Mariam esse ex tribu Iuda & cognatione Dauid, idcirco Apostolus pro principio à cunctis concesso semper arguit contra Iudæos, dicens & præsupponens, pro ma-

xima

xima manifesta ad Hebræos septimo capitulo: A
Manifestum est, inquit, quòd ex tribu Iuda
Dominus noster ortus est. Et in primo capitulo
ad Romanos: Factus est Iesus ex semine Dauid
secundum carnem: Quod verò obiicitur, quia
Apostolus dicit ad Timotheum, vt denuntiet B
quibusdam ne doceant aliter, aut intendant fabulis & genealogiis interminatis, & ad Titũ:
Stultas, inquit, deuita quæstiones, & genealogias, & cõtentiones & pugnas legis deuita, quia
sunt inutiles & vanæ: vtique his respondetur, C
quòd ipsa verba Apostoli declarant seipsa, quia
loquitur de genealogiis & pugnis interminatis, fabulosis & inutilibus & vanis. Et ideo non
loquitur de Genealogia Christi quæ erat terminata, manifesta & clara, vt ipse dicit ad He- D
bræos, & Euangelistæ pro clarissimo & certissimo tunc fundamento fidei in ipsa prima fronte
Euangelij posuerunt. Neque erat fabulosa, sed
vera: neque vana & inutilis, sed supremè necessaria; quia si Christus non fuit de cognatione E
Dauid, vtique nec Messias. Non potest autem
bene intelligere beatũ Paulum in his locis, nisi
quis nouit vanitates Pharisaicas Talmudicas
etiam in primitiua ecclesia, quas nos ad plenum
retulimus in commentariis nostris super episto- F
las beati Pauli, & super Prophetas atque alios
libros. Sed pauca adducemus pro his vocabulis
apostolicis: Interminatũ, fabulosum, inutile, vanum

A num: & quod item prohibet in secunda episto-
la ad Timotheum cap. ij. Prophana & vanilo-
qua. Est autem totum documentū Apostoli con-
tra eos qui peruertebant verba Saluatoris, vt
patet in prima epistola capit. vj. vbi ait: Si quis
B aliter docet, & non acquiescit sermonibus domi-
ni nostri Iesu, superbus est, & nihil omnino
sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas
verborum: ex quibus oritur scandalum, & non
ædificatio ecclesiæ. Primò ex verbo Christi dicen
C tis: Helias iam venit, & ipse est Ioannes. Venit
hora, & nunc est quando mortui & qui in mo-
numentis sunt, audient vocem filij Dei. Ergo
iam resurrectio facta est, & nulla alia expecta-
tur. Et hi fuerunt conuersi ex Saducæis, qui ne-
D gabant resurrectionem esse, & fuerunt Hyme-
næus & Philetus, quos excommunicauit beatus
Paulus. De quibus ait in secunda epistola ad
Timotheū ij. cap. Prophana & vaniloqua de-
uita, quia proficiunt ad iniquitatē. Ex quibus
E est Hymenæus & Philetus, qui veritate excide-
runt, dicentes resurrectionē iam factam, & sub-
uerterunt quorundam fidem. Hi duo fuerunt
principes factionis Saducææ contra beatū Pau
lum, propter quos in concilio dixit: Ego sum
F Pharisæus filius Pharisæorū. De spe & resur-
rectione ego iudicor, vt patet in Actibus Apo-
stolorum, cap. xxiij. Patet igitur quæ sunt Pro-
phana & vaniloqua præter intentionē Christi.

Interm

Interminatas autem genealogias & fabulas A
contra b. Paulum, & Titum diaconum, & episcopos Syluanum & Timotheum mouebant alter Hymenæus ex tribu Issachar, & Alexander ex Leuitica tribu, qui contra b. Paulum prædicauerunt Galatis & aliis pluribus Christia- B
nis, quòd cum Euangelio etiam legalia & circũcisio erant seruãda, & probãt ex eo quia Christus seruauit. Beatus verò Paulus econtrario dicebat: Si circuncidimini & seruatis legem, Christus nihil prodest: & probat quia factus est sub le C
ge tanquam finis, ideo qui sub lege erãt redemit, & probabat quòd finis omnium præceptorũ erat charitas & conscientia bona, quæ sola Christus cum lege intendit, vt patet in omnibus epistolis eius. Verùm vt in eadem epistola ca. iij. ad Tim. D
scribit: Sic, inquit, Iannes & Mambres restiterunt Moysi: ita isti duo restiterũt veritati: qui quum non possent vincere b. Paulum nec auertere Christianos ab eo, cœperunt stultas quæstiones, & fabulas verborũ, & interminatas, id est, E
indecisas genealogias afferre, fundantes se in duobus. Primo quòd docti siue doctores in regno cælorum. id est, Euãgelico, debent esse solum scribæ, dicente Christo in Euangelio: Omnis scriba doctus in regno cælorum profert testimoniũ de F
veteri & nouo testamento. Secundo, quòd in veteri testamento nulli poterant esse scribæ & legis doctores & sacerdotes, nisi ex tribu Leui &
genea

a genealogia eius. Vnde istæ pugnæ legis ortæ fuerunt. Prima, an alius posset ex officio ordinario dicere, quàm de genealogia Leuitica. Et in hoc ante aduentum Christi erat pugna rixosa. Leuitæ enim dicebant nullum posse esse scribam & B doctorem legis, nisi ex genealogia Lewitica, dicente Moyse ad populum Deuteronomi vltimo capitulo: Lewitæ docebant iudicia tua Iacob, & legem tuam ô Israël. Econtra Ionatham Ben Ooziel dicebat, quod etiam genealogia Iudaica C poterat docere. Vnde in Targum Genesis quadragesimonono traducit: Non auferetur sceptrum de Iuda, & scriba de filiis filiorum eius, donec veniat Messias. Qui verò erant de tribu Issachar dicebant, quòd etiam de sua genealogia poterant esse doctores. Nam in primo libro Paralipomenon duodecimo capitulo dicitur: De filiis Issachar erant viri eruditi, qui nouerunt singula tempora ad præcipiendum quid deberet agere Israël Plures alij volebant, quòd ex omnibus tribubus & genealogiis etiam conuersorum ad Iudaismum poterant esse doctores, quia interfectis legis doctoribus & Zanedrim. Herodes posuit Zanedrim ex neophitis & proselitis, qui dicti sunt Pharisæi & Scribæ. Vnde & Mayr author totius doctrinæ Talmudicæ fuit Idumæus conuersus ad Iudaismum, vt sparsim in Talmud. traditur, & Rabi Moyses Aegyptius narrat in prologo summæ de autho-

ritate

ritate Talmudica Et ita hæc quæstio de genealogia doctoratus nunquam fuit definita. Secunda fuit de sacerdotio, quia solùm eo fungebantur qui erāt de genealogia Leuitica, vt Leuitæ probabant ex traditis à Moyse. Alij verò dicebāt, quòd qui etiam ex gentilibus conuersi, transissent in tribum Leuiticam. poterant esse sacerdotes, quia Moyses dicit de comestione agni, Exodi capitulo duodecimo: Si quis peregrinorum voluerit in vestram transire coloniam, circuncidatur, & ita comedat phase. Et mox subdens legem vniuersam: Eadem inquit, lex erit indigenæ & colono. Ergo eadem lex & ius erit colono, transeunti in coloniam & genealogiam Leuiticam, sicut & Leuitis. Et confirmabant, quia omnes pagani transeuntes in genealogiam Meßiæ, erunt etiam sacerdotes. Itaque hæc & huiusmodi pugnæ, & genealogiarum interminatarum rixæ erant, & ita vocabantur. Hymenæus autem & Alexander, quum non possent euincere beatum Paulum, vt auerterent ab eo Christianos ad circuncisionem & obseruantiam cerimonialium, conuersi sunt ad blasphemias & iniurias sub nomine doctrinæ dicentes, quòd CHRISTVS non venit legem soluere, sed adimplere, quæ præcepit, quòd nemo doceat aut sacerdotio fungatur quàm tribus Læuitica, aut saltem qui in eius coloniam transiuisset, quódque Paulus solus contra Christum

& Moys

A & Moysen, quum sit de tribu Beniamin, temerariè decipiendo Christianos, docet, & instituit Leuitas & Episcopos Gentiles, qui non transiuerũt in coloniam & domum Leuiticam, quales erant Lucas, Timotheus, Syluanus, &
B Titus, & huiuscemodi. Atque his publica prædicatione iniuriis infamabant beatum Paulum, tam apud Iudæos, quàm apud Galatas & Corinthios, quibus Epistolas Paulus contra eos scripsit. Nam & ad Hebræos scribit
C quòd sacerdotium Christi nullam debet sequi genealogiam Aaroniticam, & ritum, sed debet esse secundum ordinem Melchisedech, cuius nulla scribitur genealogia sed omnes amplectitur ad suam dignitatem. Vnde translato sacerdotio, cuius ius erat apud Leuitas, necesse vt legis Leuiticæ cuius erat docere, translatio fieret, & impleretur dictum Hieremiæ de lege noua Meßiæ, quæ veterem excluderet. Et ideo lex vetus dum mutatur impletur, quæ se mutandam asserit in aduentu Meßiæ, ac propterea Christus nec vnum iota soluit à lege veteri dum illam mutat, quia hoc iota erit ibi, & apex, quod illam in nouam mutaret. Ad Galathas verò scribens, quòd non vt illi Hymenæus & Alexander à Talmudicis fabulis & hominibus didicit euadere, sed reuelationem Iesu Christi. Et excommunicat eos in communi dicens: Quicunque etiam si angelus de cælo, aliud prædicat

quàm prædicauerim vobis, anathema sit, & ex- A
clamans: O inquit, insensati Galatæ, quis vos
fascinauit, non credere veritati, ante quorum
oculos Iesus Christus proscriptus est in vobis cru
cifixus? Tam stulti estis, vt quum spiritu cœpe-
ritis, nunc carne consumamini. Lege totam epi- B
stolam saluberrimam, reuocatiuam ad Euange-
licam legem. Et quia hi duo principes factionis
hæreticæ contra beatum Paulum more hæreti-
corum sanctimoniam & Christi seruitutem
ostendebant & peritiam in lege, & ob id erant C
in æstimatione apud Corinthios, idcirco ipse
Paulus eos reuocans per duas epistolas, etiam
in æmulos eos multa dixit, vti est in prima epi-
stola. Perdam sapientiam sapientum dicit Do-
minus. Et item, non veni ad vos in sublimitate D
sermonis. Quia non spiritum & sapientiam hu-
ius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo
est. Et ibi excommunicat eum qui materteram
duxit vxorem, permissu dictorum, qui ad legis
obseruantiam Talmudicam inducebant. Et in E
fine primæ epistolæ, excommunicauit eosdem in
communi dicens: Si quis non amat dominum no
strum Iesum Christum, sit anathema Marana
tha. Et in secunda epistola contra eosdem falsos
Apostolos, quos adeo æstimabant Corinthij, vt F
nihil supra. Incipimus ne hoc, inquit, denuo com
mendare? Aut nos egemus sicut quidam com-
mẽdatitiis epistolis ad vos aut ex vobis? Et item
in ead

A in eadem epistola contra eosdem: Non enim prædicamus nosmetipsos, sed dominum Iesum Christum. Et item: O Corinthij separamini de medio eorum dicit Dominus: Et item. Quod facio & faciam, facio vt amputem occasionem eorum,
B qui volunt occasionem gloriandi in vos, sicut & nos gloriamur. Hi sunt pseudoapostoli, operarij subdoli transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum. Ipse enim Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Et subdit Apostolus:
C Quare non est mirum, si eius ministri se transfigurent velut ministri iustitiæ. Verùm cum reuocatis ad fidem gentibus, elusis à falsis fratribus, neq; desisterent maledicendo de beato Paulo & comitiua eius, & dicta Christi deprauan-
D do, fessus beatus Paulus eos nominatim excommunicauit, & beato Timotheo scripsit epistolam primam, in cuius primo capitulo denuntiat eos excommunicatos, & euitet eos & doctrinã eorum hortatur dicẽs: Rogaui te, vt ma-
E neres Ephesi cum irem in Macedoniam, vt denuntiares quibusdam, ne aliter docerẽt, neq; intenderent fabulis & genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant magis quàm ædificationẽ quæ est in fide. Finis enim præcepti est cha-
F ritas, de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, à quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes quæ loquuntur neque de

quibus affirmant. Ecce quod de genealogiis interminatis loquitur Apostolus, in quibus, & ex quibus ipsi soli volebant esse legis doctores, & non de genealogia Christi, quam omnes lucidam & terminatam habebant. Et ideo isti resistentes Apostolo volebant præcedere, & soli esse do- B
ctores ob superbiam, & non ex charitate & Zelo fidei, quā conturbabant, & scismata procurabant, ob quæ meruerunt publicè excōmunicari, vt in fine eiusdem capituli denuntiat dicēs: Hoc
præceptum tibi fili Timothee commendo secundū C
præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam cōscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt, ex quibus Hymenæus & Alexā-
der, quos tradidi Satanæ, vt discant non blas- D
phemare, Et in iiij. cap. Bonus sis minister Iesu Christi, nutritus verbo fidei, & bonæ doctrinæ, quam assecutus es. Et ideo ineptas & aniles fabulas deuita. Quæ autem sint ineptæ & aniles fa-
bulæ, in commentariis nostris super Biblia, præ- E
cipuè super Esaiam prophetam vtcunque retulimus, in quibus præcipuè versabantur Hermogenes & socius eius, qui scholas magnas in Asia regebant. Quos cum reprehenderet Apostolus,
inimici eius facti sunt, vt in secunda epistola cer F
tiorem facit Timot. j. ca. dicens: Scias quòd auersi sunt à me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phygelus & Hermogenes. Contra quos Ephesi

fort

fortiter restiterunt, atq; ideo ad vrbe Roma eis ſcribens Apoſtolus per Titicum Diaconum, eos collaudat, vt patet in Epiſtola ad eoſdem Epheſios. Hæc pro commentariis Philonis, & genealogia Saluatoris ſufficiant.

LIBER IOAN. ANNII SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS.

De primis tẽporibus, & quatuor ac viginti regibus Hiſpaniæ & eius antiquitate.

DE TEMPORIBVS priſcis.

CAPVT I.

QVi de temporibus emendatius ſcribunt, aiunt Deucalionem natum anno ſecundo Spheri Aſſyriæ regis, & iam duos & octoginta annos natum, afflictum fuiſſe diluuio, vt refert Xenophon chronographus. Hunc ſequuti videntur Beroſus & Euſebius, qui à ſecundo Spheri anno vſque ad trigeſimumquartum Spæreti, quo diluuium Deucalionis accidiſſe referunt, duos & octoginta ſupputant annos. Annus porrò ſecundus Spheri quo ortus eſt Deuca-

lion, is erat Hebraicæ seruitutis in Aegypto qua- A
dragesimusoctauus, vt Eusebius rectißimè annotauit. Ab eo autem anno seruitutis vsque ad principium vniuersalis diluuij sub Noa, annos septingentos, & menses fermè decem Moyses cõputat. Totidem ex Chaldæis Berosus enumerat. B
Pares & Latinis Solinus in capitulo de Creta supputat dicens: Meminisse, inquit, par est à primo diluuio sub Ogyge notato, quando diem cõtinua nox inumbrauit mensibus ix. & amplius, vsq; ad Deucalionem DCC. annis medium æuũ C
dari. Quare nos à diluuio Noæ cognomento Ogygis, vt tradit Berosus & Phœnices, tempora exordiemur, eaq; sic partiemur. A diluuio ad xliij. annum Nini regis Assyriorum, anni numerantur à Beroso ducenti nonagintaduo. Totidem D
Moyses enumerat Gen. cap. xj. ab eodem diluuio vsq; ad ortum Abrahæ. Quare castigatißimè posuit Eusebius Abraham ortũ anno Nini xliij. Porrò à xliij. anno Nini ad conditam Troiam Eusebius & Berosus enumerant annos quingẽ- E
tos & trigintaocto, & ab eodẽ ortu Abrahæ ad Christũ Eusebius notat annorũ duo millia viginti quinq;. Quare à primo diluuio notato sub Noa Ogygio vsq; ad conditã Troiã colliguntur anni triginta & octingenti, & ab eadẽ inundatione F
vsque ad Christum decẽ & septem supra trecentos & duo millia. Hos igitur perpetuo annotabimus cum adiectione à condita Hispania.

De antiquitate Hispaniæ.

CAP. II.

TEmpore Nini fuêre Hispanis literæ, poësis, & philosophia moralis. Hoc pendet à Beroso, Strabone, & Hispanica memoria. Berosus etenim scribit Tubalem primũ Hispaniæ regem formasse Hispanos legibus, anno quarto Nini, & memoria Hispanica quam Strabo refert in primo libro, asserit se ante Strabonem assecutam fuisse literas, leges, & carmina sex mille annis. Teste autem Xenophonte chronographo de diuersitate annorũ Priscarum gentiũ, Iberici anni quadrimestres erant, ac propterea sex mille Iberici anni, duo millia solariũ efficiunt. Quos si ab Augusto circa quẽ floruit Strabo numeremus, perueniemus ad tempora eiusdem Nini. Rursus à quarto anno Nini vsque ad octogesimum ante Troianum excidium, fermè octingẽtos annos Eusebius supputat. Eóque anno, vt Eusebius notat, Cadmus ob Zelotypiam Priscæ vxoris, certamen passus, ob quod teste Spingha & Palæphato, coactus est à Samothracia in græcas Thebas commigrare, vbi primus, vt aiunt, græcas literas formauit. Ergo fermè octingentis ante annis Hispani claruerunt philosophia & literis, quàm Græci elementa literarum à Cadmo assequerentur: Tanto videlicet Hispaniæ quàm Græciæ antiquior est splendor & philosophia.

De origine Hispanicæ gentis.

A

CAP. III.

IN vniuersam Hispaniam principio gentium penetrarunt à Caspiis, Iberi, Persæ, Phœnices, Pœni, Celtæ, vt in tertio naturalis historiæ Plinius astipulatur, & M. Varro testatur, & Cato de originibus retulit, fabulosáque arbitrantur esse, quæ Græci fingunt de Hercule & Pyrene, & Luso, & Pane, & eiusmodi viris Græcis. Sunt autem Iberi & Aramei Scythæ Caspij, quos Persæ Sagas appellant, Persæ verò sub Caspiis Corsi à Sagis appellantur, vt in quinto naturalis historiæ Plinius tradit. Quos verò Persæ & Hebræi proferunt Corsum & Quorem, Græci pronuntiant Cyrnum & Cyrum. Quare Iberi Sagæ Saguntum, Persæ verò Corsi primi incoluêre Corsicam, quam Græci vocant Cyrnũ. Ex his igitur coloniis primis omnes insulæ Sicilia, Corsica, Sardinia, vsque Baleares, simul & tota Hispania genus traxerunt. Porrò quum Gothi & Alani à Caspiis in Europam se primùm diffuderint, híque post Christum in tanto in Hispanias penetrauerint, atque ad hanc ætatem regnauerint, consequens necessario est, vt posteri Gothi non variauerint priscam originem Hispanicæ gentis. Hæc est igitur tum inuariata, tum maximè vera vestra origo Rex, & Regina Ferdinande & Helisabet Catholici principes.

De

A De primo Hispaniæ Rege Tubale.
CAP. IIII.

Diuus Hieronymus & Eusebius aiunt Tubalem quintogenitum Iapeti filij Noë, primogenitum omniũ Hispaniæ regum fuisse. Idq; B Iosephus concedit ex Hebræis, & Berosus ex Chaldæis, qui ait eum condidisse Hispaniam anno à diluuio centesimo quadragesimotertio, qui erat annus duodecimus Saturni Babylonici Nymbroti, ante Troiam conditam annis septem C & triginta supra sexcentos, & ante annũ Christianæ salutis annis quatuor & septuaginta supra centũ & duo millia Vrbs nomini suo dicata Tubal est in Bætica, vt patet ex Pomponio Mela. Huic præcipuum studium fuit greges & D armenta atque iumẽta inducere. Tum quia Hispania hæc quàm maximè parit, tum præcipuè quia eadem mortalibus ad esum, victum, & tegumentum & alia necessaria erant, tum vel maximè quia etiam inter primas diuitias & E delitias ea tempestate posita erant. Huiuscemodi *studium Aramei Tharacoam vocant, id est, pastorum congregationem, vt tam Hieronymus quàm Talmudistæ exponunt. Hinc Tubali Tharaconem munus indidit cognomentum, à F quo non dubium est Tharaconam dictam, sicut à coloniis suis Sagis Saguntum nomen accepit vetustißimum. Hic teste Beroso Hispanos formauit legibus anno quarto Nini. Quod profectò*

satis congruit supradicto veteris Hispaniæ te- A
stimonio quod supra ex Strabone produximus.
Idem Berosus tradit anno x. Nini, & eiusdem
Tubalis anno cxv. patrem Noam cognomento
Ianum à Phœnicia & Aphrica in Hispanias
traiecisse, & dimisisse Tubali, suo ex filio Iapeto B
nepoti duas colonias à suo proprio nomine dictas
Noælas & Noæglas, quanquam Noægas &
Noælas scribat Plinius in iij. natural. histor.
cap. xxj. Rursus idem Berosus ait eum regnasse
vsque ad quadragesimum tertium Nini annũ, C
qui à condita ab eo Hispania est annus quin-
quagesimusquintus supra centesimũ. Ergo quin-
quennio prius quàm obiret Tubal ortus est A-
braham Nam xliij. anno Nini genitus est, vt
supra retulimus. D

De secundo Hispaniæ Rege Ibero.

CAP. V.

SVccessit patri Tubali Iberus filius anno Ni-
ni quadragesimonono, vt Berosus scribit, id E
est, à diluuio anno ducẽtesimo nonagesimonono:
à condita verò Hispania, centesimo quinquage-
simosexto: ante autem Troiam conditam, primo
& trigesimo supra quingentos: & ante salutem
Christianã, decimosexto supra duo millia. Qua- F
re ab Iberis Caspiis tota Iberia dicta est, & Cel-
tis, teste M. Varrone, pars proxima Galliæ Cel-
tiberia nuncupatur ab historicis: & ab Ibero
Rege

Rege dictus est Iberus amnis, & Iberi qui illum circumincolunt cognominantur. Hic fluuius, teste Alberto magno, Solino, & Diodoro in sexto libro, oritur sub Pyrenæi radicibus in Cantabris, & flexuosè serpens sub Ferrariæ promõtorio mergitur in Baleare pelagus, commercio diues, & ab authoribus nominatus. Regnauit autem vsque ad annũ trigesimum tertium Semiramidis iuxta, id est, annis triginta septem, vt in Eusebio computatur.

De tertio Hispaniarum Rege Iubalda.

CAP. VI.

SVmpsit Hispaniarum Imperium tertius Iubalda, à quo mons Iubalda nomen accepit, teste Beroso, quanquam scriptores in Ptolemæo non castigatè scribant Iubeda, & corruptissimè Mauri Gybaltar nomen Hispanis reliquerint. Cœpit autem regnare anno trigesimoquarto Semiramidis, vt ait Berosus, id est, à diluuio trecentesimo trigesimosexto. Ab ortu verò Abrahæ, quadragesimotertio: & à condita Hispania, centesimo nonagesimotertio. Ante verò conditam Dardaniam, quadringentesimo xciiij. Et ante annum Christianæ salutis primo & octogesimo supra mille nongentos. Anno decimoquarto Iubalis fuit annus à diluuio trecentesimus quinquagesimus. Ergo anno decimoquinto Iubalis concessit naturæ Noa pater, cognomento

Ian

Ianus Ogyges. Rursus anno trigesimosecundo A
Iubalis fuit septuagesimusquintus Abrahæ.
Ergo eo anno facta est illi repromissio Christianæ salutis, vt patet Genesis duodecimo capitulo, vt benedictio paganorum non in nomine Dei
Israël, sed in nomine seminis Abrahæ, siue Chri- B
sti Dei fieret, dicente & exponente id Esaia capitulo sexagesimo secundo. Relinquetis, inquit, vos Israëlitæ nomen vestrũ ad maledictionem electis meis, & seruos suos Deus vocabit alio
nomine, in quo qui benedicetur aut iurabit, in C
Deo benedicetur, Amen. His temporibus Hercules Libyus ortus est, ante Græcum Herculem annis fermè septingentis, qui Aegyptios annos fermè decies mille efficiunt, vt Diodorus contra
Græcos arguit in primo libro. Regnauit Iubal- D
da teste Beroso à trigesimoquarto anno Semiramidis vsque ad decimumoctauũ Arij, id est, annis sexagintaquatuor, vt in Beroso & Eusebio colligitur. Septennio ante Iubalis mortem,
centenario iam Abraham oritur Isaac. E

De Brygo quarto Hispaniæ Rege.

CAP. VII.

BRygus Hispanis imperat teste Beroso anno
decimonono Arij, id est, à diluuio quadrin- F
gentesimo. A condita verò Hispania ducentesimo sexagesimoseptimo, & ab ortu Abrahæ anno centesimooctauo. Ante autem Dardaniam

con

A conditam quadringentesimo trigesimo, & ante annum Christianæ salutis Millesimo nongentesimo decimoseptimo. Brygum appellant Aramei Castellanum. Brygolam verò Castellum. Vnde Etrusci quibus ad hæc tempora plura ma-
B nent Aramea vocabula, Bricolam vocant castellum in edito positum. A duobus verò hunc arbitror hoc cognomento fuisse dignatum, & quòd insigne sibi in vexillo castellum statuerit, & quòd teste Beroso plura in tota Hispania ca-
C stella fundauerit, & Brygum nomen indiderit, præposito singulo eorum proprio nomine ducis cui illud consignabat, quod in Ptolemæo facilè patet, vt in Lusitania Laccobryga, Mirobryga, & alia plura. Et in Taraconensi Bry-
D gantum, Volubryga, compluráque eiustemodi. Plinius in quinto naturalis historiæ, capite vigesimoprimo asserit esse authores qui prodant memoriæ Brygos Europæ in Asiam traiecisse, & condidisse Brygios, quos mutata b, in ph, Phrygios dixerunt. Quinetiam in Hiberniam colonias misit, & in Alpinos, & in Tusciam, in quibus nomina extant. In Hibernia quidẽ habent fluuium Brygum, & Brigantes eius populos, & in Vindelicis Brygos & Bartobrygã, vt in Ptolemæo describitur. At in Tuscia Regio Sabatia continet agrum Brygianum, in quo postea fundatum oppidum Brigianum dicitur, quamuis g, in cc, commutet vulgaris sermo, vt

Bry

Brygolam, Brygũ, Brygianum, dicimus Bryccolam, Bryccum, Bryccianum. Corruptè verò Bracchianum. sicut & illius proximum agrum amnis Laronis dicunt Anguillariam, quum amnis Lara dici debeat. Submutauit enim pluries nomina. Nam primo à duce Brygianum, inde Arcennum ab arce Veientum. Postea Arceanum & Barceanum, & corruptè Braccianum. Regnauit Brygus teste Boroso, vsque primum annum Balanei, id est, annis quinquagintaduobus, vt Eusebius aperit. A B C

De Tago quinto Rege Hispaniæ.

CAP. VIII.

T*Agus quintus rex Hispaniæ cœpit teste Beroso anno primo Balanei Xerxis, id est, à diluuio quinquagesimosecundo supra quingẽtos, & à condita Hispania trecentesimonono. Porrò ante conditã Troiam trecẽtesimo septuagesimooctauo, & ante annũ Christianæ salutis sexagesimoquinto supra octingentos & mille. Ab hoc Tagus fluuius nomen accepit vt ait Berosus, diues piscatura & aureis arenis, vt Plinius scribit, & Solinus confirmat, de quo Iuuenalis in Satyra tertia: Tanti tibi non sit opaci omnis arena Tagi. Hunc Berosus Tagum Orma, Moyses verò per synæreticam compositionem Tagorma nuncupat. Posuit hic colonias Tagas in Caspiis, & Tagorma in Aphrica.* D E F

Vnde

A Vnde in Hispanias traiecit, vt ea loca in Ptolemæo memoriæ traduntur. Regnauit autem annis triginta, quibus & Balaneus Xerxes.

De Beto sexto Rege Hispaniæ.

B CAP. IX.

ANno primo Armatritis, teste Beroso, cepit regnū Hispaniæ Betus, id est, à diluuio quadringentesimo octogesimosecundo, & à condita Hispania trecentesimo trigesimonono. Ante
C verò Troiam conditam trecentesimo quadragesimooctauo, & ante Christianam salutem trigesimoquinto supra octingētos & mille. Talmudistæ aiunt Betum per æ, diphthongon scribendum esse Bætum, quòd Etrusci transpositis
D vocabuli literis a e, pronuntiarunt Beatum Latini felicem. Hinc Bætus & Bætica, beatus & beata patria est & felix, quam Homerus & Græci campos elysios dicebant, vti Strabo in primo libro retulit. Hebræi verò Betum à bethin
E dici volunt, quod Hieronymus interpretatur locus vitæ meæ, id est, felicitatis optatæ, quæ cuique est locus vitæ & campus elysius. Hanc vos felicitatis auspices, felicissimíque Hispaniæ Reges Ferdinande atque Isabella è manibus
F impiorum, vt Aegyptius Hercules è manibus Geryonum, eripuistis. De Bæti eius fluuio atque saluberrimo aëre historici plura dicunt. Seneca verò Cordubensis in Medæa sic habet.

Non

Nomen qui terris dedit Betis suis Pulsans Hesperia maria languido vado. Et in Satyra Iuuenalis inquit: Præcipitare volens etiam pulcherrima vestem, Atque aliâs quarum generosi graminis ipsum Infecit natura pecus, sed & egregius fons Viribus occultis, & Beticus adiuuat aër. Et Martialis, inquit, Betis oliuifera crinem redimite corona Aurea qui nitidis vellera tingis aquis. Regnauit hic Betus annis trigintaseptem, & anno sequente Geryon tyrannidem assumpsit, vt Berosus asserit. A B C

De Geryone septimo Rege Hispaniæ.

CAP. X.

GEryon Afer teste Beroso tyrannidem assumpsit anno trigesimosecundo Arma tritis, id est, à diluuio quartodecimo supra quingentos, & à condita Hispania trecentesimo septuagesimoprimo. Ante verò Troiam conditam trecentesimo decimosexto, & ante vniuersalem salutem orbis tertio supra octingentos & mille. Dictus est autem Geryon à vocabulo Aphro, & propriè Hebræo Gera, id est aduena, quod teste Beroso ex Mauritania Hispaniam inuasit atq; aduenit. Fuit autem illi cognomentum Arameè Deabo, Græcè Chryseo, Latinè Aureo, quòd à diuitiis nomen contraxerat, vt Berosus scribit, & Diodorus in quinto confirmat. Regnauit autem vsque ad vigesimum octauum annum D E F

A *Bel Ochi, vt Berosus scribit, id est, annis trigin tatribus, vt in Eusebio numerantur.*

De Trigemino Geryone octauo rege Hispaniæ. CAP. XI.

B

ANno Bel Ochi vigesimonono, vt ait Berosus regnauerunt filij Deali Lomnimi, id est, philarchæ ac exercituum principes, vt diuus Hieronymus interpretatur, quos nostri tri-
C *geminos Geryones vocant, quia tres Geryonis filij fuêre. Cœperunt autem anno supradicto Bel ochi, à diluuio autem quadragesimonono supra quingentos, & à condita Hispania ccccvj. Ante autem conditam Troiam ducentesimo octogesi-*
D *moprimo, & ante humanam salutem millesimo* DCC. *sexagesimo octauo. Teste autem Beroso his regnantibus, & cum aliis orbis principibus consciis Typhœus Aegyptius peremit fratrem suum Osiridem, cognomento Iouem iustum, iu-*
E *stè imperantem. Quare, vt idem tradit, & Diodorus post eum paßim repetit in libro primo, secundo, quinto, & sexto, Libyus Hercules Osiridis filius, in vltionem paternæ cædis, bello facinorosis per totum orbem indicto, patruum suum*
F *Typhœum in Aegypto iugulauit, Busiridem in Phœnicia deleuit, iuniorem Typhœum in Phrygia enecauit, Milynum maris præfectū in Creta obtruncauit. Antheum Libycis harenis strauit,*

& in Hispania tres Geryones singulari prouocatos certamine sustulit, & contra Lestrygones in Italiam profecturus, vt ait Berosus, creauit Hispaniæ regem Hispalum. Regnauerunt autem Geryones, vt Berosus insinuat, vsque ad trigesimumsextum Balei regis, id est, annis quadragintaduobus. A B

De Hispalo nono Rege Hispaniæ.

CAP. XII.

Hispalus, teste Beroso, regnauit anno trigesimosexto Balei regis, id est, à diluuio nonagesimo anno supra quingentos, & ab Hispania condita trecentesimo quadragesimoseptimo. Ante autem Troiam conditam ducentesimo quadragesimoprimo, & ante Christianam salutem vigesimoseptimo supra septingentos & mille. Ab hoc dictam esse Hispalim vrbem nomen accusat, neque arbitror dici à palis, sed ab Hispalo rege, & eius coloniis Hispalis Scythiæ populis, quos secum adduxit Hercules per orbem, vt etiam Toletanus clarus historicus Rodericus commemorat. Hunc fuisse filium Herculis ex eo constat, quod Hispanus & Iliberia illius filia, nepotes Herculis ab Hispanis scriptoribus memorantur, quanquam vitio scriptorum à Berosi originali deciderit. Regnauit autem vsque ad finem regni Balei, id est, decem & septem annis. C D E F

De

A

De decimo Hiſpaniæ Rege Hiſpano. CAP. XIII.

ANno primo Altadis, regnauit nepos Herculis Hiſpanus, qui à diluuio eſt annus ſe-
B *ptimus ſupra ſexcentos, & à condita Hiſpania quadringenteſimus ſexageſimuſquartus. Et ante Troiam conditam ducenteſimus vigeſimuſtertius, & ante humani generis Saluatorē milleſimus ſeptingenteſimus decimus. Quūmque*
C *omnium conſenſu Hiſpania nomen acceperit ab iſto nepote Herculis, conſequens neceſſariò eſt, vt ante hunc nouem præcedentium regum cognominibus appellata de more vetuſto fuerit, qui cum Cato ſimul vitio ſcriptorum à Beroſo decidit. Regnauit autem Hiſpanus duobus & triginta annis, quibus & Altades.*

De Libyo Hercule, vndecimo Rege Hiſpaniæ. CAP. XIIII.

E *POſtquam Hercules Italia cōpoſita functus eſt omnibus laboribus, teſte Beroſo, ab Italia anno decimonono Altadis in Hiſpanias rediit, vbi eius nepos Hiſpanus regnabat. Quumq; Hiſpanus naturæ conceſſiſſet vltimo anno Altadis, ipſe Hercules ſenex admodum regnum Hiſpaniæ iniit anno primo Mamiti: à diluuio, trigeſimonono ſupra ſexcentos: & ab Hiſpania condita, quadringenteſimo nonageſimonono:*

& ante Christianam salutem, millesimo sex- A centesimo septuagesimo octauo. Regnauitq; ibi vsque ad decimumnonum annum eiusdem Mamiti, & obiit. Cuius oßibus opulentum sepulchrum atque templum condidére Hispani apud Gades, vt Pomponius Mela exprimit Berosum B secutus. Idem Berosus ait eius nomini Libyo ædificasse ac dicasse vrbes Libysoson, Libysocam, Libuncam, Liboram. Quas etiam Ptolemæus describit. Plinius in tertio naturalis historiæ capite quarto adserit Libysosam vocatam fuisse C à Romanis Foraugustanam, & illi ius Italicum tributum. Ergo regnauit vsque ad decimumnonum annum Mamiti.

De Duodecimo rege Hispaniæ Hespero. CAP. XV. D

FErt Rodericus Toletanus Herculem duxisse secum Atlantem, qui circa tẽpora Moysi floruit. Hunc Berosus non Maurum, sed Italum fuisse tradit. Huic frater erat Hesperus, vt scribit Iginus, quẽ sibi successorem Libyus Hercules E reliquit. Regnauit teste Beroso vsq; ad vltimũ annũ Mamiti, id est, decem annis: quippe quia Italus Atlas illum ab Hispania pellens, in Italiam coëgit, vt scribit Iginus, ac propterea Hispaniam & Italiam Hesperias dictas ab Hespe- F ro rege, non à sydere, vt fingunt Græci, probat. Nam eadem ratione intermedia Gallia diceretur Hesperia, quia sicut eo sydere ab Italia in

Hispan

A Hispaniam, ita & in Galliam nauigãt Græci. Cœpit autem regnare in Hispania Hesperus, anno Mamiti vigesimo, succedens Herculi Aegyptio anno à diluuio sexcentesimo quinquagesimooctauo: & à condita Hispania, quingẽtesimo
B decimosexto. Porrò ante Troiam conditam, centesimo septuagesimoprimo: & ante vrbem Romã, sexcentesimotertio: & ante humanatum Deum, millesimo sexcentesimo quinquagesimooctauo.

De decimotertio rege Hispaniæ Atlante Italo. CAP. XVI.

C KItyn Atlas, teste Beroso, regnauit apud Hispanos anno primo Mancalei, id est, à diluuio. sexcentesimo sexagesimonono: & à condita Hispania quingentesimo vigesimosexto.
D Porrò ante Troiam conditam, centesimo sexagesimoprimo: & ante vrbem Romam, quingentesimo nonagesimotertio: ante verò Christianam salutem, millesimo sexcentesimo quadragesimooctauo. Tres fuisse Atlantes Seruius tra-
E dit super Aeneida Vergilij. Primum omnium Maurum, postremum omnium Græcum, horum medium socerum Coriti Hetrusci Atlantem Italum fratrem Hesperi, quem Berosus vocat Atalum Kityn. De hoc sermo factus est.
F Regnauit teste Beroso, vsque ad duodecimum annum dicti Mancalei, & creato Rege filio Sicoro, ipse in Siciliã, deinde in Italiam ad Coritũ adnauigauit, vt in histor. Hetrusca probatur.

De decimoquarto Rege Hispaniæ Sicoro. CAP. XVII.

A

REgnauit Sicorus, teste Beroso, decimotertio anno supradicti Mancalei, id est, à diluuio, sexcentesimo octogesimosecundo. A condita verò Hispania, quingentesimo trigesimo B octauo: ante Troiam, centesimo quadragesimooctauo: ante vrbem Romam, quingẽtesimo octogesimo. Et ante annos salutis, millesimo sexcentesimo trigesimo quinto. Ab hoc pars Hispaniæ Sicora dicta fuit, vbi est fluuius Sicoris. De hoc C Lucanus: Hesperios inter Sicoris non vltimus amnis. Règnauit vsque ad septimum annum Mameli, vt insinuat Berosus, id est, annis quadragintaquinque. Sub hoc Sicoro hæc contigerunt. Primùm, quia vigesimus annus Sicori D erat secundus Spheri, quo ortus est Deucalion saluator Thessaliæ. Item decimusnonus annus Spheri est trigesimusseptimus Sicori. At decimonono anno Spheri natus est Hebraicæ seruitutis saluator Moyses, vt Eusebius notat. Ita sub E Sphero & Sicoro nati sunt duo saluatores, alter à diluuio ereptor, alter à seruitute.

De Sicano decimoquinto Rege Hispaniæ. CAP. XVIII.

F

SIcanus patri succeßit, vt Berosus tradit, anno Mameli octauo, id est, à diluuio septingentesimo vigesimosexto, & à cõdita Hispania, quing

A quingentesimo octogesimotertio. At ante Troiam, centesimoquarto: & ante vrbem Romam, quingentesimo trigesimo sexto: & ante Christianam salutem, millæsimo quingentesimovndecimo. Sicanum nomen Siculis & Italis tri-
B butum legimus, & celebre nomen est apud historicos & poëtas. Regnauit autem, vt Berosus indicat, vsque ad octauum Spareti, id est, annis vno & triginta. vt in Eusebio colligitur.

C
De Siceleo decimosexto Rege Hispaniæ. CAP. XIX.

SIceleus regnare cœpit paulò post Iasium Tuscum fratrem Dardani qui Troiam condi-
D dit, & primum Atheniensium regem priscum Cecropem, vt Berosus notat, anno nono Spareti: à diluuio, septingentesimo quinquagesimo septimo. Et à cōdita Hispania, sexcentesimo decimoquarto. Sed ante Troiam, septuagesimotertio:
E ante vrbem Romam, quingentesimo quinto: & ante aduentum magni Mesiæ, millesimo quingentesimo sexagesimo: ætatis autem Moysi, quadragesimoprimo, & Deucalionis quinquagesimooctauo. Ab isto Siceleo & filio Itali Siculi
F dicti fuerunt, vt Dionysius Halicarnasseus in primo libro recitat. Vt autem Eusebius & Berosus conscribunt, diluuium in Thessalia accidit anno Spareti trigesimoquarto, Deucalionis

octogesimosecũdo, Moysi sexagesimosexto. Huius autem Sicelei anno trigesimoquinto Ascatadis verò quarto, Io Aegyptia soror Osiridis reuersa est in Aegyptũ, & Isis dicta ob beneficium traditæ humano generi artis pistoriæ, vt Xenophon refert, & Eusebius notat. Et vt Berosus prosequitur, lis orta inter Dardanum & Iasium de regno, in qua contentione quum Iasius atque Tusci ab Hispania euocassent Siceleum, soli Aborigines sequebantur Dardanum, omnis verò Italia & Siculi cum Siceleo fouebant partes Cybeles & Iasij. Quumq; dolo Iasium Dardanus peremisset in Vetuloniæ agro ad thermas Iasinellas, Siceleus Aborigines exclusit, & Dardanum Italia pepulit, & in Samothraciam coëgit, vt Latina historia tradit. De quo Vergilius septimo Aeneidos:

Dardanus Idæas Phrygiæ penetrauit ad vrbes,
Threïciamq; Samum, quæ nunc Samothracia fertur.
Hinc illum Coriti Turrena à sede profectum, & reliqua.

Hæc fuit prima intestina Italiæ rixa, ob quam Aborigines infensi Siculis, post occasione data contra eos, socia arma Pelasgis iunxerunt, & ab Italia in Siciliam coëgerunt, vt in primo libro Dionysius Halycarnasseus commemorat. Eodem anno obiit Siceleus, quo & Iasius relicto filio Luso. Regnauit autem vsque ad decimumter

A mumtertium annum Ascatadis, id est, quatuor & quadraginta.

De decimoseptimo Rege Hispaniæ Luso. CAP. XX.

B NOn est Lusus hic Græcus, sed Hispanus filius Sicelei, qui regnare cœpit anno Ascatadis decimotertio: à diluuio, octingẽtesimoprimo: & à condita Hispania, sexcentesimo quinquagesimooctauo: & ante Troiam, vigesimono-
C no: & ante vrbem Romam, quadringentesimo sexagesimoprimo: & ante humanam salutem, millesimo quingentesimodecimosexto. Ab hoc Luso dictam Lusitaniam omnes concedunt. Lusum verò nominatum, quòd more Arameo vbi-
D que sacra ludis & saltu agebat, vti quandoque Dauid ante arcam egit: & Tuscis Lucumonibus erat moris, vt de conditore Lucensium Festus insinuat. Hic mortuo patre Siceleo in Italia, rexq; creatus multas duxit ex amicis Ita-
E liæ colonias in Lusitaniam, faciuntq; argumẽtum complura vetusta locorum & gentium nomina Italis & Lusitanis communia apud veteres Geographos seruata, quanquam nunc variata fuerint. Huius anno vigesimooctauo Dar-
F danus, qui à Turrena sede Coriti in Samothraciam profugerat, teste Vergilio, Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. Et Troiam condidit, quam à se primò Dardaniam nominauit, anno sexto

Aegypti fratris Danai Aegyptij, vt Euse- A
bius rectißimè annotauit. Regnauit autem Lusus vsque ad annum septimum Aegypti, id est, annis triginta.

De decimooctauo Rege Hispaniæ Siculo. CAP. XXI. B

SIculus, teste Manethone, regnauit anno Aegypti octauo, id est, à diluuio octingentesimo trigesimosecundo: à condita Hispania, sex- C
centesimo octogesimonono. Et à condita Troia, secundo: sed ante vrbem Romam, quadringentesimo trigesimo: & ante annum salutis, millesimo quadringentesimo octogesimoquinto. Notandum est hoc loci olim Hispanos non propriè D
habuisse reges, sed electißimos duces, vt Trogus scribit, & Iustinus abbreuiat in quadragesimotertio libro. Cui argumento est, quòd suos principes vocabulo Arameo Iberico vocabant, non Ry, id est, reges: sed Sic, id est, duces. Vnde E
Orum, Anum, Eleum, Vlum, dixerunt Sycorum, Sicanum, Siceleum, Siculum, nomine ducum. Hic Siculus iunior dictus est, per distinctionem prisci filij Itali. Regnauit hic Siculus ad principium Menophis regis Aegypti, vt insi- F
nuat Manethon, id est, annis fermè sexaginta, vt in Eusebio supputamus.

D

De decimonono Rege Hispaniæ Testa. CAP. XXII.

TEsta, vt ait Manethon, regnauit primo anno Menophis Regis Aegypti: à di-
B luuio, octingentesimo nonagesimotertio: & à condita Hispania, septingentesimo quinquagesimo: & à condita Troia, sexagesimoquarto. Ante verò vrbem Romam, trecentesimo sexagesimooctauo: & ante annum Christianæ salu-
C tis, millesimo quadringentesimo vigesimoquarto. Hoc eodem anno, vt Eusebius notat, filius Dardani Erichthonius regnare cœpit, secundus rex Troiæ. Hic Testa, vt ait Manethon, fuit oriundus Libya Tritonide patria Mineruæ
D Palatuæ, condiditq; in littore Testam vrbem, à qua Ptolemæus Contestanos circa populos vocat. Eam (vt aiunt Hispani) Teucriam vocauere posteri, à Teucro Thelamonio, vt Sillius & Iustinus sunt argumento. Deinde Cartha-
E ginem nouam anno Testæ quadragesimoseptimo, qui erat septimus Zeti regis Aegypti, vt notat Manethõ & Eusebius. Tros filius Erichthonij tertius Troiæ imperauit, à quo Troia ampliata simul & dicta fuit. Regnauit Testa vsque
F ad trigesimum secũdum Zeti, vt insinuat Manethon, id est, annis septuagintaquatuor, vt in Eusebio numerantur.

De

De Vigesimo Hispaniæ rege Romo. A

CAP. XXIII.

REgnauit Romus, vt ait Manethon, anno trigesimoquinto Zeti: à diluuio, nongentesimo sexagesimooctauo: à condita Hispania, B trecentesimo vigesimoquinto: & à cõdita Troia, centesimo trigesimooctauo. Cæterum ante vrbem Romam, ducentesimo nonagesimoquarto: & ante annum salutis, millesimo trecentesimo quadragesimonono. Fuit alius Romus, qui in Latio Ro- C mam oppidulum auxit, quod Roma Itali filia condiderat, vt Berosus tradit, & Plutarchus cõfirmat in vita Romuli. Quod oppidulũ postea Romam Latina iuuentus per interpretationem Valentiam dixit. Et Euander iterato Romam D vocauit. vt Solinus testatur. Est enim idem dictu Arameè atque Græcè Roma quod Latinè Valentia, sicut & Romus valens. Ergo vrbem quam more principum à se Romus Hispanus Romam vocauit, postea Romani seruata nominis E interpretatione Valentiam ad hanc ætatem dixerunt, vrbem profecto vetustissimam ab hoc Romo conditam, & inclytam Sancto Laurentio martyre ac Vincentio confessore, Borgianaq́; domo quæ quàm maximè enituit summis pontifici- F bus, Calisto tertio, cuius auspicio Turcus in Vngaria fusus est, & festum transfigurationis institutum, & item eius nepote, nunc sanctissimo

Pont. Max. Alexandro sexto, cuius aduentu in suam Vetuloniam Iasiana & Cybelica triumphalia apparuere, quæ tempore defensoris eius Sicelei regis Hispaniæ condita fuerunt. Sub hoc pontifice maxima suspicamur in eius gloriam futura. Finiuit autem regnum Romus, vt insinuat Manethon, anno duodecimo Ramsis regis Aegypti, qui in Eusebio anni tres & xxx. enumerantur.

De Palatuo xxi. rege Hispaniæ.

CAP. XXIIII.

C Ergo quia Palatui populi circa Valentiam describuntur, consequens est ididem patrem Romum & filium Palatuum sedem tenuisse. D Ab his Palentiam conditam fuisse, deriuatio nominis est argumento, in qua olim floruit Mineruæ studium & Gymnasium generale Hispaniæ, vt in legenda beati Dominici scribitur. Regnauit autem hic Palatuus, vt Manethon insinuat, E anno octauo Ramsis regis Aegypti, à diluuio quidem vno supra mille, & à condita Hispania nongentesimo quinquagesimooctauo, & à Troia fundata centesimo septuagesimoprimo. Porrò ante vrbem Romam ducentesimo quinquage- F simosecundo, & ante annum salutis Millesimo trecentesimo decimosexto. Hoc anno, vt Eusebius notat & Manethon, Ilus filius Trois, regnauit quartus rex Troiæ, à quo Ilium dictum

simul

simul & conditum in Troia fuit. Regnauit hic A
Palatuus circa Valentiam, quem vt quidam existimant pepulit Cacus Celtiber, qui in Carpentanæ monte militiam duxerat, vbi & victoria potitus est, & monti Caco nomē ad hanc ætatem dedit, quamuis alij Canum dicant. Fe- B
cerunt autem Palatuum victum, quia adolescentulus erat. Regnauit autem hac prima vice Palatuus puer vsque ad trigesimum annum Ramsis, id est, annis xviij. vt in Eusebio supputari potest. C

De Caco vigesimosecūdo Rege Hispaniæ.

CAP. XXV.

ANtequam Hercules Græcus natus esset annis duobus & quadraginta, Cacus etiam adolescens Celtiber regnauit in Hispania, ob cu- D
ius victoriam monti Caco nomen impositum, anno Ramsis trigesimoprimo, à diluuio autē Millesimo decimonono, à condita Hispania nongentesimo septuagesimosexto, à Troiæ conditione centesimo octogesimooctauo, & ante vrbem Ro- E
manam ducentesimo quadragesimoquarto, & ante aduentum Christi Millesimo ducentesimo nonagesimooctauo. Dictus fuit Vulcani filius, quòd primus in Hispania ferrum & arma & armatam militiam, quæ Vulcano conficiuntur F
maximè docuerit. Regnauit vsque ad annum vltimum Ramsis id est, annis trigintasex. Et pulsus regno fuit, & coactus fuit in Italiam à

Pala

Palatuo, qui resumptis armis illum propulsauit ab Hispania, quoniam anno primo Amenophis mortuo Ramse, inuenitur Palatuus iteratò rex in Manethone. Non potuit igitur pelli à Græco Hercule qui non natus erat. Paulò post anno sexto dicti Amenophis ortus est, vt mors eiusdẽ Herculis probat. Nam vt idem Eusebius omnibus consentiens scribit, ab anno sexto Amenophis ad sextumdecimum Amenemis, duo & quinquaginta anni computantur, quibus vixit Hercules, & prædicto decimosexto anno Amenemis seipsum Hercules in flammas coniecit, vt omnes consentiunt. Ergo antea non potuit Hercules pepulisse Cacum, aut Argonautas cepisse, aut vastatum fuisse Ilium ab Hercule, vt mendosè in Eusebio scribitur, quia nondum natus erat Hercules. vt ex prædicto tẽpore illius interitus certißimo cõprobatur. Regnauit secundo Palatuus, non multis annis, vsq; ad ortũ Herculis.

De Erythro XXIII. Rege Hispaniæ.

CAP. XXVI.

SIcut rex Hispalus filius Herculis Libyi cognomentum hoc à coloniis habuit (nam teste Roderico Toletano Hispale Scythicæ gentes sunt) ita Erythrus à coloniis Erythreis verisimile est cognomentum desumpsisse, qui à mari rubro in Gades venientes insulam Erythram incoluere, vt Plinius in tertio naturalis historiæ insin

insinuat, & alij complures confirmant. Regnauit iste anno septimo Amenophis, id est, à diluuio M.LXI. à cōdita Hispania DCCCC.XVIII. à conditione Troiæ CC.XXXI. Ante autem vrbem Romam CC.I. & ante Christianam salutem M.CCLXXII. Perseuerauit autem vsq; ad euersionem Troiæ, id est, annis LXVIII. Anno huius XI. qui erat sexagesimus ante Troianam euersionem, venit Euander Romam. Anno eiusdem vigesimoquinto Hercules Græcus Cacum in Auentino monte Romæ insidiosè peremit. Et eodem anno in Asiam adnauigans Laomedontem quintum Troiæ regem dolo truncauit. Erat enim Alceus Hercules pirata maximus non iusti belli & ordinatæ militiæ dux. Quare Hercules annū vigesimumsextum agens Ilium vastauit. Non potuit igitur Priamus regnasse annis LVIII. post obitum Laomedontis, vt Eusebius ponit, quia tunc Hercules inuenitur decemnis sub præceptore Lino musicam discens non bella exorsus. Ergo vigesimosexto anno Erythri Caco occiso Laomedon periit, & filius eius Priamus anno sequente regnum exorsus regnauit annis quadragintaquatuor, quo anno cum Troia interiit. Quisque tamen tempora Troianorum regum emendatissima in Archilocho legat.

*

De

De Mellicola XXIIII. rege Hispaniæ.

CAP. XXVII.

AB excidio Troiano anno primo Mellicola proditur imperasse Hispaniæ, cuius propriũ nomen fuit Gargoris, dictusq; Mellicola, quòd primus Hispanos mella colligere docuit, cuius nepotis Habidis mirabilem fortunam & regnum summatim refert Iustinus in quadragesimosecundo libro Epitomatum. Hunc igitur vltimum reperire proprio nomine in authoribus cum residuis præmissis duntaxat hactenus potui, regnúmque exorsus anno primo post Troianum excidiũ, à diluuio verò, millesimo centesimo trigesimoprimo, & à condita Hispania, octauo & octogesimo supra nongentos, & ante vrbem Romam C. XXXI. simulq; ante Christum M. CLXXXVIII. Finiuit anno primo Aeneæ Syluij regis Latinorum, id est annis LXVII. Deinde ad prouincias & particularia dominia ciuitatum Hispania conuersa est vsque ad Carthaginenses, et mox ad tempora Romanorum, quæ aliquando procurabo distinctè rimari, si cum Vita concedatur commoditas.

*

F. IOAN. ANNIVS A

DE ANTIQVITATE ET REBVS ETHRVRIAE.

B

Institutio de æquiuocis prima.

ARistoteles vbique docet æquiuoca nomina prius eſſe diſtinguenda quàm diffinienda, vt euitetur obſcuritas & æquiuocatio nominum, quæ etiam eruditiſſimos capit: & errare compellit. Porrò vt authore eſt Varro de lingua Latina: obſcuræ originis nomina ſunt Diua, Volturna, Palatua, Flora, Furina, Falucer, Pomona, Pomonúſque pater: adduntur & Turrena atq; Etruria. Quare diſtinguenda ſunt hæc omnia nomina, vt reiiciamus, quod obiicitur non pertinens ad Etruſcam originem. C D

DIVA vt eſt Latinæ originis à diuinitate deriuatur, & ſignificat diuinum: vt eſt Etruſcæ originis à dio, id eſt, aëre deriuatur, vt ſub dio Etruſci, corruptè ſub diuo dicunt Latini. Inde Dius & Dia atque Dieſpiter, & Diana. Hæc Varro docet in primo de lingua Latina, vnde genitiu' Græcus Zeus, Dios, id eſt Iuppiter Iouis ab Etruſca origine deriuatur, quia barbara & Etruſca origo, antiquior eſt Græca ſimul & Latina.

VOLT

VOLTVRNA ET VOLTVRNVS Tyberis Volturnus deus Varro in primo de lingua Latina diſtinguit ſic. Volturnus, quod vt oritur in Samnio, non eſt originis Latinæ. Quod vt caput extra Latium non pertinet ad linguam Latinam, etiam ſi in Latinam linguam effluat. Quod vt ſecus mare, Colonia eſt Romana, & ad Latinam originem ſpectat. Volturnum Tyberim deum, Roma dicit eſſe ſuũ, & Etruria ſuũ. De Tyberis verò nomine anceps eſt hiſtoria, dictus ne ſit à rege Veientum, an Albanorum. Hæc ſignificat Varro. Liuius verò in iiij. ab vrbe condita. Volturnum inquit, quod nunc Capua eſt, Etruſcorum fuit. Fabius quoq; Pictor, de origine vrbis Romæ, eadem fermè dicit. Sic in fine ad verbum ſcribit. In parte inquit Romæ ſunt loca Etruriæ, Antipolis, Ianiculũ. Tyberis ipſe limes imperij Volturreni, inter veteres Ianum & Saturnum, qui à principe illius vrbe Volturrena, per ſyncopam Tyberis dictus eſt Volturnus, & ob id Tuſcus non Latinus. Quod verò Volturnum ſine ſyncopa & compoſitione eſt nomen primitiuum, notat fluuium in Samnio, & oppidum Romanum in littore, à quo Volturnus deus Tyberinus in Latio, ſicut & Volturnus vt caput imperij in Etruria.

Et ſubdens Fabius: Quamobrem inquit A
deum Tyberinum, ſuum dicit eſſe Roma,
atque Etruria ſuum, eundem Ianum Ver-
tumnum, & ab eis dictum Vadimona. Ex
his omnibus iuuentus noſtra Viterbenſis
cũ de Volturnæ nomine contentio eſt, mox B
ita diſtinguat, aut Volturna eſt nomen pri-
mitiuum ſine compoſitione ſyncopaq́;, aut
ſimplex & deriuatiuum aut compoſitũ ſyn
copatum & deriuatiuum. Si eſt primitiuũ
ſimplex & ſine ſyncopa ſignificat fluuium C
in Samnio, & oppidum in littore Latij. Si
verò ſit ſimplex & deriuatiuum, ſignificat
Capuam vt ait Liuius, quia deriuatur à co-
gnomine fluuij Volturni, qui vt in Ptole-
mæo patet oritur in Samnio & præterfluit D
iuxta Capuam, & in mare mergitur. Cæte-
rùm ſi ſit nomen compoſitum à vol, & tur-
rena, & per ſyncopam in compoſitione di-
ctum Volturna, tunc ſignificat vrbem, ca-
put imperij Thuſcorum, regiámque ſe- E
dem extra Latium in Etruria. Ergo quo-
niam accolæ Capuæ & Romani in litto-
re Latino, à Volturno dicuntur etiam ipſi
Volturni, eruditiſsimè Plinius in tertio na
turalis hiſtoriæ Volturrenos regios Etruſ- F
cos diſcreuit ab omnibus aliis dicens capi-
tulo ſexto Volturreni cognomine Etruſ-
ci, in eadem parte Volſiniẽſes. Quare quæ
cunque

cunque Volturna non eſt in eadem parte qua & Volſinienſes, illa vtique neq; Etruria cognomine neque caput imperij extra Latium eſt. Nos ergo de Volturna locuturi, illam accipimus quæ in Tuſcia erat caput imperij prope Volſinienſes, & ad cuius Regium Fanum indicebantur concilia xij. populis Etruriæ, vt Liuius author eſt.

PALATVA eſt nomen obſcuræ originis: vt eſt Latinæ, plures habet origines, ſicut & Palatiũ, de quibus Varro tradit, vbi de Palatino colle ſcribit in primo de lingua Latina. Vt verò eſt Etruſcæ originis, eſt cognomen Numidicæ Mineruæ, ad lacum Tritonidem inuentę, vt copioſè expoſuimus in opere de lacu Vadimonis Nauiſo, ibi Vadimona Palatia.

FLORA vt eſt Latinæ originis, ſignificat deam florum, de qua Ouidius in quinto Faſtorum loquitur inducens eam ita dicẽtem: Chloris eram quæ flora vocor, corrupta Latino Nominis eſt noſtri littera Græca ſono. In agro Volturreno noſtro, viculum poſuerunt Pelaſgi, quem Annales Gotifredi vocant Caſtrum Chloræ, Nam Lucum ingentem ſiue Fanum Volturnæ fama eſt veteres ſacraſſe pelaſgos, vt tradit Vergilius in octauo Eeneidos. Argumentum ei facit Volturnæ cam pus ad hanc

ætatem Pelaſgi dictus, quamuis ruſtici ge- A
minato ll,pellaſgi proferant. Vt Flora eſt
Etruſcæ originis,deriuatur à Falor,vt aiũt
Talmudiſtę,à quo falora & per ſyncopã flo
ra,eſt dea mœrentiũ.Nã Falor per ſe mœ-
ror,vt etiã diuus Hieronymus cõſentit.Sa B
crificabatur ipſi vt mœrores auferret & læ-
titiam redderet.Dicatum ei fuit oppidũ in
eodem agro Volturreno,ab eo dictum Flo
rentinum vſque ad hanc ætatem,& quarto
miliario aut paulò amplius ab eo diſtat C
Tudernum , vel corrupta prima litera in
Ptolemæo impreſſerunt Sudernum. Vtrun
que olim illuſtre vuis oppidum , vt Plinius
author eſt in decimoquarto naturalis hiſto
riæ capite quarto dicens:Tuſcis peculiaris D
eſt vua Tudernis , æquè ac eiuſdem nomi-
nis Forentia.Non enim de Florentia præ-
clara nunc vrbe intellexit Plinius, quia tũc
non extabat vrbs illa , licet accolas Arnus
aliquot haberet, Fluentinos à præfluenti E
Arno dictos,vt idem Plinius in iij.nat. hiſt.
capitulo ſexto indicat.

FVRINA vt ad linguam latinam ſpe
ctat ſignificat deam furum. Vt verò ori-
ginis eſt Etruſcæ ſignificat deam ſortium, F
ad dirimendum lites , deriuata & dicta à
Furim , id eſt ſortibus , vt diuus Hierony-
mus & Hebręi cõſentiunt. Venerabatur in
regio

regione Furina, vbi poſtea poſitum eſt ſacellum beatæ virginis adhuc de furinis dictæ, quamuis ruſtici mutata litera u, in a, de farinis dicant:

FALVCER eſt (vt ait Varro) obſcuræ originis. Nam vt nomen ſimplex ſecundæ declinationis, & originis Volſcę vt quidam ſentiunt, & ſignificat eorũ principem deũ. Vt verò compoſitum à duobus Etruſcis vocabulis fano, & luceres, eſt Etruſcum nomen, & per ſynereticam compoſitionem dicuntur Fani Lucumonij ciues ſcilicet circum Fanum Volturnæ habitantes. Lucerũ verò nomen à Lucumone deriuatur. Quod Varro doctiſsimus in j. de lingua Latina probat authoribus ſe antiquioribus, & ratione deriuationis grammaticæ. Doctores affert, vt Ennium, qui dicit Romam diuiſam in tres partes à Romulo vnde tribus dictæ, & eas à tribus ducibus nominatas, Tatienſes à Tatio, Rumnenſes à Rumulo, Luceres à Lucumone, vt ait Iunius. Et hæc ſunt nomina Etruſca, vt ait Tolũnius Tragœdiarum Thuſcarum ſcriptor. Quęque enim gens imponit nomina ſuæ linguæ. Quare ex tribus ducibus, quorũ erat munus imponendi nomina, à Lucumone Etruſco impoſita ſunt, qui triumphos peperit Romulo, quia Etruſca ſunt nomina.

Nam Latini dicunt Titium & Titienses, A
Romulum & Romuleos, Lucios & Lucanos à luceo: Et lucos atque antelucanum. Porrò Etrusci dicũt Tatium & Tatienses. Rumulum verrò à Ruma dicunt Rumnũ & Rumnenses, quasi Rumanenses, vt Sem- B
pronius de diuisione Italiæ dicit. Et Luceres à Lucumone, & Lucumo à Luca verbo Etrusco. Lucus verò Etruscæ originis à Luca vltima syllaba habente accentum, quod vt Talmudistæ perhibent, significat senem C
& Senatorem. Et ideo lucus non per antiphrasim à Luceo gignitur impropriè, vt aiunt Latini, sed quàm maximè propriè ab Etrusca origine deriuatur, scilicet à Luca, id est Sene. Lucus id est Senatorius, quia lu- D
cus propria definitione, est Senatorum curiæ templum, vt de Luco Latini regis Virgilius in septimo Aeneidos definiuit Etruscum vocabulum dicens: Templum augustum ingens centum sublime columnis: E
Horrendum syluis ac relligione parentũ. Hinc sceptra accipere & primos attollere fasces, Regibus omen erat, hoc illis curia templũ. Non enim nisi inaugurato loco, vt ait Seruius, poterat Senatus habere curiã F
siue concilium: vnde templum Vestæ non erat consecratum, ne illuc Senatus accederet vbi erant virgines. Et ideo lucus pro-

prie

A prie, horrendus, id est, venerandus syluis, quia centum sublimibus arboribus consitus, quas poëtice columnas appellat, vtique est senatoribus curia templum, cuius nulla est proprietas significata, vt lucus Latinè
B deriuatur à luceo, sed vt Arameè atq; Etruscè deriuatur à luca, id est Sene ac senatore. Quare lucus vt est Senatorũ curia templum, solã Etruscam à proprietate nominis habet originem, & nõ Latinã, nisi tra-
C cto per capillos vocabulo ad violẽtam Antiphrasim. Et ita lucus propriè & ab eo Lucumones ab hísque Luceres, Etruscæ originis, & certissimæ linguæ eorum nomina sunt, vt doctissimus Varro inuincibiliter
D probauit.

LVCERES Varro (vt diximus) probatè & non verbosè, à Lucumone dictos, origine Etruscos demonstrauit. Is Lucumo fuit Etruscus, qui post Cęlium Tuscum fuit au-
E xilio Romulo contra Sabinos, vt Dionysius Halicarnasseus in secundo libro scribit. Cælius enim primus cum manu sua venit auxilio Romulo contra Cenienses & alios Latinos, vti Varro ait in primo de
F lingua Latina. Galeritus verò Arbanus Lucumo auxilio fuit Romulo cõtra Sabinos, & illos deuicit, dicente Vertumno Tusco in libro iiij. Elegiarũ Propertij: Tempore

quo ſociis venit Lucumonius armis, Atque A
Sabina feri contudit arma Tati, Vidi ego
labentes acies & tela caduca, Atque hoſtes
turpi terga dediſſe fugæ. Et in alia Elegia
Propertius cum aliis conſentiens: aſſerit
Galeritum viciſſe, poſuiſſe prętoria Romę B
primum: indidiſſe tribubus nomina, & ita
eius auxilio quatuor triumphos Romulũ
egiſſe, dicens: Prima Galeritus poſuit præ-
toria Lucmo. Magnáque pars Tatio rerũ
erat inter eos. Hinc Taties: Rumnéſque vi- C
ri: Luceréſque coloni. Quatuor hinc albos
Romulus egit equos. Cato quoque in fra-
gmento xij. originum: Romulus inquit cũ
palatio Exquilinum collem tenuit, ab ex-
cubiis dictum, quas illi more Thuſco Lu- D
cumo dedit xij. lictorum ad cuſtodiam ſui
corporis, quia Tatius non erat ſine ſuſpi-
tione infidæ ſocietatis. Hæc exiſtimo eſſe
xij. prætoria vt ait Propertius, quæ hic Ca-
to dicit xij. lictores. Et fragmento penulti E
mo Cato. Sub Capitolio eſt Ianus quadri-
frons Quirinus à victoria Lucumonis à
Quirino colle mouẽtis. Quirinalem enim
collem contra Sabinos tenebat Lucumo
Etruſcus, & Romulus Exquilinum, vt ait F
Dionyſius in ſecundo lib. Fabius itẽ in lib.
de origine vrbis Romæ ſic ait: Condita vr-
be quarto menſe, audax facinus in raptu
Sabi

A Sabinarum & Latinarũ perpetratum fuit.
Primùm Latini Ceninenſes & alij intule-
runt bellum. Romulus implorato auxilio
à Thuſcis, cum Cælio rege Etruriæ primũ
ex his triumphum retulit, & ob id quartus
B vrbis collis à Thuſcis habitari cœptus eſt.
Subinde Sabini ingens bellum orſi, coëge-
runt Romulum denuo à Lucumonibus ſo-
cios milites expetere. Galerito Lucumoni
Arbeæ prouincia data, magna manu occu-
C pauit collem Quirinalem, vnde mouens
contra Sabinos inſequentes Romulum, de-
uicit & in fœdera coëgit. Et infra. Diuiſo
Romano agro æquis collibus, Sabinis ac
Tatio Capitolium & Quirinalis: Romulo
D ſequentes Exquilinus & Palatinus, Galeri-
to verò & Luceribus Thuſcis, Cęlius & Cę-
liolus obuenerunt. Deinde ſubdit, quòd
Thuſci relicto Cælio colle ſubſidẽtem val-
lem tenuerunt: quæ vicus Thuſcus dicitur,
E & quòd nomina tribubus impoſuit Luco-
mo lingua Etruſca, à ſe ſuos Thuſcos vo-
cauit Luceres. Seruius item ſuper v. Aenei-
dos, ibi tres equitum turmæ. Tres inquit
partes ab initio fuiſſe populi Romani con-
F ſtat, vnam Tatienſem à Tatio Rege Sabi-
norum dictam, alteram Rumnenſium à
Rumulo, tertiam Lucerum à Lucumone vt
ait Varro, qui ait Romulum dimicantem

contra Tatiū à Lucumonibus id eſt Thu- A
ſcis auxilia poſtulaſſe,vnde quidam venit cum exercitu,cui recepto,pars vrbis data eſt, quæ vicus Thuſcus dicitur. Hactenus pro Varrone,nunc contra eum alios audiamus. B

LVCERES. Liuius in primo ab vrbe condita:Lucerum inquit nomen eſt incertæ originis.Reſpondet Suetonius in vita Caij Calligulæ,quòd Cal.Cæſar paulum abfuit quin ſtatuas & ſcripta Liuij ab om- C
nibus bibliothecis amoueret,carpens illū vt verboſum & negligentem in hiſtoria, qui ſuppreſsit triumphos Romuli habitos & partos victoria Tuſcorum,quod in hiſto ria eſt genus falſitatis,dignum abolitione D
authoris.Antoninus item Cæſar in Itinerarij veri fragmēto cum de itinere Cyminio ſupra Caſsianum loqueretur, Volturna, inquit,cuius pręclaris geſtis inuidit Liuius. Porrò ſi quis contra doctiſsimum ſua pro- E
bantem:ſolo verbo contradicat, quòd eſt puerile atque anile,vtique verboſus dicitur,quia ſolo verbo vtitur. Et ideo iuxta regulam diui Hieronymi,ea facilitate cōtemnitur qua profertur.Cæterùm Liuius F
contra doctiorem ſe in origine linguæ Latinæ & vocabulorum vrbis:Varronem dico,inexpugnabiliter probantem dicta ſua,

&

A & alios,ſolo verbo vtitur dicens:Lucerum nomen eſt incertæ originis.Et ideo iure in hac regione Thuſca,à duobus Cæſaribus damnatur tanquàm negligens & verboſus in hiſtoria,& ea facilitate contemnitur di-
B ctum eius qua profertur,quanquam,alioqui eloquētiſsimus.Nam aliud eſt eloqui, aliud rectè narrare hiſtorias & origines. Similiter Plutarchus & Plinius & alij reiiciuntur, qui aiunt Luceres dictos à Luci
C Aſili quotidiana communione,quo multi fuga delati ciuitate donati ſunt. Sed iſti peccant in origine nominis & in hiſtoria. In origine quidem nominis,quia Luceres nō deriuantur à Luco,vt Lucus latine ori-
D tur à Luceo:quia ſic dicuntur Lucij & Lucani,vt ſupra expoſuimus.Peccant verò in hiſtoria,quia communicantes fugæ Aſili, ante raptum Sabinarum,Romulei erant & Rumnenſes poſtea à Lucumone nuncu-
E pati.Poſt bellum igitur Tatienſes Sabini & Luceres Thuſci adiecti ſunt.Poſtremò obiiciunt quòd Feſtus dicit Luceres dictos à Lucero Ardeæ rege aduerſus Tatium ferente auxilium Romulo.Et ad hoc dicit Fabius Pictor à Lucere Arbeæ rege non Ardeæ. Arbea verò eſt quarta pars vrbis Etruriæ,à qua Harbanum dicitur & non Herbanum à Plinio,vt oſtendimus in xl.

que

quæstionibus Anniis. Hactenus de Faluce- A
re ac Falucro.

POMONA Pomonúsq; pater. Hęc sunt
obscuræ originis, vt ait Varro. Sunt enim
Latinæ originis si deriuantur à Pomo, & si-
gnificant Ianum & Vestam qui primi ra- B
tionem Georgicorum tribuerunt: vnde &
à Georgicis poëtis inuocãtur. Vt verò sunt
Etruscæ originis deriuantur à Pomazo vl-
tima syllaba acuta, & significat iuuo. Hinc
& Dalmatæ dum salutant, dicunt: Boch ti C
pomazi, id est, Deus te iuuet. Ergo Pomo-
nus pater & Pomona, vt Etruscæ originis
est, Iuppiter & Iuno dij optimi, & maximi
inter Veiouesiidem Ianus Vertumnus &
Vesta Horchia, vt in commentariis expo- D
suimus super Elegiam Propertij ad Vertũ-
num, quam inseruimus pro Iano patre in
tertio libro antiquitatum Berosi.

ETRVRIA vt Gręcæ originis, teste Ser-
uio, scribitur cum he, aspirato Hetruria, E
estque nomẽ compositum ab heteros quod
est alter, & oros quod est finis & limes.
Hinc Hetruria quasi Heteroria, id est, alte
ro fine limitata, vno quidem Macra amne
inter Thuscos & Ligures: altero verò Ty- F
beri fine imperij Volturreni inter vete-
res Saturnum & Ianum: vt Fabius Pictor
est author, & nos in cõmentariis super eum
expla

A explanauimus, de quo fine Iuuenalis dixit. Et quæ imperij fines, Tyberinũ virgo natauit. Si ergo aſpiratè ſcribatur Hetruria & Hetruſci: ſignificat totam prouinciã & populos eius. Vt verò eſt Etruſcæ originis: B ſcribitur ſine aſpiratione Etruria: & eſt nomen deriuatũ à Turſibus. Et vt ait Myrſilus de origine Italiæ & nos copiosè ſuper eum demõſtrauimus: Etruſci nõ proferunt Etruriã vel Turrenã, aut Volturrenam, ſed C per literã s, Volturſenã, Turſenam, Eturſiã. Huius noſtra ætate argumentũ manet oppidulum antiquiſsimũ inter Lucã & Macram: quod vetuſta prolatione non Turrenam ſed Turſenam dicimus, licet ruſtici D ob propinquitatem literarũ mutato t, in c, dicant Curſenam pro Turſenam. Poſteri verò vt author eſt Quintilianus, poſuerũt in pluribus r, in quibus s, veteres proferebant, vt quos antiqui dicebãt Valeſios, Fu-E ſios, Phaleſios, decos, honos, Turſes, Cameſes, Cameſena, eadem poſteri dicunt Valerios, Furios, Phalerios, decor, honor, Turres, Cameres, & Camerena. Ita & Turſes, Turſenam, Volturſenam, Eturſiam, dixe-F runt Turres, Turrenam, Volturrenam, Eturriam, & tranſpoſito vno r, Etruriam. Quę omnia prolixè expoſuimus in xl. quęſtionibus Anniis, & in commentariis ſupra

Myr

Myrſilum. Itaque ſine aſpiratione Etruria A
ſignificat principaliter vrbem regiã Vol-
turnam circa Volſinienſes: quia teſte Pli-
nio cognomine Etruſci ſunt Volturreni
circa Volſinienſes. Vnde & Cato in ij. frag-
mento vbi dixit Ianum in tractu Vmbriæ B
fundaſſe regiam vrbem, mox in xiij. eam
nomine ſuo nominãs, Etruria inquit olim
Italiæ princeps à metropoli eorum ſic co-
gnominatur. Dionyſius quoque Halicar-
naſſeus in primo libro hoc ipſum cõfirmat C
dicens. Romani vocant Etruſcos à loco re-
gionis quondam ab his habitatæ dictæ
Etruria. Myrſilus item antiquior Diony-
ſio, quem idem Dionyſius ſequitur in libro
de origine Italię, Turreni inquit Tetrapo- D
lim ſuam vocant Eturſiam. Et infra, Ro-
mani confitentur Turrenos eſſe vetuſtiſsi-
mos, & eos vocant Etruſcos à prima eorũ
Tetrapoli dicta Etruria. Et Cato item in
xvj. fragmento, gens inquit tertia Tuſciæ E
Tranſcyminia: à Cyminiis diffunditur ad
Piſtorium. In his Volturna ſub radicibus
Cyminiis iacens dicta Etruria. Et Plinius:
Volturreni inquit cognomine Etruſci, in
eadem parte Volſinienſes. Idem Cato in F
fragmento xix. Turrenus inquit patre El-
bio ad lacum Vadimonis cæſo, & ſemper
Romanis principibus charus, ad reddendã
vrbem

A vrbem Etruriam pellectus eſt: anno ſecundo Olympiadis centeſimæ vigeſimæquartæ. De hac deditione Valerius Maximus libro IIII.cap.CCCCXVI. Quod inquit ſequitur, idcirco inter externa poſuimus, quia B ante geſtum eſt, quàm ciuitas Etruriæ daretur. Et ita Liuius intelligitur in primo ab vrbe condita dicens. Sabinis erat vicina Etruria, proximi Etruriæ Veientes. Et in nono ab vrbe condita, Fabio inquit decre- C tus fuit triumphus, ob egregie perdomitam Etruriam. Quæ profectò duo falſa eſſent ſi origine Græca pro prouincia ſumeretur & ſcriberetur Hetruria. Veientes enim non ſunt finitimi Hetruriæ, ſed intra D Hetruriam, vt rectè dicit Plutarchus in vita Romuli. Neque verum eſt quòd Fabius egregie perdomuit Hetruriam, qui vix cepit ſubiacentem Cyminiis Volturnæ regionem hanc. Etenim neque à fronte atti- E git Volſinienſes Volturnæ proximos, neque à ſiniſtris Tarquinienſes vicinos, ſed eos ſequente anno Decius ſubegit, vt ipſemet Liuius ibidem ſcribit. Quare quod refert Liuius verum eſt pro Etruria, ſed non F pro Hetruria, & ita ſine aſpiratione ſcribendũ eſt in Helio Spartiano, in vita Commodi & Antonini Annij Veri: vbi ſcribit, pleraque horũ origo, materna quidem ex

Fauentia, paterna verò fuit ex Etruria. Et A
item Antonino factum est omen imperij
in Etruria, quia eius dolia suffossa supra
terram reperta sunt, & ædes eius in tota
Etruria examen apum cõpleuit. Et item:
Antoninus præfecturam Etruriæ tenuit, B
quia multas possessiones paternas in ea habuit. Aetate nostra faciunt argumentum,
eius prædia, quæ adhuc fora Annia nuncupamus, ab Annia Tuscorum vetustissima
familia dicta, ex qua ortus est Antoninus, C
vt idem Helius scribit. Possunt adduci innumera loca authorum, in quibus Etruria
pro vrbe regia Volturna accipitur, & sine
aspiratione, quia à Tursibus deriuatur.

TVRRENA, & Volturrena. Ol He- D
bræi & Vol Aramei dicunt, quod latini æternum, vel antiquissimum & priscum.
Hinc Turrena commune nomen multis
vrbibus Turrenis, sed Volturrena, id est, omnium antiquissima Turrena, vni soli cõ E
uenit. Igitur vt est Etruscæ originis Turrena & Volturrena, sine aspiratione scribenda sunt, & à Tursibus deriuantur, non à
Turrheno Mæone, quia multis ætatibus &
seculis prius quàm pater & ataui Turrhe- F
ni essent nati, vtique Turrena & Volturna
erãt à Tursibus dicta, vt clarè probat Myrsilus de origine Italiæ, & eũ sequutus Dionysius

nysius in primo libro vtrunque refert atq; probat,& nos in cõmentariis super Myrsilum exposuimus. Vt verò sunt Græcæ originis, scribenda sunt cum rrh aspirato, & ypsilon Tyrrhenus,& Tyrrhenia atq; Tyrrhena, & significat Verebum filium Atus, & eius oppidula circa Tyberim,vbi consedit,vt referunt Myrsilus & Dionysius, & nos copiosè explanauimus in eiusdẽ Myrsili commentariis,& in XI.quæstio. Anniis. Ergo cum in contentione nomen & ortographia fuerit,referat se iuuẽtus nostra ad Etruscam originem de Etruria, Turrena, Volturrena, siue per syncopam Volturna.

TVSCA TVSCIA vt est Arameæ & Etruscæ originis,dicuntur à Tusco rege filio Herculis,quem pater Vetulonię præfecit deletis gigãtibus Lestrygonibus Italiæ, vt ait Berosus in quinto antiquitatũ super quem iam cõmentaria cõfecimus. Id idem sentit Festus dicẽs: Tuscia dicitur à Tusco rege filio Herculis,& scribitur sine aspiratione. Tusca vrbs, à qua Tuscanienses & Tusci,& Tuscia ager eius, à quo in Tuscis dicuntur esse ab historicis, omnes regionis eius incolæ;vti est illud Plinij in xiiij. naturalis historiæ,cap.iiij. Tuscis,inquit, peculiaris est vua Tudernis, æque ac eiusdẽ nominis Florentia. Et in xxxiij. libro cap.iij.

Equestris inquit ordinis nomẽ ſæpe varia- A
tum eſt. Sub regibus enim & Romulo Ce-
leres appellati ſunt, inde Flexumines, poſt-
ea Troſſuli ab oppido eiuſdẽ nominis ci-
tra Volſinos nono lapide in Tuſcis, capto
abſque pedite. Similiter illud Liuij, Cæſo B
noctu exul in Tuſcos abijt. Sic enim ſine
aſpiratione Etruſci & Tuſci iidem, quia
Tuſca eſt quarta portio regiæ vrbis Etru-
riæ, vbi Vertumnus colebatur, vt poſtea di-
cetur. Vt verò eſt Græcæ originis cum aſpi C
ratione. th. Thuſcia ſcribitur, & ſignificat
totam prouinciam. Et vt Seruius & Feſtus
aſſerunt, deriuatur Thuſcia à futuro huius
verbi θύω, id eſt, ſacrifico & aruſpicor,
quod facit futurum thuſo, à quo thuſia, id D
eſt, ſacrificola & aruſpicatrix. Et hanc de-
riuationem Græcam habuerũt à Mœoni-
bus eiectis Pelaſgis, vt inſinuat Plinius in
tertio naturalis hiſtor. cap. VI. dicens: Etru-
ria ſæpe mutauit nomen. Vmbri eam co- E
luêre, quos antiquitus pepulêre Pelaſgi,
hos Lydi, à quorum rege Turrheni, mox à
ſacrifico ritu, lingua Græca Thuſci cogno-
minati fuerũt. Quòd ſi quæris, vnde Thu-
ſia addita c, dicatur Thuſcia? Reſpondi-
mus in XL. quæſtionibus Anniis, quia Ro-
mana lingua id moris habuit. Vnde Ciliſ-
ſam, Ciliſcam: Phœniſſam, Phœniſcam:
Libyſſ-

A Libyssam, Libyscam: & Libyssillam, Libyscillam proferunt. Vnde quam Græca origine à futuro Thuso Thusiã dicere docet, ipsi addito c, dicunt Thusciam. Argumento sunt vetusta prolatione permanen-B tia loca, Tussa, para tussa, Tussa Nana, quæ Romani proferunt Tusca, hastata tusca. Tusca Nana, siue tuscanella, Est autem Tusca Nana vrbs diruta inter Tuscanellam & Caninũ. Et para Tussa, id est hasta-C ta Tusca est pars Volturnæ siue Etruriæ Tetrapolis, vnde fuit Lycabas dux, ex Delphinis exul, de quo in tertio Metamorphoseos Ouidius ait, Furit audacissimus omni de numero Lycabas, qui Tusca pul-D sus ab vrbe, exilium dira pœna pro cæde luebat. Hactenus de obscuritate originis nominum quasi æquiuoca: quoad satis est pro nostra vrbe Etruria nunc Viterbo, vt videbitur.

E

FRATRIS IOANNIS ANNII SECVNDA INstitutio, de definitione nominũ *Turrhenæ, Volturnæ, Etruriæ, & de forma veteris eiusdem vrbis.*

F

VBi iam origo quasi æquiuoca Turrenæ, Volturrenæ, & Etruriæ patuit,

instituenda est iuuentus Etrusca de diffini- A
tione nominum dictorum. Vt Etruscę ori-
ginis sunt,& à Tursibus deriuantur. Initiũ
diffinitionis sumendum est ab ipsis Tursi-
bus. Sunt autem Turses Etrusca lingua
ædes turritæ, vt insinuat Dionysius in pri- B
mo libro, & Myrsilus exprimit in de ori-
gine Italiæ. Et ideo diffinitur vrbs à Tur-
sibus deriuata,quòd sit vrbs turritis ædibus
extructa, vt idem Dionysius significat, se-
cutus Myrsylũ,qui in prędicto lib. sic habet. C
Etrusci. Turses & Turrenas vocant, si sunt
Tetrapoles,turritas ædes, perinde ac Mos-
sineci à Mossinis in Asia. Ex his eãdem vr-
bem significant regiam, vt sunt Etruscæ
originis, videlicet Turrena, Volturrena, D
Etruria. Inuincibilia autẽ argumenta sunt
ab origine propria nominis,simul & à dif-
finitione. Nam quæcunque eandem pro-
priam deriuationem & originem nominis
habent, eandem rem significãt, licet pos- E
sint differre in modo significandi, teste au-
thore modorum significandi & speculati-
uis non vulgaribus grãmaticis, vti fluuius,
fluentum,fluere,flere, quæ à fluo habent o-
riginẽ. Porrò,Tursena, Voltursena, Etur- F
sia, quam latini protulerunt Turrenam,
Volturrenam, & Etruriam, vtiq; à Tursi-
bus vnam eandemq; propriam originem
de

A desumunt, vt probat Myrsilus, & eum secutus Dionysius, & commentaria nostra super Myrsilum. Quare eandem vrbem significant: licet diuerso modo significandi. Nam Turrena significat per modum com
B munis turritam vrbem. Volturrena verò addit antiquitatem, vt diximus, & Etruria frequentiam & crebritatem. Etruria enim valde turrita, sicut Volturrena antiqua turrita dicitur. Vnde omnis Voltursena & E-
C tursia est Tursena, sed non omnis Tursena est Etursia & Voltursena, quoniam inter Lucam & Macram est Tursena viculus, nõ tamen est Etursia & Voltursena, quia non est frequẽtibus & crebris extructis ædibus
D extructa, neque antiquissima omniũ, quod soli regiæ conuenit. Similiter quæcunque habent eandem penitus definitionem, sunt eadem, vt Marcus Tullius Cicero. Porrò Turrrena, Volturrena Etruria, eãdem pe-
E nitus definitionem habent, quia quælibet definitur quòd sit vrbs extructis turritis ædibus. Quare Turrena, Volturrena, & Etruria eãdẽ turritã vrbẽ significãt. Colligitur itẽ ex supradictis ꝙ vrbs Etruria fue-
F rit tetrapolis, vt Myrsilus insinuat. Quod profecto & ex aliis probamus. Nã & regiã sedẽ antiqui, vt insinuat Xenophõ in lib. de æquiuocis, tetrapolim constituebant, id est,

quatuor distinctis portionibus instar oppi- A
di,& partes eius regiæ erant , vt ibidem in
commentariis probauimus de Babylonia,
Niniue, Arbea Phœnicum, Samothracia,
Hierosolyma, Syracusa.Roma,& ipsa vr-
be Etruria: de qua Myrsilus circa finem B
libri de origine Italiæ dicit. Tetrapolim
quoque suam Etursiam Turreni, & eius
partes Voltursenam, Vetuloniã, Tuscam,
& Harbanum cognomine à Luco Calum-
bum,à Deo suo fundatam asserunt. Porrò C
Latini singulis his partibus regia munera
tribuunt, vt intelligas vere partes vrbis re-
giæ fuisse. Nam Vetuloniæ fasces & secu-
res, Volturnæ Senatorũ Fanum Lucumq;.
Tuscæ principem tribuunt vrbis regium D
Deum,& eiuscemodi.Et quidem de Fasci-
bus tributis Vetuloniæ, Sillius Italicus in
octauo testatur dicens.

Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gentis,
Bissenos dedit hæc primos præcedere fasces. E
Et iunxit totidem tacito terrore secures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules,
Et princeps Tyrio vestem prætexuit Ostro,
Hæc eadem pugnas accendi protulit ære.

Berosus quoque ac Manethon in Vetulo- F
nia regnasse omnes reges Italiæ à Iano ac
deinceps, & eam fuisse regiam regum as-
serunt. Quod verò Volturna fuerit regia
&

A & illi Lucus regius tributus, qui erat, vt
in præcedentibus expositum est, regibus
curia templum, tam Liuius quàm alij do-
cent, qui ad fanum Volturnæ indici conci-
lia xij. populis Etruriæ perhibent. Ver-
B gilius quoque in octauo Aeneidos, scribit
ad auxilia imploranda ab Etruscis contra
Turnum, venisse Aeneam ad Lucum in-
gentem Lucomonũ patrum religione late
sacrum. Quod autem Tuscæ parti regius
C Etruriæ vrbis Deus tribuatur, patet in Ele
gia Propertij ad Vertumnum, in qua Ver-
tumnus dicit: Tuscus ego, Tuscis orior. Est
enim Vertumnus municipalis ac princeps
deus vrbis Etruriȩ, vt insinuat Varro in pri
D mo de lingua Latin. Quod verò Harbanũ
sit regiũ, cũ nomen indicat, quia Harbanũ
quarta pars dicitur ab Arbea quod est quar
ta secundum Talmudistas, tum præcipuè
constat ex eo quòd à Luco regio, Calum-
E bum, id est, viride, cognomen desumpsit,
vt Myrsilus dicit. Quod verò hæ quatuor
partes essent discretæ. non sub vnis mœni-
bus, non modo decretum Desiderij pro-
bat, sed etiã Plinius qui eas distinctè enu-
F merat in tertio naturalis historiæ, cap. vj.
dicens: Harbanum Tuscanienses, Vetulo-
nienses, Volturreni cognomine Etrusci.
institutio hæc secunda erudit iuuenes no-

ſtros,ſi nomina in contentionem & ſignifi- A
cata veniãt, aſſerere regiam ſedem Thuſ-
corum tribus ſynonymis eandem eſſe E-
truriam, Turrenam, & Volturrenam, &
eam fuiſſe tetrapolim,cuius partes regias,
authores nominant Harbanum, Tuſſam B
ſiue Tuſcam, Vetuloniam, & Volturnam
vti expoſuimus. Quod ſi quis obiiciat Vol
turnam eſſe nomen commune toti tetra-
poli,ſicut Turrenam & Etruriam, & ob id
non eſſe nomen partis, neganda eſt conſe- C
quentia,quia antiquitus vt plurimum, ali-
quod nomen commune toti vrbi vni par-
tium eius imponebatur,vnde & Threiicia
Samus,quæ nunc Samothracia fertur, an-
tea dicebatur Samus tota & pars ſimiliter, D
dicente Strabone in eius Geographia. Sa-
mothracia,inquit,cum eſſet tetrapolis,ha-
buit vnam ex his, quæ Samæ & Samos di-
cta fuit. Similiter & Babylonia & Niniue
fuerunt tetrapoles, vt patet Geneſis x.cap. E
Et tamen vnam partem Babyloniæ tam
Moyſes ibidem, quàm alij nomine totius
vocant Babyloniam, & vnam partem Ni-
niues vocant Niniuen. Pari forma etiam
tetrapolim Etruſcam cõmuni nomine vo- F
cant Volturnam, & ſimiliter partem eius.
Et hæc ſufficiant pro ſecunda inſtitutione.
Nunc de tertia eſt tractandum.

FRAT

FRATRIS IOANNIS ANNII VITERBENSIS
Tertia institutio, vbi sit Tetrapolis Etruria.

QVærentibus vbi ſit Tetrapolis Etruria: Reſpondendum eſt: vbi limites eius & partes: quia totum non eſt ſine partibus. Et primo ſic reſpondeat noſtra iuuentus. Ibi eſt Etruria, vbi eam egregie perdomuit Q. Fabius conſul tranſgreſſus iuga Cyminia, vt author eſt Liuius in nono ab vrbe condita. Sed illam perdomuit ad lacum Vadimonis, habentem à tergo Cyminia tranſgreſſa iuga, à fronte autem Volſinienſes, & à ſiniſtris Tarquinienſes, quos non attigit, ſed Decio in annum ſequentem reliquit, vt ibidem Liuius ſcribit. Ergo Etruria vrbs ad lacum Vadimonis eſt, habens à tergo Cyminia iuga, & à ſiniſtris Tarquinias, & à fronte Volſinienſes. Quare neceſſario ſequitur, vt Etruria ſit inter Cyminia iuga, & Volſinienſes. Confirmatur idem limes Volſinienſis ab argumento à coniugatis inuincibili tam ſecundum peripateticos, quàm etiam Ciceronem in Topicis, vt ſi iuſtitia eſt bonitas, vtiq; iuſtum eſt bonum: Et ſi Fluentini ſunt ciues Florẽtini, equidẽ Fluẽtia eſt ciuitas

tas Florentia. Quare necessario cõsequens A
est, vt si Volturreni sint cognomine Etru-
sci, vtiq; Volturna verè sit cognomine Etru
ria hac propterea vbi Volturreni & Voltur
na ibi Etrusci & Etruria. Cęterùm teste Pli
nio in tertio natur. hist. Volturreni cogno- B
mine Etrusci sunt circa Volsinienses. Ergo
vrbs Volturna cognomine Etruria est cir-
ca Volsinienses. Rursus vbi pars Etruriæ
vrbis dicta Tusca, vtiq; ibi est & ipsa Etru-
ria tetrapolis. Cæterùm vrbs Tusca dei re- C
gij Vertumni, est in focis Volsiniis, dicente
in Elegia Propertiana eodem Vertumno.

Tuscus ego Tuscis orior, nec pœnitet inter.
Prælia Volsinos deseruisse focos.

Ergo eius tetrapolis Etruria est in focis D
Volsiniis. Hæc de limite vrbis Etruriæ, ex
parte Volsinia. Nunc de eius limite ex
parte Cyminia repetendum est. Vbi igi-
tur finit gens Ciscyminia, quæ teste Cato-
ne Veiens à Metropoli dicitur, ibi est vrbs E
Etruria, dicente Liuio in primo ab vrbe
condita. Sabinis inquit est vicina Etruria,
proximi Etruriæ Veientes. Cæterùm Ve-
ientes finiunt limites suos in iugis Cymi-
niis, & lacu Cyminio, vt author est Cato F
in xv. fragmento de originibus. Quare
Etruria vrbs est proxima iugis & lacui
Cyminio. Quod clarè insinuauit Liuius
in

in nono ab Vrbe condita, dum profectionem Transcyminiam. Q. Fabij scribens: postera inquit die luce prima consul Cyminia iuga tenebat. Inde contemplatus opulenta Etruriæ arua, milites emittit. Amplius, vbi Vetulonia regia, ibi Etruria tetrapolis eius, quia vbi pars, ibi & totum. Porrò Vetulonia est iuxta lacum Cyminium, & Thermas, in quarum aquis est piscatura salubris, & in regione mediterranea Tyberina, vbi Turrhenus consedit. Ergo ibi est tetrapolis Etruria. Etenim de loco Thusciæ vbi consedit Turrhenus, omnes consentiunt quòd non consedit in maritima gente, quæ teste Catone in fragmentis originum, diffunditur ab ostio Tyberino vsque Lunam & Macram. Similiter non consedit in secunda gente mediterranea Veiente, quæ eodem authore diffunditur à Vaticano in Cyminia iuga. Restat igitur, vt in tertia gente mediterranea consederit, quæ teste Catone protenditur à Cyminiis iugis ad Pistorium. Non enim sunt in Tuscia vt enumerat Cato, nisi istæ tres gentes. Maritima, Transcyminia & Ciscyminea. Quod & de duodecim populis significauit in decimo Aeneidos Vergilius.

Gens illi triplex, populi sub gente quaterni.

Ipsa

Ipsa caput populis, vires de sanguine Thusco. A
Quod equidem copiose in quæstionibus Anniis & commentariis super fragmenta Catonis exposuimus. Verùm quoniam gēs Transcyminia diuiditur in Tyberinam & Arniensem, & Tyberina est à iugis Cymi- B niis circa Hortem oppidum, & à lacu Cyminio vsque ad fontes Tyberis & Arretium. Arniensis autem est ab Arretio & fontibus Arni vsque Pistorium, consequens est, vt quoniam Turrhenus non consedit in C gente maritima prima Thusciæ, neque in secunda Ciscyminia Tyberina Veiente à Vaticano ad lacum Cyminium, equidem tenuit tertiam Transcyminiam gentem aut Tyberinam, aut Arniensem. Non au- D tem tenuit Arniensem. Ergo necessariò tenuit eam partem Tyberinam Transcyminiam, quæ est à fontibus Tyberis & Arretio vsque ad Hortem & lacum Cyminium. Hanc argumentationem nostra iu- E uentus firmet authoribus, Myrsilo & Dionisio Halicarnasseo, atque Herodoto qui exprimunt, ad quam partem Tusciæ Turrhenus Mẹones adduxerit. Dionysius enim in primo libro, breuibus dicit: Herodotum F & quosdam alios scribere Turrhenum ad partem septentrionalem Tyberis venisse vbi erat Vmbris habitatio, & cum eis con-

sedisse

ſediſſe, habitaſſe, & vrbes ædificaſſe, quæ extant. Myrſilus quoque de origine Italiæ ſuper quem iam commentaria confecimus, his verbis vtitur. Turrhenis quidam originem ſuſpicantur eſſe à Lydis. Et paulò poſt. Turrhenus inquit filius Atus in ſeptentrionalem partem Tyberis veniens, eius totam medietatem à fontibus vſque vbi erat priſcis Vmbris habitatio tenuit, & cum eis conſedit & habitauit, & vrbes hactenus dictas Mæonias & Turrhenias ædificauit. Quæ autem ſint iſtæ vrbes in tractu Tyberis ab Aretio ad lacum vſque Cymnium, ſiue à fontibus Tyberis vſque ad Hortem, ſi quis ſcire cupit, legat cõmentaria noſtra ſuper Myrſilum, & Annias quęſtiones. Satis eſt iuuentuti Etruſcæ inſtituẽdæ, Lydos conſediſſe in tractu Tyberis ſeptentrionali & ipſum Turrhenum conſediſſe & habitaſſe vbi fuit priſcis Vmbris habitatio. Quærendus eſt igitur locus ab Arretio vſque ad Cyminium lacum vbi fuit priſcis Vmbris habitatio. Vmbri enim antiquitus coluerunt Etruriã, quos pepulêre Pelaſgi, vt Plinius dicit in iij. natur. hiſt. cap. ſexto, vbi etiam ad mare Thuſcum numerat Vmbronẽ fluuium & tractum Vmbriæ, ſcilicet finem eiuſce tractus, qui incipit à Tyberi ſeptẽtrionali parte, quia ibi
fuit

fuit priscis Vmbris habitatio. Quæren- A
dum est hoc loco ad complementum do-
ctrinæ, qui dicuntur prisci Vmbri, qui
patres eorum, & vbi nati, & quando à Pe-
lasgis pulsi ad montes. Respondent ad
hæc M. Antonius & Cato in fragmentis, B
& Myrsilus in supradicto loco. De M. An-
tonio testimonium perhibet Solinus in
Collectaneis dicens, Veterum Gallorum
prolem Vmbros esse M. Antonius asseue-
rat. Hos eosdem quia tempore aquosæ cla C
dis Hymbribus superstites fuerunt Græce
Vmbros dictos. Cato item in fragmento
secundo. Ex Scythia venisse Ianum rate in
Vaticanum, à quo ipse Deus Vaticanus
cum Dyrim & progenitoribus Vmbro- D
rum, & à Vaticano progressum in tractum
Vmbriæ ibi fundasse regiã & fani Olym-
pum sacrasse, & non longè à regia dicasse
Augustalem Turrhenam, vbi ad salutan-
dum regem nouis lunaribus xij. populi E
conuenirent. Myrsilus quoque de origine
Italiæ. Tetrapolim inquit suam Turrhe-
ni Etrusiam, aureo seculo mox post inun-
dationem terrarum à Deo suo fundatam
asserunt, argumentáque afferunt agrum F
suum eorum lingua Sale Vmbrone di-
ctum vbi primum geniti Vmbri. Et deos,
ritus, mores literas & leges illius vetusta-
tis

A tis,quibus à cæteris differunt etiam ſibi vicinis.Rurſus Cato in tertio fragmento,Italia inquit,complura à diis & ducibus ſortita fuit nomina,à Iano Ianicula , à Cameſe Cameſena,à Saturno Saturnia , à gentili-
B bus Sale Vmbrona,& reliqua.Sempronius quoque de diuiſione Italiæ , Montes inquit à fontibus Tyberis vſque ad Nar inhabitant Vmbri , prima veterum Gallorũ proles,vt Auguſtus ſcribit.Ex his ergo autho-
C ribus,& quæ in commentariis ſuper eos demonſtrauimus:reſpõdetur ad quęſita:quòd primi Vmbri dicuntur prima proles Italiæ,nata in Sale Vmbrone Etruriæ,à gentilibus veteribus Ianigenis Gallis,id eſt inun-
D datis,vt in commentariis oſtendimus ſuper Xenophontem de æquiuocis. Vocabulum autem Sale vmbrone vt ſuper Myrſilum & alios probauimus , eſt Arameum & Etruſcum,&Sale ſignificat egreſſum.Hinc Sale
E vmbrone eſt regio Etruriæ in qua egreſsi ab vtetro veterum Ianigenarũ fuêre Vmbri , & à Pelaſgis pulſi vt ait Plinius Quo autem tempore,in hiſtoria Etruſca narrauimus.Nunc examinanda eſt regio ab Aretio ad lacum Cyminium , vbi ſit Sale vmbrone. Et quidem nuſquam inuenitur niſi in agro Volturnæ noſtræ,quia vt ait Myrſilus.Etruſci vocant agrum ſuum Sale vm-

brone,quo primum geniti fuerunt Vmbri. A
Hinc vſque ad ætatem noſtram, partem
amnis exeuntis à lacu Volſiniẽſi vocat vul-
gus La caduta di Sale vmbrone. Antoni-
nus quoque in fragmento itinerarij ſui,
quod eſt de ſex præcipuis itineribus ab vr- B
be Roma in gallias:de itinere Cyminio ſu
pra Caſsianum loquens,ordinatè loca enu
merans ait:Cyminio itinere ſunt Gallera,
Larthenianum ſiue veiens, Roſulum, Su-
trium,Lacus Elbii,iuga Cyminia, fanum C
Volturnæ cuius claris geſtis inuidit Liuius,
Sale vmbrone Volturnæ, Larthes amnis
Volſinæ Cluſium vetus, olim Comer ſolũ
Cluſium nouum,à quo nunc dictus cluſen-
tinus tranſitus Annibalis, Pheſulæ tranſi- D
tus. Ex quo euidentiſsime patet, argumen-
tum vulgatum quod ex dictis pendet eſſe
validiſsimum. Turrheni inquit,& Tuſci ſo
li indigenæ.ſ.Italiæ ac propria regione ori
undi ſunt:cæteri.cõuenæ & aduenæ ab ori- E
gine ſcribũtur, vt Myrſilus probat,& Dio-
nyſius Halicarnaſſeus in j.lib. inſinuat, &
Cato in fragmentis atque Fabius Pictor in
de origine vrbis Romæ ſignificant. Cæterũ
in Thuſcia Ianus fundauit primam omniũ F
vrbem tetrapolim Etruriam. Volturrenã
in ſubcyminiis,vbi prima proles Italiæ in
Sale vmbrone orta fuit, vt probatum eſt.
Igitur

A Igitur in tota Italia prima omnium vrbiũ
est tetrapolis Etruria, & eius quatuor par-
tes Arbanũ, Tussa, Volturna, & Vetulonia,
quæ dicta est, decus Mæoniæ gentis, vt Sil-
lius in viij. li. cecinit, quia Turrhenus & Ly-
B di ea donati & decorati fuerunt: vt Berosus
in v. antiquitatum exprimit. Nam vbi pri-
scis Vmbris in Etruria in regione Tyberi-
na ab Aretio vsque in lacum Cyminiũ fue-
rat prima habitatio, equidem ibi societate
C imperij & ciuitate donatus cõsedit Turrhe
nus. Porrò ab Aretio in lacum Cyminium
nusquam est Sale vmbrona, siue natiuitas
Vmbronum nisi in Volturna regia. Quare
Turrhenus consedit & habitauit in Vol-
D turna regia tetrapoli. Cæterũ decoratus &
donatus fuit Vetulonia regia, vt Sillius &
Berosus perhibent. Ergo Vetulonia est in
Sale vmbrone, pars Volturnæ & Etruriæ
regiæ. At Volturna regia tetrapolis est in-
E ter Cyminiũ lacũ & Volsinas vt supra pro-
bauimus. Ergo Vetulonia est inter lacum
Cyminiũ & Volsinas. Quod etiam ex his
quæ dicunt authores constat. Sillius enim
in viij. cum legionem vnam contra Anni-
balem ex Etruria sumptam à Romanis
referret & enumerasset, qui ex maritima
gente iuissent à Phregene ad Lunam, cu-
ius laudes sub Porsena ponit, & deinde

enumeraſſet duas vrbes Tranſcyminias, A
remotam quidem Pheſulas à Veientanis
Tranſcyminiis ,etiam proximam eis Vetuloniam declarauit dicens:iuxta hos Vetulonos eſſe finitimos Veientes populos,
inter quos ponit Sutrium,Nepe , & lacum B
Cyminium. Quare Vetulonia pars tetrapolis regiæ eſt iuxta lacum Cyminium &
Veientes qui ſunt proximi Etruriæ vt author eſt Liuius in primo ab vrbe condita.
Plinius quoque eandem Etruriæ vrbis re- C
gionem inſinuat,dum in ij.naturalis hiſtoriæ capitu. de miraculis fontium & aquarum dicit. Aquis calidis Piſæ innaſcuntur
ranæ , ad Vetulonos verò in Etruria non
procul mari , piſces. Notat duo Plinius, D
quòd Vetulonia ſit in Etruria quod de Piſis ſubticuit,& quòd Caldanis aquis innaſcuntur piſces quod de Caldano amne Volturrenæ veriſsimum eſt. Non dixit autem
eam eſſe maritimam quia Vetulonienſes E
in mediterraneis cum Tuſcanienſibus &
Volturrenis enumerat in iij. naturalis hiſtoriæ capitu.vj. Et Turrhenus donatus ea
conſedit in mediterranea quia eius ager finitimus limiti Tarquinienſium fluuio Ble F
rano , tredecim milibus paſſuum diſtat à
mari Grauiſco Vnde qui Vetulonium pro
Itulonium in littore ſcribunt , ſomniant &
nomen

a nomen ſimul atque Ptolemæum corrumpunt, vt demonſtrauimus in XL. quæſtionibus Anniis, vbi & id expoſuimus, quod Vergilius in viij. Aeneidos de Luco ingenti & ſede regia dicit. Haud procul hinc ſaxo incolitur fundata vetuſto Vrbis Agillinæ ſedes, vbi Lydia quondam Gens bello præclara iugis inſedit Etruſcis.

Sic enim exponitur, ſedes regia vrbis Agillinæ, id eſt ciuis Agillini Mezentij, quia ibi accipit locum pro locato, & vrbem pro ciue, ſicut in primo libro Ilium in Italiam portans, id eſt ciues. Non enim Lydia gens in iugis aut Agilla vrbe maritima, ſed vicina Tyberi vt Volturna & Vetulonia inſedit, vt ſupra probauimus. Quare ſola expoſitio vera hęc eſt. Sedes regia Turrhena ciuis Agillini fundata ſaxo vetuſto, id eſt, antiquiſsima ſub Iano, incolitur haud procul hinc ab vrbe Roma, quia eſt in Etruria proxima Romæ, quia teſte Macrobio in Saturnalibus vſque Coſas ab oſtia dicitur Etruria proxima Romæ, remota verò à Coſis ad Lunam. Ergo ſedes Volturna eſt in Etruria vicina Romæ, vbi Turrhenus & Lydia gens bello præclara à principio inſedit in iugis Etruſcis, id eſt, Volturrenis, quia Volturreni ſunt cognomine Etruſci. Ex his ſequitur quod

pluries diximus. Quod nunc Viterbum di- A
citur,olim regia tetrapolis Etruria diceba
tur.Nam si limites quæris,ipsa à tergo ha-
bet iuga lacúmque Cyminium, à fronte
Volsinienses, à sinistris Tarquinienses, à
dextris suã portionem Tyberis Trossam B
vbi Turrhena & Mœonia deleta: Mœnia-
nus ager & oppidum Trossulum deletum,
& Trossanæ vadus vti exposuimus in quæ-
stionibus Anniis. Calidæ aquę & Caldanus
ex his amnis,piscibus refertus,adhuc no- C
mine & remanet. Si quæris partes quatuor,
adhuc nomina quatuor partibus perseue-
rant vetusta prolatione Volturna,& Vetu-
letum,à quo Vetulones & Vetulonia. Item
para Tussa,id est,hastata Tusca: Et rursus D
pons Arbanus cognomine pons sancti Lau
rentij vbi Musarnum Herculis & à luco
Calumbum,vt ait Myrsilus,licet corrupt
pronuntient Palumbum. Lucus ipse vesti-
gia seruat,vt exponemus in tabula FAVL E
Faluceres. Sale vmbrone & pars lacus Vol-
siniensis Viterbensium est. Viterbum quo-
que & eius ager vicinus est Sabinis,& pro-
ximus Cyminiis Veientanis populis. Et vt
vnico argumento peruincamus,nusquam F
in tota Tuscia,sed in solo Viterbo simul
omnes partes descriptionis regiæ Voltur-
næ, Tussæ, Vetulonis,Arbani, Fani,limi-
tum

tum, nominum, locorum, & ipſa nomina atque loca collecta reperiũtur. Quare neceſſariò conſequens eſt, vt quod nunc à Deſyderio rege Viterbum dictum eſt, ſit ipſa tetrapolis Etruria regia. Hinc eam in authoribus ſæpe variato nomine appellatam reperimus. Turrhenam ſedem poëtæ nominant, & quandoque ab aliquo Larthe illam cognominant, vti Virgilius ſupra vocauit antiquam ſedem Agillini Mezentij in viij. Aeneidos. Item in vij. appellauit à Rege patre Dardani Turrhenam ſedem Coriti ibi. Hinc illum Coriti Turrhena à ſede profectum. Et Sillius in iiij. vocat à ſacro Fano, & priſco Corito ſedem ſacratam priſci Coriti ibi. Ergo agit arreptis præceps exercitus armis Lydorum populos, ſedémque ab origine priſci Sacratam Coriti, & reliqua. Dicit autem Turrhenam ſiue Volturnam ſedem fuiſſe ſacratam ab origine, quia Ianus pomœrium illi & Fanum primus ab origine ſacrauit, & regiam xij. populorum Thuſciæ inſtituit, vt authores ſunt Fabius pictor & Cato & alij. Quando que vocant eam à toto vel à parte Volturnam, vt Liuius ſæpe Fanum Volturnæ, & Plinius Volturreni cognomine Etruſci circa Volſinos. Nonnunquam vocant eam à parte Vetuloniam, vt Sillius in viij. lib. ibi.

Mœoniæque decus quondam Vetulonia A gentis. Et Plinius ad Vetulonos inquit in Etruria aquis calidis innaſcuntur piſces. Sæpe à parte Tuſſa Tuſcos vocant & Tuſcam vrbem. vt Propertius in Vertumniana, Tuſcus ego Tuſcis orior, nec pœnitet B inter prælia Volſinos deſeruiſſe focos. Et Ouid. iiiij. Metamorphoſeos de Lycaba. Qui Tuſca pulſus ab vrbe, exiliũ dira pœnam pro cæde luebat. Sæpiſsimè tamen & in vſu fuit dici communi nomine Etruria C vt ſupra expoſuimus. Hac ergo inſtructa inſtitutione tertia noſtra Etruſca inuẽtus: quærentibus vbi ſit priſca Thuſciæ regia regum Etruria tetrapolis, reſpondeat vbi nũc Viterbum, quia in tota Thuſcia nulli D loco niſi Viterbo, conueniunt cunctæ ſimul collectæ partes deſcriptæ ab authoribus, vt patet irreuincibiliter perquirenti, examinanti, & nihil indiſcuſſum dimittenti.

E

Fratris Ioannis Annij quarta inſtitutio, de exciſis marmoribus.

SEx tabulę memoratu dignę exciſę marmoribus extant de antiquitate & rebus F Etruriæ: Duæ ſunt Libyſcillæ, Duæ Cybelariæ, vna Tuſcanienſis, altera Arbana. Primæ duæ dictæ ſunt Libyſcillæ à loco. Eſt

A Est enim Libyscilla regio iuxta Vetuloniam,ex qua effossum est ad quantitatem semidigiti alabastrum transparens,quod si contra solem opponitur,videntur ab intus albæ literæ quæ ita leguntur:

B LIAYSCILA VITVRGIA. Viturgiam alteram pro oppido notat Ptolemęus longe ab ista,circa Tyberim supra Ferentinũ Othonis oppidum.Quare vel corruptus est Ptolemæus,vt in multis aliis locis, C vel altera est oppidum,altera villula Vetuloniæ vbi Ceres Aegyptia primos panes confecit quæ Libyssa cognominata fuit,à qua lucus Libyscilla,vt in tertia tabula videbitur.

D

De secunda tabula.

ALtera Libyscilla tabula fuit aduecta, item alabastrina ad quãtitatem magnæ manus,quam idcirco incantatam ap- E pellabant:quia nunc sine literis eminentibus cernebatur,nunc ab intus cernebantur ipsæ literæ,& nunc vnum inde aliũ mentiebantur colorem.Quidã verò quia quædam malè legebantur cum sæpius corio,& F oleo atque aceto tergerent, numen ipsum deleuerunt.In ea tabula ita excisum erat.

FAVL Faluceres pellunt Agillum tyrannum. Vetulones hostiis placant Vol-

turnæ, Volturnum. Agillæ ſtultitiæ ſucce- A
dit Tarcon & Ocnus. Sic Turrena Ethuræ
Longhola ſancta manet. Etruſco quaterno
populo.

Quo tempore hi verſus æditi fuerint, è
dicto Catonis excerpere poſſumus, qui in B
fragmentis de originibus hæc dicit ad ver-
bũ. Etruſci Græcas literas ſemper horrue-
runt, & ob id Latinas ſuſcipere noluerunt
vſque ad Cecinam Volturrenum, magiſtrũ
quadrigarum & augurum principem: pa- C
trẽ Menippi & auum Menodori, quas ante
illum pater eius Volturrenus, auúſque Ti-
tus & Turrhenus proauus quanquam Ro-
manis principibus chariſsimi, ſemper re-
nuerunt. Nam is Turrhenus patre Elbio D
Etruſcorum regum vltimo, ad lacum Va-
dimonis cæſo, equidem ad reddendam vr-
bem Etruriam anno ſecundo Olympiadis
centeſimæ ac vigeſimæquartę allici potuit,
ſed ad recipiendum Latinas literas nun- E
quam perſuaderi potuit. Hæc Cato. Sane
quidã nõ vulgariter eruditi exiſtimãt hunc
Menodorũ fuiſſe patrem Mœcenatis, quia
magno ardore ſemper ſecutus fuit partes
Iulij Cæſaris. Nam & Appianus in v. libro F
de bellis ciuilibus ait Menodorum Tur-
rhenum parata claſſe pro Iulio Cæſare cõ-
tra Pompeium iuniorem, ſuperaſſe Me-
nec

A necratem nauali prælio. Cauſa autem cur Turrheni nunc Viterbenſes partes Marianas & Cæſarianas ſecuti fuerint, facilè habetur ab eodem Appiano in primo libro, quia ſub Sylla ſoli Turrheni & Vmbri pro
B prio ſolo vexati ſunt, quare cum Marius ex Aphrica cõtra Syllã regrederetur, in Turrhenam adnauigans ad ſex millia Turrhenorum: vt ſcribit, ſibi adiunxit, cum híſque ad Cinnam profectus pergrate ad belli ſo-
C cietatem admiſſus eſt. Et de his hactenus. Satis eſt ab auo Menodori ſuſceptas literas Latinas ab Etruria vrbe: paulò ante Auguſtum & Mecœnatem, & ob id Etruſcos ea ętate inaſſuetos linguę Latinę mol-
D li ac diſſoluto ſtilo ſcripſiſſe, vt de Mecœnate in ſecundo Saturnalium ſcribit Macrobius. Ergo quia molli ac diſſoluto ſtilo hi verſus compoſiti ſunt, idcirco exciſi & editi fuerunt ætate Mecœnatis. Liceat ta-
E men cuilibet vt libet opinari. Exponamus igitur eos hoc pacto.

FAVL, quatuor literæ ſacræ ſunt Fani Volturnæ adhuc ita dicti. Eſt enim Faul Volturnæ ſubſidẽs campus, ab ipſa natura ſpectaculũ, & Luco quàm aptiſsimũ productus, vndiq; quatuor cauis diſtinctíſq; collibus cinctus, Arbano, Tuſſo, Vetuleto, & Volturno, vt egregie deſcripſit Virgilius

in

in octauo Aeneidos cum Aeneam transito A
Minione inducit Egelido amne lustratum
promeruisse allocutionem Veneris. Est autem
Egelidus riuus in reducta valle quarto
miliario à Fano siue Faul distans, adhuc
nomen à frigiditate vulgo Fredanum reti- B
nens, sicut illi proximus Caldanum à caliditate.
Itaque Vergilius cum transito Minione
qui decimo lapide distat à fontibus
Egelidi amnis Aeneã vidisse è vicino Fanum,
& illi vicinas legiones Etruscas indu- C
cit, ita Fanum ipsum describit. Est ingens
gelidum, lucus prope Ceritis amnem. Religione
patrum late sacer, vndique colles
Inclusere caui, & nigra nemus abiete cingunt.
Syluano (fama est) veteres sacrasse D
pelasgos Aruorum pecorísque deo, lucúmque
diémque. Omnes hæ partes descriptio
nis Faul Volturnæ conueniunt, vt ad sensum
cernimus. Faul enim est xv. lapide, itinere
Casiano prope amnem Ceritis, id est E
Minionem, vt rectè Seruius exposuit, quia
is amnis ad ius Ceritum pertinebat. Et hic
Lucus & fanum Volturnæ, erat religione
patrũ Lucumonum sacer, nõ priuatis ciuibus
tantũ, sed late omnibus accolis, & xij. F
populis vt significat Seruius. Erat enim
Fanum Volturnæ regium, Lucumonibus
curia templum, ad quod teste Liuio indicebant

A bantur cõcilia xij.populis.Cernimus eundem Faul cinctum vndique quatuor tetrapolis ipsius collibus vt diximus. Arbores crematæ sunt,postquam Christi fides suscepta fuit,iuxta Dei mandatum Deutero
B nomij xij.cap.In Volturna adhuc est vicus, quem Seuaston Pana vocabulo pelasgico dicimus,id est,Augustalem Syluanum.Est enim Pan Inuus Syluanus idem teste Seruio super Aeneida & Georgica.Aruorum
C pecorísque deus Vertumnus,Pomonus,pater Ianus,Etruscis erat,vt probauimus in commentariis super Vertumnianam Propertij in iij. antiquitatum Berosi.Itaque duo argumenta sunt,Faul veteres post Ia-
D num secundo sacrasse pelasgos,tum quia Volturnæ vicinus est campus Pelasgi adhuc dictus,tum vel maximè quòd Augustalem Syluanum Vertumnum vocabulo pelasgico Seuaston Pana dixerunt.Vnde & Vertumnus deus erat princeps Etruriæ,vt ait Varro in j.de lingua Latina.Et hęc ratio soluens dubium tale Cum locus Fani Faul dicatur,& in compluribus nummis argenteis & æreis id idem seruetur,cur in quibusdam vltima sacra litera p, ponitur, & scribitur Faup?Responsio in promptu est,quia duobus dicatum erat Fanum,scilicet Lucumonibus quibus erat curia tem-
plum

plum,& Aruorum pecorísque Deo Pomo- A
ni Syluano. Primo modo dicitur Faul,id est,Fanum almæ Volturnæ Lucumonum. Secundo modo Faup,id est, Fanum almæ Volturnæ Pomoni , aruorum pecorísque Dei,dicente eodem Deo in Vertumniana B Propertij de seipso.

Pastor & ad baculum possum curare,vel idẽ Serpiculis medio puluere ferre rosam. Nam quid ego adiiciam,de quo mihi maxima fama est.Hortorum in manibus do- C na probata meis?Ergo est Faup Fanum almæ Volturnæ Pomoni,aruorum pecorísq; Dei, vt in dictione Pomonus & Pomona vidimus institutione prima.Ab hisquatuor sacris literis introitus Faul siue Faup dici- D tur in contractibus porta quadriera,quia quatuor æreis denariis insculptæ erant istæ quatuor literæ,dũ sacraretur. Teste enim Plutarcho in vita Romuli,Etrusci sacrant Olympum mysteriis & literis quibusdam. E Quòd si excellens sit locus,æreis literis sacrant,vt de ilice Luci Vaticani Etrusci.Plinius significat in xiiij.libr.naturalis historiæ,cap.lxj.dicens: Vetustior vrbe in Vaticano est ilex,in qua titulus literis ęreis Etru F scis,religione arborem tum dignam fuisse signat.Hãc ilicem Vaticani inter sanctum Petrum & castrũ sancti Angeli fuisse memoria

A moria antiqua seruat, quam Eugenius pōtifex Maximus, in valuis ecclesię sancti Petri æreis exculpsit, vt patet aspicienti valuas æneas.

FALVCERES sunt Eani ciues, circum B Fanum incolentes, Arbani, Vussi, Vetulones, Volturreni, vt in dictione Falucer & Luceres in prima institutione vidimus. Vetulones hostiis placant Volturnæ Volturnū. Dictione Volturna diximus de Iano Vo- C mono Volturnæ Deo principe. Vetulones, Vetulonia & Vetulonienses, deriuationem habent à Vetuleto, vna ex quatuor partibus tetrapolis Etruriæ, vt in superioribus exposuimus. Et in xl. quæstionibus Anniis D copiose probauimus: Placant autem sacrificio expiatiuo, quo expiauerunt vrbem & lustrauerunt exercitum ab impietate Mezentij.

PELLVNT Agillum tyrānum. Agillū E tyrannū appellat Mezentiū Larthē Etruriæ regiæ, cuius impietate atque crudelitate diutina fessi ciues, illúmque ad supplicia exposcentes, fugatum viderunt, vt historiā integram in octauo Aeneidos Euander re- F fert Aeneæ: quem ad Lucumones pro auxiliariis legionibus mittebat in Lucū ingentem siue Fanum Volturnæ, vbi congregati erant, & in cuius latis aruis Turrheni &

Tar

Tarcon rex tutis tenbeant cast a locis. De A
hoc Tarconte ita subdit. Agillæ stultitiæ
succedit Tarcon & Ocnus. De vtroque lo-
quitur Vergilius De Tarconte quidem re-
ge, qui legiones dedit Aeneæ contra Tur-
num & Mezentium, loquitur pluries in B
octauo Aeneidos & in decimo. De Ocno
verò cõditore Mantuæ in x. dicit. Ipse etiã
patriis agmen ciet Ocnus ab oris Fatidi-
ce Mantus, & Thusci filius amnis, id est,
Tyberini, qui ante Mezentium Larthes C
fuit Etruriæ & contra Glaucum filiũ Mi-
nois apud Albulam dimicans in fluuiúmq;
submersus nomen Tyberi dedit: vt in An-
niis quæstionibus, & in commentariis su-
per tertium fragmentum Catonis proba- D
uimus. Sane sciendum est, tres fuisse Tar-
contes. Primus fuit filius Turrheni Mæo-
nis, & frater Trasimeni, vt Berosus in secũ-
do antiquitatũ in genealogiis notat. Huic
teste Strabone in v. libro pater ob pruden- E
tiam, condendarum vij. vrbium ministeriũ
delegauit, & inter eas à se nobilem Tarqui
nas vrbem posuit xv. vt cernimus lapide à
Fano Volturnæ. Hæc enim tria xv. lapide
à Volturna distant, à fronte Volsinę, à sini- F
stris Tarquinæ, & à tergo Minio itinere
Casſiano. Secundus Tarcon fuit, qui Euã-
dro Palatinum collem permisit, & vt Soli-
nus

nus in collectaneis significat. Cacū in vincula coniecit. Hunc teste Manethone secuti sunt Larthes Etruriæ Tyberinus pater Ocni,& Mezentius. Quo fugato successit tertius Tarcon & post eum Ocnus, vt Vergilius insinuat, & Manethon exprimit, & hæc excisa tabula testatur, & nos in historia Etrusca narrauimus. sic Turrhena Ethuræ Longhola sancta manet. In tabula Turrhena Ethuræ cum aspiratione sunt scripta, cum sine aspiratione hoc loco scribi debuissent, vt in prima institutione significauimus. Sed ea ętate, vt diximus, Etruria vtebatur molli & dissoluto stilo & orthographia. Longola dicitur à vico longo, sicut Vetulonia à vico eius Vetuleto. Est autem idem para & Longola. Nam vt ait Samuel Talmudista, quos Græci & Latini vocant Persas, Aramei & Hebræi vocant à dignitate principatus parazim, id est, hastatos consulares. Par enim hastam & sceptrum Aramei vocant, quia antiquitus hasta pro sceptro & corona reges vtebantur, vt asserit Trogus & Iustinus vltimo epitomate. Græci verò Longen vocant hastam, & Longolam hastatam. Quare pars Etruriæ dicta vocabulo vetusto para Tussa, eandem Pelasgi qui sacrauerūt Fanum lingua sua dixerunt Longolam Tussam,

ad diſtinctionē Tuſſæ Nanæ. Latinè item A
dicimus haſtatam Tuſcam, vt copioſius
fuit expoſitum in XL. Anniis quęſtionibus.
Latini verò abſolutè Tuſſam ſiue Tuſcam
pronuntiant, vt in prima inſtitutione ab-
ſoluimus. Longola autem eſt duplex. Vna B
in Latio ſecus mare, in Volſcis circa Tar-
racinam, vt Liuius inducit in ſecundo ab
vrbe condita. Ergo quia in Latio eſt, ſcribi
debet ſine aſpiratione Longola à longitu-
dine dicta. Hæc autem noſtra, quia nec vi- C
cus ille longitudinem habet, nec eſt in la-
tio, & per interpretationem potius Para
dicitur, idcirco cū aſpiratione dicitur Lon-
ghola in Thuſcis Tranſcyminiis, de qua
Liuius in nono ab vrbe condita dicit. Po- D
ſtero die repetitis auſpiciis dictator Papy-
rius, cum legionibus nuper conſcriptis ad
terrorem Cyminiam ſyluam traducti ex-
ercitus profectus peruenit ad Longholam.
Et acceptis à conſule Martio veteribus mi- E
litibus explicauit acies, nec hoſtes detrecta
uere pugnam. Quidam iuuenis ex Flami-
nia ſuperioribus annis cum publicè diſpu-
tationes quotidie de hac patria fierent, di-
xit Liuiū loqui de Longola Latij, quia di- F
ctator Papyrius dictus fuit pro bello Sam-
nitico, cui præerat conſul Martius, vt ſcri-
bit Liuius, & nō pro bello Etruſco Tranſ-
cyminio

A cyminio, cui præerat Q. Fabius ad lacum Vadimonis. Vnde & veteres milites, à Martio non à Fabio accepit. Dicebatq; quod putabat esse verum, quòd eodem tempore Papyrius in Samnio pugnabat, quo & Fabius in
B Etruria ad lacum Vadimonis, & ideo non potuisse interesse Papyriũ pugnæ Transcyminiæ ad Longolam. Huic respõdimus primo falsum esse quòd eodem tẽpore fuerit vtrobiq; pugnatum, quia litera Liuij est in
C contrariũ. Finita enim pugna Etrusca, subinde inquit pugnatũ est in Samnio. Quòd verò acceperit veteres milites à Martio cõsule, equidẽ verum est. Sed, vt ait Liuius ad Longolam, vbi expectabat eos recepit cum
D legionibus ad hunc Cyminium terrorem nouiter conscriptis, & vbi explicauit acies contra hostes ibi paratos. Porrò hostes parati non erant in maritima Longola, cum nullum ibi esset bellũ, sed in remotis mon-
E tibus Samnij & Cyminiis. Quare conuincitur, vt si nullum bellũ, nullus hostis erat in maritima Longola, sed actu præsens in Etrusca vtiq; Papyrius nõ explicauit acies in Longola maritima Volsca sed Etrusca.
F Quod verò obiecit quòd creatus est dictator pro bello Samnitico, consequens est vt nõ pro bello Volsco, & ob id nec ad Longolam Volscam explicasse acies. Et cũ pro his

adductus esset Liuius,& hæc ibi lecta,mul- A
ta ille iuuenis submurmurans, dixit, se in futura disputatione omnino probaturum, quòd nullo modo Papyrius interfuit bello Etrusco. Sed cum in palatio dominorum vbi res gerenda est, non affuisset (nam in B Perusiam festinauerat:noster Vetuloniensis Ser. Thomas Veltrinus vices illius accepit,& his validissimis argumentis obiecit. Primo quia pœna capitis mulctabatur Dictator,si iniussu Senatus,alio proficisce- C
retur,quàm in prouinciam sibi delegatam, atqui Papyrio Samnium erat decretum. Respondi primùm quòd iussu Senatus id fecit,qui teste Liuio nuperátque nouiter legiones conscripserat pro terrore Transcy- D
minio non Samnîtico. Et ideo Dictator ad eam Longolam illas deduxit, vbi erat terror Transcyminius. Et ita iussu Senatus illò traduxit legiones. Deinde argumentum in eum sic verti. Pœna capitis erat E
alio descriptas Legiones ducere, quàm in prouinciam pro qua conscribebantur, aut alibi pugnare & explicare acies. Porrò non fuit Papyrius dictator creatus pro bello maritimo Volsco & Longola Volsca,neq; F
Senatus nouiter scripserat Legiones pro terrore Samnitico vel Volsco, sed Transcyminio. Quare nullo pacto has legiones duxit,

A duxit in Samniũ, neq; in Longolam Volſcam, neque ibi explicauit acies vbi nullum erat indictum bellum, ſed bene hæc omnia cõueniunt Longolæ Trãſcyminiæ vbi hoſtes parati Etruſci & finitimæ Vmbriæ, vt
B ait Liuius, cuius terror percuſſerat vrbem, & Senatum coëgerat ad nouiter Legiones conſcribendas, quibus actu indictum bellum & non Longolæ Volſcæ. Secunda obiectio fuit iſta: Vnuſquiſque triumphat pro
C bello quod geſsit. Porrò Fabius triumphauit ob egregie perdomitam Etruriam, & non Papyrius, vt ibidem Liuius eſt author. Quare Papyrius non geſsit bellum Etruſcum. Ad hoc reſponſum fuit, aliud eſſe bellum gerere, aliud ſuccenturiari. Conceditur igitur quòd Papyrius nõ geſsit bellum Etruſcum, ſed Samniticum, & ideo vterque de ſuo bello triumphum retulit. Ante tamen bellum Samniticum quod ſubinde geſtum eſt, vt loquitur Liuius, territa vrbs de profectione Q. Fabij qui teſte Liuio dicto in Sutrio Papyrio dictatore, tranſgreſſus fuerat Cyminia iuga circa lacum Vadimonis, mox conſcripſit legiones ad ſuccenturiandum Fabio, quia (vt ibi exprimit Liuiust) error fuit vrbis, ne ſubitò cohortibus Etruſcis & Vmbris exercitus intercluderetur, quia vt patet ad oculum, Fabius

cum exercitu ſtans in hac planitie, habebat A
à frõte Volſinenſes, à ſiniſtris Tarquinen-
ſes, à dextris Etruſcos & Vmbros Tyberi-
nos, à tergo ſola iuga Cyminia verſus Lon
golam, quæ niſi Legionibus Romanis cu-
ſtodita fuiſſet, funditus interclusus fuiſſet B
exercitus, & nõ potuiſſet, vel retro referre,
neq; à fronte aut dextris vel à ſiniſtris pro-
cedere. Et ideo clarè dicit Liuius, quòd ad
hunc terrorem tollendum, nouiter conſcri-
pſit legiones Senatus, cum quibus profe- C
ctus peruenit ad Longolam Tranſcyminiã
dictator, & explicauit acies ad ſuccentu-
riandum & cuſtodiendum iter Tranſcy-
minium, ne intercluderetur exercitus, &
non ad pugnandum iuſti more belli. Ter- D
tio ſic obiecit. Hæc pugna Tranſcyminia
pugnata fuit vſque Peruſiam, quia inducia
rum fregerat fidem, vt ibi ait Liuius. Ergo
nõ fuit ibi Papyrius, qui pugnabat in Sam
nio. Reſponſum eſt, quòd conſequentia eſt E
falſa, ſimul & adſumptum. Conſequentia
quidẽ, quia fuit ibi Papyrius (ut diximus)
antequam pugnaret in Samnio, quia ſub-
inde ac perdomita Etruria, ipſe geſsit bel-
lum Samniticum. Adſumptum quoq; fal- F
ſum eſt, quòd ea pugna Tranſcyminia eo
anno pugnata fuerit vſq; Peruſiam, aut ꝙ
Peruſia induciarũ fregerit fidem, quia teſte
ipſo

A ipſo Liuio ibidẽ, egregiè perdomita Etruria regia, non proceſsit ad Volſinienſes à fronte Fabius, nec à ſiniſtris ad Tarquinienſes, nec à dextris ad alios Tyberinos Etruſci nominis & Vmbros, ſed ſequente B anno illos Decius cõſul ſubegit. Quod verò ait pugnam Tranſcyminiam pugnatã vſque Peruſiam, vtique Liuius nõ affirmat, ſed per opinionẽ refert dicens quòd quidã id aiunt. Et ideo tanquã veritati non cohe- C rẽs opinio reiicitur. Hactenus de Longola, id eſt, Para Tuſſa, de qua exciſus lapis dicit, ꝙ ſit expiata impietate Mezentij & ſuccedẽtibus religioſis Tarcone & Ocno. Longola Turrena vrbs Etruriæ manſit ſancta, D id eſt, pia ex religionibus vt prius dedita.

Sequitur.

ETRVSCO QVATERNO POPVLO.

Quatuor partibus conſtabat tetrapolis Etruria, vt diximus, Arbano, Vetulonia, Pa- E ra Tuſſa, ſiue Longola haſtataq; Tuſca, & Volturna. Et ideo referens ad has quatuor partes Helius Spartianus dixit ꝙ Antonij pij omnes ædes in tota Etruria examen apum compleuit, quia in qualibet parte vr- F bis Etruriæ paternas ædes habebat. Erant autem abſq; mœnibus quatuor magna oppida vſque ad Deſyderium regem, vt dicemus in quinta tabula. Et ideo quaternus

Etruſcus populus dicebatur: Et ſeorſum A
enumerabãtur, Arbani, Tuſcanienſes, Vetulones, & Volturreni, vt patet in tertio naturalis hiſtoriæ, capite ſexto Plinij, & in Myrſilo de origine Italiæ. In authoribus verò hiſtoricis & poëtis, confunduntur no- B
mina, quia interdum totum pro parte, interdum pars pro toto accipitur.

TABVLA TERTIA VNA EX CYBELARIIS.

C

DVæ tabulæ exciſæ Marmoreæ quæ Corſettus repperit, Cybelariæ idcirco dictæ, quòd in prædiis turſitæ Cybeles, & colle eius hactenus Cybelario dicto, repertæ ſunt, vbi paulopoſt aſtante curia D
quæ cum beatiſsimo Alexãdro ſexto, Pont. Max. Viterbum ſe contulerat, effoſſæ fuerunt triumphales ſtatuæ vetuſtiſsimæ, minio illitæ, Cybelis, Iaſij, Armoniæ, Veſtalis & Electræ. Sub ſtatua Iaſij carmen rhyth- E
micum, antiquis literis & verbis Etruſcis exciſum, in Latinum ita vertitur.

Iaſio acclamauit Herculeus, dux inuicte, inuicta corona:

Anno ætatis ſuæ trigeſimooctauo. Sub Ci- F
bele hoc carmen exciditur, ita dicens:

Veiuzo hoſpita Iſis, hoſpitata eſt epulatrix.
In domo Tylæſponſæ decoræ regis Sypi:

Anno

A Anno ætatis eius quintodecimo.

Prima igitur tabula marmorea magna, excisa est literis Græcis, & vetusta orthographia Græca, cuius hæc est in Latinum traductio.

B CORITINA desponsatio cum Electra Atlai Kityi, iam dudum pertransiuerat.

ET MAXIMA Isis frumentaria atq; Panifica, concessit ad nuptias Iasij filij Coriti, in habitaculum turritæ Cybeli spon-
C sæ Iasij, in prædio Cybelario, ad fontẽ Cybelarium, paulo sub Vadimona palatia.

ET PAVLO post à scelerato fratre Dardano Iasius male periit in agro Iasinello, ad Thermas Iasinellas in Thuscis.

D ET QVIDEM ista regia fuit reparata, primùm quidem à Pipino, posterius verò à Marsia & Turrhenis principibus, ad æternam gratiam & monumentũ rerum.

LAPIS vetustissimus repertus sub his
E verbis. Omnium primus Cameses cum patre suo Iano, & Ry Comero Gallo, Vetulonos colonos supra balnea statuit. Et post pusillum iusta istos castellum fundatum fuit à Lybio Aegyptio, qui cognominatus est
F Hercules Celsus. sed ante hunc Herculem Celsum, Sabatius Sangni pater Sabinorũ atque Samnitum, villam posuit in Volturrenis Trosis in Celeni regione.

ALTERA TABVLA CY- A
BELLARIA IN ORDI-
ne quarta, hæc est.

EPigramma Araratheum in Vetulonia repertum ad portam Vetuleti, sub his B verbis, Omnium primus Cameses cum patre Iano & Ry Comero Vmbro patre Vmbrorum dedit Vetulonos habitatores ante Balnea. Iuxta hos posuit munitionem Libyus Aegyptius, cuius prænomen Hercu- C les Celsus, & prius isto Hercule Celso Saturnus Sangni dedit munitionem in ferocibus in bello & castellum Camsancti, siue Sebasti, & castellum Fenestræ, & capanos castellum Lucernæ. Hucusque tabulæ Cybel D lariæ, tertia quam Corsettus afferre pollicitus erat funditus periit. Vnde has duas breuibus exponemus.

PRAEDICTARVM TA- E
BVLARVM EXPOSI-
TIO.

HAs igitur tabulas quærendo exponemus. Principio quæritur. Si Etrusci semper horruerunt literas Græcas & disci- F plinas, vt supra fuit expositum, cur has antiquitates Græcis literis seruandas tradiderunt? Ad hoc ex dictis ipsius Catonis responderi

A ſponderi poteſt, qui teſte Plinio in vigeſimonono libro naturalis hiſtoriæ capite primo ad filium ſcribens, his verbis vtitur. Dicam de iſtis Gręcis ſuo loco Marce fili, quid Athenis exquiſitum habeam, & quòd bo-
B num ſit illorum literas aſpicere non perdiſcere. Vincam nequiſsimum & indocile genus illorum. Et hoc puta vatem dixiſſe. Quandocunque iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrumpet: Hęc Cato vt Plinius
C refert. Itaque quoniam bonum eſt Græcas literas aſpicere non perdiſcere, vtique Etruſci ad perdiſcendas eorum literas & fabulas atque mendacia magis quàm diſciplinas nunquam inclinati fuerunt, ſed be-
D ne rectéque aſpexerunt illas, & permiſerunt vt patriæ antiquitates ſcriberentur literis Græcis & Latinis, quia niſi ad honorem non pertinebat hoc genus ſcribendi.

SECVNDO Quæritur quo tẽpore fuerunt excisa? Reſpondetur, quòd coniectura eſt circa tempora conditionis Romæ has tabulas fuiſſe permiſſas ſcribi literis Etruſcis. Nam teſte Archilocho in epi-
F theto temporum, ſuper quem iam commentaria confecimus poſt euerſionem Troiæ, aliis & aliis temporibus octo Homeri claruerunt, quorũ qui eximius poëtarũ eſt

fuit

fuit ipſi coætaneus & vicit Olympico cer- A
tamine, Olympiade vigeſimatertia, quæ
fuit circa trigeſimum annum Numæ Pom
pilij, vt patet in Euſebio. Eo anno, vt aſ-
ſerit, fuit ipſi ita tributum emendare lite-
ras ſimul & linguã Græcam, quas ſemibar- B
baras & rudes Cadmus retulerat in Græ-
ciã. Quare hæ tabulæ paulò ante Numam
exciſæ fuerunt, quia ruditatis antiquæ ſunt
plenæ. Nam orthographia eſt vetuſta, quia
Vetuloniã ſcribit per ου, & ε, doctrina Ho- C
merica poſtea ſcribitur per β, & η βητουλο-
νια. Rurſus ſcribit Sangyn per στη, cum per
duplex ττ, ſcribendum dictauerit Mæon
Homerus. Similiter poſt Marſian & Pipi-
nũ Larthes Etruriæ fuiſſe exciſas, tabulæ D
ſunt teſtimonio, quæ illos nominant. Flo-
ruit autem Marſias Etruriæ Larthes, quin
to & ſeptuageſimo anno ante Romam vr-
bem conditam, vt probauimus in Etruſca
hiſtoria & Chronographia, quam contra E
Euſebium, & alios corruptores publico-
rum temporum conſcripſimus. Quare poſt
Marſiã, & ante Numam circa cõditionem
vrbis Romæ, exciſa ſunt hæc marmora.

TERTIO Quæritur quis fuerit hic At- F
las & Coritus. Reſpõdetur iuxta Seruium
ſuper ſeptimo Aeneidos, tres fuiſſe Atlan-
tes. Primus maximus Maurus dictus, quia
teſte

A teste Diodoro Siculo in quarto libro in Mauritania obiit. Postremum sibi finxit Græcia mendax. Inter hos fuit Atlas Italus socer Coriti & pater Electræ, quem Aramei ac diuinæ literæ vocant Kitym, id est,
B Italum, à quo Italia primo nomen habuit circa Tyberim, in quo sunt loca à Siculis qui venerunt cum Italo à Sicilia primùm habitata, Phalaris & Phescennium, & circa Tybur Siciliensia, vt ait Dionysius in pri-
C mo libro. Vnde tam in Latio quàm agro Etrusco vallis Sicania & loca Sicania sunt. Hic Atlas Italus, fuit frater Hesperi regis Hispaniæ, quem teste Igino & Beroso ab Hispania pepulit in Italiam, quo tempore,
D quia Larthes Etruriæ posthumus in cunis erat, qui nomine dicebatur Cambo, vt in ij. & v. antiquitatum dicit Berosus, & cognomine vocabatur Ianus iunior, vt Iginus & alij significant, vbi scribunt, Iani ope
E atque permissu Italum condidisse Capenam, idcirco infantis tutelam in Turrena sede suscepit Hesperus, & ob id, vt ait Iginus, tam Hispania quàm Italia Hesperiæ, ab eo dictæ sunt, & non ab Hespero sydere
F quo nauigant in Italiam & Hispaniam, sicut somniat Græcia mendax, quia eadem ratione Gallia esset tertia Hesperia, quia eo sydere nauigant in Galliam. Itaque hic di-

citur

citur Atlas Kitym, id est Italus pater Ele- A
ctræ, per distinctionem ab aliis duobus
Mauro & Græco. Coritus autem hic dici-
tur Ianus iunior, pater Dardani & Iasij.
De his vt Iginus, ita ante illum Fabius Pi-
ctor de origine vrbis Romæ ita dicit. Pri- B
ma origo Romæ fuit collis capitolinus, à
Saturno cultus, & Saturnia dictus. Sequens
hunc Auentinus fuit habitatus ab Atlante
Italo, è Sicilia illo aduecto contra fratrem
suum Hesperum, in cuius tutela erat Etru- C
riæ imperium, adhuc Iano puero & imma-
turo ad munera regia & regni. Porrò Ita-
lus dimicare, à Iano & Etruscis prohibitus,
in Auentino consedit, ad cuius radices iux-
ta Tyberim ope atque consilio Iani, Cape- D
nam oppidulum cõdidit, & regionem eius
permissu Italiam dixit. Mox Hespero fra-
tre rebus humanis exempto, Italus in tu-
telam Ianum & Etruriam suscipiens, o-
mnem regionem circa Tyberim vltrò ci- E
tróque à se Italiam dixit extinctis aliis co-
gnominibus priscis. Ab hoc loco Fabij Ser-
uius super æneida scribit Italum cum Si-
culis in loca circa Tyberim venisse, & à se
Italiam primo dixisse, esséque argumento F
loca dicta Siciliensia vel Sicania. Similiter
& Solinus, vt Tortellius noster Aretinus
scribit, ab hoc Fabij loco excerpsit, Ita-
lum

A lum iuxta Tyberim ædificasse Capenam
ope, consilio, & auxilio Iani, à qua portæ
Capenæ nomen fuit. Sequitur verò Fabius
de tertio colle Palatino, qui fuit tertius
in origine vrbis Romæ, sic dicens: Susce-
B pto Italus Italiæ imperio, tum filiam suam
Romam nomine, Aboriginibus & Siculis
in Latio præfecit. Quæ Capena relicta, Pa-
latinum collem medium tenuit, & oppidũ
Romam condidit in eius vertice vbi hæ-
C ret exquilino. Hæc Fabius. Ergo Italus At-
las, est qui in hoc loco scribitur pater Atlan
tis Electræ, & socer Coriti Iani, cuius inre-
gia Thuscorum & Italiæ sede tutelam su-
scepit, & illi filiam suam infantulam Ele-
ctram vxorem pro futuro imperio locauit,
vt Berosus in quinto antiquitatum expri-
mit, super quem exegimus commentaria.
Et notandum quòd Iano huic, vt diximus,
nomen fuit Cambo, & dignitatis nomen
Coritus, id est Iuppiter, vt probauimus su-
per Berosum & in Anniis quæstionibus, in
quibus exposuimus vrbes & oppida quæ
condidit in hac Turrhena sede.

QVARTO. Quæritur vbi regnauit Ita-
lus. Respondetur quod regnauit in Etruria
tetrapoli. Id probatur argumentis commu
nibus, propriis, & Authoribus. Commune
argumentum est, quia vel regnauit circa
Tybe

Tyberim in Capena, vel circa Tyberim A
in Volturna quæ Etruria regia. Circa enim
Tyberim conſedit cum Siculis, & eam re-
gionem à ſe nominauit Italiam, vt Ser-
uius & cæteri conſcribunt. Porrò non re-
gnauit in Capena, quia non potuiſſet dici B
rex Italiæ ſed Latij regulus. Nam ante
Romanorum imperium à tempore Iani,
& deinceps ſolum penes Thuſcos impe-
rium totius Italiæ fuit, cuius regia fuit
Volturna nec quiſpiam potuit eſſe regulus C
in Italia, niſi permiſſu Larthis Etruriæ, vt
Fabius Pictor ſcribit, & nos in commenta-
riis noſtris ſuper eum, & quæſtionibus An-
niis copioſe probabimus. Quare in regia
Volturna regnauit. Alioquin, non modo D
non potuiſſet dici Italiæ rex, ſed ne regu-
lus quidem Aliud commune argumen-
tum eſt, authorum dicentium quòd ibi re-
gnauit circa Tyberim Italus, vbi fuerunt
vrbes ante Pelaſgos habitatæ à Siculis, vt E
Capena & circa Tybur loca Cæterùm in
Thuſcia Veientana, circa Tyberim ſunt
Pheſcennium & Phalaris vrbes, ante Pe-
laſgos habitatæ à Siculis, vt aſſerit Diony-
ſius Halicarnaſſeus in primo libro. Quare F
Italus commune imperium tenuit circa
Tyberim, vltro in Latio, citroq; in Thu-
ſcia. Sed nullus ante Romanorum imperiũ
regn

regnauit citra Tyberim in Thuſcia, ſimúlque vltra in Latio, niſi Larthes Etruriæ, vt omnes concedunt qui de imperio Thuſcorum poſt Ianum ſcribunt. Quare Italus haud dubiè fuit Larthes Ethruriæ. Tertium commune argumentum ſumitur ab externis authoribus ex vocabulo Kityn. Sint igitur hæ pro hoc argumento inſtitutiones. Diſtant Cetyn & Kutyn. Nam Cetym eſt vrbs Macedoniæ, adhuc dicta terra Cetym, de qua in primo libro Machabæorum dicitur. Alexander Philippi Macedo, egreſſus de terra Cetym, percuſsit Dariũ regem Perſarum. Porrò Kityn fuit Italus Atlas, vt hæc tabula indicat, & Beroſus in quinto antiquitatum teſtatur, & Aramei atque Hebræi aſſerunt. Vnde à Kityn, id eſt, Italo diuinæ literæ Italiam dicunt Kityn. Et in ſeptem locis diuinæ hiſtoriæ ponitur Kityn, ſcilicet Geneſ. decimo capite. Et Numeri xxiiij. Bis quoque Kityn vocat Eſaias capite xxiij. ſemel capite vltimo Semel Hieremias capite ſecundo. Semel Ezechiel vigeſimoſeptimo. Codices quidam latini mendoſi ſunt in quibuſdam his locis. Scribunt enim Cetym pro Kityn, quia Kityn eſt ſcribendum, vt patet in textu Hebræo. In his igitur ſeptem locis LXX. interpretes Kityn interpretãtur Italiam, diuus

verò Hieronymus quandoque interpretatur Italiam, quandoque proprium nomen Itali in ſua lingua reliquit, vt eſt illud Hieremiæ ij. capit. Ite in Kedar & ad inſulas Kityn, & videte quia gens non mutauit deos ſuos, Iſraël autem mutauit me in idolum. Vbi ſeptuaginta ita interpretantur. Ite in Cedar & ad inſulam Italiam, quia gens non mutauit deos ſuos. Appellat autem Hieremias Italiam inſulam, quia vt cernimus, & Liuius in quinto ab vrbe condita dicit: Italia inſtar inſulæ cingitur ſupero & infero mari. Non mutauit autem deos ſuos in Etruria tantũ, quia teſte Myrſilo & Dionyſio Halicarnaſſeo, ſoli Etruſci non mutauerunt deos ſuos vetuſtiſsimos Vadimona, Vertumnum, Horchiam & Razenuum, cum his differant ab omnibus etiam Thuſciæ populis vicinis, nedum Italia & Mæonia. Alia inſtitutio ſit quòd Hebr. periti Romanos vocant Romanym. Italos verò circa Tyberim dicunt Kityn, quia Italus qui & proprio nomine Kityn dictus eſt, ſolùm circa Tyberim conſedit & regnauit vt expoſuimus. Ex his inſtitutionibus hoc commune argumentũ venit. Ibi circa Tyberim regnauit Italus, vbi gẽs ſeruauit ſemper vetuſtiſsimos deos ſuos. Quæ cũ ſola gens Etruſca regia fuerit, vt

auth

authores docẽt, necessario sequitur vt in tetrapoli Etruria regnauerit Italus. Sequuntur argumenta propria, ab eius proprio nomine cognomine, nominibus filiarum septem Pleiadum, & vxoris eius Pleiones. Ibi enim regnauit Italus, vbi locis & titulis imposuit nomen suum proprium & cognomina, quia ad fulgorem ac memoriã rei gestę, veteres imponebãt sua nomina, montibus, fluminibus, & locis aliis, vt in iiij. antiquitatum Berosus dicit, & nos in commentariis super eum probauimus. Et ideo à nominibus est validissimum historiæ argumentũ vt Liuius arguit de amplitudine imperij Thuscorum in v. ab vrbe condita. Cæterũ nomen proprium Itali in sola tetrapoli Etruria permanet. Tota enim pars Volturnę superior dicitur. Sic *Kity Aryn*, id est domicilium Itali sublimis, vt Talmudistæ interpretãtur. Et circa extima parazoli Volturnæ, tituli septẽ sunt, inscriptis literis Etruscis, qui latinè dicunt. Tituli patriæ *Kytei*, hic sunt ad memoriam. Monti quoque ac riuo subcyminio Volturna, Ry Atlao est cognomen, vulgo Ry Tlao. Duobus collibus, alteri in subcyminiis, alteri circa lacum Volsiniensem, nomen est vulgò Mon Taliano, pro Italiano, quia vulgus Etruscũ sæpe truncat primam syllabam in nomi-

nibus gentilibus & localibus, vt pro Phi- A
lippo, Nicolao, Ogygiano Ry Osiri, Ry
Atlao Italiano, proferimus Lippum, Co-
laum, Gygianum, Ry Syrim, Ry Talum,
Talianum. Lacus quoque Volsiniensis à
Plinio in secundo naturalis historiæ dictus B
est lacus magnus Italiæ. Aut ergo geniti-
uus istæ Italiæ, construitur appositiue ab
isto nominatiuo lacus in habitudine deno-
minationis communis Italiæ aut propriæ.
Non communis, quia falsum est in com- C
muni Italia quod hic sit lacus magnus sed
valde paruus. Quare constituitur in habi-
tudine propriæ denominationis, secundum
quod antiquitus à propriis limitibus suis
denominationem habuit. Finiuntur enim D
limites ipsius lacus à fronte & dextris cum
Volsiniensibus, à sinistris cum Tarquinien-
sibus, in quibus connumerantur Tusci Na-
ni, & à tergo cum Etruscis. Vnde & oppi-
dum in ore lacus deletũ à Romanis, quod E
adhuc nostrum est, & nomen illi Cort, Nos
sa. Liuius in vj. ab vrbe condita dixit esse
Etruscorum non Tarquiniensium. Quare
à limitibus denominationes habet, & dici-
tur lacus Tarquiniensis & Italiæ, at Volsi- F
niensis ab eodem Plinio. Desiderius quo-
que rex, cum totum lacum Viterbensibus
decreto restituit, rationem reddidit quare
lacus

lacus magnus Italiæ dictus fuit antiquitus, quia inquit ager Vetulonus antea fuit Italiæ dictus, à sede Itali ibi decreta. Argumēto quoq; est vxoris Itali Pleionę nomē inditū monti Pleionico, quem corruptè vulgus profert Pleiobicum, non procul Ry Atlao. Rursus locum generationis & patriam Pleiadum vetusto vocabulo Cercinas Mauri vocant, vt Diodorus in quarto libro indicat. Nam, vt quidam Talmudistæ dicunt, Scythæ & Aramei antiquitus Pleiades vocabant Cercinas, sicut latini Vergilias & pullicinellas. Cæterùm nusquam in Latio, sed in parte Vetuloniæ est regio Cercinæ. Quare in Vetulonia Atlas ex Pleiona Pleiades suas Italas genuit. Denique in agro Etrusco fluminibus & oppidis nomina Pleiadum manent. Nam inter Volturnam & lacum Vadimonis viculorum fundamenta interpolata apparent, quæ ab Ameroe diminutiue vulgo Amerella, & à Plinio nepote Amerina prædia dicuntur, in epistola de lacu Vadimonis ad Gallum Ab Alcione verò, quis dubitat dici, Alcion fluentum, quod interfluit regiam Etruriā, & diuidit Vetuloniam, Volturna. Celeno oppidum nostrum adhuc incolitur, cui in vicino non deest sui amatoris vetustū oppidum Oriona dictum. In iugis nostris Cyminiis Maię

oppidum deletum eſt, vbi Maiæ muros di- A
cimus, à quo Maia & Maienſis vetuſtiſsi-
ma Viterbenſis familia. Mons quoq; Mont
Aſteropus, quem ab Aſterope dici nemo du
bitat. Sit igitur hoc vnum inexpugnabile
argumentum. Vbi circa Tyberim hæc o- B
mnia ſimul collecta reperiuntur Itali vide
licet, Domicilium, tituli, nomina propria,
& cognomina, itémque & vxoris ac filia-
rum patria & oppida atque nomina, ibi ne
ceſſario conſedit, regnauit & conſenuit. C
Cæterùm nuſquam hæc omnia ſimul colle
cta circa Tyberim ſunt: quàm in Tetrapo-
li Etruria nunc Viterbo, vt exactiſsimè per
ſcrutanti clara luce offertur. Quare nuſ-
quam niſi in Etruria nunc Viterbo Italus D
conſedit atque regnauit. Confirmatur & à
ſexta Itali Atlantis filia Electra, cuius præ
dia Electraria ſunt à Corit Nyenta vſque
in Electraias fontanas, quas vulgus dem-
pto r. profert Electaias, vt in præcedentibus E
diximus.

QVINTO Quæritur vbi regnauit Co-
ritus & Iaſius eius filius? Reſpondetur argu
mento indubitato communi, quod ibi re-
gnauerunt vbi erat ſedes Fani regij, ſiue ſe F
des ſacrata Nam à priſco Corito ſiue ha-
ſtato Ioue rege Etruriæ vſque ad hunc vlti
mum Coritũ & Iaſium, omnes ſucceſſerunt
ſibi

A sibi mutuò in eadem sede communi regia, quæ ab ipsis sæpe nominabatur, sicut superius diximus, vt sedes sacra prisci Coriti, sedes Turrena Coriti, sedes vrbis Agillinæ & eiuscemodi. Cæterùm sedes sacra
B Fani ingentis, fuit Etruriæ tetrapolis, vbi fanum Volturnæ, vt supra demonstrauimus. Regnauerunt igitur Coritus & Iasius in fano Volturnæ. Præterea sedes sacrata prisci Coriti fuit eadem & Itali & Mæo-
C num, quia ibi iunctus est sanguis auitus Thusciæ, scilicet prisci Coriti lanigenæ & ipsius Itali, cum Ianigeno Corito, cui Electram filiam locauit vxorem, & subsequentis Turrheni Mæonis post interfectionem
D Iasij, vt Berosus in quinto dicit, & Sillius in quarto insinuat dicẽs: Ergo agit arreptis præceps exercitus armis, Lydorũ populos, sedémq; ab origine prisci Sacratã Coriti, iunctósq; à sanguine auorũ Mæonios Ita-
E lis permixta stirpe colonos. Quibus autem successiue fuit eadẽ sedes auiti sanguinis, in ea vtiq; regnauerunt. Cæterùm eadẽ sedes Turrena fuit Iani & prisci Coriti Volturna, & itẽ Itali Volturna, & itẽ Turreni
F Mæonis Volturna, vt clarissime in præcedentibus demõstrauimus. Ergo successores reges iuncti sanguine permixtáque stirpe horum trium auorum regnauerũt in Vol-

turna Porrò Coritus & Iasius Ianigenæ. A
Thusci fuerũt, iuncti permixta stirpe Italo & eius filiæ Electræ. Quare in Volturna regnauerũt. Amplius, Prima vrbs Iani quæ & Coriti fuit Capena Auentini, quam ope eius posuit Italus, vt supra exposuimus. Ex- B
tremas verò cõdidit Ianus Larthes in prædiis suis, quæ sunt Corit Nyenta, Cort Veia, Cort Nossa, Cort Enebra, Cortilianum, vt probauimus in Anniis quæstionibus. Itaque vbi sunt extremæ vrbes Coriti, C
ibi & Turrena sedes eius. Cęterùm in Volturrena sacrata fano regio, sunt omnes dictæ vrbes vt cernimus, & in supradictis quęstionibus explanatũ est. Quarę in Volturna regnauit Coritus. Præterea vbi oppidũ D
Dardanium, & prædia à fratre eius Rege Iasio & Thermæ dictæ adhuc Iasinellæ, & prędia vxoris eius dicta adhuc ab ea cybelaria, & prædia matris Iasij dicta Electraria, & oppidũ à nomine patris dictũ Coriti E
mons, & oppidum vocabulo Etrusco & non Latino, vtiq; ibi domiciliũ & Regia sedes Coriti & Iasij, ac reginarũ Electræ ac Cebeles. Ergo in Volturna regnauit Coritus & Iasius, quia ibi sunt oppida & prædia F
Dardaniũ, Iasinellæ, Cybelaria, Electraia, & Corit Nyenta, id est, Coritus mons & oppidum, vt probatè interpretati sumus in
Ann

A Anniis quæſtionibus, Amplius, vbi fuerunt ad memoriam regiæ acclamationis ſeruatæ more antiquo illitæ minio triumphales ſtatuæ Iaſij, Cybeles, Electræ, & Armoniæ, haud dubiè ibi regia eius ſedes quærenda
B eſt. Quare Volturna fuit regia ſedes Iaſij, quia in eius agro & colle Cybelario ſeruatæ fuerunt dictæ triumphales ſtatuæ, vt in principio huius tabulæ ſcripſimus, & latè probauimus de origine literarũ Etruſca-
C rum & philoſophiæ. Mentitur ergo Gręcia mendax in hiſtoria, quòd Cybeles mons in Phrygia ſit à quo matris Deum Cybele nomen fuit, cum è contra à Cybele Thuſca cognata Dardanij in Thuſcia prius collis
D monsq́ue Cybelarius, & inde in Phrygia ſit nominatus, quia prius Cybele Thuſca fuit quàm Dardania. Et vocabulum Thuſcum eſt Cybele, à cibelizare id eſt ſacrare dictũ, à quo Cybele regina ſacrorum latine
E dicitur, vt probauimus in eodẽ libro de origine philoſophiæ ac literarũ Etruſcarum. Deniq; vbi ortus eſt Dardanus, ibi patris & matris domiciliũ, & regia ſedes. Sed vetuſti Arunti Camillarij, id eſt, ſecretarij famã
F retulerunt, qua ſcriptũ eſt, quòd Dardanus eſt ortus in agris Camillariis ſiue Aruntinis. Quare quoniam Camillarij ſunt Vetulonienſes, idcirco in Vetulonienſi Tur-

rena sede patris Coriti Dardanus,& etiam A
Iasius.Pro quo valido argumēto explanā-
do,notāda est primū distinctio Plinij in iij.
naturalis historię,ca.vj.vbi in Thuscia tres
Aruntes populos ponit,videlicet Arūtinos
veteres,Aruntinos fidētiores, & Aruntinos B
Rullienses,vt copiosè exposuimus in com-
mentariis super alios authores.Sed de Arū
te vetere oppidulo videndū est vbi sit.Cato
in fragmento xvj.de originibus, in tertia
gēte Thusciæ Trāscyminia,inter alios hos C
enumerat,dicēs:Sub Volturrena sunt Arū-
tes veteres cognomine Camillarij,Lōgius
Blere.Rursus Antoninus de sex itineribus
ab vrbe Roma in Gallias, Cassiano inquit
itinere itur per Politorum, Arcenum, Ni- D
nionem,Forum Cassij,Arunt es Camilla-
rios,Tudernum,Varentanum, & reliqua.
At Camillarius vicus deletus, & lingua
Etrusca Mont Arunes, siue latinè Senes
Aruntes,est sub Volturna inter forū Cas- E
sij & Tudernum,in Thermis Caiis, vt li-
mites suprascripti, & nomina manentia,
& vestigia probant.Quare in Volturna na
tus est Dardanus.Nota item lingua Etru-
sca Camillum esse ministrum & secreta- F
rium siue camerarium principum. Vnde
secretarium deorum Mercurium, Etrusci
vocant Camillum, vt Seruius cuncta rectè
expo

A expoſuit ſuper xj. Aeneidos, Vnde Aruntes ſenes ſunt cognomine Camillarij, id eſt, ſecretarij,& à commētariis Lucumonum, quibus creditur neceſſariò, quorum teſtimonium retulit Latinus ad Troianos,di-
B cens in VII. æneidos. Fama eſt obſcurior annis,Aruntos ita ferre ſenes, his ortus in agris Dardanus idęas Phrygiæ penetrauit ad vrbes, Threiiciámque Samum,quæ nūc Samothracia fertur. Hinc illum Coriti
C Turrena à ſede profectum,& reliqua. Hac authoritate expoſita ſic inſtituti iuuenes ar guant. Arūtinis veteribus vti Camillariis Etruſcarū antiquitatū,neceſſariò creditur de Dardano & aliis rebus Etruriæ. Porrò
D iſti Camillarij ad oculū demōſtrant, & cū pronomine demonſtratiuo dicūt hic ortus in agris Dardanus,& profectus à Turrena ſede Coriti patris. Ergo neceſſariò pro veritate hiſtoriæ creditur,quòd his Camilla-
E riis agris regiæ Turrenæ ſedis Coriti fuerit ortus Dardanus. Quidam mutata litera t,in c,dicunt in Vergilij dicto carmine Aruncos ſenes, pro Aruntos. Quorum falſitas cū ex pluribus,tū vel maxime ex pro-
F nomine demonſtratiuo, his apparet, quia falsò dixiſſent Arunci, Dardanus eſt ortus his Aruncis agris. Fuit enim Tuſcus non Sabellus Dardanus. Pronomen enim ſtat

loco

loco proprij & non communis nominis & A
certam significat personā. Vnde his agris
aut demonstrantur ipsi Arunci proprio &
certo nomine ac persona, aut Arunti vete-
res Camillarij. Non Arunci, quia falsum
est quòd Dardanus fuerit Aruncus patria. B
Quare fuit Aruns Camillarius, & ita Vol-
turrenus. Denique notandum quòd hæc
tabula Græce scripta incipit. τοῦ κορύτου
νύεντος. Nyentos, aut est originis Græcæ,
& tunc est vna dictio, & est genitiuus Græ- C
cus, & significat desponsationem, vt habet
tabulæ interpretatio, aut sunt duæ dictio-
nes Etruscæ & Arameę Ny & Enta, & tunc
Corit Nyenta est nomen loci in iugis Cy-
miniis. Ny autem vt Samuel dicebat opti- D
mus Arameæ originis interpres, significat
montem siue iugum. Et En Castellum,
Enta verò oppidum. Hinc Corit Ny En-
ta, sonat latine, Coritus mons & oppidum,
vt sæpe scribit Seruius super Aeneid. Simi E
liter; Cort en Ebra significat Cortius in
transitu. Eber enim est transitus vel trans-
iens, inde Ebrei. Liuius autem vna dictio-
ne in Etrusco agro ait esse Cort Enebram
& Cort Nossam, id est, Coritus augurium, F
quia Nosso est augurium, vt dicit beatus
Hieronymus in lib. de interpretationibus
nominum. Hactenus de prima clausula ta-
bulæ

A bulæ. Sequitur de secunda quæ refert Isidẽ venisse in Etruriam tetrapolim, ad nuptias Iasij & Cibeles. Pro cuius veritate cõsequẽda, per quæsita procedemus hoc modo.

PRIMO Quæritur quæ fuerit Isis siue B Ceres frugifera panifica? Respondet Diodorus Siculus in primo libro, quòd Io soror & coniunx Osiridis, dicta est Isis, id est, Ceres frugifera & legifera, quia prima leges dedit, & fruges inuenit, vt testimonio in- C scriptæ colũnæ in Aegypto probatur. Docuítq; Aegyptios omnes prima grana colligere, & panes conficere, præcipuéque Libycos Aegypto annexos.

SECVNDO Quæritur an venerit in D Italiam ad docendum eadem? Respondet Plinius in septimo naturalis historiæ, capite vltimo, dicens: Ceres prima inuenit frumenta, cum antea glande vescerentur. Eadem molere & panes conficere docuit E in Attica, Sicilia, & Italia. Et ob id dea putata. Eadem leges dedit. Hæc Plinius.

TERMTIO Quæritur in quem primũ locum in Italiam rate vecta fuerit? Respondet Festus. Nam cum vicus Thuscus Ro- F mæ antea Argeus, ab Argiuis comitibus Herculis dictus sit, & prius Libyssus, vt ait Fabius Pictor, quærit Festus vnde Libyssus dictus sit. Et sic respondet. Aegeus campus

pus dictus est Libyssus, quia Ceres ex Libya illo primũ fruges aduexerit: ob quod & campus Libyssus, & ipsa Libyssa dicta est. Ergo, vt testatur etiam tabula hæc, Isis maxima frugifera, legifera, panifica, ab Aegypto, & Libya mota, rate venit in Tyberim, ducẽs frumẽta, vt doceret Italos serere frumẽtũ, & molere, ac panes cõficere. A B

QVARTO Quæritur, quo tempore venit in Italiam, Siciliam, & Atticam? Respondent vnanimi consensu omnes Græci & Latini, quòd hoc fuit ante Dardaniam conditam, probántque istud, quia interfuit in nuptiis Iasij, Cybeles, & Armoniæ. Vnde Diodorus in sexto libro referens fabulam Samothracam dicit: in Samothracia in nuptiis Armoniæ atq; Cadmi, quoniam Armonia soror esset Iasij & Dardani, & cognata Cybeles, interfuisse Isidem & alios deos & deas in eius nuptiis. Longè verò post nuptias defuncto Iasio, Dardanus cũ Cybele in Phrygiam sacra ferentes, Dardaniam condiderunt. Eusebius quoque de temporibus notat Isidem paulò minus XL. annis ante Dardaniam conditam reuersam fuisse in Aegyptum. Berosus itẽ eam interfuisse nuptiis, & reuersam in Aegyptum ante conditam Dardaniam scribit. Et ita cæteri consentiunt. C D E F

QVIN

QVINTO Quæritur quo tẽpore cõdita ſit Dardania? Reſpondent Chronographi ex publica temporum fide atq; monarchia Aſſyriorũ, ꝙ cõdita fuerit anno ſecundo Amyntis, qui decimuſſeptimus imperauit poſt Ninũ. Et ita notat Euſebius de tẽporibus, & Manethon in ſupplemento Beroſi, & alij qui notant Aſſyriorũ Annales.

SEXTO Quæritur quando Cadmus celebrauit nuptias Armoniæ Iaſij ſororis in Samothracia, vt Græcia mendax fingit in hiſtoria, & quãdo obiit Iaſius Samothrax? Reſpondet Palęphatus Spinga, quem notat Euſebius in temporibus, quòd trigeſimoſexto anno Panniæ regis Aſſyriorum qui fuit à Nino XXIII. Cadmus ſuperinduxit Priſcæ vxori. Armoniam ſororem Martis non Iaſij, & paſſus à Priſca vxore certamen profugit. Inde circa nouiſsimos annos Mytrei regis Aſſyriorum rediit anno à condita Dardania ferme ſeptuageſimo ſupra ducentos, vt ſupputatio Euſebij atque Archilochi probat. Hoc etiam affirmat Xenophon in libr. de æquiuocis, qui cum VI. Cadmos enumerat, de V. ſic dicit: Quintus paulò ante ruinas Troiæ Armonia Samothraca inclytus, qui à Priſca vxore ob Armoniã certamen paſſus, rediẽſq; à Phœnicia, detulit in Græciã primus XVI.

nume

ſularis ſiue philarcha. Quare in tetrapoli A
Etruria & Volturna, Iſis interfuit nuptiis
Iaſij ac Cybeles, quia ipſa ſola erat in Italia & Thuſcia vrbs regia. Rurſus ratio dictat, vt Aegypti regina in Italicum Tyberim doctura Italiam aduecta, Regem Ita- B
liæ adiret, & ab eo honorificè, vt par erat, exciperetur in ciuitate regia, ſiue mauis, vocabulo Etruſco Veiuza & Vetulonia. Hinc Veiuzi Viterbenſes & Vetulonia, curules regij ſiue Philarchæ interpretatio- C
nem habent. Quare impreſſores corruperunt Facium coſmographum de Vbertinis Florentinum, vbi de Viterbo loquens, dixit ante fuiſſe Viterbo nomina Tuſca & Veiuza. Nam impreſſores falſo Veienſa D
pro veiuza poſuerunt. Argumento ſunt cō tractus vetuſtiſsimi, & nomina ad hæc tempora ſeruata Iſidis & Veiuzæ vrbis noſtræ, quoniam ſicut Romæ quo primùm rate venit è Libya, Libyſſum nomen indidit, vt E
probauimus, ita vbi in Veiuzam ad nuptias venit. Libyſsilla nomen regio tenet, quam Libyſcillam proferimus. Similiter Veiuzos & truncata prima ſyllaba Iuzos ad hæc tempora nos vocant finitimæ gen- F
tes & contractus. Quæ cuncta cum luſtrator Italiæ Blondus non ſpectaſſet, dixit Viterbum eſſe vrbem parum vetuſtam,
cum

A cum omnium primam & regiam in Italia Ianus condiderit, vt in secunda & tertia institutione præmisimus. Quinetiam vt manifestius & apertius mentiretur Blondus, dixit lacum Vadimonis esse lacum B montis Rosuli. Primo enim peccato topographiam subruit. Nam lacus montis Rosuli est in Ciscyminiis Veientanis ab vrbe Roma populis, vt cernimus. At lacus Vadimonis est in Transcyminiis inter Cymi- C nia iuga, quæ Fabius transgressus est, & Volsinum, quod non attigit, sed Decio in annum sequentem domandum reliquit, vt Liuius in nono ab vrbe condita, author est, & nos super secundam Libyscillam tabu- D lam exposuimus. Peccat item multis aliis peccatis, quia lacus Vadimonis sacer & nauisus dicitur, id est, sine naui, vt etiam exprimit Plinius nepos in Epistola ad Gallum de lacu Vadimonis. Item vt scribit aqua Va- E dimonis est sulphurea, colore subalbida, cærulea, spisior, habens artanas mobiles iunceas, sine piscibus, & eiuscemodi, quæ cuncta desunt lacui montis Rosuli. Et ideo noster Florentinus, thusco sanguine natus F atque notitia patriæ doctior Facius, vocabulo vetusto, quod permanet, vsus, dixit Viterbũ antiquitus dictum fuisse Veiuzã, id est, curulem philarcham non Veienzam.

Viterbenſes enim olim dicti ſunt Voltur- A
reni cognomine Etruſci, ſicut Volturna co
gnomine Etruria, vt in ſecunda inſtitutio-
ne ac prima oſtendimus. Etruſci autem di-
cuntur propriè Veij coloni Sardiniani, &
ob id Veientes Enetanos Sardinianos vo- B
cauit Romulus, vt in eius vita Plutarchus
aſſerit. Quia ſcilicet illi Veientes Romæ
proximi, erant (vt ait Dionyſius in ſecundo
libro) generis Etruſci ſiue Volturreni &
Vetulonienſis, qui teſte Beroſo in quinto C
antiquitatum, miſerunt primas colonias in
Sardiniam cum Phorco. Et ob id in trium-
phum Sardiniani cognominati, vti Cæſar
à victoria Britannicus & Scipio Aphrica-
nus. Vnde vt Strabo in quinto memorat, D
dum Hercules miſit Iolaum cum Toſpia-
dibus ad habitandum Sardiniam, iam oc-
cupatam & habitatam inuenit à Barbaris
qui erant natione Tuſci. Intelligat igitur
Blondus Etruſcos Veios & vocabulo pa- E
trio Veiuzos fuiſſe tantæ antiquitatis, vt
etiam Herculem Aegyptiũ Libyum præ-
cederent, & inſulis maris dominarentur.
Non enim Alcei Græci, ſed Libyci Hercu-
lis primogenitus fuit Sardus cum Iolao F
miſſus & Toſpiadibus, dicente Sillio in
duodecimo libro. Mox Libyci Sardus ge-
neroſo ſanguine fidens Herculis. Libius
enim

A enim fuit nomen Herculis Aegyptij,à quo Libyci populi,vt ait Berosus & diuus Hieronymus super Genesim,cum antea Phutei dicerentur.Nam & ob triumphum deuicti Antei teste Beroso, columnam ipse posuit B in Libya Alceus Græcus,vt Diodorus asserit in quarto libro. Quòd si Libyus Aegyptius Hercules tantæ antiquitatis fuit, vt Lestrygonem antecesserit, sicut tradit Berosus, aut decem millibus annorum præ-C cesserit Alceum, sicut scribit in primo lib. Diodorus, aut ferme æterna illi fuerit origo, vt Macrobius in Saturnalibus refert, quàm antiquissimi vtique ante illum fuerunt Veij Etrusci ac Volturreni, qui longè D ante Iolaum & Tospiades dominio maris potiti,colonos Veiuzos in Sardiniam trãsportauerunt. Sed de antiquitate Veiuza Volturrena,quę & Viterbum,aureo seculo & ante Ninum orta, satis dictũ sit in com-E mentariis super Fabium Pictorem,& Myrsilum Lesbiũ. Nunc satis sit Blondo, Veiuzum oppidum,quo ante Dardaniã nuptiis Iasij ac Cybeles interfuit vetustissima Isis, non esse parum vetustũ oppidum. Præbuit F Blondo,sicut & multis quanquam aliâs literatis, occasionem errandi, Viterbum nouellum vocabulum,& parua circunspectio antiquorum nominum eius ac limitum &

circunſtantiarum adhuc extantium, vt ſu- A
pra oſtẽdimus. Igitur ad hoc ſeptimũ quæſitum reſponſum ſit ſatis, Iſidem interfuiſſe nuptiis Iaſij in regia Veiuza tetrapoli Etruria nunc Viterbo. Nec obſtat quòd exciſa marmora dicunt Iſidem cõceſsiſſe in præ- B
dia Cybelaria, ſubſcriptio verò ſtatuæ in Veiuzam vrbem & domum Tyles quæ & cognomine Cybeles, vt in lib. antiquitatũ Beroſus indicat. Nam vtrobique nuptiæ multis diebus celebratæ, in prædiis etiam C
fruges primum ſatæ & collectæ. Inde vãno purgare frumentum, molere, ac panes conficere docuit, quos primos in gratiam Iaſij obtulit, vt Beroſus dicit, & Diodorus docet ex Samothracum hiſtoria in ſexto libro. D
Quare Viterbum olim Veiuza Volturna primos in Italia panes vidit & guſtauit, patria ſemper numinum & deorum, habens à tergo Cyminia iuga ſyluoſa, plena aucupij & venationis, herbarúmque ſalubrium E
atque ſcaturientium aquarum, à quibus ſubiacentia opulenta arua vrbis Etruriæ primùm contemplatus eſt Romanus miles, vt Liuius ſcribit in nono ab vrbe condita. Porrò à fronte habet, Volſinienſes, à F
ſiniſtris Tarquinienſes, à dextris tyberim & finitima Vmbriæ. Huius Turrhenæ, vt indicat Diodorus in vj. libro, campi ſunt

lati,

ati, collibus distincti, solo admodùm fertili, vt qui aquis abundent nõ hyemis tantũ, sed etiã æstatis tẽpore. Patriã incolũt vberẽ, quã studio agriculturæ efficiunt fertiliorẽ. Ea naturalis feracitas, & soli opulentia, eos ad inertiã & ignauiam traduxit, vt ibidem Diodorus testatur. Haud procul habet mare, proximos verò lacus Cyminiũ & Volsiniensem, à quibus opulenta recipit obsonia. Fluẽta itẽ piscuosa in limitibus habet. Tarquiniensium quidẽ Bleranum, Thussæ autẽ Nanæ Larthẽ fluuium, Intráque agrũ Ecalidum, Egelidũ, Ry Osirim, Ry Gomerium, Alcionẽ, Rozenũ, Ry Atlaum, Albianum, Vectiã, Catenaces, Veias & eiusmodi amnes saluberrimos simul & copiosis piscibus refertos. Thermæ & fontes calidarum aquarũ, præcipuè Caiæ ad felicitatem agri abũdãt, quæ, vt author est Strabo in quinto Gæographiæ, salubritate sui cæteras præcellunt. Abundat perennibus riuis, latissimis & opulentis aruis, vinetis, oliuetis, & pratis, & omnibus delitiis naturalibus. Visus ipse cũ à iugis Cyminiis, tum Phiscone monte planities ipsa occurrit, mox quasi aperto cœlo & fugato carcere vndiq; reficitur, vt verè ipse situs nõ otiosè à natura productus, ipsis primis diis, id est, iustis principibus Italiæ habitaculũ fuerit præparatũ,

aurea illa ætate, quando ſola glans, & ſpō- A
te naſcentia, atque clari latices humano ge
neri delitiæ erant. Quę verò poſtea huma-
na gula populatur, regio ipſa tam copiosè
producit, aues, volucres, altilia, ceruos, da-
mulas, lepores, apros & eiuſcemodi quæ au B
cupio & venatu quæruntur, vt quando cre-
duntur defeciſſe tum maximè excreſcant.
Sed de his aliàs. Nunc ſatis eſt expoſuiſſe
iuuentuti noſtræ primam & ſecundam ta-
bulæ Cybelariæ clauſulas: de Corito & ad- C
uentu magnæ Iſidis in Veiuzam Vetulo-
niam, & Cybelaria prædia fontemq́; , nunc
de tertia clauſula dicendum eſt, quæ mor-
tem Iaſij narrat.

DE MORTE Iaſij hæc quærũtur. Pri- D
mo quæ cauſa impulit Dardanum ad peri-
mendum fratrem ſuum Iaſium? Reſpõdet
Seruius, quia contendebant de regno. Et vt
ait Beroſus in quinto, Iaſius ortus eſt ex E-
lectra, patre exiſtente Corito, id eſt, haſtato E
Ioue, ad ſuccedendum regno. At Dardanus
ortus eſt eodem patre exiſtente Ito, id eſt,
Ioue ſummo & rege actu. Quare Darda-
nus dicebat ſe iure patris ſucceſſorem eſſe
qui primogenitus erat patris actu regis. Ia- F
ſius contra ſe primum eſſe ſucceſſorem aſ-
ſerebat, quia pater iam haſtatus regno &
Coritus ad ſuccedendum genuerat. Et vt
ait

A ait Berosus, Dardani partes Latiũ & Abori gines fouebant. Iasij verò Ianigenæ atque Siceleus rex Hispaniæ. Vnde diffisus publicè congredi Dardanus, clam illum per insidias & dolo peremit, parata naui littore B haud procul. Et, vt ait Vergilius, profectus à Turrhena sede patris Coriti, Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes, Threiciiamq; Samum, quæ nũc Samothracia fertur. Et hoc occasionem mentiendi dedit Samothraci- C bus, vt dicerent Dardanum fuisse Samothracem, vt supra ostendimus.

SECVNDO Queritur vbi Iasius fuit interfectus? Respondent Vergilius & hæc tabula. Nam Vergilius vrbem regiam no- D tauit Turrhenam siue Volturrenam sedem Coriti, à qua profectus fugit in Samothraciam. Tabula verò locum priuatum & insidiis aptum exprimit, in Thermis inquiens Iasinellis. Adhuc retinent nomen, E etsi vulgus mutet primam literam i, in l, dicens Lasinellas pro Iasinellas. Sunt prædia & Thermæ Iasij sub Aruntibus Camillariis, qui Arunci senes dicebantur. Dardanus his ortus in agris Phrygiæ penetrauit F ad vrbes, vt Vergilius author est in septimo Aeneídos

TERTIO Quæritur quãdo peremptus fuit? Respondet Berosus in quinto, quòd

anno quinquagesimo regni sui. Nam vt ait A
cœperunt simul regnare Cecrops primus
Athenis & Iasius in Vetulonia, simúlque finierunt. Ergo quia Cecrops obiit anno
quinto liberationis filiorũ Israël ab Aegypto, & xxxiiij. egressionis eorum Darda- B
nia condita est, vt Eusebius scribit, necessariò sequitur, vt anno quinto liberationis
Dardanus aufugerit, & vigesimonono post
fugam anno, Dardaniam condiderit, sexto
scilicet anno, antequàm Moyses naturæ C
concederet, vt etiam Eusebius notat in conditione Dardaniæ.

Quarta huius tabulæ clausula est de restitutione, siue reparatione regiæ Cybeles.
In quarta clausula ponitur quòd Pipinus & D
Marsias reparauerunt Cybeles regiã. Qui
fuerint hi duo Larthes Etruriæ, in Etrusca
historia diximus. Regiam verò in Cybelicis prediis existimo ibi esse, vbi non procul
Cybelario colle, vnde fuerunt statuæ ef- E
fossæ, visuntur vestigia quædam, fundamentáque habitationis nobilis. Distat à
Iasinello prædio tribus milibus passuum,
& à Vadimonis palatiis quinto lapide.

Quinta clausula est de authoribus Ve- F
tuloniæ qui fuerint. Cato in secundo fragmento de originibus docet, primum qui
tetrapolim Etruriam condiderit fuisse
Ianum

A Ianum. Idem aſſerunt Myrſilus & Fabius Pictor. In tetrapoli autem Etruria continetur Vetulonia, vt Myrſilus ſcribit, & nos ſupra Myrſilum oſtendimus, & in Anniis quæſtionibus, & ſupra Xenophontem de B æquiuocis. Quare Vetuloniam primus omnium Ianus, non Cameſes poſuit. Item Beroſus in quinto antiquitatum ſcribit, regem Comerum primum fuiſſe, qui docuit ſuos in plauſtris ſiue veis more Scy-C thico habitare, vnde Vetulonia nomẽ fuit vrbi. Non igitur fuit primus Cameſes. Reſpondendum mihi videtur ad hoc, quòd Ianus primus omnium condidit tetrapolim Etruriam, vt ait Cato cum aliis, ſed D habitatio his tunc fuit in tuguriis & cryptis. Inde nepos Iani, Veias primus, teſte Beroſo, turritas extruxit, vti in Aſia Moſineci Moſsinas, ſicut Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro ſecutus Myrſi-E lum aſſerit. Cameſes verò primus omniũ poſuit ampliando. Nam illa quatuor oppidula à ſe nimis diſtantia, Arbanum, para Tuſſam, Vetuletum & Volturnam, ita ampliauit atque magnificauit, vt alte-F rum alteri cohæreret. Abſolutè tamen Ianus primus omnium colonias eo aduectas fundauit. Quòd verò ait ſupra Balneas, exponendum eſt prope Thermas,

quia

quia Thermæ & Thermales aquæ, quas A
vulgò Caldanum dicimus, ſunt prope Ve-
tuloniam, dicente Plinio in ſecundo natu-
ralis hiſtoriæ. Piſæ aquis calidis innaſcun-
tur ranę, & ad Vetulonos in Etruria piſces.
Rurſus caſtellum iuxta Vetulonos poſuit B
Libyus Hercules. Hoc adhuc vocamus ca-
ſtrum Herculis. Fuit ergo Aegyptius non
Alcæus. Cui etiam eſt argumento vocabu-
lum cognominis collis Aegyptium. Dici-
tur enim collis Muſarnus. Cognomina C
enim Herculis Aegyptij ſunt. Her, Her-
col, Arino ſiue per ſyncopã Arno & Muſar-
no. Teſte diuo Hieronymo & Talmudiſtis,
Her pellitũ Hercol pellitũ totũ, Arno leo-
nẽ magni nominis, Muſarno eruditionem D
leonis magni nominis ſignificat, Pellitus di
cebatur à quotidiana pelle leonina quã in-
duebat, Hercoles verò ſiue totus pellitus tẽ
pore belli, quia teſte Diodoro in primo li-
bro, nondum eius ætate inuentis armis, to- E
to corpore pro armis tegebatur pellibus fe
rinis, quod Græco Herculi non congruit
Leo magni nominis dicebatur ab inſigni
ſuo coronato ac ſemper victore leone. Eru-
ditio verò leonis dicitur militia eius, quia F
docuit ad lacus ſulphureos initiare ſuam
militiam, quibuſdam incantamentis qui-
bus deditus erat, quod non congruit Græ-
co

co Herculi, vt asserit Diodorus in sexto libro. Vnde vbi Arnos & Musarnos legimus, interpretamur Herculeos. Sed differenter, quia vbi Arnus dicitur, ibi solum Herculeum in Latinum vertimus, vt Arnus fluuius, id est Herculeus. Et sub statua Iasij dicitur, quòd Iasium regem acclamauit Arno, id est Herculeus populus. Verùm vbi Musarnos legimus, ibi Latinè traducimus initiatos Herculeos, quia doctrina Herculis initiabantur. Hinc Ptolemæus in Geographia regnorum Carmaniæ atque Gedrosiæ notat antiquos populos Musarnos & metropolim Musarnam, id est initiatam Herculeam, & initiatos Herculeos. In hac quoque nostra Etruria nunc Viterbo, in parte Arbana, collis Musarnus dicitur, id est, initiatus Herculeus, vbi nunc est episcopium & eccclesia sancti Laurentij, olim templum & palatium Herculis Aegyptij, quod vulgo castrum Herculis dicimus. Et item non procul Viterbo videlicet ferme quinto lapide, iuxta Coriti Lyanum & Vadum Tuscaniense sub lacu Vadimonis est oppidum deletum, quod ciuitas Musarna dicitur. Argumentum quòd eo habitabant sacerdotes Herculei, initiatores militiæ, quæ ad vicinum locum Vadimonis initiabatur lege sacrata vt in nono libro

ab vrbe

ab vrbe condita Liuius scribit. Hactenus A
de castello Herculis in parte Arbana, & col
le Musarno. Quod verò sequitur quòd Sa-
batius Sangni ædificauit oppidũ in Trossis Volturrhenis, sciendum est quòd ager
Volturrhenus cognomine Etruscus nunc B
Viterbensis, diuiditur in partem superiorẽ
& inferiorem. Pars superior dicitur à Viterbo ad Tyberim vsque in longitudine, & à
Cyminiis iugis ad montem Physconem
& Florentinum in latitudine. Ea pars diui- C
ditur in duas partes. Prima dicitur Trometina, altera verò Trossana. Trometina dicitur à Tromete campo hærente Volturnæ,
quem nostra ætas Pelasgico vocabulo dicit
planum Trometorum, à τρόμῳ quod est for D
mido vel horror, & τορέω id est Transfigo.
Hinc Trometores siue Trometini dicuntur, qui viribus & arte armorum, Herculeo
more luctando gladio ex improuiso transfigunt, vti Liuius de nostro para Tusso in E
libris ab vrbe condita dicit, quod Fabium
in Veientes euntem, Tuscus quidam ferox
viribus & arte armorum, gladio per pectus
transfixit. Hæc pars Trometina extẽditur
à Viterbo vsque ad Vadum, adhuc Trossa- F
num dictum, non procul Ferentino oppido
Othonis Cęsaris, cuius meminit Suetonius
in vita eiusdẽ Othonis. Ab hoc vado Trossano

A ſano vſque Tyberis portionem quæ ad ius Viterbenſium ſpectat, extenditur Troſſana regio, vbi Lydi & Mæones, Italis atque ſacratæ ab origine ſedi priſci Coriti, mixti fuerunt coniugio & ſtirpe, vt docet Beroſus
B in ij. & v. antiquitatum. Et Sillius Italicus in iiij. lib. Vnde in hac portione manent nomina deletis oppidis Turrhenæ, Mæono, Mæoniæ, à quibus nunc planum Mæonianum, & oppidum ſimul. Interiit funditus &
C Troſſulum oppidum, de quo Plinius in xxxiij. nat. hiſt. cap. iij. Sæpe, inquit, variatũ eſt equeſtris ordinis nomen. Nam ſub regibus Celeres appellati ſunt, inde Flexumines, poſtea Troſſuli, quòd in Tuſcis citra Volſinum nono lapide, eius nominis oppidum ſine pedite cepiſſent. In hac portione eſt filiæ Atlantis oppidũ Celeno, & eius amatoris Oriona, & Sangnena, vulgò nunc Sayena, dequa nũc exciſa tabula dicit, quòd Sabatius poſuit villam in Troſsis. Rurſus à Sangni extat Sangninaia regio Trometina, à qua dicimus ſancta Maria Sangninaia. In Sabatia quoque nunc Anguillara & Barceana regione, limes vltimus nõ procul Cere eſt fluuius Sangninaia. Hęc regio Sabatia & limes Sangninaia dicitur à Sabatio Sangni, qui teſte Beroſo & Catone, & his tabulis, fuit pater Sabi à quo Sa-

bini & inde Sabelli, quos Latini Samnites, A
Græci verò Saunitas vocabant, vt signifi-
cat Plinius in iij. naturalis historiæ ca. xiij.
Hic lingua Sabina & Etrusca dictus est Sa
batius Sangni, & item Sabatius Saga, La-
tinè verò Saturnus, Sanctus, Fidius: Semi- B
pater, vt copiosè ostendimus in commenta-
riis super Fragmenta Catonis, & super Fa-
bium Pictorem & Sempronium. Quo loci
nota quòd hic Sabatius siue Saturnus fuit
Caspius non Græcus, vt ibi ostendimus, C
Fuit & subregulus Iani in Latio, à quo Sa-
turnia Capitolina & Saturnia Latium, vt
Varro significat in primo de lingua Lati-
na. Quin etiam dicta portio Etruriæ Sa-
batia, & ab eius cognomine Sanguinaia D
Trometina, & oppidum Saturnia, nuper à
Senensibus reparatum, & tota Thuscia quę
tunc ditioni Iani suberat, amoto suo nomi
ne Ianiculo, Ianus à nomine eius iussit di-
ci, scribente Protarcho, & asserente Igino, E
& referente Macrobio in primo Saturna-
lium, quòd mortuo Saturno Ianus ei dica-
uit aras, & eius nomini regionem totã, quæ
illius ditionis erat. Hæc satis sint pro expo-
sitione tabulæ. Quæ verò quarta in ordine F
Ararathea, & ab Hermolao Araratheo in-
terpretata in Vetuleti porta, fere eadem
est cum præmissa. Oppidũ Fenestræ, Car-
canel

A canel ibi dicitur, & adhuc vulgò Carcarelle appellatur. Eſt oppidum cuius ruinæ viſuntur in parte inferiore Volturreni nunc Viterbenſis agri. Hæc pars inferior extenditur in longitudine decem milibus paſ-
B ſuum à Viterbo vſque Bleranum fluuium olim Tarquinienſium, & in latitudine à iugis Cyminiis ad Larthem fluuium & lacũ Volſinienſem. Diuiditur hæc noſtra portio in duas partes, in Tuſcanienſem & Ve-
C iam, Tuſcanienſis extenditur à Viterbo vſque Vadum Tuſcanienſem adhuc vulgò dictum, quinto lapide à Viterbo. In hac portione Tuſcanienſi adhuc ſunt in iugis Dardanium oppidum deletum, mons Italia-
D nus, Iaſinella regio, & Thermæ, fluuius Ecalidus vulgò Caldanus, & illuſtris miraculo piſcoſo, vt in ſecundo libro naturalis hiſtoriæ inſinuat Plinius. Item eſt & regio Sais Xantho, & Xantho Apoito, illuſtris
E Oſiridis triumpho, vt in Oſiriana tabula dicemus. Eſt & Egelidus vulgò Fredanus in valle reducta fluuiolus, inclytus luſtratione Aeneæ & allocutione Veneris, cum Aeneas miſſus ad Lucum Fanúmque Vol-
F turnæ ad Lucumones trãſmiſſo vicino Minione Ceritis limite ibi luſtratus eſt, vt Vergilius in octauo libro Aeneidos eſt author. Dicitur autem Tuſcanienſis hæc pars, à

para Tussa, siue coronata Tusca vna ex te- A
trapolis vrbis Etruriæ parte regia. Ab hoc
Vado Tuscaniensi ad Tuscanellam exten-
ditur Volturreni agri portio Veia quinque
milibus passuum in qua continentur am-
nes & prædia adhuc dicta Veia, Cybelaia, B
Katenaces, Cymella, Horchia. Sub his Tus
si Nani & Tuscanelli in Tarquiniensi, in
quo & Carcanim id est castrum lucernæ.
Hactenus de quatuor excisis tabulis, nunc
de quinta, id est decreto Desyderij re- C
gis.

QVINTA TABVLA.

Quinta tabula est ingens semirota
alabastrina, literis Lõgbardicis ex D
cisa, effossa in vico Demi Atu Para Tussæ
siue coronatæ Tuscæ. In ea continetur re-
uocatio eorum quæ contra Etruscos antea
tulerat Aistulphus. Sane sciendum est vt in
historia Longbardica scribitur, & vtcun- E
que narrat Platina in vita Pontificum,
Longbardi omnem regionem circa Tybe-
rim, in tres ducatus partiti sunt, quorum
metropoles fuerunt Etruria, Spoletum, Be
neuentum. Dux beneuentanus regebat La B
tium, & Campaniam vsque Neapolim.
Dux verò Spoletanus Vmbriam Tyberi-
nam. Et dux Etruriæ partem Thusciç, item
Tyber

A Tyberinam. Aiſtulphus dux erat Beneuentanus infenſus Etruſcis. Deſyderius verò Etruriæ dux contra amiciſsimus. Mortuo rege Longbardorum, ſucceſsit Aiſtulphus, qui Longholam, ſiue Para Tuſ-
B ſam iuſsit dici Longbardulam, & ab eis abſtulit lacum Volſinienſem, & ius cudendi monetas, & multa alia, vt ſolent reges infeſti vrbibus agere. Mortuo Aiſtulpho ſucceſsit regno Deſyderius dux Vetulo-
C niæ ſiue Etruriæ. Quare vrbi ducatus ſui contulit plura beneficia. Et quia Hadrianus Papa iam euocabat Carolum magnum pro liberatione eccleſiæ ſimul & Italiæ contra Deſyderium regem, idcirco De-
D ſiderius veritus quod futurum erat, ſtuduit beneficiis continere in officio primores vrbes. Scribit igitur Grimoaldo tunc Volturnæ ſiue Etruriæ præfecto plura, quorum nonnulla ipſe Grimoaldus vt palàm à Thu-
E ſcis legerentur excerpſit, & in hoc alabaſtro excidit. Et nota quòd ducatus Etruriæ ſolùm erat, quod nunc dicitur patrimonium. Sed præfectura totam continebat Thuſciam, à Tyberi ad Macram. Et ideo
F in hoc decreto beneficia toti Thuſciæ collata, Grimoaldus poſuit his verbis.

DECRETVM DESYDERII REGIS ITALIAE. A

DIuiditur hoc tranſumptum ex decreto deciſum in tres partes. Sed ante de Longbardis aliquid præmittendum eſt. Longbardi ſunt magnæ Germaniæ Tuy- B ſcones populi, qui, vt notat in Geographia Ptolemæus, diffunduntur à Rheno Alemaniæ fluuio vſque trophæa Druſi. Vrbes in his ponit Ptolemæus & Cornælius Tacitus, vnam Noueſium, quam quidam putãt C nunc dici Nuſsiam. Incolunt regionem ſub Sicambris in longitudine à Rheno per fluuium Iudrum & initia montis Meliboci vſque in Albim fluuium. Hi occupauerunt Italiam ducentis annis & amplius, & pri- D mum Arrianam hæreſim ſecuti, inde ad Catholicam fidem reuerſi ſunt. Literatiſſimi fuerunt, vt patet ex legibus eorum. Characteribus non multùm à latinis diſtant, lingua tamen Latina vtuntur. Ab his E Gallia Ciſalpina Longbardia & per ſyncopam Lonbardia nomen retinet. Aiſtulphus penultimus, Deſiderius verò vltimus ex Lomgbardis Italiam occupauit. Itaque decretum eius diuiditur in tres partes. In F prima ponit beneficia collata Viterbo. in ſecunda, quæ contulit toti Thuſciæ, de cuius deſolatione accuſabatur. Tertiò

præp

A præparari iubet ad obsistendum Pontifici. De prima sic dicit:

Reuocamus statuta regis Aistulphi contra Vetulonos ædita, vt lacus non Tyrensium sed Vetulonum sit, quia lacus magnus Italiæ ideo Italiæ dictus est quia ager eorum prius est Italia dicta ab ibi sede Itali decreta. Et vt suam Longholam, non Longbardulam sed cognomine sui amplioris turreni Terebum vocent. Et sub vno muro cingant sua tria oppida Longholam, Vetuloniam & Turrenam Volturnam dictam Etruriam, totámque vrbẽ nostra adiectione Viterbum pronuntient, vt Rhoda & Ciuita Balneũ regium dici iussimus. Permittimus pecuniis imprimi Faul, sed amoueri Herculem & poni sanctum Laurentiũ eorum patronum, sicut facit Roma & Bononia. Iubemus quoque reparari Cort Nyentam, Dardanium, Asium, Forãnium, Cornyetum & Tuscanellum.

Primum beneficium est restitutio lacus, qui à limitibus tantùm dicitur Tarquiniensis & Volsiniensis, sed à limite simul & iure atque principatu dicitur lacus magnus Italiæ priscæ, quia ager Volturnæ prius dictus fuit Italiæ, vt in principio tertiæ tabulæ exposuimus. Nunc verò ad ius Volturnæ nunc Viterbi solùm ea portio

ſpectat quæ Cort Noſſam & montem Ita- A
lianum proſpicit. Secundum beneficium,
quòd Para Tuſſa cognomine Longhola,
non dicatur Longbardula, vt Aiſtulphus
voluit, ſed cognomine Turrheni Tere-
bum. Sanè vt in commentariis ſuper Myr- B
ſilum oſtendimus, nomen proprium filij
Atus regis Mæonis fuit Torebus, & com-
mutatis vocalibus Terobus. Porro cogno-
men illi Turrhenus fuit ab vrbe regia Vol
turrena, qua fuit decoratus. Sed hoc loco C
Deſyderius abutitur vocabulo nominis &
cognominis. Ampliauit autē Para Tuſſam
ſiue Longholam Terebus, adiiciēdo illi vi-
cum Demi Atum. Nam Demos populus, &
Ato fuit pater Turrheni. Hinc Demi Atus, D
eſt populus Atus ſiue Mæon, cuius decus &
donum fuit Vetulonia, dicēte Sillio in viij.
Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gen
tis. Tertium beneficium eſt de mœnibus
tretrapoli Etruriæ adiectis, cū antea qua- E
ſi quatuor diſtincta oppida eſſent. Quar-
tum beneficium ex percuſsionis numiſma-
tis cum inſigni veteris dignitatis Luci, qui
illis erat curia templum, & quatuor literis
ſacris F A V L. cōtinetur, vt in prima inſtitu F
tione & ſecunda tabula expoſuimus. Quin
tum beneficium eſt, vt amoto Hercule cor
ruptibili, diuus Laurentius poneretur, vt
nunc

A nunc cernimus. Nam antea erat Hercules leonem ſtrangulans, cũ claua & Longhola, vt æra vetuſta inuiolatè ſeruant. Notandũ eſt ꝙ Deſyderius impius occupabat bona eccleſiæ, ac Pontificem perſequebatur, &
B tamen religioſus volebat videri in amouẽdo à nummis Herculem & ponendo ſanctum Laurentium, ſicut enim Acaz, qui cum eſſet idololatra, religionẽ tamen Dei ſimulauit dicens. Non petam & non tenta-
C bo dominum. Sextum beneficium eſt reparatio veterum oppidorum Cort Nyente, de qua in tertia tabula diximus. Dardanium, Tardanum vulgus pronuntiat. Aſsiũ munitiuncula eſt, vbi Egelidus & Ecali-
D dus amnes cõfluunt. Fora Annia ab Annia familia dicta. Cornuetum, per ypſilon Cornyetum ſcribit Deſyderius. Nam Cornuetum ſcribendũ eſt, vocabulo vetuſto Etruſco, compoſito à Corno arbore & Nuetũ.
E Vrbis enim huius inſigne eſt Cornus arbor. Etruſcè autem Nuetum & Nuulum, Latinè dicitur nubetum & nubilum, id eſt, Grauiſcum, vt docet Cato in fragmentis & originibus. Et ideo Cornuetũ ſcribitur, id
F eſt, Grauiſcæ, cuius inſigne eſt Cornus. Poſtremũ beneficiũ eſt, adiectio noua nominis, vt ſicut vnis nouis mœnibus cingebatur vrbs, ita vno nouello nomine dicere-

tur Viterbum. Hoc loco quæritur vnde di- A
catur Viterbum, & quid significet. Pro quo
notandũ est, quod in prima parte docet bea
tus Thomas dicens, aliud esse à quo no-
men imponitur, & aliud ad quod significã-
dum imponitur. Nã teste peritissimo Do- B
nato, nomen significat & substantiã & qua-
litatem propriam vel communem: quia no
mina imponuntur à proprietate rei quæ est
eius qualitas propria vel communis, & ta-
men significat substantiam, id est aliam es- C
sentiam sicut lapis imponitur à proprieta-
te communi, vnde dicitur lapis, quasi læ-
dens pedem, & tamẽ significat aliam essen-
tiam corpoream. Itaque cum Desyderius
literatissimus adiecit vrbi antiquissimæ D
nouellum nomen, ab eius vtique qualitati-
bus propriis vel communibus Viterbũ no-
men imposuit, & tamen aliud significauit.
Primò igitur vidẽdũ est, à quibus qualitati
bus Viterbum nomẽ dicatur, deinde quid E
substãtialiter significet. Et ita grammaticè
procedemus. Qualitates plures habet Vi-
terbũ, & ideo à pluribus originẽ habet, &
ob id oẽs opiniones veræ sunt, excepta pri-
ma. Nã dicit, à primis fundatoribus Tybur F
tinis dici Viterbũ, quasi vi tybur id est par-
uum Tybur. Quod quidẽ falsum est, quia
Tybur nouissimis temporibus post Troiæ
ruinas

A ruinas cōditū eſt, ſed Volturna primis ætatibus & aureo ſeculo, ob quod Volturrena, id eſt, antiquiſsima Turrena dicitur, vti tres inſtitutiones ſupradictæ aſſerunt. Secunda opinio dicit, quod deſumitur à qualitate
B particulari, qua Thebanus Aegyptius Hercules, in Arbana parte palatiū munitiſsimum extruxit in colle Muſarno, vbi lapis olim exciſus inuentus eſt dicens. Hercolis imperium, & adhuc vulgò caſtrum Herco-
C lis dicimus. Ab hac igitur particulari qualitate Viterbum, quaſi vi Thebe dicitur. Facius verò de Vbertinis Florẽtinus, à proprietate alia qua vita ſuapte natura delitioſa viuitur, ait vrbem quę antea Tuſca &
D Veiuza dicebatur, poſtea dictam Viterbū quaſi vita hærbidū. Tertius eſt Raymūdus in Poſt cæſarianis cōmentariis, qui ab alia qualitate qua emeriti militia Romani illo victuri ſe conferebant, ait Viterbū vita in-
E ermium dictū. Quarti, à Thermis ſaluberrimis aſſerunt dictum Viterbum quaſi vi Thermulū, aut vi Thermū. De his Thermis enim Caiis adhuc dictis ſcribit Strabo in v. dicens. Vbi Etruria magis Romæ ap-
F propinquat abundat aquis calidis non minus quàm Caiæ quæ nobilitate alias præcellunt. Et Martialis, Morieris inquit Oppiane, niſi lotus Etruſcis, id eſt Volturrenis,

fueris aquis. Volturrenos enim circa Vol- A
ſinos cognominant Etruſcos Romani, vt
Plinius indicat. Sed de his Thermis co-
pioſè diximus ſuper Sempronium. Quinta
qualitas communis nunc, ſed olim propria
eſt, quia Turſita eſt & Volturſena à Turſi- B
bus dicta, vt Myrſilus dicit, & Dionyſius ſe
quitur, & nos in commentariis ſuper Myr-
ſilum probauimus. A proprietate igitur
Turſium ſiue Turrium, à qua & Volturſe-
na ſiue Volturrena dicta eſt, ab ea dicti in- C
ter quos Blondus, dicunt appellari Viter-
bum, quaſi vi Turrium. Sextus fuit Her-
molaus Venetus, Aquilegiæ patriarcha, vir
omni literatura excellens. Is enim aduerſa
prima tabula, voluit F A V L. exprimi qua- D
tuor vrbis huius tetrapolis populos, Falu-
ceres, id eſt, Volturrenos, Arbanos, Vetulo-
nienſes, Longholos ſiue Para Thuſſos. Hi
quoniã erant Etruriæ vrbis quaterni He-
roes ac regij populi, vtiq; Deſyderius eru- E
ditiſsimus, ab hac propria vrbis qualitate
impoſuit nomen Viterbum, quaſi vitam
Heroum. Hunc ſeptimus ſequutus noſter
Epiſcopus Archas, aliam propriã qualita-
tẽ attendit in hoc decreto dicens: Quia in- F
quit Deſyderius ex quatuor partibus ſolas
tres Mœnibus cinxit, Longholã Tuſſam,
Vetuloniámque, ac Volturnam, relicto Ar-
ban

A bano,cuius partes ſunt Muſarna,Calũba, & Aſcreana,idcirco dixit Viterbũ Vi triũ vrbium. Ser Thomas noſter Veltrinus Vetulonienſis aliã propriam qualitatem adducit dicens quòd Etruria tetrapolis erat
B caput imperij, & curulis Philarcha. Et ob id Veiuza vrbs & eius pars Vetulonia dicta. Et ab hac proprietate dignitatis antiquæ Deſyderius impoſuit nomen Viterbum,quaſi Veiterbum id eſt curule. No-
C nus eſt Ser Michaël Archãgelus Caprinus para Tuſſus,qui etiã proprietatẽ nominis Turrheni Terbũ ſpectatus,aſſerit,& quidẽ verè, Viterbũ dictum curule Terbũ. Vnde Longholam Terbũ dici iuſsit & totã vrbẽ
D Viterbũ,quaſi Vei Terbũ. Ergo eruditiſsimus rex Deſyderius impoſiturus nouellũ nomen,quod qualitates proprias & cõmunes ſupradictas includeret,dixit, adiectione noſtra dicant Viterbum. Adiectione
E inquit noſtra noua ſed mirabili, quæ omnes proprietates includat, & tamen ſubſtantiam aliam ſignificet, vt in definitione nominis Donatus author eſt. Quæ autem ſit iſta nominis ſubſtantia, vtique eſt
F eius vera ſignificatio, quæ à compoſitione partium pendet. Sanè ſciendum eſt Viterbum in omnibus exciſis antiquis lapidibus & titulis ſub Leone inſigni definiri
Viter

Viterbum,vetus verbum. Vnde inſcriptio A
illa antiquiſsima eſt ſub Leone. Nō timeo
verbum,Leo ſum qui ſigno Viterbum.Nec
te moueat quòd poſuit literam i, & non e.
Non enim Veterbum,ſed Viterbum dixit.
Etenim in compoſitione ſæpe vocales mu- B
tantur, præcipue vbi ſubeſt cauſa mutan-
di,qualis fuit in hoc loco, vbi opus fuit ita
cōponere nomina & κατὰ συναίρεσιν vt o-
mnes qualitates cum ſubſtantia include-
ret. Si autem dicis Veterbum, equidē ſub- C
ſtantiam quæ eſt vetus verbum & qualita-
tem vnam includis à Veis,& non omnes.
Si verò dicis Viterbum,non modo ſubſtan
tiam,ſed etiam omnes qualitates proprias
& communes iucludis. Et ideo rectius di- D
xit Viterbum quàm Veterbum. Quid au-
tem ſibi velit hæc ſubſtantia nominis ve-
tus verbum,nūc exponendum eſt. Verbum
multis modis accipitur. Vno modo pro vo-
ce articulata,& ſic omnes partes orationis E
ſunt verba. Alio modo, vt eſt vna ex octo
partibus orationis. Item pro dicto & im-
perio,vti eſt illud. Verbo domini cœli fir-
mati ſunt. Et illud. Facito iuxta verbum re
gis,id eſt iuxta dictum & imperium. Vnde F
à dicendo imperatiue, Dictator apud Ro-
manos appellatur. Verbum quoque ratio-
nem & ſupputationem ſignificat,vt de Lo-
gos

A gos dicit diuus Hiero. in epiſtola ad Paulinum. Vtrunque autem officium dictandi populis,& præſidendi ſupputationibus ſiue ſuffragiis, Lucumones Etruriæ habebant. Dictandi quidem,& imperandi, quia XII.
B Lucumones erant XII. reges, vt author Seruius ſuper VIII. Aeneid. De ſuffragiis verò, patet per id quod Dionyſius ſcribens in IIII. lib. Aderant inquit ex tota ciuitate Etruriæ ij qui ſuffragiis præerant,& ve-
C lati infulis à Tullo deprecabantur iram. Mitram enim curules tantum Lucumones & Larthes ferebant. Vnde inſigne Vetuloniæ eſt currus ſiue Veia cum mitra Lucumonia. Et hoc modo accipitur verbum in
D nomine Viterbo pro dicto ſiue imperio & præſidentia ſuffragiorum atque dictatura. Hinc Viterbum eſt veterum dictatura & præſidentia ſuffragiorum in Fano Volturnæ, ad quod teſte Liuio XII. populis conſi-
E lia indicebantur, quod certe Lucumonibus erat curia templum. Cæterùm apud Arameos, Luca ſenex & Vetus dicitur ſicut Palæos apud Græcos, vt in vocabulo Falucer & Luceres diximus. Ratio verò & ſupputatio & verbum à Græcis Logos dicitur, teſte diuo Hieron. in epiſto. ad Paulinũ,& ab Arameis Moni profertur, vt Thalmudiſtę perhibent. Quare quod ex veteri & verbo La-
tine

tinè redditur in compoſitione Viterbum, A
hoc Græcè ex Palæos & Logos Palæologũ,
& idipſum Aramee ex Luca & Moni Lu-
cumonium. Quare inexpugnabili argumẽ
to ab interpretatione nominum neceſſa-
riò ſequitur, vt idem ſit Latinè Viterbum, B
quod Græcè Palæologũ, & Etruſcè id idẽ,
& Aramee Lucumonium. Cæterùm Lucu-
mo ſubſtantialiter ſignificat veterem di-
ctatorem regem, qui etiam imperio & ſuf-
fragiis imperialibus præſidet. Ergo per C
ſubſtantiam Palæologus & Viterbẽſis no-
mina ſignificãt veterem dictatorem, ac pu-
blicorum ſuffragiorum regem. Et ita Lu-
cumonios ciues vrbis Etruriæ ſiue Voltur-
næ in Byzantium cum Conſtantino mi- D
grãtes Græca lingua Palæologos primùm
recte conuertit, quos Viterbos Deſyderius
ſecũdò atq; Latinè interpretatus eſt. Qua-
re nomen Viterbum per ſubſtantiã ſigni-
ficat Aramee, oppidum Lucumoniũ, Gręcè E
Palæologum, Latinè veterum dictaturam
& ſuffragium. Per qualitates verò proprias
ſignificat Viterbum, id eſt, curule Tero-
bum, Vita Heroum, Vi trium vrbium, Vi-
ta vrbium, & antiquitus vi turrium, & per F
qualitates communes ſignificat, Vi The-
bum, Vita Herbum, Vita inermium, Vi
Thermum & eiuſmodi quamplurimas

qua

A qualitates. Hæc de beneficiis Viterbo collatis. Nunc quid ei ac toti Thuſciæ ſimul contulerit, ita in ſecunda parte decreti ſubinfert dicens:

Nos enim non ſumus Thuſciæ deſtru-
B ctores vt nos apud Gallos accuſat Hadrianus Papa. Nam in Thuſcia ædificauimus à fundamentis, vobis quidem Volturrenis, Caluellum, vicum Horchianum, balneariam. Barbaranum, & Gariophylum. Sen-
C timatibus autem Auſdonias, Roda Copha num. Volaterris Roda Comalum, Lunæ Sergianum & petram ſanctam, olim Fanum Feroniæ. Phocenſibus autem ſanctos Geminianum & Miniatem. Feſulanis oppi-
D dum Munionis, in quod Vagos & Sparſos Aryn Ianos & palantes Fluentinos collegimus. Rurſus, plures antiquas nobiles vrbes ampliauimus, & muris cinximus, & nunc ididem agimus circa Lucam Piſto-
E rium, Aretium, Orbitum & Etruriam nũc Viterbum, cuius nomen aut à nobis conſtituta decreta ſi quis violauerit, aut capite puniatur, aut laqueo ſtranguletur. Hoc itaque non eſt Etruriam deſtruere, vt nos
F arguit Hadrianus qui pacem vltro à nobis oblatam reſpuit.

Contentionem inter pontificẽ & Deſyderiũ prolixè narrat hiſtoria Longbardi-

ca, quam Platina sequitur in vitis Pontifi- A
cum. Oppida à fundamentis Volturrenis id est, Viterbensibus posita sunt Caluellũ, nunc mons Caluellus, Vicus Horchianus, vulgò Vichorchiano. Horchia enim erat dea Etruriæ vrbis, vt Liuius author est in B
vi.lib.ab vrbe condita. Et ideo in hoc loco Fanũ erat Horchiæ, à quo regio Horchiana Trometina superior, & ab ea vicus Horchianus. Erat illi & oppidum sacrũ in Veia inferiore Tuscana regione cuius ad hæc C
tempora nomen durat Horchia, cuius agri Horchiani magna pars est iuris & possessio nostri conuentus S. Mariæ ad Gradus. Sentinates appellat à Roda cophano, in edito monte à se fundato castro, per mon- D
tem Tunniatem, vsque Orbitellũ & mare vbi erat vrbs Cosę, celebrata à Plin. & Geographis & Verg. Hanc euersam à Gothis reparauit Desiderius, & submutato nomine vocauit prolatione Longbardica Asdo- E
nias latinè Asidoniis, vulgò Lasidonia, quia Sidones illam reparauerunt. Sidones inquam non Phœnices, sed Germani. Hi Sidones non procul à Vistula fluuio Ptolemæo notantur, quos nũc Polonos dicimus, F
quorum metropolim Cracouiam idem interfluit fluuius Vistula, quem Visclam vocant. Hi contermini atque intermedij ia-
cent

A cent, inter ſines Longbardorum inferiorum & initia Sarmatiæ, qui iuncti Longobardis Italiam occupauerunt, & ſub Deſyderio Coſos reparantes Aſdoniam prolatione ſua pro Sidoniam & vulgò la Sidonia dixerunt: à Mauris poſtea diruta iacet. Fanum Feroniæ notat Ptolemæus. Et nunc Petræ ſanctæ, qui eſt Chriſtus à Deſyderio dedicata fuit, non Feroniæ, à qua manet regioni Caferonianæ nomen. Phocenſis Thuſciæ regio vbi adhuc Phocekius lacus, & oppidum dicitur. Cum verò Deſyderius tot oppida in Thuſcia condiderit, miror, cur ſolus ſanctus Minias oppidum, cognomen del Tedeſco obtinuerit. Niſi forte, vt à Sidonis Coſę, ita à Theutonibus, id fuerit vel fundatũ vel reparatum à fundamentis. Munio oppidum neſcio an ante fuerit. Veruntamen vt litera ſonat, Fluentini à Fluento Arno, & Aryti Iani, id eſt, exaltati Iani à fundatione dicti ſunt vnæ ex duodecim primis coloniis, à Iano in Thuſcia poſitis, vt author eſt Cato in fragmentis originum. Eos denique Fabius Pictor vocat Arnienſes ab Arno amne, in de origine vrbis Romæ, vt etiam in commentariis ſuper vtrunque authorem expoſuimus. Luca vrbs antiquitus Lucumodia dicta, & Lucenſes Lucumodij. De quibus Fe-

B (margin) C (margin) D (margin) E (margin) F (margin)

ſtus Lucumodij (inquit) à duce ſuo Lucu- A
mone dicti qui poſtea Lucenſes appellati ſunt. Lucumones verò dicti quidam homines ob inſaniam, quòd loca ad quæ veniſſent feſta facerent. Sed pace Feſti dixerim, ipſe inſanæ mentis atque imperitæ fuit, qui B
quod funditus ignorauit Etruſcum regiũ nomen, per inſaniam temerè expoſuit. Niſi forte mendoſus ſit codex, vt corruptor ob inſaniam ſcripſerit. vbi ob fana ſcripſit Feſtus. Nam, vt vocabulo Falucer oſtendi- C
mus, Lucus & Fanũ ſunt per ſe atq; propriè Etruſcæ originis, & nõ per Antiphraſim latinæ, vti etiã probauimus in quæſt. Anniis. Itaq; Lucumones XII. Etruriæ, erant teſte Seruio ſuper Aeneida, & aliis authoribus D
XII. reges quibus vnus Larthes præerat, & religionis principes, qui loca ad quæ condenda veniſſent ſana & ſacra feſta faciebãt, dicãtes illi lucumq; diemq;. Etenim, vt author eſt Liuius in v. ab vrb. condita. Etruſca E
gẽs, ſicut fuit ante omnes religionibus dedita, ita excelluit arte colẽdi eas. Et ita pro diſcẽda religione, ingenuos liberos ſuos Romani XII. his Lucumonibus, principib⁹ XII. populorũ Etruriæ tradebant, vt etiã Valer. F
Max. in I. lib. tradit. cap. I. Itaq; Lukius nomine, Lucumo dignitate Lucam cõdidit, & Lukium iuxta eam. Et ita à proprio nomine

A ne Lukij Lukium,& Luca,& Lůcenſes, & à Lucumonia dignitate conditoris.Lucomodij cognominati fuerunt,retinentes adhuc illam antiquiſsimam ad religionem & ſacros ritus cōditoris inclinationem.Regna-
B uit Larthes Etruriæ, quadrageſimuſquintus à Iano fundatore Etruriæ ſimul & Italiæ, anno xxxv. Romuli, vt in chronographia ſimul & hiſtoria Etruſca oſtendimus. Et ob initum principatum de more Tuſco Lucenſes fundauit anno ante perdomitam à Q.Fabio vrbem Etruriam ad lacum Vadimonis non minus quadringenteſimo, & ante ſaluatoris aduentum ſeptingentis annis & amplius. Vicatim & abſque mœnibus eos poſuit, quia Etruſci fœmineæ timiditatis exiſtimabant includi mœnibus, Manibus in agro,non intra vrbes excipiebant hoſtes. Vnde vſque ad Deſyderium regem,Lucam,& Piſtorium,Aretium, Orbitum & tetrapolim Etruriã nunc Viterbum,& alias nobiles vrbes, abſque mœnibus incoluerunt. Addit autẽ quòd eas ampliauit, quia omnes antiquiſsimæ vrbes Thuſciæ parua oppida erant, vt de Cere, Phalari, cernimus ac Veiente cognomine Larthenìano. Moris enim fuit antiquis vrbes cōdere non magnas, ſed locis munitas paruas, vt Dionyſius in primo lib.aſſerit.

Vnde Pisa, Luca, Pistorium, Florentia, Se- A
na, Perusium, Aretium, & Orbitum, post
Desyderium excreuerunt. Etruria verò
nunc Viterbum, quod includitur saxo fun-
datum vetusto, idcirco non excreuit, quia
tetrapolis est ab origine, & satis ampla cõ- B
paratione aliarum antequam ampliaren-
tur. Postremò pœna mortis mulctat De-
syderius eum qui nomen Viterbum mu-
tare ausus fuerit, quia dignum erat vt no-
men supremo studio & sudore excogita- C
tum, quod veram substantiam loci anti-
quissimam cum qualitatibus propriis &
communibus exprimeret, non perderetur,
sed sacrilegio simile videbatur mutando
violare. Hæc de secũda parte decreti. Nunc D
sequitur tertia, & si incompleta, hoc pacto,
& his verbis.

Quare tibi Grimoalde præfecto Viter-
bensi præcipimus, vt quandiu dubia pax
perseuerat, iubeas omnes Thusciæ milites E
paratos esse in armis, & commeatus ac sti-
pendia sine auaritia fac in promptu ha-
beas, vt non solùm occurrere hostibus, sed
etiam illos inuadere.

Huc vsque integrè legitur. Quæ sequuntur in F
fracturis ita se habent. In prima fractura.
Ciues non grauabis nouis exactionibus.
In secunda. *Ex Papia veniunt.*

In ter

In tertia. *Viterbenses*.

Ita sæpe variatum est huius vrbis nomen. A Tursibus enim Ianus eam Tetrapolim factam, communi nomine vocauit Tursenam, id est, à turritis ædibus primis Turrenam, & à crebritate earum tursium siue turrium, dixit Arameæ Etursiam siue Eturriam, id est, valde turritam. Romani verò transposito vno r, protulerũt Etruriã, vt supra Myrsilum probauimus. Porrò cũ Tursitæ post aliæ vrbes cõderentur, ad earum distinctionem adiecerũt Vol, quod est prisca & omnium antiquissima, dixeruntq́; per syncopam Volturnam, & sine syncopa Volturrenã, id est, antiquissimam omniũ Turrenam, vt demonstrauimns in Anniis quæstion. & super Myrsilum, & tetigimus in prima huius operis ac secũda institutione Vocabulo Volturnus ac Volturna. Rursus à partium quaternarũ dignitate dicta est veiuza & Vetulonia, id est, Curulis Philarcha. Item fanum Volturnæ, quod illis erat curia tẽplum. Item para Tussa, id est, hastata & coronata Tusca, ad distinctionẽ Tussæ Nanæ. Arbanum item cognomine Calumbum, quod est quarta pars viridis Luci. Sub Constantino autem per Grȩcam interpretationem dicta est à dignitate Palæologa, & eandem postremò latinè Viter-

bum, id eſt, veterum dictaturam adiecit A
Deſyderius. Eius ager vſque Thelamonis portum, & quod dicitur caput Etruriæ: à nautis verò corruptè caput Eturiæ, & vſq; Peruſiã olim à ciuitatis nomine dicebatur Turrena & Etruria, ſub Longobardis du- B catus Etruriæ, ſub Pontificibus verò poſt Henricum quintum & Matildim dicitur Patrimonium Eccleſiæ. Nec te moueat, quòd vno r, dempto caput Eturiæ vulgus proferat initium littoris Etruſci circa Vm C bronem vſque Oſtiam. Nam & fontes Electraios ibidẽ r, amoto Electaios pronũtiat.

Sexta oſiriana Aegyptia tabula. D

MAiores noſtri, in templo olim Herculis, nunc diui Laurentij, vt ſemper ante oculos noſtros æterna vetuſtatis huius vrbis memoria teneretur, pro roſtris E poſuit columnulam, id eſt, tabulam alabaſtrinam, Oſiriani triumphi monumẽtum, auibus & animalibus & capitibus & arboribus, id eſt, ſacris Aegyptiis literis exciſam, de quibus ſæpe authores ſcribunt. F

Et Plinius in naturali hiſtoria has inquit quas vides effigies, Aegyptiæ ſacræ literæ ſunt. In hac itaque columna eſt ſpatium

A tium in cuius medio eſt truncus arboris quercus inſtar ſceptri multiplicis, in quorũ ſceptrorum ſummo duo rami circulum faciunt inſtar oculi, quæ effigies eſt propria Oſiridis, vt ait Xenophon. Quod & Macro
B bius in primo Saturnalium confirmat, dicens, Oſirim exprimentes Aegyptij ſacris literis inſculpũt ſceptrum, inq́; eo ſpeciem oculi exprimunt, & hoc ſigno monſtrant Oſirim. Ponuntur autem in hoc trunco ar-
C boris, non vnum ſed plura ſceptra, quia nõ in vna ſed omni parte orbis imperauit, vt Diodorus Siculus ſcribit. Et idcirco haud dubiè hæc prima effigies Oſiridem ipſum demonſtrat, vt hoc argumentum neceſſa-
D riò infert. Vbicunque enim ſacris effigiebus ſceptrum, inq́; eo inſtar oculi circularis figura inſcribitur, ibi neceſſariò Oſiris legitur, qui vniuerſo imperauit orbi. Quare neceſſariò in hac columna Oſiris
E legendus eſt, & ad eum referenda columna, quia in ea inſculptum eſt ſceptrũ, inq́ue eo inſtar oculi ſacris Aegyptiis literis. Sacræ enim hæ effigies ſunt, quæ mox cernentem cogunt petere quid hæc
F ſignificent. Sacræ enim literæ dicuntur, quæ magis ad ſecretum aliquod ſignificandum quàm ornatum apparent cuilibet aſpiciẽti inſtitutæ. Et idcirco hæc columna

Osiriana est, pro cuius commentariis firmiter habendis, hæc petuntur. A

PRIMO Quæritur quis, & cuias, & quo patre atque auis genitus Osiris? Respondent Diodorus in primo libro, & Berosus in secundo & quinto antiquitatum. B Pater illi fuit Aegyptius Saturnus inter deos iunior. Saturno Aegyptio pater fuit Vulcanus, qui ignem inuenit, & sol qui & Cœlũ dictus est. Huic enim Cœlo duo primores filij fuerunt Atlas Maurus, qui obiit C in Mauritania, & hic Saturnus suprema auaritia & impietate præditus, qui regnauit in Italia, Sicilia, & Libya, vbi Osirim genuit, quẽ Iouem cognominauit, vt Diodorus in quarto libro, & Berosus in quinto D antiquitatum dicunt. Nam quo tempore hic Saturnus è Libya Hammonem generum pepulit, & ibi regnauit, tum ex Rhea sibi sorore, & vxore Hammonis hunc Iouem genuit, vt tam Berosus quàm Diodorus ibidem asserunt. Et vt prosequuntur, E cum Dionysius Libycus filius dicti Hammonis & Amaltheæ Nymphæ regno paterno Libyæ potitus esset, deuictis Saturno & Rhea, eos quidem loco parentum habuit, puerum verò Iouem, Olympo præceptori tradidit, & eum regno Aegypti præfecit. Itaque Osiris Iuppiter fuit filius F

Saturni

A Saturni Aegyptij qui regnauit in Italia, Sicilia,& Libya. Fuit nepos ſolis Vulcani ſiue Cœli, & filius adoptiuus Dionyſij Libyci,ortus in Libya,& præfectus regno Aegypti,loco patris ſui Saturni.

B SECVNDO Quæritur,quæ fuerunt Oſiridis epitheta & cognomina? Reſpondet Diodor. in I.I I.I I I I. & vj. libro paſsim hinc inde, & Beroſus in quinto libro quòd Oſiridi cognomina fuerunt Iuppiter, Dio-
C nyſius,Olympicus, Iuſtus, qui bene meritus de humano genere vniuerſo imperauit orbi. Rationes cognominum ſunt iſtæ. Iupiter enim dictus eſt non ſolùm quia iuuit orbem, vnde & ſaluator orbis dictus fuit,
D vt author eſt in ſexto libro Diodorus, verumetiam quia fuit filius Saturni,quia Saturnus & Iuppiter ad ſe referuntur, vt author eſt Xenophon in libro de æquiuocis, ſuper quem commentaria iam cõfecimus.
E Dionyſius dictus à patre adoptiuo Dionyſio Libyco,qui etiam Mineruam Tritonidem adoptauit,teſte Beroſo in quinto libro Olympicus dictus fuit à prȩceptore ſuo Olympo,vt Diodorus ſcribit in quarto libro.
F Iuſtus verò fuit illi proprium cognomen & figura ſacra in ſceptro inſculpta. Nam teſte Diodoro in quarto oculus in ſacris literis Aegyptiis ſignificat ſeruatorem iuſti-

ciæ. Et ita vbicunque insculptum est scep- A
trum vel melius sceptra cum oculo, ita legendum est. Ego sum Osiris Iuppiter iustus, qui vniuerso imperaui orbi. Et, vt ait in sexto libro Diodorus, licet pater eius Saturnus impius fuerit, tamen ipse quàm ma- B
ximè probus fuit & iustissimus, bonos præmio, & malos supplicio afficiens. Et indicens in toto orbe omnibus impiis & facinorosis, præcipuè gigantibus bellum. Et vt ait in primo & secundo libro, iustè im- C
perauit Aegypto, & maximis copiis & exercitu profectus est ad beneficientiam humani generis, magis quàm ad bellum. Vnde in columna Aegyptia, vt author est Diodorus, scriptum est. Sum Osiris rex, D
qui vniuersum peragraui orbem, nec fuit in orbe locus quem non adiuerim, docens ea, quorum inuentor fui, scilicet tauros domesticare ad aratrum, vnde Apis vnum ex cognominibus habuit. Apim enim & E
Set Apim Aegyptij taurum & sacrum diuúmque taurum dicunt. Docuit arare, serere, plantare vineas, & vinum conficere, & ceruisiam, & vites adiungere palis, & putare, vt Tibullus scribit. Et ob ea at- F
que saluationem ab impiis, vt in sexto libro Diodorus est author, totius humani generis consensu appellatus est iustus, Iuppiter

piter

A piter, pater, ſaluator, & illi locus aſsignatus in monte Olympo: qui, vt authores ſcribunt, & Tortellius refert in vocabulo Olympus, eſt ſecus mare rubrum in Aetiopia iuxta Heliopolim ciuitatem Aegypti, qui
B oriente ſole vſque ad quintam horam diei ex ſe flammas emittit.

TERTIO Quæritur vtrum venerit in Italiam? Ad hoc reſpondent authores quòd ſic. Sunt autem præcipui authores colum-
C na Aegyptia literis ſacris inſcripta. Diodorus in ſexto libro, Beroſus in quinto, & Cato de originibus, Dionyſius Halicarnaſſeus, & columna hæc noſtra Oſiriana, & nomina & cognomina eius in Italia. Nam in
D columna Aegyptia, vt Diodorus in primo libro retulit, ſcriptum eſt, Sum Oſiris, qui vniuerſum peragraui orbem vſque ad Indorum fines deſertos, & eos qui arcto ſubiacent, & vſque ad fontes Iſtri, nec fuit in orbe
E locus quẽ non adiuerim. Quod ſi ad fontes Iſtri, qui teſte Plinio eſt Danubius, & non procul Italia oritur in finibus Galliæ ac Germaniæ, vbi fontes ſcaturiunt, nec fuit in orbe locus ſiue prouincia quam non adi-
F uerit, vtique nobiliſsimam terrarum prouinciam, fontibus Iſtri proximam, Italiam adiuit. Diodorus item in ſexto libro exprimit dicens: quòd Ioui iuſto in bello contra

gigant

gigantes, sicut affuerunt Macedones circa A
Palenem, ita Itali circa Phlegream, quæ
postea Cymea dicta est. Non minus clarè
Berosus in v. hoc exprimit, dicens Italos op
pressos à gigantibus euocasse à fontibus I-
stri Osirim Iouem iustum, qui tribus præ- B
liis in Istria, & Cymea, & Vesuuia Phle-
grea gigantes deuicit, & Italiam liberauit,
& à sui cognomine in triumphum ab Api
Apeninam, id est, Taurinam appellauit,
Cato quoque super quem commentaria ex C
pleuimus, in fragmento tertio de origini-
bus ita dicit. Italia à diis & ducibus com-
plura sortita fuit nomina, à Iano quidem
Ianicula, à gentilibus Sale Vmbrona, à Ca
mese Camesena, à Saturno Saturnia. Dura D
uit autem Saturnia nomen totidem ferme
annis, quod ante aurea ætas, vsq; ad Apim
deorum Italiæ vltimum, vt Antiochus Sy-
racusanus scribit, à quo Apenina quã Tau-
rinam interpretatur, & si de more quidam E
Græci à bobus Herculis, vel quos opimos
gignit Italia, vt ait Hellanicus, aut à vitulo
egresso, vt Timæus, vel quia Italos quidam
Græci boues dicunt, vt fabulator Herodo-
tus, dictam existiment. Dionysius quoque F
Halicarnasseus in primo libro dicit Antio
chum Syracusanum antiquissimum scri-
ptorem verisimilius tradere Italiam mox
vt

A vt desiit dici Saturnia, cœptam dici Taurinam ab duce, non à bobus. Argumento sunt adhuc extantia in Italia locis indita nomina, Ry Osiris, Osiri cella, à nomine & cognomine Apoitus, id est, Taurus
B Iuppiter, quia Apim, Taurum Aegyptij & Etrusci dicunt, & Itus Iuppiter & fiducia Iouis ab eisdem Etruscis interpretatur, vt Macrobius author est in Saturnalibus.

Rursus Aquasenses cognomine adhuc Ae-
C gyptio ab Api Apenentes, Plinius Taurinos interpretatur in tertio naturalis historiæ, capitulo sexto. Amplius Sais Xantho Nympha fuit Oceani & Thetyos, vt in Theogonia Hesiodus scribit. Oceanus au-
D tem fuit filius Cœli siue Solis, patris Saturni Aegyptij, vt ait in secundo antiquitatum Berosus. Quare Oceanus fuit frater Saturni, eodem Cœlo patre ortus. Ergo Osiris & Sais. Xantho fuêre consobrini ex
E duobus germanis, quoniam Osiris fuit filius Saturni, & Oceani filia Xantho. Ab Oceano autem Nilus antea Oceanus dictus fuit, vt author est Diodorus in primo libro, cuius vnum ostium Saiticum dici-
F tur, vt Herodotus & Geographi scribunt, à Sais vrbe ipsius Musæ. Xantho. Quare etiam vna ex Musis Aegyptiis cum Osiri in Italiam venit, Argumento quoque validissi

lidissi

lidiſsimo eſt, quòd cum locis primoribus A
Oſiris columnulas inſcriptas in ſignum ex-
peditionis ſuæ ſemper relinqueret, vt aſſe-
rit Diodorus in primo libro, vtique vbi co-
lumnæ inſcriptum habent Oſirim literis
Aegyptiis, illuc profectus eſt in expeditio- B
nem. Ergo huc in expeditionem profectus
eſt, quoniam columnella Aegyptiis literis
in regione Ry Oſiris inſcriptum habet Oſi
ridem, vt oſtendimus.

QVARTO Quæritur, qua comitiua C
egreſſus eſt, & quos prouinciis præfecit? Re
ſpondet Diodorus in primo & ſecundo li-
bro ex Aegyptia hiſtoria. Egreſſus eſt ex
Aegypto cum immenſis coloniis & exerci-
tu, cúmque conſanguineis ſuis deis & Mu- D
ſis, inter quos fuêre Pan iunior, & frater
eius Apollo, &, vt diximus, Muſa Sais Xan-
tho. Pręfecit autem vt ait, Libyę Antheum,
Phœniciæ Buſiridē, Aegypto ſuam ſororē,
coniugē, Iſidē, frugiferam legiferā. Mili- E
tiæ ſuæ præfecit tres principes deos, Hercu
lem qui corporis robore erat admirabili,
& ipſi genere proximus erat, & duos alios
ſuos filios, Macedonem cui erat inſigne Lu
pus, & Anubim cui erat inſigne canis. Et F
hanc præfectionem teſte Xenophonte ſi-
gnant Aegyptij literis ſacris Dracone, Leo
ne, Lupo, & Cane. Quod profectò Macro-
bius

A bius in primo Saturnalium clarius exponit dicens. Serapis inquit ſimulachrum, capiti calathum infixum habet, & ſignum tricipitis animantis adiungitur. Quod exprimit medio eodémque maximo capite leonis ef
B figiem habet. Dextra parte canis caput exoritur, manſueta ſpecie blandientis, pars verò læua ceruicis lupi rapacis, capite finitur. Has animalium formas Draco volumine ſuo connectit, capite redeunte ad Dei
C dexteram, qua monſtrũ compeſcitur. Hæc Macrobius. In hac figura draco & ſerpens teſte Diodoro in quarto libro, malos & præcipuè gigantes opprimentes orbem ſignificat, & ob id draco in orbem fingitur.
D Calathus autem ponitur, quia cum Iſide fruges inuenit. Leonis caput maius cane ac lupo, Herculem Aegyptium ſignificat, maiorem aliis diis Macedone atque Anube, quia ſolum Herculem fecit vniuerſa-
E lem principem militiæ ſuæ, vt Diodorus ſcribit. Omnes tamen ij dei affuerunt in bello Macedonico cum Macedonibus circa Palenen, & in Italico, cum Italis in campo Cymeo, vt idem Diodorus in primo & ſex-
F to libro ſignificat. Porrò Oſiris toto tempore expeditionis ſuæ comam barbámque nutriuit, quo vſque in Aegyptum reuerteretur, vt in primo libro ait Diodorus. Vnde

illius

illius peregrinatio exprimitur, capite fa- A
ciéque ac gena solum vna comata, vt ait
Xenophon, altera vel occulta vel rasa.
Quod etiam Macrobius in primo Saturnalium docet.

QVINTO Quæritur quando vicit, B
& quando in Italia resedit? Respondet Berosus in quinto antiquitatum, quòd triumphauit in Italia nouissimis annis Bel Ochi, qui octauus à Nino imperauit Assyriis, qua ætate Ioseph patriarcha erat XI. annorum, C
vt notat Eusebius. Mansit autẽ post triumphum in Italia annis X. vt ait Berosus, relicto Lestrygone Larthe Vetuloniæ.

SEXTO Quæritur in qua vrbe Italiæ resedit Osiris, his decem annis? Respon- D
dent authores Ratio, Nomina. Author vnus ex veracioribus est Berosus in quinto antiquitatum asserens illum imperasse Italiæ in Vetulonia X. annis. Ratio quoque
ipsa suggerit vt in ciuitate regia tunc Ita- E
liæ resideret, quæ sola tetrapolis Etruria siue Volturna inuenitur ante Romanorum imperium, vt ex præmissis institutionibus patet. Argumento infallibili sunt nomina
& cognomina. Nam cum teste Lactantio F
in primo libro diuinarum institutionum, & Beroso in quarto antiquitatum prisci duces ad monumentum rei gestæ atque ad

fulgor-

fulgorem nominis ſua nomina inderent montibus, riuis fluentibus, ac regionibus, equidem ibi præcipuè reſederunt, vbi præcipua & crebriora ſunt eorũ nomina. Quare in Volturna reſedit, in cuius agro crebrius & clarius ſunt indita eius nomina & cognomina. Nam Ry Oſiris riuus eſt, id eſt, Latinè rex Oſiris, non procul Egelido amne, & Oſiricella prædium olim conuentus noſtri in Horchia, & contractus eiuſdem conuentus ſeruant, adhuc perſeuerant Apoitus, id eſt, Taurus Iuppiter inſtar templi, & eius oppidum fere deletum Eantho Apoitus vulgò dictum, à ſuo & conſobrinæ vocabulis, integra nomina perſeuerant. Ateia, id eſt, Taurina aqua Vetuloniam & para Tuſſam diuidit. Haud procul tota regio incorrupta prolatione adhuc Sais Xantho dicitur. Neque tamen mirandum eſt, ſi in Italiam venit Oſiris Iuppiter Iuſtus cum Sais Xantho Muſa & Hercule Aegyptio & diis Aegyptiis, in quã pater eius Saturnus veniens regnauit, vt ſupra explanauimus, & Iſis eius cõiunx frugifera, legifera, longè poſt ad nuptias Iaſij è Libya conceſsit, & antea vſos glande Volturrenos, nunc Viterbenſes, docuit molere atque panes conficere, vt in præmiſsis demonſtrauimus. Ergo non ſomniaui vti

ſomniantes exiſtimabant, dum in propoſitionibus meis dicerem Viterbum eſſe primam regiamq́; ſub Iano aureo ſeculo vrbem Italiæ, & patriam deorũ, in qua conuiuati epulatiq́; fuerunt omnes ferè dei atque deæ Italiæ & Aegyptij, pluraq́; ſibi tribuiſſet Græcia mendax in hiſtoria, quæ geſta ſunt in Italia & Fano regio Volturnæ, & Aegypto ac Libya. Sed de his in hiſtoria Etruſca & commentariis, copioſius traditur.

SEPTIMO Quæritur, quali ſcriptura ſit exciſa hæc Oſiriana columna, & quis ordo, & ſignificata. Reſpõdetur quòd hæc tabula continet tres literas ſacras Oſiridis & vnam Sais Xantho. Secundo continet literas ſacras gigantum opprimentiũ imperium Italiæ & Italicorũ euocantium, & feſtinantis auxilij. Tertia literas ſacras compoſitæ ac liberatæ Italiæ. Tres autẽ literæ ſacræ Oſiridis ſunt, vna vniuerſalis imperij iuſti, alia peregrinationis in Vetulonia, cum ſocietate Sais & Xantho. Tertia cum inſigni ſibi & Cereri Iſidi coniugi cõmuni. Signũ autem imperij iuſti & truncus inſtar ſceptri & in ſummitate rami circumuoluti inſtar oculi, vt ſupra expoſuimus. Vnũ autem ſceptrũ vnius partis imperiũ in orbe ſignificat. Ergo plura ſceptra, pluriũ in orbe

A orbe partium. Cæterùm in trunco huius arboris ab imo vſque ad ſummum plura ſceptra conſurgunt, finientia in circulo oculari ramorum. Ergo vniuerſale in orbe Oſiridis imperium ſignificat. Secunda litera
B ſacra Oſiridis eſt caput, facie dextra ſemicrinita, quæ illum in profectione exiſtentem ſignificat & peregrinantem, vt ſupra probauimus. Hic autem extra atque ſupra arborem à ſiniſtris eſt caput viri ſemifacie
C crinita. Quare Oſirim in peregrinatione atq; profectione & extra Italiam ſignificat. Tertia eius litera ſacra eſt Calathus, in quo conſiſtunt pulli. Quare quòd pullos ipſos Italíæque viros docuit ſcilicet frugi-
D feram artem demonſtrat. Litera ſacra Muſæ Aegyptiæ, eſt caput Nymphæ ſemifacie, à dextris ſupra arborem. Ea & Oſiris ſe ſe mutuò aſpiciunt, quod ad ſocietatem ſpectat. Hęc igitur quoniam continet Oſirim,
E vt probauimus in pręmiſsis, neceſſariò eſt tabula Oſiriana, & ſic legitur hæc prima pars. Sum Oſiris rex Iuppiter iuſtus, qui vniuerſo imperaui orbi, & profectus cum muſis præcipuè Sais Xantho prope Ita-
F liam veni, ſcilicet ad fontes Danubij, vt Beroſus & Diodorus ſcribunt. Hactenus de primis literis ſacris, ſignificantibus ad vnguem Oſiridē in profectione haud procul

ab Italia existentem. Nunc de euocatione A
eius cõtra gigantes, tres sacrę effigies sunt.
Serpens aut Crocodilus Draco iam initia
sceptri occupans vnà. Draco malum significat,
vt Diodorus in quarto libro dicit. Ergo
quoniam hoc malum in sceptro est, vtique B
tyrannos occupantes Italiæ imperium
portẽdit. Aues in proprio nido aperto ore,
sunt secunda effigies. Proprius nidus propriam
patriã significat, & os apertum clamorem
& vocationem atque locutionem C
annotat, vt ait Xenophon. Sunt autem duo
nidi alter à dextris alter à sinistris. Ergo
aues istæ clamantes in proprio nido sunt
Itali euocantes & implorantes auxilium
Osiridis, ab vtraque parte Italiæ, scilicet D
ab alpibus & Istria vnde oritur Italia, &
ab Apulia vnde finiri incipit. Tertia sacra
effigies, sunt duo accipitres ad pullos clamantes,
conciti aduolantes. Accipiter præcipuè
aduolans, celeritatem significat, vt E
exponit Diodorus in tertio libro. Quare
celerẽ succursum Italiæ clamantibus missum
significat. Et quia alter accipiter à
dextris alter à sinistris aduolant, duo exercitus
contra Gigantes missos demonstrat. F
Alterum quidem à Brundusio cui præfuit
accipiter Hercules, qui teste Diodoro in
quinto libro illos deuicit in Vesuuia Phle-

grea

A grea Campaniæ. Alterum verò ab Alpibus, cui præfuit Osiris accipiter, qui teste Beroso illos fudit in Phlegrea Istriç. Vtérque verò, vti Berosus insinuat in quinto, & Diodorus in sexto. Gigantes vbi sedes eis
B erat in campo Cymeo tertia Italiæ Phlegrea, à fronte & à tergo iuuantibus Italis adorti, tertio prælio superauerunt, & Italiam composuerunt. Quamobrem vti sacræ effigies significant, & prædicti autho-
C res indicant, ita legendæ sunt hæ tres literæ. Sum Osiris rex, qui euocatus ab Italis contra oppressores Italici imperij festinus occurri, oppressorésque à duabus partibus Italiæ aggressus deuici, déque illis trium-
D phaui. Quid verò post liberatam Italiam, illis supradictis x. annis Italos docuerit, residuæ sacra effigies indicant. Si sceptra & oculum rectè spectamus, arbor est quercus putata, habens aliquot glandes, & duo nidi
E duo calathi sunt non nidi. Docuit ergo putare arbores & granum post araturam serere, ac metere, ea ætate qua glande vescebantur. Non tamen adhuc molere & panes conficere eos docuit, quoniam longè post,
F Isis eius soror & coniunx hæc adinuenit & docuit, vt supra exposuimus. Ab imo arboris sequens sacra effigies oritur vitis volumine suo circulari totam arborem & spa-

cium occupans vuarum pendentiū plena. A
Hæc significāt quę docuit, palis adiungere vitem, & vinū conficere, vt Diodorus Siculus in primo libro asserit, Vnde, vt ibi ait, in columna Aegyptia sacris literis ita legitur. Sum Osiris qui vniuersum peragraui orbem, nec fuit in orbe locus quem non adiuerim, docens ea quorum inuentor fui. Quæ verò inuenerit, Tibullus his versibus refert. B

Primus aratra manu solerti fecit Osiris, C
Et teneram ferro sollicitauit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit primus palis adiungere vitem,
Et teneram dura cædere falce comam. D

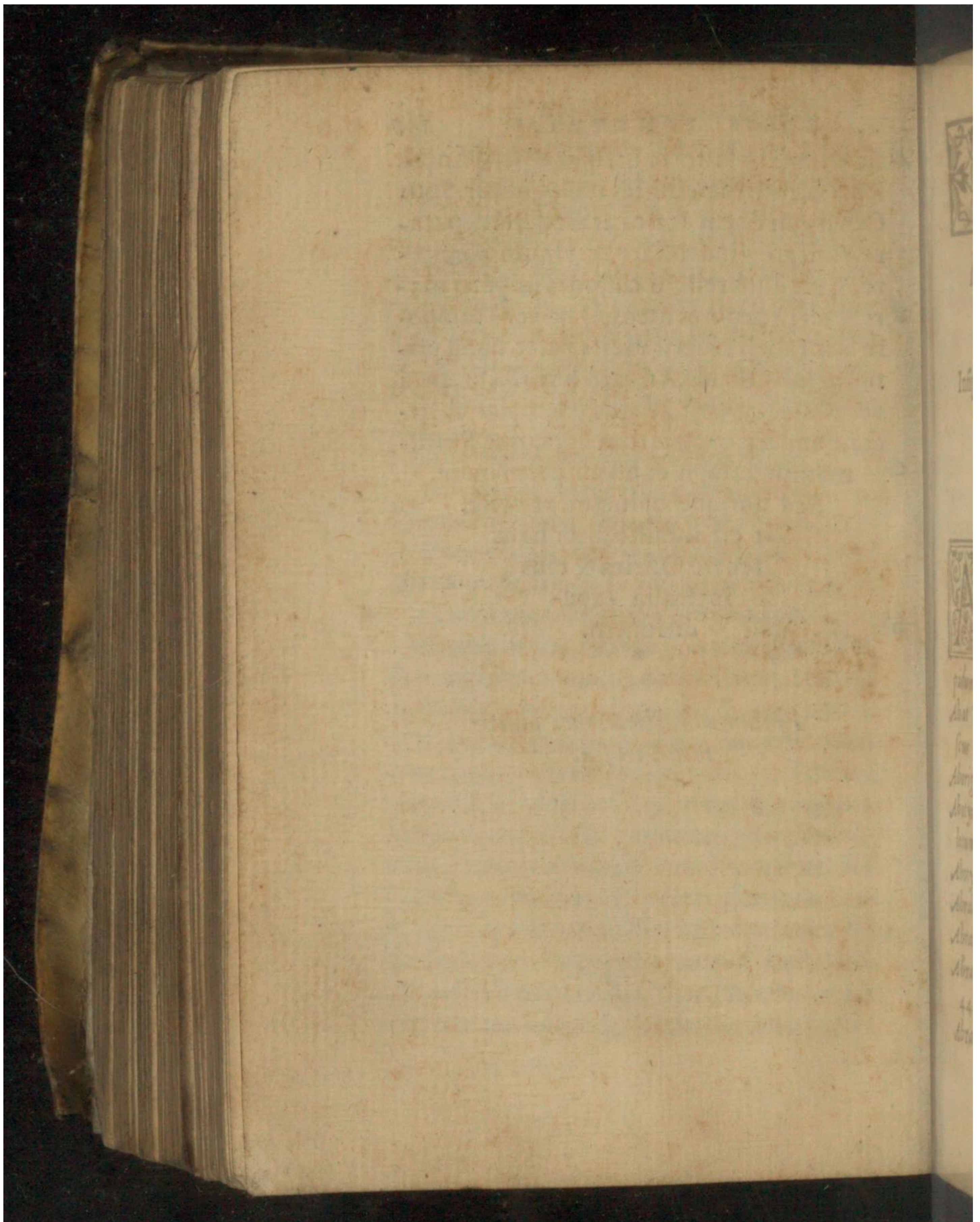
Vltimæ in hac tabula sacræ effigies sunt duo accipitres quieti, custodientes arborē & vitem, atq; vuas hincinde. Ergo quoniā accipitres aduolantes significarunt duos duces, bello adiuuantes imperium Italiæ, E vtique & hi quieti custodientes significant duos duces, ab Osiri præfectos ad custodiēdum Italiam hincinde mari terráque. Hi autem, vt Berosus est author, fuerunt Lestrygon & Phorcus. Osiridis nepotes ex filio Neptuno Aegyptio, quorum Lestrygō (vt ait) Vetuloniæ Larthes. Phorcus verò portitor coloniarū & maris dominus exti- F

tit

A tit vti etiã in historia Etrusca cõscripsimus. Itaq; hæ vltimæ effigies ita leguntur. Sum Osiris, qui docui Italos arare, serere, putare, vinitare, vindemiare, & vinum conficere, & eis duos reliqui custodes imperij ma-
B ri & terra nepotes meos. Quo verò tempore hæc tabella fuerit excisa patet quòd primùm sub Osiride. An verò hæc illa sit, an ei vetustate labenti, ad eius exemplar suffecta, nondum compertum habemus. Existi-
C mamus tamen eandem permanere. Sed quisque opinetur vt volet. Sat est infallibiliter hanc tenere Osirim & eius in Italia expe-
D ditionem.

*

Finiuntur institutiones iuuentutis Etruscæ.

INDEX
Prioris Tomi
Insignium rerum antea prætermissarum accessione cumulatus ac ordine consequenti dispositus.

A

Q

Ausones

Camer

Fabri

F

G

Græca

Hisp

M

Magist

O

Pan

Scri

Tud

FINIS.